

הראל חברה לביטוח בע"מ

דוח תקופתי לשנת 2018

הראל חברה לביטוח בע"מ

דוח תקופתי לשנת 2018

תיאור עסקי החברה	פרק 1
דוח הדירקטוריון	פרק 2
דוחות כספיים	פרק 3
פרטים נוספים על החברה	פרק 4
נספחים	פרק 5

הראל חברה לביטוח בע"מ

חברי הדירקטוריון

יאיר המבורגר - יו"ר הדירקטוריון

יואב מנור

ליאורה קבורס הדר

אלי דפס

מרים מילה

פרופ' ישראל גלעד (דירקטור חיצוני)

אפרים דרור (דירקטור חיצוני)

פרופ' אודי ניסן (דירקטור חיצוני)

מירי לנט שריר (דירקטורית חיצונית)

דורון כהן (עד ליום 7.10.2018)

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 1

תיאור עסקי החברה

תיאור עסקי החברה

- דוח זה ערוך בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח - 1988 ובהתאם לחוזר הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון ("הממונה") מיום 20 בינואר 2014 בנושא עדכון הוראות בדוח התקופתי של חברות ביטוח.
- פרק זה מהווה חלק בלתי נפרד של הדוח התקופתי ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.
- פרק זה בדוח התקופתי, העוסק בתיאור החברה, התפתחותה, עסקיה ותחומי פעילותה, כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה שקיימת בחברה במועד הדוח וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה, נכון למועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על-ידי הופעת מילים כגון: "החברה מעריכה"; "החברה סבורה"; "צפוי/ה" וכדו', אך ייתכן, כי הופעת מידע צופה פני עתיד יופיע גם בניסוחים אחרים. מידע צופה פני עתיד המופיע בדוח זה מתייחס אך ורק למועד בו הוא נכתב. החברה אינה מתחייבת לעדכן או לשנות מידע זה ככל שמידע נוסף או שונה בקשר למידע כאמור יגיע לידיעתה.
- להסרת ספק מובהר, כי התיאור המובא בדוח זה לגבי מוצרי הביטוח הינו תיאור תמציתי לצרכי הדוח בלבד, וכי תנאי מוצרי הביטוח המחייבים את המבטחים מקבוצת החברה הם רק אלה המפורטים בחוזי הביטוח (פוליסות) הרלוונטיים שנכרתו על ידיהם. בהתאם לכך, התיאור המובא בדוח זה לא ישמש לצרכי פרשנות חוזי הביטוח ולא יהווה מקור להסתמכות כלשהי לגבי תנאי הביטוח.
- להסרת ספק מובהר, כי התיאור המובא בדוח לגבי תנאי מוצרי הפנסיה והגמל השונים הינו תיאור תמציתי לצרכי הדוח בלבד, וכי תנאיהם המחייבים הם כנקבע בחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), תשס"ה-2005 והתקנות שהותקנו על פיו ובתקנוני קרנות הפנסיה וקופות הגמל.

תוכן עניינים מקוצר לפרק - תיאור עסקי החברה

<u>עמוד</u>	<u>הנושא</u>
1-1	מבוא
1-4	1. חלק א' - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה
1-12	2. חלק ב' - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה
1-12	2.1 תחום ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
1-36	2.2 תחום ביטוח בריאות
1-42	2.3 תחום ביטוח כללי
1-72	3. חלק ג' - מידע ברמת כלל פעילות הקבוצה
1-119	4. חלק ד' - משטר תאגידי

תוכן עניינים מפורט

לפרק - תיאור עסקי החברה

1	מבוא לפרק 1 לדוח התקופתי	
4	חלק א' - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה	1.
4	פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה	1.1
4	תרשים מבנה החזקות	1.1.1
4	השינויים שחלו במבנה ההחזקות בשנת 2018	1.1.2
5	התאגדות החברה וצורת ההתאגדות	1.1.3
5	מבנה השליטה של החברה	1.1.4
5	תיאור תמציתי של מאפייני הפעילות	1.1.5
6	נקודות עיקריות בהתפתחות ההיסטורית של החברה	1.1.6
6	נקודות עיקריות בהתפתחות הקבוצה בשנת 2018	1.1.7
7	שינויים לאחר תקופת הדוח	1.1.8
7	מבנה פעילות הקבוצה	1.1.9
8	תחומי הפעילות של הקבוצה	1.2
8	תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	1.2.1
9	תחום ביטוח בריאות	1.2.2
9	תחום ביטוח כללי	1.2.3
11	השקעות בהון החברה ועסקאות במניותיה	1.3
11	חלוקת דיבידנדים	1.4
12	חלק ב' - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה	2.
12	תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	2.1
12	מוצרים ושירותים	2.1.1
30	מוצרים תחליפיים	2.1.2
30	תחרות	2.1.3
34	לקוחות	2.1.4
35	תחום ביטוח בריאות	2.2
35	מוצרים ושירותים	2.2.1
36	מגמות ושינויים בתחום הפעילות	2.2.2
38	תחרות	2.2.3
39	לקוחות	2.2.4
40	תחום ביטוח כללי	2.3
40	מוצרים ושירותים	2.3.1

48	מגמות ושינויים בתחום הפעילות	2.3.2
48	תחרות	2.3.3
53	לקוחות	2.3.4
57	חלק ג' - מיזע ברמת כלל פעילות הקבוצה	3.
57	מגבלות ופיקוח החלים על פעילות חברות הקבוצה	3.1
58	בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח :	3.1.1
58	בתחום ביטוח בריאות :	3.1.2
58	בתחום ביטוח כללי :	3.1.3
59	תמצית ההסדרים החוקיים והוראות הדין	3.1.5
60	תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
63	חסמי כניסה ויציאה	3.2
63	חסמי כניסה	3.2.1
64	חסמי היציאה	3.2.2
64	גורמי הצלחה קריטיים	3.3
64	גורמי הצלחה כלליים	3.3.1
65	גורמי הצלחה ספציפיים לזרוע הביטוח והחיסכון ארוך הטווח	3.3.2
65	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוחי בריאות	3.3.3
65	גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוח כללי	3.3.4
66	השקעות	3.4
66	מדיניות ניהול ההשקעות	3.4.1
67	ביטוח משנה	3.5
67	הסבר כללי לגבי סוגי הסכמי ביטוח המשנה	3.5.1
68	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.5.2
69	ביטוח בריאות	3.5.3
69	ביטוח כללי	3.5.4
70	שינויים בהסדרי ביטוח משנה	3.5.5
70	שינויים בהסדרי ביטוח משנה לאחר תקופת הדוח	3.5.6
70	מדיניות החשיפה למבטחי משנה	3.5.7
72	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.5.8
72	ביטוח בריאות	3.5.9
73	ביטוח כללי	3.5.10
73	חשיפת מבטחי המשנה לרעידת אדמה	3.5.11
74	הסכמי Global Partner	3.5.12
74	פרטים נוספים	3.5.13

75	תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי במיליוני ש"ח ⁽¹⁾ :	3.5.14
76	הון אנושי	3.6
77	שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה הבכירה	3.6.1
77	תנאי התקשרות עם העובדים	3.6.2
77	אופציות לעובדים בכירים	3.6.3
77	מידע אודות דירקטורים ונושאי משרה	3.6.4
78	הדרכות לעובדים	3.6.5
78	קוד אתי לעובדי הקבוצה	3.6.6
78	שיווק והפצה	3.7
78	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.7.1
80	ביטוח בריאות	3.7.2
80	ביטוח כללי	3.7.3
82	שינויים מהותיים בדינים המתייחסים לערוצי ההפצה שפורסמו במהלך תקופת הדוח :	3.7.4
82	הסוכנויות העיקריות שבשליטת הקבוצה	3.7.5
82	תלות בגורם שיווק	3.7.6
82	ספקים ונותני שירותים	3.8
82	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.8.1
82	ביטוח בריאות	3.8.2
83	ביטוח כללי	3.8.3
84	שירותי מחשוב ותוכנה	3.8.4
84	תלות בספקים	3.8.5
84	רכוש קבוע	3.9
84	משרדים ונכסי מקרקעין	3.9.1
84	מערכות המיכון וניהול המידע	3.9.2
85	עונתיות	3.10
85	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	3.10.1
85	ביטוח בריאות	3.10.2
85	ביטוח כללי	3.10.3
86	נכסים בלתי מוחשיים	3.11
87	גורמי סיכון	3.12
87	טבלת גורמי הסיכון	3.12.1
88	לפרטים נוספים בדבר ניהול סיכונים ראה באור 37 לדוחות הכספיים	3.12.2
89	הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה	3.14
89	יעדים ואסטרטגיה עסקית	3.15

90	חלק ד' - משטר תאגידי	4.4
90	דירקטורים חיצוניים	4.1
90	שינויים בכהונת הדירקטורים החיצוניים בחברה במהלך שנת 2018 ועד למועד פרסום הדוח	4.1.1
90	מבקר פנים	4.2
90	פרטי מבקר הפנים ותאריך תחילת כהונתו :	4.2.1
90	תכנית הביקורת	4.2.2
90	התקנים המקצועיים	4.2.3
91	היקף העסקה	4.2.5
91	תגמול	4.2.6
91	גישה למידע	4.2.7
91	דין וחשבון המבקר הפנימי	4.2.8
91	הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי	4.2.9
92	רואה חשבון מבקר	4.4
92	פרטי רואה חשבון מבקר	4.4.1
92	גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר	4.4.2
92	הסכום כולל ביקורת בגין סולבנסי	*
93	פרטים בדבר התקדמות ההיערכות ליישום Solvency II	4.5
93	בקרה פנימית על דיווח כספי :	4.6.2

מבוא לפרק 1 לדוח התקופתי

פרק 1 זה לדוח התקופתי, כולל את תיאור עסקי החברה ליום 31 בדצמבר 2018 ואת התפתחות עסקיה, כפי שחלו במהלך שנת 2018 (להלן: "תקופת הדוח"). הדוח נערך בהתאם לתקנות ניירות ערך (דוחות תקופתיים ומיידיים), התש"ל - 1970 (להלן: "תקנות דוחות תקופתיים ומיידיים") ובהתאם להוראות הממונה על הביטוח על-פי סעיף 42 לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.

לעניין החזקה במניות של חברות הקבוצה הנזכרות בדוח זה, נתוני החזקות בחברה כלשהי כוללים את כל ההחזקות באותה חברה, לרבות באמצעות חברות בנות בבעלות מלאה של החברה המחזיקה. אחוזי ההחזקה מוצגים במספרים מעוגלים לאחוז השלם הקרוב, אלא אם צוין אחרת.

מהותיות המידע הכלול בפרק זה בדוח התקופתי, ובכלל זה תיאור עסקאות מהותיות, נבחנה מנקודת ראותה של החברה, כאשר במקרים מסוימים הורחב התיאור, על מנת ליתן תמונה מקיפה של הנושא.

הגדרות

לנוחות הקורא מובאים להלן המונחים או הקיצורים הבאים, להם בפרק זה המשמעות המובאת לצידם, אלא אם כן נאמר אחרת.

בססח - החברה הישראלית לביטוח אשראי בע"מ.	"בססח"
מבטח או חברה מנהלת.	"גוף מוסדי"
הסכום הכולל של פרמיה ודמים שמשלם מבוטח למבטח על-פי חוזה ביטוח (פוליסה) שאינו חוזה השקעה.	"דמי ביטוח"
הסכומים שמפקיד עמית (או שמפקידים עבורו) בקרן פנסיה או בקופת גמל.	"דמי גמולים"
סכומים הכלולים בדמי הביטוח המיועדים לכיסוי הוצאות המבטח (לדוגמא: דמי רישום).	"דמים"
דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (לשעבר: דקלה חברה לביטוח בע"מ).	"דקלה"
הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון כמשמעותו בחוק הפיקוח.	"הממונה"
הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ וחברות הבת שלה.	"הקבוצה"
הראל חברה לביטוח בע"מ.	"הראל ביטוח" או "החברה"
הראל ביטוח מימון והנפקות בע"מ.	"הראל הנפקות"
הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ.	"הראל השקעות"
הראל פנסיה וגמל בע"מ.	"הראל פנסיה וגמל"
חברה שעיסוקה ניהול קופות גמל או קרנות פנסיה ואשר קיבלה רישיון לכך מאת הממונה, בהתאם לסעיף 4 לחוק קופות גמל.	"חברה מנהלת"
חוק החברות, התשנ"ט - 1999.	"חוק החברות"
חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.	"חוק הפיקוח"
חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (עיסוק בייעוץ פנסיוני ובשיווק פנסיוני), התשס"ה - 2005.	"חוק ייעוץ ושיווק פנסיוני"
חוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968.	"חוק ניירות ערך"

חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה - 2005.	"חוק קופות גמל"
תהליך אישור הצעת הביטוח וקביעת הפרמיה, בהתאם להנחות אקטואריות, לנתונים המפורטים בהצעת הביטוח ולמידע נוסף שברשות המבטח.	"חיתום"
לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ.	"לעתיד"
נכסים הכוללים את נכסי קופות הגמל וקרנות הפנסיה, למעט קרנות ותיקות, נכסים המוחזקים על-ידי מבטח לכיסוי התחייבויות תלויות תשואה בביטוח חיים, נכסים המוחזקים על-ידי מבטח לכיסוי התחייבויות לפי תכניות ביטוח חיים המעניקות למבטח תשואה מובטחת ושהמבטח אינו זכאי בשלהם או בשל חלק מהם לאגרות חוב מיועדות.	"נכסי החיסכון לטווח ארוך"
כמשמעם בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985.	"ענפי ביטוח"
פקודת מס הכנסה [נוסח חדש].	"פקודת מס הכנסה"
מבוטחים פרטיים יחידים או לקוחות עסקיים קטנים, עימם מתקשרת חברת הביטוח על בסיס פרטני.	"פרט"
דמי ביטוח לרבות דמים.	"פרמיה"
פרמיה המתייחסת לשנת הדוח.	"פרמיה שהורוחה"
הסכומים שנצברו לזכות העמיתים בקופת הגמל, בקרן הפנסיה או בפוליסה לביטוח חיים עם רכיב כלשהו של חיסכון.	"צבירה"
קבוצת אנשים (הקשורים בדרך כלל במקום עבודה משותף, או בהשתייכות לארגון כלשהו או ביחסי ספק-לקוח עם תאגיד או ארגון כלשהו), עימם מתקשרת חברת הביטוח בהסכם אחד על פיו מבוטחים או זכאים להיות מבוטחים, כל המשתייכים לקבוצה (ולא בהתקשרויות פרטניות עם יחיד הקבוצה).	"קולקטיב" או "קבוצה" (על הטיותיהם)
תכנית ביטוח שאושרה כקופת גמל לתגמולים, לפיצויים או לקצבה, הן לפי חוק קופות הגמל והן לפי תקנות קופות הגמל.	"קופת ביטוח"
קופת גמל כמשמעותה בחוק קופות גמל שאינה קרן פנסיה.	"קופת גמל"
קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ.	"קחצ"ק"
קרן פנסיה שאושרה לראשונה לפני 1 בינואר 1995.	"קרן פנסיה ותיקה"
קרן פנסיה שאושרה לראשונה החל מיום 1 בינואר 1995.	"קרן פנסיה חדשה"
קופת גמל לקצבה כמשמעותה בחוק קופות גמל, אשר אינה קופת ביטוח.	"קרן פנסיה"
החלק מתוך עסקת הביטוח שאינו מכוסה בביטוח משנה.	"שייר"
סכומים שיש לשלם בקרות מקרה ביטוח על פי תנאי הפוליסה.	"תגמולי ביטוח"
תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב - 2012.	"תקנות ההשקעה"

תקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל), התשכ"ד -
1964.

אי.אם.אי - עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ.

"תקנות קופות הגמל"

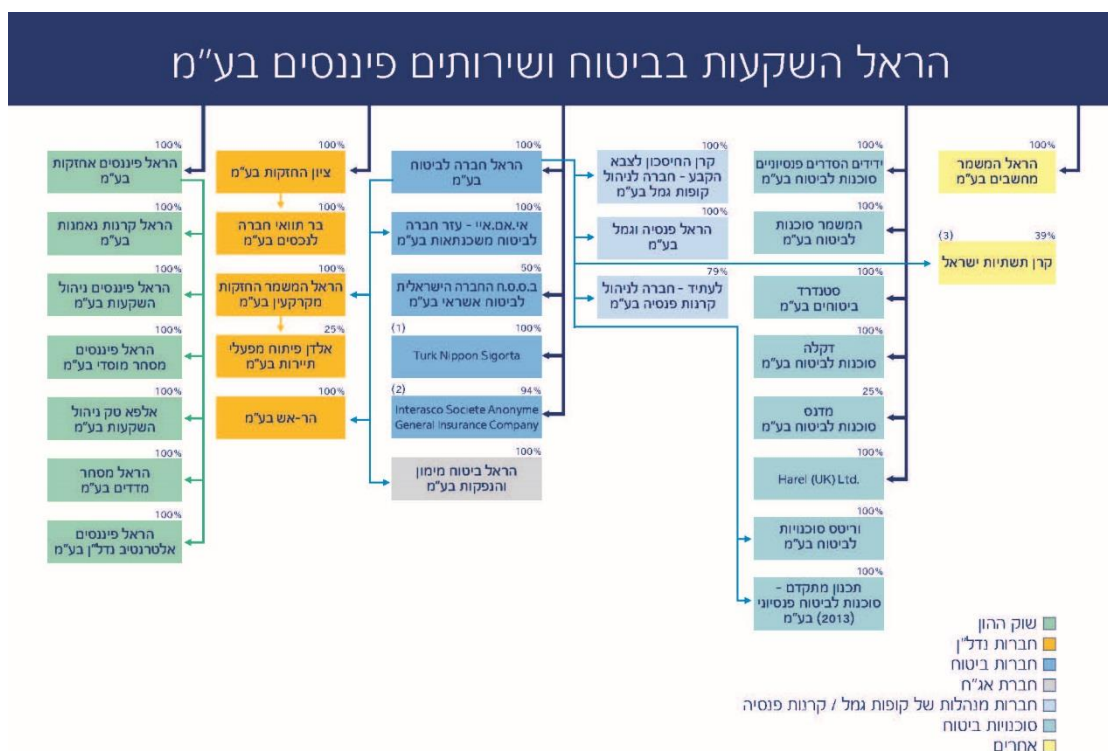
"EMI"

1. חלק א' - פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

1.1 פעילות החברה ותיאור התפתחות עסקיה

1.1.1 תרשים מבנה החזקות

להלן תרשים סכמטי של ההחזקות העיקריות של הראל השקעות, נכון למועד עריכת הדוח. רשימה מלאה של החברות הבנות והחברות הקשורות של החברה לתאריך הדוח מפורטת בפרק הרביעי לדוח התקופתי (פרטים נוספים על החברה), תחת תקנה 11 לתקנות דוחות תקופתיים ומיידיים.

הערות:

- (1) חברת ביטוח בטורקיה.
- (2) חברת ביטוח ביוון.
- (3) קיימות שלוש קרנות לתשתיות ישראל, אחת מהן מוחזקת על ידי החברה.

1.1.2 השינויים שחלו במבנה ההחזקות בשנת 2018

- 1.1.2.1 הוספת הראל פיננסים מסחר מוסדי בע"מ, שהינה חברה בת בבעלות מלאה של הראל פיננסים אחזקות בע"מ.
- 1.1.2.2 הוספת הראל מסחר מדדים בע"מ, שהינה חברה בת בבעלות מלאה של הראל פיננסים אחזקות בע"מ.
- 1.1.2.3 הראל סל בע"מ הוסרה ממבנה האחזקות עקב מיזוגה.

- 1.1.2.4 הראל סל מטבעות בע"מ הוסרה ממבנה האחזקות עקב הפסקת פעילותה.
- 1.1.2.5 הוספת הראל פיננסים אלטרנטיב נדל"ן בע"מ, שהינה חברה בת בבעלות מלאה של הראל פיננסים אחזקות בע"מ.
- 1.1.3 התאגדות החברה וצורת ההתאגדות
- 1.1.4 מבנה השליטה של החברה
- 1.1.5 תיאור תמציתי של מאפייני הפעילות

החברה התאגדה בישראל בשנת 1933. החברה הינה חברה פרטית בשליטה מלאה של הראל השקעות.

החברה הינה בבעלות מלאה (100%) של הראל השקעות, שמניוניה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל-אביב. נכון למועד הדוח, יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור, (להלן, בסעיף זה: "בעלי המניות והשולטים הסופיים בחברה") מחזיקים בחברה בעיקר באמצעות ג.י.ן. ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת (להלן: "שותפות ג.י.ן"), שהינה שותפות בשליטתם ובבעלותם המלאה, בה הם מחזיקים כשותפים מוגבלים באמצעות חברות פרטיות בבעלותם המלאה וכן מחזיקים בשותף הכללי בשותפות ג.י.ן. בעלי המניות והשולטים הסופיים בחברה מחזיקים בכ- 49.49% מזכויות ההצבעה בחברה ובכ- 49.49% מהון המניות המונפק של הראל השקעות.

נכון למועד הדוח, עיקר פעילותה של החברה הוא בעסקי הביטוח השונים והחיסכון ארוך הטווח, וזאת בתחומים הבאים: תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח, תחום ביטוחי בריאות, תחום הביטוח הכללי (הכולל: ביטוחי רכב רכוש, ביטוחי רכב חובה, ענפי חבויות אחרים, ענפי רכוש אחרים וביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא).

בתחום החיסכון ארוך הטווח פועלת החברה גם באמצעות החברות הבנות: קחצ"ק, שהינה חברה מנהלת של קופות גמל, הראל פנסיה וגמל, שהינה חברה מנהלת של קרנות פנסיה וקופות גמל ולעתיד, שהינה חברה מנהלת של קרנות פנסיה.

החברה הינה חברה הפעילה מעל ל- 80 שנים בתחום הביטוח, ובהתאם לדוחות הכספיים לרבעון השלישי של שנת 2018, הקבוצה הינה קבוצת הביטוח הראשונה בגודלה בישראל בהיקף פרמיות, עם נתח שוק של כ- 21.3%. בתחום הבריאות הקבוצה היא הקבוצה הגדולה והמובילה בשוק, עם נתח שוק של כ- 37.8%. בתחום ביטוח כללי הקבוצה הינה קבוצת הביטוח הראשונה בגודלה, עם נתח שוק של כ- 14.9% ובהיקף הפרמיות בביטוח חיים הקבוצה הינה השלישית בגודלה, עם נתח שוק של כ- 17.9%. בתחום ניהול קרנות פנסיה חדשות, נכון ליום 30 בספטמבר 2018, לקבוצה נתח שוק של כ- 18.1%. בתחום ניהול קופות גמל, נכון ליום 30 בספטמבר 2018, לקבוצה נתח שוק של כ- 8.5%.

להלן נתונים בדבר היקף הנכסים המנוהלים בחברה ובחברות הבנות שלה (במיליארדי ש"ח):

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
80.1	86.5	ביטוח (כולל התחייבויות תלויות תשואה)
55.0	61.6	קרנות פנסיה
36.6	39.2	קופות גמל
171.7	187.3	סה"כ

- 1.1.6 נקודות עיקריות בהתפתחות ההיסטורית של החברה
- החברה (בשמה הקודם שלוח חברה לביטוח בע"מ) התאגדה בישראל בשנת 1933, כחברה פרטית לפי פקודת החברות, והחלה את פעילותה כחברת ביטוח בתחום ביטוח הבריאות.
- בשנת 1984 רכשה הראל השקעות (שבאותה עת החזיקה במניות הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "הראל הראשונה")) את מלוא השליטה בחברה (בשמה דאז שלוח חברה לביטוח בע"מ) (להלן: "שלוח"). במועד רכישת השליטה עסקה החברה בביטוח בריאות ובביטוח חיים; בשנת 1985 רכשה שלוח 50% מתיק ביטוח החיים של ירדניה חברה לביטוח בע"מ; בשנת 1989 רכשה הראל השקעות 82% ממניות סהר חברה ישראלית לביטוח בע"מ (להלן: "סהר") ובמהלך השנים הראל השקעות רכשה את יתרת מניות סהר; בשנת 1993 רכשה הראל השקעות, באמצעות מור-הר השקעות בע"מ את השליטה בדקלה חברה לביטוח בע"מ ("דקלה") (בשנת 2011 הועברה השליטה בדקלה מהראל השקעות לחברה); בשנת 1999 רכשה הראל השקעות את השליטה בציון החזקות בע"מ, שהחזיקה בכל מניות ציון חברה לביטוח בע"מ (להלן: "ציון");
- במהלך השנים, בעקבות מיזוגים ושינויים מבניים, עסקי הראל הראשונה, סהר וציון רוכזו בשלוח, שלימים שינתה את שמה להראל ביטוח.
- בשנת 2006 רכשה החברה מבנק לאומי פעילות של 5 קופות גמל (שהעיקריות בהן היו עצמה ותעוז); בשנת 2010 רכשה החברה את מלוא הון המניות של EMI; בנוסף, נעשו במהלך השנים רכישות שונות במועדים שונים של קופות גמל; ובשנת 2013 החברה רכשה את פעילות ביטוח החיים וביטוחי הבריאות של אליהו חברה לביטוח בע"מ. ביום 1 בינואר 2016 מוזגה הפעילות הביטוחית של דקלה חברה לביטוח בע"מ לתוך החברה, ודקלה קיבלה רישיון סוכנות לביטוח.
- 1.1.7 נקודות עיקריות בהתפתחות הקבוצה בשנת 2018
- 1.1.7.1 התפתחויות מהותיות בתחומי הפעילות השונים של הקבוצה
- לעניין התפתחויות מהותיות בתחומי הפעילות השונים של הקבוצה, ראו סעיפים 2.1.1.2, 2.2.2 ו-2.3.1 להלן.
- 1.1.7.2 עדכון דירוג מעלות
- לעניין דירוג מעלות והעלאת תחזית הדירוג לחיובית בעקבות קביעת כרית ביטחון בניהול הון - ראה באור 24(א)(1) בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.3 הנפקת אגרות חוב
- לעניין הנפקה של סדרות אגרות חוב יד' ו-טו' של הראל ביטוח מימון והנפקות בע"מ ("הראל הנפקות") - ראה באור 24(ח)(1) בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.4 חלוקת דיבידנד
- לעניין החלטה מיום 26 בדצמבר 2018 בדבר חלוקת דיבידנד אשר שולם ביום 31 בינואר 2019 - ראה באור 15(ג)(2) בדוחות הכספיים.
- לעניין החלטה מיום 26 במרס 2018 בדבר חלוקת דיבידנד אשר שולם ביום 28 במרס 2018 - ראה באור 15(ג)(1) בדוחות הכספיים.

- 1.1.7.5 פדיון מוקדם מלא של אגרות חוב (סדרה ב') של הראל הנפקות הראל הנפקות, שהינה חברה בת חד - תכליתית (SPC) של החברה, ביצעה ביום 13 ביוני 2018 פדיון מוקדם מלא לאגרות החוב (סדרה ב') שהונפקו על ידה, וזאת בהתאם לדיווח מידי שפרסמה הראל הנפקות ביום 27 במאי 2018.
- 1.1.7.6 היתר החזקה בתאגידי בנקאיים לעניין קבלת אישור להגדלת החזקותיה של החברה בתאגידי בנקאיים - ראה באור 38(ד)(3) בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.7 מכרז למתן שירותי ביטוח סיעודי קבוצתי עבור חברי הכללית ("המכרז") בחודש מאי 2018 שירותי בריאות כללית פרסמה מכרז לביטוח סיעודי קבוצתי לחברי הקופה. החברה הגישה מועמדותה למכרז. בחודש ספטמבר 2018 החברה קיבלה הודעה על זכייתה במכרז.
- 1.1.7.8 הרחבת סדרות יד' ו-טו' של הראל הנפקות לעניין גיוס חוב (הון רובב 2) בדרך של הנפקה ציבורית של סדרות קיימות (הרחבת סדרות יד' ו-טו') - ראה באור 24(ח)(3) בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.9 הקמת חטיבה חדשה בחברה לעניין הקמת חטיבה חדשה בחברה - ראה באור 38(ד)(7) בדוחות הכספיים.
- 1.1.7.10 עדכון גובה כרית ביטחון לעניין עדכון גובה כרית הביטחון על ידי החברה בהתאם למכתב הממונה - ראה באור 15(ו)(5) בדוחות הכספיים.
- 1.1.8 שינויים לאחר תקופת הדוח
- 1.1.8.1 אשרור דירוג מעלות לעניין אשרור דירוג מעלות לחברה - ראה באור 24(י)(3) בדוחות הכספיים.
- 1.1.8.2 החלטה עקרונית בדבר גיוס חוב לעניין החלטה בדבר גיוס חוב (הון רובב 2) באמצעות הראל הנפקות - ראה באור 39 בדוחות הכספיים.
- 1.1.9 מבנה פעילות הקבוצה עיקר פעילותה של הקבוצה מתבצע באמצעות שתי זרועות: זרוע עסקי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח וזרוע הפיננסים.
- זרוע עסקי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח מחולקת לחטיבות הבאות:**
- א. חטיבת חיסכון ארוך טווח, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. אגף ביטוח חיים.
 2. הראל פנסיה וגמל.
- ב. חטיבת ביטוחי בריאות, הכוללת את האגפים הבאים:
1. אגף ביטוח בריאות ושיניים קבוצתי.
 2. אגף ביטוח בריאות פרט, חו"ל וזרים.

3. אגף תביעות בריאות וח"ל.
- ג. חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות, הכוללת את האגפים הבאים:
1. אגף תביעות סיעוד חיים ותאונות אישיות.
 2. אגף שירות ותפעול.
 3. אגף מכירות.
 4. אגף ניהול שב"ן של הכללית - הפעלת מכירות תפעול ותביעות שב"ן.
- ד. חטיבת ביטוח כללי, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. מטה ופיתוח עסקי.
 2. ביטוח כללי פרט.
 3. ביטוח כללי עסקי.
 4. אקטואריה ביטוח כללי.
 5. תעשייה וסיכונים מיוחדים וביטוח ימי.
 6. ביטוח משנה בתחום הביטוח הכללי.
 7. תביעות רכב חובה ורכוש.
 8. תביעות חבויות ורכוש.
- ה. חטיבת המטה, הכוללת את הפעילויות הבאות:
1. מטה הנהלה.
 2. מחוזות.
 3. פרסום, שיווק ומכירות.
 4. אגף שירות לקוחות.
 5. תקשורת וקשרי חוץ.
- ו. חטיבת השקעות, הכוללת את ניהול ההשקעות בתחומי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח וניהול השקעות כספי הנוסטרו.
- ז. חטיבת כספים ומשאבים.
- ח. חטיבת אקטואריה וניהול סיכונים.
- ט. חטיבת משאבי אנוש.
- י. החטיבה המשפטית.
- הראל המשמר מחשבים בע"מ (להלן: "הה"מ") - אחראית על מתן שירותי המיכון השונים לחטיבות השונות.

1.2 תחומי הפעילות של הקבוצה

הקבוצה פועלת בתחומי הביטוח, הגמל והפנסיה. לחברה שלושה תחומי פעילות, כמפורט להלן:

1.2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של החברה בענפי ביטוחי החיים וכן את פעילות הקבוצה בניהול קרנות פנסיה וקופות גמל.

פוליסות ביטוח חיים מיועדות בעיקרן לטווח ארוך ומבטיחות תגמולי ביטוח במות המבוטח או בעת הגיעו לגיל הקבוע בפוליסה או במועד מוקדם יותר בהתאם לתנאי הפוליסה, ויכול שיתווספו לפוליסות מרכיבים ("ריידרים") לכיסוי סיכונים נוספים, בעיקר אובדן כושר עבודה, מחלה או נכות. פוליסות אלו יכללו, על-פי בחירת המבוטח, שילובים של מרכיבי חיסכון וסיכון ויכול שיכללו מרכיב אחד בלבד. חלק מפוליסות ביטוח החיים מוכרות כקופות ביטוח על פי הוראות הדין וזכאיות להטבות מס הקבועות בדין לקופות גמל.

פוליסות ביטוח חיים מוצעות למעבידים לטובת עובדיהם ולמבוטחים יחידים כקופות ביטוח על פי תקנות קופות הגמל (עצמאים ושכירים החוסכים עבור רכיבי שכר בגינם אין מעבידים משלם לקופת גמל). בנוסף, נכללות בתחום זה פוליסות המוצעות כפוליסות לקולקטיבים, שעיקרן ביטוח סיכון מפני מוות וביטוח מפני אובדן כושר עבודה ללא חיסכון ולתקופה קצרה. כמו כן, מוצעות פוליסות פרט למטרת חיסכון (פוליסות ביטוח הכוללות מרכיב חיסכון בלבד) ("חוזי השקעה"), סיכוני מוות, נכות, אובדן כושר עבודה, גילוי מחלות קשות וכו'.

מלבד שילוב מרכיבי חיסכון לטווח ארוך בפוליסות ביטוח חיים, כאמור לעיל, מנהלת הקבוצה מוצרי חיסכון לטווח ארוך, שהינם קרנות פנסיה וקופות גמל. עמיתים בקרנות הפנסיה זכאים לקבל קצבה חודשית בעת פרישתם לגמלאות, קצבה חודשית במקרה של נכות וקצבה חודשית לשאירים במקרה של מות העמית. העמיתים בקופות הגמל זכאים בעת פרישתם מעבודה או קודם לכן, כנקבע בתקנות קופות גמל, לקבל סכום הוני ביחס לכספים שנצברו להם בגין הפקדות עד ליום 31 בדצמבר 2007 ולקבל קצבה לגבי כספים שהופקדו החל מיום 1 בינואר 2008. כמו כן, הקבוצה מנהלת קרנות השתלמות, קופות גמל מרכזיות לפיצויים, קופה מרכזית לדמי מחלה, קופה מרכזית להשתתפות בפנסיה תקציבית וקופות גמל להשקעה.

הפעילות בביטוח חיים, לרבות חיסכון ארוך טווח על פי חוזי ביטוח וחוזי השקעה, מתנהלת בחברה. פעילות החיסכון ארוך הטווח בקופות גמל שאינן קופות ביטוח ובקרנות פנסיה מתנהלת בחברות הבנות שהן חברות מנהלות.

1.2.2 תחום ביטוח בריאות

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בענפי מחלות ואשפוז ותאונות אישיות. הפוליסות הנמכרות במסגרת ענפי ביטוח אלה מכסות את מגוון הנזקים הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות, לרבות מצב סיעודי וטיפול שניניים. פוליסות ביטוחי בריאות מוצעות הן לפרטים והן לקולקטיבים. במהלך התקופה שעד ליום 31 בדצמבר 2015, פעילות הקבוצה בתחום ביטוחי הבריאות התבצעה בחטיבת ביטוחי הבריאות של החברה וכן בדקלה. החל מיום 1 בינואר 2016 דקלה חדלה להיות מבטח ופעילותה הביטוחית של דקלה מוזגה לתוך החברה. דקלה קיבלה רישיון סוכן בביטוח כללי ופנסיוני והיא ממשיכה לנהל את הפעילויות בתחום מתן שירותי תפעול עבור שירותי בריאות כללית לתכנית השב"ן וכן להעניק שירותים בתחום יישוב התביעות ושירות לקוחות עבור החברה.

1.2.3 תחום ביטוח כללי

תחום זה מורכב מחמישה תתי תחומים:

1.2.3.1 רכב רכוש

כולל את פעילות הקבוצה במכירת פוליסות ביטוח בענף ביטוח רכב מנועי ("רכב רכוש"), המכסות נזקים הנגרמים לבעל רכב כתוצאה מתאונה ו/או גניבה ו/או חבות בעל הרכב או הנהג לנזק רכוש שנגרם לצד שלישי בתאונה.

בתת-תחום זה נכללות גם פוליסות ביטוח לרכב שמשקלו עד 3.5 טון. פוליסות אלו הינן בהתאם לתנאי פוליסה תקנית שנקבעה בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 (להלן: "הפוליסה התקנית").

1.2.3.2 רכב חובה

כולל את פעילות הקבוצה בענף ביטוח לפי דרישת פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל - 1970 (להלן: "רכב חובה" ו- "פקודת ביטוח רכב מנועי", בהתאמה), המכסה נזקי גוף של בעל הרכב, כל הנוסעים ברכב והולכי רגל שנפגעו מהרכב, כתוצאה משימוש ברכב מנועי בהתאם לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה - 1975 (להלן: "חוק הפלת"ד"). ביטוח זה, כשמו כן הוא, הינו חובה על כל בעל רכב והנוהג בו, וזאת על פי פקודת ביטוח רכב מנועי. תנאי הכיסוי הביטוחי הם בהתאם לנוסח פוליסה תקנית, שנקבע בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי) התש"ע - 2010.

1.2.3.3 ענפי חבויות אחרים

כולל את פעילות הקבוצה במכירת פוליסות המכסות את חבות המבוטח כלפי צד שלישי (למעט כיסוי חבויות בתחום רכב חובה כמתואר לעיל). במסגרת זו נכללים, בין היתר, ענפי הביטוח הבאים: ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי (שכולל ביטוח אחריות מקצועית, ביטוח אחריות לדירקטורים ולנושאי משרה) וביטוח חבות מוצר.

1.2.3.4 ענפי רכוש ואחרים

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בכל ענפי הרכוש (למעט רכב רכוש) המפורטים בהודעת הפיקוח על עסקי ביטוח (ענפי ביטוח), התשמ"ה - 1985. בתת תחום פעילות זה כלולה גם פעילותה של החברה בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות.

1.2.3.5 ענף ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא

הפעילות בענף זה מבוצעת על ידי EMI, שעוסקת בביטוחי אשראי למגורים המובטח במשכנתא, כענף ביטוח בודד.

ביום 1 בנובמבר 2012 פורסמה הנחיית בנק ישראל לגבי הגבלת שיעור המימון (LTV) בהלוואות לדירור החל מיום 1 בנובמבר 2012 ואילך, באופן שבו תאגיד בנקאי לא יאשר הלוואה לדירור (משכנתא), בשיעור מימון גבוה מ-70%, למעט הלוואה לדירור לצורך רכישת דירה יחידה של לווה, לגביה יחול שיעור מימון מרבי של 75%. לאור זאת, בשנת 2013 פעילות EMI הופסקה כמעט כליל בכל הנוגע להפקת פוליסות חדשות לביטוחי אשראי למגורים המובטח במשכנתא. לאור האמור, מתכונת הפעילות של EMI הותאמה להיקף הפעילות הקיים בפועל, תוך המשך טיפול שוטף בפוליסות שבתוקף ושימור הידע בתחום זה, דבר שיאפשר חזרה לפעילות מלאה במקרה של שינוי רגולטורי.

1.3 השקעות בהון החברה ועסקאות במניותיה

בשנתיים האחרונות ועד למועד פרסום הדוח לא בוצעו השקעות בהון החברה. לפירוט אודות מבנה השליטה של החברה - ראה סעיף 1.1.4 לעיל.

1.4 חלוקת דיבידנדים

- לעניין חלוקת דיבידנד בשנת הדוח - ראה באור "הון", באור 15 לדוחות הכספיים.
- החברה לא קיבלה החלטה בדבר מדיניות קבועה לחלוקת דיבידנד.
- לפרטים נוספים אודות החלטת החברה לעניין קביעת כרית ביטחון - ראה באור 15(ו) לדוחות הכספיים.

2. חלק ב' - תיאור ומידע על תחומי הפעילות של החברה

2.1 תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

2.1.1 מוצרים ושירותים

2.1.1.1 כללי

תחום זה כולל ביטוח חיים, ניהול קרנות פנסיה וניהול קופות גמל.

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח עוסק בעיקר בחיסכון לתקופת הפרישה לגמלאות ובכיסוי לסיכונים שונים. המוצרים השונים במסגרת תחום זה כוללים שילוב מלא או חלקי של פתרונות חיסכון ומתן כסויים ביטוחיים לסיכונים שונים כגון מוות, נכות, אובדן כושר עבודה ומחלות קשות.

המוצרים בתחום פעילות זה מיועדים לשכירים, לעצמאים וללקוחות הרוכשים כסויים באופן פרטי (ללא קשר לעיסוקם). הפקדות שכירים או עצמאים, בחלק מן המוצרים, מזכות אותם בהטבות מיסוי בשלושה מישורים: במועד ההפקדה זיכוי/ניכוי ממס, פטור ממס על רווחים בעת צבירת הכספים והטבות מיסוי בקבלת הכספים. קיימות גם הטבות מס במקרים מסוימים בגין הפקדות פרט.

בהתאם להוראות הדין, קיימת הפרדה מלאה בין נכסיה והתחייבויותיה של החברה המנהלת את קרן הפנסיה או את קופת הגמל, לבין נכסי העמיתים הצבורים בהן וכן הפרדה בין נכסי המבטח לבין כספי המבוטחים בביטוח חיים תלוי תשואה. נכסי העמיתים בקרנות הפנסיה ובקופות הגמל אינם נכללים בדוחות הכספיים של החברה המנהלת (ולא בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה).

2.1.1.2 מגמות ושינויים בתחום הפעילות

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח עובר בעשור האחרון שינויים מקיפים, וזאת לאור שינויים במדיניות הממשלתית בתחום שהביאו לחקיקת חוק להגברת התחרות ולצמצום הריכוזיות וניגודי העניינים בשוק ההון בישראל (תיקוני חקיקה), התשס"ה - 2005, חוק קופות הגמל, חוק ייעוץ ושיווק פנסיוני ותיקון חוק הפיקוח ("חקיקת בכר", שנכנסו לתוקפם בחודש נובמבר 2005), וכן התקנת שורה ארוכה של תקנות והוראות של הממונה שנועדו, בין היתר, לעודד חיסכון לקצבה, להגביר את התחרות והשקיפות בשוק החיסכון הפנסיוני, להפחית את שיעור דמי הניהול ולהגביר את מעורבות הלקוחות בבחירת החיסכון הפנסיוני שלהם.

בנוסף, בשנים האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן הדרגתי לביצוע תהליכים באופן דיגיטאלי ומקוון מול החוסכים, גורמי ההפצה והגופים המוסדיים האחרים.

עידוד החיסכון לקצבה

בבסיס מדיניות רשות שוק ההון בשנים האחרונות עומדת השאיפה לעידוד חיסכון קצבתי בקרב כלל האוכלוסייה, על מנת להבטיח יכולת קיום בכבוד של האזרחים לאחר גיל הפרישה והגברת התחרות בתחום הפעילות, לרבות בדרך של צמצום ההבדלים בין המוצרים ומתן אפשרות לניוד כספי החיסכון הפנסיוני בין המוצרים.

שינויים אלה באו לידי ביטוי בשינוי מבנה המוצרים שהיו קיימים בתחום ובשינויים בהטבות המיסוי הניתנות לחוסכים לטווח ארוך, לרבות השינוי במסגרת תיקון 3 לחוק קופות הגמל תוך העדפת החוסכים במסלול קצבה וקביעת חובה למשיכת הכספים בדרך של תשלום קצבה עד סכום קצבה מזערי לכל מוצרי החיסכון הפנסיוני לטווח ארוך. במסגרת זו אף הושאו הטבות המס בין מוצרים אלה בכל הנוגע לכספים שהופקדו עבור עמיתים החל מיום 1 בינואר 2008.

עד לאותו מועד, המוצרים השונים בתחום - ביטוח חיים, קרנות פנסיה וקופות גמל - נחלקו לשני אפיקים עיקריים: אפיק המבטיח תשלומי קצבה ("פנסיה") ואפיק המבטיח תשלום הוני, תוך מתן אפשרות לשילוב אפיקים אלה. בתיקון האמור בוטלה החלוקה בין אפיק הוני ואפיק קצבתי ביחס לכספים שיופקדו החל מינואר 2008, כאשר כספים אלה ניתנים למשיכה כרובד ראשון (עד לסכום קצבה מזערי) רק בדרך של קצבה. משיכת הכספים שנצברו מעבר לסכום הדרוש לתשלום הקצבה המזערית תעשה בדרך של היוון קצבה או בדרך של תשלום קצבה, בהתאם להחלטת העמית או המבוטח.

הגברת התחרות בתחום

בהמשך למגמות שנסקרו לעיל, פורסמו בשנים האחרונות הוראות שונות שתכליתן הגברת אפשרות ניווד הכספים בין המוצרים השונים וביצוע התאמות בין המוצרים השונים (קופות גמל, קרנות פנסיה וביטוח חיים), לרבות בנושאי הכיסויים הביטוחיים הנמכרים במסגרת מוצרי החיסכון הפנסיוני והחלת מודל אחיד של גביית דמי ניהול תוך הפחתת שיעור דמי הניהול המרביים שניתן לגבות בקופות הגמל ובקופות הביטוח.

בנוסף, פורסמו הוראות שתכליתן להקל על המבוטח או העמית להשוות בין מוצרים שונים על ידי יצירת אחידות בין המוצרים המשווקים על ידי החברות בתחום, כגון: הוראות הממונה לעניין זכויות וחובות עמיתים בתקנון קרן פנסיה חדשה מקיפה, במסגרתן נקבע נוסח תקנון מחייב לקרן הפנסיה וכן קווים מנחים לתכנית לביטוח מפני אובדן כושר עבודה. ההוראות הנוגעות לבחירת קרן פנסיה ברירת מחדל נועדו, בין היתר, להגביר את התחרות בשוק החיסכון הפנסיוני, כפי שיתואר להלן.

הפחתת דמי הניהול

בשנים האחרונות נכנסו לתוקף מספר הוראות חקיקה אשר נועדו, בין היתר, להפחית את דמי הניהול המשולמים על ידי המבוטחים והעמיתים במסגרת מוצרי החיסכון הפנסיוני.

במסגרת תיקון 13 לחוק קופות הגמל נקבעה הוראה, בה בין השאר נקבע, כי בעת הצטרפות לקרן פנסיה חדשה יועברו כספי החיסכון העומדים לרשות חוסך בחשבונות לא פעילים בקרנות פנסיה חדשות אחרות לקרן הפנסיה אליה הוא מבקש להצטרף. ככל שהעמית לא יתנגד, קרן הפנסיה אליה הוא יצטרף תפנה בבקשת ניווד לכל הקרנות לאיתור חשבונות לא פעילים ולביצוע ניווד. לאחר העברת כספי החיסכון בחשבונות הלא פעילים לחשבונות הפעילים, דמי הניהול אשר יחולו על העמיתים יהיו דמי הניהול מהיתרה הצבורה שסוכמו עמם במסגרת חשבונותיהם הפעילים. תיקון זה הביא לקיטון בהכנסות מדמי ניהול בגין המבוטחים הלא פעילים בקרנות הפנסיה ומאידך הביא לגידול בהכנסות מדמי הניהול בגין מבוטחים פעילים שיתרות כספים שלהם הועברו לקרן הפנסיה מקרנות אחרות וכן לצמצום בכמות החשבונות בקרן הפנסיה.

ביום 1 ביולי 2017 נכנס לתוקף תיקון 6 לחוק ייעוץ ושיווק פנסיוני אשר במסגרתו נקבע שסוכן פנסיוני אינו רשאי להעניק שרותי תפעול למעסיק שהוא מקבל ממנו עמלה בעד שיווק פנסיוני לעובדיו אלא אם הסוכן הפנסיוני יגבה מהמעסיק דמי סליקה בעד עובדיו בשיעור של 0.6% מההפקדות כל עובד או 10.5 ש"ח לפי הגבוה בתוספת מע"מ, הגוף המוסדי יפחית סכום זה מעמלת ההפצה של בעל הרישיון ויפחית בהתאם את דמי הניהול שישלם אותו עובד, ובתנאי שהמעסיק יבחר קרן ברירת מחדל לביטוח הפנסיוני של עובדיו, בהתאם לסעיף 20 לחוק קופות הגמל.

ביום 13 במרס 2016 פורסם חוזר הממונה הקובע הוראות לעניין בחירת קופת ברירת מחדל ואת התנאים הנדרשים מחברה מנהלת של קופת גמל המצרפת עמיתים בהתאם להוראות סעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל. במסגרת החוזר נקבע כי צירוף לקופת גמל ייעשה על ידי בחירה אקטיבית של העובד את קופת הגמל או באמצעות המעסיק לקופת גמל שנבחרה על ידו בהתאם לסעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל וככל שלא נבחרה על ידי העובד קופת גמל ולא נבחרה על ידי המעסיק קופת גמל בהתאם לסעיף 20(ב) לחוק קופות הגמל, יצרף המעסיק את העובד לקופת הגמל שתבחר על ידי הממונה. דמי הניהול שיוצעו על ידי קרנות הפנסיה הנבחרות יהיו בתוקף למשך 10 שנים ממועד ההצטרפות לקרן. קרנות הפנסיה ייבחרו על ידי הממונה אחת לשלוש שנים. מעסיק או ארגון עובדים יבחרו קופת ברירת מחדל בהליך תחרותי בהתאם לקריטריונים שנקבעו בחוזר. הסדרי ברירת מחדל קיימים יישארו בתוקף עד מרס 2019 לכל המאוחר הסדרים שכללו דמי ניהול בשיעורים מירביים הסתיימו במרס 2018).

החל מיום 1 בנובמבר 2018, משמשות כקרנות ברירת מחדל קרנות הפנסיה של: (1) אלטשולר שחם גמל ופנסיה בע"מ והלמן אלדובי קופות גמל ופנסיה בע"מ - הגובות דמי ניהול בשיעור שנתי שלא יעלה על 0.1% מהצבירה (שיעור שנתי) ו-1.49% מההפקדות; (2) מיטב דש גמל ופנסיה בע"מ - הגובות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.05% מהצבירה (שיעור שנתי) ו-2.49% מההפקדות; (3) פסגות קופות גמל ופנסיה בע"מ - הגובות דמי ניהול בשיעור שלא יעלה על 0.0905% מהצבירה (שיעור שנתי) ו-1.68% מההפקדות. כמו כן, דמי הניהול למקבלי קצבת זקנה חדשים, לרבות עמיתים קיימים בקרן שיפרשו, לא יעלו על שיעור שנתי של 0.3%.

שינוי תהליך ההצטרפות כמתואר לעיל עשוי לגרום לכך שעובדים חדשים מקרב מעסיקים עם שיעור תחלופה גבוה מאוד יצורפו בסופו של יום לאחת מקרנות ברירת המחדל ובכך לפגוע במכירות החברה ביחס לשנים עברו. צמצום ומזעור הפגיעה תלוי בתוצאות השינוי בתהליך ההצטרפות של עובדים הזכאים להסדרים מיטיבים בתנאי המסחריים ובתנאי השירות בהראל. בשנתיים האחרונות החברה נערכה להטמעה של תהליכי בחירה של עובדים בעסקים והצטרפותם באמצעות טופס (ידני או דיגיטלי).

בשלב זה אין ביכולת החברה להעריך את משמעות ההשפעה הכוללת של יישום חוזר זה בטווח הארוך.

ביצוע פעולות באופן דיגיטלי

בהמשך להקמת המסלוקה הפנסיונית, בהתאם להוראות הממונה וכחלק ממדיניות החברה, בוצעו בשנים האחרונות שורה של שינויים אשר מאפשרים ביצוע פעולות דיגיטליות מול לקוחות החברה, גורמי ההפצה שלה וכן מול גופים מוסדיים אחרים. במסגרת זו הוסדרו בין היתר תהליכי ההצטרפות למוצרים הפנסיוניים השונים, מוסדו תהליכי גבייה אוטומטיים כחלק מממשק המעסיקים, הוסדרו תהליכי משלוח דיווחים באופן דיגיטלי למבוטחים ולעמיתים והוקמה תשתית לנטילת הלוואות באופן דיגיטלי. להערכת החברה, תהליכים אלה צפויים להתעצם בשנים הקרובות ולהתרחב

לביצוע פעולות נוספות במסגרת תחום הפעילות, דבר אשר צפוי להביא לשיפור השירות ללקוח ולהתייעלות תפעולית.

התפתחות מוצרי חסכון בתחום הפעילות

מלבד מוצרים המיועדים לגיל פרישה, כולל תחום הפעילות גם מוצרים המיועדים לחיסכון לטווח בינוני או לחיסכון פרטי. בשנים האחרונות חל גידול בהיקף הכספים המנוהלים במוצרים אלה ובמגוון המוצרים המשמשים למטרה זו במסגרת תחום הפעילות. בכלל מוצרים אלה ניתן למנות את קרן ההשתלמות שמהווה מוצר פנסיוני הכולל הטבות מס שניתן למשוך את היתרה הצבורה ממנו וליהנות מהטבות המס לאחר תקופת חיסכון של 6 שנים; חו"זי השקעה אשר מהווים מוצר חיסכון הוני המשמש מוצר תחליפי למוצרי החיסכון בבנקים, קרנות נאמנות ותיקי השקעות מנוהלים; הפקדות לקופת גמל לקצבה על ידי יחידים, אשר בהתאם לתיקון 190 לפקודת מס הכנסה משנת 2012, רשאים להפקיד כספים בקופת גמל לקצבה במעמד של עמית עצמאי לצורך קבלת קצבה ולמשוך כספים אלה בהתקיים תנאים מסוימים במשיכה הונית; קופות גמל להשקעה - מוצר חסכון המיועד לתשלום סכום הון ליחידים ואשר לחילופין ניתן החל מגיל 60 לקבל ממנו תשלומי קצבה פטורים מתשלום מס. התשלום שעמית רשאי להפקיד בקופות גמל להשקעה לא יעלה על 70,000 ש"ח לשנה, צמוד למדד המחירים לצרכן. קופת הגמל להשקעה משמשת גם כברירת המחדל לצורך הפקדת כספים על ידי ביטוח לאומי עבור הורים לילדים במסגרת תכנית חיסכון לכל ילד.

2.1.1.3 אבחנות עיקריות בין המוצרים השונים:

קופות גמל	קרנות פנסיה חדשות	ביטוח חיים*	
	העמית הינו חבר בקופה (קופ"ג או קרן פנסיה) שמנוהלת על-ידי החברות המנהלות בהתאם לתקנון. התקנון ניתן לשינוי, בכפוף לקבלת אישור הממונה.	התחייבות חוזית בין המבוטח למבוטח. ההתחייבות אינה ניתנת לשינוי, אלא בהתאם להוראות הפוליסה והדין.	סוג התקשורת
ניתן לרכוש כיסוי ביטוחי למקרה מוות או למקרה של נכות, בהתקיים התנאים הקבועים בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כיסויים ביטוחיים בקופות גמל), התשע"ב-2012.	כיסוי ביטוחי מובנה למקרה מוות ולמקרה של נכות, בהתאם להוראות התקנון.	כיסוי ביטוחי בהתאם לבחירת המבוטח למקרה מוות או למקרה של אובדן כושר עבודה.	כיסוי ביטוחי
אינן משלמות קצבה ולפיכך אין בהן מקדם.	מקדם הקצבה עשוי להשתנות מעת לעת במסגרת שינוי תקנון הקרן.	בפוליסות קצבתיות, בחלק מהמקרים, מקדמי קצבה מבוססים על תוחלת חיים מובטחת שאינה משתנה. בפוליסות מבטיחות תשואה מקדם קצבה מבוסס על תשואה מובטחת שאינה משתנה.	מקדם קצבה

קופות גמל	קרנות פנסיה חדשות	ביטוח חיים*	
אין.	קרן ביטוח הדדי. זכויות העמיתים מושפעות, בין היתר, מנתונים דמוגרפיים של כלל עמיתי הקרן, כגון: מצב בריאות ותוחלת חיים. ההנחות האקטואריות נבחנות מעת לעת ומשפיעות על זכויות כלל העמיתים בקרן הפנסיה ואלה עשויות להשתנות בהתאם. קיימת אפשרות לרכישת ביטוח משנה לצמצום החשיפה לסיכון ההדדי.	אין.	ביטוח הדדי
אין.	בקרן מקיפה בשיעור 30% מסך הנכסים (בהקצאה של 60% מנכסי הפנסיונרים והיתרה מנכסי העמיתים).	בפוליסות מבטיחות תשואה עד שנת 1991.	אג"ח מיועדות
שיעור מהצבירה ומההפקדות.	שיעור מהצבירה ומההפקדות.	שיעור מהצבירה ו/או מההפקדות, בהתאם לתנאי הפוליסה.	דמי ניהול
תגמולים לפי קביעת המבוטח. בהעדר קביעה – יורשים לפי צו ירושה או צו קיום צוואה. פיצויים – שאירים לפי חוק פיצויי פיטורין.	שאירים לפי הגדרת התקנון. בהעדר שאירים – המוטבים שקבע המבוטח. בהעדר שאירים והעדר קביעת מוטבים לפי צו ירושה או צו קיום צוואה.	תגמולים לפי קביעת המבוטח. בהעדר קביעה – יורשים לפי צו ירושה או צו קיום צוואה. פיצויים – שאירים לפי חוק פיצויי פיטורין.	נהנים
אין.	בקרן מקיפה - מגבלה חודשית בסכום שקלי השווה ל- 20.5% מפעמיים השכר הממוצע במשק (בחינה מצטברת מתחילת השנה). בקרן כללית – אין.	אין.	מגבלה רגולטורית לגובה הפרמיה

* ההשוואה מתייחסת למוצרי ביטוח חיים המוכרים כקופת גמל.

2.1.1.4 ביטוח חיים

כללי

תחום ביטוח החיים כולל תכניות לסיכונים שונים (כגון, למקרה מוות), תכניות ביטוח לחיסכון לתקופת פרישה ותוכניות המשלבות ריידרים לכיסוי סיכונים נוספים (ריסק למקרה מוות, נכות, אובדן כושר עבודה, מחלות קשות ועוד). כמו כן, תחום זה כולל פוליסות פרט בעלות מרכיב חיסכון בלבד, המהוות חוזי השקעה (להבדיל מחוזי ביטוח).

מבוטח המגיע לתום תקופת הביטוח זכאי לתגמולי ביטוח, בהתאם לתנאים שנקבעו בפוליסה, בגין סכומים שנצברו ברכיב החיסכון שבפוליסה. בתנאי הפוליסה נקבע האם תגמולי הביטוח ישולמו כתשלום הוני חד פעמי, בתשלומי קצבה למשך כל חי המבוטח, או שילוב של תשלום הוני עם תשלומי קצבה.

באירוע ביטוחי המתרחש לפני תום תקופת הביטוח (מקרה מוות או אירוע ביטוחי אחר המכוסה בפוליסה) משולמים למבוטח, למוטבים או לשאירים (בהתאם לסוג המקרה הביטוחי) תגמולי ביטוח, בהתאם להיקף הכיסוי שנרכש וכן סכום החסכון שנצבר בפוליסה, ככל שנצבר.

ענפי הביטוח והכיסויים הביטוחיים הנכללים בתחום ביטוח חיים

(א) ביטוח חיים מקיף - כל סוגי ביטוח חיים הכוללים חיסכון, עם סיכון או בלעדיו, לרבות תשלום פיצויים וכן ביטוח גימלה.

(ב) ביטוח חיים - סיכון בלבד.

(ג) ביטוח חיים קבוצתי הדדי.

מבנה הרווחיות בתחום

הרווחיות בביטוח חיים נובעת, בעיקר, מהמרכיבים הבאים, בקיזוז ההוצאות המיוחסות לתחום הפעילות: (א) המרווח בין התשואה המתקבלת בתיק השקעות ביטוח חיים מבטיח תשואה לבין התשואה המובטחת למבוטחים; (ב) דמי ניהול מפרמיה ודמי ניהול מצבירה מפוליסות הכוללות חיסכון, לרבות דמי ניהול קבועים ומשתנים (משתנים כשיעור מתשואה ריאלית מצטברת חיובית בלבד מפוליסות תלויות תשואה ששווקו עד לסוף דצמבר 2003) (ג) המרווח בין הפרמיה הנגבית בפוליסות ביטוח חיים המיועדת לכיסוי סיכונים (מוות ואחרים) לבין תשלום תגמולי הביטוח מכח פוליסות אלה. המרווח מושפע, בין היתר, מהתעריפים הנגבים ומשיעורי התמותה (לגבי סיכון מוות), מתוחלת החיים (לגבי תשלומי קצבה), מעלויות ביטוח משנה ומשיעורי תחלואה; (ד) רווחי השקעות בתיק הנוסטרו.

לשימור של הפוליסות הקיימות חשיבות לרמת הרווחיות של חברת הביטוח לאורך זמן.

רווחיות ביטוח החיים המדווחת על ידי חברות הביטוח בדוחות הכספיים, מושפעת גם מכללי חשבונאות לעניין הכרה בהכנסות, דחיית הוצאות ושיערוך נכסים, וכן מקביעת עתודות אקטואריות ומשינויים בהנחות אקטואריות.

מידע אודות המוצרים השונים המנוהלים בקבוצה בתחום ביטוח חיים

פוליסות הביטוח נחלקות לשני סוגים: פוליסות המוכרות כקופת גמל (קופות ביטוח) עפ"י חוק קופות גמל (ביטוחי מנהלים או תגמולים לעצמאים) ופוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל והמכונות פוליסות פרט.

סוג הפוליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה העיקריים	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
א. פוליסות הכוללות רכיב חיסכון (בין אם מוכרות כקופות גמל ובין אם לאו)				
א1. פוליסות מבטיחות תשואה שנמכרו עד דצמבר 1990				
פוליסות "מעורב" מבטיחות תשואה	סכום הביטוח מוגדר מראש בפוליסה, הינו צמוד למדד וישולם במקרה מות המבוטח או בתום תקופת הביטוח. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שווקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	מרכיב חיסכון, מרכיב ריסק (לכיסוי מקרה מוות) וביטוחים נלווים עבור המבוטח, ככל שנרכשו.	ההתחייבות לתשואה מובטחת גובתה בחלקה באגרות חוב מיועדות שהנפיקה מדינת ישראל לחברות הביטוח.	אין דמי ניהול.
פוליסות "גמלא" מבטיחות תשואה	סכום הגמלא החדשי שישולם בתום תקופת הביטוח קבוע מראש בפוליסה וצמוד למדד. בתום תקופת הביטוח סכום החיסכון משולם כקצבה. לפני תום תקופת הביטוח ישולם סכום ביטוח חד פעמי בהתאם לקבוע בפוליסה. פוליסות אלו שווקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			
פוליסות "עדיף" מבטיחות תשואה	פוליסות מבטיחות תשואה, ששיעורה קבוע בפוליסה. הפוליסות הגדירו את היחס בין חלק החיסכון לחלק שהוקצה לסיכון והוצאות, בהתאם לבחירת המבוטח. הפרמיה מוצמדת למדד או בשיעורים מהשכר המבוטח של העובד. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כקצבה או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שווקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			

סוג הפוליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה העיקריים	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
א2. פוליסות משתתפות ברווחי השקעה שנמכרו בין השנים 1991-2003				
פוליסות "מעורב" משתתפות ברווחים	החיסכון העתידי נקבע על פי תוצאות ההשקעה בפועל. במקרה פטירת המבוטח, לפני תום תקופת הביטוח ישולם סכום ביטוח חד פעמי בהתאם לקבוע בפוליסה. הפרמיה התקופתית קבועה בפוליסה וצמודה למדד ועשויה להיות מושפעת גם מתוצאות ההשקעה. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שווקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	מרכיב חיסכון, מרכיב ריסק (לכיסוי מקרה מוות) וביטוחים נלווים עבור המבוטח, ככל שנרכשו.	אין זכאות לאג"ח מיועדות לגבי פוליסות ששווקו החל משנת 1992. ⁽⁴⁾	דמי הניהול נקבעו בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאים בחוזי ביטוח), התשמ"ב - 1981. ⁽²⁾
פוליסות "גמלא" משתתפות ברווחים	החיסכון העתידי נקבע על פי תוצאות ההשקעה בפועל. במקרה פטירת המבוטח, לפני תום תקופת הביטוח ישולם סכום ביטוח חד פעמי בהתאם לקבוע בפוליסה. הפרמיה התקופתית קבועה בפוליסה וצמודה למדד ועשויה להיות מושפעת גם מתוצאות ההשקעה. סכום החיסכון מיועד לתשלום כקצבה בתום תקופת הביטוח. פוליסות אלו שווקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			בתכניות ביטוח שאושרו עד שנת 2003 נגבים דמי ניהול קבועים ודמי ניהול משתנים מצבירת החיסכון, בהתאם לתשואות הריאליות שהושגו.
פוליסות "עדיף" משתתפות ברווחים	הפוליסות הגדירו את היחס בין חלק החיסכון לחלק שהוקצה לסיכון מפני מקרה מוות והוצאות, בהתאם לבחירת המבוטח. הפרמיה צמודה למדד או בשיעורים מהשכר המבוטח של העובד. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כקצבה או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו שווקו הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.			
א3. פוליסות תלויות תשואה הנמכרות החל מינואר 2004				
פוליסות הכוללות מסלולי השקעה	פוליסות בעלות רכיב חיסכון, במסגרתן ניתן לרכוש כיסויים ביטוחיים מפני מקרה מוות ו/או אובדן כושר עבודה. סכום החיסכון משולם כתשלום הוני או כקצבה או כתשלום הוני משולב עם תשלומי קצבה. פוליסות אלו משווקות הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל. קיימת חובת הפרדה בין מרכיבי החיסכון, הריסק ודמי הניהול מהפרמיה.	מרכיב ריסק, מרכיב חיסכון ודמי ניהול. בפוליסות המוכרות בקופות גמל, ניתן לרכוש ביטוח ריסק ו/או אובדן כושר עבודה בשיעור של עד 35% מההפקדה לתגמולים לאחר ניכוי דמי ניהול מהפרמיה.	אין.	פוליסות שהופקו עד שנת 2012 (כולל) - עד 2% מהצבירה או שיעור נמוך יותר מהצבירה ושיעור מההפקדות (בין 0% ל-13%). פוליסות שהופקו במהלך שנת 2013 - עד 1.1% מהצבירה ו-4% מההפקדות שוטפות.

סוג הפוליסה	תיאור המוצר	מרכיבי הפרמיה העיקריים	אג"ח מיועדות	דמי ניהול
				החל משנת 2014 - עד 1.05% מהצבירה ו- 4% מהפקדות שוטפות.
ב. פוליסות שאינן כוללות חיסכון				
ריסק טהור למקרה מוות - פרט	פוליסות המשווקות ליחידים או כפוליסות קבוצתיות ומבטיחות כיסוי ביטוחי במקרה של מוות מכל סיבה שהיא (כולל פוליסות ריסק להבטחת תשלום משכנתא). פוליסות אלו נמכרות לעיתים כמוצר משלים למרכיב הפנסיוני ולפוליסות ביטוח המנהלים ותגמולים לעצמאיים, לרבות בתשלום מתוך רכיב התגמולים בפוליסה.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.
ביטוח אובדן כושר עבודה	פוליסה הנמכרת כפוליסה עצמאית או כרכיב ביטוחי נלווה (ריידר) לפוליסת ביטוח חיים או כפוליסות קבוצתיות. הפוליסות מבטיחות תשלום חודשי במקרה של אובדן כושר עבודה חלקי או מלא עקב תאונה או מחלה. פוליסות אלו נמכרות לעיתים כמוצר משלים למרכיב הפנסיוני ולפוליסות ביטוח המנהלים ותגמולים לעצמאיים, לרבות בתשלום מתוך רכיב התגמולים בפוליסה.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.
ג. פוליסות הכוללות חיסכון בלבד				
חוזי השקעה ("פוליסות מגוון/מור")	פוליסות לחיסכון טהור, המוצעות במספר מסלולי השקעה (מסלול כללי, מסלול מנייתי, מסלול שקלי וכיוצ"ב). ניתן לבצע הפקדה באופן שוטף ו/או חד פעמי. פוליסות אלו משווקות הן כקופות גמל והן כפוליסות שאינן מוכרות כקופות גמל.	מרכיב חיסכון בלבד.	אין.	בפוליסות מגוון פרט - עד 2% לשנה מהצבירה. ביתר הפוליסות - לרבות הפוליסות המוכרות כקופת גמל - בדומה לדמי הניהול הנגבים בפוליסות הכוללות מסלולי השקעה (ראה סעיף א.3 בטבלה זו לעיל).

ד. פוליסות קבוצתיות			
פוליסות המשווקות לקבוצות אוכלוסייה מוגדרות בהסכם לתקופה קצובה ומאפשרות ביטוח לכלל חברי הקבוצה. הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל, למעט אובדן כושר עבודה הנמכר אגב חסכון פנסיוני.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.
ה. אחר			
נמכר כפוליסות פרט או כרכיב ביטוחי נלווה לפוליסות פרט אחרות המבטיחות למבוטח פיצוי במקרה של גילוי מחלה קשה המוגדרת בפוליסה. הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.
הפוליסות נמכרות כפוליסות עצמאיות או כרכיב ביטוחי נלווה (ריידר), ומבטחות מפני נכות מוחלטת ממחלה ו/או תאונה. הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בלבד בגין הכיסויים הכלולים בה.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.
מוצרי ביטוח אחרים, המוצעים כמוצר "נלווה" לפוליסות בתחום ביטוח החיים, כגון: כיסויים בגין "מוות מתאונה" ו"נכות מתאונה" (שהינם כיסויים נוספים למקרה מוות או נכות צמיתה מתאונה). הפוליסות אינן מוכרות כקופת גמל.	מרכיב סיכון בגין הכיסויים הכלולים בה או בריידר הרלוונטי.	לא רלוונטי.	אין דמי ניהול.

* כאשר מדובר בדמי ניהול מצבירה, הנתון מתייחס לדמי ניהול שנתיים.

** משמעות ההכרה בפוליסה כקופת גמל הינה, בין היתר, מתן הטבות מס הניתנות לעמיתים בקופות הגמל.

(1) בשנת 1991 נרכשו אגרות חוב מיועדות בשיעור של עד 40%.

(2) בהתאם למנגנון גביית דמי הניהול הקבוע בהסדר התחיקתי, חברת ביטוח לא תגבה דמי ניהול משתנים בגין פוליסות תלויות תשואה שנמכרו בין השנים 1991 - 2003 עד להשגת רווחי השקעה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, שיכסו את הפסדי ההשקעה הריאליים שנצברו.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

בהמשך להוראות הממונה בנושא תכניות לאבדן כושר עבודה אישר הממונה לחברה לשווק פוליסת אובדן כושר עבודה חדשה החל מנובמבר 2017. למבנה המוצר החדש עשויה להיות השפעה על היקף פעילות החברה בתחום זה, אולם אין ביכולתה של החברה להעריך את היקף ההשפעה כאמור. החל מחודש אפריל 2019 ייכנס לתוקף הסעיף בפוליסה אשר מחייב את החברה לשווק את כיסוי אובדן כושר עבודה בשיעור פיצוי אשר ייקבע במועד ההצטרפות לפוליסה, כך שהעלות המצטברת של הכיסויים הביטוחיים הנרכשים מתוך מרכבי התגמולים לא תעלה על 35% מסך כל ההפקדות למרכיב התגמולים עד לאותו מועד. קביעת השיעור תערך על בסיס הנחות שנקבעו בפוליסה. לשינוי זה עשויה להיות ההשפעה על היקף המכירות של מוצר אובדן כושר עבודה וכפועל יוצא על מכירת מוצר ביטוח מנהלים.

במסגרת דוח ביקורת של הממונה בנושא תעריפי פוליסות ביטוח למקרה מוות, נדרשה החברה לאשר תעריפים חדשים במוצרים אלה, וזאת עד ליום 14 בפברואר 2019. בהמשך לכך פעלה החברה לאישור תעריפים מעודכנים לפוליסות ביטוח למקרה מוות שאינן במסגרת פוליסות חיסכון פנסיוני ולפוליסת ביטוח למקרה מוות אגב הלוואת דיור, והחל מיום 15 בפברואר 2019 משווקת החברה פוליסות אלה בתעריפים חדשים. אישור הממונה לשיווק הפוליסות כולל תנאי לפיו על החברה לקזז שיעור מסוים מהעמלות החד-פעמיות המשולמות לסוכנים בגין מכירת המוצרים במקרה של ביטול הפוליסה בשש השנים שלאחר שיווק הפוליסה. שיעור העמלה שעל החברה לקזז פוחת ככל שמשך הזמן עד לביטול הפוליסה ארוך יותר. החברה טרם אישרה תעריפים לפוליסת ביטוח למקרה מוות הנמכרת במסגרת פוליסות חיסכון פנסיוני ועד לאישור מוצר זה אין באפשרותה לשווקו.

לשינויים האמורים עשויה להיות השפעה על היקף מכירת מוצר ביטוח למקרה מוות ומוצר ביטוח למקרה מוות אגב הלוואת דיור וכן על היקף המכירות של פוליסות ביטוח הכוללות חיסכון פנסיוני.

מוצרים חדשים

החל מחודש דצמבר משווקת החברה מוצר ביטוח חיים למקרה מוות אגב משכנתא לאדם עם מוגבלות מקצרת חיים, בהתאם לתיקון בחוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות, תשנ"ח – 1998, לפיו מבוטח שידחה לביטוח חיים למשכנתא מסיבה רפואית יהיה זכאי, בתנאים הקבועים בחוק, להצטרף לפוליסת ביטוח לאנשים עם מוגבלות מקצרת חיים.

במהלך שנת הדוח החלה החברה לשווק פוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתית בהתאם להוראות הממונה לעניין קיום מנחים לתכנית ביטוח מפני אובדן כושר עבודה.

2.1.1.5 קרנות פנסיה

כללי

תחום קרנות הפנסיה כולל קרנות פנסיה מקיפות חדשות, קרנות פנסיה כלליות וקרנות פנסיה ותיקות.

קרן פנסיה משלמת לעמיתיה קצבת זקנה חודשית בעת פרישתם מעבודה או קצבה במקרה של נכות וכן משלמת קצבה לשארים במקרה של מות העמית-המבוטח או פנסיונר הזקנה, בהתאם לתקנונה.

קרן פנסיה פועלת באמצעות מנגנון של ביטוח הדדי בין העמיתים. ההנחות האקטואריות המהוות בסיס לזכויות העמיתים נבחנות מעת לעת על-פי המצב בפועל. אם חל בהן שינוי, זכויות העמיתים משתנות והם נושאים במשותף בכל עודף או גרעון אקטוארי של הקרן.

היחסים בין קרן הפנסיה לבין עמיתה מוסדרים בתקנון המעגן את הכללים לקביעת הזכאות לתשלום, שיעור התשלום וכיוצ"ב כללים המסדירים את החברות בקרן. כאשר החברה נדרשת או מבקשת לערוך שינויים בתקנון, היא מתאימה את התקנון וכפועל יוצא מכך את זכויות העמיתים, וכל זאת בכפוף לאישור הממונה. במקרה של אירוע מזכה, הזכויות יקבעו בהתאם להוראות תקנון הקרן שבתוקף במועד האירוע.

קרנות פנסיה חדשות מקיפות

קרנות הפנסיה החדשות המקיפות הפועלות מאז שנת 1995 זכאיות להשקיע באג"ח ממשלתיות מיועדות בשיעור של 30% מסך נכסיהן. יתרת נכסי הקרנות החדשות מושקעת בהשקעות אחרות בהתאם לתקנות ההשקעה. מטרת הנפקת אגרות חוב מיועדות לקרנות פנסיה הינה להוות כרית ביטחון להבטחת זכויות הפנסיה של העמיתים. החל מיולי 2017 שונה אופן ההקצאה של האג"ח המיועדות בתוך קרנות הפנסיה החדשות המקיפות, כך שלנכסי הפנסיונרים מוקצים 60% אג"ח מיועדות והיתרה מוקצית לעמיתים.

כמו כן, בקרנות אלה קיימת תקרת הפקדה בגובה 20.5% מפעמיים השכר הממוצע במשק. בקרנות אלה לא ניתן לותר על כיסוי ביטוחי למקרה נכות או שאירים לפני גיל 60, למעט ויתור על כיסוי לשאירים למי שאין לו בן זוג, בהתאם לתקנון קרן הפנסיה.

מסלולי הביטוח

החל מיום 1 בינואר 2016 מנוהלות בקבוצה קרן פנסיה מקיפה חדשה (הראל פנסיה), קרן פנסיה כללית וקרן פנסיה ותיקה מאוזנת. כמו כן, עד לסוף חודש פברואר 2017 הראל פנסיה וגמל סיפקה שירותי תפעול לקרן פנסיה ותיקה שבהסדר שהינה בניהול מיוחד של המנהל המיוחד שמונה לקרנות הפנסיה הוותיקות שבהסדר.

עמית בקרן הפנסיה המקיפה רשאי לבחור מסלול ביטוח כאשר השוני בין המסלולים השונים הינו באיזון בין שיעור הזכאות לפנסיית הזקנה, פנסיית הנכות ופנסיית השאירים.

מסלול ברירת המחדל עד לכניסת התקנון התקני לתוקף, היה מסלול פנסיה מקיפה נכות מוגדלת- מסלול המקנה למבוטח זכות לקבלת כיסוי ביטוחי מוגדל לפנסיית נכות כנגד הקטנת פנסיית הזקנה ותוך שמירה על הכיסוי הביטוחי לשאירים שניתן היה לקבל במסלול הפנסיה המקיפה (למבוטחים בעלי נתונים זהים).

מסלול ברירת המחדל בתקנון הקרן, שנכנס לתוקף במהלך חודש פברואר 2018 (המבוסס על התקנון התקני), הינו מסלול ביטוח 75% לנכות ו-100% לשאירים (למעט גברים המצטרפים החל מגיל 41).

עמית פעיל רשאי לעבור ממסלול אחד למשנהו כמפורט בהוראות התקנון.

קרן הפנסיה הכללית:

קרן הפנסיה הכללית, אשר איננה נהנית מאג"ח מיועדות, איננה מוגבלת מבחינת תקרת ההפקדות או סוגי ההפקדות.

בגיל הפרישה עמיתי הקרן מקבלים קצבת זקנה ולאחר מכן קצבה לשאירי הפנסיונר ככל שקיימים.

מסלולי הביטוח

בקרן הפנסיה הכללית עמית זכאי להצטרף למסלולי ביטוח המכילים כיסוי לפנסיית זקנה, פנסיית שארים ופנסיית נכות, בדומה למסלולים שבקרן המקיפה כמתואר לעיל. בנוסף, בקרן הכללית קיים מסלול פנסיית יסוד - מסלול המקנה זכות לקבלת פנסיית זקנה בלבד, ללא כיסוי ביטוחי לפנסיית נכות ולפנסיית שארים וכן מסלול הכולל כיסוי רק לשארים.

אבחנות עיקריות בין קרן פנסיה כללית לקרן פנסיה מקיפה:

קרן פנסיה כללית	קרן פנסיה מקיפה	
אינה נהנית מאג"ח מיועדות.	ישנה זכאות להשקיע באג"ח ממשלתיות מיועדות מסוג ערד הנושאות תשואה של 4.86% צמוד למדד, בשיעור של 30% מסך נכסי הקרן. להרחבה אודות השינויים בהקצאת אג"ח מיועדות בין עמיתים לפנסיונרים ראה סעיף 2.1.1.5 זה לעיל.	אג"ח מיועדות
אין הגבלה על תקרת ההפקדה או על סוג ההפקדה.	קיימת תקרת הפקדה חודשית בגובה סכום השווה ל- 20.5% מפעמיים השכר הממוצע במשק.	הפקדות
ניתן להיות עמית בקרן במסגרת מסלול אשר אינו כולל ביטוח כלל או במסלול שאינו כולל ביטוח מפני מקרה מוות.	לכל המבוטחים בקרן כיסוי ביטוחי למקרה נכות ולמקרה מוות (פנסיית שארים) במסגרת מסלולי הביטוח השונים. בכל המסלולים ניתן לצמצם את הכיסוי לשארים כך שיוותר כיסוי ביטוחי לנכות בלבד עבור מי שהוא יחיד (היינו: שאין לו שאירים), כך גם בכל הנוגע ליחיד עם ילדים (היינו: שאין לו בן/בת זוג).	כיסוי ביטוחי

בקרן הפנסיה הראל פנסיה מנוהלים 16 מסלולי השקעה לפי הפירוט הבא: חמישה מסלולי השקעה מותאמי גיל (מסלולי ברירת מחדל), גילעד כללי ומנוף כללי הסגורים למצטרפים חדשים החל מינואר 2016, אג"ח ללא מניות, מניות, הלכה ושקלי טווח קצר וחמישה מסלולי השקעה לפנסיונרים: קצבה לזכאים קיימים, בסיסי למקבלי קצבה, הלכה למקבלי קצבה, ומסלולי קצבה המיועדים למי שהיה זכאי לקבת קצבה מהקרן לפני ה- 1 בינואר 2018: מקבלי קצבה קיימים ומסלול הלכה למקבלי קצבה קיימים.

בקרו הפנסיה הראל פנסיה כללית מנהלת 7 מסלולי השקעה לפי הפירוט הבא: 5 מסלולי השקעה מותאמי גיל (מסלולי ברירת מחדל), מסלול כללי הסגור למצטרפים חדשים החל מינואר 2016, מסלול בסיסי למקבלי קצבה ומסלול בסיסי למקבלי קצבה קיימים אשר מיועד למי שהיה זכאי לקבלת קצבה מהקרן לפני ה- 1 בינואר 2018.

קרן פנסיה ותיקה

כאמור לעיל, במסגרת הקבוצה מנוהלת גם קרן פנסיה ותיקה. הקרן אינה רשאית לצרף עמיתים חדשים החל מחודש אפריל 1995. פעילות החברה המנהלת את הקרן הותיקה מתרכזת במתן שרות וטיפול בלקוחות הקיימים.

מסלולי הביטוח

עמית בקרו הפנסיה הוותיקה יכול לבחור במסלול יסוד – המקנה זכות לקבלת פנסיית זקנה בלבד, ללא כיסוי ביטוחי לפנסיית נכות ופנסיית שאירי מבוטח, או במסלול פנסיה מקיפה – מסלול המקנה זכות לקבלת פנסיית זקנה, נכות ושארים.

מבנה הרווחיות בתחום

רווחיות החברות המנהלות קרנות פנסיה נובעת מהמרווח בין דמי הניהול שהן גובות (מדמי הגמולים ומהצבירה) לבין הוצאות התפעול והשיווק (לרבות מתן הנחות והטבות ביטוחיות לעמיתים) של קרנות הפנסיה.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לעניין ההשפעה של האסדרה הרגולטורית המצויינת לעיל לעניין בחירת קופת ברירת מחדל, ראה סעיף 2.1.1.2.

מוצרים חדשים

ביום 15 בפברואר 2018, תוקן תקנון קרו הפנסיה הראל פנסיה בהתאם להוראות הממונה בחוזר הוראות לעניין זכויות וחובות עמיתים בתקנון קרו פנסיה חדשה מקיפה.

להלן עיקרי השינויים בנוסח התקנון:

- התאמת אופן חישוב השכר המבוטח לשיעורי ההפקדות הקיימים בשוק החיסכון הפנסיוני, דהיינו חלוקת ההפקדה בלפחות 12.5%.
- שינוי הגדרת השכר הקובע באופן שיחושב לפי הגבוה מבין: ממוצע 3 / 12 / 24-13 הכנסות מבוטחות ממודדות אחרונות לפני האירוע.
- מסלולי ביטוח: מצטרפים החל ממועד כניסת התקנון לתוקף יוכלו לבחור לנהל את חשבונם במסלולי ביטוח חדשים. מסלול ברירת המחדל הינו מסלול: נכות 75% שאירים 100% המעניק כיסוי מקסימלי לנכות ושארים. עמיתים מבוטחים במועד כניסת התקנון לתוקף חשבונם ימשיך להיות מנוהל במסלול הביטוח הקיים והם יוכלו לבחור בכל עת באחד מהמסלולים החדשים. מתן אפשרות לבחירת גילאי תום ביטוח, למעט מסלול המיועד לפרישה מוקדמת בגיל 60.
- עדכון כיסוי לנכות כפולה (פרנציזה): עדכון מנגנון כיסוי לנכות כפולה לפיו במקרה של נכות, תשולם פנסיית הנכות החל מהיום ה- 61 ובמהלך החודשיים הראשונים לתשלום תשולם בשיעור כפול. הכיסוי יחול כברירת מחדל לכל מבוטחי הקרו (כולל עמיתים קיימים) עם אפשרות לויתור עליו.

- תקופת אכשרה : החלת תקופת אכשרה בגין עליה בשכר הקובע מעל 15% במהלך 60 החודשים שקדמו למועד האירוע. כמו כן, נוספה תקופת אכשרה עבור החלת כיסוי לשאירים לאחר תום תקופת ויתור על שאירים, כברירת מחדל יכלול כיסוי לביטול תקופה זו, אולם העמית רשאי לותר על כיסוי זה.
- ביטול אפשרות קבלת קצבה באופן רטרואקטיבי.
- התיישנות: נוסף תנאי לזכאות לפנסיית נכות כך שהתביעה הוגשה בתוך 3 שנים ממועד האירוע. כמו כן, נוסף תנאי לזכאות לפנסיית שאירים כך שהתביעה הוגשה בתוך 7 שנים ממועד האירוע.
- מגבלה על משיכת הכספים : נוספה מגבלה כי מי שהוכר כנכה לא יוכל למשוך כספי תגמולים. כמו כן, נוספה מגבלה כך שמשיכת כספי תגמולים תתאפשר רק לאחר סיום עבודה או עם הגעת העמית לגיל הזכאות המינימלי לזקנה.
- שינוי בלוחות הזמנים בטיפול בתביעות ובבקשות פידיון. שינוי זה נכנס לתוקף ביום 1 ביוני 2018.
- עדכון המקדמים בהתאם להנחות הדמוגרפיות החדשות בהתאם לחוזר 2017-3-6 מיום 1 באוקטובר 2017 בדבר דרך חישוב מאזן אקטוארי ומקדמי תקנון של קרן פנסיה וקופת גמל מרכזית לקצבה.

בהמשך ובהתאם לשינויים בתקנון קרן הפנסיה המקיפה, תוקן גם תקנון קרן הפנסיה הכללית ותקנון קרן הפנסיה הוותיקה, בשינויים הרלוונטיים.

2.1.1.6 קופות גמל

כללי

הכספים המופקדים בקופות הגמל החל מיום 1 בינואר 2018 מיועדים לתשלומי קצבה. משיכת כספי התגמולים, שנצברו מעבר לסכום הדרוש לתשלום הקצבה המזערית, תעשה בהתאם להחלטת העמית או המבוטח, בדרך של היוון קצבה או בדרך של תשלום קצבה לאחר העברה לקופת גמל משלמת לקצבה. הכספים שהופקדו עד ליום 31 בדצמבר 2007 ניתנים למשיכה הוגנית כסכום חד פעמי. בנוסף, במסגרת החברות המנהלות של קופות גמל בקבוצת הראל, מנוהלות קרנות השתלמות וקופות גמל להשקעה אשר הינן מכשיר חיסכון לטווח הבינוני הנהנה מהטבות מס.

בקופת גמל אין מרכיב של סיכון אקטוארי והעמיתים זכאים לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול.

ניתן להצטרף כעמית לאחת מקופות הגמל שבניהול הקבוצה : קופות לעצמאים, קופות לשכירים, קופות גמל להשקעה וקרנות השתלמות, אשר לכולן מסלולי השקעה שונים.

על פי הוראות חוק קופות הגמל, עמית רשאי לעבור מקופה לקופה, ובקופה מסלולית בין מסלול אחד למשנהו.

בקבוצה מנוהלות מגוון קופות גמל, המשמשות להפקדות של המעביד ו/או העובד או יחיד עצמאי המיועדות לתשלום פיצויים, תגמולים, דמי מחלה, השתלמות וקצבה.

דמי ניהול	תנאי משיכת כספים	תיאור המוצר	
עד 4% לשנה מהפקדות ועד 1.05% לשנה מהצבירה.	כספי החיסכון ניתנים לפדיון החל מגיל 60 או במועדים אחרים בהתאם להוראות הדין. כספים שהופקדו עד ליום 31 בדצמבר 2007 ניתנים למשיכה כסכום הוני. כספים שהופקדו החל מיום 1 בינואר 2008 ניתנים למשיכה כקצבה. משיכת הכספים, שנצברו מעבר לסכום הדרוש לתשלום הקצבה המזערית, תעשה בהתאם להחלטת העמית או המבוטח, בין בדרך של היוון קצבה ובין בדרך של תשלום קצבה לאחר העברה לקופת גמל משלמת לקצבה. הזכאות לפדיון כספי הפיצויים במועד סיום יחסי עובד-מעביד, בכפוף להוראות הדין.	כספים המופקדים לחיסכון ארוך טווח עבור עמיתים עצמאיים ועמיתים שכירים.	קופות תגמולים/ קופות גמל לחסכון
עד 2% לשנה מהצבירה.	סכומי החיסכון ניתנים למשיכה, לכל מטרה, לאחר צבירת ותק של 6 שנים.	קופות גמל שנועדו לחיסכון לשם יציאה להשתלמות המיועדת לשמירת רמתו המקצועית של העובד. ההפקדות לקרן ומשיכת הכספים מהקרן נהנות מהטבות מיסוי.	קרנות השתלמות
עד 4% לשנה מההפקדות ועד 1.05% לשנה מהצבירה.	סכומי החיסכון ניתנים למשיכה הונית בכל עת בתשלום מס בגובה 25% מהרווח הריאלי. קיים פטור ממס רווחי הון במקרה של משיכת הכספים בדרך של קצבה לאחר גיל 60.	קופות גמל שנועדו לחיסכון הוני ליחידים במעמד עצמאי. סכום ההפקדה מוגבל ל- 70,000 ש"ח בשנה.	קופות גמל להשקעה ¹
עד 2% לשנה מהצבירה.	הזכאות לפדיון במועד סיום יחסי עובד-מעביד, בכפוף להוראות הדין.	קופות גמל המיועדות לצבירת סכומים על-ידי המעביד לשם הבטחת זכויות עובדיו לקבלת פיצויי פרישה. החל מתום שנת 2010 בוטלה אפשרות ההפקדה לקופות אלו.	קופות מרכזיות לפיצויים
עד 2% לשנה מהצבירה.	במקרה של מחלה, בכפוף להוראות הדין.	קופות גמל המיועדות לצבירת סכומים על-ידי המעביד לשם הבטחת זכויות עובדיו לקבלת דמי מחלה.	קופות לדמי מחלה
עד 2% לשנה מהצבירה.	בעת פרישת עובד הזכאי לקבלת פנסיה תקציבית מהמעביד, בכפוף להוראות הדין.	קופה המיועדת לצבירת הסכומים שינוכו ממשכורתו של עובד אצל מעביד שהסדר הפנסיה החל לגביו הוא הסדר פנסיה תקציבית.	קופה מרכזית לפנסיה תקציבית

¹ קופת גמל להשקעה משמשת גם כמוצר אליו מופקדים כספים על ידי הביטוח הלאומי במסגרת תכנית חיסכון לכל ילד.

מבנה הרווחיות בתחום

רווחיות החברות המנהלות קופות גמל נובעת מהמרווח בין דמי הניהול הנגבים מהעמיתים לבין הוצאות התפעול והשיווק של קופות הגמל.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשוקים ובתמהיל המוצרים

ראה פירוט אודות שינויים מהותיים צפויים בסעיף 2.1.1.2 לעיל.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שווקו מוצרים חדשים.

להלן פרטים על קופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה (נכון ליום 31.12.2018) (במיליוני ש"ח):

סך הכל	אחר	השתלמות	קופת גמל לתגמולים ופיצויים	קרנות פנסיה חדשות		קרנות פנסיה ותיקות	
				משלימות	מקיפות		
100,799	692	16,610	21,864	1,012	59,578	1,043	נכסים מנוהלים
11,901	7	2,049	1,539	216	8,069	21	דמי גמולים
10,214	48	1,791	1,451	183	6,738	3	צבירה נטו
-	0.55%	0.61%	0.64%	0.45%	0.22%	0.66%	שיעור דמי ניהול מנכסים
-	-	-	0.22%	1.22%	2.20%	-	שיעור דמי ניהול מהפקדות

להלן פרטים על קופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה (נכון ליום 31.12.2017) (במיליוני ש"ח):

סך הכל	אחר	השתלמות	קופת גמל לתגמולים ופיצויים	קרנות פנסיה חדשות		קרנות פנסיה ותיקות	
				משלימות	מקיפות		
91,573	660	15,154	20,797	859	53,056	1,047	נכסים מנוהלים
10,475	5	1,821	1,428	169	7,031	21	דמי גמולים
9,576	(32)	1,599	1,240	153	6,612	4	צבירה נטו
-	0.55%	0.62%	0.66%	0.51%	0.23%	0.65%	שיעור דמי ניהול מנכסים
-	-	-	0.28%	1.16%	2.42%	-	שיעור דמי ניהול מהפקדות

להלן פרטים על קופות הגמל וקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה (נכון ליום 31.12.2016) (במיליוני ש"ח):

סך הכל	אחר	השתלמות	קופת גמל לתגמולים ופיצויים	קרנות פנסיה חדשות		קרנות פנסיה ותיקות	
				משלימות	מקיפות		
76,022	657	12,624	18,461	652	42,683	945	נכסים מנוהלים
8,693	2	1,622	796	132	6,120	21	דמי גמולים
6,882	12	1,253	5	109	5,498	5	צבירה נטו
-	0.57%	0.64%	0.69%	0.55%	0.25%	0.65%	שיעור דמי ניהול מנכסים
-	-	-	0.41%	1.13%	2.59%	-	שיעור דמי ניהול מהפקדות

2.1.2 מוצרים תחליפיים

בין המוצרים השונים בתחום הפעילות קיימת תחליפיות, שכן הם מספקים צרכים דומים עבור אותו קהל יעד. כך למשל, פוליסות ביטוח חיים, מוצרי קרנות הפנסיה וקופות הגמל עשויים להיות מוצרים תחליפיים, כיוון שהם מספקים פתרונות לחיסכון ארוך טווח המיועד לגיל הפרישה ומזכים בהטבות מס אחדות.

התחליפיות בין מוצרי תחום הפעילות למוצרים פיננסיים אחרים, כגון פיקדונות לטווח ארוך, קיימת, אולם ברמה נמוכה יותר, שכן מוצרים אלו אינם כוללים בדרך כלל שני אלמנטים מהותיים שקיימים במוצרים בתחום הפעילות: הטבות מס ושילוב של ביטוח מפני סיכונים יחד עם חיסכון. על אף האמור, מוצרי חיסכון והשקעה כגון תכניות חיסכון בבנקים והשקעה בקרנות נאמנות עשויים להוות תחליפים לפוליסות חוזי השקעה ולקופות גמל להשקעה ולהפקדת כספים פנויים לקצבה מוכרת מכח תיקון 190 לפקודת מס הכנסה.

2.1.3 תחרות

כללי:

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח מאופיין בתחרות חריפה, בין המוצרים השונים במסגרת תחום הפעילות ובין היצרנים השונים (חברות הביטוח ובתי השקעות).

מאחר שפוליסות חוזי השקעה וקופות גמל להשקעה הינן תחליפיות למוצרים פיננסיים שונים (תכניות חיסכון, פיקדונות בנקאיים, קרנות נאמנות וכיוצ"ב), התחרות הינה גם מול היצרנים והמשווקים של המוצרים הפיננסיים השונים.

רמת התחרות בשוק מושפעת בשנים האחרונות ממדיניות רגולטורית להגדלת התחרות, הפחתת דמי הניהול, הגברת השקיפות, אפשרויות הניוד והעדפת המוצרים הקצבתיים ומהרפורמות שחלו בתחום הפעילות בשנים האחרונות. לעניין זה ראה גם סעיף 2.1.1.2.

התחרות במוצרים השונים באה לידי ביטוי, בין היתר, בשיעור דמי הניהול במוצרים השונים, במגוון מסלולי ההשקעה, בתשואה המושגת ביחס לרמת הסיכון ובאיכות השירות לסוכנים וללקוחות.

השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות בתחום הפעילות הינן בעיקר: יצירת סינרגיה בין הפעילויות של הקבוצה, שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח, שימור לקוחות, שכלול מערך השיווק וההפצה, התייעלות תפעולית, ניצול יתרונות לגודל וכיוצ"ב.

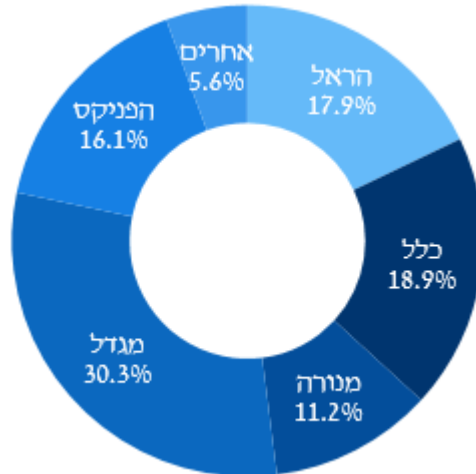
ביטוח חיים:

בהתאם לפרסומי משרד האוצר, סך הנכסים בפוליסות המשתתפות ברווחים בשוק ביטוח חיים ליום 31 בדצמבר 2018 הינו 315 מיליארדי ש"ח, לעומת 299 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017, גידול של כ- 5%

רוב הפרמיות בענף ביטוח החיים בישראל משולמות בעיקר לחמש קבוצות הביטוח הגדולות (מגדל, כלל, הפניקס, הראל ומנורה). קבוצת הראל מתחרה מול יתר חברות הביטוח. באשר למוצרי ביטוח החיים המשלבים חיסכון לטווח ארוך התחרות הינה גם מול קופות הגמל וקרנות הפנסיה, המציעות מוצרים תחליפיים או תחליפיים באופן חלקי למוצרים אלה. בפוליסות חוזי ההשקעה מתחרה הקבוצה מול חברות הביטוח האחרות ובתי השקעות, המציעים מוצרים דומים.

הקבוצה הינה השלישית בגודלה בסך הפרמיות שנגבו בענפי ביטוח חיים בשנת 2018 (בהתאם לנתונים שפורסמו ומתייחסים לסוף הרבעון השלישי של שנת 2018), כאשר על פי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח בישראל ליום 30 בספטמבר 2018, עמד חלקה בסך כל הפרמיות בתחום על 17.9%. התגברות התחרות בענפי ביטוח החיים נובעת ממודעות גוברת של הלקוחות, מהגברת המעורבות של יועצי ביטוח וכן מהתחליפיות, בעיקר של מוצרי הפנסיה.

להלן תרשים חלוקת נתחי שוק ביטוח החיים בין חברות הביטוח (בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי 2018):

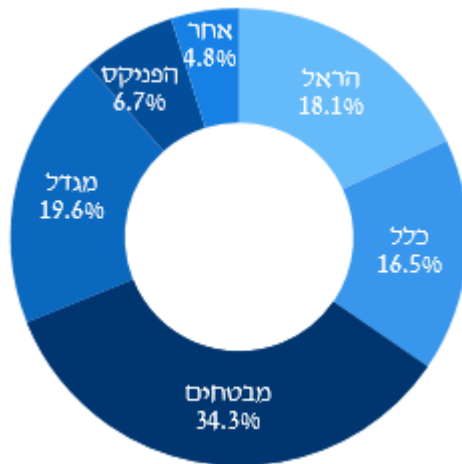
ניהול קרנות פנסיה:

בהתאם לפרסומי משרד האוצר, היקף הנכסים הצבורים בקרנות הפנסיה החדשות ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכם בכ- 329 מיליארדי ש"ח, לעומת כ- 298 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017, גידול של כ- 10%.

הצבירה נטו בקרנות הפנסיה החדשות בתקופת הדוח הסתכמה בכ- 31 מיליארדי ש"ח.

החברות המנהלות של קרנות פנסיה בקבוצה מתחרות מול: קבוצת הביטוח מנורה, המנהלת את קרן הפנסיה החדשה מבטחים; קבוצת מגדל, המנהלת, בין היתר, את קרן הפנסיה החדשה מקפת; קבוצת כלל, המנהלת, בין היתר, את קרן הפנסיה כלל פנסיה; קבוצת הפניקס וכן קרנות הפנסיה של בתי ההשקעות: פסגות, אלטשולר שחם, מיטב דש והלמן אלדובי.

להלן תרשים התפלגות נכסי קרנות הפנסיה החדשות (בהתאם לנתונים שפורסמו באתר משרד האוצר, נכון ליום 31 בדצמבר 2018):

ניהול קופות גמל:

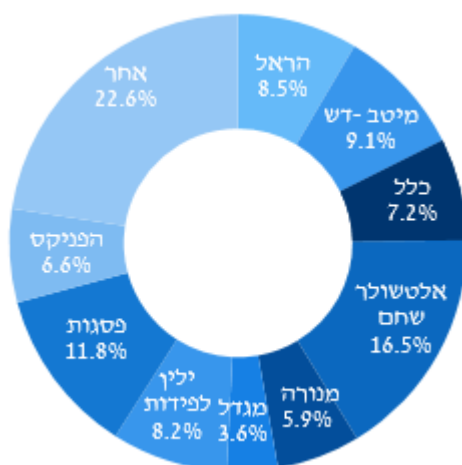
קופות הגמל המנוהלות בקבוצה מתחרות בקופות הגמל המנוהלות על ידי קבוצות הביטוח ובקופות הגמל המנוהלות על ידי בתי השקעות.

בהתאם לפרסומי משרד האוצר, סך הנכסים בקופות הגמל נכון ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמו בכ- 461 מיליארדי ש"ח (מתוכם כ- 214 מיליארדי ש"ח בקרנות השתלמות), בהשוואה לכ- 448 מיליארדי ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017 (מתוכם כ- 207 מיליארדי ש"ח בקרנות השתלמות).

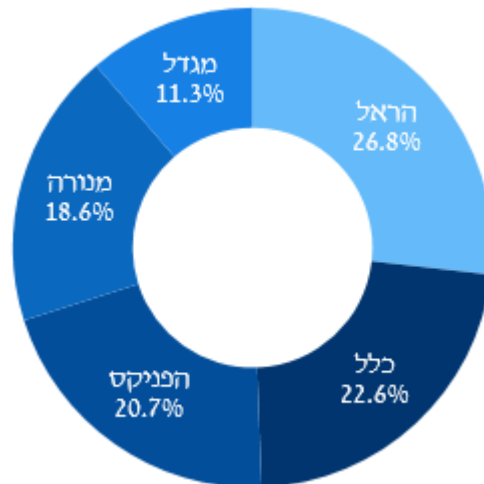
הצבירה נטו בשוק קופות הגמל בתקופת הדוח הייתה חיובית והסתכמה בכ- 20,541 מיליוני ש"ח, מתוך הסכום האמור הצבירה נטו בקופות הגמל שבבעלות חברות הביטוח הייתה חיובית והסתכמה בכ- 7,278 מיליוני ש"ח.

המתחרים העיקריים בשוק קופות הגמל הינם: אלטשולר שחם, פסגות, מיטב דש, ילין לפידות, כלל - גמל, אקסלנס (הפניקס), מנורה, ומגדל.

להלן תרשים התפלגות נכסי קופות הגמל (כולל קרנות השתלמות) המנוהלות על-ידי החברות המנוהלות העיקריות הפועלות בתחום (נכון ליום 31 בדצמבר 2018, בהתאם לנתונים המפורסמים באתר משרד האוצר):

להלן תרשים התפלגות נכסי קופות גמל (כולל קרנות השתלמות) המנוהלות על ידי קבוצות הביטוח (נכון ליום 31 בדצמבר 2018, בהתבסס על נתונים המפורסמים באתר משרד האוצר):

ההתמודדות עם התחרות בתחום פעילות החיסכון ארוך הטווח נעשית במספר אופנים:

- 2.1.3.1 פעילות הפצה ושיווק, גיוס סוכנים חדשים ומתן תמריצי מכירות.
 - 2.1.3.2 פעילות לשימור לקוחות בתיק הקיים ועדכון הלקוחות בדבר מגוון המוצרים המשווקים על-ידי הקבוצה בתחום החיסכון ארוך הטווח.
 - 2.1.3.3 סינרגיה בין חברות הקבוצה - אפשרות מתן פתרונות משולבים ללקוחות, בכל אפיקי החיסכון ארוך הטווח וכן צירוף מוצרים ביטוחיים נלווים.
 - 2.1.3.4 יעילות תפעולית.
 - 2.1.3.5 שמירה על רמת שירות גבוהה ללקוח.
 - 2.1.3.6 שיפור המוצרים הקיימים לרבות פתיחת מסלולי השקעה בהתאם לדרישות השוק (מסלולים סולידיים, מניתיים וכו').
- הגורמים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום החיסכון ארוך הטווח הינם בעיקר: המוניטין וגודלה של הקבוצה, הניסיון בתחום הפעילות, התשואות המושגות בתיקי הלקוחות, החוסן הפיננסי ורמת השירות ללקוחות ולסוכנים.

2.1.4 לקוחות

להלן התפלגות הכנסות מפרמיות בענפי ביטוח חיים בתקופה המדווחת:

פרמיות ברוטו

באחוזים			במיליוני ש"ח			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
50%	52%	49%	2,147	2,662	2,743	מעסיקים
45%	44%	48%	1,951	2,230	2,691	מבוטחים פרטיים ועצמאיים (ביטוח פרט)
5%	4%	3%	202	186	180	קולקטיבים
100%	100%	100%	4,300	5,078	5,614	סה"כ

שיעור הפדיונות מעתודות ביטוח החיים הממוצעת הוא 2.8% בשנת 2018, מול 2.6% בשנת 2017 ו-2.2% בשנת 2016.

להלן התפלגות דמי גמולים שנתקבלו בקרנות פנסיה ובקופות גמל (במיליוני ש"ח):

קופות גמל			קרנות פנסיה			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
1,868	1,146	1,407	6,115	7,042	8,072	תקבולים באמצעות מעבידים
552	2,108	2,188	158	179	235	תקבולים אחרים
2,420	3,254	3,595	6,273	7,221	8,307	סה"כ

סעיף 2.1 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינם בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

2.2 תחום ביטוח בריאות

2.2.1 מוצרים ושירותים

2.2.1.1 כללי

הענף המרכזי בתחום הבריאות הינו ענף מחלות ואשפוז ותאונות אישיות. הכיסוי הביטוחי הוא שיפוי או פיצוי למבוטח בגין הוצאות רפואיות במקרים של פגיעה בבריאותו כתוצאה ממחלה או תאונה, לרבות מצב סיעודי וטיפולי שניים. הפוליסות בתחום כוללות גם פוליסות עבור נסיעות לחו"ל, ביטוח עובדים זרים וביטוח תיירים.

בישראל קיימים מספר רבדים המקנים כיסוי עבור שירותי בריאות. הרובד הראשון הינו סל הבריאות הבסיסי (להלן: "סל הבריאות"), אשר נקבע בחוק ביטוח בריאות ממלכתי, התשנ"ד - 1994 (להלן: "חוק הבריאות"). כל תושב במדינת ישראל זכאי לקבלו באמצעות אחת מקופות החולים. הרובד השני הינו שירותי בריאות נוספים שאינם כלולים בסל הבריאות (להלן: "שב"ן"). הרובד השלישי הינו שירותי בריאות הנרכשים מחברות הביטוח. כיסויי הרובד השלישי יכולים להיות חופפים ו/או משלימים לשירותי הבריאות על פי חוק הבריאות (סל הבריאות או השב"ן) ו/או כיסויים חדשים שאינם נכללים בסל הבריאות או בשב"ן.

תחום ביטוח בריאות מושפע משינויים בהיקף הכיסויים הניתנים על ידי קופות החולים לרבות בתכניות השב"ן שלהן, במדיניות הממשלתית בתחום הבריאות, בהתפתחויות טכנולוגיות וכן שינויים רגולטורים מקיפים.

להלן פרטים על מגוון סוגי הפוליסות בתחום זה, אשר נמכרו במהלך תקופת הדוח, הן כפוליסות פרט והן כפוליסות קבוצתיות.

ביטוח סיעודי:

ביטוח זה מבטיח בעיקרו תשלום חודשי בהיות המבוטח במצב סיעודי, בהתאם להגדרה הקבועה לכך בפוליסה ולאחר תקופת המתנה הקבועה בפוליסה. פוליסות ביטוח סיעודי נמכרות ללקוחות פרטיים, בהתאם להנחיות הרגולטוריות.

מכח הסכם שנערך בין שירותי בריאות כללית (להלן: "כללית") לבין דקלה בשנת 1998, דקלה ביטחה בביטוח סיעודי קבוצתי את לקוחות הכללית אשר בחרו להצטרף לביטוח הסיעודי ("תכנית סיעודי מושלם פלוס") והחל מיום 1 בינואר 2016, עם מיזוג עסקי הביטוח של דקלה לתוך החברה, החברה הינה המבטחת של תכנית זו.

בחודש מאי 2018 שירותי בריאות כללית פרסמה מכרז לביטוח סיעודי קבוצתי לחברי הקופה. החברה הגישה מועמדותה למכרז. בחודש ספטמבר 2018 החברה קיבלה הודעה על זכייתה במכרז. הביטוח על פי תנאי הפוליסה החדשה נכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2019.

בנוסף לפוליסות הסיעוד הקבוצתי לחברי כללית, הראל מבטחת בביטוח סיעודי מספר קולקטיבים נוספים.

ביטוחי בריאות אחרים:

• הוצאות רפואיות

פוליסות המעניקות למבוטח, בין היתר, כיסוי לניתוחים (בארץ ובחו"ל), השתלות, טיפולים מיוחדים בחו"ל, תרופות אשר אינן מכוסות במסגרת סל הבריאות ושירותים אמבולטוריים.

- **ביטוח שיניים**
פוליסות המעניקות כיסוי לטיפולי השיניים הבאים, כולם או חלקם: טיפולים משמרים, טיפולי חניכיים, טיפולים ליישור שיניים, טיפולים לשיקום הפה (כולל שתלים) ועוד.
- **נסיעות לחו"ל**
פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי ביטוחי בעת נסיעה לחו"ל. פוליסת הביטוח מכסה, בין היתר, הוצאות רפואיות של המבוטח והטסה רפואית לישראל. כמו כן, קיים כיסוי לאיתור וחילוץ וחבות צד ג' - אשר ניתנים להסרה על ידי המבוטח. בנוסף, ניתן לכלול בפוליסה כיסויים נלווים כגון: כבודה, כיסוי לפגיעה בפעילות ספורט אתגרי, כיסוי בגין הוצאות מיוחדות כגון ביטול או קיצור נסיעה בשל נסיבות רפואיות ועוד (לעניין שינויים במבנה פוליסת נסיעות לחו"ל ראה סעיף 2.2.2).
- **עובדים זרים ותיירים**
פוליסות שנרכשות על ידי מעבידים של עובדים זרים בישראל (בהתאם לחובה המוטלת על המעבידים על-פי דין) או על ידי תיירים, ומעניקות למבוטח ביטוח בריאות הכולל עלויות אשפוז, טיפולים אמבולטוריים ותרופות.
- **ביטוח מחלות קשות**
פוליסות המעניקות למבוטח פיצוי במקרה של גילוי אחת מהמחלות על פי רשימה קבועה מראש.
- **תאונות אישיות**
פוליסות המעניקות למבוטח, בין היתר, פיצוי בגין מקרה מוות, נכות ואובדן כושר עבודה עקב תאונה.

כתבי שירות

מסמך נלווה לפוליסת ביטוח הכולל תנאים למתן שירות למבוטח על ידי ספק שירות.

מוצרים תחליפיים

לחלק מהכיסויים המוצעים בתחום פעילות ביטוחי הבריאות ישנם תחליפים מסוימים המסופקים על-ידי קופות החולים, הן במסגרת סל הבריאות הבסיסי והן במסגרת תכניות השב"ן. שינויים בסל הבריאות הבסיסי או בשב"ן עשויים להשפיע על גודלו של השוק הרלוונטי, כמו גם על הכיסויים המוצעים בתחום הפעילות וכן על ההוצאות לסילוק תביעות.

מגמות ושינויים בתחום הפעילות 2.2.2

ביטוח סיעודי

בשנים האחרונות הממונה נקט מהלכים שונים לביטול הביטוחים הסיעודיים הקבוצתיים, זאת על רקע עמדת הממונה לפיה קיימת בעיה מובנית בתחום הביטוחים הסיעודיים הקבוצתיים מאחר שביטוחים סיעודיים קבוצתיים הינם ביטוחים לתקופה קצובה בסיומה פוליסת הביטוח עשויה שלא להתחדש ומבוטחים עלולים למצוא את עצמם עם האפשרות לרכוש פוליסות ביטוח פרט, במחירים גבוהים באופן משמעותי מאלו שהיו קיימים להם בביטוח הקבוצתי.

בהתאם לחוזר שפרסם הממונה, סיום תקופת הפוליסות הסיעודיות היה ביום 31 בדצמבר 2017, ולאחר מועד זה לא ניתן להאריך ביטוחים סיעודיים קבוצתיים במתכונת שהיתה קיימת עד לאותו מועד, אלא במתכונת שונה לחלוטין שפורטה בחוזר.

כצעד משלים למגמה דלעיל של ביטול הביטוחים הסיעודיים הקבוצתיים פורסמו חוזר והוראות בנושא פוליסה אחידה לביטוח סיעודי לחברי קופות חולים, במסגרתן, בין היתר, נקבע כי מבטוחים בביטוחים קבוצתיים מעל גיל מסוים ושלא היו מבטוחים באותו מועד בביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים, יוכלו להצטרף לתוכנית הסיעוד של קופות החולים ללא בחינה של מצב רפואי קודם.

בנוסף, ביום 21 במאי 2017 פרסם הממונה תיקון להוראות החוזר המאוחד לגבי ביטוח סיעודי אשר מטרתו לקבוע תנאים לחידוש פוליסות ביטוח סיעודי קבוצתיות, (גם לאחר 31 בדצמבר 2017), מתוך ראייה ארוכת טווח במטרה להבטיח כיסוי ביטוחי זמין לכל החיים.

הגופים עמם היתה קשורה החברה בפוליסות סיעוד קבוצתיות, לא התקשרו עם החברה בפוליסת סיעוד קבוצתית, בהתאם לתאי החוזר כאמור, ובהתאם לכך, מרבית הפוליסות הקבוצתיות בהן היתה קשורה החברה עד תום שנת 2017, הסתיימו. בהתאם לאמור, נכון למועד דוח זה, החברה מבטחת בפוליסות סיעוד קבוצתי את חברי הכללית, כאמור בסעיף 2.2.1.1 לעיל, וכן מספר קולקטיבים בודדים נוספים בלבד.

המבטוחים עבורם הסתיימו הביטוח הסיעודי הקבוצתי בחברה, היו זכאים להתקשר עם החברה בפוליסת סיעוד פרט, ללא חיתום (בתנאי המשכיות), בתוך פרק הזמן המצויין בתנאי הביטוח.

החברה העמידה לרשות המבטוחים הזכאים להתקשר בפוליסת פרט בתנאי המשכיות כאמור, מספר ערוצים למימוש זכאותם, כגון משלוח הצעות ייעודיות ומתאמות לגילאי המבטוחים בדואר לבית הלקוחות ושימוש באמצעים טכנולוגיים להצעות לרכישה דיגיטאלית מאובטחת באזור האישי באתר האינטרנט של החברה.

הזכאות כאמור למימוש זכות ההמשכיות הינה בנוסף ובמקביל לזכאות למימוש זכות ההצטרפות לביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופת חולים, כמפורט לעיל.

פוליסת נסיעות לחו"ל

ביום 3 בספטמבר 2017 נכנסו לתוקף פוליסות נסיעות לחו"ל במתכונת חדשה בהתאם לחוזר הממונה מיום 1 בינואר 2017, שעניינו תכנית ביטוח נסיעות לחו"ל. השינויים בהתאם לחוזר כאמור, במאפייני פוליסות הנסיעות לחו"ל החדשות הינם, בין היתר, עדכון גבולות האחריות בפוליסה, קביעת רבדי כיסוי חובה ורבדי כיסוי רשות.

פיתוח תהליכים דיגיטליים

בשנים האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן מואץ לביצוע תהליכים באופן דיגיטאלי ומקוון מול המבטוחים והסוכנים, תוך פיתוח ערוצי מכירה, תפעול ושירות דיגיטליים מתקדמים.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשוקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשוקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

עדכון במוצרים קיימים

במהלך השנה בוצעו הרחבות של הכיסוי במוצר לביטוח מחלות קשות, בביטוח אמבולטורי ובהרחבה לביטוח תרופות.

ביטוח ביטול נסיעה לחו"ל על ידי המבוטח

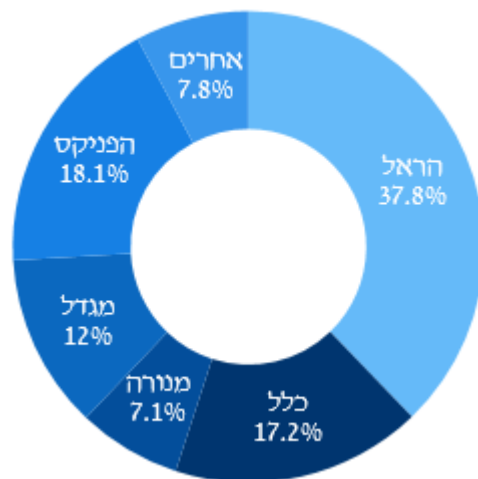
הושקה תכנית ביטוח לשיפוי הוצאות לנסיעה/טיסה לחו"ל במקרה של ביטול על ידי הלקוח (מכל סיבה).

2.2.3 תחרות

הקבוצה היא קבוצת הביטוח הגדולה והמובילה בתחום ביטוח בריאות בישראל וחלקה, לפי הדוחות הכספיים של חברות הביטוח ליום 30 בספטמבר 2018, הינו כ- 37.8% משוק ביטוח הבריאות בישראל. המתחרים העיקריים של הקבוצה בביטוחי הבריאות הם: הפניקס, כלל, מגדל ומנורה וכן גם תכניות השב"ן של קופות החולים וטיפולי שיניים הניתנים על ידי קופות החולים.

הקבוצה עוסקת בתחום ביטוח בריאות כ- 80 שנים, והינה בעלת ידע וניסיון רב בתחום. על מנת לבצע חיתום איכותי, תמחור ופיתוח כסויים ומוצרים בעלי יתרון יחסי, עושה הקבוצה שימוש מושכל, בין היתר, במאגרי המידע, בהם נצברו נתונים במשך עשרות שנים של ניסיון תביעות. בנוסף, לקבוצה מערך הסכמים נרחב עם ספקי שירות רפואיים ומוסדות רפואיים בעולם, שמהווה מענה שירותי בעל יתרון יחסי מול המתחרים, במיוחד בטיפולים רפואיים מורכבים הדורשים טיפול רפואי בחו"ל או הבאת ספקי שירות מחו"ל. כתוצאה מכך, מצליחה הקבוצה לשמור לאורך זמן על הובלה בתחום ועל רווחיות נאותה, למרות התחרות ההולכת וגוברת בתחום.

להלן תרשים חלוקת שוק ביטוח הבריאות בין חברות הביטוח (בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2018):

ההתמודדות עם התחרות בתחום הבריאות נעשית במספר אופנים:

- 2.2.3.1 פיתוח מוצרים ושירותים חדשים ו/או שיפור המוצרים הקיימים, על-ידי זיהוי צרכים מהותיים ללקוח, אשר אינם ניתנים (או ניתנים באופן חלקי) ברובד הציבורי, ויצירת מענה לצרכים אלו.
- 2.2.3.2 חיזוק המוניטין רב השנים של החברה בתחום.
- 2.2.3.3 מערך הסכמים נרחב עם ספקי שירות רפואיים ומוסדות רפואיים בעולם.
- 2.2.3.4 שיפור מתמיד ושמירה על מקצוענות השירות ללקוח במהלך תקופת הביטוח ובזמן תביעה.
- 2.2.3.5 פעילות לשימור לקוחות בתיק הקיים.
- 2.2.3.6 יעילות תפעולית.
- 2.2.3.7 פעילות הפצה ושיווק, הפעלת מבצעי קידום מכירות, גיוס סוכנים חדשים ומתן תמריצי מכירות.

הגורמים העיקריים המשפיעים על מעמדה התחרותי של החברה בתחום הבריאות הינם בעיקר: המוניטין הטוב של החברה וגודלה של הקבוצה, הניסיון המצטבר והרחב בתחום הבריאות ורמת השירות הגבוהה ללקוחות ולסוכנים.

2.2.4 לקוחות

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו בענף ביטוח סיעודי:

פרמיות ברוטו						
באחוזים			במיליוני ש"ח			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
31%	32%	36%	535	590	726	מבוטחים פרטיים
69%	68%	64%	1,180	1,278	1,266	קולקטיבים
100%	100%	100%	1,715	1,868	1,992	סה"כ

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו בענפי ביטוח בריאות אחרים:

פרמיות ברוטו						
באחוזים			במיליוני ש"ח			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
65%	66%	66%	1,589	1,678	1,798	מבוטחים פרטיים
35%	34%	34%	868	883	909	קולקטיבים
100%	100%	100%	2,457	2,561	2,706	סה"כ

שיעור הביטולים, במונחי פרמיות, מהפוליסות בתוקף לראשית השנה בביטוח סיעודי (פוליסות פרט) הוא 6.1% בשנת 2018, 7.4% בשנת 2017 ו-7.9% בשנת 2016.

שיעור הביטולים, במונחי פרמיות, מפוליסות הפרט לטווח ארוך שבתוקף לראשית השנה בענפי ביטוח בריאות אחרים, הוא 15% בשנת 2018, 14.4% בשנת 2017 ו-13.9% בשנת 2016.

לקבוצה אין לקוח בתחום פעילות ביטוח בריאות שהפרמיות הנגבות ממנו מהוות 10% או יותר מסך הכנסותיה הכולל בדוחות הכספיים המאוחדים.

סעיף 2.2 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

2.3 תחום ביטוח כללי

2.3.1 מוצרים ושירותים

כללי

תחום זה כולל ביטוח רכב רכוש, רכב חובה, ענפי חבויות אחרים, ענפי רכוש ואחרים וענף ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא.

2.3.1.1 רכב רכוש

המוצרים בתת תחום פעילות זה הם פוליסות המבטיחות כיסוי לנזקים הנגרמים לכלי הרכב המבטוח בעיקר עקב תאונה או גניבה וכן כיסוי לאחריות בעל הרכב לנזקים הנגרמים לרכוש של צדדים שלישיים על-ידי כלי הרכב המבטוח. בנוסף, מתאפשרת הרחבת הפוליסות בכיסויים נלווים משלימים כגון: הגנה משפטית, מתן פיצוי מוגדל לרכב שגילו עד 24 חודשים, כיסוי לנזקי שמשות - ללא השתתפות עצמית, רכב חלופי למקרה של תאונה או גניבה, גרירה ושירותי דרך, ביטול השתתפות עצמית על בסיס סף פיצוי וכן כיסוי לאביזרים לא סטנדרטים נוספים.

את תת תחום ביטוח רכב רכוש ניתן לחלק לשני תחומים: ביטוח לנזקי רכוש לצד ג' (ביטוח המכסה את חבותו של בעל הרכב/ נהג הרכב, במקרה והרכב המבטוח גרם לנזק לרכושו של צד שלישי) וביטוח הידוע כ"ביטוח מקיף" המכסה גם את הנזקים הנגרמים לרכב המבטוח (למשל, עקב תאונה או גניבה) וגם את נזקי הרכוש הנגרמים לצד שלישי.

ביטוח רכב רכוש מתחלק לשתי קבוצות עיקריות על פי סוגי הרכב:

(א) ביטוח כלי רכב פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון - בהתאם לפוליסה התקנית שנקבעה בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986, והמבטוח רשאי לסטות מתנאי הפוליסה התקנית רק אם השינוי מטיב עם המבטוח, או לחילופין אם מדובר בצי רכב. תנאי הפוליסה התקנית מאפשרים למבטוח רכישת חבילות כיסויים באופן מודולארי כמפורט לעיל.

(ב) ביטוח כלי רכב למעט רכב פרטי ומסחרי עד 3.5 טון (מלגזות, משאיות, מוניות, אוטובוסים, טרקטורים וכדומה). פוליסות עבור כלי רכב כאמור אינן כפופות לתנאי הפוליסה התקנית, אלא תנאי והיקף כיסויי פוליסת ביטוח כלי הרכב כאמור נקבעים על ידי חברות הביטוח בהתאם לכוחות השוק ובכפוף לאישור הממונה את תנאי הפוליסות.

דמי הביטוח בגין ביטוחי רכב רכוש נקבעים, בין היתר, בהתחשב בחיתום, על בסיס מאפייני הרכב (דגם ושנת ייצור), מאפייני הרשאים לנהוג בו (גיל, ותק רישיון וניסיון התביעות) ובהתאם למכלול הכיסויים הנרכשים. נוסחת חישוב הפרמיות, המהווה בסיס לקביעת הפרמיה, מבוססת על מודל אקטוארי ומאושרת על ידי הממונה.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

2.3.1.2 רכב חובה

ביטוח רכב חובה הינו ביטוח שחובה על כל בעל כלי רכב או הנוהג בו לרכשו לפי דרישות פקודת ביטוח רכב מנועי כאמור בסעיף 1.2.3.2 לעיל. אי קיום חובה זו מהווה עבירה פלילית. תנאי הכיסוי

הביטוחי הם בהתאם לנוסח פוליסה תקנית שנקבעה בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי) התשי"ע-2010. על כן, לא קיים מגוון של מוצרים בתחום זה.

הכיסוי הביטוחי בביטוח רכב חובה מבוסס על הוראות חוק הפלתי"ד אשר קובע אחריות מוחלטת, דהיינו, הנפגעים בתאונת דרכים זכאים לקבלת פיצויים ממבטח הרכב, בהתאם להיקף הפיצוי הקבוע בחוק הפלתי"ד, ללא צורך בהוכחת האשם של מי מהמעורבים בתאונת הדרכים. אחריות מוחלטת זו כפופה לחריגים מסוימים הקבועים בחוק הפלתי"ד, לפיהם תישלל הזכאות לפיצוי על-פי החוק. סכום הפיצוי מוגבל בראשי נזק מסוימים.

הפוליסה התקנית קובעת, כי חבות המבטח היא לפי הוראות סעיף 3 לפקודת ביטוח רכב מנועי, ומכסה כל חבות שהמבטח עשוי לחוב לפי חוק הפלתי"ד, חבות אחרת שהמבטח עשוי לחוב בשל נזק גוף שנגרם לאדם על-ידי השימוש ברכב מנועי או עקב השימוש בו ונזקי גוף שנגרמו למבטח בתאונת דרכים.

על פי הוראות צו הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים (הסדרים לחלוקת נטל הפיצויים בין המבטחים), תשס"א - 2001, במקרה של תאונה מעורבת בין רכב המוגדר כרכב "קל" (שמשקלו פחות מ-4 טון) עם רכב המוגדר כרכב "כבד" (שמשקלו מעל 4 טון, למעט אוטובוסים), המבטח של הרכב ה"קל" זכאי להשבה של מחצית מסכום עלות התביעה מהמבטח של הרכב "הכבד" או הרכב האחר. בהתאם לתיקון מס' 20 לחוק הפלתי"ד, במקרה של תאונת דרכים בה היו מעורבים אופנוע אחד או יותר וכלי רכב אחד או יותר שאינו אופנוע, ישלמו המבטחים של הרכב האחר למבטחים של האופנועים 75% מהפיצויים על נזקי גוף שהמבטחים של האופנוע חייבים בתשלוםם עקב התאונה.

התביעות בתת תחום רכב חובה מתאפיינות ב"זנב ארוך" (long tail), דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד תשלום התביעה. מכאן, שבנוסף לתוצאה החתומית של תחום הפעילות, להכנסות מהשקעות או להפסדי השקעות יש השפעה ניכרת על הרווחיות הכוללת בתחום זה. עד ליום 31 בדצמבר 2015, בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח, שהיו בתוקף באותה עת, נדרש מבטח לשמור עתודה בגין עודף הכנסות על הוצאות במשך 3 שנים לפחות, כאשר עתודות אלו הינן צמודות למדד ונושאות ריבית ריאלית בשיעור של 3%, באופן שאם ההכנסות מהשקעות אינן מניבות את שיעור הריבית כאמור, נדרשת החברה להשלים את העתודה.

בחודש ינואר 2015 פרסם הממונה עדכון לחוזר בדבר חישוב עתודות בביטוח כללי הקובע כי החל מהדוחות ליום 31 בדצמבר 2015 לא תחושב עתודת עודף הכנסות על הוצאות. יישום הנחיות הממונה טופלו כשינוי מדיניות חשבונאית. הואיל והיישום למפרע אינו בר יישום, השפעת השינוי נזקפה כהתאמה לעודפים ליום 31 בדצמבר 2015, ללא יישום למפרע. השפעת השינוי כוללת: (א) ביטול עתודת עודף הכנסות על הוצאות בשייר. (ב) ההתחייבויות הביטוחיות בביטוח כללי חושבו כך שהן תהיינה הולמות לכיסוי התחייבויות המבטח, דהיינו קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי ההתחייבויות הביטוחיות שנקבעו בשייר יספיקו לכיסוי התחייבויות המבטח.

בהמשך לפרסום המלצות הועדה הבין משרדית בראשות ד"ר אליהו וינוגרד בעניין טבלאות תוחלת החיים ושיעור הריבית המשמשת להיוון גמלאות בגין פגיעה בעבודה על פי תקנות הביטוח הלאומי (היוון), התשל"ח - 1978, שנכנסו לתוקף ביום 1 באוקטובר 2017, ולנוסח התקנות בעניין זה, נקבע ששיעור הריבית יעמוד על 2% במקום השיעור הנוכחי העומד על 3% וכן כי לוחות התמותה ושיעורי היוון הקצבאות יעודכנו שוב ב-1 בינואר 2020 ובכל ארבע שנים שלאחר מועד זה. בהתאם הגדילה החברה את ההתחייבויות הביטוחיות, לפרטים ראה באור 3(ג)(2)(ט) בדוחות הכספיים.

בעלי רכב (בדרך כלל אופנועים) רשאים לרכוש ביטוח באמצעות ה"פול" (המאגר הישראלי לביטוח רכב). לעניין זה, ה"פול" פועל כחברת ביטוח לכל דבר ותעריפיו נקבעים על-ידי הממונה. כל חברות הביטוח הפועלות בתחום ביטוח רכב חובה שותפות ב"פול", וכל אחת נושאת בהפסדי ה"פול", על-פי חלקה היחסי בשוק ביטוח רכב חובה בשנה שחלפה.

בהתאם לתקנון הפול, חלקן של חברות הביטוח בפול נקבע בהתאם לדמי הביטוח שנגבו על ידן בכל שנה. חלקה של החברה בפול לשנת 2019 ייקבע לאחר פרסום הדוחות הכספיים לשנת 2018. חלקה הזמני של החברה לשנת 2018 הינו 10.86%.

החל משנת 2010 הועברה האחריות לטיפול בנפגעי תאונות דרכים לקופות החולים. לצורך מימון אספקת השירותים הרפואיים לנפגעי תאונות דרכים הניתנים בידי קופות החולים, מבטח מעביר לקרן לפיצויי נפגעי תאונות דרכים ("הקרן"), מידי חודש, שיעור של 9.4% מדמי הביטוח שגבה המבטח בחודש הקודם בעד כל פוליסות ביטוח החובה שהוציא. הקרן תעביר למוסד לביטוח לאומי את הסכומים כאמור, שיעבירם לקופות החולים.

במסגרת רפורמת ביטוח רכב חובה, שמטרתה (על פי עמדת הממונה) להגביר את התחרות, נקבע כי ממרס 2016 השתנו תעריפי הביטוח השירוי (הפול) ועודכנו תעריפי הביטוח לרכבים פרטיים ומסחריים עד 3.5 טון בהתאם למשתנים ומקדמים שונים, וזאת בניגוד למצב הקודם בו היה תעריף אחיד, ללא דיפרנציאציה, לפי סוג רכב. לאור העובדה כי בחלק מהמשתנים תעריף הפול נמוך מתעריף חברות הביטוח באותו מועד, משמעות ההוראה היא הכנסת מתחרה נוסף לתחום פעילות זה.

עוד נקבע כי תעריף הסיכון יבוסס לכל מבטח בהתאם לכל המשתנים שנקבעו על ידי הממונה וזאת בניגוד לעבר, בו חברת הביטוח יכלה לבחור באילו משתנים היא תשתמש. כך למשל, בין יתר המשתנים, יבוסס התעריף על מין הנהג, גיל הנהג בחתך רחב של קטגוריות, מספר שנות רישיון, מערכות הגנה שונות ברכב וכו'.

עוד נקבע כי חברת הביטוח יכולה לכלול תנאי לפיו יעודכנו דמי הביטוח בדיעבד, בדרך של החזר פרמיה, דבר שיהווה הטבה לציבור המבוטחים.

הואיל ובמסגרת הרפורמה, נקבעו תעריפי סיכון טהורים נמוכים מהתעריפים הקיימים נכון למועד פרסום הרפורמה, במסגרת הרפורמה נשחקה הרווחיות בביטוח רכב מנועי.

כמו כן, במסגרת הרפורמה, נקבע כי החל משנת 2017, לא ניתן יהיה לתת מחיר שונה לקולקטיבים, אלא רק בהתאם לסיכון המחושב כאמור לעיל.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

לאור העובדה שמדובר בפוליסה תקנית המוכתבת על ידי הפיקוח, ולא ניתן לסטות ממנה, בתת תחום פעילות זה לא קיימים מוצרים חדשים.

2.3.1.3 ענפי חבויות אחרים

במסגרת ביטוח חבויות (הידוע גם כביטוח אחריות), החברה מכסה את חבותו החוקית או רשלנותו של המבוטח, עקב נזקים אשר עשויים להיגרם לצד שלישי כלשהו. הפוליסות בתחום זה מכסות את חבות המבוטח עקב נזקים של צדדים שלישיים, כגון: חבות מעבידים, אחריות דירקטורים ונושאי משרה, אחריות מקצועית של בעלי מקצועות שונים (רופאים, עורכי-דין, רואי-חשבון, מנהלי תיקים, חתמים וכו'), חבות מוצר, חבות עקב אירוע סייבר ועוד.

ביטוחים בענפי חבויות אחרים (בדומה לביטוח רכב חובה, שגם הוא סוג של ביטוח חבויות) מאופיינים כביטוחים בעלי "זנב תביעות ארוך" (long tail), קרי הודעה על מקרה ביטוח עשויה להיות מוגשת שנים רבות לאחר האירוע והשלמת סילוק תביעה עשוי להימשך מספר שנים לאחר

קבלת ההודעה על מקרה הביטוח. לעניין זה קובע סעיף 70 לחוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981, כי "ביטוח אחריות, התביעה לתגמולי ביטוח אינה מתיישנת כל עוד לא התיישנה תביעת הצד השלישי נגד המבוטח".

לאור העובדה, כי התביעות בתת תחום החבויות מתאפיינות ב"זנב ארוך", הרי שבנוסף לרווח החיתומי של תחום הפעילות, להכנסות מהשקעות או להפסדי השקעות יש השפעה ניכרת על הרווחיות הכוללת בתחום זה.

הכיסויים הביטוחיים הכלולים בתחום:

ביטוח אחריות מקצועית

פוליסות אחריות מקצועית מעניקות לבעלי מקצועות שונים כדוגמת יועצי השקעות, מנהלי תיקים, עורכי דין, מהנדסים, אדריכלים ורואי חשבון, כיסוי ביטוחי מפני תביעות שיוגשו נגדם בגין נזקים הנגרמים לצד שלישי, כתוצאה מטעות או רשלנות מקצועית.

פוליסות אחריות מקצועית רפואית, מעניקות לבעלי מקצועות הרפואה כיסוי ביטוחי בגין הפרת חובה מקצועית אשר מקורה במעשה רשלנות, טעות או השמטה – שעשה המבוטח בתום לב בהיותו עוסק במקצוע הרפואי ואשר גרם לנזק לצד שלישי.

ביטוח ניסויים קליניים

פוליסות ביטוח ניסויים קליניים מעניקות כיסוי עבור ניסוי קליני המאושר על-ידי ועדת הלסינקי (ועדת הלסינקי העליונה לניסויים רפואיים בבני-אדם (מחקר גנטי)), בהתאם לנוהלי משרד הבריאות. הפוליסה מעניקה כיסוי במקרה של תביעת נזיקין של המשתתפים בניסוי או של צד שלישי.

ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

פוליסות המעניקות כיסוי לנושאי משרה (לרבות דירקטורים) בגין חבותם עקב מעשה או מחדל, שלא כדיון, שביצעו בעת היותם נושאי משרה. בדרך כלל הפוליסה מכסה את אחריות נושא המשרה על פי חוק החברות והוראות חוק אחרות הקובעות חובות זהירות וחובות נאמנות שונות של נושאי משרה.

ביטוח אחריות למוצרים פגומים (ביטוח אחריות מוצר)

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי ביטוחי בגין חבותו עקב נזק הנגרם לגוף או לרכוש של צד שלישי כתוצאה ממוצרים שיוצרו, שווקו, הורכבו, תוקנו או טופלו על ידי המבוטח לאחר שהמוצר יצא מחזקתו. האחריות המכוסה בפוליסות ביטוח אחריות מוצר הינה בדרך כלל אחריות מכוח חוק האחריות למוצרים פגומים, תש"ס-1980 ומכוח פקודת הנזיקין (נוסח חדש), תשכ"ח-1968 (להלן: "פקודת הנזיקין").

ביטוח סייבר

פוליסות המכסות נזק שנגרם למבוטח בגין אירוע סייבר (כהגדרתו בפוליסה), כגון: נזקים פיזיים (חומרה תקולה), הוצאות שחזור נתונים, אבדן הכנסות עקב השבתת פעילות וכד'. כמו כן, הפוליסה מכסה גם את חבות המבוטח עקב תביעות שיוגשו כנגדו על ידי צד שלישי כלשהו. ניתן לרכוש כיסוי זה גם כהרחבה לפוליסה קיימת (כגון: פוליסת בית עסק, פוליסת משרד, פוליסת אש וכד').

ביטוח חבות צד שלישי

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי מפני תביעות שהוגשו נגדו בגין אירוע בלתי צפוי שגרם לנזק לצד שלישי, כגון: נזק גופני, מוות, מחלה, פגיעה או ליקוי גופני, נפשי או שכלי או נזק לרכוש של הצד השלישי. האחריות המכוסה בביטוח אחריות כלפי צד שלישי, הינה בדרך כלל, אחריות מכח פקודת הנזיקין.

ניתן לרכוש פוליסת אלו כמוצר עצמאי או יחד עם כיסויים אחרים (כגון: פוליסת בתי עסק, פוליסת ביטוח דירה, פוליסה לביטוח עבודות קבלניות וכיוצ"ב).

ביטוח חבות מעבידים

פוליסות שנמכרות למעבידים, בנפרד או במשולב עם פוליסה מקיפה המעניקה כיסויים נוספים (כגון פוליסות לבתי עסק, פוליסת ביטוח דירה וכיוצ"ב). פוליסות אלו מעניקות כיסוי למבוטח מפני תביעות נזיקיות כנגד מעביד בגין נזקי גוף (תאונה או מחלה), שנגרמו לעובדו תוך כדי ו/או עקב עבודתו אצל המבוטח (המעביד), כתוצאה ממעשה או מחדל רשלני של המעביד. בדרך כלל הפוליסה מכסה את אחריות המעביד על פי פקודת הנזיקין מעל לסכום הפיצוי הניתן על ידי המוסד לביטוח לאומי.

מוצרים תחליפיים

המוצרים השונים בתת תחום חבויות אחרים הינם ייעודיים וייחודיים לחברות ביטוח ואינם ניתנים להחלפה באופן מושלם על-ידי מוצרים שאינם ביטוחיים. עם זאת, ניתן להקטין את הצורך בכיסויים ביטוחיים על-ידי נקיטה באמצעים לניהול והקטנת הסיכון. כמו כן, בחלק מענפי הפעילות בתחום זה ניתן לצמצם את הצורך בכיסויים ביטוחיים באמצעות מנגנוני שיפוי ופטור (דוגמת - אחריות נושאי משרה או אחריות מקצועית אחרת) או באמצעות קרנות עצמאיות שמנהלים עסקים שונים.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשוקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשוקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

ענפי רכוש ואחרים 2.3.1.4

ביטוח רכוש כולל מגוון רחב של כיסויים ביטוחיים לגבי נזקים לרכוש (למעט כלי רכב) כגון אובדן ו/או נזק פיזי לרכוש, הפסד כספי תוצאתי הנובע מהנזק לרכוש, ביטוח מקיף לדירות, ביטוח מבנה אגב משכנתא, ביטוח השקעות של רוכשי דירות, ביטוח ציוד הנדסי ועבודות בניה, ביטוח מטענים בהעברה ועוד.

הכיסויים הביטוחיים בתחום זה מיועדים ללקוחות פרטיים וללקוחות עסקיים.

הכיסויים הביטוחיים העיקריים בתת תחום זה הינם בענפי ביטוח אש ורכוש וביטוח מקיף לדירות, כולל ביטוח מבנה אגב משכנתא.

הפוליסות, בהתאם לתנאים הספציפיים המפורטים בפוליסות השונות, מעניקות כיסוי לרכוש המבוטח מפני אובדן או נזק, אשר עלולים להיגרם כתוצאה מסיכונים שונים ובהם: אש, פריצה, שוד, ברק, שיטפון, רעידות אדמה ועוד. הפוליסות נועדו ליתן כיסוי לשיקומו של העסק או הרכוש האחר, באמצעות מתן שיפוי בגין הנזקים הפיזיים ובחלק מהפוליסות גם לשפות בגין אובדן רווחים הנובע מהנזק שנגרם לעסק. נזקי טבע ורעידות אדמה מתאפיינים בשכיחות נמוכה, אולם בקרות

מקרה הביטוח היקף הנזק עלול להיות גדול ביותר. לעומת נזקים אלו, נזקי פריצה מתאפיינים בשכיחות גבוהה יותר, אולם באופן יחסי בחומרה נמוכה יותר. הפרמיה עבור פוליסות אלו נקבעת בדרך כלל כשיעור מסכום הביטוח, כאשר השיעור המדויק נקבע בהתאם לסוגי הפעילות של העסק או הרכוש האחר, היקף הכיסוי המוענק, שיעור או סכום ההשתתפות העצמית, ניסיון התביעות של המבוטח, סוג ואיכות המיגונים, אמצעי הבטיחות ועוד.

תת תחום ביטוח רכוש ואחרים מעניק למבוטח כיסוי מפני נזק לרכוש או אובדן של רכוש שבבעלותו או שיש לו זיקה אליו (לדוגמא: רכוש בשמירה או רכוש משועבד). ביטוח זה מכסה את הנזקים הישירים לרכוש, אך יכול לכסות גם נזקים תוצאתיים לנזק או לאובדן, כגון הפסד רווחים. הרכוש המבוטח יכול להיות דירה, בית עסק, מפעל, מחסן, סחורה בהעברה (ימית, אווירית, או יבשתית) ועוד. ביטוח רכוש אחר מתאפיין במקרים רבים בסכומי ביטוח גבוהים.

בביטוחים כאלה נדרש המבוטח לכסות את החשיפה שלו באמצעות ביטוח משנה שעלותו היא גורם משפיע באופן ניכר על סכום הפרמיות הנגבות מהמבוטחים (על אחת כמה וכמה כשמדובר בכיסוי לנזקים קטסטרופאליים שעלולים לגרום נזק למספר רב של מבוטחים בלתי תלויים, כגון נזקי טבע, כדוגמת רעידת אדמה ושיטפונות).

הכיסויים הביטוחיים הכלולים בתחום:

ביטוח אש

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי ביטוחי במקרה בו נגרם למבוטח נזק כתוצאה מאש או ברק. המבוטח יכול לרכוש כיסויים נלווים לפוליסה כגון ביטוח מפני פריצה, נזקי טבע, רעידת אדמה, התפוצצות וביטוח מפני אובדן רווחים שיגרם לו כתוצאה מהתרחשות אירוע ביטוחי כאמור ועוד.

ביטוח מקיף לדירות

פוליסות שמיועדות ומשווקות בעיקרן למגזר הפרטי ומכסות סיכונים שונים הקשורים בדירתו של המבוטח, כיסוי למבנה הדירה ו/או לתכולתה, כאשר באפשרות המבוטח לרכוש כיסוי לשני הרכיבים יחדיו או לאחד מהם. תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986, קובעות תנאי מינימום לגבי פוליסות מבנה ופוליסות תכולה ("הפוליסה התקנית לדירות"). על פי התקנות הנ"ל, הפוליסה התקנית לדירות כוללת, בין השאר, כיסוי לסיכונים הבאים: אש, ברק, שיטפון, התפוצצות, סערה, רעידת אדמה ופריצה (שני הכיסויים האחרונים הינם אופציונליים וניתנים לויתור מצד המבוטח). מעבר לתנאי המינימום יכול המבוטח לרכוש כיסויים נוספים, כגון: כיסוי מפני נזקי מים, חבות כלפי צד ג', חבות מעבידים ותוספת פיצוי שווי מבנה בגין נזק כתוצאה מרעידת אדמה.

ביטוח טרור

פוליסה שמעניקה כיסוי ביטוחי בגין אבדן או נזק פיזי לרכוש המבוטח, עקב אירוע טרור (מעשה שבגינה התקבל אישור משטרת ישראל/ משרד הבטחון/ מנהל מס רכוש, בהתאם לחוק מס רכוש וקרן הפיצויים, ואשר בוצע לצורך קידום יעדים פוליטיים/ לצורך קידום ההתקוממות הידועה כ"אינתיפאדה" או שבוצעו ע"י רשות חוקית לצורך מניעת פעולות כאמור). הפוליסה מעניקה פיצוי מעבר לפיצוי הניתן בהתאם לחוק מס רכוש. כמו כן, ניתן להרחיב את הפוליסה כך שתכלול גם כיסוי לאבדן רווחים עקב נזק פיזי כתוצאה מאירוע טרור.

ביטוח מקיף לבתי עסק/ למשרדים

פוליסות שמעניקות כיסוי ביטוחי רחב לבתי עסק ומשרדים קטנים ובינוניים. פוליסות אלו נמכרות בדרך כלל כמכלול של פרקים שכל פרק מעניק למבוטח כיסוי ביטוחי כנגד סיכון או קבוצת סיכונים מסוימים (ישיר או תוצאתי). למעשה, מדובר בפוליסה מודולארית, בה המבוטח יכול לבחור לעצמו

אילו פרקים הוא רוצה לרכוש וזאת בהתאם לאופיו של בית העסק, הסיכונים להם חשוף בית העסק וכן רמת הסיכון לה מוכן בעל העסק להיות חשוף.

ביטוח כספים ונאמנות עובדים

פוליסה המכסה אבדן או נזק פיזי לכספים של העסק המבוטח (מזומנים, שטרות, המחאות וכד'). הכספים מכוסים בעת המצאם בחצרי המבוטח או בעת העברתם ממקום למקום מחוץ לחצרי המבוטח.

פוליסת נאמנות עובדים מכסה נזק כספי אשר נגרם לעסק כתוצאה ממעילה של עובד אשר בוצעה מתוך כוונה לגרום לעסק נזק או להשיג למועל ו/או לאחרים טובות הנאה.

ביטוח מטענים בהובלה וחבות המוביל

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי בגין סיכונים שונים בהעברת רכוש (בדרך היס, האוויר או היבשה). הכיסויים המרכזיים הנרכשים על ידי מבוטחים הרוכשים פוליסות אלו הינם מפני נזקים הנגרמים לרכוש כתוצאה מטביעת כלי שיט, התרסקות המטוס המוביל, אש, התנגשות, התהפכות, פריצה, פריקה וטעינה.

ביטוח ציוד אלקטרוני

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי מפני אובדן או נזק פיזי הנגרם לציוד אלקטרוני לרבות אמצעי אגירת מידע חיצוניים, הכוללות בין היתר גם כיסוי להוצאות שיחזור מידע שאבד.

ביטוח עבודות קבלניות

פוליסות המעניקות למבוטח כיסוי מפני נזק פיזי בלתי צפוי לרכוש המבוטח (לרבות נזק תוצאתי) בפרויקטים של בנייה, כגון: הקמת תשתיות, מבנים, גשרים וכדו'. כמו כן, פוליסות אלו כוללות פרקי כיסוי נוספים, לעניין חבות המבוטח בגין נזק פיזי שייגרם לגוף או רכוש צד שלישי כלשהו במסגרת ביצוע העבודות וכן לעניין כיסוי חבות המבוטח כמעביד בגין נזק גוף או מחלת מקצוע שייגרמו לעובדים המועסקים בביצוע העבודות, תוך כדי ועקב העבודות. פוליסות אלו משווקות ליזמים, קבלנים וקבלני משנה.

ביטוח חקלאי וביטוח נזקי טבע בחקלאות

פוליסות המעניקות כיסוי מקיף למשק חקלאי או לאגודה חקלאית מפני נזק פיזי בלתי צפוי מראש לרכוש המבוטח (למעט חלק מגידולים חקלאיים). הפוליסות נמכרות לבעלי משקים חקלאיים או לאגודות חקלאיות. הפוליסה מודולארית והמבוטח יכול לבחור אילו כיסויים הוא רוצה לרכוש, בהתאם לאופי המשק, הסיכונים להם חשוף המשק ורמת הסיכון אליה מעוניין להיות חשוף.

ביטוח ציוד מכני הנדסי

פוליסות המכסות נזק תאונתי מכל סוג שהוא (למעט חריגים המצוינים בפוליסה) לציוד מכני הנדסי. הכיסויים האפשריים כוללים נזקי טבע, רעידת אדמה ושבר מכני. ניתן להרחיב את הכיסוי לכיסוי נזק לרכוש צד ג' ונזקי גוף מסוימים שאינם מכוסים בפלט"ד.

ביטוח שבר מכני

פוליסות המעניקות כיסוי מפני אובדן או נזק פיזי פתאומי הנגרם לציוד ומכונות כתוצאה משבר מכני. המבוטח יכול גם לרכוש כיסוי נלווה מפני אובדן רווחים שיגרם לו כתוצאה מהתרחשות אירוע ביטוחי כאמור.

ביטוח השקעות של רוכשי דירות

פוליסות המיועדות לרוכשי דירות כנדרש לפי חוק המכר (דירות) (הבטחת השקעות של רוכשי דירות), תשל"ה-1974.

מוצרים תחליפיים

המוצרים השונים בתת תחום רכוש ואחרים הינם ייעודיים וייחודיים לחברות ביטוח ובדרך כלל אינם ניתנים להחלפה על-ידי מוצרים שאינם ביטוחיים. עם זאת, ניתן להקטין את הצורך בכיסויים ביטוחיים על-ידי נקיטה באמצעים לניהול והקטנת הסיכון. כמו כן, לגבי חלק מהסיכונים בתחום זה ניתן לצמצם את הצורך בכיסויים ביטוחיים באמצעות מנגנונים של קרן עצמית לכיסוי נזקים או קפטיב. כמו כן, במסגרת מס רכוש ניתן לקבל כיסוי עבור נזקי טבע, מלחמה וכדו', בכפוף למגבלות ולתנאים הקבועים בחוק מס רכוש וקרן פיצויים, תשכ"א-1961.

עם זאת, בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות (ראה פירוט להלן), קיימים מוצרים תחליפיים המסופקים על ידי הבנקים.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לא צפויים שינויים מהותיים בחלקה של החברה בשווקים העיקריים ביחס למוצרים ולשירותים בתחום פעילות זה.

בענף ביטוח השקעות של רוכשי דירות, במהלך תקופת הדוח הגדילה החברה את היקף פעילותה בענף זה ובנתח השוק שלה. עם זאת, לא צפוי כי שינוי זה ישפיע באופן משמעותי על היקף ההכנסות של החברה בענף זה.

מוצרים חדשים

בתקופת הדוח לא שווקו מוצרים חדשים.

2.3.1.5 ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא

EMI החלה את פעילותה הביטוחית בשנת 1998, כחלוצה בתחום ביטוח המשכנתאות בישראל. כאמור בסעיף 1.2.3.5 לעיל, בשנת 2013 הופסקה פעילות EMI בנוגע להפקת פוליסות חדשות והפעילות כעת הינה טיפול בפוליסות שכבר הופקו.

עד להפסקת פעילות הפקת פוליסות חדשות, EMI הציעה ביטוח להלוואות בשיעור מימון גבוה למטרת מגורים וביטוח להלוואות לכל מטרה - ביטוח שנועד ליתן שיפוי לנזק הנגרם כתוצאה מאי פירעון של הלוואות שניתנו כנגד שיעבוד במשכון ראשון של נכס נדל"ן יחיד למגורים בלבד ולאחר מימוש הנכס המשמש כבטוחה להלוואות כאמור.

הפרמיות משולמות ל- EMI על-ידי המבוטח מראש כסכום חד פעמי. המבוטח גובה את סכום הפרמיה ישירות מהלווה במעמד קבלת הלוואה או לחילופין מוסיף את סכום הפרמיה להלוואת הלווה, באופן שסכום הלוואה בגין הפרמיה ישולם למבוטח לאורך תקופת הלוואה.

תקופת הכיסוי הביטוחי ביחס לכל הלוואה הינה למשך כל תקופת הלוואה. המבוטח זכאי לבטל את הכיסוי הביטוחי ביחס להלוואה בכל שלב, ובמקרה כאמור EMI תשיב למבוטח ו/או ללווה (על פי דרישת המבוטח) 75% מיתרת הפרמיה הבלתי מורוחת בגין אותה הלוואה.

תביעה לתשלום תגמולי הביטוח על פי הפוליסה תוגש על ידי המבוטח רק לאחר מימוש הנכס, דהיינו מכירת הנכס וקבלת התמורה בגינו (מימוש על ידי המבוטח או מכירה מרצון על ידי הלווה, אשר ניתנה בגינה הסכמתה המוקדמת של החברה בכתב).

סכום תגמולי הביטוח שישולם למבוטח הינו יתרת קרן ההלוואה במועד מימוש הנכס בתוספת: הצמדה על פי תנאי ההלוואה, ריבית חוזית של עד 36 חודשים (אך ללא ריבית פיגורים ועמלות), הוצאות משפט והוצאות מימוש, כל זאת בהפחתת הסכומים שנתקבלו אצל המבוטח בגין מימוש הנכס. סכום זה יוגבל לגובה הכיסוי הביטוחי המרבי.

מוצרים תחליפיים

לא קיימים בתחום זה מוצרים תחליפיים, שכן EMI הינה חברת הביטוח היחידה בישראל בעלת רישיון לביטוח אשראי למגורים המבוטח במשכנתא.

שינויים מהותיים צפויים של החברה בשווקים ובתמהיל המוצרים

לאור הנחיית בנק ישראל מיום 1 בנובמבר 2012 לגבי הגבלת שיעור המימון (LTV) בהלוואות לדיור (כאמור בסעיף 1.2.3.5 לעיל), בשנת הדוח פעילות EMI הייתה בטיפול בפוליסות שהופקו על ידיה טרום ההוראה כאמור. זאת, בהתאם לתכנית צמצום מתכונת הפעילות של EMI שאישר דירקטוריון החברה, באופן ש- EMI תמשיך להעניק למבוטחיה שירות כבעבר, לצד צמצום ניכר במחלקות שעוסקות בחיתום והפקת פוליסות חדשות.

להפסקת הפעילות כאמור הייתה השפעה לרעה על היקף הפרמיות שהורווחו בתחום הפעילות, כך שבתקופות שלאחר מועד כניסת ההוראה לתוקף החברה רשמה פרמיה חדשה בהיקף לא משמעותי ולא צפויה לרשום פרמיה בתקופה הקרובה, כל זמן שההוראה תעמוד בתוקף.

הכיסוי הביטוחי הינו כיסוי ארוך טווח, כאשר הפרמיה כולה מתקבלת מראש במועד הפקת הפוליסה. בהתאם, ההכרה בהכנסה, כמו גם ברווח, נפרסת לאורך תקופת הסיכון הביטוחי ול- EMI התחייבויות ביטוחיות לעוד שנים רבות קדימה.

הפרמיות שהורווחו בתקופת הדוח נובעות ברובן המכריע מפרמיות מפוליסות שנמכרו לפני כניסת ההוראה הנ"ל לתוקף.

לא צפויים שינויים בשווקים ובתמהיל המוצרים בתחום זה, שכן בשל הוראות רגולטוריות של בנק ישראל, EMI הפסיקה את פעילותה השיווקית.

מוצרים חדשים

במהלך תקופת הדוח לא שוקו מוצרים חדשים.

2.3.2 מגמות ושינויים בתחום הפעילות

פיתוח תהליכים דיגיטליים

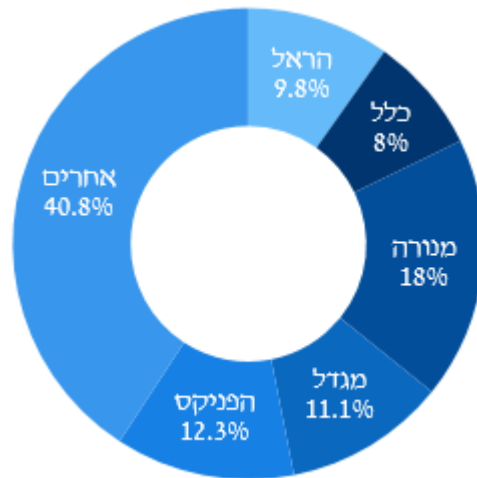
בשנים האחרונות תחום הפעילות מתאים את עצמו באופן הדרגתי לביצוע תהליכים באופן דיגיטאלי ומקוון מול המבוטחים והסוכנים, תוך פיתוח כלים מתקדמים להצטרפות לביטוח, חידוש ביטוח קיים, טיפול בתביעות ושירות שוטף.

2.3.3 תחרות

2.3.3.1 רכב רכוש

מרבית חברות הביטוח בישראל עוסקות בתת תחום ביטוח רכב רכוש. חלקה של החברה בתחום זה מגיע ל- 9.8% (על פי נתוני הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2018), מול נתח שוק של 8.5% בתקופה המקבילה אשתקד.

להלן תרשים חלוקת שוק לתת תחום פעילות רכב רכוש, בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2018:

פוליסות ביטוח רכב רכוש עד 3.5 טון כפופות לפוליסה התקנית ומאושרות על-ידי הממונה, כך שאין שונות משמעותית בין הפוליסות של החברות השונות. בנוסף לכך, קיימת זמינות גבוהה של מידע השוואתי לגבי תעריפים ותנאים אחרים. לאור זאת, קיימת רגישות גדולה בתחום זה למחיר המוצר (הפרמיות) והתחרות בתחום זה ערה ביותר.

המתחרים העיקריים של הקבוצה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, הפניקס, מגדל, כלל, איילון, ביטוח ישיר ו-AIG.

במהלך שנת הדוח, קיבלו רישיון לפעילות כחברת ביטוח בתחום הביטוח הכללי שתי חברות ביטוח חדשות דיגיטליות. בשלב זה, פעילותן של חברות אלו הינה בהיקף זניח יחסית לשוק.

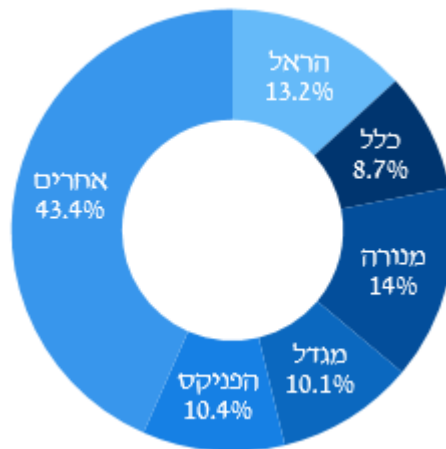
האמצעים בהם נוקטת החברה להתמודדות עם התחרות הינם:

- (א) רמת שירות גבוהה ללקוחות.
- (ב) שיפור החיתום, התמחור וביצוע החישובים האקטואריים.
- (ג) שיפור שיטות העבודה, כגון: הפקת פוליסות במשרדי הסוכנים וביצוע פעולות התייעלות שונות בסילוק התביעות.
- (ד) איכות וזמינות השירות בשלב רכישת הביטוח והגשת תביעות.
- (ה) פעילות שיטתית לשדרוג השירותים תוך בחינת צרכי הלקוח, בחינת היעילות ובחינת המקצועיות בטיפול בלקוחות.
- (ו) מבצעי שיווק בקרב הסוכנים לעידוד הצטרפותם של מבוטחים חדשים ולהגדלת שיעורי החידושים.
- (ז) מבצעים שיווקיים ללקוחות - מתן הטבות שונות ללקוחות, התואמות את אופי המוצר, ומתן הנחות בפרמיה.

2.3.3.2 רכב חובה

מרבית חברות הביטוח בישראל עוסקות בתת תחום ביטוח רכב חובה. חלקה של החברה בתחום זה מגיע ל- 13.2% (על פי נתוני הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2018).

להלן תרשים אודות שוק תת תחום רכב חובה. הנתונים הינם על-פי הנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2018:

הכיסוי הביטוחי בתת תחום הפעילות הינו אחיד. קיימת זמינות גבוהה של מידע אודות התעריפים והתנאים, לרבות פרסום של המידע באתר האינטרנט של הממונה. לאור זאת, קיימת רגישות רבה למחיר ולתנאי התשלום. השונו בתעריפים בין המבטחים השונים בתחום פעילות זה והמודעות הגוברת בקרב הציבור להפרשי המחירים, מביאה מבוטחים או סוכנים הפועלים מטעם, להחלטה בדבר פיצול ביטוח הרכב כך שביטוח רכב החובה יעשה בחברה אחת בעוד שביטוח רכב הרכוש יעשה בחברה אחרת.

ההבדלים בין חברות הביטוח באים לידי ביטוי גם ברמת השירות, בעיקר בשלב סילוק התביעות. החברה בעלת מוניטין של חברה עם חוסן פיננסי, ניסיון מוכח, יושר, הוגנות ומקצועיות בסילוק תביעות. לחברה ערוצי שיווק מגוונים ומותאמים לציבור הלקוחות. שילוב של כל הפרמטרים לעיל מאפשר לחברה להתמודד בהצלחה, למרות התחרות החריפה שהתפתחה בשנים האחרונות בישראל בתת תחום פעילות זה.

גורם נוסף המשפיע על בחירת המבטח, הינו סוכן הביטוח.

המתחרים העיקריים של הקבוצה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, מגדל, כלל, הפניקס, איילון, ביטוח ישיר ו-AIG.

במהלך שנת הדוח, קיבלו רישיון לפעילות כחברת ביטוח בתחום הביטוח הכללי שתי חברות ביטוח חדשות דיגיטליות. בשלב זה, פעילותן של חברות אלו הינה בהיקף זניח יחסית לשוק.

השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות הינן:

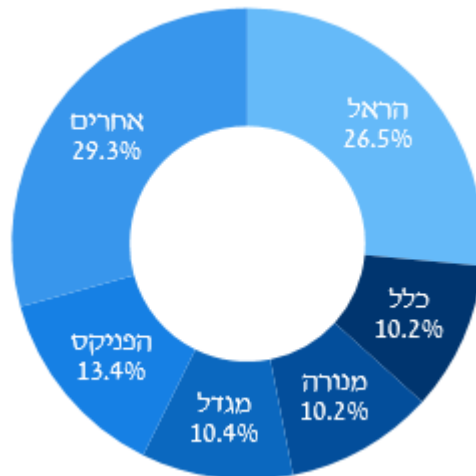
- (א) התייעלות תפעולית, שיפור שיטות העבודה ושימוש באמצעים דיגיטליים וטכנולוגיים
- (ב) שיפור הסכמים עם נותני שירותים בקשר עם סילוק תביעות.
- (ג) שיפור שיטות התמחור והתבססות על מסד נתונים רחב לשם קביעת הפרמיות.
- (ד) שיווק ממוקד למבטחים בעלי מאפייני סיכון נמוכים מהממוצע.
- (ה) זמינות המערכות התפעוליות של החברה והפקת תעודות ביטוח חובה בזמן אמת לרבות במשרדי הסוכנים.
- (ו) מבצעי שיווק בקרב הסוכנים.

2.3.3.3 ענפי חבויות אחרים

מרבית חברות הביטוח בישראל עוסקות בתת תחום ביטוח חבויות אחרים.

חלקה של החברה בשוק בתת תחום זה הינו כ- 26.5% (על-פי נתוני הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2018).

להלן תרשים חלוקת שוק תת תחום פעילות ביטוח חבויות, בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2018:

התחרות בתת תחום פעילות זה מושפעת במידה רבה מהתחרות הכללית במתן כיסוי ביטוחי עבור חבילות הביטוחים העסקיים, שכן חלק ניכר מהכיסויים בתחום פעילות זה נמכרים במסגרת סל כיסויים ביטוחיים ללקוחות עסקיים.

המתחרים העיקריים של הקבוצה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, מגדל, כלל, הפניקס, איילון, ביטוח ישיר ו-AIG.

השיטות להתמודדות עם התחרות הינן עמידה בסטנדרטים מקצועיים ושירותיים גבוהים והתאמת חבילות כיסוי ביטוחי, בהתאם לצרכים הייחודיים של לקוחות עסקיים ספציפיים. כמו כן, ליכולת להתקשר בחוזי ביטוח משנה לפוליסות המוצעות, יש השפעה ניכרת על היכולת להתחרות באופן אפקטיבי בתת תחום פעילות זה.

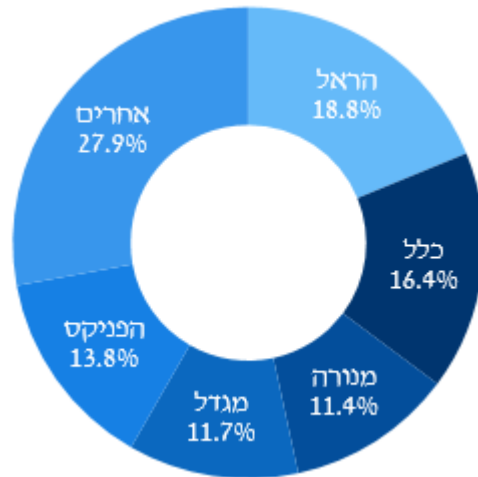
בענף האחריות המקצועית, לחברה ניסיון ייחודי שהעניק לה מובילות בפוליסות אחריות מקצועית רפואית.

יצוין, כי איגודים מקצועיים שונים (כגון לשכת רו"ח, לשכת עו"ד, איגוד המהנדסים וכדומה) עורכים מעת לעת מכרזים בקרב חברות הביטוח הפעילות בתחום לקבלת הצעות לרכישת ביטוח אחריות מקצועית על-ידי חברי האיגוד המקצועי הרלוונטי. חברי האיגוד אינם מחויבים לרכוש ביטוח מהחברות הזוכות במכרז. אך, למכרזים אלה יש השפעה על התחרות בענף ביטוח האחריות המקצועית.

2.3.3.4 ענפי רכוש ואחרים

מרבית חברות הביטוח עוסקות בביטוח רכוש ואחרים. על-פי נתוני איגוד חברות הביטוח, המבוססים על הדוחות של הרבעון השלישי של שנת 2018, מגיע חלקה של החברה בביטוחים אלה לכדי 18.8% מהשוק. המוצרים העיקריים בתת תחום זה הם ביטוחי אש ומקיף דירות.

להלן תרשים חלוקת שוק בתת תחום פעילות ביטוח רכוש ואחרים, בהתאם לנתונים שפורסמו לסוף הרבעון השלישי של שנת 2018:

הפוליסות בביטוח מקיף דירות כפופות לתנאי הפוליסה התקנית לדירות ומאושרות על-ידי הממונה. לאור זאת, אין שונות גבוהה בין המוצרים בחברות השונות המתחרות בענף. לכן, קיימת רגישות גבוהה למחיר המוצר (פרמיה) ולתנאים המטיבים העודפים על תנאי הפוליסה התקנית לדירות.

המתחרים העיקריים של הקבוצה בתחום זה הינם: מנורה, שומרה, מגדל, כלל, הפניקס, איילון, ביטוח ישיר ו-AIG.

השיטות העיקריות להתמודדות עם התחרות הינן התייעלות תפעולית, שיפור מתמיד של התמחור והאקטואריה, מתן דגש לשיפור איכות השירות ללקוחות והתקשרויות עם סוכנויות הביטוח של בנקים למשכנתאות.

2.3.4 לקוחות

2.3.4.1 רכב רכוש

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות					
באחוזים			במיליוני ש"ח		
2016	2017	2018	2016	2017	2018
53%	66%	69%	414	454	578
47%	34%	31%	366	239	256
100%	100%	100%	780	693	834

2.3.4.1.1 אין לקוח בתת תחום זה שהפרמיות ממנו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות המאוחדים.

2.3.4.1.2 שיעור החידושים בתחום פעילות רכב רכוש, במונחי פרמיות, בשנת 2018 מהפוליסות שהיו בתוקף בשנת 2017 הינו 70.6%, לעומת שיעור חידושים של 64% בשנת 2017 ו-70.5% בשנת 2016 (ביחס לשנת 2016 וביחס לשנת 2015, בהתאמה). עיקר הקיטון נובע בשל הקדמת רישום הפרמיות במכרז לביטוח עובדי המדינה לשנת 2017, בדצמבר 2016.

להלן נתונים בדבר פרמיות ששולמו בתקופת הדוח, לפי מספר שנות ותק, בתחום פעילות רכב רכוש:

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות במיליוני ש"ח	מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
41.9%	349	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
19.2%	160	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
13.4%	112	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
25.5%	213	למעלה משלוש שנות ותק
100%	834	סה"כ פרמיה בשנת 2018

2.3.4.1.3 שיעור פלח משותף של לקוחות בתת תחום רכב רכוש המבוטחים בחברה גם בתחום רכב חובה היה בשנת 2018 ו-2017 כ-88%, לעומת כ-84% בשנת 2016.

2.3.4.1.4 ותק הלקוחות בתת תחום רכב רכוש במונחי מחזור הפרמיות הינם כלהלן: שנת ביטוח ראשונה (חדשות) - 41.9%, שנת ותק אחת - 19.2%, שתי שנות ותק - 13.4%, שלוש שנות ותק ויותר - 25.5%.

2.3.4.1.5 ביום 2 באוקטובר 2017 נמסר לחברה על זכייתה במכרז שפרסם החשכ"ל בכ-32% מהיקף ביטוחי רכב רכוש ורכב חובה של עובדי מדינה לשנת 2018. לתוצאות המכרז כאמור לא היתה השפעה מהותית על תוצאות הפעילות של החברה.

2.3.4.1.6 ביום 6 בספטמבר 2018 נמסר לחברה על זכייתה במכרז שפרסם החשכ"ל בכ-35% מהיקף ביטוחי רכב רכוש ורכב חובה של עובדי מדינה לשנים 2019-2020. לתוצאות המכרז כאמור לא צפויה להיות השפעה מהותית על תוצאות הפעילות של החברה.

2.3.4.2 רכב חובה

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות						
באחוזים			במיליוני ש"ח			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
53%	54%	50%	260	297	326	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
47%	46%	50%	231	248	324	קולקטיבים ומפעלים גדולים
100%	100%	100%	491	545	650	סה"כ

2.3.4.2.1 אין לקוח בתת תחום ביטוח רכב חובה שהפרמיות ממנו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות המאוחדים.

2.3.4.2.2 שיעור החידושים בתחום פעילות רכב חובה, במונחי פרמיות, בשנת 2018 מהפוליסות שהיו בתוקף בשנת 2017 הינו 75.4%, לעומת שיעור חידושים של 65.2% בשנת 2017 (ביחס לשנת 2016) ולעומת שיעור חידושים של 72.8% בשנת 2016 (ביחס לשנת 2015).

להלן נתונים בדבר פרמיות ששולמו בתקופת הדוח, לפי מספר שנות ותק, בתחום פעילות רכב חובה:

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות במיליוני ש"ח	מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
38.3%	249	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
17.4%	113	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
12.2%	79	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
32.2%	209	למעלה משלוש שנות ותק
100%	650	סה"כ פרמיה בשנת 2018

2.3.4.2.3 שיעור פלח משותף של לקוחות בתת תחום רכב חובה, המבוטחים בחברה גם בתחום רכב רכוש היה בשנת 2018 כ- 59%, לעומת כ- 64% בשנת 2017 וכ- 73% בשנת 2016.

2.3.4.2.4 ותק הלקוחות בתת תחום רכב חובה במונחי מחזור הפרמיות (למעט חלק החברה ב"פוליס") הינם כדלהלן: שנת ביטוח ראשונה (חדשות) - 38.3%, שנת ותק אחת - 17.4%, שתי שנות ותק - 12.2%, שלוש שנות ותק ויותר - 32.2%.

2.3.4.3 ענפי חבויות אחרים

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות						
באחוזים			במיליוני ש"ח			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
56%	54%	52%	477	484	494	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
44%	46%	48%	373	417	458	קולקטיבים ומפעלים גדולים
100%	100%	100%	850	901	952	סה"כ

2.3.4.4 בתת תחום ביטוח חבויות אחרים קיימים מספר לקוחות גדולים, אולם אין לקוח שהפרמיות הנגבות ממנו או באמצעותו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות הכספיים המאוחדים. חלק מהותי מהפרמיה מקורו במספר מצומצם של לקוחות. אובדן הפרמיות מלקוחות אלו לא ישפיע בצורה מהותית על הרווחיות בתחום הפעילות.

2.3.4.5 ענפי רכוש ואחרים

להלן התפלגות הכנסות פרמיות ברוטו:

פרמיות						
באחוזים			במיליוני ש"ח			
2016	2017	2018	2016	2017	2018	
74%	75%	79%	698	723	767	מבוטחים פרטיים ולקוחות עסקיים קטנים
26%	25%	21%	248	239	204	קולקטיבים ומפעלים גדולים
100%	100%	100%	946	962	971	סה"כ

2.3.4.5.1 אין בתת תחום ביטוח רכוש ואחרים תלות בלקוח בודד או במספר מצומצם של לקוחות, אשר אובדנם ישפיע באופן מהותי על תחום הפעילות.

2.3.4.5.2 אין לקוח שהפרמיות הנגבות ממנו מהוות 10% או יותר מסך כל הפרמיות בדוחות המאוחדים.

2.3.4.5.3 שיעור החידושים בפוליסות מקיף דירות (ללא ביטוחי מבנה אגב משכנתא שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות), במונחי פרמיות, בשנת 2018 מהפוליסות שהיו בתוקף בשנת 2017 הינו 90.2%, לעומת שיעור חידושים של 85.4% בשנת 2017 (ביחס לשנת 2016) ולעומת שיעור חידושים של 86.3% בשנת 2016 (ביחס לשנת 2015).

להלן נתונים בדבר פרמיות ששולמו בתקופת הדוח, לפי מספר שנות ותק, בפוליסות מקיף דירות (ללא ביטוחי מבנה אגב משכנתא שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות):

שיעור מסך ההכנסות	פרמיות במיליוני ש"ח	מספר שנות ביטוח (שנות ותק)
13.9%	33	שנת ביטוח ראשונה (ללא ותק)
11.8%	28	שנת ביטוח שניה (שנת ותק אחת)
9.7%	23	שנת ביטוח שלישית (שתי שנות ותק)
64.6%	153	למעלה משלוש שנות ותק
100%	237	סה"כ פרמיה בשנת 2018

2.3.4.5.4 ותק הלקוחות בפוליסות מקיף דירות (ללא ביטוחי מבנה אגב משכנתא שנמכרו באמצעות בנקים למשכנתאות) במונחי מחזור פרמיות הינם כלהלן: שנת ביטוח ראשונה (חדשות) - 13.9%, שנת ותק אחת - 11.8%, שתי שנות ותק - 9.7%, שלוש שנות ותק ויותר - 64.6%.

סעיף 2.3 זה, על תתי סעיפיו, בדבר מבנה תחום הפעילות ושינויים בו, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה בתחום (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחום הפעילות (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

3. חלק ג' - מידע ברמת כלל פעילות הקבוצה

3.1 מגבלות ופיקוח החלים על פעילות חברות הקבוצה

להלן תמצית ההסדרים החוקיים והוראות הדין העיקריים המשפיעים באופן מהותי על פעילות החברה והחברות הבנות שלה.

פעילות החברה והגופים המוסדיים שבשליטתה כפופה למספר חוקים שהעיקריים שבהם הם:

(א) חוק החברות - לרבות התקנות שהותקנו על פיו;
 (ב) חוק הפיקוח - לרבות התקנות שהותקנו מכוחו והחוזרים שמפרסם הממונה מכוח סמכותו על פי חוק הפיקוח;

(ג) חוק חוזה הביטוח, התשמ"א-1981;

בנוסף, פעילות החברות בקבוצה כפופה לחוקים נוספים שהעיקריים שבהם הם:

(א) חוק איסור הלבנת הון, התש"ס-2000 - לרבות הצווים שפורסמו מכוחו (בעיקר צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות, למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז-2017);

(ב) חוק תובענות ייצוגיות, תשס"ו-2006;

(ג) חוק הגנת השכר, התש"ח-1958 - המעניק, במקרים המוגדרים בחוק, הגנה לעובד במקרה שהמעביד אינו מעביר את ההפרשות לקופת גמל כמשמעה בפקודת מס הכנסה;

(ד) חוק הגנת הפרטיות, תשמ"א-1981;

(ה) חוק החוזים האחידים, תשמ"ג-1982;

(ו) תיקון פקודת מס' הכנסה (מס' 227), תקנות מס הכנסה (יישום הסכם פטקא), התשע"ו-2016, תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח ולבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), התשע"ט-2019.

ביום 18 במרס 2010 נכנס לתוקף חוק ה- (FATCA Foreign Account Tax Compliance Act), שמטרתו מניעת התחמקות מתשלום מס על ידי אמריקאים, המנהלים חשבונות פיננסיים מחוץ לארצות הברית, והגברת האכיפה והציות לדיני המס בארצות הברית. מכח החוק כאמור בשנת 2014 נחתם הסכם בין ישראל לבין ארצות הברית לשיפור ציות מס בינלאומי ויישום ה- FATCA (להלן - "הסכם ה- FATCA") (הממונה פרסם בשנת 2015 הוראות להיערכות ליישום הסכם זה.

ביום 14 ביולי 2016 נכנס לתוקף חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 227) התשע"ו-2016 (להלן: "תיקון 227"), אשר עיגן את ההסדרים העיקריים ליישום של הסכם ה- FATCA במסגרת הדין הישראלי ואשר קבע תשתית חוקית ליישום הסכמי חילופי מידע נוספים שייחתמו בעתיד, המבוססים על תקן שפרסם ארגון ה- OECD לצורך חילופי מידע אוטומטיים בין מדינות שלהן חשבונות פיננסיים של תושבי חוץ.

בהמשך, ביום 4 באוגוסט 2016 נכנסו לתוקף תקנות מס הכנסה (יישום הסכם פטקא), התשע"ו-2016 (להלן בפסקה זו: "התקנות"). התקנות חלות על חשבונות מסוגים מסוימים ובהתאם להן, בין היתר, גוף פיננסי מחויב לערוך זיהוי של בעלי החשבונות שבתחולה, לאסוף מידע שמתקבל אודותיהם ולנטר אינדיקציות המעידות על זיקה של בעלי החשבונות לארצות הברית. מידע כאמור, מדווח לרשות המסים בישראל אחת לשנה וזו אחראית על העברת הדיווח לגורמים הרלבנטיים בארצות הברית. אי-ציות לתקנות עלול לגרור הכרזה על הגוף הפיננסי כגוף שאינו מציית וכן לגרור הטלת סנקציות משמעותיות.

ביום 15 ביולי 2014 פרסם ה- OECD, תקן אחיד לאיסוף ולחילופי מידע אוטומטיים על ידי מוסדות פיננסיים לגבי חשבונות פיננסיים של לקוחות שהם תושבים זרים במדינת פעילותם.

ביום 6 בפברואר 2019, ועל בסיס התשתית ליישום הסכמי חילופי מידע בתיקון 227 כאמור, פורסמו תקנות מס הכנסה (יישום תקן אחיד לדיווח לבדיקת נאותות של מידע על חשבונות פיננסיים), המסדירות את יישום האמנה המולטיטרלית לחילופי מידע אוטומטיים CRS.

3.1.1 בתחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח :

(א) חוק קופות גמל - לרבות התקנות שהותקנו מכוחו וההנחיות שמפרסם הממונה מכוח סמכותו על פי חוק קופות גמל;
(ב) חוק ייעוץ ושיווק פנסיוני.

3.1.2 בתחום ביטוח בריאות :

חוק בריאות ממלכתי, התשנ"ד-1994 - החוק קובע כי כל אזרח ישראלי זכאי לקבל מקופת החולים בה הוא רשום, את מלוא שירותי הבריאות שכלולים בסל שירותי הבריאות. שירותי הבריאות הכלולים בסל יינתנו בישראל, למעט מקרים חריגים בהם עשוי המבוטח לקבל מימון לשירותים רפואיים בחו"ל. בתיקון לחוק משנת 1998 נקבע, כי קופות החולים רשאיות להציע למבוטחיהן תכנית שב"ן.

3.1.3 בתחום ביטוח כללי :

רכב חובה ורכב רכוש

(א) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח רכב פרטי), התשמ"ו-1986 - ראה סעיף 2.3.1.1(א) לעיל.

(ב) חוק הפלת"ד ותקנות מכוחו - ראה סעיף 2.3.1.2 לעיל.

(ג) פקודת ביטוח רכב מנועי [נוסח חדש], התש"ל-1970. תקנות ביטוח רכב מנועי (הקמה וניהול של מאגר מידע), התשס"ד-2004.

(ד) תקנות ביטוח רכב מנועי (השתתפות עצמית) (הוראת שעה), התשס"ט-2008.

(ה) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תנאי חוזה לביטוח חובה של רכב מנועי), התש"ע-2010 - ראה סעיף 2.3.1.2 לעיל.

ענפי רכוש ואחרים

(א) תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (תנאי חוזה לביטוח דירות ותכולתן), התשמ"ו-1986 - ראה סעיף 2.3.1.4 לעיל.

(ב) תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדירור), התשע"ב-2012 - ראה סעיף 3.7.3.4 לעיל.

(ג) ביטוח חיים וביטוח מבנה אגב משכנתא למקבלי משכנתאות : הממונה והמפקח על הבנקים פרסמו חוזרים שנועדו ליצור הסדר על-פיו הבנקים למשכנתאות לא ימכרו ביטוח חיים ומבנה אגב הלוואה לדירור בעצמם, אלא על-ידי סוכנויות ביטוח שתהיינה בבעלות הבנקים. סוכנויות אלו רשאיות להתקשר עם ספק שירותים לקבלת שירותי מיקור חוץ לצורך ביצוע תפקידיהן של הסוכנות. סוכנות ביטוח בבעלות מלאה של הקבוצה מעניקה שירותי מיקור חוץ לסוכנות כאמור.

3.1.5 תמצית ההסדרים החוקיים והוראות הדין

להלן תמצית ההסדרים החוקיים והוראות הדין העיקריים שפורסמו בשנת הדוח או אחריה - עד למועד פרסום דוח זה:

כללי

3.1.5.1 הוראות דין

3.1.5.1.1 ביום 25 ביולי 2018 פורסם חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 57), התשע"ח-2018 במסגרתו בוצע תיקון לחוקי הפיקוח לפיו מבטח או קופת גמל המספקים שירות טלפוני הכולל מערכת אוטומטית לניתוב שיחות ייתנו מענה אנושי מקצועי לפניית שיעניין טיפול בתקלה, בירור חשבון או סיום התקשרות, בתוך שש דקות לכל היותר.

3.1.5.1.2 ביום 25 באפריל 2018 פורסמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מזערי הנדרש לקבלת רישיון מבטח), התשע"ח-2018 אשר מבטלות את תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 ("תקנות ההון") ובמסגרתן הופחת ההון המזערי הנדרש לקבלת רישיון חברת ביטוח.

3.1.5.1.3 ביום 18 במאי 2017 פורסם ברשומות צו איסור הלבנת הון (חובות זיהוי, דיווח וניהול רישומים של מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות, למניעת הלבנת הון ומימון טרור), התשע"ז-2017 במסגרתו עודכנו ההוראות החלות על מבטחים, סוכני ביטוח וחברות מנהלות בתחום איסור הלבנת הון. הוראות משלימות בעקבות פרסומו של הצו פורסמו על ידי הממונה בימים 3 בספטמבר 2017 ו-1 בפברואר 2018.

3.1.5.2 חוזרים

3.1.5.2.1 ביום 26 באוגוסט 2018 פרסם הממונה חוזר שעניינו "דירקטוריון גוף מוסדי", הקובע הוראות לעניין הרכב הדירקטוריון מספר חבריו ומומחיותם; תנאים והגבלות למינוי וכהונה של יו"ר דירקטוריון; הוראות לעניין דירקטורים בלתי תלויים וכמותם בין היתר כאשר בעל השליטה או קרובו מכהנים כבעלי תפקיד מרכזי בגוף המוסדי, ועדת איתור לדירקטורים בלתי תלויים, והגבלה על מינוי דירקטורים שקרוביהם מכהנים כבעלי תפקיד מרכזי בגוף המוסדי (למעט כאלו שכבר מכהנים כיום) וכן הפרדה חלקית בזהות הדירקטורים בין גוף מוסדי לבין גוף מוסדי אחר הנשלט בידי בעל השליטה. תחילתו של החוזר ביום 24 באפריל 2019, למעט הוראות ספציפיות להן יש מועדי תחילה שונים.

3.1.5.2.2 ביום 9 ביולי 2018 פורסם חוזר גופים מוסדיים שעניינו תיקון הוראות החוזר המאוחד - פרק ניהול נכסי השקעה (הלוואות לא סחירות), המשנה את שיעור המגבלה להשקעות הכוללות הלוואות, השאלת ניירות ערך ונכסי חוב לא סחיר (מובנה או נגזר) שאינם מדורגים או שרמת הדירוג שלהם נמוכה מ-BBB מ-3% מהיקף הנכסים שמנוהלים על ידי הגוף המוסדי, ל-5%.

3.1.5.2.3 ביום 4 במרס 2018 פרסם הממונה חוזר שעניינו הוראות בדבר הון עצמי לכושר פירעון של מבטח במסגרתו נקבעו הוראות לעניין ההון העצמי המזערי של חברת ביטוח השולטת בחברה מנהלת, בפעילות של קופת גמל או בחברת ביטוח אחרת.

3.1.5.2.4 ביום 15 ביולי 2018 פורסם חוזר שעניינו "צירוף לביטוח- תיקון", הקובע כי במסגרת הליך התאמת פוליסת הביטוח למועמד לביטוח על הגורם המשוק לבחון את רשימת מוצרי הביטוח של המועמד לביטוח בממשק "הר הביטוח", למעט במקרה שאין המדובר בשיוק יזום והמבוטח סרב ליתן הרשאה לבדיקה כאמור.

3.1.5.4 עמדת ממונה

3.1.5.4.1 ביום 4 במרס 2018 פרסם הממונה עמדת ממונה שעניינה הגדרת הון מוכר והון נדרש במכשירי הון מורכב, המבהירה את משמעותם של המונחים "הון נדרש" ו"הון מוכר" בתנאי מכשירי הון מורכב אשר הונפקו בעבר, לעניין נסיבות משהות אשר בהתקיימן יידחו תשלומי קרן/ריבית במכשירי ההון המורכב האמורים. לגבי חברות ביטוח שקיבלו את אישור הממונה שביצעו ביקורת על יישום הוראות חוזר ביטוח 9-1-2017 "הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II" ("חוזר סולבנסי") יפורשו המונח 'הון נדרש' (בהתאם להגדרת המונח 'סף הון מינימאלי (MCR)') באותו חוזר בגבולו העליון (45% מ-SCR), כשהוא מחושב ללא ההוראות בתקופת הפריסה וללא התאמת תרחיש מניות והמונח 'הון עצמי' (לרבות 'הון מוכר' ומונחים דומים) בהתאם להגדרת המונח 'הון עצמי' באותו חוזר ולגבי חברות ביטוח שלא קיבלו את האישור כאמור, יפורשו המונחים הנ"ל בהתאם להגדרתם בחוזר "הוראות בדבר הון עצמי לכושר פירעון של מבטח".

תחום ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

3.1.5.5 הוראות דין

3.1.5.5.1 ביום 7 בפברואר 2018 פורסמה טיוטת תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל)(העברת כספים בין קופות גמל)(תיקון), התשע"ח-2018, המציעה לאפשר ניווד כספים בקופת גמל גם לעמיתים המקבלים קצבת זקנה או קצבת שארים, לשם קבלת קצבה בלבד, וניוד כספים מקופת גמל להשקעה אחת לאחרת, וכן, לקבוע כי הכספים יועברו בתוך 5 ימי עסקים (במקום 10 כיום) מיום קבלת הבקשה המלאה, מבלי שתהא אפשרות לבטל את העברת הכספים לאחר שהוגשה בקשה להעברתם.

3.1.5.5.2 ביום 16 באוגוסט 2018 פורסמו ברשומות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון והוראת שעה), התשע"ח-2018, במסגרתן הוארכה עד סוף שנת 2019 הוראת השעה אשר הסתיימה בסוף שנת 2017 הקובעת להוצאות ישירות מסוימות תקרה של 0.25% מסך השווי המשוער של נכסי קופת הגמל או של מסלול בקופת גמל.

3.1.5.5.3 ביום 8 ביולי 2018 פורסם חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (תיקון מס' 18), התשע"ח-2018, הקובע כי מבטח לא יסרב למכור פוליסת ביטוח חיים לצורך רכישת דירה יחידה או לצורך רכישת קרקע לבנייה עצמית לאדם עם מוגבלות מקצרת חיים בהתאם לתנאים הקבועים בחוק לפוליסה זו ובהם כי סכום הביטוח המירבי לא יעלה על חצי מיליון ש"ח (או מחצית ההלוואה), ותקופת אכשרה בת שנתיים וחצי.

3.1.5.6 חוזרים

3.1.5.6.1 ביום 1 במאי 2018 פרסם הממונה חוזר שעניינו שיווק תכניות לביטוח מפני אובדן כושר עבודה, הקובע הוראות בדבר שיווק תכניות לאובדן כושר עבודה וחובת בירור פרטים, מסירת מידע ומילוי מסמך הנמקה וכן חובה לעדכון כיסוי הנרכש אגב קופת גמל, כך שהעלות המצטברת של כלל הכיסויים הביטוחיים שנרכשו במסגרת ואגב קופת הגמל, לא יעלו במהלך תקופת הביטוח על 35% מסך ההפקדות למרכיב התגמולים (בטיוטת חוזר מיום 3 במרס 2019, מוצע לדחות תחילת הוראה זו ליום 1 בנובמבר 2019). בד בבד פרסם הממונה תיקון לחוזר קווים מנחים לעניין תכנית לביטוח מפני אובדן כושר עבודה, הכולל הוראות נוספות בדבר שיווק כיסויים ביטוחיים לעמיתים בקרנות פנסיה והרחבת הכיסויים הביטוחיים שמבטח רשאי להציע.

- 3.1.5.6.3 ביום 4 במרס 2018 פרסם הממונה חוזר שעניינו משיכת כספים מחשבונות קטנים בקופות גמל-תיקון, הקובע הוראות בדבר משלוח הודעות לעמיתים בעלי חשבון עם יתרה צבורה בכספי התגמולים בלבד בסכום של 50 - 1,350 ש"ח, על האפשרות למשוך כספים.
- 3.1.5.7 טיוטות
- 3.1.5.7.1 ביום 3 במרס 2019 פרסם הממונה טיוטת חוזר שעניינה העברת כספים בין קופות גמל-תיקון, המציעה לקבוע הוראות לעניין אפשרות פיצול מרכזי החיסכון הפנסיוני, בעת העברת הכספים מקופת ביטוח לקופת גמל שאינה קרן פנסיה, על ידי השארת הכיסוי הביטוחי לאובדן כושר עבודה בקופה המעבירה.
- 3.1.5.8 הנחיות והבהרות
- 3.1.5.8.1 ביום 7 באוגוסט 2018 פרסם מכתב "הליך קביעת קרנות נבחרות" המפרט את האופן שבו תגיש חברה מנהלת של קרן פנסיה בקשה להיבחר כקרן נבחרת החל מיום 1 בנובמבר 2018, וקובע, בין היתר, כי חברות מנהלות של קרנות ברירת מחדל ייגבו מעמיתים ופנסיונרים חדשים דמי ניהול אשר לא יפחתו מ-1% מהפקדות ו-0.05% מהצבירה. ביום 14 באוקטובר 2018 הוכרו אלטשולר שחם, מיטב דש, פסגות והלמן אלדובי כקרנות הנבחרות.
- 3.1.5.8.2 ביום 4 בפברואר 2018 פרסם הממונה הבהרה בנושא הליך שיווק פנסיוני בעת צירוף למוצר פנסיוני, לפיה, סוכן ביטוח פנסיוני מחויב בביצוע הליך שיווק פנסיוני במסגרתו עליו לברר את צרכי הלקוח, ולנמק את המלצתו בכתב. גוף מוסדי רשאי לשלם לסוכן עמלת הפצה רק אם הסוכן ביצע עסקה כחלק מהליך של שיווק פנסיוני. ההבהרה כללה התייחסות להפעלת סמכות הממונה ביחס לעמלת הפצה ששולמה לפני פרסום ההבהרה. ביום 30 באוגוסט 2018 פרסמה הבהרה נוספת לפיה ההבהרה בנושא הליך שיווק פנסיוני תחול על צירופי חוסכים למוצר פנסיוני שבוצעו מיום 4 בפברואר 2018 ואילך.

תחום ביטוח בריאות

- 3.1.5.9 הוראות דין
- 3.1.5.9.1 במהלך שנת 2018 פרסם הממונה תיקונים להוראות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (ביטוח סיעודי קבוצתי לחברי קופות חולים), התשע"ו-2015, כדלקמן: (א) ביום 14 בפברואר 2018 פרסם תיקון במסגרתו תוקן גילו של מבוטח זכאי להצטרף לביטוח, ללא חיתום, לסוף חודש יולי 2018. (ב) שעד אליו יהיה רשאי מבוטח זכאי להצטרף לביטוח, ללא חיתום, לסוף חודש יולי 2018. ביום 24 ביולי 2018 פרסם תיקון במסגרתו נקבעו הוראות המשכיות למקרה של סיום הפוליסה ואי חידושה לכלל המבוטחים על ידי מבטח כלשהו, לפיהן המבוטחים יועברו באופן אוטומטי לפוליסה קבוצתית הדדית שהמבטח לא ישא בסיכון ביטוחי בגינה, וכן הוארכה התקופה לניצול הזכאות לביטוח, ללא חיתום, למי שבוטל רישומו שלא עקב מעבר לקופת חולים אחרת.
- 3.1.5.9.2 ביום 27 במאי 2018 אישרה ועדת השרים לענייני חקיקה את הצעת חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (תיקון - היתר לשיווק ומכירה של ביטוח נסיעות לחו"ל), התשע"ז - 2017 במסגרתה מוצע להתיר לסוכני נסיעות לעסוק במכירה ובשיווק של ביטוחי נסיעות לחו"ל.
- 3.1.5.9.3 ביום 5 במרס 2018 פרסם צו פיקוח על מחירי מצרכים ושירותים (החלת החוק על ניתוחים במימון פרטי וקביעת רמת הפיקוח), התשע"ח-2018, בו נקבע כי על חברת ביטוח לדווח למפקח על המחירים לפי הצו על מחירים ששולמו לנותני שירות של ניתוח שמבוצע במימון פרטי, במשך שנתיים.

3.1.5.10 חוזרים

3.1.5.10.1 במהלך שנת 2018 פרסם הממונה תיקונים להוראות החוזר המאוחד - שער 6 חלק 3 - ביטוח סיעודי, כדלקמן: (א) ביום 1 בינואר 2018 פורסם תיקון במסגרתו נקבע כי תקופת ההתקשרות בין חברת ביטוח לקופת חולים לעניין עריכת תכנית ביטוח סיעודי לחברי קופת חולים תוכל להיות ארוכה מ-8 שנים או להיעשות בתנאים אחרים מאלו הקבועים בחוזר, באישור הממונה, וכן נדחה מועד כניסתה לתוקף של ההוראה לפיה במשך תקופת הביטוח, חברת ביטוח תישא בסיכון הביטוחי הגלום בתכנית הביטוח בשיעור שלא יפחת מ-20%, ליום 1 בינואר 2019; (ב) ביום 27 בנובמבר 2018 פורסם תיקון במסגרתו נקבעו הוראות ליישוב תביעות בביטוח סיעודי, לרבות הגבלה על דרישות מידע ממבוטח; מינוי נציג שירות אישי למבוטח; לוחות זמנים לטיפול בתביעה ולקבלת המידע הנדרש ליישוב התביעה; ביצוע הערכת תפקוד של המבוטח על ידי ספק שיבחר באופן רנדומלי; הגבלה על אפשרות חברת הביטוח לדחות את הערכת הספק והכרעה על-ידי ספק מכריע; הסתמכות על הערכת תפקוד שבוצעה על ידי גורם אחר והוראות לעניין רשימת ספקי הערכות התפקוד, מספרם המינימלי ואיסור השפעה על שיקול דעתם. החברה לומדת את משמעויות התיקון.

3.1.5.10.2 ביום 19 בפברואר 2019 פרסם הממונה חוזר שעניינו מעורבות גוף שאינו בעל רישיון בשיווק ומכירה של מוצר ביטוח שאינו ביטוח קבוצתי-תיקון, הדוחה את מועד התחילה של החוזר באותו הנושא, לעניין ביטוח נסיעות לחו"ל, ליום 1 במאי 2019.

3.1.5.10.3 ביום 1 במאי 2018 פרסם הממונה חוזר שעניינו תיקון הוראות החוזר המאוחד – השתתפות עצמית בביטוח ניתוחים, במסגרתו נקבע כי חברת ביטוח תהא רשאית להציע למבוטח ביטוח ניתוחים הכולל השתתפות עצמית בסך של 3,000 ש"ח בגין ביצוע ניתוח.

תחום ביטוח כללי

3.1.5.11 הוראות דין

3.1.5.11.1 ביום 1 ביולי פורסם חוק לתיקון פקודת רכב מנועי (מס' 23), התשע"ח-2018 הקובע כי מרכיב ההעמסה הצפוי בתעריף ביטוח רכב חובה בביטוח אופנועים יעמוד על 8.5% מעלות הסיכון הטהור במשך שנתיים (מיום 1 ביולי 2018), והחל מתום מועד זה על 8% באופן קבוע.

3.1.5.11.2 ביום 22 במרס 2018 פורסם חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 2019), התשע"ח-2018 במסגרתו שונה מנגנון ההתחשבות בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח לגבי תאונות דרכים.

3.1.5.12 טיוטות

3.1.5.12.1 ביום 13 בינואר 2019 פורסם להערות הציבור דוח הביניים של הוועדה לבחינת ריבית ההיוון של הפיצויים בשל נזק לגוף בנזיקין. בטיטת הדוח הומלץ, בין היתר, כי שיעור ריבית ההיוון האחידה תיקבע על בסיס תשואות של אגרות חוב קונצרניות בדירוג AA לטווח של 25 שנה ותעמוד על 3%, וכן הומלץ לקבוע מנגנון עדכון לפיו מדי שנתיים תיבדק התשואה המתקבלת מהשקעה באג"ח קונצרני כאמור, וככל שהבדיקה תצביע על חריגה של למעלה מאחוז לכיוון מסוים, יעודכן שיעור ריבית ההיוון.

3.2 חסמי כניסה ויציאה

3.2.1 חסמי כניסה

חסמי הכניסה המרכזיים הקיימים: קבלת היתרים או רישיונות על פי חוק הפיקוח ו/או חוק קופות הגמל ו/או חוק השקעות משותפות בנאמנות ו/או חוק ייעוץ השקעות, לפי העניין, ועמידה בדרישות ההון העצמי המינימלי שנקבעו בדין.

3.2.1.1 היתרים ורישיונות

לממונה שיקול דעת רחב לגבי מתן רישיון מבטח, סוכן תאגיד או חברה מנהלת ו/או היתר שליטה במבטח או בחברה מנהלת. בין יתר השיקולים למתן רישיון מבטח, סוכן תאגיד, היתר החזקה והיתר שליטה מביא הממונה בחשבון מגוון רחב של שיקולים ובהם, בין היתר, הצגת תכניות הפעולה של המבקש, התאמת נושאי המשרה לתפקידם, האמצעים הכספיים, הניסיון והרקע העסקי של הגורמים המבקשים את הרישיון או ההיתרים, התחרות בשוק ההון, המדיניות הכלכלית של הממשלה, הסדרים לעניין ביטוח משנה, צוות העובדים וכו'.

בנוסף לאמור, בהתאם לסעיף 32(ג) לחוק הפיקוח נקבע איסור על החזקה מהותית בתחום החיסכון ארוך הטווח. החזקה מהותית הוגדרה כהחזקת נתח שוק העולה על 15% מסך נכסי החיסכון לטווח הארוך.

לעניין מבנה השליטה בחברה - ראה סעיף 1.1.4.

בעלי השליטה בחברה מחזיקים היתר שליטה מאת הממונה בגין שליטתם בגופים המוסדיים ובסוכני התאגיד השונים בקבוצה. היתר השליטה קובע מגבלות על שעבוד אמצעי שליטה בחברה או בחברות שבשרשרת השליטה, מגבלות על העברת אמצעי שליטה ועל שמירת גרעין השליטה כשהוא נקי וחופשי וכן התחייבות של החברה להשלמת הון של גופים מוסדיים שבשליטת החברה. לפרטים אודות ההתחייבות כאמור - ראה באור 15(ו)2 לדוחות הכספיים.

בעלי השליטה בחברה מחזיקים היתר שליטה מאת רשות ניירות ערך לצורך שליטתם במנהל הקרן - הראל פי.א. היתר השליטה קובע מגבלות על העברת אמצעי השליטה במנהל הקרן או שעבודם. להראל פי.א. היתר מרשות ניירות ערך לפעול כמנהל קרן נאמנות. להראל ניהול השקעות רישיון מרשות ניירות ערך לפעול כחברה לניהול תיקי השקעות.

3.2.1.2 הון עצמי

לעניין דרישות ההון מחברות בנות שהינן מבטח - ראה באור 15(ו) לדוחות הכספיים.

3.2.1.3 מומחיות וניסיון

הפעילות בתחומי הפעילות של הקבוצה מחייבת ידע מקצועי, ניסיון והיכרות עם השווקים, לרבות שוק ביטוחי המשנה. ידע ספציפי נדרש בעיקר באקטואריה ובניהול סיכונים. לניסיון חשיבות מיוחדת בקביעת תעריפים ובחיתום של עסקים חדשים.

3.2.1.4 נפח פעילות

הפעילות בתחומי העיסוק של החברה כרוכה בהוצאות קבועות מרובות, וזאת בעיקר על מנת לעמוד בדרישות הרגולטוריות הרבות. לפיכך, נדרש היקף פעילות גדול, על מנת שניתן יהיה לכסות את ההוצאות הקבועות המרובות.

- 3.2.1.5 מגבלה על נתח שוק בתחום החיסכון ארוך הטווח
- בהתאם לחוזר שפורסם ביום 31 בדצמבר 2018, אדם לא יהיה רשאי להחזיק (החזקה כמשמעותה בסעיף 32 (ג) לחוק הפיקוח) יותר מ- 173.66 מיליארדי ש"ח מסך שווי כלל נכסי החיסכון לטווח ארוך. סכום זה כולל את סך שווי נכסי החיסכון לטווח ארוך המנוהלים בידי אותו אדם ובידי כל הגופים המוסדיים שבשליטתו. לעניין השולט יחד עם אחרים, ייוחס כל שווי הנכסים כאמור לכל אחד ואחד מהשולטים בנפרד.
- 3.2.2 חסמי היציאה
- 3.2.2.1 תחום הביטוח - חסמי היציאה העיקריים הקיימים בתחומי הביטוח הינם סילוק כל ההתחייבויות הביטוחיות. פירוק או חיסול של עסקי ביטוח של מבטח כפופים לפיקוחו של הממונה אשר רשאי להורות למבטח לפעול בדרך מסוימת בחיסול העסקים או לפנות לבית המשפט בבקשה למתן צו שהפירוק יהיה בפיקוח בית המשפט. בעסקי ביטוח החיים וכן בעסקי ביטוח כללי בענפים המאופיינים בזנב תביעות ארוך, לרבות בפעילותה של EMI, הפסקת הפעילות כרוכה בהסדר להמשך הטיפול במימוש כל זכויות המבוטחים או העמיתים.
- 3.2.2.2 קרנות פנסיה וקופות גמל - חסם היציאה העיקרי מניהול קרנות פנסיה וניהול קופות גמל הינו אישור הממונה להעברת ניהול הקרנות וקופות הגמל לניהול חברות מנהלות אחרות, לרבות מיזוג, פיצול, הפסקת ניהול או פירוק מרצון.
- 3.3 גורמי הצלחה קריטיים**
- את הגורמים הקריטיים להצלחת פעילות החברה ניתן לחלק לגורמים כלליים המשפיעים על כלל תחומי הפעילות של החברה ולגורמים בעלי השפעה ייחודית על תחומי פעילות ספציפיים של החברה. בשנים האחרונות, אחד מגורמי הצלחה המרכזיים הינו היכולת לפתח כלים דיגיטליים ומבוססי דאטא.
- 3.3.1 גורמי הצלחה כלליים
- 3.3.1.1 שינויים במצב המשק, שוק ההון ורמת התעסוקה.
- 3.3.1.2 שינויים רגולטוריים, לרבות פיקוח על מחירים - ראה סעיף 3.1.
- 3.3.1.3 רמת התחרות בתחומי הפעילות של הקבוצה - ראה סעיפים 2.1.3, 2.1.3 ו-2.3.3.
- 3.3.1.4 התקשרויות עם מבטחי משנה.
- 3.3.1.5 הצלחה בשימור תיק הלקוחות.
- 3.3.1.6 איכות ניהול ההשקעות.
- 3.3.1.7 איכות ניהול סיכונים פיננסיים.
- 3.3.1.8 איכות המחשוב והטכנולוגיה.
- 3.3.1.9 פיתוח כלים טכנולוגיים שירותיים ללקוחות ולסוכנים.
- 3.3.1.10 שילוב אמצעים דיגיטליים מתקדמים לצורך מתן שירות מותאם ומיטבי ללקוחות ולסוכנים.
- 3.3.1.11 הצלחת ערוצי ההפצה, לרבות הצלחת ערוצי ההפצה בהגברת ביקושים ויצירת שווקים חדשים - ראה סעיף 3.7.

3.3.1.12 איכות השירות ללקוחות (מבוטחים, עמיתים בקופות הגמל והפנסיה ולקוחות אחרים).

3.3.1.13 איכות השירות לסוכנים.

3.3.1.14 יצירת פתרונות משולבים והתאמת מוצרים חדשים לביקושים משתנים בשוק.

3.3.1.15 שימור ופיתוח רמת ההון האנושי - ראה סעיף 0.

3.3.1.16 יעילות מערכי התפעול והשיווק.

3.3.2 גורמי הצלחה ספציפיים לזרוע הביטוח והחיסכון ארוך הטווח

3.3.2.1 רמת דמי הניהול הנגבים בפועל.

3.3.2.2 שיטות החיתום.

3.3.2.3 תמחור מוצרים.

3.3.2.4 מספר התביעות ואירועי קטסטרופה.

3.3.2.5 פרסום ומיתוג.

3.3.2.6 יעילות השירות ללקוח.

3.3.2.7 הסכמים עם ספקי שירותים.

3.3.2.8 שינויים בתוחלת החיים.

3.3.2.9 הטבות מס עבור מוצרי החיסכון ארוך הטווח השונים.

3.3.3 גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוחי בריאות

3.3.3.1 איכות השירות ללקוחות ולסוכנים.

3.3.3.2 הסכמים עם ספקי שירותים איכותיים בארץ ובחו"ל.

3.3.3.3 פיתוח מוצרים חדשים המספקים מענה לצרכים משתנים בשוק.

3.3.3.4 מחירי השירותים הרפואיים.

3.3.3.5 מהימנות ויעילות הליכי החיתום.

3.3.4 גורמי הצלחה ספציפיים לתחום ביטוח כללי

3.3.4.1 תמחור נכון של תעריפים.

3.3.4.2 תמהיל הלקוחות.

3.3.4.3 מהימנות נתוני החיתום.

3.3.4.4 עלות התפעול והשיווק.

3.3.4.5 איכות ניהול ההשקעות.

3.3.4.6 יעילות ניהול התביעות ועלות סילוקן

3.3.4.7 היקף ההונאות ומניעתן. היכולת לנצל ביעילות את המידע המועבר מ- ISO claims בשלב איתור ההונאות בתביעות ובשלבי החיתום.

3.4 השקעות

דירקטוריון החברה מתווה את מדיניותה הכללית של החברה בנושאים שונים ובכלל זה פועלת ועדת השקעות שמונתה על ידי הדירקטוריון. דירקטוריון של כל חברה בת, שהינה מבטח או חברה מנהלת של קופות גמל, או חברה מנהלת של קרנות פנסיה, מתווה את מדיניות ההשקעה בתחומי פעילותה. ועדות ההשקעה שפועלות בחברות הביטוח שבקבוצה ובחברות המנהלות של קרנות פנסיה ושל קופות גמל ובחברה המנהלת של קרנות הנאמנות, הן שקובעות את מדיניות ההשקעה הספציפית של כל אחד מהגופים בקבוצה. פעילות ניהול ההשקעות מבוצעת בחטיבת ההשקעות של החברה, המרכזת את פעילות ההשקעה עבור חברות הביטוח, קרנות הפנסיה וקופות הגמל המנוהלות בקבוצה. היקף הנכסים המנוהלים (במיליוני ש"ח) ליום 31 בדצמבר 2018^(א):

הגוף המוסדי/ החברה הבת	כספי נוסטרו	כספי עמיתים/ לקוחות (התחייבויות תלויות תשואה ונכסי קופות גמל וקרנות פנסיה)	סה"כ נכסים מנוהלים
הראל ביטוח	27,874	57,630	85,504
EMI	760	-	760
הראל פנסיה וגמל	189	94,534	94,723
קחצ"ק	15	5,222	5,237
לעתיד	14	1,043	1,057
אחר	30	-	30
סה"כ	28,882	158,429	187,311

^(א) הטבלה מתארת חברות מהותיות בלבד, אשר עיקר עיסוקן הוא ניהול כספים.

3.4.1 מדיניות ניהול ההשקעות

ביום 23 בינואר 2018 אישר דירקטוריון החברה את מדיניות ההשקעה של החברה ושל הגופים המוסדיים בקבוצה לתקופת הדוח, וביום 31 בינואר 2019 אושרה מדיניות ההשקעה לשנת 2019.

בהתאם לחוזר הממונה מיום 26 ביולי 2009 שעניינו הצהרה מראש של גוף מוסדי על מדיניות ההשקעה שלו, מפרסמת החברה באתר האינטרנט שלה מידע ביחס למדיניות ההשקעה של החברות הבנות המנהלות קופות גמל, קרנות פנסיה והתחייבויות תלויות תשואה (לגבי חברות ביטוח), בכתובות הבאות:

(א) הראל ביטוח:

<https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel/investor-relations/Pages/investment-policy.aspx>

(ב) ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל:

<https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel-pensia-and-gemel/gemel-pensia/Pages/default.aspx>

3.5 ביטוח משנה

ביטוח משנה הינו אמצעי שנועד לגדר את סיכונה של חברת הביטוח. באמצעות ביטוח משנה חולקת חברת הביטוח את סיכונה עם חברות ביטוח משנה נוספות, ובכך מקטינה את חשיפתה.

מטרות נוספות לרכישת ביטוח משנה הינן מינוף היקף ההתחייבויות הביטוחיות אשר חברת הביטוח רשאית לקחת על עצמה, לאור המגבלות באשר להונה העצמי וכן רכישת ידע ביטוחי ואקטוארי המבוסס על ניסיון והיקף פעילות נרחב של מבטחי המשנה בכל העולם.

באמצעות החוזים לביטוח משנה, הקבוצה מפזרת את הסיכונים ומעבירה למבטחי המשנה חלק מהסיכון הביטוחי אותו היא נוטלת (באופן שמבטחי המשנה מתחייבים לשלם לה את חלקם בנזק בו היא תחוב כלפי המבוטח), תמורת השתתפות בחלק של הפרמיה אותה היא גובה מהמבוטח, וזאת בכפוף להסכמים שנחתמים מראש.

ההגנות הנרכשות בקבוצה הינן כנגד שני סוגים עיקריים של סיכונים - סיכוני קטסטרופה וסיכונים בודדים.

תכנית ביטוח המשנה של החברה מאושרת מדי שנה על-ידי דירקטוריון החברה ומדווחת לממונה.

3.5.1 הסבר כללי לגבי סוגי הסכמי ביטוח המשנה

הסכם ביטוח משנה חוזי Treaty (חוזים) - הסכם שנתי או רב שנתי עם מספר מבטחי משנה, בו מתחייבים מבטחי המשנה להשתתף בסיכונים, בדרך כלל, בענף מסוים. קיימים מספר סוגי הסכמי חוזים:

חוזים יחסיים מסוג Quota Share (מיכסה) - הסכם ביטוח משנה יחסי, לפיו מבטחי המשנה המשתתפים בחוזה זה מקבלים על עצמם חלק קבוע מהסיכון בכל הביטוחים מסוג מסוים שהמבטח הישיר קיבל על עצמו. מבטחי המשנה מקבלים חלק יחסי מהפרמיה נטו שמקבל המבטח הישיר, והם מתחלקים בתשלום תגמולי הביטוח וההוצאות בקרות מקרי הביטוח, בהתאם לאותו יחס שנקבע בהסכם ביטוח המשנה.

חוזים יחסיים מסוג Surplus (עודפים) - הסכם ביטוח משנה, לפיו המבטח הישיר נושא בסיכון הביטוחי עד לסכום מסוים שנקבע (ברובד ראשון - שייר), או לחילופין בחוזה Quota Share בו נושא המבטח הישיר בסיכון עד לסכום שנקבע ומבטח המשנה נושא בסיכון מעל רובד זה לפי ידות (כפולות), עד לקיבולת שנקבעה בהסכם ביטוח המשנה.

חוזים לא יחסיים מסוג Excess of Loss (עודף הפסדים) - הסכם ביטוח משנה בלתי יחסי, שבמסגרתו נקבע הנזק המקסימאלי שהמבטח הישיר יישא בענף מסוים, ומעבר לסכום זה יישא מבטח המשנה בנזק, וזאת תמורת פרמיית ביטוח משנה מוסכמת מראש. בחוזי Excess of Loss המבטח משלם כל תביעה עד לסכום שנקבע בהסכם (שייר) ומבטח המשנה נושא בעלויות שמעבר לסכום שנקבע. המבטח הישיר יכול לרכוש את ביטוחי ה- Excess of Loss גם עבור המשתתפים בחוזה מיכסה וחוזה עודפים המעוניינים בכך.

הסכם פקולטטיבי Facultative (בררני) - הסכם ביטוח משנה לגבי ביטוחים ועסקים מיוחדים (בדרך כלל של לקוחות עסקיים גדולים או הכרוכים בסיכונים מיוחדים), אשר בהם גבולות האחריות חורגים מהסכומים של ההסכם החוזי, או שמסיבות אחרות אין אפשרות או רצון לערוך אותו במסגרת של ההסכם החוזי, נרכש ביטוח משנה נפרד פרטני לעסק המכונה ביטוח פקולטטיבי.

חוזים יחסיים: חוזים אלו קיימים בתחום ביטוח רכוש אחר (תעשייה, בתי עסק, דירות ועוד), תחום ביטוח חיים (לרבות אובדן כושר עבודה) וכן בתחום ביטוח הבריאות (מחלות ואשפוז, סיעוד ותאונות אישיות). בחוזים אלה משתפת הקבוצה את מבטחי המשנה בחלק יחסי מסיכון הביטוח אותו היא נוטלת, וזאת מכל סכום חבות שהוא באופן יחסי (Quota Share ו/או Surplus) מעבר לשייר.

חוזים בלתי יחסיים: חוזים אלו קיימים בתחום ביטוח חבויות (צד ג', חבות מעבידים, אחריות מקצועית ועוד), בתחום ביטוח רכב חובה וכיסוי רעידת אדמה בתחום ביטוח רכוש אחר. בחוזים אלה החברה מגינה על עצמה בביטוח משנה מעל סכום נזק שקבעה לעצמה (שייר). הפרמיה המשולמת למבטח המשנה אינה יחסית לסיכון בו הוא נושא אלא מחושבת על פי תעריף שנקבע ומחושב על פי מחזור הפרמיות ו/או מספר כלי הרכב ו/או סכומי הביטוח שמוגנים ע"י החוזה. כמו כן, בנוסף לביטוחי המשנה הרגילים, ישנו ביטוח משנה המהווה הגנה על השייר בפני מקרי קטסטרופות, בעיקר במקרה של נזקים מצטברים באירוע אחד בסכומים גדולים, כדוגמת נזקי רעידת אדמה בתחום ביטוח רכוש אחר, נזקי טבע אחרים ותאונות מרובות נפגעים. ביטוחי משנה אלה נעשים, במידת הצורך, בנוסף לביטוחי המשנה היחסיים.

בנוסף, לעיתים מתקשרת הקבוצה בהסכמים פקולטיביים, אשר הינם הסכמים לביטוח משנה לגבי פוליסות קונקרטיות בגין עסקים/אתרים קונקרטיים, או מבטחים ספציפיים, אשר בשל היקף הכיסוי הביטוחי המבוקש על ידי הלקוח ו/או מורכבותו ו/או סכומי הביטוח לסיכון, לא ניתן או שחברות הביטוח בקבוצה אינן מעוניינות להכלילם במסגרת החוזים היחסיים והבלתי יחסיים של החברה. בהסכמים פקולטיביים, מבטח המשנה מחליט בצורה פרטנית, לגבי כל עסק אם הוא מעוניין להשתתף בסיכון, ובאלו אחוזי השתתפות. במקרים מסוימים ניתנת ללקוח הזכות לדעת מיהם מבטחי המשנה של החברה ואף לפנות ישירות למבטח המשנה בהתקיים תנאים מסוימים (Cut-Through Provision).

לגבי הסכמי ביטוח המשנה שהינם מסוג Quota Share (מיכסה) ו-Surplus (עודפים), שיעור העמלות המתקבלות בקשר עם חוזה הביטוח כאמור, הינן מתוך הפרמיה נטו ורובם על בסיס Flat. לגבי הסכמי ביטוח המשנה שהינם מסוג Excess of Loss, לא משולמות לחברה עמלות. לגבי ההסכמים הפקולטיביים, החברה מקבלת ממבטחי המשנה עמלה, כפי שזו נקבעת במו"מ פרטני המתקיים לגבי כל עסקה, מול כל אחד ממבטחי המשנה.

3.5.2 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

הקבוצה רוכשת ביטוחי משנה בגין מרכיב הסיכון בפוליסות ביטוח חיים (סיכונים מוות, מחלות קשות, נכות, ואובדן כושר עבודה). בתחום פעילות זה, ביטוחי המשנה של החברה הינם מהסוגים הבאים: (א) חוזה מסגרת (treaty) מסוג עודפים יחסיים (Surplus); (ב) חוזים מסוג יחסי (Quota Share); (ג) חוזים בלתי יחסיים למקרי קטסטרופות (Aggregate Excess of Loss).

הקבוצה מתקשרת בחוזים עם מבטחי משנה לכיסוי מקרי קטסטרופות. חוזים אלה באים להגן על הקבוצה במקרה של נזקים מצטברים באירוע אחד בסכומים גדולים, כדוגמת תאונות מרובות נפגעים, וזאת כדי להגן על סה"כ שייר הקבוצה.

בנוסף לחוזים המתוארים לעיל, הקבוצה מתקשרת בהסכמי ביטוח משנה פרטניים - הסכמים פקולטיביים (בדרך כלל של סכומי ביטוח גבוהים או הכרוכים בסיכונים מיוחדים).

בחוזים היחסיים ובחוזי העודפים היחסיים, העמלות להן זכאית הקבוצה הן משני סוגים: עמלות בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat) (ולעיתים עמלה מוגדלת בשנה הראשונה) ועמלות שנקבעות בשיעור מרווחי עסקי ביטוח המשנה.

3.5.3 ביטוח בריאות

הקבוצה רוכשת ביטוחי משנה בגין מרכיב הסיכון בפוליסות ביטוח בריאות (השתלות פרט, השתלות קבוצתי וסיעוד פרט). בתחום פעילות זה, ביטוחי המשנה של הקבוצה הינם מהסוגים הבאים: (א) חוזים מסוג יחסי (Quota Share); (ב) חוזים בלתי יחסיים למקרי קטסטרופות (Aggregate Excess of Loss).

הקבוצה מתקשרת בחוזים עם מבטחי משנה לכיסוי מקרי קטסטרופות. חוזים אלה באים להגן על הקבוצה במקרה של נזקים מצטברים באירוע אחד בסכומים גדולים, כדוגמת תאונות מרובות נפגעים וזאת כדי להגן על סה"כ שייר הקבוצה.

בחוזים היחסיים, העמלות להן זכאית הקבוצה הן משני סוגים: עמלות בשיעורים מתוך פרמיות המשנה (flat) (ולעיתים עמלה מוגדלת בשנה הראשונה) ועמלות שנקבעות כשיעור מרווחי עסקי ביטוח המשנה.

3.5.4 ביטוח כללי

3.5.4.1 רכב רכוש

חוזי ביטוח המשנה שנערכו בתת תחום זה מעניקים לחברה הגנה בפני אירועי קטסטרופה והם חוזים בלתי יחסיים (Excess of Loss). בנוסף, יש לחברה הסכם ביטוח משנה יחסי (Quota Share) על-פיו משתתפים מבטחי המשנה בביטוחי רכב רכוש מקיף בעלי ערך גבוה ובכללם מכוניות יוקרה, משאיות ואוטובוסים.

בחוזים הבלתי יחסיים לא משולמות לחברה עמלות. בחוזים היחסיים העמלות להן זכאית החברה הינן בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat).

3.5.4.2 רכב חובה

הסכמי ביטוח המשנה בתת תחום פעילות זה הינם מסוג חוזים בלתי יחסיים (Excess of Loss). בחוזה מסוג זה נקבע סכום הנזק המרבי שהמבטח הישיר יישא בו בכל תביעה או אירוע אחד (שייר) ומבטח המשנה יישא בעלויות שמעבר לסכום שנקבע בהסכם וזאת עד לסכום המקסימלי שנקבע ובתמורה לפרמיית ביטוח משנה מוסכמת מראש.

בחוזים הבלתי יחסיים לא משולמות לחברה עמלות.

3.5.4.3 ענפי חבויות אחרים

מרבית ביטוחי המשנה עבור תחום פעילות זה הינם הסכמים פקולטטיביים לגבי עסקים ספציפיים (לרוב אצל לקוחות גדולים) ובאופן פרטני, וזאת על בסיס יחסי (Quota Share) ו/או בלתי יחסי (Excess of Loss). חוזי ביטוח המשנה של החברה בתת תחום פעילות זה הינם מסוג חוזים בלתי יחסיים (Excess of Loss). בחוזה מסוג זה נקבע סכום הנזק המרבי שהמבטח הישיר יישא בו בכל תביעה או אירוע אחד (שייר) ומבטח המשנה יישא בעלויות שמעבר לסכום שנקבע בהסכם, וזאת עד לסכום המקסימלי שנקבע ובתמורה לפרמיית ביטוח משנה מוסכמת מראש.

בחוזים הבלתי יחסיים לא משולמות לחברה עמלות.

3.5.4.4 ענפי רכוש ואחרים

הסכמי ביטוח משנה של החברה בתת תחום פעילות זה הינם מסוג חוזים יחסיים (Quota Share), וחוזי עודפים יחסיים (Surplus). בנוסף, מתקשרת החברה בתחום זה בהסכמים פקולטטיביים עם מבטחי המשנה. במרבית המקרים ההתקשרויות הפקולטטיביות הינן על בסיס יחסי (Quota Share). עם זאת, קיימים מספר עסקים שההתקשרות הפקולטטיבית הינה על בסיס לא יחסי (Excess of Loss).

בחוזים היחסיים רוב העמלות להן זכאית החברה הינן בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat). בהתייחס להסכם ה-Surety Business, העמלות להן זכאית החברה הינן בשיעורים מתוך פרמיות המשנה נטו (flat) וכן משולמת לחברה עמלת רווח ממבטחי המשנה, המחושבת בסוף כל שנה קלנדרית.

3.5.4.5 ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא

אין ל- EMI הסדרי ביטוח משנה.

3.5.5 שינויים בהסדרי ביטוח משנה

בתקופת הדוח לא חלו שינויים מהותיים בהסדרי ביטוח משנה בתחומים: ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח בריאות.

בתחום ביטוח כללי, החל מיום 1 ביוני 2018, לא חודש רובד הגנה נוספת לשייר החברה תחת חוזה אש קטסטרופה Excess. ההגנה היא של 25 מיליון דולר ארה"ב מעל 5 מיליון דולר ארה"ב.

3.5.6 שינויים בהסדרי ביטוח משנה לאחר תקופת הדוח

3.5.6.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח - בוצע שינוי מבנה החוזה בביטוח אובדן כושר עבודה לחוזה המשלב חוזה מסוג Quota Share (מיכסה) עם חוזה מסוג Surplus (עודפים) במקום מבנה החוזה הקיים שהינו מסוג Surplus (עודפים) בלבד.

3.5.6.2 ביטוח בריאות - בענף נסיעות לחו"ל נחתם הסכם מסוג Excess of Loss (עודף הפסדים) החל מיום 1.1.2019. בענף סיעוד, בפוליסה הקולקטיבית למבוטחי קופ"ח כללית, נחתם הסכם מסוג Quota Share (מיכסה) החל מיום 1.1.2019.

3.5.6.3 ביטוח כללי - לא קיימים שינויים מהותיים בהסכמי ביטוח המשנה של הקבוצה, המתייחסים לתקופה שמעבר לתאריך הדוח.

3.5.7 מדיניות החשיפה למבטחי משנה

כללי

מדיניות החשיפה למבטחי משנה מאושרת כמידי שנה על-ידי דירקטוריון החברה.

הכלל היסודי של חברות הביטוח בקבוצה במדיניות החשיפה שלהן למבטחי משנה הינו פיזור הסיכונים בקרב מספר גדול של מבטחי משנה בעלי חוסן כלכלי ודירוג גבוה, באופן ששיעור ההשתתפות של כל מבטח משנה בסיכון המועבר למבטחי משנה לא יהיה גדול. מדיניות זו מיושמת בעיקר לגבי ענפים בהם החשיפה המועברת הינה לסיכונים מהותיים. החברה מבצעת מעקב מתמיד אחר דירוג מבטחי המשנה ואחר נתונים נוספים המצביעים על חוסנם הכלכלי של מבטחי המשנה. מדיניות זו של החברה הוכיחה את עצמה בעבר, בעת משבר כלכלי של מבטח משנה ובמיוחד בתקופה שבה יש משבר פיננסי עמוק בשוק העולמי, אשר כתוצאה ממנו הוא הפסיק את פעילותו או המשיך לפעול תחת קשיים כלכליים. החברה לא נתקלה בקשיים להחליף את מבטח המשנה שנקלע לקשיים במבטחי משנה אחרים, תוך פיזור חלקו של מבטח המשנה שנקלע לקשיים (אשר ממילא לא היה לו חלק גדול לאור מדיניות הפיזור של החברה), בין מבטחי משנה אחרים.

להלן עיקרי המדיניות לשנת 2018 (כפי שאושרה בדירקטוריון):

נחיצות ביטוח המשנה, הן לביטוחי פרט והן לביטוחי קולקטיבים, נקבעת על-ידי הנהלת החברה בהתבסס על הפרמטרים הבאים: הסתברות לתביעה אחת גדולה; הסתברות להצטברות של מספר תביעות לסכום גבוה הנובע ממקרה אחד; מקרים בהם קיים חשש לשינוי במגמת התביעות; מוצרים בהם קיימת תנודתיות אפשרית גבוהה; ענף או מוצר שהניסיון הביטוחי שהצטבר לגביו אינו מספק;

ובעת כניסה לתחום פעילות חדש או לסוג כסויים חדש, בטרם קיים בידי החברה די ניסיון להעריך ברמת מובהקות מספקת את הכיסוי הביטוחי.

על-מנת להקטין את הסיכון הכרוך בחשיפה למבטחי המשנה, פועלת החברה בהתאם לעקרונות הבאים:

א. איתנות פיננסית - החברה בוחנת את רמת איתנותו הפיננסית של מבטח המשנה, כפי שזו באה לידי ביטוי בדירוג האשראי ומיישמת את המדיניות הבאה:

- ככלל, החברה תתקשר עם מבטחי משנה בדירוג (A-) ומעלה בלבד.
- במקרים בהם נדרש ביטוח משנה לתחום פעילות מסוים, בהתאם לתהליך שתואר, אולם לא קיימים מבטחי משנה בדירוג הנדרש להתקשרות בגין פעילות זו, יתאפשר לחברה להתקשר עם מבטח משנה בדירוג נמוך מ (A-), וזאת בכפוף לאישור בכתב מאחראי ביטוח משנה בתחום הרלוונטי.
- החשיפה הכוללת למבטחי משנה בדירוג נמוך מ (A-) מוגבלת ל- 5% מההון המוכר של החברה. כיום, מיעוט של מבטחי המשנה מדורגים בדירוג הנמוך מדירוג (A-), אולם היקף הכסויים החוזיים הניתנים על ידם הינו נמוך יחסית ולטווח קצר.
- במקרים בהם במהלך ההתקשרות קיימת ירידה בדירוג מבטח המשנה, הגורמת לחריגה פאסיבית מהתנאים שפורטו, מועלה הנושא לדיון בהנהלת החברה לצורך בחינת ההתקשרות.
- מדיניות הפיזור מופעלת גם לגבי חשיפה לסיכונים רעידת אדמה. בהקשר זה נקבעו מגבלות נוספות ברמת סך חשיפה לאירוע נזק על בסיס MPL למבטח משנה בודד. שוקללה התחשבות בדירוג המבטח ומזה נגזרה מגבלה לשיעור החשיפה מולו מסך החשיפה לאירוע רעידת אדמה.
- ב. פיזור החשיפה - פיזור הסיכונים בקרב מספר מבטחי משנה בעלי חוסן כלכלי, באופן ששיעור החשיפה הכוללת לכל מבטח משנה בסיכון המועבר לא יהיה גדול, ככל שניתן. לצורך כך נקבע, כי למעט במקרים מיוחדים, מדיניות החברה תהייה כדלקמן:
 - פיזור ברמת פרמיות - סך הפרמיות המשולמות למבטח משנה יחיד במהלך השנה, לא יעלה על 20% מסך הפרמיות המשולמות למבטחי משנה.
 - פיזור ברמת חשיפה למבטח משנה בודד - נקבעו מגבלות בהתחשב באיתנות הפיננסית של המבטח, כפי שזו באה לידי ביטוי בדירוג המפורסם על-ידי חברות דירוג בינ"ל (כדוגמת S&P ו-AM BEST) וכיחס מההון העצמי המוכר של החברה.
 - ברמת חשיפה לקבוצת מבטחי משנה - נקבעה מגבלת חשיפה לקבוצה ברמה שלא תעלה על 15% מההון המוכר של החברה.
- ג. התקשרות לראשונה עם מבטח משנה - מבוססת על הפוטנציאל העסקי הגלום בשיתוף הפעולה, מומחיותו של מבטח המשנה בתחום הביטוח הרלוונטי, היקף פעילותו הרלבנטיים בארץ ובחוי"ל ובחינת איתנותו הפיננסית ועמידתו במגבלת הדירוג (A-) כאמור לעיל. בהתקיים תנאים מסוימים שהוגדרו במדיניות החברה, תיידרש גם חוות דעת של אגף ניהול סיכונים, טרום ההתקשרות.
- ד. ניהול חשיפת האשראי למבטחי משנה בהתאם לנהלי החברה - החברה מבצעת מעקב אחרי יתרות והתחייבויות מבטח המשנה אל מול החברה, ובמידת הצורך מבוצעת הפרשה לחובות מסופקים בגין חובות מבטחי משנה שגבייתם מוטלת בספק, על בסיס הערכות סיכון פרטניות ועל בסיס עומק החוב. במקרה בו סבורה החברה כי קיים חשש לחדלות פירעון מצד מבטח המשנה, חלקו של אותו מבטח משנה שבקשיים מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון.

3.5.8 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

3.5.8.1 בשנת 2018, היקף פרמיות ביטוח המשנה בביטוח חיים של הקבוצה הוא כ- 2.6% מהפרמיה ברוטו.

3.5.8.1.1 בחוזים יחסיים מסוג מכסה (Quota Share) לא קיימות מגבלות או תקרות כיסוי לגבי השתתפות של מבטח המשנה בתביעות מהותיות בתקופה המדווחת.

3.5.8.1.2 בחוזים מסוג חוזים בלתי יחסיים למקרי קטסטרופה, הקבוצה לא הגיעה לתקרות שנקבעו בתקופות המדווחות ואין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

3.5.8.1.3 לקבוצה מספר מבטחי משנה, שחלקם בפרמיות ביטוח המשנה בביטוח חיים מהווה 10% או יותר, כמפורט להלן:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיות למבטח המשנה (מיליוני ש"ח)	אחוז מכלל הפרמיות למבטחי המשנה
Swiss Re	AA-	70	49%
Munich Reinsurance	AA-	37	26%

3.5.9 ביטוח בריאות

3.5.9.1 בשנת 2018, היקף פרמיות ביטוח המשנה בביטוח בריאות של הקבוצה הוא כ- 4.7% מהפרמיה ברוטו.

3.5.9.2 בחוזים יחסיים מסוג מכסה (Quota Share) קיימות מגבלות או תקרות כיסוי לגבי השתתפות של מבטח המשנה בתביעות באופן לא מהותי.

3.5.9.3 בחוזים מסוג בלתי יחסי למקרי קטסטרופה, הקבוצה לא הגיעה לתקרות שנקבעו בתקופות המדווחות ואין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

3.5.9.4 לקבוצה מספר מבטחי משנה, שחלקם הפרמיות ביטוח המשנה בביטוח בריאות מהווה 10% או יותר, כמפורט להלן:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיות למבטח המשנה (מיליוני ש"ח)	אחוז מכלל הפרמיות למבטחי המשנה
Partner Re	A +	93	44%
Scor	AA-	60	29%
Hannover Re	AA-	26	12%

3.5.10 ביטוח כללי

3.5.10.1 בשנת 2018, היקף פרמיות ביטוח המשנה בביטוח כללי של הקבוצה הוא כ- 31.5% מהפרמיה ברוטו.

3.5.10.2 לקבוצה מבטח משנה, שחלקו בפרמיות ביטוח המשנה בביטוח כללי מהווה 10% או יותר, כמפורט להלן:

שם מבטח המשנה	דירוג S&P נכון למועד פרסום הדוח	פרמיות למבטח המשנה (מיליוני ש"ח)	אחוז מכלל הפרמיות למבטחי המשנה
Zurich Insurance Co	AA-	390	36%

3.5.10.3 בתת תחום הפעילות ענפי חבויות אחרים היה לחברה, בגין תקופות קודמות לתקופת הדוח, מבטח משנה שאליו הועברו יותר מ- 10% מכלל הפרמיות של החברה. החשיפה הגבוהה יחסית למבטח המשנה נבעה מסוג ספציפי של פוליסות אחריות מקצועית, בהן החברה התקשרה לגבי עסקאות אלו בחוזים פקולטטיביים עם שני מבטחי משנה ייחודיים, אשר מתמחים ומעניקים כיסוי עבור סוג פעילות ייחודי זה. בתת תחומי הפעילות רכב רכוש, רכב חובה וענפי חבויות אחרים: החברה לא הגיעה לתקרות שנקבעו בהסכמי ביטוח המשנה בתקופה המדווחת וגם אין לה תביעות תלויות בהיקף המתקרב למגבלות שנקבעו.

3.5.10.4 ענפי רכוש ואחרים:

(א) בחוזה אש (חוזה יחסי משולב מסוג מכסה Quota Share ועודפים יחסי מסוג Surplus) יש מגבלת חשיפה לכיסוי רעידת אדמה לסכום מרבי בסך של 40 מיליארדי דולר ארה"ב ותוספת כיסוי של 10% נוספים לסך הנ"ל וזאת באופן אוטומטי, בכפוף לדיווח למבטחי המשנה בהתאם. כמו כן, יש מגבלה לכיסוי באירוע רעידת אדמה בודד בסכום המהווה 5% מהחשיפה המצוינת לעיל.

(ב) בחוזה לסיכוני טרור הקשורים ברכוש (חוזה יחסי משולב מסוג מכסה Quota Share וחוזה עודפים יחסי מסוג Surplus) קיימת מגבלת תקרה של 100 מיליוני דולר לאירוע ו- 120 מיליוני דולר לשנה.

3.5.11 חשיפת מבטחי המשנה לרעידת אדמה

מדיניות החברה לפיזור הסיכונים בין מספר גדול של מבטחי משנה בענפים בהם החשיפה המועברת למבטחי משנה הינה מהותית, כשלכל מבטח משנה שיעור השתתפות נמוך יחסית בסיכון, חלה גם על סיכוני רעידות אדמה. שיעור ה- Maximum Probable Loss (המייצג את ההערכה בדבר מקסימום הנזק העלול להיגרם מאירוע של רעידת אדמה) (להלן: "MPL"), הממוצע הינו כ- 2% לפני השתתפות עצמית. בהחלטותיה לגבי סכומי הכיסויים בביטוחי המשנה לגבי נזקי קטסטרופה, החברה הסתמכה על תוצאות ניתוח סיכונים שנעשה עבורה מספר פעמים בעבר על-ידי חברת (Risk Management Services Air Worldwide), שהינה חברה בינלאומית בעלת ניסיון בהערכת סיכוני רעידות אדמה וחברת Air Worldwide Corporation שאף היא חברה בינלאומית בעלת ניסיון בנושא זה. התוכנה של Air Worldwide Corporation נרכשה ע"י החברה והערכות החברה מתבססות גם על תוצאות ניתוח הסיכונים שנעשה באופן עצמאי ע"י המחלקה האקטוארית של החברה לפי מודל זה.

חשיפת מבטחי משנה לסיכוני רעידת אדמה: כאמור לעיל, מדיניות החברה בנושא ביטוח משנה היא פיזור הסיכונים בין כמה שיותר מבטחי משנה עם אחוזי השתתפות נמוכים. מדיניות זו מופעלת גם לגבי חשיפתם של מבטחי משנה לסיכוני רעידת אדמה. מבטחי המשנה משתתפים בסיכוני רעידת אדמה באופן יחסי ולא יחסי כדלקמן: חוזה יחסי לרכוש (חוזה יחסי משולב מסוג מכסה Quota Share ועודפים יחסי מסוג Surplus) הכולל גם במסגרת הרכוש כיסוי לסיכוני רעידת אדמה באותו שיעור) ובנוסף, התקשרויות

על בסיס פקולטטיבי לעסקי רכוש (בעיקר התקשרויות על בסיס יחסי), הכוללות גם כיסוי לסיכוני רעידת אדמה באופן יחסי ובאותו שיעור של השתתפות בסיכוני הרכוש. כמו כן, החברה רוכשת חוזה לא יחסי מסוג Excess of Loss לסיכוני רעידת אדמה רכוש בלבד המגן על שייר החברה. עבור התקופה החל מיום 1 ביוני 2017 ועד ליום 31 במאי 2018 נרכשה הגנה נוספת לשייר החברה (שייר של 30 מיליון דולר ארה"ב) תחת חוזה אש קטסטרופה Excess. ההגנה היתה של 25 מיליון דולר ארה"ב מעל 5 מיליון דולר ארה"ב. חוזה זה לא חודש. דירוגם של הרוב המכריע של מבטחי המשנה בסיכוני רעידת אדמה הם A- ומעלה, לפי דירוג של S&P ו-A.M.BEST. בחישוב ה-MPL שהחברה משתמשת, שהוא כאמור לעיל בממוצע כ- 2% לפני השתתפות עצמית, סכומי הביטוח בחשיפה של מבטחי המשנה היחסיים ברעידת אדמה נכון ליום 31 בדצמבר 2018 הוא 8,629 מיליון ש"ח והלא יחסי הוא 1,305 מיליון ש"ח. כל מבטח משנה מחשב לעצמו את ה-MPL ומבסס את הערכתו על הכלים המקצועיים שעומדים לרשותו וכן באמצעות חברות המתמחות בהערכת סיכוני רעידות האדמה בעולם. למבטח המשנה Zurich שוויץ, המדרג AA- יש חשיפה לסיכון רעידת אדמה, במונחי MPL, בשיעור של 28.8% מסך החשיפה לרעידת אדמה בחישוב MPL.

3.5.12 הסכמי Global Partner

החברה קשורה בהסכמי Global Partner עם מספר חברות ביטוח רב לאומיות מהמובילות בעולם ובכללן: Allianz, AXA, IF P&C, Ace, Chubb, Royal Sun Alliance, SOMPO, XL QBE, HDI Zurich. בחודש ינואר 2019 התקשרה החברה בהסכם Global Partner עם Swiss Re. בהתאם להסכמי ה-Global Partner החברה מייצגת את אותן חברות ומעניקה כיסוי ביטוחי בישראל לעסקאות רב לאומיות של אותן חברות, וזאת בעיקר בתחומי ביטוח רכוש וביטוח חבויות. בגין עסקאות אלו החבות הביטוחית מגובה בכל המקרים בביטוח משנה בשיעור של 100%.

בנוסף, עם חלק מחברות הביטוח הרב לאומיות המצינות לעיל, החברה התקשרה בהסכמים במסגרתם חברות הביטוח הרב לאומיות מעניקות כיסוי ביטוחי בחו"ל ללקוחות החברה. בגין עסקאות אלו החבות הביטוחית מגובה בכל המקרים בביטוח משנה בשיעור הנקבע לכל עסקה.

3.5.13 פרטים נוספים

לפרטים נוספים בדבר ביטוח משנה - ראה באור 37(ט) לדוחות הכספיים.

3.5.14 תוצאות ביטוח המשנה בביטוח כללי במיליוני ש"ח⁽¹⁾:

בשנת 2018					
תתי תחומי פעילות:					
סה"כ	ענפי חבויות אחרים	ענפי רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	
1,071	298	740	26	7	סה"כ פרמיות
207	52	147	(8)	16	רווח (הפסד) ⁽²⁾
בשנת 2017					
תתי תחומי פעילות:					
סה"כ	ענפי חבויות אחרים	ענפי רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	
1,013	262	722	25	4	סה"כ פרמיות
161	(98) ⁽³⁾	260	(4)	3	רווח (הפסד)
בשנת 2016					
תתי תחומי פעילות:					
סה"כ	ענפי חבויות אחרים	ענפי רכוש ואחרים	רכב רכוש	רכב חובה	
982	259	702	18	3	סה"כ פרמיות
(60)	(224) ⁽⁴⁾	165	6	(7)	רווח (הפסד)

⁽¹⁾ תוצאות ביטוח משנה מחושבות כאמור בראור 35(ח) לדוחות הכספיים. הנתונים מחושבים בעיקר על-פי פרמיות ביטוח משנה, בניכוי חלק מבטחי המשנה בתביעות (כולל עתודות). בהתאם לכך, לא נלקחו בחישוב תוצאות פעילות מבטחי המשנה הכנסותיהם מהשקעות, המהוות רכיב משמעותי מאוד בתוצאה הסופית של פעילותם ובמיוחד בענפי החבויות, שבהם קיימות רזרבות בסכומים מהותיים והתביעות מתאפיינות בזנב ארוך.

⁽²⁾ הגידול ברווח מבטחי המשנה בשנת 2018 לעומת 2017 נובע בעיקר מעדכוני אומדן בענף אחריות מקצועית ומגד התפתחות שלילית בתביעות באובדן רכוש.

⁽³⁾ ההפסד נובע מהקטנת ריבית ההיוון בכ-0.25% ומעידכוני אומדן התביעות בענף אחריות מקצועית.

⁽⁴⁾ ההפסד נובע בעיקר מהגדלת הפרשות בגין ועדת וינוגרד ומעידכוני אומדן התביעות בענף אחריות מקצועית.

תוצאות פעילות מבטחי המשנה בתחום החבויות נובעות, ברובן, מענף ביטוח אחריות מקצועית ובמיוחד ביטוח אחריות מקצועית רפואית. רווחי מבטחי המשנה נבעו בעיקר מכיסוי רעידת אדמה, הן כביטוח קטסטרופה והן כרכיב בביטוחי רכוש ואחרים.

2016	2017	2018	תת תחום רכוש ואחרים (מיליוני ש"ח)
393	421	482	פרמיה בגין ביטוח משנה יחסי
113	82	29	פרמיה בגין ביטוח משנה לא יחסי
195	219	229	פרמיה בגין רעידת אדמה
701	722	740	סה"כ

3.6 הון אנושי

הנהלת החברה מאמינה, כי עובדיה הינם הנכס האסטרטגי העיקרי שלה. למרות גודלה של החברה, הנהלת הקבוצה עושה כל שביכולתה על מנת להקנות בקרב עובדיה אוירה של חברה משפחתית. החברה משקיעה רבות בהון האנושי שלה ודואגת ליצירת בית חם לעובדיה.

לגבי המבנה הארגוני של הקבוצה - ראה סעיף 1.1.9 לעיל.

מצבת עובדי החברה והחברות הבנות שלה :

נכון ליום 31 בדצמבר 2018, בחברה ובחברות הבנות שלה הועסקו 2,951 עובדים בכ- 2,656 משרות.

בחברה מועסקים עובדים העוסקים בתחום פעילות ספציפי ועובדים המעניקים שירותים ליותר מאשר תחום פעילות אחד. כך, למשל, עובדי חטיבת הכספים מעניקים שירותים ליותר מאשר תחום פעילות אחד.

בהתחשב באמור לעיל, מצבת עובדי החברה, ליום 31 בדצמבר 2018, הינה כדלקמן :

מספר עובדים	חברה / חטיבה / אגף
	הראל ביטוח
84	הנהלה/מטה/אחרים
330	חטיבת ביטוח כללי
735	חטיבת חיסכון ארוך טווח
405	חטיבת בריאות
696	חטיבת מטה
82	חטיבת השקעות
392	חטיבת כספים ומשאבים
39	חטיבת אקטואריה וניהול סיכונים
56	חטיבת משאבי אנוש
65	חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות
2,884	סה"כ הראל ביטוח (כולל הראל פנסיה וגמל)
61	סוכנויות ביטוח בשליטה
6	EMI
2,951	סה"כ

מצבת עובדי החברה, ליום 31 בדצמבר 2017, הייתה כדלקמן :

מספר עובדים	חברה / חטיבה / אגף
	הראל ביטוח
85	הנהלה/מטה/אחרים
332	חטיבת ביטוח כללי
697	חטיבת חיסכון ארוך טווח
492	חטיבת בריאות
670	חטיבת מטה
85	חטיבת השקעות
392	חטיבת כספים ומשאבים
36	חטיבת אקטואריה וניהול סיכונים
55	חטיבת משאבי אנוש
2,844	סה"כ הראל ביטוח (כולל הראל פנסיה וגמל)
55	סוכנויות ביטוח בשליטה
9	EMI
2,908	סה"כ

- 3.6.1 שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה הבכירה
 ביום 16 בינואר 2018 מר משה ניסן סיים את כהונתו כמנכ"ל החברה האחות - הראל המשמר מחשבים בע"מ וכמשנה למנכ"ל החברה. מר אייל אפרת, מונה כמחליפו של מר ניסן החל מהמועד כאמור.
- 3.6.2 תנאי התקשרות עם העובדים
 כל עובדי החברה והחברות הבנות שלה מועסקים בהסדרים או בחוזים אישיים ולא בהסכמי עבודה קיבוציים. משכורתו ותנאי העסקתו של כל עובד נקבעים בהסכם ההעסקה האישי שלו. התגמול על-פי הסכמי ההעסקה הינו, בעיקרו, על בסיס משכורת קבועה ובתפקידי השיווק והשימור קיים, לעיתים, רכיב של תגמול על בסיס הצלחה. בתחום שוק ההון והשירותים הפיננסים שכר חלק מהעובדים נקבע כשכר בסיס בתוספת תגמול הנגזר מפעילות תחום עיסוקם. בהתאם להסכמי ההעסקה, העובדים זכאים לביטוח פנסיוני, במסלול שנבחר על ידם (ביטוח, קרן פנסיה, שילוב של ביטוח ופנסיה וכיוצא"ב). בנוסף, מרבית העובדים זכאים לכך שהחברה תפריש עבורם לקרן השתלמות. תקופת ההודעה המוקדמת בפיטורים או התפטרות אינה עולה בדרך כלל על 30 ימים, אולם ביחס להנהלה הבכירה נקבעה תקופת הודעה מוקדמת ארוכה יותר.
- הסכם העבודה האישי קובע, בין היתר, את מספר ימי החופשה להם זכאי כל עובד (בכל מקרה, מספר הימים אינו פחות מהמינימום הקבוע בחוק). העובדים זכאים לתנאים סוציאליים נוספים, בהתאם לחוק הישראלי: דמי הבראה וחופשת מחלה.
- עובדים בכירים זכאים לשכר בסיס בתוספת תנאים נלווים כגון רכב צמוד, החזר הוצאות, אש"ל וכד', ובנוסף זכאים לבונוס שנתי, בהתאם למדיניות שאושרה על ידי דירקטוריון החברה. בנוגע לתגמול נושאי משרה בכירה ולנושאי משרה שעוסקים בתחום ניהול ההשקעות - ראה פירוט להלן.
- בנוסף לתנאים המפורטים לעיל, עובדי החברה נהנים ממספר הטבות נוספות:
- ביטוח בריאות קולקטיבי לעובדי החברה והחברות הבנות שלה, ללא תשלום פרמיה (העובד משלם רק את המס בגין שווי ההטבה).
- אפשרות לצרף לביטוח הבריאות הקולקטיבי את בני משפחתו של העובד.
- ביטוח שיניים קולקטיבי לעובדי החברה (לעובד ובני משפחתו) במימון העובד.
- 3.6.3 אופציות לעובדים בכירים
 למידע אודות הסכמים להענקת אופציות לעובדים בכירים בחברה - ראה באור 37 לדוחות הכספיים.
- 3.6.4 מידע אודות דירקטורים ונושאי משרה
 למידע אודות דירקטורים ונושאי משרה ראה תקנות 26 ו-26א בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.
- לעניין מדיניות תגמול לנושאי משרה בכירה ולנושאי משרה שעוסקים בתחום ניהול ההשקעות - ראה תקנה 21 (א)1 בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה. בנוסף, החברה מפרסמת באתר האינטרנט שלה מידע בנושא, בכתובת הבאה:
- <https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/investor-relations/Pages/remuneration-policy.aspx>
- למידע אודות תגמולים לנושאי משרה - ראה תקנה 21 בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.
- למידע אודות שיפוי וביטוח - ראה תקנה 22 בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.
- למידע אודות תנאי כהונה והעסקה של בעלי שליטה - ראה תקנה 21 בפרק הרביעי לדוח התקופתי - פרטים נוספים על החברה.

3.6.5 הדרכות לעובדים

החברה וחברות מנהלות של קרנות פנסיה וקופות גמל יקראו בסעיף זה להלן "הראל ביטוח".

הראל ביטוח מפעילה עבור החברות בקבוצה מערך הדרכה המקיים תכניות הדרכה חוצות ארגון לצד פתרונות למידה מותאמים לצרכי היחידות העסקיות. מדי שנה נקבעת על-ידי הראל ביטוח תכנית הדרכה שנתית, הנגזרת מתכניות העבודה ומן היעדים העסקיים שהתוותה הנהלת החברה. תוכנית זו כוללת פעילויות למידה לפיתוח העובדים בתחומים, כגון: היכרות עם מוצרים חדשים, הוראות רגולטוריות בתחומים השונים, התמצאות בתהליכי עבודה חדשים/משנתים, הדרכות לשימוש במערכות ליבה, סדנאות לשיפור מיומנויות הנדרשות לביצוע התפקיד, סדנאות לפיתוח מנהלים וכד'. בנוסף מבוצע פיתוח כלים להכשרה ולחניכת עובדים חדשים, הכוללים לומדות וקורסים להגברת אוריינטציה עם הארגון.

במקביל לפעילויות ההדרכה הנגזרות מצרכים עסקיים כאמור, מקיימת החברה פעילויות רחב המוצעות לעובדים לטובת העשרה ולפיתוח אישי. כמו כן, הראל ביטוח מקיימת שיתופי פעולה עם מכללות ועם מוסדות אקדמיים לצורך הכשרת עובדים במסגרת קורסים והשתלמויות בתחום הביטוח וכן לימודי BA בביטוח.

בשנת הדוח הדגש הינו על פיתוח והטמעה של פתרונות למידה דיגיטליים (כגון: לומדות, סימולציות אינטראקטיביות, למידה בוידאו, משחק וכד') ושילוב חוויית למידה גבוהה לצד פתרונות ההדרכה הקלאסיים. בתוך כך משולבות מתודולוגיות הדרכה חדשניות בהלימה למגמות העדכניות המצויות כיום בעולם הלמידה הארגונית.

3.6.6 קוד אתי לעובדי הקבוצה

הנהלת החברה דוגלת בתרבות עסקית נאותה של עובדיה ומנהליה (כולל דירקטורים) במסגרת מילוי תפקידם בחברה. בהתאם לכך אימצה החברה קוד אתי. כל עובד המתקבל לחברה מאשר בחתימתו, כי קרא את הקוד האתי וכי הוא מתחייב לפעול לפיו.

3.7 שיווק והפצה

3.7.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

ההפצה והשיווק של מוצרי הביטוח והחיסכון ארוך הטווח נעשים בעיקר באמצעות סוכנים וסוכנויות ובאמצעות מכירה ישירה ללקוחות, בין היתר, באמצעים דיגיטליים. בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה פעילות ההפצה מתבצעת גם באמצעות מערך הייעוץ הפנסיוני בבנקים השונים עמם חתומות החברות המנהלות על הסכמי הפצה. למעט מספר סוכנויות, החברה אינה מחזיקה בבעלות על הסוכנויות העוסקות בשיווק מוצרי הקבוצה. לקבוצה פריסה ארצית רחבה באמצעות מערך מקצועי ומיומן של כ- 5,243 סוכנים, הפועלים באמצעות המחוזות והסניפים של הקבוצה ומעניקים שירות אישי ברמה הגבוהה ביותר לכל אחד מלקוחותיה. הקבוצה רואה במערך סוכני הביטוח נכס אסטרטגי, אשר מהווה חלק בלתי נפרד מפעילותה.

3.7.1.1 ביטוח חיים

נכון למועד הדוח הקבוצה פועלת באמצעות כ- 3,293 סוכני ביטוח.

לחברה הסכמי שיווק עם סוכנויות ביטוח בנקאיות למכירת ביטוח חיים למשכנתא.

לחברה אין סוכן ששיעור מכירותיו החדשות בענף ביטוח חיים בשנת 2018 עולה על 10% מסך המכירות בתחום חיסכון ארוך טווח.

שיעור העמלות שמשולמות לסוכנים נקבע בהסכמים הפרטניים שנחתמים עם הסוכנים.

החברה משלמת עמלות שוטפות לאורך חיי הפוליסה. על חשבון עמלות אלו משולמות, במקרים מסוימים, מקדמות לתקופות שונות. מקדמות שאינן עומדות בכללים מסוימים שנקבעו בחוזר הממונה, הינן "נכס לא מוכר", המביא להגדלת סכום ההון העצמי המינימלי הנדרש. בנוסף, החברה משלמת לסוכנייה עמלות אשר נקבעות בהתאם להיקף המכירות של פוליסות חדשות.

כמו כן, החברה עורכת מעת לעת מבצעי שיווק במסגרתם מקבלים הסוכנים הטבות בכסף או בשווה כסף. חלק מעמלות אלו נרשם כהוצאות רכישה נדחות.

בשנת 2018 שיעור סך העמלות בביטוח חיים הוא 12.5% מסך הפרמיות בתחום, לעומת שיעור של 12.3% בשנת 2017 ושיעור של 13.8% בשנת 2016.

השיעור הממוצע של העמלה מהפרמיה המשוננת החדשה שנמכרה בשנת 2018 הינו כ- 27.9% לעומת שיעור של כ- 29.2% בשנת 2017 ושיעור של כ- 33.6% מהפרמיה המשוננת החדשה שנמכרה בשנת 2016.

3.7.1.2 קרנות פנסיה

הקבוצה משווקת את קרנות הפנסיה בעיקר באמצעות סוכני ביטוח וסוכנויות ביטוח או באופן ישיר, באמצעות יחידות השיווק של חטיבת חיסכון ארוך טווח של החברה. בנוסף, מתבצעת גם הפצה של קרנות פנסיה באמצעות יועצים פנסיוניים בבנקים השונים.

כיוון שהסכמי הפנסיה נחתמים במקרים רבים מול מעסיק עבור עובדיו או מול ארגון עובדים עבור החברים בו, המכירה נעשית לעיתים בדרך של הגשת הצעה במכרז שמפרסם המעסיק או ארגון העובדים. לעניין השינויים בהתקשרות בהסכמי ברירת מחדל וקביעת קרנות ברירת מחדל נבחרות בפנסיה ראה סעיף 2.1.1.2.

בענף הפנסיה קיימת תחרות עזה בין החברות המנהלות של קרנות הפנסיה. התחרות מתבטאת, בעיקרה, בשיעור ההנחה בדמי הניהול לשם הגדלת צבירת החיסכון.

נכון למועד הדוח, הראל פנסיה וגמל קשורה בהסכמי הפצה עם מרבית הבנקים.

עמלות לסוכני ביטוח בגין מכירת מוצרי פנסיה משולמות בדרך כלל בשיעור מדמי הגמולים על-פי הסכם פרטני בין הסוכן לחברה. החברה עורכת מעת לעת מבצעי שיווק במסגרתם מקבלים הסוכנים הטבות בכסף או בשווה כסף. חלק מעמלות אלו נרשם כהוצאות רכישה נדחות.

שיעור סך עמלות ההפצה לבנקים ועמלות סוכנים בקרנות הפנסיה, בגין תקופת הדוח, עמד על 0.11% מסך הנכסים המנוהלים בתחום.

3.7.1.3 קופות גמל

קופות הגמל של הקבוצה משווקות באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח, פעילות ישירה מול גופים וחברות שונות במשק, באמצעות יחידות השיווק של חטיבת חיסכון ארוך טווח של החברה ומופצות באמצעות יועצים פנסיוניים בבנקים השונים.

תקנות עמלות ההפצה קובעות כי חברה מנהלת רשאית לשלם עמלת הפצה בשיעור חודשי שאינו עולה על החלק השנים עשר של 0.25% מסך כל הסכומים העומדים לזכות הלקוח בחשבונו בקופת הגמל, ביום העסקים האחרון של כל חודש. שיעור עמלת ההפצה ייגזר מהפקדת הכספים או העברת הכספים שבוצעה לראשונה לאחר מועד תחילת תוקפן של התקנות (1 באפריל 2006).

הראל פנסיה וגמל קשורה בהסכמי הפצה עבור קופות הגמל עם מרבית הבנקים.

עמלות לסוכני ביטוח בגין מכירת מוצרי גמל משולמות בשיעור מהצבירה של לקוחות הסוכן. החברה עורכת מעת לעת מבצעי שיווק במסגרתם מקבלים הסוכנים הטבות בכסף או בשווה כסף.

שיעור עמלות ההפצה לבנקים ועמלות הסוכנים הממוצע בקופות הגמל, בגין תקופת הדוח, עמד על 0.18% מסך הנכסים המנוהלים בתחום.

3.7.2 ביטוח בריאות

ההפצה והשיווק של פוליסות הפרט של הקבוצה בתחום ביטוח בריאות נעשית ברובה באמצעות סוכני וסוכנויות הביטוח המוכרים את מוצרי הקבוצה, בין היתר, באמצעים דיגיטליים. הביטוחים הקבוצתיים נמכרים באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח ובאופן ישיר מול הארגונים הרלוונטיים.

בביטוח סיעודי, הראל קשורה בהסכם עם שירותי בריאות כללית בדבר שיווק ביטוח סיעודי לחברי שירותי בריאות כללית, במסגרת פוליסה קבוצתית המכונה "סיעודי מושלם פלוס". דקלה מעניקה לחברה שירותים בתחום שיווק הפוליסות, יישוב התביעות ושירות לקוחות, בקשר עם פוליסת "סיעודי מושלם פלוס".

שיעורי העמלות שמשולמות על-ידי חברות הקבוצה לסוכנים עבור מכירת פוליסות נקבעים בהסכמים הפרטניים שנחתמים עם הסוכנים.

תשלום עמלות בביטוחי בריאות מתפרס לאורך חיי הפוליסה, אלא אם נקבע הסדר אחר. על חשבון עמלות אלו משולמות, במקרים מסוימים, מקדמות לתקופות שונות. כמו כן, החברות בקבוצה עורכות מעת לעת מבצעי שיווק במסגרתם מקבלים הסוכנים, בכפוף לעמידה ביעדים, תשלום כספי או הטבות בשווה כסף. חלק מעמלות אלו נרשם כהוצאות רכישה נדחות.

בשנת 2018 שיעור העמלות הממוצע מהפרמיות בתחום ביטוחי הבריאות עמד על כ- 17.5% מסך הפרמיה, לעומת שיעור של כ- 18% בשנת 2017 ושיעור של 18.1% בשנת 2016.

3.7.3 ביטוח כללי

3.7.3.1 רכב רכוש

החברה משווקת את מוצריה בתת תחום זה בעיקר באמצעות סוכני ביטוח וסוכנויות ביטוח וכן באמצעים דיגיטליים. מרבית סוכני הביטוח האלמנטרי של החברה פעילים בתת תחום רכב רכוש. כן פועלת החברה לשיווק בתחום זה תוך שימוש במונח "UPGRADE". הפוליסות המוצעות במסלול זה הינן למבוטחים בעלי מאפייני נהיגה מסוימים שעל פי ניסיונה של החברה מוגדרים כבעלי סיכון ביטוחי נמוך מהממוצע ולהם ניתן להציע מחיר אטרקטיבי יותר וכן כיסויים רחבים יותר. הפוליסות במסלול זה נמכרות באמצעות מוקד טלפוני שדרכו ניתן לקבל הצעות ביטוח ובמידת הצורך מופקות פוליסות לאחר ביצוע חיתום מקצועי. הפניית הלקוחות למוקד נעשית על ידי סוכני החברה ועל ידי אמצעי הפרסום השונים.

בנוסף, נמכרות פוליסות ביטוח רכב רכוש בעסקאות ישירות מול מספר מצומצם של לקוחות עסקיים המעוניינים בהתקשרות ישירה ללא גורם מתווך, לרבות מכח מכרזים.

בגין תיווך בעסקאות לביטוח רכב רכוש, משולמות לסוכני הביטוח עמלות בכסף ו/או בשווה כסף. העמלה נקבעת, בעיקרה, כאחוז מהפרמיות ובחלקה מותנית בהיקף הפעילות ו/או הרווחיות של הביטוחים שנעשו בתיווך הסוכן.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום רכב רכוש הסתכם בשנת 2018 בכ- 14%, לעומת כ- 15% בשנת 2017 וכ- 12.4% בשנת 2016.

אין לחברה סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בתת תחום ביטוח רכב רכוש וביטוח רכב חובה עולה על 10% מהיקף פעילותה בתחום.

3.7.3.2 רכב חובה

החברה משווקת את מוצריה בתת תחום זה בעיקר באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח וכן באמצעים דיגיטליים, באופן הזהה לשיווק המוצרים בתחום רכב רכוש (לפרטים לגבי אופן שיווק המוצרים באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח - ראה סעיף 3.7.3.1 לעיל).

שיווק של ביטוחי רכב חובה לקבוצות גדולות נעשה בדרך כלל באמצעות השתתפות במכרז שמפרסמים גופים מאוגדים (למשל: החשכ"ל עבור עובדי המדינה).

העמלות לסוכני הביטוח עבור מכירת פוליסות ביטוח רכב חובה נקבעות, בעיקר, כשיעור מהפרמיה. בשל המורכבות של ביטוח זה, החברה אינה נוהגת לשלם עמלות רווח בתחום זה, אולם במקרים מסוימים משלמת עמלות היקף, בגין נפח פעילות גדול במיוחד.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום רכב חובה הסתכם בשנת 2018 בכ- 3.9% לעומת שיעור של כ- 4.4% בשנת 2017 ושיעור של כ- 4.6% בשנת 2016.

אין סוכן ביטוח שהיקף פעילותו בחברה בתתי התחומים ביטוח רכב חובה וביטוח רכב רכוש עולה על 10% מהיקף הפעילות בתחום זה.

ענפי חבויות אחרים 3.7.3.3

החברה משווקת את מוצריה בתת תחום ענפי חבויות אחרים באמצעות סוכני הביטוח ובאופן ישיר, בין היתר, בהשתתפות במכרזים שמפרסמים גופים עסקיים וכן באמצעים דיגיטליים. הפעילות הישירה הינה בעיקרה בביטוח אחריות נושאי משרה ודירקטורים וכן פוליסות עבור עסקים גדולים במיוחד. לחברה מחוז נפרד המוגדר כמחוז תעשייה וסיכונים מיוחדים, המתמחה במתן פתרונות ביטוחיים עבור עסקים גדולים ומורכבים במיוחד מבחינת היקף וסוג הכיסויים הנדרשים על ידי הלקוח או יועציו וכן למצבים של מתן פתרונות לעסקים שלהם פריסה רב לאומית וזאת, בין היתר, באמצעות שיתופי פעולה עם מבטחי משנה וכן מבטחים זרים אותם מייצגת הקבוצה בישראל, ובכללם חברת ZURICH השוויצרית.

עמלות הסוכנים משולמות בכסף ו/או בשווה כסף. העמלות לסוכנים מושפעות לעיתים משיעור הדמים המתווסף לפוליסה וכן, לעיתים, מרווחיות התיק של הסוכן.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום חבויות אחרים הסתכם בשנת 2018 בכ- 11.4%, לעומת כ- 11.6% בשנת 2017 וכ- 11.7% בשנת 2016.

כ- 43.3% מסך הפרמיות בתת תחום ענפי חבויות אחרים משווק באמצעות סוכנות אחת, שהינה חברה כלולה של החברה. אובדן הפרמיות המשווקות באמצעות סוכנות זו לא ישפיע מהותית על רווחיות תחום זה.

ענפי רכוש ואחרים 3.7.3.4

החברה משווקת את מוצריה בתת תחום זה באמצעות סוכני וסוכנויות ביטוח ובאופן ישיר, בין היתר, באמצעות השתתפות במכרזים עסקיים וכן באמצעים דיגיטליים. הפעילות הישירה הינה בעיקרה מול לקוחות עסקיים גדולים שבהם מערך הביטוחים הינו בדרך כלל מורכב יותר. לחברה מחוז נפרד המוגדר כמחוז תעשייה וסיכונים מיוחדים המתמחה במתן פתרונות ביטוחיים עבור עסקים גדולים ומורכבים במיוחד, מבחינת היקף וסוג הכיסויים הנדרשים על ידי הלקוח או יועציו וכן למצבים של מתן פתרונות לעסקים שלהם פריסה רב לאומית, וזאת, בין היתר, באמצעות שיתופי פעולה עם מבטחי משנה וכן מבטחים זרים אותם מייצגת הקבוצה בישראל, ובכללם חברת ZURICH השוויצרית.

פוליסות ביטוח מבנה אגב משכנתא נמכרות ברובן אצל הבנקים למשכנתאות, באמצעות סוכנויות ביטוח ייעודיות אשר קשורות בהסכמים עם החברה, ומיעוטן באמצעות סוכני הביטוח.

העמלה לסוכנים עבור התיווך בעסקאות ביטוח בתת תחום ענפי ביטוח רכוש ואחרים נקבעת, בעיקרה, כשיעור מהפרמיה נטו ובחלקה מותנית בהיקף המכירות של הסוכן. בהתאם לתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (דמי עמילות מרביים בביטוח מבנה אגב הלוואה לדירור), התשע"ב-2012, החל מיום 1 בינואר 2013 נקבעה מגבלה של 20% (כולל מע"מ) מדמי הביטוח שגבה המבטח מהמבוטח, על דמי העמילות עבור תיווך בפוליסות ביטוח מבנה אגב הלוואה לדירור.

שיעור העמלות הממוצע בתת תחום ענפי רכוש ואחרים הסתכם בשנת 2018 בכ- 14.5%. שיעור העמלות בביטוחי אובדן רכוש אחר עסקי (ללא ענף הדירות לרבות משכנתאות) הוא כ- 12.1% מהפרמיות ושיעור העמלות בענף מקיף דירות, לרבות משכנתאות הוא 19.3% מסך הפרמיות של ענף זה, לעומת שיעור של כ- 20.2% אשתקד וכ- 19.9% בשנת 2016.

3.7.3.5 ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא

כמפורט בסעיף 1.2.3.5 לעיל, בשל הוראות רגולטוריות של בנק ישראל, בתקופת הדוח לא שוקו פוליסות חדשות בתחום זה.

3.7.4 שינויים מהותיים בדינים המתייחסים לערוצי ההפצה שפורסמו במהלך תקופת הדוח:

ביום 19 בפברואר 2019 פרסם הממונה חוזר שעניינו מעורבות גוף שאינו בעל רישיון בשיווק ומכירה של מוצר ביטוח שאינו ביטוח קבוצתי. לפרטים נוספים ראה סעיף 3.1.5.10.2.

3.7.5 הסוכנויות העיקריות שבשליטת הקבוצה

הסוכנויות העיקריות שבשליטת הקבוצה הינן: סטנדרד ודקלה, הפועלות בעיקר בתחום ביטוחי הבריאות; וריטס סוכנויות לביטוח בע"מ וידידים הסדרים פנסיוניים הפועלות בכל תחומי הפעילות שבהם פועלת החברה; ותכנון מתקדם – סוכנות לביטוח פנסיוני (2013) בע"מ, הפועלת בתחומי החסכון ארוך הטווח.

3.7.6 תלות בגורם שיווק

בכל אחד מתחומי פעילותה אין לקבוצה תלות בגורם שיווק כלשהו, באופן שאובדנו עלול להשפיע השפעה מהותית לרעה על אחד מתחומי הפעילות או עלול לגרום לחברה תוספת עלות מהותית כתוצאה מהצורך להחליפם.

3.8 ספקים ונותני שירותים

3.8.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

לחברה הסכם עם לאומי שירותי שוק ההון בע"מ (להלן: "לאומי שש"ה"), לפיו העניקה לאומי שש"ה שירותי תפעול עבור קופות הגמל המנוהלות בקבוצה. ביום 1 בינואר 2019, הסתיים תפעול מרבית קופות הגמל המנוהלות בקבוצה באמצעות לאומי שש"ה וניהול קופות אלה מתבצע החל ממועד זה בהראל פנסיה וגמל.

לחברות הקבוצה אין תלות בספק זה או אחר, שכן קיימים ספקי שירותים חליפיים עימם ניתן להתקשר בהסכם לרכישת שירותים בלוח זמנים קצר, בהתחשב בסוג השירותים שנרכשים.

3.8.2 ביטוח בריאות

בתחום ביטוחי בריאות הקבוצה קשורה במספר רב של הסכמים עם ספקים בקשר עם הכיסויים הנכללים בפוליסות בתחום פעילות זה. ההתקשרויות העיקריות הינן עם בתי חולים פרטיים, רופאים ונותני שירות רפואי וכן עם ספקי כתבי שירות.

לחברות בקבוצה אין תלות במי מספקי השירותים. לגבי מרבית השירותים להם זקוקה החברה בתחום הפעילות, החברה קשורה בהסכמים עם מספר ספקים, באופן שמאפשר לה גמישות תפעולית. קיומם של ספקים תחליפיים זמינים עבור מרבית השירותים המנויים לעיל מונעת תלות של החברה בספק זה או אחר.

3.8.3 ביטוח כללי

3.8.3.1 רכב רכוש

ההתקשרויות העיקריות הינן עם ספקי שירותי תיקון לכלי רכב, ספקי חלקי חילוף וספקים של כתבי שירות.

לא קיימת לחברה תלות בספקי השירות כאמור, שכן קיימים ספקים נוספים שאיתם ניתן להתקשר בלוח זמנים סביר, בהתחשב במהות ההתקשרויות השונות, הגם שהחברה קשורה מראש, במרבית המקרים, עם יותר מספק שירות אחד. לאור התחרות הקיימת בין ספקי השירותים כאמור, לשינוי בזהות ספק זה או אחר לא צפויה להיות השפעה שלילית על תוצאות הפעילות בתת תחום רכב רכוש.

3.8.3.2 רכב חובה

על מנת לייעל את הליך סילוק התביעות בביטוח חובה, תוך ניצול גודלה היחסי ורצונה לתת שירות איכותי ומקצועי, וכן להפחית את ההוצאות הכרוכות בסילוק התביעות ובמקביל לשלם את הפיצויים הנאותים, קשורה החברה בהסכמים עם ספקים הכוללים בין היתר עורכי דין, רופאים וחוקרים פרטיים.

לחברה לא קיימת תלות בספק מסוים וזאת בזכות התקשרותה עם מגוון ספקים בפריסה ארצית רחבה.

3.8.3.3 ענפי חבויות אחרים

על מנת לייעל את הליך סילוק התביעות בתת תחום ביטוחי חבויות, התקשרה החברה בהסכמים עם שורה ארוכה של ספקים, הכוללים, בין היתר, עורכי דין, שמאים, מוסדות רפואיים, חוקרים פרטיים ועוד. טיפול בתביעות ביטוח אחריות מקצועית רפואית מבוצע על-ידי חברה מוחזקת, שרכשה במשך שנים מומחיות וניסיון רב בטיפול בענף ייחודי זה.

לחברה לא קיימת תלות בספק מסוים עבור תת תחום הפעילות, וזאת בזכות התקשרותה עם מגוון רחב של ספקים בפריסה ארצית. כמו כן, לא צפויה להיות השפעה שלילית על תוצאות הפעילות של תת התחום עקב שינוי בהתקשרויות עם ספקי שירות אלה או אחרים, וזאת בשל קיומם של ספקים נוספים שאיתם ניתן להתקשר בלוח זמנים סביר ובעלויות דומות (וזאת לאור התחרות הקיימת בין הספקים השונים בתחומים הרלוונטיים).

הטיפול בתביעות בגין פוליסות אחריות מקצועית רפואית נעשה בעיקרו באמצעות חברת MCI, שהינה בשליטה מלאה של מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (בה מחזיקה הראל השקעות כ-25%), וזאת לאור ידע וניסיון ייחודיים שיש לחברה זו בניהול וטיפול בתביעות בתחום הרשלנות הרפואית. החל מחודש דצמבר 2015, יישוב חלק מתביעות האחריות המקצועית הרפואית בגין שנות חיתום מסוימות, נעשה על ידי חברה משותפת בבעלות הראל (5%) ומבטחי המשנה Munich Re (75%), Swiss Re (20%). לחברה תלות מסוימת ב-MCI ובחברה המשותפת כאמור, אולם לחברה ידע וניסיון מספקים לשם טיפול עצמאי בתביעות אלו בלוח זמנים קצר יחסית.

3.8.3.4 ענפי רכוש ואחרים

במסגרת ביטוח דירות, החברה משווקת הרחבות שונות לפוליסה התקנית, באמצעות הסכמי שירותים עם ספקים שונים. החברה חתמה על הסכמים עם ספקים ונותני שירות, בין היתר, בתחומים הבאים: שרברבים וחברות מוקד ניהול תביעות בנוזקי מים.

לא קיימת לחברה תלות בספקי השירות בסעיף זה, שכן קיימים ספקים נוספים שאיתם ניתן להתקשר בלוח זמנים סביר בהתחשב במהות ההתקשרויות השונות. לאור התחרות שקיימת בין ספקי השירותים כאמור, לשינוי בזהות ספק זה או אחר לא צפויה להיות השפעה שלילית על תוצאות הפעילות בתת תחום הרכוש האחר, לרבות בענף הדירות והמשכנתאות.

להלן מידע אודות ספקים ונותני שירותים נוספים:

3.8.4 שירותי מחשוב ותוכנה

שירותי מחשוב ותוכנה מסופקים לרוב חברות הקבוצה על ידי ה"מ, חברה בת בבעלות מלאה של הראל השקעות, האחראית על מתן שרותי המיכון השונים, אשר מפעילה במידת הצורך, ספקים וחברות תוכנה לצורך שרותי המחשוב אותם היא מספקת לחברות הקבוצה.

3.8.5 תלות בספקים

למעט תלות מסוימת ב-MCI בתת תחום ענפי חבויות ואחרים (ראה סעיף 3.8.3.3), אין לחברה ולחברות הבנות שלה תלות במי מספקיהן, ולגבי כל אחד מהם באפשרות הקבוצה למצוא ספקים או פתרונות חלופיים מבלי שתיווצר לה תוספת עלות משמעותית.

3.9 רכוש קבוע

3.9.1 משרדים ונכסי מקרקעין

משרדיה הראשיים של החברה ממוקמים ב"בית הראל" וב"בית המ.א.ה", הנמצאים במתחם הבורסה על גבול רמת-גן תל-אביב. כמו כן לחברה משרדים (בנכסי מקרקעין אשר בבעלותה ובבעלות חברות בנות בבעלות מלאה שלה) ב"בית הראל" בירושלים, בתל-אביב, בחיפה, בפתח-תקווה (שם גם ממוקם מרכז לוגיסטי של חברות הביטוח בקבוצה), ובמקומות נוספים ברחבי הארץ. יתרת העלות המופחתת של נכסי המקרקעין האמורים, המשמשים את חברות הקבוצה, למועד הדוח הינה כ-1,166 מיליוני ש"ח לעומת כ-1,147 מיליוני ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2017. כמו כן שוכרות חברות הקבוצה שטחי משרדים בסביבת בית הראל ובערים שונות בישראל.

3.9.2 מערכות המיכון וניהול המידע

הה"מ אחראית על מתן שרותי המיכון השונים לרוב חברות הקבוצה, והיא אשר מפעילה במידת הצורך, ספקים וחברות תוכנה לצורך שרותי המחשוב אותם היא מספקת לחברות הקבוצה.

בשנים האחרונות, עוסקת הה"מ באופן אינטנסיבי ביישום התכנית האסטרטגית של החברה, "חישוב מסלול מחדש". לפרטים אודות היעדים והאסטרטגיה העסקית של הקבוצה - ראה סעיף 6 לפרק השני לדוח התקופתי (דוח הדירקטוריון).

הקבוצה רואה חשיבות רבה ביכולת הטכנולוגית שלה, כך שתוכל לתמוך ביעדי הקבוצה, והיא שמה לעצמה מטרה להוביל את השימוש במערכות מתקדמות בתחומי פעילותה השונים. השקעות הקבוצה בצידוד מחשוב ותוכנה בשנת 2018 היו כ-230 מיליוני ש"ח לעומת כ-166 מיליוני ש"ח בשנת 2017.

3.10 עונתיות

אין השפעה מהותית לעונתיות על הרווחיות באף אחד מתחומי הפעילות של החברה. עם זאת, להשפעות עונתיות לא מהותיות בתחומי הפעילות השונים ראה את הפירוט להלן:

3.10.1 ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

בביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח לקראת סוף שנה קלנדרית ניכרת עליה בקצב המכירות עקב רכישת מוצרים המקנים הטבות מס והפקדות במוצרים אלו.

3.10.2 ביטוח בריאות

בביטוח בריאות קיימת עלייה עונתית בכמות הפוליסות הנמכרות ליוצאים לחו"ל בתקופות הקיץ ובחופשות החגים.

3.10.3 ביטוח כללי

3.10.3.1 מחזור הפרמיות בתחומי הביטוח הכללי גדול יותר בתחילת כל שנה קלנדרית, עקב חידוש מספר רב של חוזי ביטוח שנתיים בתחילת השנה. לעונתיות זו אין השפעה על הרווחיות, מאחר שהיא מווסתת על ידי השינויים בעתודה לסיכונים שטרם חלפו.

3.10.3.2 בביטוחי רכב חובה ורכוש ישנה עלייה בהיקף התביעות בחודשי החורף, כתוצאה מריבוי תאונות הדרכים ומנזקי מזג האוויר.

3.10.3.3 בביטוח רכוש אחר ישנה עלייה בהיקף התביעות בחודשי החורף כתוצאה מפגעי מזג האוויר.

להלן התפלגות פרמיה שהרווחה בענפי הביטוח, דמי ניהול מקופות גמל וקרנות פנסיה וסך הכנסות ממגזר שוק ההון ושירותים פיננסיים לפי רבעונים בשלוש השנים האחרונות (במיליוני ש"ח):

שנת 2018 (מיליוני ש"ח)				
תחום פעילות	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח				
ביטוח חיים	1,454	1,292	1,479	1,389
קופות גמל וקרנות פנסיה	137	139	142	144
בריאות	1,103	1,160	1,209	1,206
רכב חובה	165	169	171	170
רכב רכוש	201	207	210	212
ענפי חבויות אחרים	227	231	234	245
ענפי רכוש ואחרים	233	233	243	254
ביטוח משכנתאות	3	2	3	2

שנת 2017 (מיליוני ש"ח)				
תחום פעילות	רבעון 1	רבעון 2	רבעון 3	רבעון 4
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח				
ביטוח חיים	1,248	1,256	1,273	1,301
קופות גמל וקרנות פנסיה	126	127	132	138
בריאות	1,078	1,088	1,127	1,131

143	134	131	124	רכב חובה
193	188	186	181	רכב רכוש
230	221	217	212	ענפי חבויות אחרים
254	250	239	231	ענפי רכוש ואחרים
3	5	3	5	ביטוח משכנתאות

שנת 2016 (מיליוני ש"ח)

רבעון 4	רבעון 3	רבעון 2	רבעון 1	תחום פעילות
				ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
1,212	1,051	1,019	1,018	ביטוח חיים
124	123	120	106	קופות גמל וקרנות פנסיה
1,060	1,085	1,023	996	בריאות
117	114	112	109	רכב חובה
177	174	175	169	רכב רכוש
216	211	209	207	ענפי חבויות אחרים
240	238	234	223	ענפי רכוש ואחרים
6	5	5	8	ביטוח משכנתאות

3.11 נכסים בלתי מוחשיים

להלן פרטים לגבי הנכסים הבלתי מוחשיים העיקריים בהם עושה החברה שימוש

- כאמור בסעיף 3.7.3.1 לעיל, החברה עושה שימוש במוטג "UPGRADE" החל מסוף שנות ה-90 בשיווק מוצריה בתחום הרכב (רכב רכוש ורכב חובה). המוטג "UPGRADE" הינו סימן מסחר רשום אשר בבעלות הקבוצה.
- עד לשנת 2016 החברה עשתה שימוש בשם קרן הפנסיה "גילעד" זכות שנרכשה במסגרת רכישת קרנות הפנסיה החדשות של גילעד על ידי החברה.
- נכון ליום 31 בדצמבר 2018, היתרה המופחתת של המוטגים בדוחות הכספיים המאוחדים מסתכמת לסך של כ- 1 מיליוני ש"ח.
- לפרטים אודות נכסים בלתי מוחשיים - ראה באור 5 לדוחות הכספיים.
- EMI - בבעלות EMI 5 סימני מסחר המתייחסים לשמה המסחרי של החברה - "EMI", לוגו החברה - "EMI" ו- שיטת החברה - "שיטת EMI".
- לקבוצה מאגרי מידע שבהם נשמר מידע הנוגע ללקוחותיה, ספקיה, סוכניה ועובדיה של הקבוצה. מאגרים אלה, הקיימים בקבוצה מזה שנים רבות או שהועברו אליה במסגרת רכישת פעילות, מאפשרים לחברות הקבוצה, בין היתר, תמחור נכון יותר של הסיכונים הכרוכים במתן כסוי ביטוחי ללקוחותיהן.

3.12 גורמי סיכון

3.12.1 טבלת גורמי הסיכון

בטבלה שלהלן מוצגים גורמי הסיכון של החברה על פי טיבם ועל פי השפעתם האפשרית, לדעת הנהלת החברה, על עסקי החברה:

מידת ההשפעה של גורם הסיכון על החברה			גורמי הסיכון	סוג הסיכון
השפעה קטנה	השפעה בינונית	השפעה גדולה		
		✓	סביבת הריבית הנמוכה	סיכונים מקרו
		✓	סיכונים שוק כולל	
			סיכונים שוק ספציפיים:	
		✓	סיכון ריבית	
		✓	סיכון מרווח אשראי	
	✓		סיכון אינפלציה	
	✓		סיכון שערי חליפין	
		✓	סיכון מחירי מניות	
	✓		סיכון מחירי נכסים אחרים	
		✓	האטה כלכלית בישראל	
		✓	סיכונים אשראי	
		✓	סיכונים ביטוחיים	
		✓	ניוד החיסכון הפנסיוני/ביטולים	
		✓	סיכונים אסטרטגיים	
	✓		שינויים לרעה בשוקי מבטחי משנה בעולם	
			סיכונים קטסטרופות:	
	✓		(א) טרור או מלחמה	

מידת ההשפעה של גורם הסיכון על החברה			גורמי הסיכון	סוג הסיכון
השפעה קטנה	השפעה בינונית	השפעה גדולה		
	✓		(ב) רעידת אדמה או אסון טבע גדול אחר בישראל	סיכונים מיוחדים לחברה
		✓	שינויים רגולטורים	
		✓	תקדימים משפטיים	
	✓		סיכונים תפעוליים	
		✓	סיכוני סייבר ואבטחת מידע	
	✓		סיכוני טכנולוגיות מידע	
	✓		סיכון מיקור חוץ	
✓			סיכוני נזילות	
	✓		אי התאמה בין נכסים והתחייבויות	
		✓	תובענות ייצוגיות והליכים משפטיים מהותיים	
	✓		סיכוני ציות	
	✓		קריסת מבטח משנה של החברה	
	✓		סיכון מוניטין	

ייחוס מידת השפעת גורמי הסיכון לעיל לקבוצה מבוסס על הערכה סובייקטיבית איכותית של הנהלת הקבוצה בהתחשב בהיקף ובמאפייני פעילותה נכון לתאריך דוח זה. מידת ההשפעה של כל אחד מגורמי הסיכון לעיל עשויה להיות מושפעת משינויים העשויים לחול במאפייני פעילות הקבוצה או בתנאי השוק לאחר תאריך דוח זה.

3.12.2 לפרטים נוספים בדבר ניהול סיכונים ראה באור 37 לדוחות הכספיים.

3.13 הסכמים מהותיים והסכמי שיתוף פעולה

לעניין התקשרות החברה בהסכם לפיו יבוצע חלק מהסדר הפרישה המוקדמת של אחד המעסיקים הגדולים במשק, באמצעות פוליסות ביטוח משלמות לקצבה תלויות תשואה שיופקו על ידי החברה - ראה באור 38(ד)(5) לדוחות הכספיים.

לענין הסכם עם לאומי שש"ה - לפרטים ראה סעיף 3.8.1 לעיל.

3.14 יעדים ואסטרטגיה עסקית

לפרטים אודות היעדים והאסטרטגיה העסקית של החברה - ראה סעיף 6 לפרק השני לדוח התקופתי (דוח הדירקטוריון).

4. חלק ד' - משטר תאגידי

4.1 דירקטורים חיצוניים

הדירקטורים החיצוניים המכהנים בחברה, נכון למועד פרסום הדוח הינם: פרופ' אודי ניסן, פרופ' ישראל גלעד, הגב' מירי לנט שריר ומר אפרים דרור. לפרטים אודות הדירקטורים החיצוניים של החברה - ראה תקנה 26 בפרק הרביעי לדוח התקופתי (פרטים נוספים על החברה).

4.1.1 שינויים בכהונת הדירקטורים החיצוניים בחברה במהלך שנת 2018 ועד למועד פרסום הדוח

ביום 1 בינואר 2018 הגב' מירי לנט שריר החלה את כהונתה כדירקטורית חיצונית בחברה.

4.2 מבקר פנים

4.2.1 פרטי מבקר הפנים ותאריך תחילת כהונתו:

ביום 24 בדצמבר 2013 מונתה גב' אסנת מנור זיסמן, רו"ח על ידי דירקטוריון החברה וכהונתה החלה ביום 1 בפברואר 2014.

המבקר הפנימי עומד בהוראות סעיף 146(ב) לחוק החברות ובהוראות סעיף 8 לחוק הביקורת הפנימית, תשנ"ב-1992.

המבקר הפנימי הינו עובד החברה אשר מכהן כמבקר פנים גם בהראל השקעות. עבודת הביקורת הפנימית מבוצעת באמצעות עובדי מערך הביקורת הפנימית של החברה וכן באמצעות שירותים הניתנים במיקור חוץ. הממונה הארגוני על מבקר הפנים הינו יו"ר דירקטוריון החברה.

המבקר הפנימי של החברה משמש גם כמבקר פנימי של EMI, חברת בת בקבוצה, ולפיכך ההתייחסות להלן לפעילותו של מבקר הפנים של החברה הינה (אלא אם כן צוין אחרת) הן לפעילותו בביקורת פנים בענייניה של החברה עצמה והן לביקורות פנים בענייניה של חברת הבת כאמור.

בחברות בנות נוספות (הראל פנסיה וגמל, קחצ"ק ולעתיד) מכהן כמבקר פנים רו"ח שי לוטרבך, כאשר חלק מהביקורת בחברות אלו מבוצעות על-ידי עובדי מערך הביקורת הפנימית בחברה.

החברות הבנות, שהינן חברה ביטוח וחברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה, מחויבות במינוי מבקר פנים ובכהונה של ועדת ביקורת, אשר דנה בדוחות של מבקר הפנים. לפיכך, המבקרים הפנימיים שמכהנים במרבית החברות הבנות של החברה, פועלים בהתאם ובכפוף להחלטות של ועדות הביקורת של אותן חברות בנות.

4.2.2 תכנית הביקורת

תכנית הביקורת היא תכנית שנתית, הנגזרת מתוכנית ביקורת רב שנתית. סבב הביקורת נשוא התכנית הרב שנתית נועד ליצור מצב בו במהלך של ארבע שנים מבוקרים כל הנושאים הרלבנטיים לפעילותה של החברה. תוכן תכנית העבודה נקבע, בין היתר, בהתבסס על סקר מוקדם וממצאיו באשר לבחינת הבקורות ובהתבסס על שינויים רגולטוריים.

4.2.3 התקנים המקצועיים

התקנים המקצועיים המקובלים על פיהם עורך המבקר הפנימי את עבודת הביקורת כאמור בסעיף 4(ב) לחוק הביקורת הפנימית הם כפי שנקבעו על ידי הלשכה הבינלאומית של המבקרים הפנימיים (IIA) ואומצו על ידי איגוד המבקרים הפנימיים בישראל.

4.2.5 היקף העסקה

היקף הביקורת הפנימית נקבע בתחילת השנה במסגרת אישור תכנית הביקורת. בשנת 2018 בוצעו בחברה ובחברות הבנות 32,800 שעות ביקורת (בשנת 2017 בוצעו 32,600 שעות ביקורת). היקף שעות הביקורת נקבע על בסיס תכנית ארבע שנתית שבמסגרתה אמורים להיות מבוקרים כל הנושאים הנוגעים לפעילותה של החברה ושל החברות הבנות, כאמור לעיל. בהתאם לתכנית הרב שנתית נקבעת תכנית הביקורת השנתית ובהתאם נקבע היקף השעות הנדרשות לצורך ביצועה.

להלן נתונים אודות היקף שעות הביקורת בחברה ובחברות הבנות:

שעות שהושקעו	החברה
26,500	הראל ביטוח
6,000	חברות הפנסיה והגמל*
300	EMI
32,800	סה"כ

* הראל פנסיה וגמל, קחצ"ק ולעתיד.

4.2.6 תגמול

מבקר הפנים הינו עובד החברה.

שכרו של מבקר הפנים הינו שכר שנקבע בהסכם העסקה של מבקר הפנים, באופן שמונע חשש לפגיעה בשיקול הדעת המקצועי של מבקר הפנים או לפגיעה באי תלותו.

4.2.7 גישה למידע

למבקר הפנימי הוצגו כל המסמכים הרלוונטיים אשר נדרשו, לרבות גישה מתמדת ובלתי אמצעית למערכות המידע של החברה ולכל מידע אחר ולרבות לנתונים כספיים.

4.2.8 דין וחשבון המבקר הפנימי

כל דוחות המבקר הפנימי בחברה הוגשו בכתב. כל דוח הוגש לשרשרת המבוקרים עד מנכ"ל ויו"ר ועדת הביקורת של הדירקטוריון של החברה המבוקרת. לכל הדוחות צורפה תגובת המבוקרים בכתב והם נדונו בישיבות של ועדת הביקורת עם המבוקרים, או דווחו בוועדות.

בסך הכל הוגשו לחברה בתקופת הדוח 80 דוחות ביקורת, והדיון בכולם התקיים בוועדת הביקורת שהתכנסה בסמוך למועד הגשתם.

4.2.9 הערכת הדירקטוריון את פעילות המבקר הפנימי

לדעת הדירקטוריון היקף עבודת הביקורת הפנימית, רציפות פעילותו ותכנית העבודה של המבקר הינם מספקים בנסיבות העניין ויש בהם כדי להגשים את מטרות הביקורת הפנימית בחברה.

4.4 רואה חשבון מבקר

4.4.1 פרטי רואה חשבון מבקר

4.4.1.1 שם: משרד סומך חייקין KPMG

תאריך תחילת כהונתו: שנת 1999

4.4.1.2 שם השותף המטפל בחברה (מיום 1.7.2016): גבי דבורה ויזל, רו"ח.

4.4.2 גילוי בדבר שכר רואה חשבון מבקר

להלן פירוט שכר רואי החשבון (לא כולל מע"מ), עבור שירותים שניתנו על ידם בשנים 2017 - 2018:

שנת 2018

שכר טרחה (באלפי ש"ח) ללא מע"מ				
סה"כ	שירותי מס מיוחדים	אחר	שירותי ביקורת	
5,081	473	-	*4,608	הראל ביטוח
132	-	-	132	חברות אחרות
5,213	473	-	4,740	סה"כ
שעות				
20,885	1,245	-	19,640	הראל ביטוח
614	-	-	614	חברות אחרות
21,499	1,245	-	20,254	סה"כ

שנת 2017

שכר טרחה (באלפי ש"ח) ללא מע"מ				
סה"כ	שירותי מס מיוחדים	שירותים הקשורים לביקורת ואחר	שירותי ביקורת	
4,548	268	472	3,808	הראל ביטוח
132	-	-	132	חברות אחרות
4,680	268	472	3,940	סה"כ
שעות				
22,498	592	2,866	19,040	הראל ביטוח
660	-	-	660	חברות אחרות
23,158	592	2,866	19,700	סה"כ

* הסכום כולל ביקורת בגין סולבנסי.

4.5 פרטים בדבר התקדמות ההיערכות ליישום Solvency II

לפרטים אודות התקדמות ההיערכות ליישום דירקטיבת ל- Solvency II - ראה באור 15(ו)(1) לדוחות הכספיים.

4.6 אפקטיביות הבקרה הפנימית על הדיווח הכספי ועל הגילוי

בקרות ונהלים לגבי גילוי ובקרה פנימית על דיווח כספי של גוף מוסדי:

4.6.1 בקרות ונהלים לגבי הגילוי

הנהלת הגוף המוסדי, בשיתוף המנכ"ל וסמנכ"ל הכספים של הגוף המוסדי, העריכו לתום התקופה המכוסה בדוח זה את האפקטיביות של הבקרות ונהלים לגבי הגילוי של הגוף המוסדי. על בסיס הערכה זו, מנכ"ל הגוף המוסדי וסמנכ"ל הכספים הסיקו כי לתום תקופה זו הבקרות ונהלים לגבי הגילוי של הגוף המוסדי הינן אפקטיביות על מנת לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על המידע שהגוף המוסדי נדרש לגלות בדוח השנתי בהתאם להוראות הדין והוראות הדיווח שקבע הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון ובמועד שנקבע בהוראות אלו.

4.6.2 בקרה פנימית על דיווח כספי:

במהלך התקופה המכוסה המסתיימת ביום 31 בדצמבר 2018 לא אירע כל שינוי בבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי אשר השפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של הגוף המוסדי על דיווח כספי.

מישל סיבוני
מנכ"ל

יאיר המבורגר
יו"ר הדירקטוריון

הצהרה (certification)

אני הח"מ, מישל סיבוני, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") לשנת 2018 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי¹ של חברת הביטוח; וכן-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
 אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

מישל סיבוני
מנהל כללי

31 במרס 2019

¹ כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי – הצהרות, דוחות וגילויים.

הצהרה (certification)

אני הח"מ, אריק פרץ, מצהיר כי:

1. סקרתי את הדוח השנתי של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") לשנת 2018 (להלן: "הדוח").
2. בהתבסס על ידיעתי, הדוח איננו כולל כל מצג לא נכון של עובדה מהותית ולא חסר בו מצג של עובדה מהותית הנחוץ כדי שהמצגים שנכללו בו, לאור הנסיבות בהן נכללו אותם מצגים, לא יהיו מטעים בהתייחס לתקופה המכוסה בדוח.
3. בהתבסס על ידיעתי, הדוחות הכספיים ומידע כספי אחר הכלול בדוח משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי, תוצאות הפעולות, השינויים בהון העצמי ותזרימי המזומנים של חברת הביטוח למועדים ולתקופות המכוסים בדוח.
4. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו אחראים לקביעתם ולקיומם של בקורות ונהלים לגבי הגילוי ולבקרה הפנימית על דיווח כספי¹ של חברת הביטוח; וכן-
 - (א) קבענו בקורות ונהלים כאלה, או גרמנו לקביעתם תחת פיקוחנו של בקורות ונהלים כאלה, המיועדים להבטיח שמידע מהותי המתייחס לחברת הביטוח, לרבות חברות מאוחדות שלה, מובא לידיעתנו על ידי אחרים בחברת הביטוח ובאותן חברות, בפרט במהלך תקופת ההכנה של הדוח;
 - (ב) קבענו בקרה פנימית על דיווח כספי, או פיקוחנו על קביעת בקרה פנימית על דיווח כספי, המיועדת לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי מהימנות הדיווח הכספי ולכך שהדוחות הכספיים ערוכים בהתאם לתקני דיווח בינלאומיים (IFRS) ולהוראות הממונה על שוק ההון;
 - (ג) הערכנו את האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי של חברת הביטוח והצגנו את מסקנותינו לגבי האפקטיביות של הבקורות והנהלים לגבי הגילוי, לתום התקופה המכוסה בדוח בהתבסס על הערכתנו; וכן-
 - (ד) גילינו בדוח כל שינוי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי שאירע ברבעון הרביעי שהשפיע באופן מהותי, או סביר שצפוי להשפיע באופן מהותי, על הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי; וכן-
5. אני ואחרים בחברת הביטוח המצהירים הצהרה זו גילינו לרואה החשבון המבקר, לדירקטוריון ולוועדת הביקורת של הדירקטוריון של חברת הביטוח, בהתבסס על הערכתנו העדכנית ביותר לגבי הבקרה הפנימית על דיווח כספי:
 - (א) את כל הליקויים המשמעותיים והחולשות המהותיות בקביעתה או בהפעלתה של הבקרה הפנימית על דיווח כספי, אשר סביר שצפויים לפגוע ביכולתה של חברת הביטוח לרשום, לעבד, לסכם ולדווח על מידע כספי; וכן-
 - (ב) כל תרמית, בין מהותית ובין שאינה מהותית, בה מעורבת ההנהלה או מעורבים עובדים אחרים שיש להם תפקיד משמעותי בבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי.
 אין באמור לעיל כדי לגרוע מאחריותי או מאחריות כל אדם אחר, על פי כל דין.

אריק פרץ
משנה למנכ"ל
ומנהל חטיבת כספים ומשאבים

31 במרס 2019

¹ כהגדרתם בהוראות חוזר גופים מוסדיים לעניין בקרה פנימית על דיווח כספי – הצהרות, דוחות וגילויים.

דוח הדירקטוריון והנהלה בדבר הבקרה הפנימית על דיווח כספי

ההנהלה, בפיקוח הדירקטוריון, של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "חברת הביטוח") אחראית לקביעתה וקיומה של בקרה פנימית נאותה על דיווח כספי. מערכת הבקרה הפנימית של חברת הביטוח תוכננה כדי לספק מידה סבירה של ביטחון לדירקטוריון ולהנהלה של חברת הביטוח לגבי הכנה והצגה נאותה של דוחות כספיים המפורסמים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) והוראות הממונה על הביטוח. ללא תלות בטיב רמת התכנון שלהן, לכל מערכות הבקרה הפנימית יש מגבלות מובנות. לפיכך גם אם נקבע כי מערכות אלו הינן אפקטיביות הן יכולות לספק מידה סבירה של בטחון בלבד בהתייחס לעריכה ולהצגה של דוח כספי.

ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון מקיימת מערכת בקרות מקיפה המיועדת להבטיח כי עסקאות מבוצעות בהתאם להרשאות ההנהלה, הנכסים מוגנים, והרישומים החשבונאיים מהימנים. בנוסף, ההנהלה בפיקוח הדירקטוריון נוקטת צעדים כדי להבטיח שערוצי המידע והתקשורת אפקטיביים ומנטרים (monitor) ביצוע, לרבות ביצוע נהלי בקרה פנימית.

הנהלת חברת הביטוח בפיקוח הדירקטוריון העריכה את אפקטיביות הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2018, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במודל הבקרה הפנימית של Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (COSO). בהתבסס על הערכה זו, ההנהלה מאמינה (believes) כי ליום 31 בדצמבר 2018, הבקרה הפנימית של חברת הביטוח על דיווח כספי הינה אפקטיבית.

_____ (חתימה)	יאיר המבורגר	יו"ר הדירקטוריון :
_____ (חתימה)	מישל סיבוני	מנכ"ל :
_____ (חתימה)	אריק פרץ	משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת כספים ומשאבים :

תאריך אישור הדוח : 31 במרס 2019

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 2

דוח הדירקטוריון

תוכן עניינים

2-3	תיאור החברה	1
2-3	מצב כספי ותוצאות הפעולות, נזילות ומקורות מימון	2
2-12	היבטי ממשל תאגידי ואחריות חברתית	3
2-13	ממשל תאגידי	4
2-13	גילוי בנושא יחס כושר פירעון כלכלי	5
2-15	יעדים ואסטרטגיה עסקית	6

הראל חברה לביטוח בע"מ

דוח הדירקטוריון לשנת 2018

דוח הדירקטוריון בפרק זה של הדוח התקופתי כולל גם מידע צופה פני עתיד, כהגדרתו בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. מידע צופה פני עתיד הינו מידע בלתי וודאי לגבי העתיד, המבוסס על אינפורמציה שקיימת בחברה במועד הדוח וכולל הערכות של החברה או כוונות שלה, נכון למועד הדוח. התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מן התוצאות המוערכות או המשתמעות ממידע זה. במקרים מסוימים, ניתן לזהות קטעים המכילים מידע צופה פני עתיד על-ידי הופעת מילים כגון: "החברה/הקבוצה מעריכה", "החברה/הקבוצה סבורה", "צפוי/ה" וכדו', אך ייתכן, כי הופעת מידע צופה פני עתיד יופיע גם בניסוחים אחרים.

דוח הדירקטוריון ליום 31 בדצמבר 2018, מבטא את השינויים העיקריים במצב עסקי הראל חברה לביטוח בע"מ ("הראל ביטוח" או "החברה") בשנת 2018. דוח הדירקטוריון הינו חלק בלתי נפרד מהדוח התקופתי, על כל חלקיו, ויש לקרוא את הדוח התקופתי כולו כמקשה אחת.

1 תיאור החברה

1.1 כללי

הראל ביטוח הינה חברה פרטית, בשליטה מלאה של הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ ("הראל השקעות"). הראל השקעות הינה חברה ציבורית, שמניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב, החל משנת 1982. פעילותה של הראל השקעות, באמצעות חברות שבשליטתה, בשוק הביטוח והחיסכון ארוך הטווח וכן בשירותים הפיננסיים ושוק ההון (להלן ביחד: "הקבוצה").

פעילות הביטוח נעשית ע"י החברה עצמה ובאמצעות אי.אם.אי - עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ (בשליטה מלאה) ("EMI"). הפעילות בתחום החיסכון ארוך הטווח נעשית הן באמצעות החברה והן באמצעות חברות בנות, שהינן חברות מנהלות של קופות גמל וקרנות פנסיה, כדלקמן:

- (1) הראל פנסיה וגמל בע"מ (בשליטה מלאה) ("הראל פנסיה וגמל"), שהינה חברה מנהלת של קרנות פנסיה וקופות גמל.
- (2) קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ (בשליטה מלאה) ("קחצ"ק").
- (3) לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ (בשליטה בשיעור 79%), המנהלת קרן פנסיה ותיקה ("לעתיד").

1.2 בעלי המניות בחברה

החברה הינה בבעלות מלאה (100%) של החברה הציבורית הראל השקעות. בעלי המניות העיקריים בהראל השקעות הינם משפחת המבורגר- יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור (בסעיף זה: "בעלי המניות") המחזיקים בכ- 49.49% מזכויות ההצבעה בהראל השקעות ובכ- 49.49% מהון המניות המונפק של הראל השקעות.

ההחזקה של בעלי המניות בהראל השקעות חברה הינה בעיקר באמצעות ג.י.ן ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת בשליטתם ובעלותם המלאה של בעלי המניות, בה הם מחזיקים כשותפים מוגבלים, באמצעות חברות פרטיות בבעלותם המלאה ("השותפות ג.י.ן") וכן מחזיקים בשותף הכלכלי בשותפות ג.י.ן.

2 מצב כספי ותוצאות הפעולות, נזילות ומקורות מימון

2.1 שינויים עיקריים אודות עסקי התאגיד

לעניין עסקאות מהותיות ושינויים נוספים שחלו בתקופת הדוח - ראה סעיף 1.1.7 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

לעניין שינויים שאירעו לאחר תקופת הדוח - ראה סעיף 1.1.8 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

2.2 התפתחויות בסביבה המקרו כלכלית של הקבוצה

תוצאות הפעילות של הקבוצה מושפעות באופן מהותי מהתשוואות המושגות בשוק ההון ומהמצב הכלכלי, הפוליטי והביטחוני בארץ ובעולם. להלן התייחסות לגורמים המרכזיים בסביבה המקרו-כלכלית, אשר משפיעים על פעילות הקבוצה:

2.2.1 כללי

בשנת 2018 הצמיחה העולמית עמדה על 3.7%, שהינו קצב צמיחה נאה אך מהווה ירידה מעטה לעומת שיעור צמיחה של 3.8% ב-2017. יחד עם זאת תמונת המקרו של הכלכלה העולמית במהלך סוף 2018 מצביעה על ירידה במומנטום, תנודתיות גבוהה ועלייה בחוסר הודאות לגבי הצמיחה העתידית.

ארה"ב: הצמיחה ב-2018 האיצה ל-2.9% לעומת 2.2% ב-2017 בתמיכת ההרחבה הפיסקאלית המשמעותית (הפחתת מסים) שהממשל ביצע בתחילת השנה. שיעור האבטלה עמד על 3.9% בסוף 2018 והבנק המרכזי העלה את הריבית 4 פעמים עד לריבית של 2.25%-2.5% בסוף 2018.

גוש האירו: הצמיחה ב-2018 התמתנה ל-1.9% לעומת 2.4% ב-2017, עם ירידה בקצבי הצמיחה של כל הכלכלות הגדולות; גרמניה (1.5%), צרפת (1.5%), איטליה (1.0%) וספרד (2.5%). שיעור האבטלה המשיך לרדת לרמתו הנמוכה ביותר מאז 2008. הבנק המרכזי הותיר את ריבית ההלוואות על אפס וריבית הפיקדונות על מינוס 0.4%, אך הודיע שיסיים את ההרחבה הכמותית בסוף 2018.

במדינות מתפתחות ובשווקים המתעוררים הצמיחה בשנת 2018 התמתנה קלות ל-4.6% לעומת 4.7% כאשר הצמיחה בסין התמתנה ל-6.6% ב-2018 לעומת 6.9% ב-2017, אך הצמיחה בהודו עלתה ל-7.3% ב-2018 לעומת 6.7% ב-2017.

2.2.2 התפתחויות במשק הישראלי

על פי האומדנים האחרונים הצמיחה ב-2018 עמדה על 3.3%, לעומת 3.5% ב-2017 ו-4% ב-2016. שיעור האבטלה ירד ל-4% ב-2018, לעומת 4.2% ב-2017 ו-4.8% ב-2016.

2.2.3 שוק המניות

שנת 2018 הסתיימה בתשואה שלילית, בעיקר בשל הירידות החדות במהלך הרבעון הרביעי; מדד MSCI העולמי (ברוטו במונחים דולריים), ירד ב-8.2% והמדד המקביל של השווקים המתעוררים ירד ב-14.2%. בישראל מדד ת"א 35 ירד ב-3% ומדד ת"א 125 ירד ב-2.3%.

2.2.4 שוק איגרות החוב

בסיכום שנת 2018 מדד אג"ח הכללי ירד ב-1.5%; מדד אג"ח הממשלתיות ירד ב-1.3% ומדד אג"ח הקונצרניות ירד ב-1.8%.

2.2.5 קרנות נאמנות

בשנת 2018 נרשמו פדיונות של כ-11.6 מיליארדי ש"ח, לעומת גיוסים של כ-19.1 מיליארדי ש"ח ב-2017.

2.2.6 מוצרי מדדים

על פי איגוד תעודות הסל, סך הנכסים המנוהלים בתחום עמד בסוף הרבעון השלישי של 2018 על 94.7 מיליארדי ש"ח, ירידה של 2.5% בשווי הנכסים בהשוואה לסוף 2017. לא קיים נתון לסוף שנת 2018 לאור הפיכתן של תעודות הסל לקרנות סל ולקרנות מחקות (בהתאם לתיקון מס' 28 לחוק השקעות משותפות בנאמנות).

2.2.7 שוק המט"ח

במהלך שנת 2018 השקל נחלש ב-2.8% מול סל המטבעות של בנק ישראל; 8.1% פיחות מול הדולר ו-3.3% פיחות מול האירו. מנגד, השקל התחזק מול מרבית מטבעות השווקים המתעוררים שחלקם רשמו פיחות חריג במהלך 2018.

2.2.8 אינפלציה

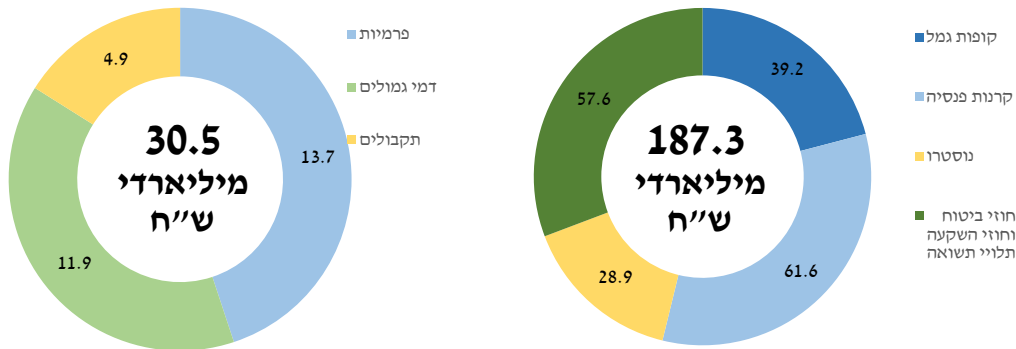
על פי המדד האחרון הידוע בסוף 2018, מדד המחירים לצרכן עלה ב- 1.2%. סעיף הדיור היה התורם העיקרי לעלייה במחירים לצד עלייה במחירי המזון והפירות-ירקות.

2.2.9 ריבית בנק ישראל

ריבית בנק ישראל עלתה ל- 0.25% במהלך הרבעון האחרון של 2018 (מ- 0.1%), עלייה ראשונה בריבית מאז שהופחתה בפברואר 2015.

2.3 תמצית נתונים מהדוחות הכספיים המאוחדים של הראל ביטוח

נכסים מנוהלים בקבוצה: נתוני פרמיות שהורווחו ברוטו, דמי גמולים ותקבולים בגין חוזי השקעה:

סך הנכסים המנוהלים בקופות הגמל, קרנות הפנסיה, קרנות הנאמנות ותיקי הלקוחות, אינם נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו, אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. בתקופת הדוח הסתכמו התקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח לכ- 4.9 מיליארדי ש"ח לעומת כ- 4.2 מיליארדי ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

2.3.1 רווח (הפסד) כולל לפי מגזרים (מיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		שינוי ב- %	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		הערות
	2016	2017		2018	2017	
						מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
	55	168	(107)	487	206	א ביטוח חיים
	32	16	12	44	51	ב פנסיה
	17	12	10	34	40	גמל
	104	196	(85)	565	297	סך הכל מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
						מגזר ביטוח כללי
	(26)	(5)	(27)	(24)	(57)	ג רכב חובה
	10	21	16	50	89	ד רכב רכוש
	73	27	21	100	88	ה ענפי רכוש ואחרים
	(51)	12	(46)	10	(84)	ז ענפי חבויות אחרים
	56	17	(1)	55	31	ביטוח משכנתאות
	62	72	(37)	191	67	סך הכל מגזר ביטוח כללי
	141	-	187	92	269	ח מגזר ביטוח בריאות
	76	71	(132)	251	(60)	ט לא מיוחס למגזרי פעילות
	383	339	(67)	1,099	573	סך הכל לפני מס
	24	109	(31)	352	149	י הוצאות מס (הכנסות)
	359	230	(36)	747	424	סך הכל לאחר מס
	9%	24%	(3%)	18%	10%	יא תשואה להון עצמי במונחים שנתיים

התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מתשואות שוק ההון שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד. לפרוט נוסף של השפעות מיוחדות על הרווח ראה טבלה שבסעיף 2.3.2.

א. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו בעיקר מאי גביית דמי ניהול משתנים (בשל תשואות שליליות של הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה), מול גביית דמי ניהול משתנים בסך של כ- 237 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. השפעה זו קוּזְזָה על ידי העלייה בעקום ריבית חסרת הסיכון, המשמש לבחינת נאותות העתודות, לעומת ירידה בעקום ריבית חסרת הסיכון בתקופה המקבילה אשתקד. כמו כן, התוצאות בתקופת הדוח ובתקופה המקבילה הושפעו משינויים בהתחייבויות הביטוחיות כתוצאה מעדכון הנחות. לפירוט נוסף ראה טבלה שבסעיף 2.3.2.

ההכנסות מדמי ניהול קבועים בלבד הסתכמו בתקופת הדוח בכ-386 מיליוני ש"ח, לעומת הכנסות מדמי ניהול קבועים ומשתנים בסך של כ- 569 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. בהתאם למנגנון גביית דמי הניהול הקבוע בהסדר התחיקתי, חברת ביטוח לא תגבה דמי ניהול משתנים בגין פוליסות תלויות תשואה שנמכרו בין השנים 2003-1991 עד להשגת רווחי השקעה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, שיכסו את הפסדי ההשקעה שנצברו. הפסדי ההשקעה שנצברו בחברה בשנת הדוח והמתייחסים לפוליסות האמורות מסתכמים בכ- 580 מיליוני ש"ח. בהתאם לכך, נכון ליום 31 בדצמבר 2018, החברה לא גבתה דמי ניהול משתנים בהתאם למנגנון המתואר לעיל בסך של כ- 75 מיליוני ש"ח. בתחילת 2019, בשל עליות בשוק ההון, נמחקו כל הפסדי ההשקעה המתייחסים לפוליסות האמורות, ולפיכך, נכון ליום 31 בינואר 2019, לא נותרה יתרת דמי ניהול משתנים בגין הפוליסות האמורות שלא תגבה בהתאם למנגנון לעיל.

ב. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו בעיקר מצבירה חיובית ומגידול בנכסים המנוהלים.

ג. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מתשואות שוק ההון, שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד ומהשפעת השינוי במדד המחירים לצרכן, שהיה גבוה יותר מהתקופה המקבילה אשתקד. כמו כן, התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מהתפתחות שלילית בתביעות בגין שנות חיתום קודמות.

ד. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו משיפור בתוצאות החיתומיות.

ה. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מתשואות שוק ההון, שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד וכן מהשפעת השינוי במדד המחירים לצרכן, שהיה גבוה יותר מהתקופה המקבילה אשתקד.

ו. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מחד, מתשואות שוק ההון, שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד ומהשפעת השינוי במדד המחירים לצרכן, שהיה גבוה יותר מהתקופה המקבילה אשתקד. מאידך, התוצאות בתקופת הדוח וברבעון הנוכחי, הושפעו משינויים בהתחייבויות הביטוחיות כתוצאה מעדכון הנחות. לפירוט נוסף ראה טבלה שבסעיף 2.3.2.

ז. התוצאות בתקופת הדוח ותוצאות הרבעון הנוכחי הושפעו מתשואות על ההשקעות, שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד.

2.3.2 השפעות מיוחדות על הרווח הכולל בתקופת הדוח (מיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	לתקופה של שלושה חודשים שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		שינוי	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		הערות
	2016	2017		2018	2017	
359	230	(36)	(323)	747	424	הרווח הכולל לתקופה כפי שפורסם בדוח
						מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
(93)	(37)	8	109	(50)	59	א השפעה בעקבות בחינת נאותות העתודות
-	59	(38)	(97)	59	(38)	ב עדכון הנחות לחישוב התחייבויות
(70)	-	(38)	(38)	-	(38)	ג עדכון הנחות מימוש גמלא
						מגזר ביטוח כללי
(201)	-	-	-	-	-	השפעת פרסום המלצות ועדת וינוגרד
-	-	-	8	(8)	-	ד השפעת ריבית חסרת סיכון
						מגזר ביטוח בריאות
-	(4)	(18)	(14)	(4)	(18)	ה עדכון הנחות בהתחייבויות סיעוד פרט
(89)	(98)	138	236	(98)	138	ו עדכון הנחות בהתחייבויות בריאות פרט
(453)	(80)	52	204	(101)	103	סה"כ השפעות, לפני מס
(159)	(28)	18	70	(35)	35	השפעת המס
(294)	(52)	34	134	(66)	68	סה"כ השפעות, לאחר מס
112	-	-	-	-	-	ירידה בשיעור מס החברות וביטול הפרשה למיסים
541	282	(70)	(457)	813	356	סה"כ רווח כולל בנטרול ההשפעות המיוחדות

א. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מעליית עקום הריבית חסרת הסיכון המשמשת לבחינת נאותות העתודות. כתוצאה מכך, נרשם בתקופת הדוח קיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 59 מיליוני ש"ח. התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מירידת עקום הריבית חסרת הסיכון, כתוצאה מכך נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 50 מיליוני ש"ח.

ב. בתקופת הדוח עודכן שיעור הזכאות העדכני והעתידי לאג"ח חף ושיעור ההוצאות בתשלומי הגמלא, כתוצאה מכך גדלו ההתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח. בתקופה המקבילה אשתקד בוצע עדכון הנחות תחלואה בענף מחלות קשות, כתוצאה מכך נרשם קיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 59 מיליוני ש"ח.

ג. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מעדכון מחקר לגבי הנחות שיעור המבוטחים שצפוי כי יממשו את זכאותם לקצבה. בשל העדכון האמור נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 38 מיליוני ש"ח.

ד. התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מירידה בריבית חסרת הסיכון לטווח הקצר המשמשת לבחינת ריבית ההיוון של ההתחייבויות הביטוחיות. כתוצאה מכך, נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות בענפי צד ג' וחבות מעבידים במגזר ביטוח כללי בסך של כ- 8 מיליוני ש"ח.

ה. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מעדכון מחקר לגבי הנחות תחלואה וביטולים וכן מעדכון הוצאות בענף סיעוד פרט. כתוצאה מכך, נרשם בתקופת הדוח גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 18 מיליוני ש"ח. בתקופה המקבילה אשתקד בוצע עדכון מחקר לגבי הנחות תחלואה וביטולים, בעקבותיו נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח.

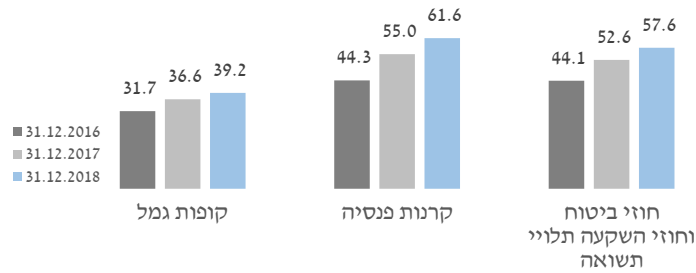
ו. התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מעדכון מחקר לגבי הנחות תחלואה וביטולים בענף בריאות פרט. כתוצאה מכך נרשם בתקופת הדוח קיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 138 מיליוני ש"ח. התוצאות בתקופה המקבילה אשתקד הושפעו מעדכון מחקר לגבי הנחות ביטולים ומעדכון הוצאות. כתוצאה מכך נרשם גידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 98 מיליוני ש"ח.

2.4 פרטים עיקריים נוספים והשפעות עיקריות נוספות לפי מגזרים

2.4.1 נכסים מנוהלים עבור מבוטחים ועמיתים בקבוצה במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח (מיליארדי ש"ח):

קרנות פנסיה - עיקר הגידול בנכסים המנוהלים ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, נובע מצבירה חיובית

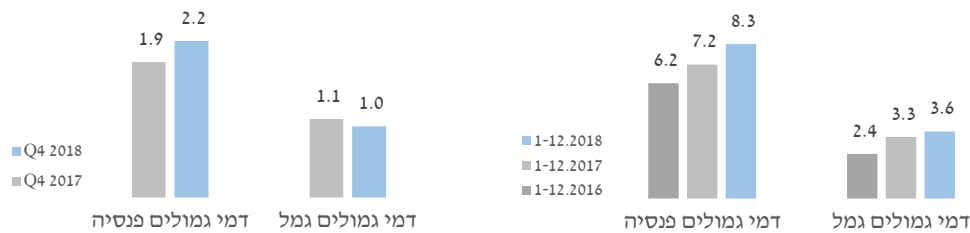
קופות גמל* - נכון למועד הדוח, בקבוצה 11 קופות גמל. בחלק מקופות הגמל מספר מסלולי השקעה, לבחירת העמית. סך הכל מפעילה הקבוצה, נכון ליום 31 בדצמבר 2018, במסגרת קופות הגמל כאמור 45 מסלולים. עיקר הגידול בנכסים המנוהלים ביחס לתקופה המקבילה אשתקד, נובע מצבירה חיובית

סך הנכסים המנוהלים בקופות הגמל ובקרנות הפנסיה, אינם נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים של החברה

* קופות גמל, קרנות השתלמות, קופות מרכזיות ואישיות לפיצויים, קופת גמל לדמי מחלה וקופה לפנסיה תקציבית

2.4.2 נתוני דמי גמולים (מיליארדי ש"ח):

דמי הגמולים של קופות הגמל וקרנות הפנסיה אינם נכללים בדוחות המאוחדים של החברה

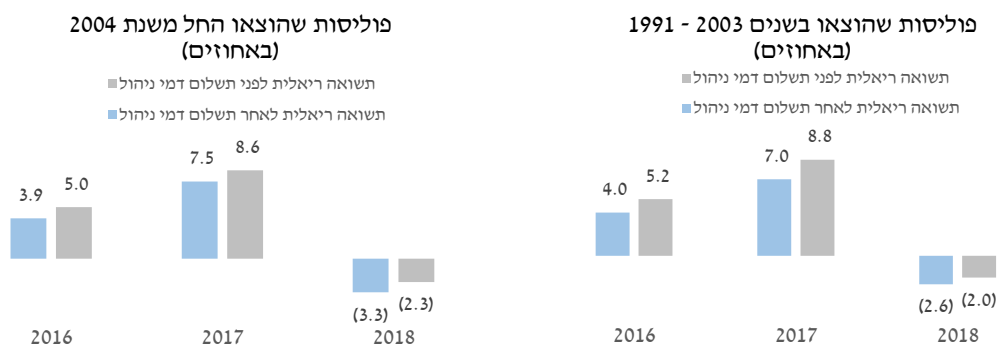
גמל - הנתונים המוצגים לתקופת הדוח, כוללים הפקדות חד פעמיות בסך של כ-1,379 מיליוני ש"ח, בעיקר בגין תיקון 190 לפקודת מס הכנסה, לעומת הפקדות חד פעמיות בסך של כ-1,243 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

פנסיה - הגידול בדמי גמולים לעומת תקופה מקבילה אשתקד, נובע בעיקר מהצטרפות עמיתים חדשים וכן מגידול בהפקדות של לקוחות קיימים.

2.4.3 ביטוח חיים

בשנת הדוח הסתכמו הפדיונות לכ-1,360 מיליוני ש"ח, והיוו כ-2.8% מהעתודה הממוצעת בביטוח חיים, לעומת פדיונות בסך של כ-1,183 מיליוני ש"ח בשנת 2017, שהיוו כ-2.6% מהעתודה הממוצעת אשתקד ולעומת פדיונות בסך של כ-921 מיליוני ש"ח בשנת 2016, שהיוו כ-2.2% מהעתודה הממוצעת לשנת 2016.

פוליסות תלויות תשואה :

אומדן סכום רווחי ההשקעות ודמי הניהול, הנכללים בדוחות רווח והפסד המאוחדים, אשר נזקפו לזכות או לחובת המבוטחים בפוליסות תלויות תשואה והמחושבים בהתאם להנחיות שקבע הממונה, על בסיס התשואה והיתרות הרבעוניות של עתודות הביטוח הממוצעות, הנו כדלקמן (מיליוני ש"ח):

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
1,247	2,985	(966)
415	569	386

רווחים (הפסדים) לאחר דמי ניהול
סך דמי ניהול

2.4.4 קרנות פנסיה

שיעור התשואה הנומינלית שהשיגה קרן הפנסיה החדשה "הראל פנסיה" בתקופת הדוח הינו 0.23%.
 סך ההכנסות מדמי ניהול שנגבו מקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה הסתכם בתקופת הדוח לכ- 319 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 300 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.
 סך ההכנסות מדמי ניהול שנגבו מקרנות הפנסיה המנוהלות בקבוצה הסתכם ברבעון הרביעי לכ- 82 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 79 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד.

2.4.5 קופות גמל

הצבירה נטו (ללא רווחי השקעות) בקופות הגמל בתקופת הדוח הייתה חיובית והסתכמה לכ- 3,290 מיליוני ש"ח, לעומת צבירה חיובית בסך של כ- 2,807 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.
 ההכנסות מדמי ניהול, שנגבו מקופות הגמל המנוהלות בקבוצה, הסתכמו בתקופת הדוח לכ- 243 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 223 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסות מדמי ניהול, שנגבו מקופות הגמל המנוהלות בקבוצה, הסתכמו ברבעון הרביעי לכ- 62 מיליוני ש"ח, לעומת סך של כ- 59 מיליוני ש"ח ברבעון המקביל אשתקד.
 הגידול בדמי הניהול שנרשם בתקופת הדוח נובע בעיקר מגידול בנכסים המנוהלים, בניכוי השפעת השחיקה בשיעור דמי הניהול.

2.4.6 ביטוח בריאות

ביום 31 בדצמבר 2017, באו לסיומן מרבית פוליסות הסיעוד הקבוצתי. המבוטחים עבורם הסתיים הביטוח הסיעודי הקבוצתי, היו זכאים להתקשר עם הראל ביטוח בפוליסות סיעוד פרט, ללא חיתום (בתנאי המשכיות), תוך פרק הזמן שצוין בתנאי הביטוח. למימוש זכות המשכיות כאמור לא הייתה השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של החברה בתקופת הדוח. להערכת החברה, לאור סיומו של הביטוח הסיעודי הקבוצתי, הפסדים הנובעים מתקופות קודמות צפויים להתמתן באופן משמעותי.

החברה הינה המבטחת בפוליסת הסיעודי הקבוצתית לחברי שירותי בריאות כללית עד ליום 31 בדצמבר 2018. בחודש מאי 2018 פרסמה שירותי בריאות כללית מכרז לביטוח סיעודי קבוצתי לחברי הקופה, שנכנס לתוקף ביום 1 בינואר 2019. ביום 5 בספטמבר 2018, קיבלה החברה הודעה על זכייתה במכרז האמור. בנוסף לפוליסות הסיעוד הקבוצתי לחברי שירותי בריאות כללית, הראל מבטחת בביטוח סיעודי מספר קולקטיבים נוספים.

2.4.7 ביטוח כללי

לפרטים אודות נתונים כספיים נוספים אודות מגזר ביטוח כללי, בפירוט לענפיו ראה באור 4ב' לדוחות הכספיים.

להלן השינוי בכמות הפוליסות במונחי חשיפה:

	לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
	2016	2017	2018	
כמות הפוליסות במונחי חשיפה - פעילות ביטוח כללי מאופיינת בפוליסות לתקופה של עד שנה. לאור אופיין של הפוליסות, הכמות מהווה מכפלה של מספר הפוליסות בתקופת הפוליסה במהלך השנה. משמע, אם בוצע חיתום לפוליסה לתקופה הקצרה משנה, היא מוכפלת בחלק היחסי של התקופה, כך שפוליסה לחצי שנה מהווה חצי יחידה	(3%)	11%	20%	רכב חובה
	(17%)	1%	7%	רכב רכוש
	8%	7%	6%	ענפי רכוש ואחרים
	4%	3%	6%	ענפי חבויות אחרים

ביום 2 באוקטובר 2017 נמסר להראל ביטוח על זכייתה במכרז שפרסם החשכ"ל בכ-32% מהיקף ביטוחי רכב רכוש ורכב חובה של עובדי מדינה לשנת 2018.

ביום 6 בספטמבר 2018 נמסר להראל ביטוח על זכייתה במכרז שפרסם החשכ"ל בכ-35% מהיקף ביטוחי רכב רכוש ורכב חובה של עובדי מדינה לשנים 2019-2020. לתוצאות המכרז כאמור לא צפויה להיות השפעה מהותית על תוצאות הפעילות של הראל ביטוח.

2.4.7.1 רכב חובה

הגידול בפרמיות ברוטו ביחס לתקופה מקבילה אשתקד נובע מגידול בפרמיה במספר קולקטיבים ומהקדמת חידוש עסקת עובדי מדינה והכללת פרמיה ברוטו בגין שנת 2017, ברבעון הרביעי לשנת 2016.

התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מתשואות שוק ההון, שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד ומהשפעת השינוי במדד המחירים לצרכן, שהיה גבוה יותר מהתקופה המקבילה אשתקד. כמו כן, התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מהתפתחות שלילית בתביעות קולקטיב אחד, בגין שנות חיתום קודמות.

מאחר שבעל רכב חייב לבטח את רכבו בהתאם לפקודת ביטוח רכב מנועי, בעלי רכב (בדרך כלל אופנועים) שנדחו על-ידי חברות הביטוח רשאים לרכוש ביטוח באמצעות ה"פול" (המאגר הישראלי לביטוח רכב) אשר פועל כחברת ביטוח לכל דבר. כל חברות הביטוח הפועלות בתחום ביטוח רכב חובה שותפות ב"פול", וכל אחת נושאת בהפסדי ה"פול", על-פי חלקה היחסי בשוק ביטוח רכב חובה בשנה שחלפה. במכתב מאת מנכ"ל ה"פול" נקבע חלקה הזמני של החברה בדמי הביטוח נטו לשנת 2018, בשיעור של 10.86% (מול 11.04% שהיה חלקה הקבוע של החברה לשנת 2017).

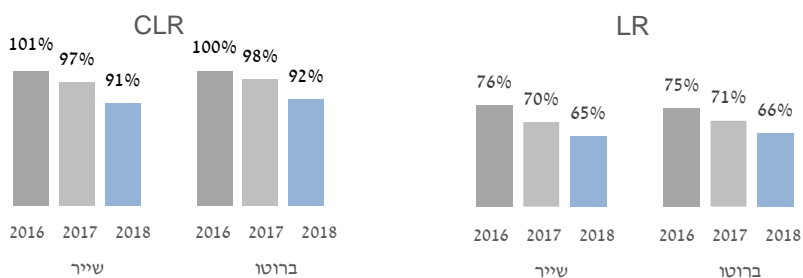
חלקה של החברה בהפסדי ה"פול" לפני מס בשנת 2018 הסתכם לכ-38 מיליוני ש"ח, לעומת הפסד בסך של כ-31 מיליוני ש"ח בתקופה המקבילה אשתקד.

2.4.7.2 רכב רכוש

הגידול בפרמיות ברוטו ביחס לתקופה מקבילה אשתקד נובע מגידול בפרמיה במספר קולקטיבים ומהקדמת חידוש עסקת עובדי מדינה והכללת פרמיה ברוטו בגין שנת 2017, ברבעון הרביעי לשנת 2016.

התוצאות בתקופת הדוח הושפעו משיפור בתוצאות החיתומיות.

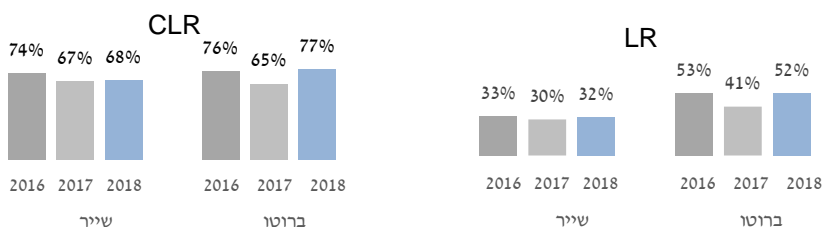
שיעור ה- Loss Ratio ו- Combined Loss Ratio בביטוח רכב רכוש :

2.4.7.3 ענפי רכוש ואחרים

התוצאות בתקופת הדוח לעומת אשתקד, הושפעו בין היתר, מהתפתחות שלילית במספר תביעות בענף אובדן רכוש.

שיעור ה- Loss Ratio ו- Combined Loss Ratio בענפי רכוש ואחרים :

2.4.7.4 ענפי חבויות אחרים

התוצאות בתקופת הדוח הושפעו מתשואות שוק ההון, שהיו נמוכות מהתשואות בתקופה המקבילה אשתקד וכן מהשפעת השינוי במדד המחירים לצרכן, שהיה גבוה יותר מהתקופה המקבילה אשתקד.

2.4.7.5 ענף ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא

הפרמיות שהורווחו בביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא אינן בגין מכירות חדשות, אלא בגין מכירות שבוצעו בעבר ואשר הפרמיות בגינן מוכרות כפרמיה מורווחת בהתאם לתקופת הכיסוי. בענף ביטוח זה לא קיימים ל-EMI הסכמי ביטוח משנה.

2.5 נזילות ומקורות מימון

2.5.1 תזרים מזומנים

סך תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת הסתכמו בשנת 2018 לכ- 11 מיליוני ש"ח. תזרימי המזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה הסתכמו לכ- 155 מיליוני ש"ח. תזרימי המזומנים נטו שנבעו מפעילות מימון הסתכמו לכ- 307 מיליוני ש"ח. השפעת תנודות בשער החליפין על יתרת המזומנים הסתכמה בסך חיובי של כ- 120 מיליוני ש"ח. התוצאה של כל הפעילות הנ"ל מתבטאת בעליה ביתרות המזומנים בסך של כ- 283 מיליוני ש"ח.

2.5.2 מימון הפעילות

ככלל, החברה והחברות הבנות שלה מממנות את פעילותן השוטפת ממקורותיהן העצמאיים. בתקופת הדוח גייסה החברה חוב המשמש כהון רובד 2. לעניין הנפקת והרחבת סדרות אגרות חוב (סדרות ידי' ו-טו') של הראל הנפקות - ראה באור 24(ח) לדוחות הכספיים. ביום 31 במרס 2019 התקבלה החלטה עקרונית בדבר גיוס חוב (הון רובד 2) באמצעות הראל הנפקות בדרך של הנפקה ציבורית של סדרה חדשה. לפרטים נוספים ראה באור 39 לדוחות הכספיים.

2.6 דיבידנד

לפרטים אודות דיבידנד שהוכרז או חולק בתקופת הדוח או לאחר תקופת הדוח- ראה באור 15(ג) לדוחות הכספיים.

3 היבטי ממשל תאגידי ואחריות חברתית

3.1 אחריות תאגידית

דירקטוריון החברה, ההנהלה ועובדי הקבוצה רואים באחריות תאגידית נדבך מרכזי בתפיסת הניהול וערכי הליבה של הקבוצה ומייחסים חשיבות רבה להטמעתה בכל רובד של עשייה, זאת מתוך ההכרה בכוחו של שילוב בין ערכים וניהול תקין ואתי להצלחה ומובילות עסקית תוך יצירת ערך לכל בעלי העניין.

כביטוי לכך, בשנת 2018 זכתה הקבוצה בפעם הרביעית ברציפות בדירוג "פליטינה פלוס"- הדירוג הגבוה ביותר בדירוג 'מעלה', המדרג 150 מהחברות הגדולות במשק בהיבטים של אחריות תאגידית.

בתחילת 2018 פרסמה הקבוצה את דו"ח האחריות התאגידית הרביעי במספר, המתייחס לשנים 2015-2016. פרסום הדו"ח מבטא את המחויבות המתמשכת של הדירקטוריון והנהלת הקבוצה לקידום תפיסת עולם הדוגלת בשילוב בין ניהול עסקי לאחריות תאגידית ומאפשר לקבוצה להציג בשקיפות ובאופן מהימן וכוללני את פעילותה (הדו"ח מפורסם באתר החברה).

3.2 מעורבות בקהילה - תרומה לקהילה והתנדבות עובדים

בשנת 2018 המשיכה החברה בהרחבת פעילות התרומה לקהילה ובהעמקת הקשרים עם ארגונים הפועלים למען הקהילה והחברה במגוון תחומים:

3.2.1 שותפויות אסטרטגיות ארוכות טווח המבוססות על תרומה כספית ומעורבות עובדים. במסגרת זו התקיימו שיתופי פעולה שונים ובהם: שתי"פ להצלת חיים עם ארגון "איחוד הצלה", שתי"פ לחלוקת מזון ולקידום חינוך ילדים ונוער עם עמותות "לקט ישראל", "נבט" "לשובע", "העמותה לקידום החינוך"; פעילויות בתחום החינוך למען ילדים ונוער בסיכון – במסגרת שתי"פ עם העמותות "שיעור אחר", "נובל למצוינות בחינוך" וארגון "אור שלום", פעילות למען חיילים הכוללת אימוץ שני גדודי הובלה של צה"ל במסגרת פרויקט "אמץ לוחם" של יחד למען החייל; פעילות למען ילדים ונוער הסובלים מבעיות נפשיות באמצעות שתי"פ עם המרכז לבריאות הנפש גהה – שיתופי פעולה אלו מעמיקים משנה לשנה.

3.2.2 תרומות הקבוצה לעמותות ולארגונים לטובת הקהילה בשנת 2018 גדלו ב-10% לעומת אשתקד והסתכמו בכ-8 מיליוני ש"ח. זאת מול כ-7.3 מיליוני ש"ח בשנת 2017 ומול כ-6.3 מיליוני ש"ח בשנת 2016. מתוך הסכומים כאמור, כ-6 מיליוני ש"ח, 5 מיליוני ש"ח ו-4 מיליוני ש"ח, בהתאמה, נתרמו באמצעות "קרן מ.א.ה." (על שם מרגוט וארנסט המבורגר ז"ל), שהינה חברה לתועלת הציבור שקיבלה את אישור רשויות המס לקבל תרומות מגופים שונים ולחלקן בין גופים נזקקים בהתאם לשיקול דעת הנהלת קרן מ.א.ה., שחבריה הינם בעלי עניין בחברה. מדיניות הנהלת קרן מ.א.ה. היא לתרום בעיקר לגופים כדלהלן: עמותות התומכות בילדים עם צרכים מיוחדים כבית נועם - בית לילדים עם מוגבלות קשה; עמותות בתחום העזרה הרפואית לנזקקים ולמקרים חריגים; עמותות התומכות באמנות ותרבות כתזמורת הפילהרמונית; תמיכה במוסדות להשכלה גבוהה בקידום המדע והמחקר בישראל באמצעות מכון ויצמן, אוניברסיטת תל-אביב ואוניברסיטת בר אילן בהן תומכת הראל במסגרת אימוץ מדענים חוזרים. עוד תומכת הראל בפעילות מכבי תנועה עולמית למען העמקת זהות ציונית בקרב יהדות התפוצות; תומכת בפעילות חינוך לפסגות למען צמצום פערים בחברה הישראלית על ידי קידום ילדים ונוער מהפריפריה החברתית ותורמת לעידוד רכישת הידע בביטוח בישראל. יתר התרומות שולמו במישרין על ידי חברות הקבוצה, אף זאת בהתאם למדיניות האמורה.

3.2.3 בשנת 2018 הסתכמו התרומות בשווה כסף, המבטאות שעות התנדבות של עובדי החברה על חשבון שעות עבודה, תרומת שימוש באמצעי החברה לטובת פעילות של עמותות שונות ומסירת ציוד לעובדי החברה או לעמותות, לסך של כ-0.9 מיליוני ש"ח.

3.2.4 בשנה זו המשיכה הקבוצה לשלב עמותות אשר מספקות תעסוקה מותאמת לאנשים עם מוגבלות באירועי חברה וברכש (לדוגמה: עמותת "אנוש", "שכולו טוב", "פעולה").

4 ממשל תאגידי

4.1 דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית

בישיבתו מיום 27 במרץ 2006 קבע הדירקטוריון, על פי סעיף 92(א)(12) לחוק החברות, התשנ"ט - 1999 (בסעיף זה: "החוק"), כי בהתחשב בין היתר בסוג החברה, בגודלה, בהיקף ומורכבות פעילותה, המספר המזערי הנדרש של דירקטורים בעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית לפי סעיף 240 לחוק, הוא שניים. לפרטים אודות הדירקטורים המכהנים בחברה שהדירקטוריון הכיר בהם כבעלי מומחיות חשבונאית ופיננסית ראו תקנה 26 בפרק 4 - פרטים נוספים על החברה.

4.2 דירקטורים חיצוניים

לפרטים אודות הדירקטורים החיצוניים בחברה ראו תקנה 26 בפרק הרביעי בדוח התקופתי - "פרטים נוספים על החברה".

4.3 מבקר פנימי

לפרטים אודות מבקר הפנים בחברה ראו סעיף 4.2 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

4.4 רואה חשבון מבקר

לפרטים אודות רואה חשבון מבקר של החברה ראו סעיף 4.3 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

4.5 שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה הבכירה

לפרטים אודות שינויים מהותיים במצבת נושאי המשרה הבכירה ראה סעיף 3.6.1 בפרק הראשון בדוח התקופתי - "תיאור עסקי החברה".

4.6 גילוי אודות סיכוני סייבר

לפרטים אודות היערכות החברה לסיכוני סייבר ראה באור 35(א) לדוחות הכספיים.

5 גילוי בנושא יחס כושר פירעון כלכלי

בחודש יוני 2017, פורסם על ידי הממונה חוזר ביטוח 9-1-2017 "הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II" ("חוזר סולבנסי"), העוסק בהוראות ליישום משטר כושר הפירעון הכלכלי של חברת ביטוח בהתבסס על דירקטיבת סולבנסי 2, שאומצה על-ידי האיחוד האירופי ומיושמת החל מינואר 2016 בכל המדינות החברות בו. החוזר האמור החיל על החברה את החובה לקיים משטר כושר פירעון כלכלי.

בחוזר נקבע, בין היתר, כי משטר כושר הפירעון החשבונאי לא יחול על חברת ביטוח אשר קיבלה את אישורו של הממונה כי ביצעה ביקורת על יישום הוראות חוזר סולבנסי, וזאת החל ממועד האישור ואילך ובכפוף לביטול תקנות ההון הישנות.

בחודש נובמבר 2018, קיבלה החברה את אישור הממונה כי בוצעה ביקורת רואה חשבון מבקר על יישום הוראות משטר סולבנסי. ביקורת רואה חשבון בוצעה בהתאם לתקן ISAE 3400. כפועל יוצא מכך ועל רקע ביטול תקנות ההון הישנות, החל מחודש דצמבר 2018 תעבור החברה למשטר כושר פירעון כלכלי בלבד. בהתאם לכך, פרסמה החברה את דוח יחס כושר הפירעון הכלכלי שלה ליום 31 בדצמבר 2017 בדוח התקופתי לרבעון השלישי של שנת 2018, על פי דרישות חוזר ביטוח 20-1-2017 מחודש דצמבר 2017 שעניינו מבנה הגילוי הנדרש בדוח התקופתי בנושא משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II ("חוזר הגילוי").

עודף ההון של הראל ביטוח ליום 31 בדצמבר 2017, על בסיס מאוחד ולפני הוראות המעבר (במונחי SCR 100%) הינו בסך של כ- 1.3 מיליארדי ש"ח.

יצוין כי למודל במתכונתו הנוכחית, רגישות גבוהה לשינויים במשתני שוק ואחרים. לפיכך, מצב ההון המשתקף ממנו עשוי להיות תנודתי מאוד. כמו כן, קיימים נושאים אשר עשויים להשפיע מהותית על תוצאות הדיווח, שעל אף ההנחיות הסופיות, נמסר לחברות כי הטיפול בהם טרם נקבע סופית והוא כפוף לשינויים בהתאם לתוצאות של דיונים בין הממונה לבין חברות הביטוח בישראל. הנתונים המוצגים להלן, נערכו על פי הוראות הממונה הידועות למועד עריכת הדוח. חישובי ההון הכלכלי הקיים וההון הנדרש מבוססים על תחזיות והנחות הנשענות, בעיקרן על ניסיון העבר, אשר אינם משקפים בהכרח את התוצאות העתידיות.

קביעת האומדן המיטבי התבססה על תחזיות, הערכות ואומדנים לאירועים עתידיים שהתממשותם אינה ודאית ואינם בשליטתה של החברה, ויש לראות בהם כ - "מידע צופה עתיד" כהגדרתו בסעיף 32 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968. יתכן כי תחזיות, הערכות ואומדנים אלו, כולם או חלקם, לא יתממשו או שיתממשו באופן שונה מכפי שהונח בחישוב דוח כושר פירעון, ולפיכך התוצאות בפועל עשויות להיות שונות מכפי שנחזה.

נכון ליום 31 בדצמבר 2017, קיימות הוראות מעבר, לפיהן נדרשת הראל ביטוח לעמוד ב- 65% מסך דרישות ההון. ההון הנדרש לכושר פירעון של חברת ביטוח יעלה בהדרגה ב- 5% בכל שנה החל מ- 60% מה- SCR ועד למלוא ה- SCR בדצמבר 2024 ("תקופת הפריסה"). בנוסף, קיימת הקלה בגין דרישת ההון לסיכון מניות.

להלן נתונים אודות יחס כושר פירעון וסף הון (MCR) ליום 31 בדצמבר 2017 בהתאם להנחיות בחוזר סולבנסי שפורסם ביום 1 ביוני 2017:

א. יחס כושר פירעון

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(בלתי מבוקר)	(מבוקר)	
10,113	10,812	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון (SCR)
8,459	9,494	הון נדרש לכושר פירעון (SCR)
1,654	1,318	עודף (*)
120%	114%	יחס כושר פירעון

(*) שינויים בהון עצמי ממועד החישוב ועד למועד הפרסום הראשונה שלא נכללו בתוצאות:
 (א) גיוסי הון רובד 2 בסך של כ- 250 מיליוני ש"ח. למידע בגין גיוסים אלה ראה באור 24(ח) בדוח הכספי.
 (ב) התכלות הון רובד 2 בסך של כ- 78 מיליוני ש"ח.

בהתחשב בסך השינויים ההוניים האמורים ממועד החתך ועד מועד הפרסום הראשונה (נובמבר 2018) של יחס כושר פירעון בגין נתוני 31 בדצמבר 2017, עודף ההון היה גדל בכ- 172 מיליוני ש"ח לכ- 1,490 מיליוני ש"ח ויחס כושר פירעון היה עומד על כ- 116%.

עמידה באבני דרך בתקופת הפריסה:

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(בלתי מבוקר)	(מבוקר)	
9,564	10,536	הון עצמי לעניין הון נדרש לכושר פירעון בתקופת הפריסה
4,758	5,771	הון נדרש לכושר פירעון בתקופת הפריסה
4,806	4,765	עודף בתקופת הפריסה

ב. סף הון (MCR)

31 בדצמבר 2016	31 בדצמבר 2017	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
(בלתי מבוקר)	(מבוקר)	
1,826	1,877	סף הון (MCR)
7,551	8,026	הון עצמי לעניין סף הון (MCR)

סך קביעת "כרית ביטחון"

ביום 26 בדצמבר 2018 אישר דירקטוריון הראל ביטוח עדכון כרית הביטחון, שנקבעה בדצמבר 2017 בהתאם לסעיף 1(א)(2) למכתב למנהלי חברות הביטוח, שפורסם על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ביום 1 באוקטובר 2017. כרית הביטחון הינה כרית מתעצמת, אשר תעמוד בתום תקופת ההתאמה (שנת 2024) על סך של 1.15 מיליארד ש"ח (במקום סך של 1 מיליארד ש"ח שנקבע בדצמבר 2017), ואשר תיבנה בהדרגה החל מסך של 0.75 מיליארד ש"ח בסוף שנת 2017, ועד לסך של 1.15 מיליארד ש"ח בשנת 2024 כאמור, ואילך.

6 יעדים ואסטרטגיה עסקית

סעיף 6 זה להלן בדבר יעדים ואסטרטגיה עסקית, כולל גם תחזיות, הערכות, אומדנים ומידע אחר המתייחסים לאירועים ועניינים עתידיים, שהתממשותם אינה ודאית ואינה בשליטתה של החברה בלבד (מידע צופה פני עתיד). העובדות והנתונים העיקריים ששימשו בסיס למידע זה הינם עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי של החברה ועסקיה (כגון היקפי מכירות ושיעורי רווחיות, כוח אדם, התקשרויות עסקיות ועוד), עובדות ונתונים בנוגע למצב הנוכחי בארץ ובעולם של תחומי הפעילות בהם פועלת החברה (כגון התפתחויות כלכליות ענפיות, סביבה רגולטורית, מתחרים, התפתחויות טכנולוגיות, שוק מבטחי המשנה ועוד), ועובדות ונתונים מקרו כלכליים (כגון מצב כלכלי בישראל ובעולם, שיעורי תשואה בשוקי ההון, התפתחויות מדיניות וחברתיות ועוד), והכל כפי שידועים לחברה במועד דוח זה. המידע צופה פני עתיד הכלול בסעיף זה לעיל מבוסס במידה מהותית, בנוסף לאינפורמציה הקיימת בחברה, על ציפיות והערכות נוכחיות של החברה לגבי התפתחויות עתידיות בכל אחד מהפרמטרים האמורים, ועל השתלבותן של ההתפתחויות כאמור אלה באלה. אין לחברה כל ודאות כי ציפיותיה והערכותיה אכן יתממשו, ותוצאות הפעילות של החברה עלולות להיות שונות באופן מהותי מהתוצאות המוערכות או המשתמעות מהאמור לעיל, בין היתר עקב שינוי בכל אחד מהגורמים דלעיל.

6.1 הסביבה העסקית והרגולטורית המאתגרת, דורשת, להערכת החברה, התאמה של ההתנהלות והאסטרטגיה העסקית של החברה, וזאת על מנת להמשיך לשמור על מעמדה בשוק ועל מגמת הצמיחה המרשימה שהציגה בשנים האחרונות. החברה תעשה כל מאמץ על מנת להמשיך ולהיות בתחומי פעילותה השונים גוף מוביל ודומיננטי, תוך שמירה על ערכי החברה המתבטאים בסיסמא "אש להבה":

אמינות, שרות לקוח, הון אנושי, בית חם והובלה.

6.2 המצב העסקי, הכלכלי והחברתי בארץ כמו גם סביבת הריבית השוררת בשוקי ההון בארץ ובחו"ל, מכתבים לקבוצה צורך בחשיבה מתמדת ובהתאמת האסטרטגיה העסקית למצבים המשתנים.

6.3 כתוצאה מהאמור, הקבוצה גיבשה לפני כשלוש שנים אסטרטגיה חדשה, הנקראת "חישוב מסלול מחדש", לפיה יושקעו משאבים משמעותיים, הן כספיים והן משאבי כח אדם, בפיתוח תשתיות דאטה ודיגיטל, מתוך מטרה להתאים את פעילות החברה ל"עידן הדיגיטלי", להגדיל את רווחיות החברה ולשפר את השירות ללקוחות, והכל תוך שימור ומינוף ערוץ ההפצה של הסוכנים, כל זאת באמצעות הגורמים הבאים:

(א) שיפור חיתומי שיבוצע באמצעות הכרת כל לקוח, מאפייניו וצרכיו, באופן ספציפי, תוך שימוש ב"ביג דאטה". השינוי כאמור יאפשר "שבירת הממוצע" והתאמת השירות, המוצר והמחיר לצרכי הספציפיים של כל לקוח.

(ב) חסכון בהוצאות תפעוליות, שיבוצע באמצעות תפעוליות טכנולוגית, על ידי העברת תהליכים משמעותיים מטיפול ידני לדיגיטלי. השיפור הטכנולוגי יאפשר מתן שירות פשוט ומהיר, ולעתים אף מייד ללקוח, באופן שיאפשר ללקוח ולסוכן לבצע ב"שירות עצמי" פעולות, כגון: רכישת מוצרים, הגשת תביעה, וקבלת מידע און ליין. בנוסף, החברה תשקיע משאבים בפיתוחים, אשר יאפשרו בתחומים מסוימים הגשת תביעה דיגיטלית ותשלום התביעה באופן מידי, וכן הגשת תביעות ניתוחים ישירות על ידי הרופא המנתח, באופן שיחסוך מהלקוח את העיסוק בפרוצדורת הגשת התביעה.

- (ד) פיתוח והנגשה של כלים טכנולוגיים עבור הסוכנים, אשר יאפשרו להם לסייע ללקוחותיהם ברכישת מוצרים מותאמים בפשטות ובמהירות ("מכירות דיגיטליות בקליק"). בנוסף, כלים טכנולוגיים אלה יסייעו להם בחסכון זמן והוצאות, כך שיוכלו להקדיש זמן איכותי יותר בשירות הלקוח ובמתן ייעוץ מקצועי ללקוח.
- 6.4 הקבוצה ממשיכה בהטמעת אסטרטגיית "חישוב מסלול מחדש" ומשקיעה משאבים משמעותיים, הן כספיים והן משאבי כח אדם, בפיתוח תשתיות דאטה ודיגיטל, מתוך מטרה להתאים את פעילות החברה ליעדן הדיגיטלי, להגדיל את רווחיות החברה ולשפר את השירות ללקוחות, והכל תוך שימור ומינוף ערוץ ההפצה של הסוכנים.
- 6.5 בתקופת הדוח, המשיכה הקבוצה בביצוע התייעלות טכנולוגית, על ידי העברת תהליכים משמעותיים מטיפול ידני לדיגיטלי. השיפור הטכנולוגי מאפשר מתן שירות פשוט ומהיר, ולעיתים אף מיידי ללקוח, באופן שמאפשר ללקוח ולסוכן לבצע ב"שירות עצמי" פעולות, כגון: רכישת מוצרים, הגשת תביעה, וקבלת מידע און ליין. בנוסף, הקבוצה ממשיכה להשקיע משאבים בפיתוחים, אשר מאפשרים, סילוק באופן דיגיטלי של חלק מהתביעות בתחומי הבריאות והרכב. בשנת 2018, תהליכים רבים המבוצעים בקבוצה, מבוצעים באמצעות תהליכים דיגיטליים מלאים (ללא מגע יד אדם) או דיגיטליים למחצה.
- 6.6 בנוסף, לטובת מתן שירות מתקדם ואיכותי ללקוחותיה, השיקה החברה ערוץ תקשורת נוסף בתחום ביטוח רכב באמצעות אפליקציית ווטסאפ, המשלב בינה מלאכותית של "ווטסון" מבית IBM, דבר המאפשר תקשורת קלה ומהירה, תוך שימוש בטכנולוגיה זמינה מכל מקום בארץ ובעולם. שירות זה מעמיד את הקבוצה ואת החברה בחזית הטכנולוגיה, כחברה הראשונה בארץ ובין הראשונות בעולם שמאפשרת תקשורת באמצעי טכנולוגי זה.
- 6.7 הקבוצה תמשיך להקפיד על הרחבת היקף העסקים בכל התחומים בהם היא פועלת - בביטוח ובפיננסים - תוך ניצול הזדמנויות עסקיות שיהיו קיימות ותוך בחינה קפדנית של הרווחיות הצפויה מהעסקים החדשים. הקבוצה תמשיך לרכז מאמץ בצמיחה רווחית ולהעדיף לוותר על עסקים שלא צפויים להניב רווחיות נאותה.
- 6.8 הקבוצה תמשיך במדיניות ניהול יעיל של ההון הרגולטורי שנדרש מהחברות הבנות של החברה, ובכלל זה בבחינת עסקאות תביא בחשבון את התשואה המצופה על ההון הנדרש בגין העסקאות. הקבוצה תנסה להתרכז בהשקעות אטרקטיביות, שאינן מושפעות משוק ההון, כמו תשתיות נדל"ן בארץ ובחו"ל והשקעות בחברות ריאליות מרווחיות.
- 6.9 הקבוצה מאמינה, כי מעמדה בשוק הביטוח והחיסכון ארוך הטווח כמו גם בשוק השירותים הפיננסים הושג רבות בשל השירות הייחודי שהיא מעניקה ללקוחותיה וסוכניה. הקבוצה תמשיך להקפיד על שירות ייחודי ללקוחות ולסוכנים, תוך הסתכלות ארוכת טווח על טובת הלקוח ומתוך אמונה ששירות שמבוטח צריך לקבל בעת תביעה אינו מתמצה בתשלום סכום התביעה, כי אם בסיוע וליווי בשעת המשבר. יישום האסטרטגיה החדשה של הקבוצה יעמיק את הקשרים ארוכי הטווח של הקבוצה עם לקוחותיה ויאפשרו לקבוצה להעניק שירות מותאם לכל לקוח. קשרים אלו הם שימשיכו להעניק לקבוצה את היציבות ואת מנועי הצמיחה באמצעות שיווק כלל מוצרי הקבוצה ללקוחות הנאמנים של הקבוצה.
- 6.10 מתוך אמונה בחשיבות של ליווי הלקוח בעת קרות מקרה הביטוח, הקבוצה תמשיך ותשקוד על פיתוח מוצרים ייחודיים ומתקדמים, שנועדו לסייע בידי המבוטח במצוקה שמלווה את קרות מקרה הביטוח, במיוחד בתחום הבריאות. הקבוצה תשאף לפתח מוצרים מותאמים לצריכה דיגיטלית שיאפשרו ללקוח לעבור ביתר קלות את אירוע מקרה הביטוח ויעניקו לקבוצה את היתרון הייחודי בכל הנוגע לאמון הלקוחות בקבוצה לאורך שנים.
- 6.11 בתחום השירותים הפיננסים תמשיך הקבוצה, לצד המשך צמיחה רווחית, להשיק מוצרים עדכניים, על מנת לענות על הצרכים המשתנים של השוק, וזאת תוך הקפדה על יכולות תפעוליות ובקורות מספקות על מנת להקנות לציבור המשקיעים את השקט הנפשי בבואם להשקיע במוצרי הקבוצה.
- 6.12 הקבוצה תמשיך ותפעל באופן מתמיד לשיפור והגברת הבקורות וניהול הסיכונים השונים, לשם צמצום החשיפות הכרוכות בפעילות הקבוצה. כמו כן, הקבוצה תמשיך להקפיד על עמידה בהוראות הרגולציה, ולשם כך תשקוד על המשך הטמעת תכניות האכיפה שאימצה בתקופת הדוח.

- 6.13 לצד פיתוח הפעילות העסקית, הקבוצה תמשיך בפעילותה העקבית בתחום המעורבות החברתית ועזרה לקהילה. פעילות זו תורחב כך שלצד המשך מתן תרומות כספיות, הקבוצה תפעל לשילוב עובדי הקבוצה בפעילויות חברתיות שבהן הקבוצה תחליט להיות מעורבת, כפי שהיא עושה כבר עתה.
- 6.14 הקבוצה מתאפיינת בהיותה בית חם לציבור עובדיה, ולמרות גודלה היא מצליחה לשמר את האווירה המשפחתית הייחודית ששוררת בה. הנהלת הקבוצה תמשיך ותשקוד באמצעים שונים לשמר את המאפיינים הייחודיים הללו, מתוך הכרה שהמשאב האנושי האיכותי שלה, מהווה את אחד מהיתרונות המובהקים של הקבוצה והינו חיוני להמשך הצלחתה.

הדירקטוריון מביע תודתו לעובדי וסוכני הקבוצה עבור הישגי הקבוצה

מישל סיבוני
מנכ"ל

יאיר המבורגר
יו"ר הדירקטוריון

31 במרץ 2019

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 3

דוחות כספיים

תוכן העניינים

עמוד

3-1	דין וחשבון רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות
	דוחות כספיים מאוחדים
3-3	דוחות על המצב הכספי מאוחדים
3-5	דוחות רווח והפסד מאוחדים
3-6	דוחות על הרווח הכולל מאוחדים
3-7	דוחות על השינויים בהון מאוחדים
3-8	דוחות על תזרימי המזומנים מאוחדים
3-11	באורים לדוחות הכספיים המאוחדים

נספחים לדוחות הכספיים

3-214	נספח א' - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה
3-236	נספח ב' – מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות
3-238	נספח ג' - אי.אם.איי. עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ, מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של הראל חברה לביטוח בע"מ

ביקרנו את הדוחות המאוחדים על המצב הכספי המצורפים של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017 ואת הדוחות המאוחדים על רווח או הפסד, הרווח הכולל, השינויים בהון ותזרימי המזומנים לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018. דוחות כספיים אלה הינם באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על דוחות כספיים אלה בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני אשר ההשקעה בהן הינה כ- 1,386,858 אלפי ש"ח וכ-811,438 אלפי ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017 בהתאמה, וחלקה של החברה ברווחיהן הינו כ-126,305 אלפי ש"ח, כ-68,052 אלפי ש"ח וכ-92,194 אלפי ש"ח לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2018, 2017 ו-2016, בהתאמה. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, לרבות תקנים שנקבעו בתקנות רואי חשבון (דרך פעולתו של רואה חשבון), התשל"ג - 1973. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצעה במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין בדוחות הכספיים הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובמידע שבדוחות הכספיים. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שיושמו ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה בדוחות הכספיים בכללותה. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, הדוחות הכספיים המאוחדים הנ"ל משקפים באופן נאות, מכל הבחינות המהותיות, את המצב הכספי של החברה והחברות המאוחדות שלה לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017 ואת תוצאות פעולותיהן, השינויים בהון ותזרימי המזומנים שלהן לכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ה-PCAOB בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל, את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה ליום 31 בדצמבר 2018, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO והדוח שלנו מיום 31 במרס 2019 כלל חוות דעת בלתי מסוייגת על אפקטיביות הבקרה הפנימית על דיווח כספי של החברה.

מבלי לסייג את חוות דעתנו, אנו מפנים את תשומת הלב לאמור בביאור 38 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

סומך חייקין

רואי חשבון

31 במרס 2019

דוח רואי החשבון המבקרים לבעלי המניות של הראל חברה לביטוח בע"מ

בהתאם להוראות הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי

ביקרנו את הבקרה הפנימית על דיווח כספי של הראל חברה לביטוח בע"מ וחברות בנות (להלן ביחד: "החברה") ליום 31 בדצמבר 2018, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי ה-Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission (להלן: "COSO"). הדירקטוריון והנהלה של החברה אחראים לקיום בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ולהערכתם את האפקטיביות של בקרה פנימית על דיווח כספי, הנכללת בדוח הדירקטוריון והנהלה בדבר בקרה פנימית על דיווח כספי המצורף. אחריותנו היא לחוות דעה על בקרה פנימית על דיווח כספי של החברה בהתבסס על ביקורתנו.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ה-PCAOB (Public Company Oversight Board) בארה"ב בדבר ביקורת של בקרה פנימית על דיווח כספי, כפי שאומצו על ידי לשכת רואי חשבון בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון אם קוימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי. ביקורתנו כללה השגת הבנה לגבי בקרה פנימית על דיווח כספי, הערכת הסיכון שקיימת חולשה מהותית, וכן בחינה והערכה של אפקטיביות התכנון והתפעול של בקרה פנימית בהתבסס על הסיכון שהוערך. ביקורתנו כללה גם ביצוע נהלים אחרים כאלה שחשבנו כנחוצים בהתאם לנסיבות. אנו סבורים שביקורתנו מספקת בסיס נאות לחוות דעתנו.

בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי הינה תהליך המיועד לספק מידה סבירה של ביטחון לגבי המהימנות של דיווח כספי וההכנה של דוחות כספיים למטרות חיזוניות בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981. בקרה פנימית על דיווח כספי של חברה שהיא גוף מוסדי כוללת את אותם מדיניות ונהלים אשר: (1) מתייחסים לניהול רשומות אשר, בפירוט סביר, משקפות במדויק ובאופן נאות את העסקאות וההעברות של נכסי החברה (לרבות הוצאתם מרשותה); (2) מספקים מידה סבירה של ביטחון שעסקאות נרשמות כנדרש כדי לאפשר הכנת דוחות כספיים בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS) ובהתאם לדרישות הגילוי שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981, ושקבלת כספים והוצאות כספים של החברה נעשים רק בהתאם להרשאות הדירקטוריון והנהלה של החברה; ו-(3) מספקים מידה סבירה של ביטחון לגבי מניעה או גילוי במועד של רכישה, שימוש או העברה (לרבות הוצאה מרשות) בלתי מורשים של נכסי החברה, שיכולה להיות להם השפעה מהותית על הדוחות הכספיים.

בשל מגבלות מובנות, בקרה פנימית על דיווח כספי עשויה שלא למנוע או לגלות הצגה מוטעית. כמו כן, הסקת מסקנות לגבי העתיד על בסיס הערכת אפקטיביות נוכחית כלשהי חשופה לסיכון שבקורות תהפוכה לבלתי מתאימות בגלל שינויים בנסיבות או שמידת הקיום של המדיניות או הנהלים תשתנה לרעה.

לדעתנו, החברה קיימה, מכל הבחינות המהותיות, בקרה פנימית אפקטיבית על דיווח כספי ליום 31 בדצמבר 2018, בהתבסס על קריטריונים שנקבעו במסגרת המשולבת של בקרה פנימית שפורסמה על ידי COSO.

ביקרנו גם, בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל, את הדוחות הכספיים המאוחדים של החברה לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017 ולכל אחת משלוש השנים בתקופה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 והדוח שלנו, מיום 31 במרס 2019, כלל חוות דעת בלתי מסויגת על אותם דוחות כספיים בהתבסס על ביקורתנו ועל דוחות רואי החשבון המבקרים האחרים וכן הפניית תשומת לב לאור הביאור 338 לדוחות הכספיים המאוחדים בדבר חשיפה להתחייבויות תלויות.

סומך חייקין

רואי חשבון

31 במרס 2019

2017	2018		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	באור	
			נכסים
1,003	1,102	5	נכסים בלתי מוחשיים
2	2	33	נכסי מיסים נדחים
2,295	2,421	6	הוצאות רכישה נדחות
1,282	1,312	7	רכוש קבוע
1,330	1,387	8	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,502	1,628	9	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
1,695	1,798	9	נדל"ן להשקעה אחר
4,405	4,172		נכסי ביטוח משנה
16	16	33	נכסי מסים שוטפים
1,047	1,513	10	חייבים ויתרות חובה
1,238	1,299	11	פרמיה לגבייה
47,771	51,891	12	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
			השקעות פיננסיות אחרות:
7,046	8,430	ד13	נכסי חוב סחירים
13,527	13,191	ה13	נכסי חוב שאינם סחירים
916	1,055	ח13	מניות
1,905	1,875	ט13	אחרות
23,394	24,551		סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
2,758	3,083	א14	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,158	1,116	ב14	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
90,896	97,291		סך כל הנכסים
52,550	57,630	12	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

2017	2018		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	באור	
			הון והתחייבויות
		15	הון
869	869		הון מניות ופרמיה על מניות
663	580		קרנות הון
2,787	3,094		עודפים
4,319	4,543		סך כל ההון המיוחס לבעלי המניות של החברה
3	3		זכויות שאינן מקנות שליטה
4,322	4,546		סך כל ההון
			התחייבויות
26,403	27,028	16	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
52,008	56,754	17	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
870	806	33	התחייבויות בגין מסים נדחים
214	215	22	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
48	43	33	התחייבויות בגין מסים שוטפים
3,009	2,998	23	זכאים ויתרות זכות
4,022	4,901	24	התחייבויות פיננסיות
86,574	92,745		סך כל ההתחייבויות
90,896	97,291		סך כל ההון וההתחייבויות

שלומית זק"ש אנגל
מנהלת הכספים

אריק פרץ
משנה למנכ"ל ומנהל
חטיבת כספים ומשאבים

מישל סיבוני
מנהל כללי

יאיר המבורגר
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות: 31 במרס 2019

2016	2017	2018		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	באור	
11,413	12,652	13,707		פרמיות שהורווחו ברוטו
1,367	1,346	1,412		פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
10,046	11,306	12,295	25	פרמיות שהורווחו בשייר
2,783	5,089	470	26	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
899	1,104	958	27	הכנסות מדמי ניהול
261	299	299	28	הכנסות מעמלות
13,989	17,798	14,022		סך כל ההכנסות
				תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
11,723	14,519	10,529		חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
1,180	898	876		תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, בשייר
10,543	13,621	9,653	29	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
2,218	2,357	2,540	30	הוצאות הנהלה וכלליות
923	987	1,037	31	הוצאות אחרות
13	11	10	35	הוצאות מימון, נטו
119	118	211	32	סך כל ההוצאות
13,816	17,094	13,451		חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
184	147	129	8	רווח לפני מסים על הכנסה
357	851	700		מסים על הכנסה
30	271	198	33	רווח לשנה
327	580	502		מיוחס ל:
				בעלי המניות של החברה
				זכויות שאינן מקנות שליטה
327	580	502		רווח לשנה
3.14	5.58	4.83	34	רווח למניה המיוחס לבעלי המניות של החברה (בש"ח)

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח.

2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
327	580	502	רווח לשנה
			פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
104	331	(196)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
(149)	(154)	(100)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
81	41	44	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
(33)	(54)	73	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
(2)	(69)	86	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לנכסים פיננסיים זמינים למכירה
9	13	(20)	הטבת מס (מסים על הכנסה) בגין פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
10	108	(113)	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לשנה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
13	87	44	קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
10	(3)	8	מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
(1)	(25)	(17)	מסים על הכנסה בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
22	59	35	סך רווח כולל אחר לשנה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
32	167	(78)	סך רווח (הפסד) כולל אחר לשנה
359	747	424	סך כל הרווח הכולל לשנה
			מיוחס ל:
359	747	424	בעלי המניות של החברה
*-	*-	*-	זכויות שאינן מקנות שליטה
359	747	424	רווח כולל לשנה

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח.

מיוחס לבעלי המניות של החברה**									
סך כל ההון	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל	יתרת עודפים	קרן הון בגין שערוד רכוש קבוע	קרן תרגום של פעילות חוץ	קרן הון בגין עסקאות עם בעלי שליטה	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה	הון מניות ופרמיה	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,957	3	3,954	2,615	145	(16)	37	304	869	יתרה ליום 1 בינואר 2016
									סך הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
327	*-	327	327	-	-	-	-	-	רווח לתקופה
32	*-	32	7	15	(24)	-	34	-	סך רווח (הפסד) כולל אחר
359	*-	359	334	15	(24)	-	34	-	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
									עסקאות עם בעלים שנזקפו ישירות להון
(1)	-	(1)	-	-	-	(1)	-	-	תשלומים מבוססי מניות
(240)	-	(240)	(240)	-	-	-	-	-	דיבידנד שחולק***
4,075	3	4,072	2,709	160	(40)	36	338	869	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
									סך הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
580	*-	580	580	-	-	-	-	-	רווח לתקופה
167	*-	167	(2)	61	(41)	-	149	-	סך רווח (הפסד) כולל אחר
747	*-	747	578	61	(41)	-	149	-	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
									עסקאות עם בעלים שנזקפו ישירות להון
(500)	-	(500)	(500)	-	-	-	-	-	דיבידנד שחולק
4,322	3	4,319	2,787	221	(81)	36	487	869	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
									סך הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
502	*-	502	502	-	-	-	-	-	רווח לתקופה
(78)	*-	(78)	5	30	53	-	(166)	-	סך רווח (הפסד) כולל אחר
424	*-	424	507	30	53	-	(166)	-	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
									עסקאות עם בעלים שנזקפו ישירות להון
(200)	-	(200)	(200)	-	-	-	-	-	דיבידנד שחולק
4,546	3	4,543	3,094	251	(28)	36	321	869	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח.

** לפרטים נוספים ראה [באור 15](#).

*** ביום 1 בינואר 2016, כחלק ממיזוג הפעילות הביטוחית של דקלה לחברה, הועברו מניות דקלה חברה לביטוח בע"מ מהראל ביטוח לידי החברה האם, ללא תמורה. סכום ההון העצמי של דקלה במועד המעבר, בסך כולל של 30 מיליוני ש"ח, חולק כדיבידנד בעין.

הבאורים המצורפים לדוחות הכספיים המאוחדים מהווים חלק בלתי נפרד מהם.

2016	2017	2018		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	נספח	
				תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
1,342	1,415	186	א	לפני מיסים על הכנסה
41	(167)	(175)		מס הכנסה שהתקבל (ששולם)
1,383	1,248	11		מזומנים נטו שנבעו מפעילות שוטפת
				תזרימי מזומנים בפעילות השקעה
(127)	(75)	(70)		השקעה ברכוש קבוע
(128)	(166)	(230)		השקעה בנכסים בלתי מוחשיים
(67)	(64)	(60)		השקעה בחברות מוחזקות
218	50	141		תמורת מימוש השקעה בחברה המטופלת על פי שיטת השווי המאזני
25	29	64		דיבידנד וריבית מחברות מוחזקות
-	1	-		תמורה ממימוש רכוש קבוע
(79)	(225)	(155)		מזומנים נטו ששימשו לפעילות השקעה
				תזרימי מזומנים בפעילות מימון
207	247	586		הנפקת כתבי התחייבות נדחים
(55)	(55)	(79)		פירעון כתבי התחייבות נדחים והלוואות מתאגידים בנקאיים
(210)	(500)	(200)		דיבידנד לבעלי החברה
(58)	(308)	307		מזומנים נטו שנבעו מפעילות (ששימשו לפעילות) מימון
(13)	(71)	120		השפעת התנודות בשער החליפין על יתרות המזומנים ושווי מזומנים
1,233	644	283		עליה נטו במזומנים ושווי מזומנים
2,039	3,272	3,916	ב	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת התקופה
3,272	3,916	4,199	ג	יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף התקופה

דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (המשך)

2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
			נספח א' - תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מסים על הכנסה (1), (2), (3)
327	580	502	רווח לתקופה
			פריטים שאינם כרוכים בתזרימי מזומנים:
(184)	(147)	(129)	חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
(1,066)	(2,907)	1,460	הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
			הפסדים (רווחים) נטו מהשקעות פיננסיות אחרות
(2)	(23)	(145)	נכסי חוב סחירים
37	(9)	(141)	נכסי חוב שאינם סחירים
(31)	(29)	(16)	מניות
(217)	(321)	205	השקעות אחרות
97	(141)	542	הוצאות (הכנסות) מימון בגין התחייבויות פיננסיות
(8)	(46)	(48)	שינוי בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
(17)	(95)	(57)	שינוי בשווי ההוגן של נדל"ן להשקעה אחר
			פחת והפחתות
68	76	84	רכוש קבוע
111	114	131	נכסים בלתי מוחשיים
855	769	625	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
4,226	8,442	4,746	שינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
203	226	233	שינוי בנכסי ביטוח משנה
(167)	(146)	(126)	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
(1)	-	-	הכנסות שכר בגין תשלום מבוסס מניות
30	271	198	הוצאות מיסים על הכנסה
			שינויים בסעיפים מאזניים אחרים:
			השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
(35)	(44)	(78)	רכישת נדל"ן להשקעה
(2,063)	(4,541)	(5,764)	רכישות, נטו של השקעות פיננסיות
			השקעות פיננסיות ונדל"ן להשקעה אחר
(36)	(34)	(46)	רכישת נדל"ן להשקעה
1	3	-	תמורה ממכירת נדל"ן להשקעה
(600)	(1,022)	(1,375)	רכישות, נטו של השקעות פיננסיות
(180)	45	(61)	פרמיות לגבייה
(132)	84	(553)	חייבים ויתרות חובה
128	317	(10)	זכאים ויתרות זכות
(2)	(7)	9	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
1,015	835	(316)	סך ההתאמות הדרושות להצגת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת
1,342	1,415	186	סך הכל תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת לפני מסים על הכנסה

- (1) תזרימי המזומנים מפעילות שוטפת כוללים רכישות ומכירות נטו של השקעות פיננסיות, הנובעים מהפעילות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.
- (2) במסגרת הפעילות השוטפת הוצגה ריבית שהתקבלה בסכום של 1,653 מיליוני ש"ח (לשנת 2017 ולשנת 2016 סכום של 1,582 ו- 1,374 מיליוני ש"ח בהתאמה) וריבית ששולמה בסכום של 155 מיליוני ש"ח (לשנת 2017 ולשנת 2016 סכום של 139 ו- 74 מיליוני ש"ח בהתאמה).
- (3) במסגרת הפעילות השוטפת הוצג דיבידנד שהתקבל מהשקעות פיננסיות אחרות בסכום של 274 מיליוני ש"ח (לשנת 2017 ולשנת 2016 סכום של 287 ו- 191 מיליוני ש"ח בהתאמה).

דוחות מאוחדים על תזרימי המזומנים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר (המשך)

2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
967	1,848	2,758
1,072	1,424	1,158
<u>2,039</u>	<u>3,272</u>	<u>3,916</u>
1,848	2,758	3,083
1,424	1,158	1,116
<u>3,272</u>	<u>3,916</u>	<u>4,199</u>

נספח ב - מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה

מזומנים ושווי מזומנים אחרים

יתרת מזומנים ושווי מזומנים לתחילת השנה

נספח ג - מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה

מזומנים ושווי מזומנים אחרים

יתרת מזומנים ושווי מזומנים לסוף השנה

באור 1 - כללי

א. הישות המדווחת

הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: החברה) הינה חברה תושבת ישראל אשר התאגדה בישראל וכתובתה הרשמית היא רחוב אבא הלל סילבר 3, רמת גן. הדוחות הכספיים המאוחדים ליום 31 בדצמבר 2018, כוללים את אלה של החברה ושל החברות הבנות שלה (להלן: "הקבוצה") וכן את זכויות הקבוצה בחברות כלולות ובישויות בשליטה משותפת. החברה הינה בבעלות מלאה של הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ (להלן: החברה האם). מניות החברה האם רשומות למסחר בבורסה לניירות ערך בתל-אביב.

החברה עורכת את דוחותיה בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים וכן בהתאם לכללי החשבונאות, הדיווח והעריכה, אשר נקבעו על פי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981 והתקנות שהותקנו על פיו, ובכללן תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח - 1998 ולפי הוראות הממונה.

ב. הגדרות

בדוחות כספיים אלה:

הראל השקעות/ החברה האם	-	הראל השקעות וביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ.
דקלה	-	דקלה חברה לביטוח בע"מ, אשר החל מיום 1 בינואר 2016 בוטל רישיון המבטח שלה, התקבל רישיון לעסוק בתיווך בביטוח ובמקביל שונה שמה החל מיום 1 בינואר 2016 ל"דקלה סוכנות לביטוח כללי בע"מ". בחודש ספטמבר 2016 שינתה החברה את שמה ל"דקלה סוכנות לביטוח בע"מ".
דקלה סוכנות	-	דקלה סוכנות לביטוח בע"מ.
הראל הנפקות	-	הראל ביטוח מימון והנפקות בע"מ.
הממונה	-	הממונה על הביטוח כמשמעותו בחוק הפיקוח, או הממונה כמשמעותו בחוק קופות הגמל, לפי העניין.
הקבוצה	-	החברה והחברות המוחזקות שלה.
החברה	-	הראל חברה לביטוח בע"מ.
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה	-	עתודות ביטוח ותביעות תלויות במגזרי הפעילות ביטוח חיים, ביטוח כללי וביטוח בריאות.
הסדרים משותפים	-	הסדרים בהם לקבוצה שליטה משותפת אשר הושגה על ידי הסכם חוזי הדורש הסכמה פה אחד לגבי הפעילויות שמשפיעות באופן משמעותי על התשואות של ההסדר.
חברה כלולה	-	חברה, למעט חברה מאוחדת ולרבות שותפות או עסקה משותפת, שהשקעת החברה בה כלולה, במישרין או בעקיפין, בדוחות הכספיים על בסיס השווי המאזני.
חברה מאוחדת/בת	-	חברה, לרבות שותפות, שדוחותיה מאוחדים באופן מלא, במישרין או בעקיפין, עם דוחות החברה.
חברה מוחזקת	-	חברה מאוחדת או חברה כלולה.
חוזי ביטוח	-	חוזים לפיהם צד אחד (המבטח) לוקח סיכון ביטוחי משמעותי מצד אחר (בעל הפוליסה), על ידי הסכמה לפצות את בעל הפוליסה אם אירוע עתידי לא ודאי מוגדר (מקרה הביטוח) ישפיע באופן שלילי על בעל הפוליסה.
חוזי השקעה	-	פוליסות ששיעור החיסכון בהן עומד על 100%, החיסכון נמשך כסכום הוני או כקצבה והן אינן חושפות את המבטח לסיכון ביטוחי משמעותי.
חוזים תלויי תשואה	-	חוזי ביטוח וחוזי השקעה בהם התחייבויות המבטח, בשל מרכיב החיסכון או הסיכון שבהן, צמודות ברובן לתשואת תיק ההשקעות (פוליסות משתתפות ברווחי השקעה) בנכסים עבור חוזי ביטוח.
חוק הפיקוח	-	חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981.

באור 1 - כללי (המשך)

ב. הגדרות (המשך)

נכסי ביטוח משנה	-	חלקם של מבטחי המשנה בעתודות הביטוח ובתביעות התלויות.
נכסים עבור חוזים תלויי תשואה	-	סך כל הנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות הנובעות מחוזים תלויי תשואה.
פרמיות	-	פרמיות לרבות דמים.
פרמיות שהורווחו	-	פרמיות המתייחסות לתקופת הדוח.
צדדים קשורים	-	כמשמעותם בתקן חשבונאות בינלאומי (2009) 24 בדבר צדדים קשורים.
בעלי עניין	-	כמשמעותם בפסקה (1) להגדרת "בעל עניין" בתאגיד בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח - 1968.
מרווח הוגן	-	חברת מרווח הוגן בע"מ, המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית היוון לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.
תקנות דין וחשבון	-	תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (פרטי דין וחשבון), התשנ"ח - 1998, כפי שתוקנו.
תקנות דרכי השקעה	-	תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (כללי השקעה החלים על גופים מוסדיים), התשע"ב 2012.
תקנות ההון	-	תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח - 1998, כפי שתוקנו ותקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הון עצמי מזערי הנדרש מחברה מנהלת של קופת גמל או קרן פנסיה), התשע"ב - 2012.
EMI	-	אי.אמ.איי עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים**א. הצהרה על עמידה בתקני דיווח כספי בינלאומיים**

הדוחות הכספיים המאוחדים הוכנו על ידי הקבוצה בהתאם לתקני דיווח כספי בינלאומיים (להלן: "IFRS") ובהתאם לדרישות הגילוי אשר נקבעו על ידי הממונה, בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א-1981. הדוחות הכספיים המאוחדים אושרו לפרסום על ידי דירקטוריון החברה ביום 31 במרס 2019.

ב. מטבע פעילות ומטבע הצגה

הדוחות הכספיים המאוחדים מוצגים בש"ח, שהינו מטבע הפעילות של החברה. החל מהדוחות הכספיים ליום 31 במרס 2018 מציגה החברה את המידע הכספי במיליוני ש"ח. המידע הכספי עוגל למיליון הקרוב. השקל הינו המטבע שמייצג את הסביבה הכלכלית העיקרית בה פועלת החברה.

ג. בסיס המדידה

הדוחות הוכנו על בסיס העלות ההיסטורית למעט הנכסים וההתחייבויות הבאים:

- מכשירים פיננסיים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד;
- מכשירים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר;
- נדל"ן להשקעה הנמדד לפי שווי הוגן;
- קבוצת הרכוש הקבוע המתייחסת לקרקע ובנייני משרדים הנמדדים לפי שווי הוגן;
- השקעות בחברות כלולות ועסקאות משותפות הנמדדים לפי שיטת השווי המאזני;
- נכסי והתחייבויות מיסים נדחים;
- נכסים והתחייבויות בגין הטבות לעובדים;
- נכסי ביטוח משנה;
- התחייבויות ביטוחיות;
- הפרשות.

למידע נוסף בדבר אופן המדידה של נכסים והתחייבויות אלו ראה [באור 3](#), בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית.

ד. שימוש באומדנים ושיקול דעת**שימוש באומדנים**

בעריכת הדוחות הכספיים בהתאם ל-IFRS ובהתאם לחוק הפיקוח והתקנות שהותקנו על פיו, נדרשת הנהלת החברה להשתמש בשיקול דעת בהערכת, אומדנים והנחות לרבות הנחות ואומדנים אקטואריים (להלן: "אומדנים"), אשר משפיעים על יישום המדיניות החשבונאית ועל נכסים והתחייבויות, הכנסות והוצאות. יובהר שהתוצאות בפועל עלולות להיות שונות מאומדנים אלה, בין היתר, עקב שינויים רגולטוריים שפורסמו או צפויים להתפרסם בתחומי הביטוח, הפנסיה והגמל ואשר קיימת אי וודאות באשר לאופן התאמתם והשלכותיהם. האומדנים העיקריים הכלולים בדוחות הכספיים מבוססים, בין היתר, על הערכות אקטואריות וכן על הערכות שווי חיצוניות.

בעת גיבושם של אומדנים חשבונאיים ואקטואריים המשמשים בהכנת הדוחות הכספיים של הקבוצה, נדרשת הנהלת החברה להניח הנחות באשר לנסיבות ואירועים הכרוכים באי וודאות משמעותית. בשיקול דעתה בקביעת האומדנים, מתבססת הנהלת החברה על ניסיון העבר, עובדות שונות, גורמים חיצוניים ועל הנחות סבירות, לרבות ציפיות לעתיד, ככל שניתנות להערכה, בהתאם לנסיבות המתאימות לכל אומדן.

האומדנים וההנחות שבבסיסם נסקרים באופן שוטף. שינויים באומדנים חשבונאיים מוכרים בתקופה שבה תוקנו האומדנים ובכל תקופה עתידית מושפעת.

להלן מידע בדבר האומדנים הקריטיים של החברה ואשר קיים סיכון משמעותי ששינוי מהותי בהם, בפרט נוכח השינויים הרגולטוריים כאמור, עשוי לשנות באופן מהותי את ערכם של נכסים והתחייבויות בדוחות הכספיים במהלך השנה הכספית הבאה:

- התחייבויות בגין חוזי ביטוח - התחייבויות אלה מבוססות על שיטות הערכה אקטואריות ועל הערכות בדבר משתנים דמוגרפיים וכלכליים. ההערכות האקטואריות וההנחות השונות נגזרות בעיקר מניסיון העבר ומבוססות על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את מה שיקרה בעתיד. שינוי בגורמי הסיכון, בשכיחות האירועים או בחומרתם, וכן שינוי המצב המשפטי עשויים להשפיע באופן מהותי על גובה ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח (ראה [באור 35](#)).

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)**ד. שימוש באומדנים ושיקול דעת (המשך)**

- התחייבויות תלויות - כנגד הקבוצה תלויות ועומדות תביעות משפטיות וכן בקשות לאישור תובענות כייצוגיות. בהערכות סיכויי התביעות המשפטיות שהוגשו כנגד החברה וחברות מוחזקות שלה, הסתמכו החברות על חוות דעת יועציהן המשפטיות. הערכות אלה של היועצים המשפטיים מתבססות על מיטב שיפוטם המקצועי, בהתחשב בשלב בו מצויים ההליכים, וכן על הניסיון המשפטי שנצבר בנושאים השונים וזאת מאחר שתוצאות התביעות שתקבענה בבתי המשפט עלולות להיות שונות מההערכות (ראה [באור 38](#)).
- אומדני שווי הוגן - השווי ההוגן של אגרות חוב בלתי סחירות, הלוואות ופיקדונות, מחושב לפי מודל המבוסס על היוון תזרימי המזומנים כאשר שיעורי הריבית להיוון נקבעים על ידי חברה המספקת ציטוט (ראה [באור 13יא](#)).
- ירידת ערך נכסים לא פיננסיים - הקבוצה בוחנת בכל תאריך דיווח אם אירעו אירועים או חלו שינויים בנסיבות המצביעים על כך שחלה ירידת ערך באחד או יותר מהנכסים הלא פיננסיים. בהתקיים סממנים לירידת ערך, נערכת בחינה באם הסכום שבו מוצגת ההשקעה בנכס ניתן להשבה מתוך תזרימי המזומנים המהווים הצפויים מאותו נכס, ובמידת הצורך נרשמת הפרשה לירידת ערך עד גובה הסכום שהינו בר השבה. היוון תזרימי המזומנים מחושב לפי שיעור היוון המשקף את הערכות השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתייחסים לנכס. קביעת האומדנים של תזרימי המזומנים מתבססת על ניסיון העבר של נכס זה או נכסים דומים, ועל הערכת הקבוצה לגבי התנאים הכלכליים שישררו במהלך יתרת אורך החיים השימושיים של הנכס. שינויים בהערכת הקבוצה כאמור, עשויים להוביל לשינויים מהותיים בערכים בספרים של הנכסים ובתוצאות הפעילות (ראה [באור 5](#)).
- קביעת ברות ההשבה של הוצאות רכישה נדחות - הוצאות רכישת פוליסות ביטוח חיים ובריאות, פנסיה וגמל נדחות ומופחתות על פני תקופת הפוליסה. ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות בביטוח חיים וסיעוד נבדקת אחת לשנה תוך שימוש בהנחות לגבי שיעורי ביטולים, תמותה, תחלואה ומשתנים נוספים (ראה [באור 35](#)). קביעת ברות ההשבה של הוצאות הרכישה הנדחות בפנסיה ובגמל נבחנות אחת לשנה על בסיס תיק חוזי הפנסיה והגמל בכללותם.
- קביעת השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה - נדל"ן להשקעה מוצג לפי השווי ההוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות הכוללות הנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מהנכס ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. השווי ההוגן נקבע בהתייחס לעסקאות שנעשו לאחרונה בנדל"ן בעל אופי ומיקום דומים לזה המוערך כאשר מידע זה זמין (ראה [באור 9](#)).
- קביעת השווי ההוגן של נדל"ן לשימוש עצמי - נדל"ן לשימוש עצמי מוצג לפי השווי ההוגן לתאריך הדיווח כאשר שינויים בשווי ההוגן מעבר לעלות בניכוי פחת נזקפים לקרן הערכה מחדש. השווי ההוגן נקבע על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים בהתאם להערכות שווי כלכליות שמבוצעות באופן סדיר על מנת לוודא שהיתרה בדוחות הכספיים אינה שונה באופן מהותי מהערך שהיה נקבע לפי השווי ההוגן בתאריך הדיווח. הערכות השווי הכלכליות כוללות הנחות לגבי אומדנים של תזרימי מזומנים עתידיים הצפויים מנכסים דומים ואומדן שיעור היוון מתאים לתזרימי מזומנים אלה. השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך משולבות, לרבות, גישת ההשוואה והיוון דמי שכירות ראויים מנכסים דומים (ראה [באור 7](#)).

קביעת שווי הוגן

לצורך הכנת הדוחות הכספיים, נדרשת הקבוצה לקבוע את השווי ההוגן של נכסים והתחייבויות מסוימים. מידע נוסף אודות ההנחות ששימשו בקביעת שווי הוגן נכלל בבאורים הבאים:

- [באור 5](#), בדבר נכסים בלתי מוחשיים;
 - [באור 7](#), בדבר רכוש קבוע;
 - [באור 9](#), בדבר נדל"ן להשקעה;
 - [באור 12](#), בדבר נכסים עבור חוזים תלויי תשואה;
 - [באור 13](#), בדבר השקעות פיננסיות אחרות;
 - [באור 24](#), בדבר התחייבויות פיננסיות;
 - [באור 37](#), בדבר הסדרי תשלומים מבוססי מניות.
- בקביעת השווי ההוגן של נכס או התחייבות, משתמשת הקבוצה בנתונים נצפים מהשוק ככל שניתן. מדידות שווי הוגן מחולקות לשלוש רמות במדרג השווי ההוגן בהתבסס על הנתונים ששימשו בהערכה, כדלקמן:
- רמה 1: מחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל לנכסים או התחייבויות זהים.
 - רמה 2: נתונים נצפים מהשוק, במישרין או בעקיפין, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.
 - רמה 3: נתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

באור 2 - בסיס עריכת הדוחות הכספיים (המשך)

ה. פרטים על השינויים במדד ובשער החליפין היציג של הדולר של ארה"ב

שער חליפין יציג של הדולר בארה"ב	מדד המחירים לצרכן		לשנה שהסתיימה ביום
	מדד ידוע	מדד בגין	
%	%	%	
8.10	1.20	0.80	31 בדצמבר 2018
(9.83)	0.30	0.40	31 בדצמבר 2017
(1.46)	(0.30)	(0.20)	31 בדצמבר 2016

ו. תקופת המחזור התפעולי ומבנה הדיווח

פעילות הקבוצה, הכוללת בעיקר פעילות מוסדות כספיים, אינה מאופיינת במחזור תפעולי הניתן לזיהוי בבירור ובעיקרה עולה על שנה, במיוחד בהתייחס לעסקי ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח ולעסקי ביטוח כללי, לגביהם תקופת הדיווח נמשכת זמן רב לאחר תקופת הכיסוי הביטוחי.

הדוחות המאוחדים על המצב הכספי הוצגו לפי סדר נזילות, ללא חלוקה בין שוטף ללא שוטף. הצגה זו, התואמת את תקן חשבונאות בינלאומי מספר 1, מספקת לדעת החברה מידע מהימן ורלוונטי יותר, בשל האמור לעיל, והינה בהתאם להנחיות הממונה.

ז. שינויים במדיניות החשבונאית בשנת 2018

החל מיום 1 בינואר 2018, הקבוצה מיישמת את תקן דיווח כספי בינלאומי 15 ("IFRS 15" או "התקן") אשר קובע הנחיות חדשות לעניין ההכרה בהכנסה.

התקן מציג מודל חדש להכרה בהכנסה מחוזים עם לקוחות הכולל חמישה שלבים:

- (1) זיהוי החוזה עם הלקוח.
- (2) זיהוי מחויבויות ביצוע נפרדות בחוזה.
- (3) קביעת מחיר העסקה.
- (4) הקצאת מחיר העסקה למחויבויות ביצוע נפרדות.
- (5) הכרה בהכנסה עם קיום מחויבויות הביצוע.

כמו כן, התקן קובע דרישות גילוי חדשות ונרחבות יותר מאלה שהיו קיימות לפני כן.

ליישום התקן אין השפעה מהותית על הדוחות הכספיים של הקבוצה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית

כללי המדיניות החשבונאית המפורטת להלן יושמו בעקביות לכל התקופות המוצגות בדוחות מאוחדים אלה על ידי ישויות הקבוצה, למעט, כמתואר בסעיף שינויים במדיניות החשבונאית בשנת 2018 **בבאור 2**, בדבר בסיס עריכת הדוחות הכספיים.

א. בסיס האיחוד**1. צירופי עסקים**

הקבוצה מיישמת לגבי כל צירופי העסקים את שיטת הרכישה (Acquisition method).

מועד הרכישה הינו המועד בו הרוכשת משיגה שליטה על הנרכשת. שליטה מתקיימת כאשר הקבוצה חשופה, או בעלת זכויות לתשואות משתנות ממעורבותה בנרכשת ויש לה את היכולת להשפיע על תשואות אלה באמצעות כוח ההשפעה שלה בנרכשת. בבחינת שליטה נלקחות בחשבון זכויות ממשיות המוחזקות על ידי הקבוצה ועל ידי אחרים.

הקבוצה מכירה במוניטין למועד הרכישה לפי השווי ההוגן של התמורה שהועברה לרבות סכומים שהוכרו בגין זכויות כלשהן שאינן מקנות שליטה בנרכשת וכן השווי ההוגן למועד הרכישה של זכות הונית בנרכשת שהחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה, בניכוי הסכום נטו שיוחס ברכישה לנכסים הניתנים לזיהוי שנרכשו ולהתחייבויות שניטלו.

הרוכשת מכירה במועד הרכישה בהתחייבות תלויה שניטלה בצירוף עסקים אם קיימת מחויבות בהווה שנובעת מאירועי העבר ושוויה ההוגן ניתן למדידה באופן מהימן.

במידה והקבוצה מבצעת רכישה במחיר הזדמנותי (כזאת הכוללת מוניטין שלילי), היא מכירה ברווח שנוצר כתוצאה מכך בדוח רווח והפסד במועד הרכישה.

כמו כן, מוניטין אינו מעודכן בגין ניצול הפסדים מועברים לצרכי מס שהיו קיימים במועד צירוף העסקים.

התמורה שהועברה כוללת את השווי ההוגן של הנכסים שהועברו לבעלים הקודמים של הנרכשת, התחייבויות שהתהוו לרוכש מול הבעלים הקודמים של הנרכשת וזכויות הוניות שהונפקו על ידי הקבוצה. בצירוף עסקים שהושג בשלבים, **ההפרש בין השווי ההוגן למועד הרכישה של הזכויות ההוניות בנרכשת שהחזקה קודם לכן על ידי הקבוצה לבין הערך הפנקסני לאותו מועד נזקף לדוח רווח והפסד במסגרת סעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון**. כמו כן, התמורה שהועברה כוללת את השווי ההוגן של תמורה מותנית. לאחר מועד הרכישה, הקבוצה מכירה בשינויים בשווי ההוגן של התמורה המותנית המסווגת בהתחייבות פיננסית בדוח רווח והפסד, ואילו תמורה מותנית המסווגת כמכשיר הוני אינה נמדדת מחדש. שינויים בהתחייבות בגין תמורה מותנית בצירופי עסקים שאירעו לפני ה-1 בינואר 2010, ממשיכים להיזקף למוניטין ולא מוכרים בדוח רווח והפסד.

אם צירוף העסקים מסלק יחסים קודמים בין הרוכשת לבין הנרכשת, אזי הקבוצה מנכה/מוסיפה לתמורה שהועברה בצירוף העסקים את הנמוך מבין הסכום של הוראות סילוק כלשהן הנקובות בחוזה, לבין הסכום שבו החוזה עדיף או נחות מנקודת המבט של הרוכשת, בהשוואה לתנאים של עסקאות שוטפות בשוק בחוזים זהים או דומים ומכירה בסכום זה ברווח או הפסד במסגרת סעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון.

עלויות הקשורות לרכישה שהתהוו לרוכשת בגין צירוף עסקים, כגון: עמלות למתווכים, עמלות ייעוץ, עמלות משפטיות, הערכת שווי ועמלות אחרות בגין שירותים מקצועיים או שירותי ייעוץ, למעט אלו הקשורות בהנפקת מכשירי חוב או הון בקשר עם צירוף העסקים, מוכרות כהוצאות בתקופה שבה השירותים מתקבלים.

2. חברות בנות

חברות בנות הינן ישויות הנשלטות על ידי החברה. הדוחות הכספיים של חברות בנות נכללים בדוחות הכספיים המאוחדים מיום השגת השליטה ועד ליום אובדן השליטה. המדיניות החשבונאית של חברות בנות שונתה במידת הצורך על מנת להתאימה למדיניות החשבונאית שאומצה על ידי הקבוצה.

הדוחות הכספיים של קרנות הפנסיה וקופות הגמל המנוהלות בקבוצה לא אוחדו מכיוון שלחברה אין חלק בנכסיהן ובהתחייבויותיהן.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**א. בסיס האיחוד (המשך)****3. השקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות**

חברות כלולות הינן ישויות בהן יש לקבוצה השפעה מהותית על המדיניות הכספית והתפעולית, אך לא הושגה בהן שליטה או שליטה משותפת. קיימת הנחה לפיה החזקה בשיעור של 20% עד 50% במוחזקת מקנה השפעה מהותית. בבחינת קיומה של השפעה מהותית, מובאות בחשבון זכויות הצבעה פוטנציאליות, הניתנות למימוש או להמרה באופן מיידי למניות החברה המוחזקת. עסקאות משותפות הינן הסדרים משותפים בהם לקבוצה יש זכויות לנכסים נטו של ההסדר.

השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות מטופלות בהתאם לשיטת השווי המאזני ומוכרות לראשונה לפי עלותן. עלות ההשקעה כוללת עלויות עסקה.

כאשר החברה משיגה השפעה מהותית או שליטה משותפת בעסקה משותפת לראשונה בהשקעה שטופלה כנכס פיננסי זמין למכירה עד למועד השגת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, רווח כולל אחר שנצבר בגין ההשקעה מועבר לרווח והפסד באותו מועד.

הדוחות הכספיים המאוחדים כוללים את חלקה של הקבוצה בהכנסות ובהוצאות ברווח והפסד וברווח כולל אחר של חברות מוחזקות, המטופלות לפי שיטת השווי המאזני, לאחר תיאומים הנדרשים כדי להתאים את המדיניות החשבונאית לזו של הקבוצה מהיום בו מתקיימת ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת ועד ליום שבו לא מתקיימת עוד ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת. כאשר חלקה של הקבוצה בהפסדים עולה על ערך הזכויות של הקבוצה בישות המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני, הערך בספרים של אותן זכויות, כולל השקעה לזמן ארוך המהווה חלק מההשקעה במוחזקת, מופחת לאפס. במקרים בהם חלקה של הקבוצה בהשקעה לזמן ארוך המהווה חלק מההשקעה במוחזקת שונה מחלקה בהון המוחזקת, הקבוצה ממשיכה להכיר בחלקה בהפסדי המוחזקת, לאחר איפוס ההשקעה ההונית, בהתאם לשיעור זכאותה הכלכלית בהשקעה לזמן ארוך, לאחר איפוס הזכויות כאמור. הקבוצה אינה מכירה בהפסדים נוספים של החברה המוחזקת, אלא אם לקבוצה יש מחויבות לתמיכה בישות המוחזקת או אם שילמה סכומים בעבורה.

4. זכויות שאינן מקנות שליטה

זכויות שאינן מקנות שליטה הן ההון בחברה בת שאינו ניתן לייחוס, במישרין או בעקיפין, לחברה האם.

מדידת זכויות שאינן מקנות שליטה במועד צירוף העסקים

זכויות שאינן מקנות שליטה, שהינן מכשירים המקנים זכות בעלות בהווה והמעניקים למחזיק בהן חלק בנכסים נטו במקרה של פירוק (לדוגמה: מניות רגילות), נמדדות במועד צירוף העסקים בשווי הוגן או לפי חלקן היחסי בנכסים והתחייבויות המזוהים של הנרכשת, על בסיס כל עסקה בנפרד.

הקצאת רווח או הפסד ורווח כולל אחר בין בעלי המניות

רווח או הפסד וכל רכיב של רווח כולל אחר מיוחסים לבעלים של החברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה. סך הרווח או ההפסד והרווח הכולל האחר מיוחס לבעלים של החברה ולזכויות שאינן מקנות שליטה גם אם כתוצאה מכך יתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה תהיה שלילית.

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה, תוך שימור שליטה

עסקאות עם זכויות שאינן מקנות שליטה תוך שימור שליטה, מטופלות כעסקאות הוניות. כל הפרש בין התמורה ששולמה או התקבלה לבין השינוי בזכויות שאינן מקנות שליטה נזקף לחלק הבעלים של החברה ישירות לקרן הון.

הסכום שבו מתואמות הזכויות שאינן מקנות שליטה מחושב כלהלן:

בעלייה בשיעור ההחזקה, לפי החלק היחסי הנרכש מיתרת הזכויות שאינן מקנות שליטה בדוחות הכספיים המאוחדים ערב העסקה.

בירידה בשיעור ההחזקה, לפי חלקם היחסי שמומש של הבעלים של החברה הבת בנכסים נטו של החברה הבת, לרבות מוניטין.

כמו כן, בעת שינויים בשיעור ההחזקה בחברה בת, תוך שימור שליטה, החברה מייחסת מחדש את הסכומים המצטברים שהוכרו ברווח כולל אחר בין הבעלים של החברה לבין הזכויות שאינן מקנות שליטה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

א. בסיס האיחוד (המשך)

5. אובדן השפעה מהותית או שליטה משותפת

הקבוצה מפסיקה ליישם את שיטת השווי המאזני החל מאותו מועד בו איבדה את ההשפעה המהותית בחברה הכלולה או את השליטה המשותפת בעסקה המשותפת ומטפלת בהשקעה הנותרת כנכס פיננסי או חברה כלולה, לפי העניין.

במועד אובדן ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מודדת בשווי הוגן השקעה כלשהי שנותרה לה בחברה הכלולה או בעסקה המשותפת לשעבר. החברה מכירה ברווח או הפסד במסגרת סעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון בכל הפרש בין השווי ההוגן של השקעה כלשהי שנותרה ותמורה כלשהי ממימוש של חלק מההשקעה בחברה הכלולה או בעסקה המשותפת לבין הערך בספרים של השקעה במועד זה.

הסכומים שהוכרו בהון דרך רווח כולל אחר בהתייחס לאותה חברה כלולה או עסקה משותפת מסווגים מחדש לרווח הפסד או לעודפים, באותו אופן שהיה נדרש אילו החברה הכלולה או העסקה המשותפת הייתה מממשת בעצמה את הנכסים או ההתחייבויות המתייחסים.

כאשר הקבוצה מאבדת השפעה מהותית ומשיגה שליטה משותפת בעסקה משותפת או להיפך, השינוי מטופל כמתואר בסעיף 7 להלן.

6. צירופי עסקים תחת אותה שליטה

רכישת זכויות בעסקים שבשליטת בעל המניות השולט בקבוצה, טופלה לפי גישת הערכים בספרים כאילו בוצעה הרכישה ביום בו הושגה השליטה לראשונה על ידי בעל השליטה בקבוצה.

הנכסים וההתחייבויות שנרכשו מוצגים לפי הערכים כפי שהוצגו קודם לכן בדוחות הכספיים המאוחדים של בעל השליטה בקבוצה. מרכיבי ההון של הקבוצה הוצגו מחדש מיום השגת השליטה לראשונה על ידי בעל השליטה בקבוצה כך שרכיבי ההון של הישות הנרכשת נוספו לאותם רכיבי הון הקיימים בקבוצה, למעט הון המניות של הישות הנרכשת אשר נזקף לפרמיה. כל הפרש בין המזומן ששולם עבור הרכישה לבין ערכי הנכסים וההתחייבויות שנרכשו ביום השגת השליטה מוכר ישירות בהון.

7. שינוי בשיעורי החזקה בחברות המטופלות בשיטת השווי המאזני תוך שימור השפעה מהותית או שליטה משותפת, לרבות מעבר בין השפעה מהותית לשליטה משותפת ולהיפך

בעת עלייה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה מיישמת את שיטת הרכישה רק בגין אחוזי החזקה הנוספים בעוד שהחזקה הקודמת נותרת ללא שינוי.

בעת ירידה בשיעור החזקה בחברה המטופלת בהתאם לשיטת השווי המאזני תוך שימור ההשפעה המהותית או השליטה המשותפת, הקבוצה גורעת חלק יחסי מהשקעתה ומכירה ברווח או הפסד מהמכירה, במסגרת סעיף רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון בדוח רווח והפסד. עלות הזכויות שנמכרו לצורך חישוב הרווח או הפסד מהמכירה נקבעת לפי ממוצע משוקלל.

8. פעילות משותפת

כאשר לקבוצה יש זכויות לנכסים ומחויבויות להתחייבויות המיוחסות להסדרים משותפים היא מכירה בנכסים, התחייבויות, הכנסות והוצאות של הפעילות המשותפת בהתאם לזכויותיה בפריטים אלו, כולל חלקה בפריטים המוחזקים או שהתהוו במשותף. רווחים או הפסדים מעסקאות עם פעילויות משותפות מוכרות רק בגובה חלקם של הצדדים האחרים בפעילות המשותפת. כאשר עסקאות אלה מספקות ראיה לירידת ערך, של אותם נכסים, הפסדים אלה מוכרים במלואם על ידי הקבוצה.

9. עסקאות שבוטלו באיחוד

יתרות הדדיות בקבוצה והכנסות והוצאות שטרם מומשו, הנובעות מעסקאות בינחברתיות, בוטלו במסגרת הכנת הדוחות הכספיים המאוחדים. רווחים שטרם מומשו הנובעים מעסקאות עם חברות כלולות ועם עסקאות משותפות, בוטלו כנגד ההשקעה לפי זכויות הקבוצה בהשקעות אלו. הפסדים שטרם מומשו בוטלו באותו אופן לפיו בוטלו רווחים שטרם מומשו, כל עוד לא הייתה ראיה לירידת ערך.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ב. מטבע חוץ****1. עסקאות במטבע חוץ**

עסקאות במטבע חוץ מתורגמות למטבעות הפעילות הרלוונטיים של חברות הקבוצה לפי שער החליפין שבתוקף בתאריכי העסקאות. נכסים והתחייבויות כספיים הנקובים במטבע חוץ במועד הדיווח, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף לאותו יום. הפרשי שער בגין הפריטים הכספיים הינם ההפרש שבין העלות המופחתת במטבע הפעילות לתחילת השנה, כשהיא מתואמת לריבית האפקטיבית ולתשלומים במשך השנה לבין העלות המופחתת במטבע חוץ מתורגמת לפי שער החליפין לסוף השנה. נכסים והתחייבויות לא כספיים הנקובים במטבעות חוץ והנמדדים לפי שווי הוגן, מתורגמים למטבע הפעילות לפי שער החליפין שבתוקף ביום בו נקבע השווי ההוגן. פריטים לא כספיים הנקובים במטבע חוץ והנמדדים לפי עלות היסטורית, מתורגמים לפי שער החליפין שבתוקף למועד העסקה.

הפרשי שער הנובעים מתרגום למטבע הפעילות מוכרים בדרך כלל ברווח והפסד, פרט להפרשים אשר מוכרים ברווח כולל אחר, הנובעים מתרגום של מכשירים פיננסיים הוניים המסווגים כזמינים למכירה (למעט במקרה של ירידת ערך ואז הפרשי התרגום שהוכרו ברווח כולל אחר מסווגים מחדש לרווח והפסד).

2. פעילות חוץ

הנכסים וההתחייבויות של פעילויות חוץ, כולל מוניטין והתאמות לשווי הוגן שנוצרו ברכישה, תורגמו לש"ח לפי שערי החליפין שבתוקף למועד הדיווח. ההכנסות וההוצאות של פעילויות החוץ, תורגמו לש"ח לפי שערי החליפין שבתוקף במועדי העסקאות.

הפרשי השער בגין התרגום מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון בקרן תרגום של פעילויות חוץ.

כאשר פעילות חוץ היא חברה בת שאינה בבעלות מלאה של הקבוצה החלק היחסי של הפרשי השער בגין פעילות החוץ מוקצה לזכויות שאינן מקנות שליטה.

דוחותיה הכספיים של פעילות חוץ שאינה מוחזקת במישרין, מתורגמים לש"ח לפי שיטת האיחוד בשלבים, לפיה הדוחות הכספיים של פעילות החוץ מתורגמים תחילה למטבע הפעילות של חברת האם הישירה ולאחר מכן מתורגמים למטבע הפעילות של החברה האם הסופית. לפיכך, בעת מימוש פעילות החוץ שאינה מוחזקת במישרין, הקבוצה מסווגת מחדש לרווח והפסד את הסכום המצטבר בקרן התרגום בגובה הסכום שהיה נוצר, לו פעילות החוץ הייתה מתורגמת ישירות לש"ח.

בעת מימוש של פעילות חוץ המביא לאובדן שליטה, השפעה מהותית או שליטה משותפת הסכום המצטבר בקרן התרגום שנובע מפעילויות החוץ מסווג מחדש לרווח והפסד, כחלק מהרווח או ההפסד ממימוש ההשקעה.

ככלל, הפרשי שער בגין הלוואות שנתקבלו או הועמדו לפעילויות חוץ, לרבות פעילויות חוץ שהינן חברות בנות, מוכרים ברווח והפסד בדוחות המאוחדים.

כאשר סילוקן של הלוואות שנתקבלו או שהועמדו לפעילות חוץ אינו מתוכנן ואינו צפוי בעתיד הנראה לעין, רווחים והפסדים מהפרשי שער הנובעים מפריטים כספיים אלה נכללים כחלק מההשקעה בפעילות החוץ, נטו, מוכרים ברווח כולל אחר ומוצגים בהון כחלק מקרן תרגום.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ג. חוזי ביטוח**

IFRS 4, הדן בחוזי ביטוח מחרגי מבטח מיישום תקן בינלאומי מספר 8 - מדיניות חשבונאית, שינויים באומדנים חשבונאיים וטעויות (להלן: "תקן 8"), בעת קביעת המדיניות החשבונאית שלו בקשר לחוזי ביטוח, למעט חמישה חריגים. תקן 8 קובע, בין היתר, את האופן בו תקבע מדיניות חשבונאית בקשר לעסקה או אירוע אשר לגביהם אין הוראות ספציפיות בתקינה הבינלאומית. כתוצאה מההחלטה האמורה, עיקרי המדיניות החשבונאית ושיטות החישוב בקשר לפעילות הביטוחית בביטוח חיים, בביטוח כללי ובביטוח בריאות, הערוכים על בסיס התקינה הבינלאומית, זהים בעיקרם לאלו אשר יושמו בעריכת הדוחות הכספיים השנתיים לכל התקופות המוצגות בדוחות כספיים אלו כלהלן:

1. מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות

א. לעניין הכרה בהכנסות ראה [באור 3](#) [ביב](#) להלן.

ב. עתודות ענפי ביטוח חיים:

עתודות הביטוח מחושבות בהתאם להוראות הממונה (תקנות וחוזרים), כללים חשבונאיים ושיטות אקטואריות מקובלות ובאופן עקבי לשנה קודמת. העתודות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל, מין המבוטח, ותק הכיסויים, תקופת הביטוח, סוג הביטוח, סכום הביטוח וכו'.

עתודות ביטוח חיים, עתודות ביטוח סיעוד, חלקם של מבטחי המשנה בהן והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח חיים על פוליסות שהונפקו עד ליום 31 בדצמבר 1998, נקבעות על בסיס הערכה אקטוארית, המבוצעת על-ידי האקטואר הממונה על ביטוח חיים וביטוח בריאות בחברה, מר יונתן ברודי F.I.L.A.A. האקטואר האמור הינו נושא משרה בחברה.

ג. עתודות מגזר ביטוח חיים הצמודות למדד וההשקעות המוחזקות כנגד עתודות אלו, נכללו בדוחות הכספיים לפי המדד שפורסם לאחרונה לפני תאריך הדיווח (המדד בגין חודש נובמבר), לרבות עתודות ביטוח חיים בקשר לפוליסות שלפי תנאיהן צמודות בתאריך הדיווח למדד בגין חודש יוני או חודש דצמבר, לפי העניין (הצמדה חצי שנתית).

ד. הנחיות הממונה בדבר עתודות לתשלום קצבה:

בחודש מרס 2013 פרסם הממונה חוזר בנושא "מקדמי קצבה המגלמים הבטחת תוחלת חיים". בחוזר זה נקבע כי חברת הביטוח תקבע שני ערכי K, אחד בגין התחייבויות בשל מרכיב החיסכון תלוי תשואה ושני בגין התחייבויות בשל מרכיב החיסכון מבטיח התשואה. העתודה המשלימה לגמלה נצברת באופן הדרגתי בגין הכספים שנצברו בפוליסות עד לתום תקופת הדיווח, בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים לגיל הפרישה.

ההפרשה ההדרגתית נעשית על ידי שימוש בפקטור K הנגזר משיעור ההכנסות העתידיות. ככל שפקטור K גבוה יותר, ההתחייבות להשלמת עתודה לקצבה שתוכר בדוח הכספי תהיה נמוכה יותר והסכום שידחה וירשם בעתיד יהיה גבוה יותר.

נכון לתאריך הדוחות הכספיים, החברה קבעה עבור פוליסות מבטיחות תשואה פקטור K של 0% ועבור פוליסות משתתפות ברווחים שיעור פקטור K של 0.935%.

מדיניות החברה הינה שערך ה-K הינו קבוע. יש להפחית ערך זה רק במידה ולא ניתן להצדיקו. יצוין כי המודל יכול להצדיק ערך K גבוה יותר, שהינו כ-1%.

יתרת העתודה להשלמת גמלא הכלולה בדוחות הכספיים ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה לסך של כ-926 מיליוני ש"ח וסך של כ-878 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017.

העתודה הצפויה להיזקף לדוחות הכספיים על ידי שימוש בפקטור K ליום 31 בדצמבר 2018 הסתכמה לסך של כ-676 מיליוני ש"ח וסך של כ-689 מיליוני ש"ח עד ליום 31 בדצמבר 2017.

החברה מבצעת אומדנים באשר להתחייבויות לקצבה בהתבסס על נתונים שפורסמו על ידי משרד האוצר וכן בהתבסס על נתונים אקטואריים נוספים, אשר נבחנים אל מול הניסיון בפועל בקבוצה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ג. חוזי ביטוח (המשך)****1. מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)****ה. הוצאות רכישה נדחות:**

הוצאות הרכישה הנדחות של פוליסות ביטוח חיים ופוליסות סיעוד (Deferred acquisition costs, להלן - ה-DAC), אשר נמכרו החל מיום 1 בינואר 1999 וכוללות הוצאות ישירות של עמלות לסוכנים, לרבות פרסים ומענקים וכן הוצאות הנובעות מהפקת פוליסות חדשות, לרבות הוצאות לבדיקות רפואיות, חיתום, שיווק והוצאות הנהלה וכלליות. ה-DAC מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר מ-15 שנה. ה-DAC המתייחס לפוליסות שבוטלו נמחק במועד הביטול.

ו. הוצאות רכישה ישירות בגין חוזי פנסיה:**בגין חוזי פנסיה לפני ה-1 בינואר 2018 (מועד הכניסה לתוקף של IFRS 15, הכרה בהכנסה):**

הוצאות רכישה תוספתיות (עמלות לסוכנים, מפקחי רכישה ומשווקי פנסיה) המיוחסות במישרין להשגת חוזי פנסיה, נרשמות כהוצאות רכישה נדחות (DAC) אם ניתן לזהותן בנפרד ולמדוד אותן באופן מהימן ואם השבתן צפויה. ה-DAC מייצג את זכותה החוזית של החברה המנהלת לקבל דמי ניהול מקרנות הפנסיה והוא מופחת בשיעורים שנתיים שווים על פני התקופה המשוערת לקבלת ההכנסות מדמי הניהול המוערכת על-ידי אקטואר קרן הפנסיה בהתבסס על הנחות ביטולים. תקופת ההפחתה הצפויה הנה כ-14.9 שנים והיא נבחנת אחת לשנה לפחות. הקבוצה בוחנת מידי שנה את יכולת ההשבה של ה-DAC על בסיס תיק חוזי הפנסיה בכללותו, בדיקת ברות ההשבה לשנת הדוח העלתה כי סך ההכנסות העתידיות, מכסות את יתרת ההוצאות הנדחות למועד הדיווח.

בגין חוזי פנסיה מיום 1 בינואר 2018 (מועד הכניסה לתוקף של IFRS 15, הכרה בהכנסה):

כאמור **בבאור 12**, החל מיום 1 בינואר 2018 מיישמת החברה את IFRS 15, הכרה בהכנסה (להלן – "התקן"). הוצאות הרכישה התוספתיות המפורטות לעיל מהוות בהתאם לתקן עלויות תוספתיות להשגת חוזים עם לקוחות ולפיכך מהוות כנסים וממשיכות להיות מופחתות בשיעורים שנתיים על פני התקופה המשוערת לקבל ההכנסות מדמי הניהול המוערכת על-ידי אקטואר קרן הפנסיה בהתבסס על הנחות ביטולים. תקופת ההפחתה הצפויה הינה כאמור כ-14.9 שנים והיא נבחנת אחת לשנה לפחות. החברה בחרה ליישם את ההקלה המעשית בתקן וליישם אותו על תיקי חוזים עם מאפיינים דומים (PORTFOLIO APPROACH). החברה יישמה הקלה מעשית זו על-ידי קיבוץ עסקאות פר עסק וסוכן לתפוקה החל משנת 2018. הקבוצה בוחנת מדי שנה את יכולת ההשבה של ה-DAC כאשר בדיקת ברות ההשבה נעשית בערכים לא מהוונים.

ז. הוצאות רכישה נדחות בגין צרוף עמיתים לקופות הגמל וקרנות השתלמות:

הוצאות רכישה תוספתיות (עמלות לסוכנים, מפקחי רכישה ומשווקים פנסיוניים) המיוחסות במישרין לצרוף עמיתים לקופות הגמל וקרנות השתלמות, נרשמות כהוצאות רכישה נדחות (DAC) אם ניתן לזהותן בנפרד ולמדוד אותן באופן מהימן ואם השבתן צפויה.

הוצאות אלו מופחתות בשיעורים שנתיים שווים על פני התקופה בה תפיק החברה הכנסות מהעמיתים שצורפו, המוערכת על ידי מומחה, בהתבסס על הנחות ביטולים ופדיונות. תקופת ההפחתה הצפויה הנה כ-7.3 שנים והיא נבחנת אחת לשנה לפחות. הקבוצה בוחנת מידי שנה את יכולת ההשבה של ה-DAC על בסיס התיק בכללותו, בדיקת ברות ההשבה לשנת הדוח העלתה כי סך ההכנסות העתידיות, מכסות את יתרת ההוצאות הנדחות למועד הדיווח.

ח. בדיקה של ברות השבת ה-DAC בביטוח חיים וסיעוד:

בהתאם להוראות הממונה, האקטואר הממונה בודק מדי שנה את ברות השבת ה-DAC. הבדיקה נערכת על מנת לוודא שהעתודה בניכוי ה-DAC בגין הפוליסות שנמכרו החל משנת 1999 מספיקה, ושהפוליסות צפויות ליצור הכנסות עתידיות שתכסנה את הפחתת ה-DAC ואת ההתחייבויות הביטוחיות, הוצאות התפעול והעמלות בגין אותן פוליסות.

הבדיקה נערכת לכל שנות החיתום ביחד. בדיקת ברות ההשבה לשנת הדוח העלתה כי סך ההכנסות העתידיות מפוליסות ביטוח חיים וסיעוד שבגינן שולמו הוצאות הרכישה הנדחות, מכסות את יתרת ההוצאות הנדחות למועד הדיווח.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

1. מגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ט. בדיקת נאותות העתודות (Liability Adequacy Test):

הקבוצה עורכת באופן שוטף בדיקה לגבי הלימות העתודות (LAT). במידה שהבדיקה מעלה כי הפרמיות המתקבלות אינן מספיקות לכיסוי התביעות הצפויות בניכוי העתודות הביטוחיות למועד החישוב, נרשמת הפרשה מיוחדת בגין החוסר. הבדיקה נעשית בנפרד עבור פוליסות פרט ובנפרד עבור פוליסות קולקטיביות. במקרה של פוליסות פרט, הבדיקה נעשית ברמת תוכנית הביטוח בפוליסה לרבות הנספחים הרלוונטים לאותה פוליסה. במקרה של פוליסות קולקטיביות, הבדיקה מתבצעת ברמת הקולקטיב הבודד, פרט לפוליסות ביטוח סיעודי בהן הבדיקה מתבצעת עבור כלל הפוליסות הקולקטיביות.

הפרמטרים וההנחות המשמשים לבדיקות הנ"ל כוללים הנחות בגין ביטולים, הוצאות תפעול, תוספת הפער לשווי הוגן ביחס לשווי בספרים של נכסים לא סחירים, תמותה ותחלואה הנקבעות על ידי האקטואר מדי שנה על פי ניסיון העבר ומחקרים רלוונטים אחרים. עבור פוליסות קולקטיביות נעשות הבדיקות לגבי הלימות העתודות בהתאם לניסיון התביעות של הקולקטיבים. בחודש אוגוסט 2015 פורסם חוזר שעניינו בדיקת נאותות העתודות (LAT) בדוחות הכספיים של חברות ביטוח ומכתב הבהרות לעניין גילוי בדוחות כספיים ודרישת דוח מיוחד לממונה (להלן ביחד "הוראות לעניין גילוי ומדידה של התחייבויות בגין חוזי ביטוח"). בהתאם לחוזר נקבעו מספר הוראות המתייחסות לאופן חישוב בדיקת נאותות העתודות בדוחות הכספיים (LAT). ההוראות מתייחסות, בין היתר, לשיעור ההיוון המשמש בחישוב לרבות בהתייחס לפרמיית אי נזילות שיש להביא בחשבון, לאומדן ההתארכות העתידית הצפויה בתוחלת החיים, למרווחים בקשר להנחות אקטואריות בחישוב ה-LAT וכן לאופן ההתחשבות בתוספת הפער לשווי ההוגן ביחס לשווי בספרים של נכסים לא סחירים.

י. עדכון הריביות להיוון המשמשות בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

בשל עלייה בריבית חסרת הסיכון המשמשת לבחינת נאותות העתודות, הקטינה הראל ביטוח את ההתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח בסך של כ-59 מיליוני ש"ח והגדילה את הרווח ואת הרווח הכולל לפני מס בסכום האמור בתקופת הדוח. בתקופה המקבילה אשתקד, בשל ירידה בריבית חסרת הסיכון המשמשת לבחינת נאותות העתודות, הגדילה הראל ביטוח את ההתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח בסך של כ-50 מיליוני ש"ח אשר הקטינו את הרווח ואת הרווח הכולל בסכום האמור.

בשל הירידה בשנת 2017 בריבית חסרת הסיכון לטווח הקצר המשמשת לבחינת נאותות העתודות, הופחתו הריביות להיוון בשיעור שנתי ריאלי בשיעור של 0.25% מ-1% ל-0.75% ובהתאם לכך, הגדילה הראל ביטוח את ההתחייבויות הביטוחיות במגזר ביטוח כללי בסך של כ-8 מיליוני ש"ח אשר הקטינו את הרווח ואת הרווח הכולל בסכום האמור.

ההשפעה על התוצאות הכספיות מפורטת להלן:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
(93)	(50)	59
(93)	(50)	59
-	(8)	-
(93)	(58)	59
(60)	(38)	39

קיטון (גידול) בעקבות בחינת נאותות העתודות

סה"כ ביטוח חיים

ביטוח כללי

סך הכל השפעות הריבית על הרווח והרווח הכולל לפני מס

סך הכל השפעות הריבית על הרווח והרווח הכולל לאחר מס

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ג. חוזי ביטוח (המשך)****1. מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח וביטוח סיעוד במגזר ביטוח בריאות (המשך)**

יא. תביעות תלויות כוללות בעיקר הפרשות לתביעות תלויות עבור מקרי מוות בפוליסות פרט ובעסקי ביטוח חיים קבוצתי, על בסיס ההודעות שנתקבלו בגין אירועי הביטוח וסכומי הביטוח.

יב. הפרשות לתשלומי גמלאות והפרשות לתביעות מתמשכות בתשלום בביטוח אבדן כושר עבודה ובביטוח סיעודי, ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן, וכן הפרשות לתביעות שאירעו אך לא דווחו (IBNR), נכללות במסגרת התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

יג. הפרשה בגין השתתפות ברווחים שנצברה לזכות בעלי הפוליסה בביטוח חיים קבוצתי ובביטוח סיעודי קבוצתי נכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות.

יד. חוזי השקעה:

תקבולים בגין חוזי השקעה לא נכללים בסעיף פרמיות שהורווחו אלא נזקפים ישירות להתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה. תשלומי פדיונות, מוות ותום תקופה, בגין חוזים אלה לא נזקפים לדוח רווח והפסד אלא נגרעים ישירות מהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה.

בדוח רווח והפסד נזקפים בשל חוזים אלה ההכנסות מהשקעות, שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח בשל חלקם של המבוטחים בהכנסות מהשקעות, דמי ניהול, עמלות לסוכנים והוצאות הנהלה וכלליות.

טו. הצגת התחייבויות ביטוחיות בהתאם לחשיפה פיננסית:

בהתאם להנחיית הממונה, ההתחייבויות הביטוחיות המפורטות להלן מוצגות בהתאם לחשיפה הפיננסית הנובעת מהן:

1. תוכנית לביטוח סיעודי קבוצתי שבה מרבית סיכוני ההשקעה אינם מוטלים על המבטח.

2. חלק מההתחייבות בתוכנית מסוג סיעוד שבה מרבית סיכוני ההשקעה אינם מוטלים על המבטח.

3. חלק מההתחייבויות בתוכנית מסוג אובדן כושר עבודה אשר בהן החשיפה הפיננסית אינה מוטלת על המבטח.

טז. להתחייבויות הביטוחיות בגין עסקת רכישת תיק ביטוח החיים והבריאות של אליהו יוחס הפרש מקורי בגין רווחיות עתידית הגלומה בנכסים ובהתחייבויות שנרכשו. הפרש מקורי זה מופחת בהתאם לתקופת ההנאה הכלכלית.

2. מגזר ביטוח כללי ומגזר ביטוח בריאות למעט סיעוד

א. לעניין הכרה בהכנסה - ראה [באור 3](#) להלן.

ב. הסעיפים שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח ברוטו ובשייר כוללים, בין היתר, תשלומים ועלויות טיפול ישירות בגין תביעות ששולמו ותלויות שאירעו בשנת הדוח, תשלומים ועדכון ההפרשה לתביעות התלויות שנרשמה בשנים קודמות וכן מרכיב הוצאות הנהלה וכלליות בגין ישוב התביעות.

ג. הפרשה להוצאות עקיפות ליישוב תביעות תלויות:

הפרשות לתביעות תלויות הכלולות בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כוללות הפרשות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות.

ד. התחייבויות בגין חוזי ביטוח והוצאות רכישה נדחות:

העתודה לסיכונים שטרם חלפו והתביעות התלויות הכלולות בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח, חלקם של מבטחי משנה בהם, הכלול בסעיף נכסי ביטוח משנה, והוצאות הרכישה הנדחות בביטוח כללי ובביטוח בריאות, חושבו בהתאם לתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, על תיקוניהן, הנחיות הממונה ושיטות אקטואריות מקובלות לחישוב תביעות תלויות, המיושמות בהתאם לשיקול דעתם של האקטוארים.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. מגזר ביטוח כללי ומגזר ביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ה. בסעיף התחייבויות בגין חוזי ביטוח נכללות ההתחייבויות הביטוחיות הבאות:

1. עתודה לסיכונים שטרם חלפו המהווה יתרת פרמיה שטרם הורווחה (Unearned Premium Reserve), לתום תקופת הדוח. עתודה זו אינה מחושבת בדרך אקטוארית ואינה תלויה בהנחות כלשהן. עתודה זו משקפת את דמי הביטוח המתייחסים לתקופת ביטוח שלאחר תאריך הדיווח ומחושבת על בסיס יומי.

2. עתודה לפרמיה בחסר (ככל שהיא נדרשת), בענפי רכב רכוש, רכב חובה מקיף דירות ובריאות, שהינה הפרשה בגין הפסד צפוי (פרמיה בחסר) המחושבת בשייר, על פי הערכה אקטוארית (Premium Deficiency).

3. עתודת הביטוח בביטוח בריאות המחושבת בעיקרה על פי הערכות אקטואריות.

4. תביעות תלויות, ראה סעיף ו להלן.

השינוי בעתודה לסיכונים שטרם חלפו נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף פרמיות שהורווחו. השינוי ביתר ההתחייבויות הביטוחיות נכלל בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

ו. תביעות תלויות:

התביעות התלויות בדוחות הכספיים מחושבות לפי השיטות, כמפורט להלן:

1. תביעות תלויות וחלקם של מבטחי המשנה בהן נכללו לפי הערכה אקטוארית, למעט לגבי הענפים המפורטים בסעיף 2 להלן.

החישוב האקטוארי בביטוח כללי בחברה, בוצע על-ידי האקטואר הממונה בביטוח כללי, מר ג'פרי כהן F.I.A, F.I.L.A.A. החישוב האקטוארי בביטוח בריאות, בחברה בוצע על ידי האקטואר הממונה בביטוח בריאות, מר יונתן ברודי F.I.L.A.A. האקטוארים האמורים הינם נושאי משרה בחברה.

2. תביעות תלויות בענפי הביטוח קבלנים, נזקי טבע ואחרים נכללו על פי הערכה פרטנית של התביעות על ידי מומחי הקבוצה המטפלים בתביעות, בהתבסס בין היתר על חוות דעת שנתקבלו ממומחים חיצוניים. ההערכות כוללות הפרשה מתאימה לסילוק התביעות, והוצאות הטיפול אשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים. כמו כן ההערכות כוללות הפרשות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR) על פי ניסיון הקבוצה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. מגזר ביטוח כללי ומגזר ביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ז. חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי

בחודש ינואר 2013 נחתמו תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי), התשע"ג-2013 (להלן - "התקנות החדשות") וחוזר (להלן, ביחד - "התיקון") שעניינם עדכון הוראות הדין הקיימות בנושא חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי.

התיקון ביטל את תקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה-1984, כאשר במקומן תבואנה התקנות החדשות. השינוי המרכזי שיחול עם כניסת התיקון לתוקף הינו ביטול של עתודות עודף הכנסות על הוצאות (להלן - "העתודה").

בחודש ינואר 2015 פרסם הממונה עדכון לחוזר בדבר חישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי הקובע כי החל מהדוחות ליום 31 בדצמבר 2015 לא תחושב עתודת עודף הכנסות על הוצאות.

כמו-כן, בחודש ינואר 2015, פורסמה עמדת ממונה לעניין נוהג מיטבי לחישוב עתודות ביטוח בביטוח כללי לצורך דיווח כספי וכן חוזר המתייחס לנושא. עמדת הממונה כאמור מתייחסת, בין היתר, לנושאים הבאים:

(א) עקרון הזהירות לפיו "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" פירושה כי קיים סיכוי סביר למדי ("fairly likely") כי העתודה שנקבעה בשייר תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. לגבי תביעות תלויות בענפי חובה וחבויות, הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכוון לאומדן הסתברות של 75% לפחות. יחד עם זאת, ככל שיש מגבלות בניתוח הסטטיסטי, יפעיל האקטואר שיקול דעת ויתכן שימוש בשיטות אקטואריות מקובלות. ריבית ההיוון המתאימה לבחינת הזהירות היא על פי עקום ריביות חסר סיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות. כמו כן, בבחינה זו יש להתחשב באופן שערך הנכסים בדוחות הכספיים העומדים כנגד ההתחייבויות.

(ב) שיעור היוון תזרים התחייבויות.

(ג) קיבוץ - לצורך חישוב מרווחים בגין חוסר הוודאות בענפים סטטיסטיים (כהגדרתם בחוזר), יש להתייחס לכל ענף בנפרד, אך ניתן לקבץ את הסיכונים מכל שנות החיתום (או נזק) בענף. בענפים שאינם סטטיסטיים, ניתן להתייחס לכולם כמקשה אחת.

(ד) קביעת גובה התחייבויות ביטוחיות בגין פוליסות שנמכרו בפרקי זמן הסמוכים לתאריך הדיווח ולסיכונים לאחר תאריך הדיווח.

ח. שיבובים ושרידים נלקחים בחשבון בבסיס הנתונים לפיו מחושבות ההערכות האקטואריות של התביעות התלויות. בענפים שאינם סטטיסטיים נלקחים השיבובים בחשבון בעת הערכת הסיכון הכלול בתיקי התביעה על בסיס פרטני.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. מגזר ביטוח כללי ומגזר ביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

ט. יישום המלצות ועדת וינוגרד

בחודש יוני 2014 מונתה ועדה בין משרדית בראשות השופט (בדימוס) ד"ר אליהו וינוגרד לבחינת תיקון טבלאות תוחלת חיים ושיעור הריבית המשמשת לצורך היוון גמלאות על פי תקנות הביטוח הלאומי (היוון) התשל"ח 1978 (להלן: "תקנות ההיוון" ו-"הוועדה"). בחודש יוני 2016 פורסם תיקון לתקנות (להלן: "התיקון") הכולל, בין היתר, עדכון של לוחות התמותה ושל שיעורי ההיוון לצורך חישוב הקצבאות האמורות.

תקנות ההיוון מסדירות, בין היתר, את ריבית ההיוון המשמשת לחישוב תביעות שיבוב אותן מגיש הביטוח הלאומי כלפי צדדים שלישיים, בהתאם לזכות המוקנית לו על פי חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב), התשנ"ה-1995 (להלן: "החוק") במקרים בהם האירוע משמש עילה לחיוב הצד שלישי לפי פקודת הנזיקין או לפי חוק הפלת"ד.

בהתאם לתיקון, יעמוד שיעור הריבית לצורך היוון קיצבה שנתית על 2% במקום 3% שהיו קבועים בתקנות ההיוון ערב תיקון. כמו כן, קובע התיקון כי לוחות התמותה ושיעורי היוון הקצבאות יעודכנו שוב ב-1 בינואר 2020 ובכל ארבע שנים לאחר מועד זה. שיעורי ההיוון ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות הינם כדלקמן: בגין תשלומים עד 12/2019 – 2% (בהתאם להמלצת הוועדה), בגין תשלומים בתקופה החל מ-1/2020 עד 12/2023 – 1% (הממוצע המסתמן לשנים 2016-2019 הינו פחות מ-1% והירידה בריבית ההיוון מוגבלת כאמור ב-1%), ובגין תשלומים בתקופה החל מ-1/2024 – 2% (בהתאם למגמה של עליה בריביות ובכפוף לכך כי העליה בריבית ההיוון מוגבלת כאמור ב-1%).

נכון ליום 31 בדצמבר 2018, הסתכמה ההפרשה בגין האמור לסך של כ-325 מיליוני ש"ח בשייר (מתוכן בענף רכב חובה סך של כ-204 מיליוני ש"ח בשייר ובענף חבויות אחרות סך של כ-121 מיליוני ש"ח בשייר). יודגש כי בשנת 2018 לא חל כל שינוי בשיטות החישוב, בהנחות ששימשו לחישוב ההפרשה כאמור ובריבית ההיוון.

נכון ליום 31 בדצמבר 2017, הסתכמה ההפרשה בגין האמור לסך של כ-270 מיליוני ש"ח בשייר (מתוכן בענף רכב חובה סך של כ-172 מיליוני ש"ח בשייר ובענף חבויות אחרות סך של כ-98 מיליוני ש"ח בשייר). יודגש כי בשנת 2017 לא חל כל שינוי בשיטות החישוב ובהנחות ששימשו לחישוב ההפרשה כאמור.

על פי בקשת בית המשפט העליון, בחודש אפריל 2018 הוקמה ועדה בין משרדית בראשות מר ארז קמיניץ, המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (משפט אזרחי) לבחינת סוגיית ההיוון בפיצוי הנזיקין על כל השלכותיה (להלן: "ועדת קמיניץ"). ביום 13 בינואר 2019 ועדת קמיניץ הגישה המלצותיה בנייר להערות הציבור. רוב חברי הוועדה העדיפו לקבוע שיעור היוון אחיד של 3% (התשואה הניתנת באפיקי השקעה בסיכון נמוך), ולקבוע "רצועת ניווט" של +/-1% עם שיעור ההיוון האחיד 3% באמצעה. חריגה מרצועת הניווט תפעיל עדכון כמעט אוטומטי של ריבית ההיוון. מאחר ועדיין קיימת אי-וודאות רבה לגבי השלכות המלצות ועדת קמיניץ על תגמולי פוליסות הביטוח, המלצות הוועדה לא נלקחו בחשבון בחישוב ההערכות האקטואריות.

י. הוצאות רכישה נדחות:

1. הוצאות רכישה נדחות בביטוח כללי כוללות עמלות לסוכנים וחלק מהוצאות הנהלה וכלליות בקשר להפקת פוליסות, המתייחס לדמי ביטוח שטרם הורווחו, בשייר עצמי. הוצאות הרכישה מחושבות לפי הנמוך מבין שיעורי ההוצאות בפועל או שיעורים שנקבעו בתקנות הפיקוח, כאחוז מדמי הביטוח שטרם הורווחו, לכל ענף בנפרד.
2. הוצאות רכישה נדחות בביטוח מפני מחלות ואשפוז כוללות הוצאות הנובעות מהפקת פוליסות חדשות לזמן ארוך לרבות הוצאות לבדיקות רפואיות, עמלות חיתום ושיווק והוצאות הנהלה וכלליות.
3. הוצאות הרכישה הנדחות מופחתות בשיעורים שווים על פני תקופת הפוליסה, אך לא יותר משש שנים. הוצאות הרכישה הנדחות המתייחסות לפוליסות שבוטלו נמחקות במועד הביטול.
4. חלק מבטחי המשנה בהוצאות הרכישה הנדחות סווג לסעיף זכאים ויתרות זכות.

יא. עסקים המתקבלים מהמאגר הישראלי לביטוח רכב שליד איגוד חברות הביטוח בישראל (להלן - הפול), מחברות ביטוח אחרות (לרבות ביטוח משותף) וסוכנויות חיתום נכללים לפי חשבונות המתקבלים עד לתאריך הדיווח בתוספת הפרשות לפי העניין, והכל בהתאם לשיעור השתתפות הקבוצה בהם.

יב. בסעיף פרמיות שהורווחו ברוטו כלולים כל הסכומים ששולמו על-ידי הלווים בקשר עם פוליסת ביטוח נכס באמצעות בנק למשכנתאות. הסכומים המשתלמים לבנק למשכנתאות בשל הוצאות נכללו בסעיף עמלות והוצאות מכירה ורכישה אחרות.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. מגזר ביטוח כללי ומגזר ביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

יג. הפרשה בגין השתתפות ברווחים שנצברה ליכות בעלי הפוליסה בביטוח בריאות קבוצתי, נרשמת על בסיס ההסכמים שבתוקף ונכללת בסעיף זכאים ויתרות זכות, התנועה בה מנוכה מהפרמיות.

יד. עסקי ביטוח משכנתאות

אי.אם.איי. עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ (להלן: "EMI"), אשר רכישתה הושלמה ביום 21 בינואר 2010 על-ידי החברה, הינה חברה הפועלת בישראל כמבטח בענף ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא (כענף בודד - MONOLINE) וכפופה לתנאי רישיון המבטח שניתן לה על-ידי הממונה, הכולל הגדרת ענף הביטוח בו מורשית לעסוק EMI, תנאים בדבר ההון העצמי המינימאלי, ייחוד עסקי הביטוח, הצורך באישור הממונה לתנאי הפוליסה ולתנאי תוכנית הביטוח, הוראות בדבר עתודה לסיכונים שטרם חלפו (UPR), עתודה לתביעות תלויות (Loss Reserve), עתודה לסיכונים יוצאים מהכלל (Contingency Reserve), ביטוח משנה, הוראות בדבר אפשרות ביטול הפוליסה של EMI על-ידי מבוטח, הוראות בדבר תשלום הפרמיות על ידי מבוטח וכיו"ב.

1. הפרמיות נרשמות כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. פרמיות מתייחסות בעיקרן לתקופת ביטוח לאורך חיי ההלוואות. פרמיות מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח נרשמות כפרמיות מראש בסעיף זכאים ויתרות זכות.
2. פרמיות ברוטו - הפרמיה שהתקבלה עבור כל תקופת הביטוח בניכוי החזר פרמיות למבוטחים בגין פוליסות שבוטלו לפני תום תקופת ההלוואה המקורית.
3. פרמיות שהורווחו - ההכנסות שנכללו בדוחות הכספיים בסעיף פרמיות שהורווחו הינן לאחר ניכוי ביטולים על בסיס קבלת הודעות מבעלי הפוליסה ובכפוף להוראות כל דין, ולאחר ניכוי או תוספת סך השינויים בעתודה לסיכונים שטרם חלפו, והמתייחסות לתקופת הדוח.
4. יצוין כי לאור האמור בסעיף קטן 11 להלן, החברה אינה רושמת פרמיות חדשות ובשל כך שסכומי הסילוקים נכללים בפרמיה ברוטו כסכום שלילי, הפרמיה ברוטו עלולה להסתכם לסכום שלילי.
5. סעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כולל בין היתר, תשלומים בגין חוזי ביטוח לרבות הוצאות ישירות ליישוב התביעות וכן הוצאות עקיפות (הנהלה וכלליות) ליישובן וכן עדכון ההפרשות לתביעות תלויות ולעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל שנרשמו בשנים קודמות.
6. העתודה לסיכונים שטרם חלפו, העתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל והתביעות התלויות (להלן: "ההתחייבויות הביטוחיות") חושבו בהתאם לאמור ברישיון המבטח על תיקוניו, אשר ניתן ל-EMI לפי חוק הפיקוח על הביטוח (להלן: "רישיון המבטח"). בהתאם לרישיון המבטח לא נדרש חישוב אקטוארי בקביעת ההתחייבויות הביטוחיות, ולפיכך הן אינן תלויות בהנחות מיוחדות כלשהן.
7. להתחייבויות הביטוחיות יוחס הפרש מקורי אשר משקף את שוויון ההוגן ליום הרכישה. ההפרש המקורי בגין ההתחייבויות הביטוחיות מופחת בהתאם לאורך החיים הכלכלי של ההתחייבויות.
8. העתודה לסיכונים שטרם חלפו משקפת את מרכיב הפרמיות ששולמו לחברה ושהינן בגין תקופות ביטוח שחלות לאחר תאריך הדיווח (להלן: "פרמיה שטרם הורווחה"). בנוסף מועבר שיעור מסכומי הפרמיות בניכוי השינוי בעתודה לסיכונים שטרם חלפו (להלן: "הפרמיה המורווחת"), לעתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל לכיסוי נזקים והוצאות העולים על שיעור מהפרמיה המורווחת נטו לאותה שנה.
9. בהתאם לאמור ברישיון המבטח של EMI, EMI אינה יכולה לחזור בתביעות שיבוב למבוטח, למעט אם מקרה הביטוח נגרם על ידו בכוונה.
10. השינוי בעתודה לסיכונים שטרם חלפו נכלל בדוח רווח והפסד בסעיף פרמיות שהורווחו. השינוי ביתר ההתחייבויות הביטוחיות נכלל בסעיף תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ג. חוזי ביטוח (המשך)

2. מגזר ביטוח כללי ומגזר ביטוח בריאות למעט סיעוד (המשך)

יד. עסקי ביטוח משכנתאות (המשך)

11. ביום 1 בנובמבר 2012 פרסם בנק ישראל הוראה, בנושא הגבלת שיעור המימון (LTV) בהלוואות לדיור, אשר תחול על הלוואות שניתן להן אישור עקרוני מיום 1 בנובמבר 2012 ואילך. ההוראה החדשה הינה המשך לצעדים קודמים שננקטו על ידי הפיקוח על הבנקים בשוק האשראי לדיור. ההוראה קובעת שתאגיד בנקאי לא יאשר הלוואה לדיור (משכנתא), בשיעור מימון גבוה מ-70%, למעט הלוואה לדיור לצורך רכישת דירה יחידה של לווה, לגביה יחול שיעור מימון מרבי של 75%. בנוסף קובעת ההוראה שתאגיד בנקאי לא יאשר הלוואה ללווה לצורך רכישת דירה להשקעה בשיעור מימון הגבוה מ-50%.

לאור זאת, במהלך שנת 2013, מתכונת הפעילות של EMI הותאמה להיקף הפעילות הקיים בפועל, תוך המשך מתן מענה לפוליסות שבתוקף ושימור היכולות של החברה לשוב לפעילות של חיתום והפקת פוליסות.

הכיסוי הביטוחי שמוכרת EMI הינו כיסוי ארוך טווח, כאשר הפרמיה כולה מתקבלת מראש במועד הפקת הפוליסה. בהתאם, ההכרה בהכנסה, כמו גם ברווח, נפרסת לאורך תקופת הסיכון הביטוחי ול-EMI התחייבויות ביטוחיות לעוד שנים רבות קדימה.

EMI רשמה בתקופת הדוח פרמיה חדשה בהיקף לא משמעותי ולא צפויה לרשום פרמיה משמעותית, כל זמן שההוראה תעמוד בתוקף.

ד. הפרשה לחובות מסופקים

1. בגין פרמיות לגביה, הלוואות וחייבים אחרים - ההפרשה נקבעת באופן ספציפי בגין חובות שלדעת ההנהלה גבייתם מוטלת בספק.

2. בגין חובות מבטחי משנה שלדעת הנהלת החברה גבייתם מוטלת בספק, נקבעת הפרשה לחובות מסופקים על בסיס הערכות סיכון פרטניות.

3. בנוסף, בקביעת חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות ובעתודות הביטוח הנכללים בסעיף נכסי ביטוח משנה, מתחשבת הקבוצה בין היתר, בהערכת אפשרות הגביה ממבטחי המשנה. חלקם של מבטחי המשנה שבקשיים (ככל שישנם), מחושב בהתאם להמלצת האקטואר, המביאה בחשבון את כלל גורמי הסיכון. כאשר מבטחי משנה נקלעים לקשיים, הם עשויים להעלות טיעונים שונים הנוגעים להכרה בחוב. במקרים אלו מתחשבת הקבוצה בנכונות מבטחי המשנה להגיע להסכמי "חתך" (Cut off). ההתחייבויות של מבטחי המשנה כלפי הקבוצה אינה משחררת אותה מהתחייבויותיה כלפי המבוטחים לפי פוליסות הביטוח.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ה. מכשירים פיננסיים****1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים****הכרה לראשונה בנכסים פיננסיים**

הקבוצה מכירה לראשונה בהלוואות וחייבים ובפיקדונות במועד היווצרותם. יתר הנכסים הפיננסיים הנרכשים בדרך הרגילה (Regular way purchase), לרבות נכסים אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח והפסד, מוכרים לראשונה במועד קשירת העסקה (Trade date) בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר, משמע המועד בו התחייבה הקבוצה לקנות או למכור את הנכס. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים כוללים השקעות במניות ובמכשירי חוב, לקוחות וחייבים אחרים ומזומנים ושווי מזומנים.

גריעת נכסים פיננסיים

נכסים פיננסיים נגרעים כאשר הזכויות החוזיות של הקבוצה לתזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי פוקעות, או כאשר הקבוצה מעבירה את הזכויות לקבל את תזרימי המזומנים הנובעים מהנכס הפיננסי בעסקה בה כל הסיכונים וההטבות מהבעלות על הנכס הפיננסי עוברים למעשה.

כל זכות בנכסים פיננסיים שהועברו אשר נוצרה או נשמרה על ידי הקבוצה מוכרת בנפרד כנכס או התחייבות.

מכירות נכסים פיננסיים הנעשות בדרך הרגילה (Regular way sale), מוכרות במועד קשירת העסקה (Trade date), משמע, במועד בו התחייבה הקבוצה למכור את הנכס.

לעניין קיזוז נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות ראה סעיף 2 להלן.

סיווג נכסים פיננסיים לקבוצות והטיפול החשבונאי בכל קבוצה

הקבוצה מסווגת נכסים פיננסיים בקבוצות כלהלן:

נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

נכס פיננסי מסווג כנמדד לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הוא מוחזק למסחר או אם יועד ככזה בעת ההכרה הראשונית בו. נכסים פיננסיים מיועדים לשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הקבוצה מנהלת השקעות מסוג זה ומקבלת החלטות קניה ומכירה בהתבסס על שווים ההוגן, בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים או אסטרטגיית ההשקעה. אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית (An accounting mismatch), או אם מדובר במכשיר משולב הכולל נגזר משובץ. עלויות העסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. נכסים פיננסיים אלה נמדדים לפי שווי הוגן והשינויים בהם נזקפים לרווח והפסד.

הלוואות וחייבים

הלוואות וחייבים הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים, בעלי תשלומים קבועים או הניתנים לקביעה שאינם סחירים בשוק פעיל. נכסים אלו מוכרים לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה הראשונית, הלוואות וחייבים נמדדים בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית ובניכוי הפסדים מירידת ערך.

הלוואות וחייבים כוללים מזומנים ושווי מזומנים, לקוחות, חייבים אחרים והשקעות באגרות חוב לא סחירות.

מזומנים ושווי מזומנים כוללים יתרות מזומנים הניתנים לשימוש מיידי ופיקדונות לפי דרישה. שווי מזומנים כוללים השקעות לזמן קצר כאשר משך הזמן ממועד ההפקדה המקורי ועד למועד הפדיון הינו עד שלושה חודשים, ברמת נזילות גבוהה אשר ניתנות להמרה בנקל לסכומים ידועים של מזומנים ואשר חשופות לסיכון בלתי משמעותי של שינויים בשווי ואשר אינם מוגבלים בשעבוד.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ה. מכשירים פיננסיים (המשך)****1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)**השקעות המוחזקות לפדיון

כאשר לקבוצה יש כוונה מפורשת ויכולת להחזיק מכשירי חוב עד למועד פדיונם, מכשירי החוב מסווגים כמוחזקים לפדיון. השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לראשונה בשווי הוגן בתוספת עלויות עסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, השקעות המוחזקות לפדיון נמדדות לפי עלות מופחתת בשיטת הריבית האפקטיבית, בניכוי הפסדים מירידת ערך.

נכסים פיננסיים זמינים למכירה

נכסים פיננסיים זמינים למכירה הינם נכסים פיננסיים שאינם נגזרים אשר יועדו כנכסים פיננסיים זמינים למכירה או אשר לא סווגו לאף אחת מהקטגוריות האחרות.

השקעות הקבוצה במניות וכן במכשירי חוב מסוימים, מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה. במועד ההכרה לראשונה נכסים פיננסיים זמינים למכירה נמדדים בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. בתקופות עוקבות נמדדות השקעות אלה לפי שווי הוגן, כאשר השינויים בהן, פרט להפסדים מירידת ערך, לרווחים או הפסדים הנובעים משינויים בשער החליפין ולצבירת הריבית האפקטיבית של מכשירי חוב המסווגים כזמינים למכירה, נזקפים ישירות לרווח כולל אחר ומוצגים בקרן הון בגין נכסים פיננסיים המסווגים זמינים למכירה. דיבידנד המתקבל בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה נזקף לדוח רווח והפסד במועד הזכאות לתשלום. כאשר ההשקעה נגרעת, הרווחים או הפסדים שנצברו בקרן הון בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה מועברים לרווח והפסד.

בדבר אופן ההכרה בהפסדים מירידת ערך ברווח והפסד בגין קטגוריית נכסים זו, ראה [באור 3ט](#) בדבר ירידת ערך.

2. התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים

לקבוצה התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים כדלקמן: הלוואות ואשראי מתאגידים בנקאיים ומנותני אשראי אחרים, מכשירי חוב סחירים ושאינם סחירים, ספקים וזכאים אחרים.

הכרה לראשונה בהתחייבויות פיננסיות

הקבוצה מכירה לראשונה במכשירי חוב שהונפקו במועד היווצרותם. יתר ההתחייבויות הפיננסיות מוכרות לראשונה במועד קשירת העסקה (Trade date) בו הקבוצה הופכת לצד לתנאים החוזיים של המכשיר.

התחייבויות פיננסיות (למעט התחייבויות פיננסיות אשר יועדו לשווי הוגן דרך רווח והפסד) מוכרות לראשונה בשווי הוגן בתוספת כל עלויות העסקה הניתנות לייחוס. לאחר ההכרה לראשונה, התחייבויות פיננסיות נמדדות בעלות מופחתת בהתאם לשיטת הריבית האפקטיבית. התחייבויות פיננסיות מיועדות לשווי הוגן דרך רווח והפסד, אם הקבוצה מנהלת התחייבויות אלה וביצועיהן מוערכים בהתבסס על שוויין ההוגן, וזאת בהתאם לאופן שבו תיעדה הקבוצה את ניהול הסיכונים, אם הייעוד נועד למנוע חוסר עקביות חשבונאית (An accounting mismatch), או אם מדובר במכשיר משולב הכולל נגזר משובץ.

עלויות עסקה המיוחסות באופן ישיר להנפקה צפויה של מכשיר אשר יסווג כהתחייבות פיננסית, מוכרות כנכס במסגרת סעיף הוצאות נדחות בדוח על המצב הכספי. עלויות עסקה אלו מנוכות מההתחייבות הפיננסית בעת ההכרה לראשונה בה, או מופחתות כהוצאות מימון בדוח רווח והפסד כאשר ההנפקה אינה צפויה עוד להתקיים.

גריעת התחייבויות פיננסיות

התחייבויות פיננסיות נגרעות כאשר מחויבות הקבוצה, כמפורט בהסכם, פוקעת או כאשר היא סולקה או בוטלה.

שינוי תנאים של מכשירי חוב

החלפת מכשירי חוב, בעלי תנאים שונים באופן מהותי, בין לווה לבין מלווה קיימים מטופלת כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה בשווי הוגן. כמו כן, שינוי משמעותי בתנאים של התחייבות פיננסית קיימת או של חלק ממנה, מטופל כסילוק ההתחייבות הפיננסית המקורית והכרה בהתחייבות פיננסית חדשה.

במקרים כאמור כל הפרש בין העלות המופחתת של ההתחייבות הפיננסית המקורית לבין השווי הוגן של ההתחייבות הפיננסית החדשה מוכר ברווח והפסד בסעיף הכנסות או הוצאות מימון.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. מכשירים פיננסיים (המשך)

2. התחייבויות פיננסיות שאינן נגזרים (המשך)

התנאים שונים באופן מהותי אם הערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים לפי התנאים החדשים, כולל עמלות כלשהן ששולמו, בניכוי עמלות כלשהן שהתקבלו ומהווה באמצעות שיעור הריבית האפקטיבי המקורי, הינו שונה לפחות בעשרה אחוזים מהערך הנוכחי המהווה של תזרימי המזומנים הנותרים של ההתחייבות הפיננסית המקורית.

בנוסף למבחן הכמותי כאמור, הקבוצה בוחנת, בין היתר, האם חלו שינויים גם בפרמטרים כלכליים שונים הגלומים במכשירי החוב המוחלפים, לפיכך, ככלל, החלפות של מכשירי חוב צמודים למדד במכשירים שאינם צמודים למדד נחשבות כהחלפות בעלות תנאים שונים באופן מהותי גם אם אינן מקיימות את המבחן הכמותי שבוצע לעיל.

קיזוז מכשירים פיננסיים

נכס פיננסי והתחייבות פיננסית מקוזזים והסכומים מוצגים בנטו בדוח על המצב הכספי כאשר לקבוצה קיימת באופן מיידי (Currently) זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקזז את הסכומים שהוכרו וכן כוונה לסלק את הנכס וההתחייבות על בסיס נטו או לממש את הנכס ולסלק את ההתחייבות בו-זמנית.

3. מכשירים פיננסיים נגזרים

נגזרים מוכרים לראשונה בשווי הוגן. עלויות עסקה הניתנות לייחוס נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן. לאחר ההכרה לראשונה, נמדדים הנגזרים בשווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים מיידי לרווח והפסד, כהכנסות או הוצאות מימון. בנוסף ראה סעיף 5 להלן.

4. נכסים והתחייבויות צמודי מדד שאינם נמדדים לפי שווי הוגן

ערכם של נכסים והתחייבויות פיננסיות צמודי מדד, שאינם נמדדים לפי שווי הוגן, משוערך בכל תקופה בהתאם לשיעור עליית או ירידת המדד בפועל.

5. הקבוצה קבלה החלטות לייעוד נכסים כדלקמן:

נכסים הכלולים בתיקי השקעה של חוזים תלויי תשואה

נכסים אלו, הכוללים מכשירים פיננסיים סחירים ומכשירים פיננסיים לא סחירים (כולל השקעות בחברות כלולות), יועדו לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח והפסד, וזאת מהנימוקים הבאים: מדובר בתיקים מנוהלים, נפרדים ומזוהים, אשר הצגתם לפי שווי הוגן מקטינה באופן משמעותי חוסר עקביות חשבונאית של הצגת נכסים פיננסיים והתחייבויות פיננסיות לפי בסיסי מדידה שונים (An accounting mismatch), כמו כן הניהול מתבצע לפי שווי הוגן וביצועי התיק נמדדים לפי שווי הוגן בהתאם לאסטרטגיית ניהול סיכונים מתועדת, והמידע לגבי המכשירים הפיננסיים מדווח להנהלה (וועדת ההשקעות הרלוונטיות) באופן פנימי על בסיס שווי הוגן.

נכסים לא סחירים העומדים כנגד תיק סיעוד קבוצתי תלוי תשואה סווגו לקטגוריית הלוואות וחייבים.

נכסים שאינם סחירים הנכללים בתיקי השקעות כנגד חוזים שאינם תלויי תשואה (נוסטרו)

נכסים אלו, הכוללים אג"ח מיועדות (הסכמי ח"צ), אג"ח לא סחיר אחר, תעודות מסחריות, פיקדונות בבנקים והלוואות ויתרות חובה לקבל, נכללו בדוח על המצב הכספי במסגרת נכסי חוב שאינם סחירים. נכסים אלו סווגו לקטגוריית הלוואות וחייבים.

מניות שאינן סחירות מסווגות כנכסים פיננסיים זמינים למכירה. לגבי נגזרים או נגזרים משובצים – ראה להלן.

נכסים סחירים הנכללים בתיקי השקעות כנגד חוזים שאינם תלויי תשואה (נוסטרו) שאינם כוללים נגזרים משובצים או נגזרים (לרבות קרנות השקעה)

הנכסים הסחירים העומדים כנגד התחייבויות מבטיחות תשואה שהופקו משנת 2004 סווגו עד ליום 31 בדצמבר 2013 לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח והפסד. בשנת 2014, בהתאם לבחינה שערכה החברה, הוחלט לכלול את נכסי התיק במסגרת תיק הנכסים הכולל העומד כנגד חוזים שאינם תלויי תשואה. נכסים שסווגו לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח והפסד ימשיכו להיות מטופלים באותו אופן עד למימושם, נכסים חדשים נכללו במסגרת תיק הנוסטרו הכולל וטופלו כזמינים למכירה. לשינוי כאמור לא הייתה השפעה על התוצאות הכספיות של הקבוצה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ה. מכשירים פיננסיים (המשך)

5. הקבוצה קיבלה החלטות לייעוד נכסים כדלקמן (המשך):

נגזרים ונכסים פיננסיים הכוללים נגזרים משובצים שנדרש להפרידם

נכסים אלו, סחירים ושאינם סחירים, יועדו לקטגוריית שווי הוגן דרך רווח והפסד.

מוחזק לפדיון

נכסים אלו כוללים אגרות חוב סחירות צמודות מדד המוחזקות במסגרת התחייבויות שאינן תלויות תשואה. נכסים אלו סווגו לקטגוריית "מוחזק לפדיון" מהנימוקים הבאים: בכוונת וביכולת החברה להחזיק בנכסים אלו עד למועד פדיונם הסופי. כמו כן, עומדים נכסים אלו כנגד התחייבויות ביטוחיות שבמרביתן הינן צמודות מדד, סיווג הנכסים לקטגוריה זו יוצר התאמה חשבונאית ברגישות לשינויים במדד המחירים לצרכן בין הנכסים להתחייבויות שכנגדן הם עומדים.

6. הון מניות

מניות רגילות

מניות רגילות מסווגות כהון. עלויות תוספתיות המתייחסות ישירות להנפקת מניות רגילות וכתבי אופציה למניות בניכוי השפעת המס, מוצגות כהפחתה מההון.

ו. רכוש קבוע

1. הכרה ומדידה

פריטי רכוש קבוע נמדדים לפי העלות בניכוי פחת שנצבר והפסדים מצטברים מירידת ערך, למעט נדל"ן בשימוש עצמי, המוצג לפי שווי הוגן, כאשר השינויים בשווי ההוגן נרשמים בהון במסגרת סעיף קרן הערכה מחדש ונזקפים לרווח כולל אחר.

העלות של הרכוש הקבוע כוללת הוצאות הניתנות לייחוס במישרין לרכישת הנכס. עלות נכסים שהוקמו באופן עצמי כוללת את עלות החומרים ושכר עבודה ישיר, וכן כל עלות נוספת שניתן לייחס במישרין להבאת הנכס למיקום ולמצב הדרושים לכך שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה. עלות תוכנה שנרכשה, המהווה חלק בלתי נפרד מתפעול הציוד הקשור, מוכרת כחלק מעלות ציוד זה.

פריט רכוש קבוע שנרכש תמורת פריט לא כספי אחר במסגרת עסקה בעלת מהות מסחרית, מוכר לראשונה לפי שווי הוגן.

כאשר לחלקי רכוש קבוע משמעותיים (לרבות עלויות של בדיקות תקופתיות משמעותיות) יש אורך חיים שונה, הם מטופלים כפריטים נפרדים (רכיבים משמעותיים) של הרכוש הקבוע.

רווח או הפסד מגריעת פריט רכוש קבוע נקבע לפי השוואת התמורה נטו מגריעת הנכס לערכו בספרים, ומוכר נטו בסעיף הכנסות אחרות או הוצאות אחרות, לפי העניין, בדוח רווח והפסד.

עלייה בערכו של נכס נדל"ן לשימוש עצמי כתוצאה מהערכה מחדש, מוכרת ברווח או הפסד עד לסכום שבו היא מבטלת ירידה כתוצאה מהערכה מחדש של אותו נכס, שהוכרה קודם לכן ברווח או הפסד. כל עלייה נוספת לאחר מכן נזקפת לקרן הערכה מחדש.

בעת ביצוע הערכה מחדש, פחת שנצבר במועד ההערכה מחדש מבוטל מול הערך בספרים ברוטו של הנכס, והסכום נטו מוצג מחדש לפי הסכום המשוער של הנכס. קרן הערכה מחדש מועברת ישירות לעודפים כאשר הנכס נגרע, אך לא לפני כן.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**1. רכוש קבוע (המשך)****2. סיווג מחדש לסעיף נדל"ן להשקעה**

כאשר השימוש בנדל"ן הופך משימוש על ידי הבעלים לנדל"ן להשקעה, אשר נמדד לפי שווי הוגן, הנכס נמדד מחדש לפי שווי הוגן ומסווג כנדל"ן להשקעה. כל רווח שנוצר מהמדידה מחדש נזקף לרווח כולל אחר ומוצג בקרן שערודך בהון, אלא אם הרווח מבטל הפסד קודם מירידת ערך של הנדל"ן, ובמקרה זה הרווח נזקף תחילה לדוח רווח והפסד. כל הפסד נזקף ישירות לרווח והפסד.

3. עלויות עוקבות

עלויות החלפת חלק מפריט רכוש קבוע ועלויות עוקבות אחרות מוכרות כחלק מהערך בספרים של אותו רכוש קבוע אם צפוי כי ההטבה הכלכלית העתידית הגלומה בהן תזרום אל תוך הקבוצה וכי עלותן ניתנת למדידה באופן מהימן. הערך בספרים של חלק מפריט רכוש קבוע שהוחלף נגרע. עלויות תחזוקה שוטפות נזקפות לרווח והפסד עם התהוותן.

4. פחת

פחת הוא הקצאה שיטתית של הסכום בר-פחת של נכס על פני אורך חייו השימושיים. סכום בר-פחת הוא העלות של הנכס, או סכום אחר המחליף את העלות, בניכוי ערך השייר של הנכס.

נכס מופחת כאשר הוא זמין לשימוש, דהיינו כאשר הוא הגיע למיקום ולמצב הדרושים על מנת שהוא יוכל לפעול באופן שהתכוונה ההנהלה.

פחת נזקף לדוח רווח והפסד (אלא אם נכלל בערך בספרים של נכס אחר) לפי שיטת הקו הישר על פני אומדן אורך החיים השימושי של כל חלק מפריטי הרכוש הקבוע, מאחר ושיטה זו משקפת את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס בצורה הטובה ביותר. קרקעות בבעלות אינן מופחתות.

שיעור ההפחתה, המתבסס על אומדן אורך החיים השימושי לתקופה השוטפת ולתקופות ההשוואתיות, הינו כדלקמן:

• בניינים	2% - 4%
• רהוט וציוד משרדי	6%-20%
• מחשבים וציוד היקפי	14%-33%
• שיפורים במושכר	10%-25%
• כלי רכב	15%

שיפורים במושכר מופחתים לפי שיטת הקו הישר על פני תקופת השכירות (לרבות תקופת האופציה להארכה שבידי הקבוצה שבכוונתה לממשה), או בהתאם לתקופת החיים השימושיים המשוערת של הנכסים, לפי הקצר שבהם.

האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושיים וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנה ומותאמים בעת הצורך.

ז. נכסים בלתי מוחשיים

1. עודפי עלות, המתייחסים לדמי ניהול עתידיים כפי שהיו צפויים להתקבל מופחתים בהתאם לתקופת החזויה לקבלת דמי ניהול, המשקפת את תבנית הצריכה החזויה של ההטבות הכלכליות העתידיות הגלומות בנכס.

2. מותג (מופחת בקו ישר בין 5 ל-10 שנים).

3. עלויות פיתוח תוכנה לשימוש עצמי מהוונות לאחר ששלב התכנון המקדמי הושלם וצפוי שהפרויקט יושלם והתוכנה תשמש לביצוע המטרות שיועדו לה. ההיוון מופסק במועד בו התוכנה הושלמה מהותית והיא מוכנה לשימושה המיועד. עלויות כאמור מופחתות בקו ישר על פני תקופת צריכת ההטבות הכלכליות הצפויה.

4. מוניטין שנוצר כתוצאה מרכישה של חברות בנות או מרכישת פעילות, נכלל במסגרת סעיף נכסים בלתי מוחשיים. למידע בדבר מדידת המוניטין בעת ההכרה לראשונה ראה [באור 3א](#) לעיל.

בתקופות עוקבות מוניטין נמדד לפי עלות בניכוי הפסדים מירידת ערך שנצברו. מוניטין אינו מופחת באופן שיטתי, אלא נבחן לפחות אחת לשנה לירידת ערך. באשר ליתר הנכסים הבלתי מוחשיים, האומדנים בדבר שיטת הפחת, אורך החיים השימושיים וערך השייר נבחנים מחדש לפחות בכל סוף שנת דיווח ומותאמים בעת הצורך.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

ח. נדל"ן להשקעה

נדל"ן להשקעה הוא נדל"ן (קרקע או מבנה - או חלק ממבנה - או שניהם) המוחזק (על ידי הקבוצה כבעלים או על-ידי חוכר בחכירה מימונית) לצורך הפקת הכנסות שכירות או לשם עליית ערך הונית או שניהם, ושלא לצורך שימוש או מכירה במהלך העסקים הרגיל.

כמו כן, נכסי נדל"ן מושכרים, החכורים על ידי הקבוצה בחכירה תפעולית מסווגים ומטופלים כנדל"ן להשקעה.

נדל"ן להשקעה נמדד לראשונה לפי עלות. בתקופות עוקבות הנדל"ן להשקעה נמדד לפי שווי הוגן, כשהשינויים בשווי ההוגן נזקפים לדוח רווח והפסד.

הקבוצה מודדת את הנדל"ן להשקעה שלה לפי מודל השווי ההוגן ולפיכך, מודדת את הנדל"ן להשקעה בהקמה שלה כלהלן:

- (1) לפי שווי הוגן, כאשר ניתן לאמוד באופן מהימן את השווי ההוגן של נדל"ן להשקעה בהקמה; ו-
 - (2) כאשר לא ניתן למדוד את השווי ההוגן באופן מהימן, לפי עלות בתקופת ההקמה עד למועד המוקדם מבין מועד סיום ההקמה והמועד בו ניתן למדוד את שווי הוגן באופן מהימן.
- במעבר מנדל"ן להשקעה, הנמדד לפי שווי הוגן, לרכוש קבוע (נדל"ן בשימוש הבעלים), מתקבע השווי ההוגן למועד זה כעלות הרכוש הקבוע, לצורך הטיפול החשבונאי העוקב.
- כאשר נדל"ן להשקעה שסווג בעבר כפריט רכוש קבוע נמכר, קרן ההערכה מחדש, הנכללת בהון בהתייחס לנדל"ן להשקעה, מועברת ישירות לעודפים.

ט. ירידת ערך

1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים

ירידת ערך של נכס פיננסי שאינו מוצג בשווי הוגן דרך רווח והפסד נבחנת כאשר קיימת ראייה אובייקטיבית לכך שאירוע הפסד התרחש לאחר מועד ההכרה לראשונה בנכס אשר השפיע באופן שלילי על אומדן תזרימי המזומנים העתידיים של הנכס הניתן לאמידה מהימנה.

ראייה אובייקטיבית לכך שחלה ירידת ערך של נכסים פיננסיים עשויה לכלול הפרת חוזה על ידי חייב, ארגון מחדש של סכום המגיע לקבוצה בתנאים אשר הקבוצה לא הייתה שוקלת במקרים אחרים, קיום סממנים לכך שחייב או מנפיק חוב יפשוט רגל, שינויים שליליים בסטאטוס התשלומים של לווים, היעלמות שוק פעיל עבור נייר ערך או שינויים בסביבה הכלכלית שמעידים על חדלות פירעון של מנפיקי חוב ומידע נצפה שמצביע על כך שקיימת ירידה הניתנת למדידה בתזרים מזומנים צפוי מקבוצה של נכסים פיננסיים.

ראיות לירידת ערך נכסים פיננסיים זמינים למכירה

בבחינת ירידת ערך של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שהם מכשירים הוניים, נבחן גם הפער שבין השווי ההוגן של הנכס לעלותו המקורית, תוך התייחסות לסטיית התקן של שער המכשיר, למשך הזמן בו השווי ההוגן של הנכס נמוך מעלותו המקורית ולשינויים בסביבה הטכנולוגית, הכלכלית או המשפטית או בסביבת השוק בה פועלת החברה שהנפיקה את המכשיר, בנוסף ירידה משמעותית או מתמשכת בשווי ההוגן מתחת לעלות המקורית הינה ראייה אובייקטיבית לירידת ערך.

בהתאם למדיניות הקבוצה, ירידת ערך של למעלה מ- 20% מתחת לעלות המקורית של המכשיר, או ירידת ערך מתחת לעלות המקורית הנמשכת למעלה מתשעה חודשים, נחשבת ירידה משמעותית או מתמשכת בהתאמה.

ראיות לירידת ערך של מכשיר חוב

הקבוצה בוחנת ראיות לירידת ערך של נכסים פיננסיים הן ברמת הנכס הבודד והן ברמה קולקטיבית.

עבור נכסים פיננסיים מהותיים, נבחן הצורך בירידת ערך על בסיס כל נכס בנפרד. בנוסף, עבור נכסים פיננסיים מהותיים אשר בגינם לא זוהתה ירידת ערך ספציפית, נבחן הצורך בירידת ערך באופן קולקטיבי, במטרה לאתר ירידת ערך שהתרחשה וטרם זוהתה. לגבי יתר הנכסים הפיננסיים, נבחן הצורך בירידת ערך באופן קולקטיבי, לפי קבוצות בעלות מאפייני סיכוני אשראי דומים.

טיפול בהפסדים מירידת ערך של נכסים פיננסיים הנמדדים בעלות מופחתת

הפסד מירידת ערך של נכס פיננסי, הנמדד לפי עלות מופחתת, מחושב כהפרש בין ערך הנכס בספרים לבין הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, מהוון בשיעור הריבית האפקטיבית המקורית.

הפסדים מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים הנמדדים בעלות מופחתת נזקפים לדוח רווח והפסד ומוצגים כהפרשה להפסד כנגד יתרת הנכסים. הכנסת ריבית בגין נכסים שערכם נגסם מוכרת באמצעות שימוש בשיעור הריבית ששימש להיוון תזרימי המזומנים העתידיים לצורך מדידת ההפסד מירידת ערך. הפסדים מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים זמינים למכירה מוכרים על ידי העברת ההפסד המצטבר שנזקף לקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה, לרווח והפסד. ההפסד המצטבר אשר מסווג מהרווח הכולל האחר לרווח והפסד הינו ההפרש בין עלות הרכישה בניכוי החזרי קרן והפחתות, לבין השווי ההוגן הנוכחי בניכוי ירידות ערך אשר הוכרו בעבר דרך רווח והפסד. כל ירידת ערך נוספת מוכרת ברווח והפסד. שינויים בהפרשה לירידת ערך כתוצאה מיישום שיטת הריבית האפקטיבית מוצגים כמרכיב של רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ט. ירידת ערך (המשך)****1. נכסים פיננסיים שאינם נגזרים (המשך)****ביטול הפסד מירידת ערך**

הפסד מירידת ערך מבוטל כאשר ניתן ליחסו באופן אובייקטיבי לאירוע שהתרחש לאחר ההכרה בהפסד מירידת הערך (כגון פירעון על ידי החייב). ביטול הפסד מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים הנמדדים לפי עלות מופחתת ובגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי חוב, נזקף לרווח והפסד. בנוסף, בגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי חוב, במידה ולא קיימת עוד ראייה אובייקטיבית לירידת ערך, ההפסד מירידת ערך מבוטל במלואו ונזקף לרווח והפסד וההפרש המצטבר הנוכחי (ההפרש שבין השווי ההוגן והעלות) מוכר בהון ברווח כולל אחר.

ביטול הפסד מירידת ערך בגין נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהינם מכשירי הון, נזקף ישירות לרווח הכולל האחר.

2. נכסים שאינם פיננסיים**עיתוי בחינת ירידת הערך**

הערך בספרים של הנכסים הלא פיננסיים של הקבוצה, שאינם הוצאות רכישה נדחות, נדל"ן להשקעה ונכסי מס נדחים, נבדק בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים המצביעים על ירידת ערך. באם קיימים סימנים, כאמור, מחושב אומדן סכום בר ההשבה של הנכס.

אחת לשנה בתאריך קבוע עבור כל יחידה מניבת מזומנים הכוללת מוניטין או נכסים בלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר או שאינם זמינים לשימוש, מבצעת הקבוצה הערכה של הסכום בר ההשבה, או באופן תכוף יותר, אם קיימים סימנים לירידת ערך.

קביעת יחידות מניבות מזומנים

למטרת בחינת ירידת ערך, הנכסים אשר אינם ניתנים לבחינה פרטנית מקובצים יחד לקבוצת הנכסים הקטנה ביותר אשר מניבה תזרימי מזומנים משימוש מתמשך, אשר הינם בלתי תלויים בעיקרם בנכסים אחרים ובקבוצות אחרות ("יחידה מניבת מזומנים").

מדידת סכום בר השבה

הסכום בר ההשבה של נכס או של יחידה מניבת מזומנים הינו הגבוה מבין שווי שימוש לבין שווי הוגן, בניכוי עלויות מימוש. בקביעת שווי השימוש, מהונת הקבוצה את תזרימי המזומנים העתידיים החזויים לפי שיעור היוון לפני מסים, המשקף את הערכות משתתפי השוק לגבי ערך הזמן של הכסף והסיכונים הספציפיים המתייחסים לנכס או ליחידה מניבה מזומנים בגינם לא הותאמו תזרימי המזומנים העתידיים הצפויים לנבוע מהנכס או מהיחידה מניבת המזומנים.

הקצאת מוניטין ליחידות מניבות מזומנים

יחידות מניבות מזומנים אליהן הוקצה מוניטין מקובצות כך שהרמה בה נבחנת ירידת ערך של מוניטין משקפת את הרמה הנמוכה ביותר בה המוניטין נתון למעקב למטרת דיווח פנימי, אך בכל מקרה אינה גדולה ממגזר פעילות (לפני קיבוץ מגזרים דומים).

מוניטין שנרכש במסגרת צירוף עסקים מוקצה למטרת בחינת ירידת ערך ליחידות מניבות מזומנים, לרבות אלו הקיימות בקבוצה גם ערב צירוף העסקים, אשר צפויות להניב הטבות מהסינרגיה של הצירוף.

הכרה בהפסד מירידת ערך

הפסדים מירידת ערך מוכרים כאשר הערך בספרים של הנכס או של יחידה מניבת מזומנים עולה על הסכום בר ההשבה, ונוקפים לרווח והפסד. לגבי יחידות מניבות מזומנים הכוללות מוניטין, הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של היחידה מניבת מזומנים, לאחר גילום יתרת המוניטין, עולה על הסכום בר ההשבה שלה. הפסדים מירידת ערך שהוכרו לגבי יחידות מניבות מזומנים, מוקצים תחילה להפחתת הערך בספרים של מוניטין שיוחס ליחידות אלה ולאחר מכן להפחתת הערך בספרים של הנכסים האחרים ביחידה מניבת המזומנים, באופן יחסי.

ביטול הפסד מירידת ערך

הפסד מירידת ערך מוניטין אינו מבוטל. באשר לנכסים אחרים, הפסדים מירידת ערך שהוכרו בתקופות קודמות נבדקים מחדש בכל מועד דיווח כדי לקבוע האם קיימים סימנים לכך שההפסדים קטנו או לא קיימים עוד. הפסד מירידת ערך מבוטל אם חל שינוי באומדנים ששימשו לקביעת הסכום בר ההשבה, אך ורק במידה שהערך בספרים של הנכס, אחרי ביטול ההפסד מירידת ערך, אינו עולה על הערך בספרים בניכוי פחת או הפחתות, שהיה נקבע אלמלא הוכר הפסד מירידת ערך.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**ט. ירידת ערך (המשך)****3. השקעות בחברות כלולות ובעסקאות משותפות**

הקבוצה קובעת, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, באם יש צורך להכיר בהפסד בגין ירידת ערך של ההשקעה בחברות כלולות או בעסקאות משותפות. הקבוצה קובעת בכל תאריך דיווח אם קיימת ראייה אובייקטיבית המצביעה על ירידת ערך של ההשקעה בחברה כלולה. במידה ויש צורך בכך, מוכר הפסד מירידת ערך, בסכום ההפרש בין הסכום בר ההשבה של ההשקעה בחברה הכלולה לבין עלותה בספרים. ההפסד מירידת ערך נזקף לדוח רווח והפסד בסעיף חלק החברה ברווחי (הפסדי) החברות המוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

מוניטין המהווה חלק מחשבון השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת אינו מוכר כנכס בנפרד ולכן אינו נבחן בנפרד בבחינת ירידת ערך. במידה וקיימת ראייה אובייקטיבית המצביעה על כך שיתכן שנפגם ערכה של ההשקעה, הקבוצה מבצעת הערכה של סכום בר ההשבה של ההשקעה שהינו הגבוה מבין שווי השימוש ומחיר המכירה נטו שלה.

בקביעת שווי שימוש של השקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת הקבוצה אומדת את חלקה בערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים, אשר חזוי שיופקו על ידי החברה הכלולה או העסקה המשותפת, כולל תזרימי המזומנים מהפעילויות של החברה הכלולה או העסקה המשותפת והתמורה ממימושה הסופי של ההשקעה, או אומדת את הערך הנוכחי של אומדן תזרימי המזומנים העתידיים אשר חזוי כי ינבעו מדיבידנדים שיתקבלו ומהמימוש הסופי.

הפסד מירידת ערך מוכר כאשר הערך בספרים של ההשקעה, לאחר יישום שיטת השווי המאזני, עולה על הסכום בר ההשבה, ונזקף לסעיף חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני. הפסד מירידת ערך אינו מוקצה לנכס כלשהו, לרבות למוניטין המהווה חלק מחשבון ההשקעה בחברה כלולה או בעסקה משותפת.

הפסד מירידת ערך יבוטל אם ורק אם חלו שינויים באומדנים ששימשו בקביעת הסכום בר ההשבה של ההשקעה מהמועד בו הוכר לאחרונה ההפסד מירידת ערך. הערך בספרים של ההשקעה, אחרי ביטול ההפסד מירידת ערך, לא יעלה על הערך בספרים של ההשקעה שהיה נקבע לפי שיטת השווי המאזני אילולא הוכר הפסד מירידת ערך.

י. הטבות לעובדים**1. הטבות לאחר סיום העסקה**

בקבוצה קיימות מספר תכניות הטבה לאחר העסקה. התכניות ממומנות בדרך כלל על ידי הפקדות לחברות ביטוח וקרנות פנסיה, והן מסווגות כתכניות הפקדה מוגדרת וכן כתכניות הטבה מוגדרת.

א. תכניות להפקדה מוגדרת

תכנית להפקדה מוגדרת הינה תוכנית לאחר סיום העסקה שלפיה הקבוצה משלמת תשלומים קבועים לישות נפרדת מבלי שתהיה לה מחויבות משפטית או משתמעת לשלם תשלומים נוספים. מחויבויות הקבוצה להפקיד בתכנית הפקדה מוגדרת, נזקפות כהוצאה לרווח והפסד בתקופות שבמהלכן סיפקו העובדים שירותים קשורים. התחייבויות להפקיד בתכנית הפקדה מוגדרת אשר עומדות לתשלום תוך יותר מ- 12 חודשים מתום התקופה בה העובדים סיפקו את השירות, מוכרות לפי ערכן הנוכחי.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**י. הטבות לעובדים (המשך)****1. הטבות לאחר סיום העסקה (המשך)****ב. תכניות להטבה מוגדרת**

תוכנית להטבה מוגדרת הינה תוכנית הטבה לאחר סיום העסקה שאינה תוכנית להפקדה מוגדרת. מחויבות נטו של הקבוצה, המתייחסת לתוכנית הטבה מוגדרת בגין הטבות לאחר סיום העסקה, מחושבת לגבי כל תוכנית בנפרד על ידי אומדן הסכום העתידי של ההטבה שתגיע לעובד בתמורה לשירותיו, בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. הטבה זו מוצגת לפי ערך נוכחי בניכוי השווי ההוגן של נכסי התוכנית. הקבוצה קובעת את הריבית נטו על ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת על ידי הכפלת ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת בשיעור ההיוון ששימש למדידת המחויבות בגין הטבה מוגדרת, כפי ששניהם נקבעו בתחילת תקופת הדיווח השנתית.

שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות באיכות גבוהה שהמטבע שלהן הינו שקל ומועד פירעון דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה. החישובים נערכים מידי שנה על ידי אקטואר מוסמך לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה.

כמו כן כאשר קיימת חובה, במסגרת דרישת הפקדה מזערית, לתשלום סכומים נוספים ביחס לשירותים שניתנו בעבר, מכירה הקבוצה במחויבות נוספת (הגדלת התחייבות נטו או הקטנת נכס נטו), במידה בה סכומים כאמור לא יהיו זמינים כהטבה כלכלית בצורה של החזר מהתוכנית או הקטנה בהפקדות עתידיות.

מדידה מחדש של ההתחייבות (הנכס), נטו בגין הטבה מוגדרת כוללת רווחים והפסדים אקטואריים, תשואה על נכסי תוכנית (למעט ריבית), וכן שינוי כלשהו בהשפעה על תקרת הנכסים (ככל שרלוונטי, למעט ריבית). **מדידות מחדש נזקפות מיידית, דרך רווח כולל אחר ישירות לעודפים. עלויות ריבית בגין מחויבויות להטבה מוגדרת והכנסות ריבית בגין נכסי התוכנית שנזקפו לרווח והפסד, מוצגות בסעיף שכר עבודה במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.**

כאשר חל שיפור או צמצום בהטבות שמעניקה הקבוצה לעובדים, אותו חלק מההטבות המוגדרות המתייחס לשירותי עבר של העובדים או הרווח/ההפסד מהצמצום מוכרים מיידית ברווח/הפסד כאשר מתרחש התיקון/הצמצום של התוכנית.

הקבוצה מכירה ברווח או בהפסד מסילוק תוכנית להטבה מוגדרת כאשר הסילוק מתרחש. רווחים או הפסדים כאמור הינם הפרש בין החלק המסולק מתוך הערך הנוכחי של המחויבות להטבה מוגדרת במועד הסילוק לבין מחיר הסילוק לרבות נכסי התוכנית שהועברו.

לקבוצה קיימות פוליסות ביטוחי מנהלים אשר הוצאו לפני שנת 2004 ולפי תנאי הפוליסות יתרת הרווח הריאלי שהצטבר על רכיב הפיצויים תשולם לעובד במועד פרישתו. בגין פוליסות כאמור, נכסי התוכנית כוללים הן את יתרת רכיב הפיצויים והן את יתרת הרווח הריאלי שהצטבר (במידה שהצטבר) על הפקדות לפיצויים עד למועד הדיווח ומוצגים בשווי הוגן.

נכסי תוכנית אלה משמשים לתוכנית הטבה מוגדרת הכוללת שני רכיבי התחייבות: רכיב תוכנית הטבה מוגדרת בגין הפיצויים, המחושבת באופן אקטוארי כאמור לעיל, ורכיב נוסף שהינו המחויבות לתשלום של יתרת הרווח הריאלי שהצטבר (במידה שהצטבר) במועד פרישת העובד. רכיב זה נמדד בגובה יתרת הרווח הריאלי שהצטבר בפועל למועד הדיווח.

הקבוצה מקזזת נכס המתייחס לתוכנית הטבה אחת מול התחייבות המתייחסת לתוכנית אחרת רק כאשר יש זכות הניתנת לאכיפה משפטית להשתמש בעודף התוכנית האחת כדי לסלק מחויבות בגין התוכנית האחרת, וכן יש כוונה לסלק את המחויבות על בסיס נטו או לממש את העודף בתוכנית אחת ולסלק את המחויבות שלה בגין התוכנית האחרת בו זמנית.

פוליסות ביטוח בגין סיום יחסי עובד-מעביד, שהונפקו על ידי צד קשור, אינן מהוות נכסי תוכנית ומקוזזות מההתחייבויות בגין חוזי ביטוח.

2. הטבות אחרות לעובדים לטווח ארוך

המחויבות נטו של הקבוצה בגין הטבות לעובדים לטווח ארוך, שאינן מתייחסות לתוכניות הטבה לאחר סיום העסקה, היא בגין סכום ההטבה העתידית המגיעה לעובדים בגין שירותים שהוענקו בתקופה השוטפת ובתקופות קודמות. סכום הטבות אלו מהוון לערכו הנוכחי ומנוכה ממנו השווי ההוגן של נכסים המתייחסים למחויבות זו. שיעור ההיוון נקבע בהתאם למועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות באיכות גבוהה שהמטבע שלהן הינו שקל ומועד פירעון דומה לתנאי המחויבויות של הקבוצה. החישוב נעשה לפי שיטת יחידת הזכאות החזויה. רווחים והפסדים אקטואריים נזקפים ישירות לרווח והפסד בתקופה בה הם נוצרו.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**י. הטבות לעובדים (המשך)****3. הטבות בגין פיטורין**

פיצויי פיטורין לעובדים מוכרים כהוצאה כאשר הקבוצה התחייבה באופן מובהק, ללא אפשרות ממשית לביטול, לפיטורי עובדים, לפני הגיעם למועד הפרישה המקובל על פי תכנית פורמאלית מפורטת. הטבות הניתנות לעובדים בפרישה מרצון נזקפות כהוצאה כאשר הקבוצה הציעה לעובדים תכנית המעודדת פרישה מרצון, צפוי שההצעה תתקבל וניתן לאמוד באופן מהימן את מספר הנענים להצעה. אם ההטבות עומדות לתשלום לאחר יותר מ-12 חודשים מסוף תקופת הדיווח, הן מהוונות לערכן הנוכחי. שיעור ההיוון נקבע בהתאם לתשואה במועד הדיווח על אגרות חוב קונצרניות צמודות באיכות גבוהה שהמטבע שלהן הינו שקל ושמועד פירעוןן דומה לתנאי המחויבות של הקבוצה.

4. הטבות עובדים לטווח קצר

מחויבויות בגין הטבות לעובדים לזמן קצר נמדדות על בסיס לא מהוון, וההוצאה נזקפת בעת שניתן השירות המתייחס או במקרה של היעדרויות שאינן נצברות (כמו חופשת לידה) – בעת היעדרות בפועל.

הפרשה בגין הטבות לעובדים לטווח קצר בגין בונוס במזומן או תכנית השתתפות ברווחים, מוכרת בסכום הצפוי להיות משולם כאשר לקבוצה יש מחויבות נוכחית משפטית או משתמעת לשלם את הסכום האמור בגין שירות שניתן על ידי העובד בעבר וניתן לאמוד באופן מהימן את המחויבות.

הטבות לעובדים בגין מענק אי תחרות מוכרות לאורך תקופת אי התחרות.

סיווג הטבות לעובדים לצרכי מדידה, כהטבות לטווח קצר או כהטבות אחרות לטווח ארוך נקבע בהתאם לתחזית החברה לסילוק המלא של ההטבות.

5. עסקאות תשלום מבוסס מניות

השווי ההוגן במועד ההענקה של מענקי תשלום מבוסס מניות לעובדים נזקף כהוצאות שכר במקביל לגידול בקרן הון על פני התקופה בה מושגת זכאות העובדים למכשירי ההון (להלן – "תקופת ההבשלה"). השווי ההוגן נקבע על-פי שימוש במודל הבינומי. הסכום שנזקף כהוצאה בגין מענקי תשלום מבוסס מניות, המותנים בתנאי הבשלה שהינם תנאי שירות או תנאי ביצוע שאינם תנאי שוק, מותאם על מנת לשקף את מספר המכשירים ההוניים אשר צפויים להבשיל.

עלות העסקאות המסולקות במכשירים הוניים מוכרות ברווח והפסד יחד עם גידול מקביל בהון על פני התקופה שבה תנאי הביצוע ו/או השירות מתקיימים ומסתיימת במועד שבו העובדים הרלוונטיים זכאים לגמול. ההוצאה המצטברת המוכרת בגין עסקאות המסולקות במכשירים הוניים בכל מועד דיווח עד למועד ההבשלה משקפת את מידת חלוף תקופת ההבשלה ואת האומדן הטוב ביותר של הקבוצה לגבי מספר המכשירים ההוניים שיבשילו בסופו של דבר. החיוב או הזיכוי בדוח רווח והפסד משקף את השינוי בהוצאה המצטברת שהוכרה לתחילת ולסוף התקופה המדווחת.

במקרים של קיצור תקופת ההבשלה מכירה החברה בהוצאות שטרם הוכרו, בהתאם לשווי ההוגן שנקבע במועד ההענקה, על פני תקופת ההבשלה המעודכנת. במקרים בהם הוחלט לקצר את תקופת ההבשלה כך שהאופציות מבשילות מיידי, החברה מכירה בכל ההוצאות שטרם הוכרו באופן מיידי בתקופה בה התבצע השינוי.

הוצאה בגין הענקות שאינן מבשילות בסופו של דבר אינה מוכרת בהענקות שההבשלה שלהן תלויה בתנאי שירות.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יא. הפרשות

הפרשה מוכרת כאשר לקבוצה יש מחוייבות נוכחית, משפטית או משתמעת, כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, הניתנת לאמידה בצורה מהימנה, וכאשר צפוי כי יידרש תזרים שלילי של הטבות כלכליות לסילוק המחויבות. ההפרשות נקבעות על ידי היוון תזרימי המזומנים העתידיים בשיעור ריבית לפני מס, המשקף את הערכות השוק השוטפות לערך הזמן של הכסף ואת הסיכונים הספציפיים להתחייבות וללא שקלול סיכון האשראי של החברה. הערך בספרים של ההפרשה מותאם בכל תקופה על מנת לשקף את חלוף הזמן וסכום התיאום מוכר כהוצאות מימון.

תביעות משפטיות

הפרשה בגין תביעות מוכרת כאשר לקבוצה קיימת מחויבות משפטית בהווה או מחויבות משתמעת כתוצאה מאירוע שהתרחש בעבר, יותר סביר מאשר לא (more likely than not) כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות וניתן לאמוד אותה באופן מהימן. כאשר השפעת ערך הזמן מהותית, נמדדת ההפרשה בהתאם לערכה הנוכחי.

יב. הכרה בהכנסות

1. פרמיות

א. פרמיות בביטוח חיים וסיעוד, לרבות פרמיות חיסכון ולמעט תקבולים בגין חוזי השקעה מוכרות בעיקרן כהכנסות בהגיע מועד גבייתן. ביטולים מוכרים במועד קבלת ההודעה מבעל הפוליסה, או באופן יזום על ידי הקבוצה עקב פיגורים בתשלום, בכפוף להוראות כל דין. השתתפות ברווחים למבוטחים מנוכה מהפרמיות.

ב. פרמיות בביטוח כללי מוכרות בעיקרן כהכנסות על בסיס דוחות תפוקה חודשיים. דמי הביטוח מתייחסים בעיקרם לתקופת ביטוח של שנה.

חלק מדמי הביטוח בענפי ביטוח מחלות ואשפוז ונסיעות לחו"ל מוכר כהכנסה על בסיס חודשי או יומי.

דמי הביטוח בענף רכב חובה מוכרים כהכנסה בעת פירעון דמי הביטוח הואיל והכיסוי הביטוחי מותנה בתשלום הפרמיה.

דמי ביטוח מפוליסות שתחילת הביטוח שלהן לאחר תאריך הדיווח או דמי ביטוח המתייחסים לתקופה העולה על שנה מהפקת הפוליסה וכן פרמיות ביטוח חיים שנתקבלו בטרם הגיע מועד גבייתן, מוצגים בדוח על המצב הכספי בסעיף זכאים ויתרות זכות.

ההכנסות מדמי ביטוח לאחר ביטולים שנתקבלו מבעלי פוליסות ובניכוי הפרשות עקב אי פירעון דמי הביטוח, בכפוף להוראות כל דין ולאחר ניכוי או תוספת סך השינויים בפרמיה שטרם הורווחה, נרשמים בדוח רווח והפסד בסעיף פרמיות שהורווחו, ברוטו.

השתתפות ברווחים בביטוח קבוצתי, מנוכה מדמי הביטוח.

2. דמי ניהול, עמלות ושירותים פיננסיים אחרים

א. דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה:

דמי הניהול מחושבים על פי תנאי החוזים ובהתאם להנחיות הממונה על בסיס התשואה וצבירת החיסכון של בעלי הפוליסות.

דמי ניהול בשל חוזי ביטוח וחוזי השקעה שנמכרים החל מ-1 בינואר 2004, הינם דמי ניהול קבועים בלבד.

דמי ניהול בשל חוזי ביטוח שנמכרו עד ליום 31 בדצמבר 2003 כוללים דמי ניהול קבועים ומשתנים.

דמי הניהול הקבועים מחושבים בשיעורים קבועים מצבירת החיסכון ונרשמים על בסיס צבירה.

דמי הניהול המשתנים מחושבים כשיעור מהרווח הריאלי השנתי (מה-1 בינואר ועד ה-31 בדצמבר) שנוקף לפוליסה בניכוי דמי הניהול הקבועים שנגבו מאותה פוליסה. ניתן לגבות דמי ניהול משתנים רק מתשואה ריאלית חיובית ובניכוי הפסדים ריאליים שנצברו בשנים הקודמות.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**יב. הכרה בהכנסות (המשך)****2. דמי ניהול, עמלות ושירותים פיננסיים אחרים (המשך)****א. דמי ניהול בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה (המשך)**

במהלך השנה נרשמים דמי הניהול המשתנים על בסיס צבירה בהתאם לתשואה החודשית הריאלית, ככל שהיא חיובית. בחודשים בהם התשואה הריאלית שלילית מוקטנים דמי הניהול המשתנים עד לגובה סך דמי הניהול המשתנים שנגבו במצטבר מתחילת השנה. תשואה שלילית שלא בוצעה בגינה הקטנה של דמי הניהול במהלך השנה השוטפת, תנוכה, לצורך חישוב דמי הניהול מתשואה חיובית בשנה העוקבת. הפסדי ההשקעה שנצברו בחברה בשנת הדוח והמתייחסים לפוליסות האמורות מסתכמים בכ- 580 מיליוני ש"ח. בהתאם לכך, נכון ליום 31 בדצמבר 2018, החברה לא גבתה דמי ניהול משתנים בהתאם למנגנון המתואר לעיל בסך של כ- 75 מיליוני ש"ח. בתחילת 2019, בשל עליות בשוק ההון, נמחקו כל הפסדי ההשקעה המתייחסים לפוליסות האמורות, ולפיכך, נכון ליום 31 בינואר 2019, לא נותרה יתרת דמי ניהול משתנים בגין הפוליסות האמורות שלא תגבה בהתאם למנגנון לעיל (ראה גם [באור 27](#)).

דמי ניהול בגין תביעות והפעלת תוכניות ביטוח עבור שירותי בריאות כללית, מחושבים בהתאם להסכמים שנחתמו ונקבעו כשיעור מסך הנכסים והרווחיות הנובעת מהנכסים העומדים כנגד התחייבות התוכנית.

ב. הכנסות מדמי ניהול קרנות פנסיה וקופות גמל מחושבות בשיעור מערך נכסיהן לתום כל חודש ו/או מסך דמי הגמולים שנגבו על ידם מדי חודש ומוכרות כהכנסה על בסיס צבירה.

ג. דמי ניהול מחברות כלולות הינם בגין שירותים שניתנו.

ד. הכנסות מעמלות ביטוח כללי בסוכנויות ביטוח נזקפות בעת התהוותן.

ה. הכנסות מעמלות ביטוח חיים נזקפות על בסיס מועדי הזכאות לתשלום העמלות על פי ההסכמים עם חברות הביטוח, בניכוי הפרשות להחזרי עמלות עקב ביטולים צפויים של פוליסות ביטוח.

ו. הכנסות מעמלות מביטוח משנה בביטוח כללי, חיים ובריאות נזקפות בעת התהוותן.

יג. רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון

רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו והכנסות מימון כוללים הכנסות ריבית בגין סכומים שהושקעו (לרבות נכסים פיננסיים זמינים למכירה), הכנסות מדיבידנדים, רווחים (הפסדים) ממכירת נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה, שערך נדל"ן להשקעה, שינויים בשווי ההון של נכסים פיננסיים המוצגים בשווי הון דרך רווח והפסד, רווחים (הפסדים) מהפרשי שער בגין נכסים ורווחים (הפסדים) ממימוש השקעות הנמדדות בעלות מופחתת המחושבים כהפרש בין תמורת המימוש נטו ובין העלות המקורית או העלות המופחתת ומוכרים בקרות אירוע המכירה. הכנסות ריבית מוכרות עם צבירתן, באמצעות שיטת הריבית האפקטיבית. הכנסות מדיבידנדים מוכרות במועד בו מוקנית לחברה הזכות לקבלת תשלום. באם מתקבל הדיבידנד בגין מניות סחירות, מכירה החברה בהכנסות מדיבידנד ביום האקס.

הוצאות מימון כוללות הוצאות ריבית על הלוואות שנתקבלו, רווחים והפסדים מהפרשי שער בגין התחייבויות ושינויים בגין ערך הזמן בגין הפרשות. עלויות האשראי נזקפות לדוח רווח והפסד.

בדוחות על תזרימי מזומנים, ריבית שהתקבלה ושולמה ודיבידנדים שהתקבלו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות שוטפת. דיבידנדים ששולמו מוצגים במסגרת תזרימי מזומנים מפעילות מימון.

יד. עלויות והוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות להוצאות עקיפות ליישוב תביעות מסווגות לסעיף תשלומים ושינויי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה והוצאות הנהלה וכלליות המיוחסות לעלויות רכישה לסעיף "עמלות והוצאות רכישה אחרות". הסווג נערך בהתאם למודלים פנימיים של הקבוצה המבוססים על הוצאות ישירות שנקפו והוצאות עקיפות שהועמסו.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**טו. הוצאת מסים על הכנסה**

הוצאת מסים על הכנסה כוללת מסים שוטפים ונדחים. מיסים שוטפים ונדחים נוקפים לדוח רווח והפסד או ברווח כולל אחר או ישירות בהון במידה והמס נובע מפריטים אשר מוכרים ברווח כולל אחר או ישירות בהון, אלא אם המס נובע מצירוף עסקים.

מסים שוטפים

המס השוטף הינו סכום המס הצפוי להשתלם (או להתקבל) על ההכנסה החייבת במס לשנה, כשהוא מחושב לפי שיעורי המס החלים לפי החוקים שנחקקו או נחקקו למעשה למועד הדיווח, וכולל שינויים בתשלומי המס המתחייבים לשנים קודמות.

קיצוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים

הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבויות מסים שוטפים במידה וקיימת זכות משפטית ניתנת לאכיפה לקיצוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים, וכן קיימת כוונה לסלק נכסי והתחייבויות מסים שוטפים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המסים השוטפים מיושבים בו זמנית.

עמדות מס לא וודאיות

הפרשה בגין עמדות מס לא וודאיות, לרבות הוצאות מס וריבית נוספות, מוכרת כאשר יותר צפוי מאשר לא כי הקבוצה תידרש למשאביה הכלכליים לסילוק המחויבות.

מסים נדחים

ההכרה במסים נדחים הינה בהתייחס להפרשים זמניים בין הערך בספרים של נכסים והתחייבויות לצורך דיווח כספי לבין ערכם לצרכי מסים. הקבוצה לא מכירה במסים נדחים לגבי הפרשים הזמניים הבאים: ההכרה לראשונה במוניטין, ההכרה לראשונה בנכסים ובהתחייבויות בעסקה שאינה מהווה צירוף עסקים ושאינה משפיעה על הרווח החשבונאי ועל הרווח לצרכי מס, וכן הפרשים הנובעים מהשקעה בחברות בנות, בהסדרים משותפים ובחברות כלולות, במידה והקבוצה שולטת במועד היפוך הפרש וכן, צפוי שהם לא יתהפכו בעתיד הנראה לעין בין אם בדרך של מימוש השקעה ובין אם בדרך של חלוקת דיבידנדים בגין השקעה.

המדידה של מסים נדחים משקפת את השלכות המס שינבעו מהאופן בו הקבוצה צופה, בתום תקופת הדיווח, להשיב או לסלק את הערך בספרים של נכסים והתחייבויות. עבור נדל"ן להשקעה הנמדד תוך שימוש במודל השווי ההוגן, קיימת הנחה הניתנת להפרכה שהערך בספרים של הנדל"ן להשקעה ייושב באמצעות מכירה.

המסים הנדחים נמדדים לפי שיעורי המס הצפויים לחול על הפרשים הזמניים במועד בו ימומשו, בהתבסס על החוקים שנחקקו או שנחקקו למעשה למועד הדיווח.

נכס מס נדחה מוכר בספרים בגין הפסדים מועברים, הטבות מס והפרשים זמניים הניתנים לניכוי, כאשר צפוי שבעתיד תהיה הכנסה חייבת, שכנגדה ניתן יהיה לנצל אותם. נכסי המסים הנדחים נבדקים בכל תאריך דיווח, ובמידה ולא צפוי כי הטבות המס המתחייבות תתממשנה, הם מופחתים.

קיצוז נכסי והתחייבויות מסים נדחים

הקבוצה מקזזת נכסי והתחייבות מסים נדחים במידה וקיימת זכות משפטית הניתנת לאכיפה לקיצוז נכסי והתחייבויות מסים שוטפים, והם מיוחסים לאותה הכנסה חייבת במס הממוסה על ידי אותה רשות מס באותה חברה נישומה, או בחברות שונות, אשר בכוונתן לסלק נכסי והתחייבות מסים שוטפים על בסיס נטו או שנכסי והתחייבויות המסים השוטפים מיושבים בו זמנית. מס נדחה בגין עסקאות בינחברתיות בדוח המאוחד מוכר לפי שיעור המס החל על החברה הרוכשת.

טז. עסקאות עם בעל שליטה

נכסים והתחייבויות שלגביהם בוצעה עסקה עם בעל שליטה נמדדים לפי שווי הוגן במועד העסקה.

בשל העובדה כי מדובר בעסקה במישור ההוני, זוקפת הקבוצה את ההפרש בין השווי ההוגן לבין התמורה מהעסקה להון.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יז. רווח למניה

הקבוצה מציגה נתוני רווח בסיסי ומדולל למניה לגבי הון המניות הרגילות שלה. הרווח הבסיסי למניה מחושב על ידי חלוקת הרווח או ההפסד המיוחסים לבעלי המניות הרגילות של החברה במספר הממוצע המשוקלל של המניות הרגילות שהיו במחזור במשך השנה.

יח. דיווח מגזרי

מגזר פעילות הינו רכיב של הקבוצה העונה על שלושת התנאים הבאים:

1. עוסק בפעילויות עסקיות שמהן הוא עשוי להניב הכנסות ובגינן עשויות להתהוות לו הוצאות, לרבות הכנסות והוצאות המתייחסות לעסקאות בין חברות הקבוצה;
2. תוצאותיו התפעוליות נסקרות באופן סדיר על ידי מקבל החלטות התפעוליות הראשי של הקבוצה, על מנת לקבל החלטות לגבי משאבים שיוקצו לו ועל מנת להעריך את ביצועיו; וכן
3. קיים לגביו מידע כספי נפרד זמין.

תוצאות, נכסי והתחייבויות המגזר כוללים פריטים המיוחסים ישירות למגזר ופריטים אשר ניתן לייחסם על בסיס סביר. פריטים שלא הוקצו מורכבים בעיקר מהשקעות (למעט נדליין להשקעה) וההכנסות המיוחסות להן, הלוואות ואשראי והוצאות המיוחסות, נכסי תאגיד (בעיקר של מטה החברה) ועלויות הנהלה וכלליות.

יציאות הוניות של המגזר הן סך העלויות שהתהוו במהלך התקופה לשם רכישת רכוש קבוע ונכסים בלתי מוחשיים שאינם מוניטין. רווחים (הפסדים) מהשקעות נטו, הכנסות מימון והוצאות מימון אשר אינם ספציפיים למגזר ואשר נובעים מחברות אשר פעילותן כוללת מספר מגזרים תפעוליים, יוחסו למגזרי הפעילות בהתאם להשקעות המוחזקות כנגד ההתחייבויות וכנגד ההון, עודפי ההון וההתחייבויות האחרות.

עלויות והוצאות הנהלה וכלליות המתייחסות לחברות אשר פעילותן כוללת מספר מגזרים תפעוליים יוחסו למגזרי הפעילות על פי שיטת חלוקה המבוססת על ייחוס ספציפי של הוצאות ישירות והקצאת הוצאות האחרות בעיקר על בסיס יחס התפלגות השכר ושטחי המשרדים. זקיפת הוצאות בין ענפי הביטוח הכללי מבוססת על מודל המתחשב בהיקפי תפוקה ותביעות בהתאם להוראות הממונה.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

יט. תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו

1. תקן דיווח כספי בינלאומי (IFRS 9 (2014), מכשירים פיננסיים (להלן – "התקן")

התקן מחליף את ההוראות הקיימות היום ב-IAS 39 מכשירים פיננסיים: הכרה ומדידה. התקן כולל הוראות מעודכנות לסיווג ומדידה של מכשירים פיננסיים והוא חל על כל הנכסים הפיננסיים שבתחולת IAS 39. התקן קובע כי בעת ההכרה לראשונה כל הנכסים הפיננסיים ימדדו בשווי הוגן. בתקופות עוקבות יש למדוד מכשירי חוב בעלות מופחתת רק אם מתקיימים שני התנאים המצטברים הבאים:

- הנכס מוחזק במסגרת מודל עסקי שמטרתו להחזיק בנכסים על מנת לגבות את תזרימי המזומנים החזויים הנובעים מהם (להלן – "מבחן הקרן והחבות בלבד");

- על פי התנאים החזויים של הנכס הפיננסי, החברה זכאית, במועדים מסוימים, לקבל תזרימי מזומנים המהווים אך ורק תשלומי קרן ותשלומי ריבית על יתרת קרן.

המדידה העוקבת של כל יתר מכשירי החוב והנכסים הפיננסיים האחרים תהיה על פי שווי הוגן. התקן קובע הבחנה בין מכשירי חוב אשר ימדדו בשווי הוגן דרך רווח או הפסד ומכשירי חוב שימדדו בשווי הוגן דרך רווח כולל אחר. נכסים פיננסיים שהינם מכשירים הוניים ימדדו בתקופות עוקבות בשווי הוגן, וההפרשים ייזקפו לרווח והפסד או לרווח (הפסד) כולל אחר, על פי בחירת החברה לגבי כל מכשיר ומכשיר. אם מדובר במכשירים הוניים המוחזקים למטרות מסחר, חובה למדוד אותם בשווי הוגן דרך רווח או הפסד.

כמו כן, התקן כולל מודל חדש להכרה בהפסדי אשראי צפויים ('expected credit loss model') עבור מרבית נכסי החוב הפיננסיים, וכן הוראות ודרישות חדשות בנושא חשבונאות גידור.

התקן ייושם לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2018, עם אפשרות לאימוץ מוקדם.

לאור החלטת הקבוצה לאמץ את התיקון ל-IFRS 4 חוזי ביטוח ולדחות את יישום IFRS 9 עד למועד היישום לראשונה הצפוי של תקן IFRS 17 בדבר חוזי ביטוח כאמור בבאורים [2022](#) ו-[2023](#) להלן, הקבוצה טרם החלה בבחינת ההשלכות של אימוץ התקן על הדוחות הכספיים.

2. תיקון ל-IFRS 4 חוזי ביטוח, יישום של IFRS 9, מכשירים פיננסיים יחד עם IFRS 4 (להלן – "התיקון")

התיקון מציג שתי הקלות אופציונליות לגבי היישום הצפוי של IFRS 9 על ידי מבטחים:

- דחיית מועד התחילה של IFRS 9 עד ליום ה-1 בינואר 2021 (או למועד מוקדם יותר אם מועד התחילה של התקן החדש הצפוי להתפרסם בקשר לחוזי ביטוח יהיה מוקדם יותר) עבור חברות אשר פעילותן השלטת הינה הנפקת חוזי ביטוח שבתחולת IFRS 4 ואשר טרם אימצו גרסה מוקדמת יותר של IFRS 9. בתקופת הדחייה, החברה תמשיך ליישם את הוראות IAS 39, מכשירים פיננסיים הכרה ומדידה. כמו כן, חברה המיישמת את אופציית הדחיה תידרש לכלול בדוחותיה הכספיים גילויים שונים. גילויים אלו כוללים בין היתר גילוי לשווי הוגן ולשינוי בשווי הוגן של קבוצות שונות של נכסים פיננסיים בהתאם לאופן הסיווג תחת IFRS 9 וכן גילוי בדבר חשיפה לסיכוני אשראי.

- התאמת התוצאות ביישום של IFRS 9 בגין נכסים פיננסיים אשר מתייחסים לחוזי ביטוח והנמדדים לפי שווי הוגן דרך רווח והפסד בהתאם ל-IFRS 9.

יישום ההקלות שבתיקון הינו למועד התחילה של IFRS 9 והוא וולונטרי עבור חברות העומדות בקריטריונים שהוגדרו בתיקון. לאור העובדה שהקבוצה עומדת בקריטריונים המאפשרים לדחות את מועד התחילה של IFRS 9, החליטה הקבוצה לדחות את מועד היישום של IFRS 9 עד למועד היישום לראשונה הצפוי של תקן IFRS 17 בדבר חוזי ביטוח.

בישיבתה מחודש נובמבר 2018, החליטה הוועדה לתקני חשבונאות בינלאומיים (להלן: "IASB") להציע לדחות בשנה את מועד היישום לראשונה של תקן IFRS 17 בדבר חוזי ביטוח, החל מ-1 בינואר 2022 וכן לדחות במקביל בשנה את ההקלה האופציונלית לאמץ את הוראות IFRS 9 מכשירים פיננסיים החל מ-1 בינואר 2022. המשמעות הינה שבמידה והצעת ה-IASB תאושר באופן סופי, הרי שהקבוצה תידרש לאמץ את הוראות IFRS 17 ו-IFRS 9 עבור תקופות שנתיות המתחילות לאחר ה-1 בינואר 2022.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)**כ. תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)****3. תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 16 (להלן – "התקן")**

התקן מחליף את תקן בינלאומי מספר 17 חכירות (IAS 17) ואת הפרשנויות הקשורות לתקן. הוראות התקן מבטלות את הדרישה הקיימת מחוכרים לסיווג החכירה כתפעולית או כמימונית. חלף זאת, לעניין חוכרים, מציג התקן החדש מודל אחד לטיפול החשבונאי בכל החכירות, לפיו על החוכר להכיר בנכס זכות שימוש ובהתחייבות בגין החכירה בדוחותיו הכספיים. עם זאת, התקן כולל שני חריגים למודל הכללי, לפיהם חוכר יכול לבחור לא ליישם את דרישות ההכרה בנכס זכות שימוש ובהתחייבות לגבי חכירות לטווח קצר של עד שנה ו/או חכירות בהן נכס הבסיס הוא בעל ערך נמוך.

התקן יישם לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2019. התקן כולל חלופות שונות עבור יישום הוראות המעבר, כך שניתן לבחור באחת מהחלופות הבאות בעת היישום לראשונה: יישום רטרוספקטיבי מלא או יישום השפעה מצטברת, קרי יישום התקן (עם אפשרות למספר הקלות) החל מיום היישום לראשונה תוך התאמת יתרת העודפים למועד זה.

בכוונת הקבוצה לאמץ את התקן החל מיום 1 בינואר 2019 בגישת ההשפעה המצטברת תוך התאמת יתרת העודפים ליום 1 בינואר 2019. הקבוצה מתכוונת לבחור ליישם את הוראת המעבר לפיה תכיר במועד היישום לראשונה בהתחייבות בגין חכירה לפי הערך הנוכחי של יתרת תשלומי החכירה העתידיים מהוונים לפי שיעור הריבית התוספתי של החוכר למועד זה, ובמקביל תכיר בסכום הזהה להתחייבות בנכס זכות שימוש בחכירה, מותאם בגין תשלומי חכירה ששולמו מראש או שנצברו אשר הוכרו כנכס או התחייבות לפני מועד היישום לראשונה. כתוצאה מכך, ליישום התקן לא צפויה להיות השפעה על יתרת העודפים למועד היישום לראשונה. שינויים אלו כאמור צפויים להביא לגידול ביתרת נכסי זכות השימוש למועד היישום לראשונה ולגידול בסך ביתרת ההתחייבות בגין חכירה למועד היישום לראשונה בסכומים לא מהותיים.

בהתאם לכך, בתקופות עוקבות יוכרו הוצאות פחת והפחתות בגין נכס זכות שימוש, וכן ייבחן הצורך ברישום ירידת ערך בגין נכס זכות שימוש בהתאם להוראות תקן חשבונאות בינלאומי IAS 36. בנוסף, יוכרו הוצאות מימון בגין התחייבות חכירה. לכן, החל ממועד היישום לראשונה ובתקופות עוקבות, חלף ההכרה בהוצאות השכירות, המתייחסות לנכסים מושכרים בחכירה תפעולית, אשר הוצגו בסעיף הוצאות הנהלה וכלליות בדוח על הרווח או הפסד יוכרו הוצאות פחת והוצאות מימון.

כמו כן, טווח שיעורי ההיוון הנומינליים בו נעשה שימוש למדידת ההתחייבות בגין חכירה נע בין 1.4% ל- 2%. טווח זה מושפע בעיקר מהבדלים במח"מ החכירות.

להלן פירוט בדבר הקלות שבכוונת הקבוצה ליישם במועד היישום לראשונה של התקן:

- לא ליישם את דרישות ההכרה בנכס זכות שימוש ובהתחייבות לגבי חכירות לטווח קצר של עד שנה.
- לא ליישם את דרישות ההכרה בנכס זכות שימוש ובהתחייבות לגבי חכירות שתקופת החכירה שלהם מסתיימת תוך 12 חודשים ממועד היישום לראשונה.
- לא להפריד רכיבים שאינם חכירה מרכיבי חכירה, ובמקום זאת לטפל בכל רכיב חכירה וברכיבים שאינם חכירה הקשורים אליו כרכיב חכירה יחיד.
- לא ליישם את דרישות ההכרה בנכס זכות שימוש ובהתחייבות לגבי חכירות בעלות ערך נמוך.
- שימוש בחוכמה שבדיעבד, קרי נתונים שזמינים כיום וייתכן שלא היו זמינים במועד ההתקשרות המקורי, בהערכת תקופת החכירה.
- שימוש בשיעור אחד לחוזי חכירה (portfolio) בעלי מאפיינים דומים באופן סביר.

באור 3 - עיקרי המדיניות החשבונאית (המשך)

י.ט. תקנים חדשים ופרשנויות שטרם אומצו (המשך)

4. תקן דיווח כספי בינלאומי IFRS 17, חוזי ביטוח (להלן – "התקן")

התקן קובע עקרונות להכרה, מדידה, הצגה וגילוי בקשר לחוזי ביטוח (כולל חוזי ביטוח משנה) ומחליף את ההוראות הקיימות בנושא. התקן החדש עשוי לגרום לשינויים משמעותיים בדיווח הכספי של חברות ביטוח.

בהתאם לתקן ישות תכיר ותמדוד התחייבות לכיסוי עתידי בגין קבוצות של חוזי ביטוח בהתאם לערך נוכחי מותאם לסיכון של תזרימי המזומנים העתידיים מהחוזים אשר מביא בחשבון את המידע הזמין על תזרימי המזומנים באופן עקבי עם נתונים נצפים בשוק; בתוספת (במקרה של התחייבות) או בניכוי (במקרה של נכס) הסכום המייצג את הרווח שטרם מומש מקבוצת החוזים (מרווח השירות החוזי). הכנסות בגין חוזי ביטוח, לכל תקופת דיווח, נגזרות משינויים בהתחייבות בגין כיסוי עתידי המתייחסים לרכיבים השונים של התמורה אותה דורשת חברת הביטוח בגין החוזה (כגון: עלויות רכישת חוזי ביטוח, התאמת הסיכון, ייחוס מרווח השירות החוזי לתקופה, צפי תביעות והוצאות לתקופה).

יחד עם זאת, ישות תוכל ליישם מודל מדידה פשוט יותר לגבי חוזים מסוימים (לדוגמא: חוזים עם כיסוי ביטוחי של עד שנה) לפיו הסכום המיוחס לשירותים שטרם סופקו יימדד על ידי הקצאת הפרמיה על פני תקופת הכיסוי (the premium allocation approach).

התקן ייושם לתקופות שנתיות המתחילות ביום 1 בינואר 2021, עם אפשרות ליישום מוקדם. התקן ייושם באופן רטרוספקטיבי עם הקלות מסוימות במידה ויישום רטרוספקטיבי מלא אינו פרקטי.

בישיבתו מחודש נובמבר 2018, החליט ה-IASB להציע לדחות בשנה את מועד היישום לראשונה של התקן החל מ-1 בינואר 2022 וכן לדחות במקביל בשנה את ההקלה האופציונאלית שניתנה למבטחים שעומדים בקריטריונים מסוימים, לאמץ את הוראות IFRS 9 מכשירים פיננסיים החל מ-1 בינואר 2022 (ראה גם [באור 3 ציט 2](#) לעיל). המשמעות הינה שבמידה והצעת ה-IASB תאושר באופן סופי, הרי שהקבוצה תידרש לאמץ את הוראות IFRS 17 ו-IFRS 9 עבור תקופות שנתיות המתחילות לאחר ה-1 בינואר 2022.

ה-IASB מתכנן לקיים דיונים במהלך התקופה הקרובה במטרה לבחון את האפשרות להכניס תיקונים ושינויים נוספים בהוראות IFRS 17. טיוטת הצעה לתקן המפרטת את דחיית מועד היישום לראשונה של התקן כאמור לעיל וכן תיקונים ושינויים נוספים בתקן, ככל ובמידה שיהיו כאלה, צפויה להתפרסם במהלך החודשים הקרובים.

הקבוצה טרם החלה בבחינת ההשלכות של אימוץ התקן על הדוחות הכספיים.

באור 4 - מגזרי פעילות

באור מגזרי פעילות כולל מספר מגזרים המהווים יחידות עסקיות אסטרטגיות של הקבוצה. יחידות עסקיות אלה כוללות מגוון מוצרים ומנוהלות בנפרד לצורך הקצאת משאבים והערכת ביצועים. המוצרים בבסיס כל מגזר דומים בעיקרם לעניין מהותם, אופן הפצתם, תמהיל הלקוחות, מהות הסביבה המפקחת וכן במאפיינים כלכליים ודמוגרפיים ארוכי טווח הנגזרים מחשיפה בעלת מאפיינים דומים לסיכונים ביטוחיים. כמו כן, לתוצאות תיק ההשקעות המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות עשויה להיות השפעה ניכרת על הרווחיות.

ביצועי המגזר נמדדים בהתבסס על רווחי המגזר לפני מסים על ההכנסה. תוצאות עסקאות בינחברתיות מבוטלות במסגרת ההתאמות לצורך עריכת הדוחות הכספיים המאוחדים. הקבוצה פועלת במגזרים הבאים:

1. מגזר ביטוח חיים וחסכון לטווח ארוך

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בענפי ביטוחי החיים וכן את פעילות הקבוצה בניהול קרנות פנסיה וקופות גמל.

2. מגזר ביטוח בריאות

תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בענפים מחלות ואשפוז, תאונות אישיות, סיעוד, עובדים זרים, נסיעות לחו"ל ושיניים. הפוליסות הנמכרות במסגרת ענפי ביטוח אלה מכסות את מגוון הנזקים הנגרמים למבוטח כתוצאה ממחלות ו/או מתאונות, לרבות מצב סיעודי וטיפול שניניים. פוליסות ביטוחי בריאות מוצעות הן לפרטים והן לקולקטיבים.

3. מגזר ביטוח כללי

מגזר זה מורכב מחמישה תתי תחומים:

רכב רכוש: כולל את פעילות הקבוצה במכירת פוליסות ביטוח בענף ביטוח רכב מנועי (להלן: "רכב רכוש"), המכסות נזקים הנגרמים לבעל רכב כתוצאה מתאונה ו/או גניבה ו/או את חבות בעל הרכב או הנהג לנזק רכוש שנגרם לצד שלישי בתאונה.

רכב חובה: כולל את פעילות הקבוצה בענף ביטוח לפי דרישת פקודת ביטוח רכב מנועי (נוסח חדש), התש"ל-1970 (להלן: "רכב חובה"), המכסה נזקי גוף כתוצאה משימוש ברכב מנועי בהתאם לחוק הפיצויים לנפגעי תאונות דרכים, התשל"ה-1975.

ענפי חבויות אחרים: כולל את פעילות הקבוצה במכירת פוליסות המכסות את חבות המבוטח כלפי צד שלישי (למעט כיסוי חבויות בתחום רכב חובה כמתואר לעיל). במסגרת זו נכללים, בין היתר, ענפי הביטוח הבאים: ביטוח מפני אחריות מעבידים, ביטוח מפני אחריות כלפי צד שלישי, ביטוח אחריות מקצועית, ביטוח אחריות לדירקטורים ולנושאי משרה וביטוח מפני אחריות למוצרים פגומים.

ענפי רכוש ואחרים: תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית של הקבוצה בכל ענפי הרכוש למעט רכב רכוש (כגון: ערבויות, דירות וכדומה).

עסקי ביטוח משכנתאות: תחום זה כולל את הפעילות הביטוחית בענף ביטוח אשראי למגורים המובטח במשכנתא (כענף בודד - MONOLINE). ביטוח זה נועד לתת שיפוי בגין הנזק הנגרם כתוצאה מאי פירעון של הלוואות שניתנו כנגד שעבוד במשכון ראשון של נכס נדל"ן יחיד למגורים בלבד ולאחר מימוש הנכס המשמש כבטוחה להלוואות כאמור.

4. לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר

פעילויות אשר לא יוחסו למגזרי פעילות כוללות בעיקר פעילויות של סוכנויות ביטוח וכן את פעילות ההון בחברות הביטוח המאוחדות.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח

ליום 31 בדצמבר 2018					
לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר*	סה"כ	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טוח	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
527	1,102	20	-	555	נכסים
-	2,421	235	916	1,270	נכסים לא מוחשיים
367	1,387	575	-	445	הוצאות רכישה נדחות
-	1,628	-	63	1,565	השקעה בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
350	1,798	371	-	1,077	נדליין להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
-	51,891	-	4,757	47,134	נדליין להשקעה אחר
					השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
					השקעות פיננסיות אחרות
1,533	8,430	2,539	1,317	3,041	נכסי חוב סחירים
1,636	13,191	2,599	2,608	6,348	נכסי חוב שאינם סחירים
539	1,055	237	102	177	מניות
638	1,875	211	268	758	אחרות
4,346	24,551	5,586	4,295	10,324	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
-	4,172	3,241	698	233	נכסי ביטוח משנה
-	1,299	687	446	166	פרמיה לגבייה
-	3,083	-	268	2,815	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
207	1,116	464	-	445	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
1,401	2,843	561	57	824	נכסים אחרים
7,198	97,291	11,740	11,500	66,853	סך כל הנכסים
-	57,630	-	4,783	52,847	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
					התחייבויות
-	27,028	9,814	5,167	12,047	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
-	56,754	-	4,757	51,997	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
3,924	4,901	255	33	689	התחייבויות פיננסיות
1,264	4,062	1,341	627	830	התחייבויות אחרות
5,188	92,745	11,410	10,584	65,563	סך כל ההתחייבויות

* מרבית הנכסים המוצגים מוחזקים כנגד ההון העצמי של הגופים המוסדיים בקבוצה. סך הנכסים וההתחייבויות של פעילות סוכנויות הביטוח הינו זניח.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר		ביטוח כללי		ביטוח חיים והיסכון ארוך טווח	
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
13,707	-	-	-	3,415	4,678	5,614	
1,412	-	-	-	1,053	215	144	
12,295	-	-	-	2,362	4,463	5,470	
470	-	*165	191	160	4	(46)	
958	-	6	-	4	65	948	
299	(19)	**26	195	65	6,404	32	
14,022	(19)	197	2,748	4,692	4,636	6,404	
10,529	-	-	2,558	3,335	4,636	4,636	
876	-	-	651	143	82	82	
9,653	-	-	1,907	3,192	4,554	4,554	
2,540	(19)	***4	679	917	959	959	
1,037	-	****61	52	301	623	623	
10	-	***-	-	-	10	10	
211	-	157	26	17	11	11	
13,451	(19)	222	2,664	4,427	6,157	6,157	
129	-	52	37	17	23	23	
700	-	27	121	282	270	270	
(127)	-	(87)	(54)	(13)	27	27	
573	-	****(60)	67	269	297	297	

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח לפני מסים על ההכנסה
 רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה

* סך הרווחים מהשקעות הינם בגין הנכסים העומדים כנגד ההון של הגופים המוסדיים בקבוצה.
 ** הכנסות מעמלות כוללות עמלות המשולמות לסוכנויות ביטוח בבעלות הקבוצה. כ-19 מיליוני ש"ח מתוכן הינן עמלות המשולמות לסוכנויות אלו מגופים מוסדיים בקבוצה.
 *** בגין פעילות סוכנויות הביטוח שהינן בבעלות מלאה של הקבוצה.
 **** מתוך סך הוצאות הנהלה וכלליות, סכום של כ-20 מיליוני ש"ח הינו בגין הוצאות של פעילות סוכנויות ביטוח של הקבוצה.
 ***** סך הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה בגין פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה הסתכם לכ-2 מיליוני ש"ח.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017				
סה"כ	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר*	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טוח
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,003	416	21	-	566
2,295	-	236	876	1,183
1,330	312	602	-	416
1,502	-	-	61	1,441
1,695	331	332	-	1,032
47,771	-	-	4,489	43,282
7,046	1,135	2,156	1,152	2,603
13,527	1,487	2,662	2,716	6,662
916	499	206	59	152
1,905	610	273	277	745
23,394	3,731	5,297	4,204	10,162
4,405	-	3,520	650	235
1,238	-	687	402	149
2,758	-	-	274	2,484
1,158	169	563	-	426
2,347	1,180	457	33	677
90,896	6,139	11,715	10,989	62,053
52,550	-	-	4,502	48,048
26,403	-	9,610	4,978	11,815
52,008	-	-	4,489	47,519
4,022	3,375	382	7	258
4,141	1,284	1,372	639	846
86,574	4,659	11,364	10,113	60,438

נכסים
 נכסים לא מוחשיים
 הוצאות רכישה נדחות
 השקעה בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
 נדליין להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
 נדליין להשקעה אחר
 השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
השקעות פיננסיות אחרות
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב שאינם סחירים
 מניות
 אחרות
סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
 נכסי ביטוח משנה
 פרמיה לגבייה
 מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
 מזומנים ושווי מזומנים אחרים
 נכסים אחרים
סך כל הנכסים
סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה
התחייבויות
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
 התחייבויות פיננסיות
 התחייבויות אחרות
סך כל ההתחייבויות

* מרבית הנכסים המוצגים מוחזקים כנגד ההון העצמי של הגופים המוסדיים בקבוצה. סך הנכסים וההתחייבויות של פעילות סוכנויות הביטוח הינו זניח.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	התאמות וקיצוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר		ביטוח ככלי		ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח	
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
12,652	-	-	-	3,150	4,424	5,078	
1,346	-	-	-	1,012	199	135	
11,306	-	-	-	2,138	4,225	4,943	
5,089	-	246*	230	443	443	4,170	
1,104	-	9	-	3	3	1,092	
299	(17)	25**	178	83	83	30	
17,798	(17)	280	2,546	4,754	10,235		
14,519	-	-	2,427	3,688	8,404		
898	-	-	673	142	83		
13,621	-	-	1,754	3,546	8,321		
2,357	(17)	3***	646	866	859		
987	-	62****	50	281	594		
11	-	-***	-	-	11		
118	-	134	(33)	10	7		
17,094	(17)	199	2,417	4,703	9,792		
147	-	44	50	22	31		
851	-	125	179	73	474		
248	-	126	12	19	91		
1,099	-	251****	191	92	565		

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח לפני מסים על ההכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

* סך הרווחים מהשקעות הינם בגין הנכסים העומדים כנגד ההון של הגופים המוסדיים בקבוצה.
 ** הכנסות מעמלות כוללות עמלות המשולמות לסוכנויות ביטוח בבעלות הקבוצה. כ-17 מיליוני ש"ח מתוכן הינן עמלות המשולמות לסוכנויות אלו מגופים מוסדיים בקבוצה.
 *** בגין פעילות סוכנויות הביטוח שהינן בבעלות מלאה של הקבוצה.
 **** מתוך סך הוצאות הנהלה וכלליות, סכום של כ-20 מיליוני ש"ח הינו בגין הוצאות של פעילות סוכנויות ביטוח של הקבוצה.
 ***** סך הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה בגין פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה הסתכם לכ-1 מיליוני ש"ח.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

א. מידע אודות מגזרים בני דוח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

סה"כ	התאמות וקיזוזים	לא מיוחס למגזרי פעילות ואחר		ביטוח חיים וחיסכון ארוך טוח	
		מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	ביטוח כללי מיליוני ש"ח	ביטוח בריאות מיליוני ש"ח
11,413	-	-	2,949	4,164	4,300
1,367	-	-	1,067	165	135
10,046	-	-	1,882	3,999	4,165
2,783	-	*150	189	273	2,171
899	-	8	-	3	888
261	(18)	**24	178	56	21
13,989	(18)	182	2,249	4,331	7,245
11,723	-	-	2,532	3,256	5,935
1,180	-	-	949	127	104
10,543	-	-	1,583	3,129	5,831
2,218	(18)	***3	595	824	814
923	-	****62	48	255	558
13	-	***-	-	-	13
119	-	109	(3)	8	5
13,816	(18)	174	2,223	4,216	7,221
184	-	42	72	30	40
357	-	50	98	145	64
26	-	26	(36)	(4)	40
383	-	****76	62	141	104

פרמיות שהורווחו ברוטו
 פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מדמי ניהול
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות אחרות
 הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח לפני מסים על ההכנסה
 רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

* סך הרווחים מהשקעות הינם בגין הנכסים העומדים כנגד ההון של הגופים המוסדיים בקבוצה.
 ** הכנסות מעמלות כוללות עמלות המשולמות לסוכנויות ביטוח בבעלות הקבוצה. כ-18 מיליוני ש"ח מתוכן הינן עמלות המשולמות לסוכנויות אלו מגופים מוסדיים בקבוצה.
 *** בגין פעילות סוכנויות הביטוח שהינן בבעלות מלאה של הקבוצה.
 **** מתוך סך הוצאות הנהלה וכלליות, סכום של כ-17 מיליוני ש"ח הינו בגין הוצאות של פעילות סוכנויות ביטוח של הקבוצה.
 ***** סך הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה בגין פעילות סוכנויות הביטוח של הקבוצה הסתכם לכ-4 מיליוני ש"ח.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)
ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	ביטוח משכנתאות	ענפי חבויות אחרים**	ענפי רכוש ואחרים*	רכב רכוש	רכב חובה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,401	(6)	952	971	834	650
1,071	-	298	740	26	7
2,330	(6)	654	231	808	643
(32)	(16)	7	(2)	4	(25)
2,362	10	647	233	804	668
191	10	84	14	15	68
195	-	31	156	8	-
2,748	20	762	403	827	736
2,558	(24)	865	502	550	665
651	-	207	427	26	(9)
1,907	(24)	658	75	524	674
679	-	160	226	198	95
52	4	11	13	13	11
26	-	13	1	2	10
2,664	(20)	842	315	737	790
37	-	18	1	3	15
121	40	(62)	89	93	(39)
(54)	(9)	(22)	(1)	(4)	(18)
67	31	(84)	88	89	(57)
9,814	335	5,369	892	581	2,637
6,573	335	3,038	171	554	2,475

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
 פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הוצאות מימון, נטו
סך כל ההוצאות (ההכנסות)
 חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2018
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר 2018

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים*	ענפי חבויות ואחרים**	ביטוח משכנתאות	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
545	693	962	901	(8)	3,093
4	25	722	262	-	1,013
541	668	240	639	(8)	2,080
13	(57)	(7)	17	(24)	(58)
528	725	247	622	16	2,138
80	19	16	97	18	230
-	7	143	28	-	178
608	751	406	747	34	2,546
571	528	399	948	(19)	2,427
1	20	324	328	-	673
570	508	75	620	(19)	1,754
86	188	222	150	-	646
10	14	12	10	4	50
(13)	(3)	(1)	(16)	-	(33)
653	707	308	764	(15)	2,417
19	5	2	24	-	50
(26)	49	100	7	49	179
2	1	-	3	6	12
(24)	50	100	10	55	191
2,461	553	783	5,437	376	9,610
2,241	524	175	2,774	376	6,090

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
 פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הכנסות מימון, נטו
סך כל ההוצאות (ההכנסות)
 חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על ההכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על ההכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על ההכנסה

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2017

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר 2017

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 80% מסך הפרמיות בענפים אלו.
 ** ענפי חבויות ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ב. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים*	ענפי חבויות אחרים**	ביטוח משכנתאות	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
491	780	946	850	(18)	3,049
3	18	702	259	-	982
488	762	244	591	(18)	2,067
55	109	12	51	(42)	185
433	653	232	540	24	1,882
69	16	11	77	16	189
2	11	124	41	-	178
504	680	367	658	40	2,249
480	521	491	1,061	(21)	2,532
24	24	414	487	-	949
456	497	77	574	(21)	1,583
79	163	208	145	-	595
10	14	11	9	4	48
(1)	-	-	(2)	-	(3)
544	674	296	726	(17)	2,223
29	7	3	33	-	72
(11)	13	74	(35)	57	98
(15)	(3)	(1)	(16)	(1)	(36)
(26)	10	73	(51)	56	62
2,362	595	806	5,346	419	9,528
2,075	563	185	2,471	419	5,713

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2016

התחייבויות בגין חוזי ביטוח, בשייר ליום 31 בדצמבר 2016

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 79% מסך הפרמיות בענפים אלו.

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ג. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017				לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018				
סה"כ	ביטוח חיים	פנסיה	גמל	סה"כ	ביטוח חיים	פנסיה	גמל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
5,078	5,078	-	-	5,614	5,614	-	-	פרמיות שהורווחו ברוטו
135	135	-	-	144	144	-	-	פרמיות שהורווחו על ידי ביטוח משנה
4,943	4,943	-	-	5,470	5,470	-	-	פרמיות בשייר
4,170	4,168	1	1	(46)	(48)	2	-	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
1,092	569	300	223	948	386	319	243	הכנסות מדמי ניהול
30	30	-	-	32	32	-	-	הכנסות מעמלות
10,235	9,710	301	224	6,404	5,840	321	243	סך כל ההכנסות
8,404	8,392	10	2	4,636	4,623	11	2	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
83	83	-	-	82	82	-	-	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
8,321	8,309	10	2	4,554	4,541	11	2	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
859	654	126	79	959	743	123	93	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
594	372	122	100	623	392	133	98	הוצאות הנהלה וכלליות
11	-	1	10	10	-	1	9	הוצאות אחרות
7	7	-	-	11	11	-	-	הוצאות מימון, נטו
9,792	9,342	259	191	6,157	5,687	268	202	סך כל ההוצאות
31	31	-	-	23	23	-	-	חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
474	399	42	33	270	176	53	41	רווח לפני מסים על הכנסה
91	88	2	1	27	30	(2)	(1)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה
565	487	44	34	297	206	51	40	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

באור 4 - מגזרי פעילות (המשך)

ג. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016			
גמל	פנסיה	ביטוח חיים	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	-	4,300	4,300
-	-	135	135
-	-	4,165	4,165
1	2	2,168	2,171
194	279	415	888
1	-	20	21
196	281	6,768	7,245
2	9	5,924	5,935
-	-	104	104
2	9	5,820	5,831
70	125	619	814
96	112	350	558
12	1	-	13
-	-	5	5
180	247	6,794	7,221
-	-	40	40
16	34	14	64
1	(2)	41	40
17	32	55	104

פרמיות שהורווחו ברוטו

פרמיות שהורווחו על ידי ביטוח משנה

פרמיות בשייר

רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון

הכנסות מדמי ניהול

הכנסות מעמלות

סך כל ההכנסות

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו

חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח

תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

הוצאות הנהלה וכלליות

הוצאות אחרות

הוצאות מימון, נטו

סך כל ההוצאות

חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני

רווח לפני מסים על הכנסה

רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה

סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

מוניטין	הפרשים מקוריים המיוחסים לשווי תיקי ביטוח	דמי ניהול עתידיים	מותג	תוכנות מחשב *	אחר	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
556	15	259	10	1,173	17	2,030	עלות יתרה ליום 1 בינואר 2018
-	-	-	-	230	-	230	תוספות
556	15	259	10	1,403	17	2,260	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
25	15	222	10	742	13	1,027	הפחתות יתרה ליום 1 בינואר 2018
-	-	10	-	121	-	131	הפחתה שהוכרה במהלך השנה
25	15	232	10	863	13	1,158	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
531	-	27	-	540	4	1,102	ערך בספרים נטו ליום 31 בדצמבר 2018

* תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי בשנת 2018 בסך של 198 מיליוני ש"ח.

באור 5 - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

א. ההרכב והתנועה (המשך)

מוניטין	הפרשים מקוריים המיוחסים לשווי תיקי ביטוח	דמי ניהול עתידיים	מותג	תוכנות מחשב *	אחר	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
556	15	259	10	1,007	17	1,864
-	-	-	-	166	-	166
556	15	259	10	1,173	17	2,030
25	15	210	10	640	13	913
-	-	12	-	102	-	114
25	15	222	10	742	13	1,027
531	-	37	-	431	4	1,003

עלות

יתרה ליום 1 בינואר 2017

תוספות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

הפחתות

יתרה ליום 1 בינואר 2017

הפחתה שהוכרה במהלך השנה

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

ערך בספרים, נטו, ליום 31 בדצמבר 2017

* תוספות בגין תוכנות מחשב כוללות תוספות בגין פיתוח עצמי בשנת 2017 בסך של 146 מיליוני ש"ח.

באור 5 - נכסים בלתי מוחשיים (המשך)

ב. הפחתת נכסים בלתי מוחשיים

בדבר אופן הפחתת הנכסים הבלתי מוחשיים ראה [באור 3](#). סך ההפחתה השנתית נכללת בסעיף הוצאות אחרות.

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
12	10	9
1	1	1
13	11	10

יחידה מניבת מזומנים :

פעילות גמל

פעילות פנסיה

ג. ירידת ערך מוניטין ונכסים בלתי מוחשיים

לצורך בחינת ירידת ערך של המוניטין והנכסים הבלתי מוחשיים בעלי אורך חיים בלתי מוגדר הוקצו הנכסים ליחידות מניבות מזומנים הבאות :

1. פעילות הגמל

2. פעילות הפנסיה

3. פעילות עסקי ביטוח משכנתאות

להלן הערך בספרים של המוניטין, דמי ניהול עתידיים ומותג שהוקצו לכל אחת מיחידות מניבות המזומנים שלעיל :

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח

פעילות הגמל (1) :

מוניטין

נכסים בלתי מוחשיים גמל

פעילות פנסיה (2) :

מוניטין

נכסים בלתי מוחשיים פנסיה

פעילות עסקי ביטוח משכנתאות (3) :

מוניטין

1. פעילות הגמל

סכום בר ההשבה של פעילות הגמל נקבע על בסיס אומדן תזרים המזומנים העתידי של דמי הניהול בניכוי עלויות הניהול. שיעור הניכיון הריאלי לאחר מס, המותאם לסיכון הספציפי של החברה, הינו 10% (9% בשנת 2017). תחזיות תזרימי המזומנים נאמדו תוך שימוש בשיעור צמיחה ריאלי של 1.75% שמהווה את שיעור הצמיחה הממוצע לטווח ארוך כמקובל בענף.

2. פעילות הפנסיה

סכום בר ההשבה של פעילות הפנסיה נקבע על בסיס אומדן תזרים המזומנים העתידי של דמי הניהול בניכוי החזרים ועלויות הניהול. הפרמטרים העיקריים ששימשו לצורך המודל הינם : שיעור הניכיון הריאלי לאחר מס, המותאם לסיכון הספציפי של החברה, הינו 11% (11% גם בשנת 2017) ; עליות שכר בשיעור של 1.5%-3.5% לשנה (ללא שינוי מהותי ביחס לשנים קודמות) לאורך שנות התחזית ; ביטולים לפי ניסיון החברה והערכת דמי ניהול והקפאות תוך התחשבות בחוזר איחוד חשבונות.

3. פעילות עסקי ביטוח משכנתאות

סכום בר ההשבה של פעילות עסקי ביטוח משכנתאות נקבע על בסיס אומדן תזרים המזומנים העתידי של פעילות הביטוח בתיק הקיים בלבד. שיעור הניכיון בתיק הקיים הינו עקום ריבית חסרת סיכון. תחזיות תזרימי המזומנים נאמדו תוך שימוש בהנחות לפרמטרים העיקריים : שיעור סילוקים, אומדן לתביעות עתידיות, שיעור הוצאות ותשואה עתידית.

באור 6 - הוצאות רכישה נדחות

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,183	1,270
876	916
236	235
2,295	2,421

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח
 ביטוח בריאות
 ביטוח כללי

ב. התנועה בהוצאות רכישה נדחות בביטוח חיים וחסכון ארוך טווח ובביטוח בריאות

סה"כ	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח		
		סה"כ	פנסיה וגמל	ביטוח חיים
מיליוני ש"ח				
1,914	812	1,102	221	881
547	303	244	34	210
169	79	90	-	90
716	382	334	34	300
(332)	(204)	(128)	(26)	(102)
(239)	(114)	(125)	-	(125)
2,059	876	1,183	229	954
564	302	262	42	220
184	83	101	-	101
748	385	363	42	321
(357)	(218)	(139)	(29)	(110)
(264)	(127)	(137)	-	(137)
2,186	916	1,270	242	1,028

יתרה ליום 1 בינואר 2017
 תוספות:
 עמלות רכישה
 הוצאות רכישה אחרות
 סך כל התוספות
 הפחתה שוטפת
 הפחתה בגין ביטולים
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
 תוספות:
 עמלות רכישה
 הוצאות רכישה אחרות
 סך כל התוספות
 הפחתה שוטפת
 הפחתה בגין ביטולים
 יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

באור 7 - רכוש קבוע

א. קביעת השווי ההוגן

נדל"ן בשימוש עצמי מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מעריכי שווי חיצוניים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. הערכות שווי חיצוניות מבוצעות באופן סדיר על מנת לוודא שהיתרה בדוחות הכספיים אינה שונה באופן מהותי מהערך שהיה נקבע לפי השווי ההוגן בתאריך הדיווח.

השווי ההוגן מסווג לרמה 3 במדרג השווי ההוגן. השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך משולבות, לרבות, גישת ההשוואה והיוון דמי שכירות ראויים מנכסים דומים. התקבולים הראויים המתקבלים מנכסים דומים הווננו בשיעורי היוון הנעים בין 7% - 8% וזאת בהתאם לרמת הסיכון המתאימה בנכס.

לא קיימים יחסי גומלין פנימיים בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה.

הערכת השווי לנדל"ן בהקמה מבוססת על אמידת השווי ההוגן של הנדל"ן לשימוש עצמי לאחר הקמתו, בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנבוע לצורך השלמתו ובניכוי רווח יזמי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור ההיוון אשר מותאם לסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס.

בתקופת הדוח שיערכה החברה נדל"ן בשימוש עצמי בסך של 44 מיליוני ש"ח. בהתאם למדיניות החשבונאית של החברה המפורטת [בבאור 3](#), השינוי בשווי ההוגן כאמור נרשם בהון במסגרת סעיף קרן הערכה מחדש ונזקף לרווח כולל אחר בתקופה. סך ההשפעה על הרווח הכולל 44 מיליוני ש"ח לפני מס ו-30 מיליוני ש"ח לאחר מס.

באור 7 - רכוש קבוע (המשך)

ב. תנועה ברכוש קבוע

קרקע ובנייני משרדים*	מחשבים ותוכנה	כלי רכב	הוט וציוד	שיפורים במושכר	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,164	357	2	135	125	1,783
7	51	1	8	3	70
12	-	-	-	-	12
1,183	408	3	143	128	1,865
17	307	-	90	87	501
32	41	-	6	5	84
(32)	-	-	-	-	(32)
17	348	-	96	92	553
1,166	60	3	47	36	1,312

עלות

יתרה ליום 1 בינואר 2018

תוספות במשך השנה

הערכה מחדש

יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

פחת נצבר

יתרה ליום 1 בינואר 2018

תוספות במשך השנה

הערכה מחדש

יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2018

* הקרקעות נמצאות בבעלות מלאה של הקבוצה. חלק מזכויות הבעלות טרם נרשמו על שם החברה או החברות הבנות במסגרת רישום המקרקעין, לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות.

באור 7 - רכוש קבוע (המשך)

ב. תנועה ברכוש קבוע (המשך)

קרקע ובנייני משרדים*	מחשבים ותוכנה	כלי רכב	רהוט וציוד	שיפורים במושכר	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,080	333	1	127	117	1,658
33	24	2	8	8	75
51	-	-	-	-	51
-	-	(1)	-	-	(1)
<u>1,164</u>	<u>357</u>	<u>2</u>	<u>135</u>	<u>125</u>	<u>1,783</u>
פחת נצבר					
22	273	-	84	82	461
31	34	-	6	5	76
(36)	-	-	-	-	(36)
<u>17</u>	<u>307</u>	<u>-</u>	<u>90</u>	<u>87</u>	<u>501</u>
<u>1,147</u>	<u>50</u>	<u>2</u>	<u>45</u>	<u>38</u>	<u>1,282</u>

יתרה ליום 1 בינואר 2017

תוספות במשך השנה

הערכה מחדש

גריעות במשך השנה

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

יתרה ליום 1 בינואר 2017

תוספות במשך השנה

הערכה מחדש

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

יתרת עלות מופחתת ליום 31 בדצמבר 2017

* הקרקעות נמצאות בבעלות מלאה של הקבוצה. חלק מזכויות הבעלות טרם נרשמו על שם החברה או החברות הבנות במסגרת רישום המקרקעין, לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות.

באור 8 - השקעות בחברות מוחזקות

א. הרכב ההשקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני **

חברות כלולות		ליום 31 בדצמבר	
2017	2018	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
461	442		
564	580		
(75)	(26)		
950	996		
380	391		
1,330	1,387		

עלות המניות
חלק החברה ברווחים שנצברו ממועד הרכישה, נטו
חלק החברה בקרנות הון שנצברו ממועד הרכישה, נטו
הלוואות ויתרות חובה לזמן ארוך*

* באשר לתנאי הצמדה וריבית של הלוואות לחברות מוחזקות, ראה [באור 13](#).

** לקבוצה זכויות נוספות בישויות אלו במסגרת תיק המשתתף, הנכללות תחת סעיף השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה. ההשקעה בגין הזכויות הנוספות כאמור הסתכמה לסך של כ- 2,403 מיליוני ש"ח וכ- 1,918 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה והכנסות החברה מהשקעות אלו הסתכמו לסך של כ- 309 מיליוני ש"ח, כ- 109 מיליוני ש"ח וכ- 240 מיליוני ש"ח לשנים שהסתיימו בימים 31 בדצמבר 2018, 2017 ו-2016, בהתאמה. לחברה השקעה נוספת בסכום של כ- 2,310 מיליוני ש"ח וכ- 1,417 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה, המוחזקת על-ידי קרנות הפנסיה והגמל של החברה ואשר אינה נכללת במאזן החברה.

ב. הרכב ההשקעה בחברות כלולות ובעסקאות משותפות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני לפי פילוח גיאוגרפי ולפי סוגי ההשקעה העיקרים

1. לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, כ- 95% מהשקעות בחברות הכלולות הינן בתחום הנדלי"ן וכ- 5% בתחומים אחרים.

לימים 31 בדצמבר 2018, בתחום הנדלי"ן 73% מההשקעות הינן נדלי"ן למשרדים, 21% נדלי"ן למגורים וכ- 6% נדלי"ן מסחרי (לימים 31 בדצמבר 2017, בתחום הנדלי"ן 76% מההשקעות הינן נדלי"ן למשרדים, 20% נדלי"ן למגורים וכ- 4% נדלי"ן מסחרי).

2. לימים 31 בדצמבר 2018 כ- 51% מהשקעות בחברות הכלולות הינן בארה"ב, כ- 36% מההשקעות במערב אירופה וכ- 13% בישראל (לימים 31 בדצמבר 2017 כ- 48% מההשקעות בחברות הכלולות הינן בארה"ב, כ- 38% מההשקעות במערב אירופה וכ- 14% בישראל).

בשנת 2018 כ- 44% מהרווח נבע מהשקעות בארה"ב, כ- 39% נבע מהשקעות במערב אירופה וכ- 17% נבע מהשקעות בישראל. (בשנת 2017 כ- 41% מהרווח נבע מהשקעות בארה"ב, כ- 41% נבע מהשקעות במערב אירופה וכ- 18% נבע מהשקעות בישראל, בשנת 2016 כ- 33% מהרווח נבע מהשקעות בארה"ב, כ- 45% נבע מהשקעות במערב אירופה וכ- 22% נבע מהשקעות בישראל).

3. שיעור המס החל על הרווח בגין חברות מוחזקות הינו בדומה לשיעור המס הסטטוטורי בישראל.

באור 8 - השקעות בחברות מוחזקות (המשך)

ג. תמצית נתונים מהדוחות הכספיים לגבי חברות כלולות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני שאינן מהותיות כל אחת בפני עצמה, בהתאמה לשיעורי ההחזקה בהן לתאריך הדיווח

ליום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
2,544	2,667	2,516	נכסים *
1,389	1,453	1,234	התחייבויות
1,155	1,214	1,282	ערך בספרים של ההשקעה
186	140	131	חלק הקבוצה ברווח הנקי מפעילות נמשכת
(19)	(54)	71	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) כולל אחר
167	86	202	חלק הקבוצה ברווח כולל
193	249	281	חלק הקבוצה בהכנסות החברות הכלולות
			* כולל יתרת עודפי עלות ומוניטין.

ד. תמצית נתונים מהדוחות הכספיים לגבי עסקאות משותפות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני שאינן מהותיות כל אחת בפני עצמה, בהתאמה לשיעורי ההחזקה בהן לתאריך הדיווח

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
115	118	106	נכסים *
2	2	1	התחייבויות
113	116	105	ערך בספרים של ההשקעה
(2)	7	(2)	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) הנקי מפעילות נמשכת
(14)	-	2	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) כולל אחר
(16)	7	-	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) כולל
20	7	3	חלק הקבוצה בהכנסות העסקאות המשותפות
			* כולל יתרת עודפי עלות ומוניטין.

ה. רשימת חברות מאוחדות, עסקאות משותפות וכלולות מהותיות

להלן רשימה של החברות הבנות המהותיות של הקבוצה:

זכויות בעלות של הקבוצה בחברה הבת		מיקום עיקרי של פעילות החברה	שם החברה
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2017	2018		
100%	100%	ישראל	הראל פנסיה וגמל בע"מ
100%	100%	ישראל	אי.אם.איי עזר למשכנתאות בע"מ

באור 9 - נדל"ן להשקעה (לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה)

א. הרכב ותנועה

נדל"ן להשקעה			
אחר		עבור חוזים תלויי תשואה	
2017	2018	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,568	1,695	1,412	1,502
34	46	44	78
34	46	44	78
2	-	-	-
2	-	-	-
95	57	46	48
1,695	1,798	1,502	1,628

יתרה ליום 1 בינואר

תוספות במהלך השנה

רכישות ותוספות לנכסים קיימים

סך כל התוספות

גריעות במהלך השנה

מימושים

סך כל הגריעות

התאמה לשווי הוגן

יתרה ליום 31 בדצמבר

ב. קביעת השווי ההוגן

נדל"ן להשקעה מוצג על בסיס השווי ההוגן כפי שנקבע בהערכת שווי שבוצעה על ידי מעריכי שווי חיצונים בלתי תלויים שהינם בעלי כישורים מקצועיים מוכרים וניסיון רב בנוגע למיקום וסוג הנדל"ן שהוערך. הערכות שווי חיצוניות מבוצעות לפחות אחת לשנה, במועדים שונים עבור נכסים שונים בתיק הנדל"ן להשקעה. בשאר תקופות הדיווח מתבצעת בחינה פנימית, במטרה לוודא שלא חל שינוי מהותי בשווי הנכס בהתאם לפרמטרים שעל בסיסם נערכה הערכת השווי.

הערכות כאמור מסווגות לרמה 3 בהיררכית השווי ההוגן.

הערכת שווי הנדל"ן מתבססת על תזרימי המזומנים השנתיים נטו, המהווים בשיעור היוון המשקף את הסיכונים הספציפיים הגלומים בהם. כאשר קיימים בפועל הסכמי שכירות, אשר התשלומים בגינם שונים מדמי שכירות ראויים, מבוצעות התאמות בכדי לשקף את תשלומי השכירות בפועל בתקופת החוזה.

הערכות השווי מתחשבות בסוג הדיירים הנמצאים בפועל בנכס המושכר או האחראים למילוי התחייבויות השכירות או אלה העשויים להיות במושכר לאחר השכרת מושכר פנוי, לרבות הערכה כללית לגבי מהימנות האשראי שלהם; חלוקת האחריות בין הקבוצה והשוכר לגבי אחזקת וביטוח הנכס; ויתרת אורך החיים הכלכלי של הנכס, באותם מקומות שבהם פרמטרים אלו רלוונטיים.

השווי ההוגן נקבע בהתאם למספר מתודולוגיות שיערוך, לרבות, גישת ההשוואה, נכסים דומים והיוון תזרימי המזומנים העתידיים הנובעים מהנכס. שוויים של מרבית הנכסים נקבע בהתאם לאומדן תזרימי המזומנים ולגביהם מובאים בחשבון הסיכון המובנה שלהם. מרבית נכסי הנדל"ן המסחרי ונדל"ן המשרדים מהווים בשיעורי היוון הנעים בין 4.75% - 5.5% לנדל"ן בחו"ל ובין 6.5% - 8.5% לנדל"ן בישראל וזאת בהתאם לרמת הסיכון המתאימה בנכס.

הערכת השווי לנדל"ן להשקעה בהקמה מבוססת על אמידת השווי ההוגן של הנדל"ן להשקעה לאחר הקמתו, בניכוי הערך הנוכחי של אומדן עלויות ההקמה הצפויות לנבוע לצורך השלמתו ובניכוי רווח יזמי סביר כאשר רלוונטי, תוך התחשבות בשיעור ההיוון אשר מותאם בגין הסיכונים הרלוונטיים והמאפיינים של הנכס.

הנדל"ן להשקעה מורכב בעיקר מבנייני משרד ונדל"ן מסחרי.

לא קיימים יחסי גומלין פנימיים בין הנתונים המשמעותיים שאינם ניתנים לצפייה.

באור 9 - נדל"ן להשקעה (לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה) (המשך)

ג. תנועה בנדל"ן להשקעה הנמדד ברמה 3

ליום 31 בדצמבר 2018								
עבור חוזים שאינם תלויי תשואה				עבור חוזים תלויי תשואה				
נדל"ן להשקעה בהקמה	נדל"ן משרדים	נדל"ן מסחרי	סה"כ	נדל"ן להשקעה בהקמה	נדל"ן משרדים	נדל"ן מסחרי	סה"כ	
מיליוני ש"ח								
1,695	146	783	766	1,502	142	541	819	יתרה ליום 1 בינואר 2018
46	5	12	29	78	7	12	59	רכישות
-	(146)	146	-	-	(142)	142	-	שינויים אחרים
57	-	28	29	48	-	16	32	סך הרווחים שהוכרו ברווח והפסד*:
1,798	5	969	824	1,628	7	711	910	שינויים בשווי הוגן יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

ליום 31 בדצמבר 2017								
עבור חוזים שאינם תלויי תשואה				עבור חוזים תלויי תשואה				
נדל"ן להשקעה בהקמה	נדל"ן משרדים	נדל"ן מסחרי	סה"כ	נדל"ן להשקעה בהקמה	נדל"ן משרדים	נדל"ן מסחרי	סה"כ	
מיליוני ש"ח								
1,568	108	693	767	1,412	105	533	774	יתרה ליום 1 בינואר 2017
34	20	5	9	44	20	5	19	רכישות
(2)	-	(2)	-	-	-	-	-	מימושים
95	18	87	(10)	46	17	3	26	סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו ברווח והפסד*:
1,695	146	783	766	1,502	142	541	819	שינויים בשווי הוגן יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

* בסעיף רווחים מהשקעות נטו והכנסות מימון.

ד. באשר להתקשרויות המתייחסות לחכירה של נדל"ן להשקעה, ראה [באור 7.38](#).

באור 9 - נדל"ן להשקעה (לרבות נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה) (המשך)

ה. פרטים בדבר זכויות במקרקעין המשמשות את הקבוצה כנדל"ן להשקעה

חלק מהמקרקעין בבעלות או בחכירה בישראל טרם נרשם על שם החברה או החברות הבנות בלשכת רישום המקרקעין לרוב בשל הסדרי רישום או בעיות טכניות.

- (1) מקרקעין ברחוב המרד תל אביב, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 17 מיליוני ש"ח ובסך של 16 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה- בלתי מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2032.
- (2) מקרקעין ברחוב התקווה באר שבע, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 247 מיליוני ש"ח ובסך של 244 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2050, לקבוצה אופציה לתקופת חכירה נוספת ל- 49 שנה החל מתום תקופת החכירה.
- (3) מקרקעין ברחוב חיים בר לב נווה סביון, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 54 מיליוני ש"ח ובסך של 53 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2041.
- (4) מקרקעין במרכז מסחרי בישוב שוהם, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 91 מיליוני ש"ח ובסך של 87 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2042.
- (5) מקרקעין ברחוב עם ועולמו ירושלים, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 13 מיליוני ש"ח ובסך של 12 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2039.
- (6) מקרקעין ברחוב יגאל אלון תל אביב, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 325 מיליוני ש"ח ובסך של 287 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל ומעיריית תל-אביב עד שנת 2060 ועד שנת 2059 בהתאמה.
- (7) מקרקעין ברחוב ויצמן פינת הסדנא ופינת המנופים כפר סבא, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 127 מיליוני ש"ח ובסך של 98 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2058.
- (8) מקרקעין בקרית נורדאו נתניה, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 166 מיליוני ש"ח ובסך של 163 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2037.
- (9) מקרקעין ברחוב תובל רמת גן, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 24 מיליוני ש"ח ובסך של 23 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת לדורות.
- (10) מקרקעין ברחוב גלגלי פלדה פינת יהלום בנימין כפר סבא, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 הנו בסך של 8 מיליוני ש"ח חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2060.
- (11) מקרקעין ברחוב זלמן זלמן נתניה, שערכם בספרים, לרבות המבנה, ליום 31 דצמבר 2018 וליום 31 דצמבר 2017 הנו בסך של 578 מיליוני ש"ח ובסך של 449 מיליוני ש"ח בהתאמה, חכורה בחכירה-מהוונת ממנהל מקרקעי ישראל עד שנת 2064.

באור 10 - חייבים ויתרות חובה

א. הרכב

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
11	29	חייבים בקשר לרכישת מקרקעין
18	30	הכנסות לקבל
93	95	דמי חכירה והוצאות מראש
2	2	צדדים קשורים
9	7	מקדמות לספקים
30	29	מקדמות על חשבון עמלות לסוכני ביטוח
163	192	
		חברות ביטוח ותוכני ביטוח:
1	1	פיקדונות
56	78	חשבונות אחרים
57	79	סך כל חברות ביטוח ותוכני ביטוח
33	35	הכנסות לקבל מדמי ניהול
22	4	השתתפות עצמית
17	17	שיבובים ושרידים
12	13	פקדונות לתשלום תביעות
686	1,111	חייבים בגין ניירות ערך *
46	45	הפקדות לקופת דמי מחלה
13	19	אחרים
829	1,244	
(2)	(2)	בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
1,047	1,513	סך כל חייבים ויתרות חובה

* כולל בעיקר בטחונות לנגזרים פיננסיים וכספים שהופקדו בבנקים ויועדו למתן הלוואות משכנתא חדשות.

ב. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3	2	יתרה ליום 1 בינואר
(1)	-	שינוי בהפרשה בתקופה
2	2	יתרה ליום 31 בדצמבר

באור 11 - פרמיה לגביה

א. הרכב

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,255	1,315
(17)	(16)
1,238	1,299
353	394

פרמיות לגביה*
 בניכוי הפרשה לחובות מסופקים
 סה"כ פרמיה לגביה
 * כולל המחאות לגביה והוראות קבע

ב. גיול

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
989	1,059
108	107
73	72
37	32
1,207	1,270
31	29
1,238	1,299

פרמיה לגביה שערכה לא נפגם
 ללא פיגור
 בפיגור * :
 מתחת ל- 90 ימים
 בין 90 ל- 180 ימים
 מעל 180 ימים
 סה"כ פרמיה לגביה שערכה לא נפגם
 פרמיה לגביה שערכה נפגם
 סה"כ פרמיה לגביה

* כולל בעיקר חובות בפיגור במגזר ביטוח חיים. חובות אלו מגובים בעיקרם בערך הפדיון של הפוליסות. בדבר תנאי ההצמדה של הפרמיה לגביה ראה [באור 35 ט.](#)

ג. להלן התנועה בהפרשה לחובות מסופקים בגין הפרמיות לגביה

מיליוני ש"ח
16
(1)
15
2
17
(1)
16

יתרה ליום 1 בינואר 2016
 שינוי בהפרשה בתקופה
יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
 שינוי בהפרשה בתקופה
יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
 שינוי בהפרשה בתקופה
יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

באור 12 - נכסים עבור חוזים תלויי תשואה

א. פירוט הנכסים המוצגים בשווי הוגן

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,502	1,628	נדליין להשקעה
		השקעות פיננסיות
18,115	19,309	נכסי חוב סחירים
12,300	13,083	נכסי חוב שאינם סחירים (*)
8,227	8,922	מניות
9,129	10,577	השקעות פיננסיות אחרות
47,771	51,891	סך הכל השקעות פיננסיות
2,758	3,083	מזומנים ושווי מזומנים
519	1,028	אחר
52,550	57,630	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה**
162	119	זכאים
114	517	התחייבויות פיננסיות***
276	636	התחייבויות פיננסיות בגין חוזים תלויי תשואה
671	593	(*) מתוכם נכסי חוב שנמדדים בעלות מתואמת
729	615	שווי הוגן של נכסי חוב שנמדדים בעלות מתואמת

** כולל נכסים בסך 4,362 מיליוני ש"ח ובסך 4,107 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו- 2017, בהתאמה, בגין התחייבות הנובעת מתיק סיעוד קבוצתי, בו מרבית סיכוני ההשקעה אינם מוטלים על המבטח.

*** בעיקר נגזרים וחוזים עתידיים.

לעניין החשיפה בגין הנכסים העומדים כנגד התחייבויות תלויות תשואה ראה [באור 35](#).

לעניין שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן של נכסים פיננסים שאינם סחירים ראה [באור 13א](#).

באור 12 - נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן לצורכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2018			
רמה 2	רמה 3	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
562	44	606	נכסי חוב אחרים המטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פקדונות בבנקים
9	-	9	פקדונות בבנקים
571	44	615	סך הכל

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017			
רמה 2	רמה 3	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
668	48	716	נכסי חוב אחרים המטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פקדונות בבנקים
13	-	13	פקדונות בבנקים
681	48	729	סך הכל

ג. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח של הנכסים המוחזקים כנגד חוזי ביטוח וחוזי השקעה המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד.

ליום 31 בדצמבר 2018				
רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
16,170	3,139	-	19,309	נכסי חוב סחירים
-	11,984	506	12,490	נכסי חוב שאינם סחירים
6,383	8	2,531	8,922	מניות
6,716	71	3,790	10,577	אחרות
29,269	15,202	6,827	51,298	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017				
רמה 1	רמה 2	רמה 3	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
15,202	2,913	-	18,115	נכסי חוב סחירים
-	11,163	466	11,629	נכסי חוב שאינם סחירים
6,182	10	2,035	8,227	מניות
5,748	163	3,218	9,129	אחרות
27,132	14,249	5,719	47,100	סך הכל

באור 12 - נכסים עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

ד. נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
סה"כ	אחרות	מניות	נכסי חוב שאינם סחירים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,719	3,218	2,035	466
842	499	318	25
(331)	(227)	(73)	(31)
1,417	815	325	277
(543)	(464)	(74)	(5)
(264)	(51)	-	(213)
(13)	-	-	(13)
6,827	3,790	2,531	506
824	499	314	11

יתרה ליום 1 בינואר 2018

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברווח והפסד

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

העברות מתוך רמה 3*

יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד			
סה"כ	אחרות	מניות	נכסי חוב שאינם סחירים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,810	3,047	1,956	807
274	133	112	29
(252)	(156)	(45)	(51)
1,079	558	178	343
(511)	(333)	(166)	(12)
(230)	(31)	-	(199)
17	-	-	17
(468)	-	-	(468)
5,719	3,218	2,035	466
266	133	111	22

יתרה ליום 1 בינואר 2017

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברווח והפסד

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

העברות אל רמה 3*

העברות מתוך רמה 3*

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

* בעיקר בגין ניירות ערך שדירוגם השתנה.

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות

א. ההרכב

ליום 31 בדצמבר 2018					
סך הכל	הלוואות וחייבים	מוחזקים לפידיון	זמינים למכירה	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
8,430	-	117	8,103	210	נכסי חוב סחירים
13,191	13,191	-	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים
1,055	-	-	1,055	-	מניות
1,875	-	-	1,746	129	אחרות
24,551	13,191	117	10,904	339	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017					
סך הכל	הלוואות וחייבים	מוחזקים לפידיון	זמינים למכירה	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
7,046	-	159	6,641	246	נכסי חוב סחירים
13,527	13,527	-	-	-	נכסי חוב שאינם סחירים
916	-	-	916	-	מניות
1,905	-	-	1,714	191	אחרות
23,394	13,527	159	9,271	437	סך הכל

ב. שווי הוגן של נכסים פיננסיים בחלוקה לרמות

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים על-פי שווי הוגן.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים ושווי מזומנים, פרמיות לגביה, חייבים ויתרות חובה ונכסי מיסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי הוגן שלהם.

ליום 31 בדצמבר 2018				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
8,313	-	1,238	7,075	נכסי חוב סחירים
1,055	266	-	789	מניות
1,875	1,538	54	283	אחרות
11,243	1,804	1,292	8,147	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
6,887	-	1,238	5,649	נכסי חוב סחירים
916	117	-	799	מניות
1,905	1,405	99	401	אחרות
9,708	1,522	1,337	6,849	סך הכל

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה		
מניות	אחרות	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
117	1,405	1,522
(3)	58	55
60	112	172
(1)	(75)	(76)
125	206	331
(32)	(144)	(176)
-	(24)	(24)
266	1,538	1,804
(3)	53	50

יתרה ליום 1 בינואר 2018

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברווח והפסד

ברווח כולל אחר

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה		
מניות	אחרות	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
47	1,390	1,437
4	27	31
(3)	15	12
(4)	(60)	(64)
57	186	243
-	(144)	(144)
-	(9)	(9)
16	-	16
117	1,405	1,522
4	26	30

יתרה ליום 1 בינואר 2017

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברווח והפסד

ברווח כולל אחר

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

העברות אל רמה 3*

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

* בגין שינוי סיווג מהשקעה במוחזקות למניות לא סחירות.

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ד. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
15	14
2,592	3,417
2,607	3,431
231	196
159	117
4,049	4,686
4,439	4,999
7,046	8,430
-	2
רמה 1	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
168	121

אגרות חוב ממשלתיות
מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים

שאינם ניתנים להמרה

מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
מוחזקים לפדיון (*)
זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב סחירים

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

(*) השווי הוגן של נכסי החוב הסחירים המוחזקים לפדיון

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. נכסי חוב שאינם סחירים

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2017	2018	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,584	6,405	4,893	4,938
6,584	6,405	4,893	4,938
8,648	8,028	7,832	7,584
879	722	802	669
9,527	8,750	8,634	8,253
16,111	15,155	13,527	13,191
		20	17

אגרות חוב ממשלתיות

מטופלות כהלוואות וחייבים:

אגרות חוב מיועדות

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

מטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פקדונות בבנקים

פקדונות בבנקים

סך כל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך כל נכסי חוב שאינם סחירים

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד

ו. נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן לצורכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

ליום 31 בדצמבר 2017			ליום 31 בדצמבר 2018		
סך הכל	רמה 3	רמה 2	סך הכל	רמה 3	רמה 2
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,584	-	6,584	6,405	-	6,405
8,648	1,016	7,632	8,028	1,037	6,991
879	-	879	722	-	722
16,111	1,016	15,095	15,155	1,037	14,118

אגרות חוב מיועדות*

נכסי חוב אחרים המטופלים כהלוואות

וחייבים, למעט פקדונות בבנקים

פקדונות בבנקים

סך הכל

* השווי ההוגן של אגרות חוב מיועדות חושב על פי מועד הפירעון החוזי.

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ריבית אפקטיבית		בסיס הצמדה
ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
%	%	
0.6	1.2	צמוד מדד
1.1	2.2	שקלי
2.9	4.2	צמוד למטבע חוץ
4.3	4.4	צמוד מדד
2.8	3.1	שקלי
5.5	6.6	צמוד למטבע חוץ

נכסי חוב סחירים

נכסי חוב שאינם סחירים

ח. מניות

הערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
799	788
117	267
916	1,055
83	84

מניות סחירות זמינות למכירה
 מניות שאינן סחירות זמינות למכירה
 סך הכל
 יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ט. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		סחירות
2	-	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
395	282	זמינות למכירה
4	1	מכשירים נגזרים (ראה סעיף י' להלן)
401	283	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
		שאינן סחירות
86	75	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
1,319	1,464	זמינות למכירה
99	53	מכשירים נגזרים (ראה סעיף י' להלן)
1,504	1,592	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
1,905	1,875	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
134	143	יתרות ירידת ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה
553	505	מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים. השווי ההוגן של השקעות שאינן סחירות בקרנות השקעה וקרנות גידור מבוסס בעיקרו על השווי ההוגן של נכסי הבסיס או על הערכות שווי.

לעניין התחייבות הקבוצה להשקעה בקרנות השקעה ראה [באור 138](#).

י. מכשירים נגזרים

להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות ליום הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
494	552	מניות
3,574	4,054	מדד
(4,569)	(4,768)	מטבע זר
6	(1)	ריבית

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

יא. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים

השווי ההוגן של נכסי חוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצרכי גילוי בלבד נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת המיקום של הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברת מרווח הוגן, חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.

עקום התשואה המוצג להלן והריביות הממוצעות המשוקללות בגין כל אחת מקבוצות הדירוג המוצגים בטבלה הינם בהתאם לנכסים הכלולים בכל קבוצת דירוג.

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
% ריבית	% ריבית	
0.5	0.9	AA ומעלה
2.3	3.7	A
3.1	3.9	BBB
*9.3	16.7	נמוך מ - BBB
*3.3	4.0	לא מדורג

* מוין מחדש.

המקורות לרמת דירוג מקומי הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדרוג". נתוני חברת מדרוג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. קיים שוני בין רמת הדירוג בארץ לזו של חו"ל. המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על ידי הממונה, S&P, Moody's ו-Fitch. לעניין דירוג פנימי ראה [באור 135](#).

באור 13 - השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

יב. גיול השקעות בנכסי חוב פיננסיים לא סחירים**

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח		
4,893	4,938	אגרות חוב ממשלתיות
		נכסי חוב שערכם לא נפגם
8,599	8,235	ללא פיגור
		בפיגור * :
3	3	מעל 180 ימים
8,602	8,238	סך הכל נכסי חוב שערכם לא נפגם
		נכסי חוב שערכם נפגם
35	18	נכסים שערכם נפגם, ברוטו
3	3	הפרשה להפסד
32	15	נכסי חוב שערכם נפגם, נטו
13,527	13,191	סך הכל נכסי חוב לא סחירים

* בעיקר הלוואות על פוליסות שכנגדן קיימים ערכי פדיון מלאים ו/או משכנתאות.
 ** הסכומים לעיל אינם מהווים את הסכום בפיגור בפועל אלא את יתרת החוב המעורבת בפיגור.

יג. גילוי הנדרש בקשר לפטור הזמני מיישום IFRS 9 (ראה באור 3יט)

הטבלה להלן מציגה את השווי ההוגן של הנכסים הפיננסיים ליום 31 בדצמבר 2018 לפי חלוקה לשתי קבוצות:

- נכסים שעומדים במבחן הקרן והריבית בלבד (לא כולל נכסים שמוחזקים למסחר או מנוהלים על בסיס שווי הוגן) (להלן – "קבוצה א");
- כל יתר הנכסים הפיננסיים (להלן – "קבוצה ב").

החלוקה של הנכסים הפיננסיים לקבוצה א' וקבוצה ב' כמפורט להלן מבוססת על הערכה ראשונית שביצעה החברה.

ליום 31 בדצמבר 2018		
קבוצה א'	קבוצה ב'	
מיליוני ש"ח		
593	51,298	השקעות עבור חוזים תלויי תשואה
-	1,055	השקעות פיננסיות אחרות - מניות
-	1,875	השקעות פיננסיות אחרות - אחרות
117	8,313	השקעות פיננסיות אחרות - נכסי חוב סחירים
13,191	-	השקעות פיננסיות אחרות - נכסי חוב שאינם סחירים
3,083	-	מזומנים ושווה מזומנים תלוי תשואה
1,116	-	מזומנים ושווה מזומנים אחרים
18,100	62,541	סך כל השקעות פיננסיות אחרות

באור 14 - מזומנים ושווי מזומנים

א. עבור חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2,758	3,083

מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית בתאגידים בנקאיים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים לימים 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 נושאים ריבית יומית בשיעור שנתי של 0.2% ו- 0.08% בהתאמה.

ב. אחרים

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
801	793
357	323
1,158	1,116

מזומנים ופקדונות למשיכה מיידית

פקדונות לזמן קצר

מזומנים ושווי מזומנים

המזומנים בתאגידים הבנקאיים לימים 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 נושאים ריבית יומית בשיעור שנתי של 0.2% ו- 0.08% בהתאמה.

פיקדונות לזמן קצר המופקדים בתאגידים הבנקאיים לימים 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 הינם לתקופות של בין שבוע לשלושה חודשים. הפיקדונות נושאים ריבית בשיעור שנתי של 0.23% ו- 0.08%, בהתאמה.

באשר לתנאי הצמדה וריבית של המזומנים ופיקדונות לזמן קצר, ראה [באור 35ט](#).

באור 15 - הון ודרישות הון

א. הרכב הון המניות

ליום 31 בדצמבר 2017		ליום 31 בדצמבר 2018	
מונפק ונפרע	רשום	מונפק ונפרע	רשום
103,865,856	150,000,000	103,865,856	150,000,000

מניות רגילות בנות 1 ש"ח ע.ג. כ"א

ב. זכויות הנלוות למניות

זכויות הצבעה באסיפה הכללית, זכות לדיבידנד, זכויות בפירוק החברה וזכות למינוי הדירקטורים בחברה.

ג. דיבידנד

הדיבידנדים הבאים הוכרזו על ידי החברה:

ליום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
240	500	200
2.31	4.81	1.93

סך הדיבידנד

דיבידנד למניה רגילה (בש"ח)

1. ביום 26 במרס 2018 אישר דירקטוריון החברה חלוקת דיבידנד במזומן בסך של 100 מיליוני ש"ח. החלטת הדירקטוריון התקבלה לאחר שהובאו בחשבון התוצאות הכספיות של החברה ליום 31 בדצמבר 2017, הוצג סכום העודפים הראויים לחלוקה של החברה ליום 31 בדצמבר 2017, ונבחנו עודפי הון וצרכי הון של החברה, בהתאם למדיניות ניהול ההון של החברה ובהתחשב בהוראות סולבנסי 2. הדיבידנד שולם ביום 28 במרס 2018.

2. ביום 26 בדצמבר 2018 אישר דירקטוריון החברה חלוקת דיבידנד במזומן בסך של 100 מיליוני ש"ח. החלטת הדירקטוריון התקבלה לאחר שהובאו בחשבון התוצאות הכספיות של החברה ליום 30 בספטמבר 2018, הוצג סכום העודפים הראויים לחלוקה של החברה ליום 30 בספטמבר 2018, ונבחנו עודפי הון וצרכי הון של החברה, בהתאם למדיניות ניהול ההון של החברה ובהתחשב בהוראות סולבנסי 2. הדיבידנד שולם ביום 31 בדצמבר 2018.

ד. זכויות שאינן מקנות שליטה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3	3

החלק בשווי המאזני *

* כולל החלק ביתרת עודפי עלות מיוחסים.

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ה. רווח כולל אחר

ק"ר הון בגין נכסים זמינים למכירה	ק"ר תרגום של פעילויות חוץ	ק"ר הון בגין שיערוך רכוש קבוע	שינויים אקטואריים	סך הכל	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך כל ההון
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
-	-	44	-	44	-	44
(196)	-	-	-	(196)	*-	(196)
(100)	-	-	-	(100)	*-	(100)
44	-	-	-	44	-	44
-	73	-	-	73	-	73
-	-	-	8	8	-	8
86	(20)	(14)	(3)	49	*-	49
(166)	53	30	5	(78)	*-	(78)
-	-	87	-	87	-	87
331	-	-	-	331	*-	331
(154)	-	-	-	(154)	*-	(154)
41	-	-	-	41	-	41
-	(54)	-	-	(54)	-	(54)
-	-	-	(3)	(3)	-	(3)
(69)	13	(26)	1	(81)	*-	(81)
149	(41)	61	(2)	167	*-	167

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

ק"ר הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

ק"ר הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר

סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממס

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח.

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ה. רווח כולל אחר (המשך)

קצת כל ההון	זכויות שאינן מקנות שליטה	סך הכל	שינויים אקטואריים	קרן הון בגין שיערוך רכוש קבוע	קרן תרגום של פעילויות חוץ	קרן הון בגין נכסים זמינים למכירה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
13	-	13	-	13	-	-
104	*-	104	-	-	-	104
(148)	*-	(148)	-	-	-	(148)
80	*-	80	-	-	-	80
(33)	-	(33)	-	-	(33)	-
10	-	10	10	-	-	-
6	*-	6	(3)	2	9	(2)
32	*-	32	7	15	(24)	34

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
 שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
 שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר
 לדוח רווח והפסד
 הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח
 רווח והפסד
 הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
 מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
 הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים של רווח (הפסד) כולל אחר
סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה, נטו ממש

* קטן מ-1 מיליוני ש"ח.

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

ו. ניהול ודרישת הון

1. משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II

ביום 1 ביוני 2017 פרסם הממונה חוזר ביטוח בנושא "הוראות ליישום משטר כושר פירעון כלכלי של חברת ביטוח מבוסס Solvency II" (להלן – "חוזר סולבנסי"), העוסק בהוראות ליישום משטר כושר הפירעון הכלכלי של חברת ביטוח. בחוזר נקבע כי, בתקופה שתחילתה ביום 30 ביוני 2017 וסיומה ביום 31 בדצמבר 2024, יחולו ההוראות לעניין הון נדרש לכושר פירעון באופן הדרגתי, כך שיחס ההון הקיים לכושר פירעון מסך ההון הנדרש לכושר פירעון (SCR) ליום 31 בדצמבר 2018 לא יפחת מ-70% (31 בדצמבר 2017 – 65%) ויחס הון נדרש לכושר פירעון שיחושב על נתוני 31 בדצמבר 2024 ואילך, לא יפחת מ-100%.

ביום 3 בדצמבר 2017 פרסם הממונה חוזר שעניינו מבנה הגילוי הנדרש בדוח התקופתי ובאתר האינטרנט של חברות הביטוח בנושא משטר כושר פירעון כלכלי מבוסס Solvency II (להלן – "חוזר הגילוי"). בהתאם לחוזר הגילוי, על חברות הביטוח לכלול בדוח השנתי והרבעוני שלהן, ובמועדים שייקבעו גם באתר האינטרנט שלהן, דוח אודות יחס כושר פירעון בהתאם לנספח לחוזר הגילוי.

החברה פרסמה בהתאם להוראות הממונה את דוח יחס כושר פירעון כלכלי (להלן – "דוח יחס ההון") בגין נתוני 31 בדצמבר 2017 באתר האינטרנט שלה (כתובת האתר: <https://www.harel-group.co.il/about/harel-group/harel/investor-relations/Pages/repayment-ability.aspx>). בהתאם לדוח, לחברה יש עודף הון ללא התחשבות בהוראות המעבר. בהתאם לחוזר הגילוי, החברה תפרסם את דוח יחס ההון שלה בגין נתוני 31 בדצמבר 2018 עד ליום 15 ביולי 2019.

החשוב שערכה החברה בגין נתוני 31 בדצמבר 2017, נבדק בהתאם לתקן בינלאומי ISAE 3400 – בדיקה של מידע כספי עתידי. תקן זה רלבנטי לביקורת חישוב הסולבנסי ואיננו מהווה חלק מתקני הביקורת החלים על דוחות כספיים. בדוח המיוחד של רואי החשבון המבקרים, הודגש כי התחזיות וההנחות מבוססות, בעיקרן על ניסיון העבר, כפי שעולה ממחקרים אקטואריים הנערכים מעת לעת. נוכח הרפורמות בשוק ההון, הביטוח והחיסכון והשינויים בסביבה הכלכלית, נתוני העבר אינם משקפים בהכרח את התוצאות העתידיות. המידע מתבסס לעיתים על הנחות לגבי אירועים עתידיים ופעולות ההנהלה שלא בהכרח יתממשו או שיתממשו באופן שונה מההנחות אשר שימשו בסיס למידע. כמו כן, התוצאות בפועל עשויות להיות שונות באופן מהותי מהמידע, מאחר והתרחישים המשולבים של אירועים עשויים להתממש באופן שונה מהותית מההנחות במידע. בדוח המיוחד של רואי החשבון המבקרים, מופנית תשומת לב לאמור דוח יחס כושר פירעון בדבר אי הוודאות הנגזרת משינויים רגולטוריים וחשיפה לתלויות שלא ניתן להעריך את השפעתן על יחס כושר הפירעון.

בחודש נובמבר 2018 קיבלה החברה את אישור הממונה על הביקורת שבוצעה על ידי רואה החשבון המבקר בהתאם להנחיות הממונה כאמור. כפועל יוצא מכך ועל רקע ביטול תקנות ההון הישנות, החל מחודש דצמבר 2018 דרישות ההון החדשות בדבר משטר כושר פירעון כלכלי הן דרישות ההון היחידות המחייבות את החברה על פי חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981.

2. בהתאם להיתר לשליטה ולהחזקת אמצעי שליטה במבטחים ובחברות המנהלות, התחייבה החברה האם להשלים בכל עת את ההון העצמי של חברות הביטוח הנמנות על הגופים המוסדיים שבשליטתה, לרבות בססח, לסכום הקבוע בתקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינימלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח-1998 או כל תקנה או דין אחר שיבואו במקומן וכן להשלים בכל עת את ההון העצמי של החברות המנהלות של קופות הגמל וקרנות הפנסיה שבשליטתה, לסכום הקבוע בתקנות מס הכנסה (כללים לאישור וניהול קופות גמל) התשכ"ה-1965 או כל תקנה או דין אחר שיבואו במקומן. התחייבות זו היא בלתי הדירה, ותהיה תקפה כל עוד החברה שולטת במישרין או בעקיפין בגופים המוסדיים.

3. לעניין הנפקת אגרות חוב (סדרות יד-טו') באמצעות הראל הנפקות, בתקופת הדוח, ראה [באור n24](#).

4. לעניין הרחבת הון רוברד 2 (סדרות יד-טו') באמצעות הראל מימון והנפקות, בתקופת הדוח, ראה [באור n24](#).

באור 15 - הון ודרישות הון (המשך)

1. ניהול ודרישת הון (המשך)

5. קביעת כרית בטחון

ביום 26 בדצמבר 2018 החליט דירקטוריון החברה, על עדכון גובה כרית בטחון, בהתאם לסעיף 1(א)(2) למכתב למנהלי חברות הביטוח, שפורסם על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ביום 1 באוקטובר 2017.

כרית הביטחון עודכנה לסך של 1.15 מיליארד ש"ח מעל להון הנדרש בהתאם להוראות הסולבנסי החלות על חברות הביטוח, בתום תקופת ההתאמה (ה-SCR).

כרית הביטחון הינה כרית מתעצמת, אשר תעמוד בתום תקופת ההתאמה (שנת 2024) על סך של 1.15 מיליארד ש"ח, ואשר תיבנה בהדרגה החל מסך של 0.75 מיליארד ש"ח בגין נתוני סולבנסי ליום 31 בדצמבר 2017, ועד לסך של 1.15 מיליארד ש"ח בשנת 2024 כאמור, ואילך. לדעת החברה, כרית הון של 1.15 מיליארד ש"ח תאפשר לחברה התמודדות עם משברים מבלי לפגוע מהותית בפעילותה ובעמידתה בדרישות ההון החלות עליה.

באור 16 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר					
2017	2018	2017	2018	2017	2018
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
11,738	11,846	124	130	11,862	11,976
21	138	-	-	21	138
11,759	11,984	124	130	11,883	12,114
(68)	(67)	-	-	(68)	(67)
11,691	11,917	124	130	11,815	12,047
4,341	4,494	637	673	4,978	5,167
6,090	6,573	3,520	3,241	9,610	9,814
22,122	22,984	4,281	4,044	26,403	27,028

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח

חוזי השקעה

בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי החברה

סך הכל ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה

החלוקה בין התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלוי תשואה להתחייבויות שאינן תלוי תשואה הינה בהתאם לאופן ההצמדה של זכויות המבוטחים בפוליסה.

באור 17 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

ליום 31 בדצמבר					
2017	2018	2017	2018	2017	2018
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
36,965	38,465	111	103	37,076	38,568
10,567	13,552	-	-	10,567	13,552
47,532	52,017	111	103	47,643	52,120
(124)	(123)	-	-	(124)	(123)
47,408	51,894	111	103	47,519	51,997
4,476	4,732	13	25	4,489	4,757
<u>51,884</u>	<u>56,626</u>	<u>124</u>	<u>128</u>	<u>52,008</u>	<u>56,754</u>

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח

חוזי השקעה

בניכוי סכומים המופקדים בחברה במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי החברה

סך הכל ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח בריאות

סה"כ התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה

החלוקה בין התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה להתחייבויות שאינן תלויי תשואה הינה בהתאם לאופן ההצמדה של זכויות המבוטחים בפוליסה.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

א. הרכב ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

1. לפי סוגים

ליום 31 בדצמבר							
2017		2018		2017		2018	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
495	477	96	105	591	582		
4,521	5,036	2,786	2,388	7,307	7,424		
5,016	5,513	2,882	2,493	7,898	8,006		
2,242	2,475	219	162	2,461	2,637		
464	448	282	292	746	740		
610	612	356	456	966	1,068		
1,074	1,060	638	748	1,712	1,808		
6,090	6,573	3,520	3,241	9,610	9,814		
72	70	11	12	83	82		
99	95	53	58	152	153		
171	165	64	70	235	235		
2,221	2,456	219	162	2,440	2,618		
2,723	2,987	2,652	2,319	5,375	5,306		
975	965	585	690	1,560	1,655		
5,919	6,408	3,456	3,171	9,375	9,579		

ענפי רכב חובה וחבויות
 הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
 תביעות תלויות והפרשה לפרמיה בחסר
סך ענפי רכב חובה וחבויות (ראה סעיף ב1 להלן)
מתוך זה - סך ההתחייבויות בגין ענף רכב חובה (ראה סעיף ג3 להלן)
ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)
 הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
 תביעות תלויות ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
סך ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש) (ראה סעיף ב2 להלן)
סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזרי ביטוח כללי
הוצאות רכישה נדחות
 ענפי רכב חובה וחבויות
 ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)
סך כל הוצאות הרכישה הנדחות
התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות
 רכב חובה
 ענפי חבויות אחרים
 ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)
סה"כ התחייבויות בחוזי ביטוח כללי בניכוי הוצאות רכישה נדחות

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

א. הרכב ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

2. לפי שיטת חישוב

ליום 31 בדצמבר					
2017	2018	2017	2018	2017	2018
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,812	5,354	2,996	2,638	7,808	7,992
60	59	145	206	205	265
-	-	1	-	1	-
259	235	-	-	259	235
959	925	378	397	1,337	1,322
6,090	6,573	3,520	3,241	9,610	9,814

הערכות אקטואריות

מר ג'פרי כהן

הפרשות על בסיס הערכות אחרות:

הערכת מחלקת תביעות בגין התביעות התלויות הידועות
 תוספת לתביעות התלויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR)
 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
 הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב. התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות

1. ענפי רכב חובה וחבויות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר					
2018		2017		2018	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,479	4,943	3,150	2,871	7,629	7,814
1,127	1,213	188	221	1,315	1,434
33	63	21	36	54	99
56	41	123	(52)	179	(11)
1,216	1,317	332	205	1,548	1,522
12	13	2	3	14	16
740	804	609	592	1,349	1,396
752	817	611	595	1,363	1,412
4,943	5,443	2,871	2,481	7,814	7,924

יתרה לתחילת השנה
 עלות התביעות המצטברת בגין שנת חיתום שוטפת
 שינוי ביתרות לתחילת שנה כתוצאה מהצמדה למדד ושינוי בשער החליפין ורווח השקעתי לפי הנחת ההיוון הגלומה בהתחייבויות
 שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות (א)
סך השינוי בעלות התביעות המצטברת
 תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה :
 בגין שנת חיתום שוטפת
 בגין שנות חיתום קודמות
סך תשלומים לתקופה
יתרה לסוף השנה

- (א) 1. שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות בשנת 2017, המכוסה במרביתו בביטוח משנה, נובע מעדכון אומדן תביעות בענף אחריות מקצועית.
 2. שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות, בשנת הדוח כולל סך של כ- 50 מיליוני ש"ח בברוטו (כ- 22 מיליוני ש"ח, בשייר) בגין תפוקה המשויכת לשנת חיתום קודמת אשר נרשמה בשנת הדוח.
 שינוי באומדן עלות התביעות המצטברת בגין שנות חיתום קודמות, בשנת 2017 כולל סך של כ- 28 מיליוני ש"ח בברוטו (כ- 11 מיליוני ש"ח, בשייר) בגין תפוקה המשויכת לשנות חיתום קודמות אשר נרשמה בשנת 2017.

* יתרות הפתיחה והסגירה כוללות : תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
 ** עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.
 *** התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ב. התנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי, בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

2. ענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר							
2017		2018		2017		2018	
שייר		ביטוח משנה		ברוטו			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,060	975	604	585	1,664	1,560		
606	628	301	427	907	1,055		
(20)	(29)	44	26	24	(3)		
586	599	345	453	931	1,052		
439	452	158	213	597	665		
130	121	199	140	329	261		
569	573	357	353	926	926		
(99)	(36)	(7)	5	(106)	(31)		
(3)	-	-	-	(3)	-		
975	965	585	690	1,560	1,655		

יתרה לתחילת השנה

עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח

שינוי בעלות התביעות המצטברות בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח

סך השינוי בעלות התביעות המצטברת

תשלומים לישוב תביעות במהלך השנה:

בגין אירועים של שנת הדוח

בגין אירועים שקדמו לשנת הדוח

סך תשלומים לתקופה

שינוי בעתודה לסיכונים יוצאים מהכלל ובהפרשה לפרמיה שטרם הורווחה, נטו מהוצאות רכישה נדחות

שינוי בהפרשה לפרמיה בחסר

יתרה לסוף השנה

* יתרות הפתיחה והסגירה כוללות: תביעות תלויות בתוספת הפרשה לפרמיה בחסר, עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל, פרמיה שטרם הורווחה ובניכוי הוצאות רכישה נדחות.
 ** עלות התביעות המצטברת בגין אירועים בשנת הדוח כוללת את יתרת תביעות תלויות לסוף שנת הדוח בתוספת סך תשלומי התביעות בתקופת הדוח לרבות הוצאות ישירות ועקיפות לישוב תביעות.
 *** התשלומים ליישוב תביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישובן (הנהלה וכלליות הנרשמות בתביעות) בייחוס לשנות הנזק.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)
ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות

1. ברוטו בענפי ביטוח רכב חובה וחבויות

ליום 31 בדצמבר 2018											
שנת חיתום											
סה"כ	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	
במיליוני שקלים מותאמים למדד*											
	16	14	16	9	9	10	8	11	9	21	תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה
		83	80	69	66	59	57	65	64	83	לאחר שנה ראשונה
			213	199	161	170	148	163	172	185	לאחר שנתיים
				339	312	325	278	289	298	333	לאחר שלוש שנים
					475	472	418	444	440	475	לאחר ארבע שנים
						614	547	609	625	617	לאחר חמש שנים
							653	735	760	780	לאחר שש שנים
								837	868	922	לאחר שבע שנים
									959	1,041	לאחר שמונה שנים
										1,127	לאחר תשע שנים
										1,127	לאחר עשר שנים
											אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה**
	1,434	1,330	1,217	1,135	1,115	1,111	1,099	1,173	1,181	1,251	לאחר שנה ראשונה
		1,337	1,258	1,205	1,056	1,148	1,098	1,184	1,223	1,260	לאחר שנתיים
			1,276	1,253	1,122	1,102	1,135	1,176	1,246	1,302	לאחר שלוש שנים
				1,232	1,136	1,142	1,036	1,116	1,143	1,167	לאחר ארבע שנים
					1,154	1,149	1,059	1,170	1,146	1,205	לאחר חמש שנים
						1,154	1,052	1,200	1,178	1,195	לאחר שש שנים
							1,048	1,187	1,197	1,213	לאחר שבע שנים
								1,187	1,192	1,242	לאחר שמונה שנים
									1,210	1,273	לאחר תשע שנים
										1,292	לאחר עשר שנים
	(588)	(7)	(59)	(97)	(98)	(52)	(12)	(71)	(67)	(125)	חוסר ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***
	5.71%	0.53%	4.85%	8.55%	9.28%	4.72%	1.16%	6.36%	5.86%	10.71%	שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים
	12,324	1,434	1,337	1,276	1,232	1,154	1,048	1,187	1,210	1,292	עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2018
	5,316	16	83	213	339	475	614	837	959	1,127	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2018
	7,008	1,418	1,254	1,063	893	679	540	395	251	165	יתרת התביעות התלויות
	916										תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2008
	7,924										
	8,006										סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות
	82										בניכוי הוצאות רכישה נדחות
	7,924										סך הכל ליום 31 בדצמבר 2018

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

*** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)
ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2018											
שנת חיתום											
סה"כ	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	
במיליוני שקלים מותאמים למדד*											
	13	12	14	7	6	7	6	8	8	16	תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה
		71	68	50	41	39	39	45	45	61	לאחר שנה ראשונה
			183	150	106	115	99	115	118	132	לאחר שנתיים
				260	204	213	188	198	205	235	לאחר שלוש שנים
					304	309	283	307	298	320	לאחר ארבע שנים
						405	370	412	422	404	לאחר חמש שנים
							442	499	510	509	לאחר שש שנים
								566	574	594	לאחר שבע שנים
									626	655	לאחר שמונה שנים
										696	לאחר תשע שנים
											לאחר עשר שנים
											אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה**
	1,213	1,140	1,017	787	674	696	689	744	698	688	לאחר שנה ראשונה
		1,147	1,051	838	667	717	702	759	740	702	לאחר שנתיים
			1,079	879	709	708	729	787	794	725	לאחר שלוש שנים
				879	722	737	684	741	746	718	לאחר ארבע שנים
					725	744	696	768	754	722	לאחר חמש שנים
						739	688	793	772	739	לאחר שש שנים
							685	782	769	752	לאחר שבע שנים
								778	760	761	לאחר שמונה שנים
									764	772	לאחר תשע שנים
										778	לאחר עשר שנים
	(366)	(7)	(62)	(92)	(58)	(31)	(1)	(37)	(18)	(60)	חוסר ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***
	5.08%	0.61%	6.10%	11.69%	8.70%	4.38%	0.15%	4.99%	2.41%	8.36%	שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים
	8,787	1,213	1,079	879	725	739	685	778	764	778	עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2018
	3,566	13	71	260	304	405	442	566	626	696	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2018
	5,221	1,200	1,076	619	421	334	243	212	138	82	יתרת התביעות התלויות
	222										תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2008
	5,443										
	5,513										
	70										
	5,443										

סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה וחבויות בניכוי הוצאות רכישה נדחות
סך הכל ליום 31 בדצמבר 2018

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 ** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
 *** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)
 ג. בדיקת ההתפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)
 3. ברוטו בענפי ביטוח רכב חובה

ליום 31 בדצמבר 2018										
שנת חיתום										
סה"כ	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
במיליוני שקלים מותאמים למדד*										
	10	8	9	6	5	6	6	7	7	16
תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה										
לאחר שנה ראשונה										63
לאחר שנתיים		54	50	43	36	35	36	41	44	137
לאחר שלוש שנים			132	134	97	102	91	107	118	242
לאחר ארבע שנים				219	175	187	164	170	191	313
לאחר חמש שנים					236	249	227	245	252	371
לאחר שש שנים						298	275	315	331	453
לאחר שבע שנים							319	366	397	508
לאחר שמונה שנים								395	433	536
לאחר תשע שנים									451	545
לאחר עשר שנים										
אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה**										
לאחר שנה ראשונה	644	562	488	450	426	454	486	536	570	617
לאחר שנתיים		550	500	481	397	453	489	541	576	625
לאחר שלוש שנים			527	510	437	438	501	552	588	639
לאחר ארבע שנים				526	465	473	449	486	527	584
לאחר חמש שנים					454	483	450	503	531	581
לאחר שש שנים						465	430	505	535	593
לאחר שבע שנים							421	489	529	607
לאחר שמונה שנים								476	513	594
לאחר תשע שנים									501	593
לאחר עשר שנים										586
עודף (חוסר) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***	(125)	12	(39)	(76)	(57)	(27)	28	10	26	(2)
שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים	2.85%	(2.14%)	7.99%	16.89%	14.36%	6.16%	(6.24%)	(2.06%)	(4.93%)	0.34%
עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2018	5,150	644	550	527	454	465	421	476	501	586
תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2018	2,659	10	54	132	219	236	298	319	395	451
יתרת התביעות התלויות	2,491	634	496	395	307	218	167	102	81	50
תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2008	127									
סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה בניכוי הוצאות רכישה נדחות	2,618									
סך הכל ליום 31 בדצמבר 2018	2,637									
	19									
	2,618									

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 ** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
 *** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)
ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

4. בשייר עצמי בענפי ביטוח רכב חובה

ליום 31 בדצמבר 2018											
שנת חיתום											
סה"כ	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	
במיליוני שקלים מותאמים למדד*											
	10	8	9	6	5	5	5	6	7	14	תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה
		54	50	39	29	29	30	34	37	52	לאחר שנה ראשונה
			132	121	79	83	74	87	97	112	לאחר שנתיים
				199	141	151	133	138	155	196	לאחר שלוש שנים
					191	202	183	198	204	254	לאחר ארבע שנים
						241	223	255	268	300	לאחר חמש שנים
							258	296	321	367	לאחר שש שנים
								319	350	410	לאחר שבע שנים
									365	433	לאחר שמונה שנים
										440	לאחר תשע שנים
										440	לאחר עשר שנים
										502	אומדן תביעות מצטברות (כולל תשלומים לרבות צבירה) בסוף השנה**
	644	562	488	406	343	366	392	431	460	502	לאחר שנה ראשונה
		550	500	434	320	371	399	438	467	512	לאחר שנתיים
			526	461	353	353	411	452	481	527	לאחר שלוש שנים
				476	375	381	362	392	425	470	לאחר ארבע שנים
					366	390	363	406	428	469	לאחר חמש שנים
						375	347	408	432	478	לאחר שש שנים
							340	395	427	490	לאחר שש שנים
								385	415	478	לאחר שבע שנים
									405	479	לאחר שמונה שנים
										473	לאחר תשע שנים
										473	לאחר עשר שנים
	(118)	12	(38)	(70)	(46)	(22)	22	7	20	(3)	עודף (חסור) ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה***
	3.12%	(2.14%)	7.79%	17.24%	14.38%	6.23%	(6.08%)	(1.79%)	(4.71%)	0.64%	שיעור סטייה ביחס לשנה הראשונה שלא כוללת צבירה, באחוזים
	4,540	644	550	476	366	375	340	385	405	473	עלות תביעות מצטברות ליום 31 בדצמבר 2018
	2,209	10	54	199	191	241	258	319	365	440	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2018
	2,331	634	496	394	277	175	82	66	40	33	יתרת התביעות התלויות
	125										תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2008
	2,456										
	2,475										סך כל ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח בענפי רכב חובה
	19										בניכוי הוצאות רכישה נדחות
	2,456										סך הכל ליום 31 בדצמבר 2018

* הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.
 ** אומדן התביעות המצטברות בסוף השנה הראשונה כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורווחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות.
 *** הפער בין הערכת התביעות המצטברות בשנה הראשונה שלא כוללת את הצבירה. להערכת התביעות המצטברות נכון לתאריך הדוח.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

5. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענף ביטוח רכב חובה

שנת חיתום						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
מיליוני ש"ח						
511	481	459	482	476	561	654
88	(22)	(46)	(72)	(98)	(58)	(83)
83	62	47	49	43	26	7

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר :
 פרמיות ברוטו
 רווח (הפסד) כולל בשייר בגין שנת החיתום מצטבר
 השפעת ההכנסות מהשקעות מצטבר על הרווח הכולל המצטבר בשייר
 בגין שנת החיתום

6. נתונים מצטברים בדבר שנות חיתום בענפי ביטוח חבויות אחרות

שנת חיתום						
2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
מיליוני ש"ח						
689	764	783	839	847	898	896
(18)	(20)	(31)	(25)	(28)	(59)	(62)
76	68	54	51	51	28	6

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר :
 פרמיות ברוטו
 הפסד כולל בשייר בגין שנת החיתום מצטבר
 השפעת ההכנסות מהשקעות מצטבר על הרווח הכולל המצטבר בשייר
 בגין שנת החיתום

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)

ג. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח בניכוי הוצאות רכישה נדחות (המשך)

7. הרכב הרווח (הפסד) הכולל בענף ביטוח רכב חובה

הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח כולל בגין שנת חיתום קודמות	הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח כולל בגין שנת חיתום קודמות
שייר		ברוטו	
מיליוני ש"ח			

26	(83)	37	(78)
45	(68)	46	(66)
38	(63)	29	(62)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר:

2018
2017
2016

8. הרכב הרווח (הפסד) הכולל בענפי ביטוח חבויות אחרות

הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום קודמות	הפסד כולל בגין שנת חיתום שוטפת	רווח (הפסד) כולל בגין שנת חיתום קודמות
שייר		ברוטו	
מיליוני ש"ח			

(22)	(62)	15	(47)
72	(61)	(46)	(41)
(2)	(51)	(234)	(43)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר:

2018
2017
2016

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)
ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח
1. ברוטו בענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)

ליום 31 בדצמבר										
שנת נזק										
סה"כ	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009
במיליוני שקלים מותאמים למדד נובמבר 2018*										
	665	605	653	732	741	835	728	739	739	820
		779	883	1,027	990	1,234	978	956	1,010	1,091
			935	1,077	1,038	1,338	1,013	1,019	1,050	1,128
				1,100	1,065	1,417	1,026	1,044	1,063	1,143
					1,070	1,425	1,035	1,055	1,067	1,149
						1,426	1,036	1,071	1,069	1,152
							1,038	1,081	1,067	1,151
								1,080	1,069	1,152
									1,068	1,151
										1,151
	1,055	918	1,002	1,119	1,123	1,439	1,113	1,067	1,101	1,153
		911	1,014	1,167	1,120	1,486	1,116	1,084	1,117	1,228
			1,014	1,188	1,104	1,446	1,103	1,095	1,104	1,182
				1,193	1,102	1,453	1,083	1,091	1,086	1,169
					1,096	1,454	1,081	1,092	1,083	1,164
						1,449	1,074	1,093	1,085	1,163
							1,076	1,094	1,080	1,164
								1,087	1,075	1,156
									1,072	1,155
										1,154
11,107	1,055	911	1,014	1,193	1,096	1,449	1,076	1,087	1,072	1,154
10,312	665	779	935	1,100	1,070	1,426	1,038	1,080	1,068	1,151
795	390	132	79	93	26	23	38	7	4	3
38										
833										

תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף שנה:

לאחר שנה ראשונה
לאחר שנתיים
לאחר שלוש שנים
לאחר ארבע שנים
לאחר חמש שנים
לאחר שש שנים
לאחר שבע שנים
לאחר שמונה שנים
לאחר תשע שנים
לאחר עשר שנים

אומדן עלויות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2018

תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2018

יתרת התביעות התלויות

תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2008

סך הכל ליום 31 בדצמבר 2018

* אומדן התביעות לכל אחת מהשנים חושב על פי שנות נזק. הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

באור 18 - התחייבויות בגין חוזי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי (המשך)
ד. בדיקת התפתחות הערכת התחייבויות בגין חוזי ביטוח (המשך)
2. בשייר עצמי בענפי רכוש ואחרים (לרבות רכב רכוש)

ליום 31 בדצמבר											
שנת נזק											
סה"כ	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011	2010	2009	
במיליוני שקלים מותאמים למדד נובמבר 2018*											
	452	445	441	503	494	500	481	509	507	521	תביעות ששולמו (מצטבר) בסוף השנה:
		542	552	637	623	638	615	638	638	653	לאחר שנה ראשונה
			567	639	646	655	634	651	657	673	לאחר שנתיים
				640	657	666	641	659	666	681	לאחר שלוש שנים
					659	667	644	660	668	685	לאחר ארבע שנים
						667	644	663	669	686	לאחר חמש שנים
							644	663	669	687	לאחר שש שנים
								663	670	687	לאחר שבע שנים
									670	687	לאחר שמונה שנים
										687	לאחר תשע שנים
										687	לאחר עשר שנים
	628	613	606	679	694	711	681	691	702	701	תביעות מצטברות (כולל תשלומים) בסוף השנה:
		604	606	685	689	707	680	687	690	705	לאחר שנה ראשונה
			600	672	679	691	674	681	687	705	לאחר שנתיים
				665	676	681	667	679	680	697	לאחר שלוש שנים
					674	683	664	678	679	695	לאחר ארבע שנים
						682	660	676	681	695	לאחר חמש שנים
							662	674	678	697	לאחר שש שנים
								668	675	690	לאחר שבע שנים
									672	690	לאחר שמונה שנים
										689	לאחר תשע שנים
										689	לאחר עשר שנים
6,544	628	604	600	665	674	682	662	668	672	689	אומדן עלויות מצטברות, ליום 31 בדצמבר 2018
6,191	452	542	567	640	659	667	644	663	670	687	תשלומים מצטברים עד ליום 31 בדצמבר 2018
353	176	62	33	25	15	15	18	5	2	2	יתרת התביעות התלויות
24											תביעות תלויות בגין שנים עד וכולל שנת החיתום 2008
377											סך הכל ליום 31 בדצמבר 2018

* אומדן התביעות לכל אחת מהשנים חושב על פי שנות נזק. הסכומים לעיל מובאים בערכים מותאמים לאינפלציה על מנת לאפשר בחינת ההתפתחות על בסיס ערכים ריאליים.

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות

1. נתונים ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004			
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת *1990
			מיליוני ש"ח			
2,913	-	-	2,759	1	141	12
18,031	-	-	-	-	12,901	5,130
12,793	-	-	10,113	12	2,668	-
4,990	-	-	1,027	1,438	961	1,564
8,154	-	-	2,546	1	4,108	1,499
926	-	-	-	-	287	639
2,547	287	1,149	587	-	461	63
50,354	287	1,149	17,032	1,452	21,527	8,907
13,690	-	-	13,552	138	-	-
64,044	287	1,149	30,584	1,590	21,527	8,907
51,997	32	272	30,183	-	21,331	179
12,047	255	877	401	1,590	196	8,728
64,044	287	1,149	30,584	1,590	21,527	8,907

לפי חשיפה ביטוחית
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח קצבה ללא מקדמים מובטחים קצבה עם מקדמים מובטחים : עד חודש מאי 2001 מחודש יוני 2001 קצבה בתשלום הוני (ללא אופציה לקצבה) עתודה משלימה לגמלאות ** מרכיבי סיכון אחרים סך הכל בגין חוזי ביטוח התחייבויות בגין חוזי השקעה סך הכל

לפי חשיפה פיננסית
 תלוי תשואה אינו תלוי תשואה *** סך הכל

* המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
 ** בנוסף לעתודה משלימה לגמלאות הכלולה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, קיימת התחייבות עתידית בגובה 676 מיליוני ש"ח אשר תיזקף לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראה [באור 35ה](#).
 *** התחייבויות אשר מהוות חשיפה לחברה בגין הבטחת תשואה מינימאלית.

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

א. פירוט ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה לפי חשיפות (המשך)

2. נתונים ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה			
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004			
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה מיליוני ש"ח	שאינו תלוי תשואה	עד שנת 2003	עד שנת *1990
2,269	-	-	2,117	1	141	10
17,988	-	-	-	-	12,938	5,050
12,263	-	-	9,576	11	2,676	-
4,645	-	-	873	1,601	810	1,361
8,277	-	-	2,135	1	4,479	1,662
879	-	-	-	-	277	602
2,425	294	1,083	518	-	463	67
48,746	294	1,083	15,219	1,614	21,784	8,752
10,588	-	-	10,567	21	-	-
59,334	294	1,083	25,786	1,635	21,784	8,752
47,519	31	255	25,438	-	21,604	191
11,815	263	828	348	1,635	180	8,561
59,334	294	1,083	25,786	1,635	21,784	8,752

לפי חשיפה ביטוחית
 התחייבויות בגין חוזי ביטוח קצבה ללא מקדמים מובטחים קצבה עם מקדמים מובטחים : עד חודש מאי 2001 מחודש יוני 2001 קצבה בתשלום הוני (ללא אופציה לקצבה) עתודה משלימה לגמלאות ** מרכיבי סיכון אחרים סך הכל בגין חוזי ביטוח התחייבויות בגין חוזי השקעה סך הכל

לפי חשיפה פיננסית
 תלוי תשואה אינו תלוי תשואה *** סך הכל

* המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בעיקרם באגרות חוב מיועדות.
 ** בנוסף לעתודה משלימה לגמלאות הכלולה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, קיימת התחייבות עתידית בגובה 689 מיליוני ש"ח אשר תיזקף לרווח והפסד לאורך חיי הפוליסה הנותרים עד גיל הפרישה. לפירוט נוסף ראה [באור 35ה](#).
 *** התחייבויות אשר מהוות חשיפה לחברה בגין הבטחת תשואה מינימאלית.

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי הפוליסות

1. נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה		עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004			
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה		
			מיליוני ש"ח			
50	-	-	-	-	30	20
3,761	-	-	3,016	-	683	62
1,812	180	1,121	261	-	224	26
5,623	180	1,121	3,277	-	937	108
(9)						
5,614						
471	-	-	257	62	129	23
4,824	156	503	2,958	(46)	717	536
(201)	-	-	(202)	1	-	-
176	4	97	(36)	116	23	(28)
30	3	11	6	(45)	3	52
206	7	108	(30)	71	26	24
94						
(3)						
297						
4,918	-	-	4,788	130	-	-
452	-	162	290	-	-	-
1,468	-	-	1,466	-	2	-
59	-	-	59	-	-	-
4,686	-	-	4,556	130	-	-
518	-	-	518	-	-	-
529	-	-	335	-	182	12

פרמיות ברוטו :
 מסורתי/מעורב
 מרכיב החיסכון
 אחר
 סך הכל
 פרמיות בגין סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
 סך הכל
 מרווח פיננסי כולל דמי ניהול - במונחי רווח כולל (2)
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה (3)
 רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
 רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
 סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
 רווח מפנסיה וגמל
 הפסד כולל אחר מפנסיה וגמל
 סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
 תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח – עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה – עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
 העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)
 העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בחלקם באגרות חוב מייעודות.
 2. המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול השקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת, המרווח הפיננסי בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה שהופקו החל משנת 2004 כולל עוד, את השפעת השינוי בשיעורי ההיוון המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות. לעניין זה, הכנסות מהשקעות כוללות גם את השינוי בשווי ההזגן של נכסים פיננסיים זמינים למכירה שנוקף לדוח על הרווח הכולל. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשתנים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.
 3. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים (הפסדים) מהשקעות בגין חוזי השקעה.
 4. הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשולמת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
 5. לא כולל ניוד פנימי.

באור 19 - נתונים נוספים אודות מגזר ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח (המשך)

ב. פירוט התוצאות לפי סוגי הפוליסות (המשך)

3. נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

סה"כ	פוליסות ללא מרכיב חסכון		פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים) לפי מועד הנפקת הפוליסה		עד שנת 2003	עד שנת 1990 (1)
	סיכון הנמכר כפוליסה בודדת		משנת 2004			
	קבוצתי	פרט	תלוי תשואה	שאינו תלוי תשואה		
			מיליוני ש"ח			
69	-	-	-	-	40	29
2,647	-	-	1,919	-	662	66
1,615	202	939	215	-	229	30
4,331	202	939	2,134	-	931	125
(31)						
4,300						
551	-	-	175	(10)	240	146
5,578	206	417	2,418	63	1,822	652
346	-	-	346	-	-	-
14	(20)	172	(88)	(11)	107	(146)
41	2	7	4	(6)	2	32
55	(18)	179	(84)	(17)	109	(114)
50						
(1)						
104						
2,085	-	-	2,085	-	-	-
357	-	161	196	-	-	-
761	-	-	755	-	6	-
51	-	-	51	-	-	-
1,901	-	-	1,901	-	-	-
217	-	-	217	-	-	-
249	-	-	205	-	39	5

פרמיות ברוטו :
 מסורת/מעורב
 מרכיב החיסכון
 אחר
 סך הכל
 פרמיות בגין סכומים המופקדים בחברה מאוחדת במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת לעובדי הקבוצה
 סך הכל
 מרווח פיננסי כולל דמי ניהול - במונחי רווח כולל (2)
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה (3)
 רווח (הפסד) מעסקי ביטוח חיים
 רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח חיים
 סך כל הרווח (הפסד) הכולל מעסקי ביטוח חיים
 רווח מפנסיה וגמל
 הפסד כולל אחר מפנסיה וגמל
 סך כל הרווח הכולל מביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח
 תקבולים בגין חוזי השקעה שנוקפו ישירות לעתודות ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי ביטוח - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי ביטוח
 פרמיה משוננת בגין חוזי השקעה - עסק חדש (4)
 פרמיה חד פעמית בגין חוזי השקעה
 העברות לחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)
 העברות מהחברה בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (5)

1. המוצרים שהונפקו עד לשנת 1990 (לרבות הגדלות בגינם) הם בעיקרם מבטיחי תשואה והם מגובים בחלקם באגרות חוב מיועדות.
 2. המרווח הפיננסי אינו כולל הכנסות נוספות של החברה הנגבות כשיעור מהפרמיה והוא מחושב לפני ניכוי הוצאות לניהול השקעות. המרווח הפיננסי בפוליסות עם תשואה מובטחת מבוסס על ההכנסות מהשקעות בפועל לשנת הדוח בניכוי מכפלה של שיעור התשואה המובטחת לשנה כשהוא מוכפל בעתודה הממוצעת, המרווח הפיננסי בגין פוליסות שאינן תלויות תשואה שהופקו החל משנת 2004 כולל עוד, את השפעת השינוי בשיעורי ההיוון המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות. לעניין זה, הכנסות מהשקעות כוללות גם את השינוי בשווי ההון של נכסים פיננסיים למכירה שנוקף לדוח על הרווח הכולל. בחוזים תלויי תשואה, המרווח הפיננסי הינו סך דמי הניהול הקבועים והמשמשים המחושבים על בסיס התשואה והיתרה הממוצעת של עתודות הביטוח.
 3. השורה "תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי השקעה" כוללת רק את סכום הרווחים (הפסדים) מהשקעות בגין חוזי השקעה.
 4. הגדלות בפוליסות קיימות אינן נכללות במסגרת הפרמיה המשולמת בגין עסק חדש, אלא במסגרת תוצאות הפעילות של הפוליסה המקורית.
 5. לא כולל ניוד פנימי.

באור 20 - פירוט ההתחייבויות הביטוחיות הכלולות במגזר ביטוח בריאות

א. פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי חשיפה פיננסית

נתונים ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,757	-	-	4,302	455	תלוי תשואה
5,167	215	1,675	524	2,753	אחר
9,924	215	1,675	4,826	3,208	סך כל ההתחייבויות הביטוחיות

נתונים ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,489	-	-	4,058	431	תלוי תשואה
4,978	169	1,692	766	2,351	אחר
9,467	169	1,692	4,824	2,782	סך כל ההתחייבויות הביטוחיות

ב. פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי חשיפה ביטוחית

נתונים ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,716	-	-	3,105	611	קצבה בתשלום
6,208	215	1,675	1,721	2,597	מרכיבי סיכון אחרים
9,924	215	1,675	4,826	3,208	סך כל ההתחייבויות הביטוחיות

נתונים ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	אחר		סיעודי		
	ז"ק	ז"א	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,448	-	-	2,968	480	קצבה בתשלום
6,019	169	1,692	1,856	2,302	מרכיבי סיכון אחרים
9,467	169	1,692	4,824	2,782	סך כל ההתחייבויות הביטוחיות

הכיסויים העיקריים הכלולים בביטוח בריאות אחר זמן קצר הינם עובדים זרים, נסיעות לחו"ל, בלי"מ (ביטוח לימי מחלה), תאונות אישיות עד 12 חודשים וכד'.

הכיסויים העיקריים הכלולים בביטוח בריאות אחר זמן ארוך הינם הוצאות רפואיות, תאונות אישיות מעל 12 חודשים, מחלות קשות, שיניים וכד'.

באור 20 - פירוט ההתחייבויות הביטוחיות הכלולות במגזר ביטוח בריאות (המשך)

ג. פירוט התוצאות לפי סוגי פוליסות

ביום 31 בדצמבר 2017, באו לסיומן מרבית פוליסות הסיעוד הקבוצתי. המבוטחים עבורם הסתיים הביטוח הסיעודי הקבוצתי, היו זכאים להתקשר עם החברה בפוליסות סיעוד פרט, ללא חיתום (בתנאי המשכיות), תוך פרק הזמן שצוין בתנאי הביטוח. למימוש זכות המשכיות כאמור לא הייתה השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של החברה בתקופת הדוח. להערכת החברה, לאור סיומו של הביטוח הסיעודי הקבוצתי, הפסדים הנובעים מתקופות קודמות צפויים להתמתן באופן משמעותי.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	אחר*		סיעודי		פרט
	ז"ק**	ז"א**	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,698	486	2,220	1,266	726	פרמיות ברוטו
3,335	324	1,223	1,200	588	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
282	-	257	(59)	84	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
(13)	-	(14)	1	-	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
269	-	243	(58)	84	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
386	-	247	-	139	פרמיה פרט משוננת – עסק חדש

* מתוך זה פרמיות פרט בסך של 1,797 מיליוני ש"ח ופרמיות קבוצתיות בסך של 909 מיליוני ש"ח.
 ** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בבריאות אחר לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	אחר*		סיעודי		פרט
	ז"ק**	ז"א**	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,429	459	2,102	1,278	590	פרמיות ברוטו
3,688	290	1,415	1,517	466	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
73	(1)	42	(87)	119	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
19	-	3	6	10	רווח כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
92	(1)	45	(81)	129	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
235	-	187	-	48	פרמיה פרט משוננת – עסק חדש

* מתוך זה פרמיות פרט בסך של 1,678 מיליוני ש"ח ופרמיות קבוצתיות בסך של 883 מיליוני ש"ח.
 ** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בבריאות אחר לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

נתונים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

סה"כ	אחר*		סיעודי		פרט
	ז"ק**	ז"א**	קבוצתי	פרט	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,172	448	2,009	1,179	536	פרמיות ברוטו
3,256	253	1,376	1,267	360	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח ברוטו
145	22	28	(16)	111	רווח (הפסד) מעסקי ביטוח בריאות
(4)	(1)	(11)	4	4	רווח (הפסד) כולל אחר מעסקי ביטוח בריאות
141	20	17	(11)	115	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל מעסקי ביטוח בריאות
256	-	202	-	54	פרמיה פרט משוננת – עסק חדש

* מתוך זה פרמיות פרט בסך של 1,589 מיליוני ש"ח ופרמיות קבוצתיות בסך של 868 מיליוני ש"ח.
 ** הכיסוי המהותי ביותר הכלול בבריאות אחר לז"א הינו הוצאות רפואיות ולז"ק הינו נסיעות לחו"ל.

באור 21 - תנועה בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים תלויי תשואה ושאננס תלויי תשואה, חוזי השקעה וביטוח בריאות

ביטוח חיים וחסכון ארוך טווח				
ביטוח בריאות	סה"כ	חוזי השקעה	חוזי ביטוח	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
8,541	51,325	6,986	44,339	יתרה ליום 1 בינואר 2017
321	3,941	652	3,289	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)
270	7,967	4,162	3,805	גידול בגין פרמיות שנוקפו להתחייבויות (2)
-	(569)	(74)	(495)	קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
-	(3,634)	(1,138)	(2,496)	קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
102	(78)	-	(78)	שינויים בגין שינוי בהנחות (4) (5)
233	574	-	574	שינויים אחרים (3)
9,467	59,526	10,588	48,938	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
126	(180)	(199)	19	ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה (1)
373	8,812	4,918	3,894	גידול בגין פרמיות שנוקפו להתחייבויות (2)
-	(386)	(106)	(280)	קיטון בגין דמי ניהול מצבירה
-	(3,314)	(1,511)	(1,803)	קיטון בגין תביעות, פדיונות ותום תקופה
(130)	76	-	76	שינויים בגין שינוי בהנחות (4) (5)
88	(300)	-	(300)	שינויים אחרים (3)
9,924	64,234	13,690	50,544	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

(1) ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות - סעיף זה כולל ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין היתרה לתחילת השנה, בתוספת ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי (הפסדי) השקעות בגין הפרמיות לחיסכון בלבד שנרשמו בתקופת הדוח.

(2) גידול בגין פרמיות שנוקפו להתחייבויות - פרמיה זו איננה כוללת את כל הפרמיה שנרשמה כהכנסה בקבוצה. הפרמיה כוללת את הפרמיה לחיסכון וחלק מהפרמיה במוצרים בעלי פרמיה קבועה, בניכוי דמי ניהול הנגבים כשיעור מהפרמיה.

(3) שינויים אחרים - הסעיף כולל שינויים בעתודה בגין תביעות תלויות, זרובה לתביעות עיתיות, IBNR, קצבאות בתשלום וכדומה (על פי ההנחות שהיו בשימוש בסוף השנה הקודמת). בנוסף הסעיף כולל גם את השפעת הריבית, הפרשי הצמדה ורווחי ההשקעה שלא נכללו בסעיף "ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעות", כגון: ריבית, הפרשי הצמדה ורווחי השקעה על תשלומי תביעות ועל פרמיות שאינן חיסכון, וכן הפחתת רווחיות עתידית שיוחסה להתחייבויות הביטוחיות בגין רכישת תיק ביטוח של אליהו.

(4) מגזר ביטוח חיים - השינויים בשנת 2017 נובעים בעיקר מעדכון הנחות תחלואה שהביאו לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 59 מיליוני ש"ח. השינויים בשנת 2018 נובעים בעיקר מעדכון שיעור הזכאות לאג"ח חץ עדכני ועתידי, שיעור הוצאות בתביעות גמלא ועדכון הנחת ממשי גמלא שהביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך כולל של כ- 76 מיליוני ש"ח. לפרטים נוספים ראה [באור 2ה35](#).

(5) מגזר בריאות - השינויים בשנת 2017 נובעים בעיקר מעדכון הנחות ביטולים והוצאות בענף בריאות שהביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 98 מיליוני ש"ח ועדכון הנחות תחלואה וביטולים בענף סיעוד פרט שהביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 4 מיליוני ש"ח. השינויים בשנת 2018 נובעים בעיקר מעדכון הנחות ביטולים ותחלואה בענף בריאות שהביאו לקיטון בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 145 מיליוני ש"ח (קיטון בסך של כ- 138 מיליוני ש"ח בשייר) ועדכון הנחות ביטולים, תחלואה והוצאות בענף סיעוד פרט שהביאו לגידול בהתחייבויות הביטוחיות בסך של כ- 15 מיליוני ש"ח (גידול של כ- 18 מיליוני ש"ח בשייר). לפרטים נוספים ראה [באור 2ה35](#).

באור 22 - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים

הטבות לעובדים כוללות הטבות לטווח קצר, הטבות לאחר סיום העסקה, הטבות אחרות לטווח ארוך וכן, הטבות בגין פיטורין.

הטבות לאחר סיום העסקה

דיני העבודה וחוק פיצויי פיטורין בישראל מחייבים את החברה לשלם פיצויים לעובד בעת פיטורין או פרישה או לבצע הפקדות שוטפות בתוכנית הפקדה מוגדרת, לפי סעיף 14 כמתואר להלן. התחייבויות החברה בשל כך מטופלות כהטבות לאחר סיום העסקה.

חישוב התחייבות החברה בשל הטבות לעובדים מתבצע על פי הסכם העסקה בתוקף ומבוסס על משכורת העובד אשר, לדעת ההנהלה, יוצרת את הזכות לקבלת הפיצויים.

ההטבות לעובדים לאחר סיום העסקה, ממומנות, בדרך כלל, על ידי הפקדות המסווגות כתוכנית הטבה מוגדרת או כתוכנית הפקדה מוגדרת כמפורט להלן:

תוכניות הפקדה מוגדרת

לגבי חלק מתשלומי הפיצויים, חלים תנאי סעיף 14 לחוק פיצויי פיטורין, התשכ"ג-1963, על-פיו הפקדותיה השוטפות של החברה בקרנות פנסיה ו/או בפוליסות בחברות ביטוח, פטורות אותה מכל התחייבות נוספת לעובדים, בגינם הופקדו הסכומים כאמור לעיל. הפקדות אלו וכן הפקדות בגין תגמולים מהוות תוכניות הפקדה מוגדרת. ההוצאות בגין תוכניות הפקדה המוגדרת הסתכמו בשנים 2018, 2017 ו-2016 לסך של כ- 31 מיליוני ש"ח, 29 מיליוני ש"ח ו- 26 מיליוני ש"ח, בהתאמה ונכללו במסגרת הוצאות הנהלה וכלליות.

תוכנית הטבה מוגדרת

החלק של תשלומי הפיצויים שאינו מכוסה על ידי הפקדות בתוכניות הפקדה מוגדרת, כאמור לעיל, מטופל על ידי הקבוצה כתוכנית הטבה מוגדרת לפיה נרשמת התחייבות בגין הטבות עובדים ובגינה הקבוצה מפקידה סכומים בקופות מרכזיות לפיצויים ובפוליסות ביטוח מתאימות.

נכסי התוכנית

נכסי התוכנית כוללים נכסים המוחזקים על ידי קרן הטבות לעובד לזמן ארוך (קופ"ג לשכירים וקרנות פנסיה) וכן פוליסות ביטוח מתאימות.

א. הרכב ההתחייבות בשל הטבות לעובדים נטו

31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
285	281
26	27
97	93
214	215

התחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת ממומנת
 התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאיננה ממומנת - ראה סעיף ג' להלן
 בניכוי שווי הוגן של נכסי התוכנית
 סך כל ההתחייבות, נטו בגין תוכניות הטבה מוגדרות

באור 22 - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות

1. התנועה בערך הנוכחי של ההתחייבות ובשווי הוגן של הנכסים בגין תוכנית הטבה מוגדרת

סך ההתחייבות (הנכס), נטו שהוכרו בגין תכנית הטבה מוגדרת		שווי הוגן של נכסי תוכניות		מחויבות בגין תכנית הטבה מוגדרת		
2017	2018	2017	2018	2017	2018	
218	214	89	97	307	311	יתרה ליום 1 בינואר
						הוצאות שנזקפו לרווח והפסד
10	9	2	2	12	11	עלות הריבית
12	15	-	-	12	15	עלות שירות שוטף
						הוצאות (הכנסות) שנזקפו לרווח כולל אחר
9	(5)	-	-	9	(5)	הפסד (רווח) אקטוארי, שנבע משינויים בהנחות פיננסיות
(7)	(7)	-	-	(7)	(7)	רווח אקטוארי אחר
1	4	(1)	(4)	-	-	תשואה בפועל בניכוי הכנסות ריבית
						תנועות נוספות
(19)	(14)	(3)	(3)	(22)	(17)	הטבות ששולמו
(10)	(1)	10	1	-	-	הפקדות לתוכנית על ידי המעביד
214	215	97	93	311	308	יתרה ליום 31 בדצמבר

2. שינויים אפשריים באופן סביר בתאריך הדיווח לאחת מההנחות האקטואריות בהנחה שיתר ההנחות נותרות ללא שינוי, משפיעים על המחויבות להטבה מוגדרת כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר 2018		
גידול באחוז אחד	קיטון באחוז אחד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
11	(8)	שיעור עליות שכר עתידיות
(2)	3	שיעורי עזיבה
(8)	11	שיעור היוון
ליום 31 בדצמבר 2017		
גידול באחוז אחד	קיטון באחוז אחד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
13	(10)	שיעור עליות שכר עתידיות
(1)	1	שיעורי עזיבה
(9)	12	שיעור היוון

באור 22 - נכסים והתחייבויות בשל הטבות לעובדים (המשך)

ב. מידע באשר לתוכניות הטבה מוגדרות (המשך)

3. ההנחות האקטואריות העיקריות בקביעת ההתחייבות בגין תוכנית הטבה מוגדרת

2016	2017	2018
%	%	%
1.56-2.17	0.66-1.46	1.03-1.87
2.6	2.4	2.3
2	2	2

שיעור ההיוון
שיעור עליות שכר צפויה (ממוצע משוקלל)
שיעור אינפלציה צפוי

4. הסכומים לגבי השנה השוטפת ושנים קודמות

2014	2015	2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
358	368	307	311	308
136	138	90	97	93
222	230	217	214	215
(5)	1	(6)	(7)	(7)
2	(2)	(3)	(1)	(4)

ערך נוכחי של ההתחייבות בגין ההטבה המוגדרת
שווי הוגן של נכסי התוכנית
גרעון בתוכנית

התאמות הנובעות מניסיון העבר לגבי:

התחייבויות התוכנית

נכסי התוכנית

5. נתונים נוספים

א. תשואה בפועל על נכסי התוכנית בשנת 2018 הינה 2.8% (בשנת 2017 2.9% ובשנת 2016 1.8%).

ב. אומדן הקבוצה להפקדות הצפויות בשנת 2019 בתוכנית הטבה מוגדרת ממומנת הינו בסך כ-2.2 מיליוני ש"ח.

ג. אומדן הקבוצה לאורך חיי התוכנית לסוף תקופת הדיווח הינו 5.68 שנים ולשנת 2017 הינו 6.07 שנים.

ג. התחייבויות בגין תוכנית הטבה מוגדרת שאינה ממומנת

ליום 31 בדצמבר

2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
9	10
14	14
3	3
26	27

התחייבות בגין פרישה מוקדמת
התחייבות בגין הודעה מוקדמת
התחייבות בגין הסתגלות

באור 23 - זכאים ויתרות זכות

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
68	71
146	121
149	155
50	51
3	6
21	11
65	71
502	486
1,060	1,117
290	273
1,350	1,390
398	402
324	329
33	38
295	297
7	7
67	11
33	38
1,157	1,122
3,009	2,998

עובדים והתחייבויות אחרות בשל שכר ומשכורת
הוצאות לשלם
ספקים ונותני שירותים
מוסדות ורשויות ממשלתיות
חברה האם
צדדים קשורים
חלק מבטחי משנה בהוצאות רכישה נדחות

חברות ביטוח ותווכני ביטוח:

פקדונות של מבטחי משנה
חשבונות אחרים
סך כל חברות הביטוח ותווכני הביטוח

סוכני ביטוח
מבוטחים ועמיתים
השתתפות ברווחים למבוטחים
פרמיה מראש
ריבית וקרן לשלם - כתבי התחייבויות נדחים
התחייבויות בגין השקעה בניירות ערך
אחרים

סך כל הזכאים ויתרות הזכות

לפירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה ראה [באור 35 ט.](#)

באור 24 - התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן [בבאור 35](#), בדבר ניהול סיכונים.

א. התחייבויות פיננסיות שנמדדות בשווי הוגן לצרכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2017	2018	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
100	100	100	100
405	389	351	351
11	11	11	11
3,311	3,585	2,893	3,416
3,827	4,085	3,355	3,878
667	1,023	667	1,023
667	1,023	667	1,023
4,494	5,108	4,022	4,901
		2,912	3,516

התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת

הלוואות מתאגידים בנקאיים *

הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים *

הלוואות מצדדים קשורים

אגרות חוב *

התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח

והפסד

נגזרים (1)

סך ההתחייבויות הפיננסיות כתבי התחייבות נדחים שהונפקו לצורך עמידה בדרישות ההון

* לרבות כתבי התחייבויות נדחים.

(1) מכשירים נגזרים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות במסגרת מדיניות ניהול נכסים מול התחייבויות ("ALM") של הקבוצה. מתוך הנ"ל, סך של כ- 505 מיליוני ש"ח וכ- 553 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה, נכללים במסגרת התחייבויות שאינן תלויות תשואה והיתרה נכללת במסגרת ההתחייבויות תלויות התשואה של הקבוצה. מרבית הסכום נובע מניהול חשיפה באמצעות נגזרים למטבע חוץ ולמדד. כנגד ההתחייבויות כאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בטחונות בהתאם לתנאים שנקבעו בחוזה. לגופים המוסדיים בקבוצה מסגרות אשראי מאושרות לצורך פעילותם בנגזרים. בהתאם לאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בקבוצה סך של כ- 1,099 מיליוני ש"ח וכ- 675 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה, כבטוחות לכיסוי התחייבויותיה הנובעות מפעילות זו.

ב. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2017	2018	
1.85%	2.19%	הלוואות
1.22%	2.31%	אגרות חוב

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)
ג. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת – פרטים נוספים

זכות לפדיון מוקדם	מועד פרעון סופי	מועדי תשלום הריבית	מועדי תשלום הקרן	שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2018 (מש"ח)	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2018 (מש"ח)	אחוז ריבית	סוג ריבית	סחיר/לא סחיר	תנאי הצמדה	דירוג	חברה מדרגת	גורם מנמק	ערך נקוב במועד ההנפקה (מש"ח)	מועד הנפקה	סוג הון	סוג ההתחייבות
הלוואות מתאגידים בנקאיים																
16/02/2019	16/02/2022	חצי שנתי	במועד הפירעון	100	100	ריבית בנק ישראל+ 2.85%	משתנה	לא סחיר	שקלי	AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	100	16/02/2011	משני מורכב	כתב התחייבות נדחה הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים
31/03/2024	31/03/2063	רבעוני	במועד הפירעון	56	50	4.21%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	50	31/03/2014	ראשוני מורכב	שטר הון ראשוני מורכב
15/12/2024	15/12/2063	רבעוני	במועד הפירעון	333	301	3.93%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	300	15/12/2014	ראשוני מורכב	שטר הון ראשוני מורכב
				389	351											
-	18/05/2020	במועד הפירעון	במועד הפירעון	11	11	3.05%	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	בעל עניין	10	18/05/2015	-	הלוואה אג"ח
-	31/03/2019	שנתי	שנתי	25	25	5.55%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	AA	מעלות	הראל חברה לביטוח	200	18/02/2004	משני נחות	אג"ח לא סחיר
-	31/12/2021	שנתי	שנתי	99	92	4.65%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	650	28/11/2006	משני נחות	אג"ח סדרה א'
31/05/2018	31/05/2021	רבעוני	במועד הפירעון	-	-	+1.8% מק"מ	משתנה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	150	25/05/2010 19/07/2010	משני מורכב	אג"ח סדרה ב'
31/05/2019	31/05/2022	רבעוני	במועד הפירעון	16	15	+1.8% מק"מ	משתנה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	150	25/05/2010 19/07/2010	משני מורכב	אג"ח סדרה ג'
31/05/2020	31/05/2023	חצי שנתי	במועד הפירעון	226	216	3.90%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	199	25/05/2010	משני מורכב	אג"ח סדרה ד'
31/05/2021	31/05/2024	חצי שנתי	במועד הפירעון	468	432	3.90%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	399	25/05/2010 31/08/2011	משני מורכב	אג"ח סדרה ה'
31/05/2023	31/05/2025	חצי שנתי	במועד הפירעון	279	254	3.85%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	04/04/2012 08/05/2012 01/01/2013 29/01/2014 05/06/2014	שלישוני מורכב	אג"ח סדרה ו'
31/05/2024	31/05/2026	חצי שנתי	במועד הפירעון	292	266	3.85%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	250	04/04/2012 01/01/2013 20/07/2013 29/01/2014 05/06/2014	שלישוני מורכב	אג"ח סדרה ז'
31/05/2022	31/05/2024	חצי שנתי	במועד הפירעון	244	227	2.80%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	225	25/06/2013 29/01/2014	שלישוני מורכב	אג"ח סדרה ח'
31/01/2020	31/12/2025	חצי שנתי	במועד הפירעון	302	275	2.40%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	295	07/01/2015 19/01/2017	משני מורכב	אג"ח סדרה ט'
31/01/2020	31/12/2026	חצי שנתי	במועד הפירעון	301	274	2.40%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	295	07/01/2015 19/01/2017	משני מורכב	אג"ח סדרה י'
31/12/2027	31/12/2030	חצי שנתי	במועד הפירעון	314	296	4.36%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	300	02/09/2015 21/09/2015	משני מורכב	אג"ח סדרה יא'
31/03/2021	31/12/2028	חצי שנתי	במועד הפירעון	239	234	3.95%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	03/04/2016 25/07/2016	משני מורכב	אג"ח סדרה יב'
31/03/2021	31/12/2029	חצי שנתי	במועד הפירעון	235	233	3.95%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	03/04/2016 25/07/2016	משני מורכב	אג"ח סדרה יג'
31/12/2022	31/12/2030	חצי שנתי	במועד הפירעון	276	288	3.05%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	316	25/01/2018 05/12/2018	משני מורכב	אג"ח סדרה יד'
31/12/2022	31/12/2033	חצי שנתי	במועד הפירעון	269	289	3.05%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	316	25/01/2018 05/12/2018	משני מורכב	אג"ח סדרה טו'
31/12/2031	31/12/2034	חצי שנתי	במועד הפירעון	3,585	3,416											
				4,085	3,878											

אגרות החוב כוללות תנאי לפיו רשאית הראל הנפקות לפרוע בפירעון מוקדם את אגרות החוב או חלק מהן. הפעלת זכות זו כפופה, להתקיימות אחד מהתנאים, כדלקמן: (א) קבלת אישור הממונה; או (ב) בידי החברה יהיו עודפי הון כך שההון המוכר יעמוד לאחר הפירעון על 120% מההון הנדרש; או (ג) במקביל לפירעון המוקדם תנפיק הראל הנפקות מכשיר הוני בעל איכות זהה או עדיפה.

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)
ג. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת – פרטים נוספים (המשך)

זכות לפדיון מוקדם	מועד פירעון סופי	מועדי תשלום הריבית	מועדי תשלום הקרן	שווי הוגן ליום 31 בדצמבר 2017 (מ"ש"ח)	ערך בספרים ליום 31 בדצמבר 2017 (מ"ש"ח)	אחוז ריבית	סוג ריבית	סחיר/לא סחיר	תנאי הצמדה	דירוג	חברה מדרגת	גורם מנפיק	ערך נקוב במועד ההנפקה (מ"ש"ח)	מועד הנפקה	סוג הון	סוג ההתחייבות <u>הלוואות מתאגידים בנקאיים</u>	
16/02/2019	16/02/2022	חצי שנתי	במועד הפירעון	<u>100</u>	<u>100</u>	ריבית בנק ישראל+ 2.850%	משתנה	לא סחיר	שקלי	AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	100	16/02/2011	משני מורכב	כתב התחייבות נדחה <u>הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים</u>	
31/03/2024	31/03/2063	רבעוני	במועד הפירעון	58	50	4.21%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	50	31/03/2014	ראשוני מורכב	שטר הון ראשוני מורכב	
15/12/2024	15/12/2063	רבעוני	במועד הפירעון	<u>347</u>	<u>301</u>	3.93%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	-AA	פנימי	הראל חברה לביטוח	300	15/12/2014	ראשוני מורכב	שטר הון ראשוני מורכב	
				<u>405</u>	<u>351</u>											<u>סך הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים הלוואות מצדדים קשורים</u>	
-	18/05/2020	במועד הפירעון	במועד הפירעון	<u>11</u>	<u>11</u>	3.05%	משתנה	לא סחיר	שקלי	-	-	בעל עניין	10	18/05/2015	-	הלוואה <u>אנ"ח</u>	
-	31/03/2019	שנתי	שנתי	51	50	5.55%	קבועה	לא סחיר	שקלי צמוד	AA	מעלות	הראל חברה לביטוח	200	18/02/2004	משני נחות	אנ"ח לא סחיר	
-	31/12/2021	שנתי	שנתי	134	121	4.65%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	650	28/11/2006	משני נחות	אנ"ח סדרה א'	
31/05/2018	31/05/2021	רבעוני	במועד הפירעון	23	23	1.8%+מק"מ	משתנה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	150	25/05/2010 19/07/2010	משני מורכב	אנ"ח סדרה ב'	
31/05/2019	31/05/2022	רבעוני	במועד הפירעון	16	15	1.8%+מק"מ	משתנה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	150	25/05/2010 19/07/2010	משני מורכב	אנ"ח סדרה ג'	
31/05/2020	31/05/2023	חצי שנתי	במועד הפירעון	232	213	3.90%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	199	25/05/2010	משני מורכב	אנ"ח סדרה ד'	
31/05/2021	31/05/2024	חצי שנתי	במועד הפירעון	481	425	3.90%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	399	25/05/2010 31/08/2011	משני מורכב	אנ"ח סדרה ה'	
31/05/2023	31/05/2025	חצי שנתי	במועד הפירעון	288	252	3.85%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	04/04/2012 08/05/2012 01/01/2013 29/01/2014 05/06/2014	שלישוני מורכב	אנ"ח סדרה ו'	
31/05/2024	31/05/2026	חצי שנתי	במועד הפירעון	307	264	3.85%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	250	04/04/2012 01/01/2013 20/07/2013 29/01/2014 05/06/2014	שלישוני מורכב	אנ"ח סדרה ז'	
31/05/2022	31/05/2024	חצי שנתי	במועד הפירעון	248	225	2.80%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	225	25/06/2013 29/01/2014	שלישוני מורכב	אנ"ח סדרה ח'	
31/01/2020	31/12/2025	חצי שנתי	במועד הפירעון	324	272	2.40%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	295	07/01/2015 19/01/2017	משני מורכב	אנ"ח סדרה ט'	
31/01/2020	31/12/2026	חצי שנתי	במועד הפירעון	326	271	2.40%	קבועה	סחיר	שקלי צמוד	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	295	07/01/2015 19/01/2017	משני מורכב	אנ"ח סדרה י'	
31/12/2027	31/12/2030	חצי שנתי	במועד הפירעון	346	296	4.36%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	300	02/09/2015 21/09/2015	משני מורכב	אנ"ח סדרה יא'	
31/03/2021	31/12/2028	חצי שנתי	במועד הפירעון	269	233	3.95%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	03/04/2016 25/07/2016	משני מורכב	אנ"ח סדרה יב'	
31/03/2021	31/12/2032	חצי שנתי	במועד הפירעון	266	233	3.95%	קבועה	סחיר	שקלי	-AA	מעלות	הראל מימון והנפקות	240	03/04/2016 25/07/2016	משני מורכב	אנ"ח סדרה יג'	
				<u>3,311</u>	<u>2,893</u>											<u>סך אנ"ח סה"כ</u>	
				<u>3,827</u>	<u>3,355</u>												

אגרות החוב כוללות תנאי לפיו רשאית הראל הנפקות לפרוע בפירעון מוקדם את אגרות החוב או חלק מהן. הפעלת זכות זו כפופה, להתייחסות אחת מהתנאים, כדלקמן: (א) קבלת אישור הממונה; או (ב) בידי החברה יהיו עודפי הון כך שההון המוכר יעמוד לאחר הפירעון על 120% מההון הנדרש; או (ג) במקביל לפירעון המוקדם תנפיק הראל הנפקות מכשיר הוני בעל איכות זהה או עדיפה.

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ד. התחייבויות פיננסיות שנמדדות בשווי הוגן לצרכי גילוי בלבד בחלוקה לפי רמות

ליום 31 בדצמבר 2018

סך הכל	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,585	25	3,560	אגרות חוב
11	11	-	הלוואות מצדדים קשורים
100	100	-	הלוואות מתאגידים בנקאיים
389	389	-	הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים
4,085	525	3,560	סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017

סך הכל	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,311	51	3,260	אגרות חוב
11	11	-	הלוואות מצדדים קשורים
100	100	-	הלוואות מתאגידים בנקאיים
405	405	-	הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים
3,827	567	3,260	סך הכל

ה. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

ריבית אפקטיבית

ליום 31 בדצמבר

2017	2018	
%	%	
3.8	3.7	בסיסי הצמדה
4.1	4.1	צמוד מדד
		שקלי

ו. שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד בחלוקה לרמות

הטבלה שלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן.

ליום 31 בדצמבר 2018

סך הכל	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,023	809	214	נגזרים
1,023	809	214	

ליום 31 בדצמבר 2017

סך הכל	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
667	651	16	נגזרים
667	651	16	

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ז. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן - שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

הריבית על נגזרים פיננסיים הינה ריבית חסרת סיכון לתקופות של עד שנה.

ח. פרטים נוספים

1. הנפקת אגרות חוב (סדרות יד'-טו') באמצעות הראל הנפקות

ביום 24 בינואר 2018 פרסמה הראל הנפקות דוח הצעת מדף על פי תשקיף מדף מיום 27 בפברואר 2017. על פי דוח הצעת המדף, הציעה הראל הנפקות לציבור עד 150 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יד'), רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת ועד 150 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה טו'), רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת. אגרות החוב (סדרות יד'-טו') אינן צמודות למדד או למטבע כלשהו.

בסך הכל, הונפקו 127 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יד') ו-127 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה טו') ובתמורה כוללת (ברוטו) של כ-253.3 מיליוני ש"ח.

שיעור הריבית האפקטיבית, לאחר הוצאות הנפקה, של כתבי ההתחייבות הנוספות מסדרה יד' הנו 3.182% ושל כתבי ההתחייבות הנוספות מסדרה טו' הנו 3.174%.

לצורך ההנפקה כאמור, ביום 14 בינואר 2018, פורסם על ידי מעלות אשרור דירוג - iIAA לאג"ח (סדרות יד'-טו').

2. פדיון מוקדם מלא של אגרות חוב (סדרה ב') של הראל הנפקות

הראל הנפקות, שהינה חברה בת של החברה, ביצעה ביום 13 ביוני 2018 פדיון מוקדם מלא לאגרות החוב (סדרה ב') שהונפקו על ידה, וזאת בהתאם לדיווח מיידי שפרסמה הראל הנפקות ביום 27 במאי 2018.

3. הרחבת הון רובד 2 סדרות יד'-טו' באמצעות הראל הנפקות

ביום 4 בדצמבר 2018 פרסמה הראל הנפקות דוח הצעת מדף על פי תשקיף מדף מיום 27 בפברואר 2017. על פי דוח הצעת המדף, הציעה הראל הנפקות לציבור עד 225 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יד'), רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת ועד 225 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה טו'), רשומות על שם, בנות 1 ש"ח ע.נ. כל אחת, אשר הוצעו כולן בדרך של הרחבת סדרות סחירות אשר נרשמו לראשונה למסחר בבורסה לניירות ערך בתל אביב יפו בע"מ על פי דוח הצעת מדף מיום 24 בינואר 2018, אשר פורסם על פי תשקיף מדף. אגרות החוב (סדרות יד'-טו') אינן צמודות למדד או למטבע כלשהו.

בסך הכל, הונפקו 189.39 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה יד') ו-189.39 מיליוני ש"ח ע.נ. אגרות חוב (סדרה טו') ובתמורה כוללת (ברוטו) של כ-341 מיליוני ש"ח.

שיעור הריבית האפקטיבית, לאחר הוצאות הנפקה, של כתבי ההתחייבות הנוספות מסדרה יד' הנו 3.986% ושל כתבי ההתחייבות הנוספות מסדרה טו' הנו 3.927%.

לצורך ההנפקה כאמור, ביום 29 בנובמבר 2018, פורסם על ידי מעלות אשרור דירוג - iIAA לאג"ח (סדרות יד'-טו').

באור 24 - התחייבויות פיננסיות (המשך)

ט. הוצאות הנפקה שטרם הופחתו

יתרת רכיב ההתחייבות של כתבי ההתחייבות שהונפקו והורחבו בשנים 2006-2018, הנה בניכוי הוצאות הנפקה וניכיון נטו שיתרתם מסתכמת לסך של כ- 106 ו- 58 מיליוני ש"ח לשנים 2018 ו- 2017 בהתאמה (הוצאות ההנפקה והניכיון מופחתים לפי שיטת הריבית האפקטיבית).

י. דירוג החברה

1. ביום 14 בינואר 2018 הודיעה מעלות על אשרור דירוג 'ilAA+' לחברה והעלאת תחזית הדירוג לחיובית בעקבות קביעת כרית ביטחון בניהול הון. במסגרת הודעת מעלות אושרר דירוג 'ilAA' לאג"ח 1 (לא סחיר) של החברה ולכתבי התחייבויות סדרה א' של הראל הנפקות, חברה בת בבעלות מלאה של החברה. כמו כן, אושרר דירוג 'ilAA-' להון משני ושלישוני שהונפק על ידי הראל הנפקות במסגרת אג"ח סדרות ב'-יג'. בנוסף, מעלות קבעה דירוג 'ilAA-' להנפקת שתי סדרות חדשות של אגרות חוב של הראל הנפקות (סדרות יד'-טו') בסך כולל של עד 300 מיליוני ש"ח.
2. ביום 29 בנובמבר 2018 הודיעה מעלות על דירוג 'ilAA-' להרחבת שתי סדרות קיימות של אגרות חוב של הראל הנפקות (סדרות יד'-טו') בסך כולל של עד 450 מיליוני ש"ח.
3. ביום 10 בינואר 2019 הודיעה מעלות על אשרור דירוג 'ilAA+' לחברה. במסגרת הודעת מעלות אושרר דירוג 'ilAA' לאג"ח 1 (לא סחיר) של החברה ולכתבי התחייבויות סדרה א' של הראל הנפקות, חברה בת בבעלות מלאה של החברה. כמו כן, אושרר דירוג 'ilAA-' להון משני ושלישוני שהונפק על ידי הראל הנפקות במסגרת אג"ח סדרות ג'-טו'. תחזית הדירוג נותרה חיובית.

יא. מועדי פירעון

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח		
90	172	שנה ראשונה
171	258	שנה שנייה
243	462	שנה שלישית
456	227	שנה רביעית
2,395	2,759	שנה חמישית ואילך
3,355	3,878	סה"כ

לעניין מועדי פירעון של התחייבויות פיננסיות בלתי מהוונות ראה [באור 35.D](#).

באור 25 - פרמיות שהורווחו בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
ברוטו	משנה	שייר
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,614	143	5,471
4,698	221	4,477
3,401	1,071	2,330
13,713	1,435	12,278
(6)	(23)	17
13,707	1,412	12,295

פרמיות בביטוח חיים
 פרמיות בביטוח בריאות
 פרמיות בביטוח כללי
 סך כל הפרמיות
 בניכוי - שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
 סך כל הפרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
ברוטו	משנה	שייר
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
5,078	134	4,944
4,429	208	4,221
3,093	1,013	2,080
12,600	1,355	11,245
52	(9)	61
12,652	1,346	11,306

פרמיות בביטוח חיים
 פרמיות בביטוח בריאות
 פרמיות בביטוח כללי
 סך כל הפרמיות
 בניכוי - שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
 סך כל הפרמיות שהורווחו

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
ברוטו	משנה	שייר
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,300	134	4,166
4,172	170	4,002
3,049	982	2,067
11,521	1,286	10,235
(108)	81	(189)
11,413	1,367	10,046

פרמיות בביטוח חיים
 פרמיות בביטוח בריאות
 פרמיות בביטוח כללי
 סך כל הפרמיות
 בניכוי - שינוי ביתרת הפרמיה שטרם הורווחה
 סך כל הפרמיות שהורווחו

באור 26 - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
98	133	141
276	588	(81)
196	534	99
390	679	81
829	1,887	(904)
(11)	(32)	96
1,778	3,789	(568)
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה		
נדל"ן להשקעה		
השקעות פיננסיות:		
נכסי חוב סחירים		
נכסי חוב שאינם סחירים		
מניות		
אחר		
מזומנים ושווי מזומנים		
סך כל הרווחים (ההפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות תלויות תשואה, נטו		
רווחים (הפסדים) מנכסים המוחזקים כנגד התחייבויות שאינן תלויות תשואה, הון ואחרים		
הכנסות מנדל"ן להשקעה		
17	95	57
שערוך נדל"ן להשקעה		
105	105	116
הכנסות שוטפות בגין נדל"ן להשקעה		
122	200	173
סך כל ההכנסות מנדל"ן להשקעה		
רווחים (הפסדים) מהשקעות פיננסיות, למעט ריבית והפרשי הצמדה, הפרשי שער ודיבידנד בגין:		
נכסים זמינים למכירה (א)		
58	126	128
נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד (ב)		
(15)	98	(54)
נכסים המוצגים כהלוואות וחייבים (ג)		
(4)	(6)	3
סך כל הרווחים מהשקעות פיננסיות למעט ריבית והפרשי הצמדה, הפרשי שער ודיבידנד		
39	218	77
הכנסות ריבית ¹ והפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שאינם נמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד		
721	749	868
הכנסות (הוצאות) ריבית הפרשי הצמדה מנכסים פיננסיים שנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד		
13	11	(5)
רווח (הפסד) מהפרשי שער*		
86	87	(101)
הכנסות מדיבידנד		
24	35	26
2,783	5,089	470
סך כל הרווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון		
1		
2	-	1

¹בהכנסות הנ"ל כלולה ריבית בגין נכסים פיננסיים אשר אינם מוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד שערכם נפגם

* לעניין הפרשי שער בגין התחייבויות פיננסיות ראה [באור 32](#).

באור 26 - רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון (המשך)

א. רווחים (הפסדים) נטו מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
107	128	139
(49)	(2)	(11)
58	126	128

רווחים נטו מניירות ערך שמומשו
 ירידות ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד
 סך כל הרווחים מהשקעות בגין נכסים זמינים למכירה

ב. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
17	49	(17)
(32)	49	(37)
(15)	98	(54)

שינויים בשווי ההוגן נטו, לרבות רווח ממימוש :
 בגין נכסים שיועדו בעת ההכרה הראשונית
 בגין נכסים מוחזקים למסחר
 סך כל הרווחים (ההפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים בשווי הוגן דרך
 רווח או הפסד

ג. רווחים (הפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות וחיביים

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
(4)	(6)	3
(4)	(6)	3

עלויות (ירידות) ערך נטו שנזקפו לרווח והפסד
 סך כל הרווחים (ההפסדים) מהשקעות בגין נכסים המוצגים כהלוואות
 ויתרות חובה

ד. תנועה בקרן הון בגין נכסים זמינים למכירה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
304	338	487
104	331	(196)
(149)	(154)	(100)
81	41	44
(2)	(69)	86
338	487	321

יתרת פתיחה
 רווחים (הפסדים) שטרם מומשו
 הפסדים, נטו ממימוש ניירות ערך
 ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד
 השפעת המס
יתרת סגירה

באור 27 - הכנסות דמי ניהול

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
194	223	243
279	300	319
230	258	281
127	237	-
58	74	105
11	12	10
<u>899</u>	<u>1,104</u>	<u>958</u>

דמי ניהול בענף הגמל
 דמי ניהול בענף הפנסיה
 דמי ניהול קבועים בגין חוזי ביטוח חיים
 דמי ניהול משתנים בגין חוזי ביטוח חיים *
 דמי ניהול בגין חוזי השקעה
 דמי ניהול אחרים
סך הכל הכנסות מדמי ניהול

* לפרטים נוספים ראה [באור 3יב](#).

באור 28 - הכנסות מעמלות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
255	292	293
6	7	6
<u>261</u>	<u>299</u>	<u>299</u>

עמלת ביטוח משנה, בניכוי שינוי בהוצאות רכישה נדחות בגין ביטוח משנה
 עמלת סוכנויות ביטוח
סך הכל הכנסות מעמלות

באור 29 - תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
836	961	1,032	בגין חוזי ביטוח חיים
90	90	81	תביעות ששולמו ותלויות, מקרי מוות, נכות ואחרים
746	871	951	בניכוי ביטוח משנה
921	1,183	1,360	פוליסות שנפדו
176	238	259	פוליסות שמועדן תם
280	318	351	גמלאות
2,123	2,610	2,921	סך כל התביעות והתשלומים האחרים
3,192	5,137	1,933	גידול בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים (למעט שינוי בתלויות) בשייר
516	574	(300)	גידול (קיטון) בהתחייבויות בגין חוזי השקעה בשל מרכיב התשואה והוצאות נלוות
5,831	8,321	4,554	סך כל השינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
2,532	2,427	2,558	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי:
949	673	651	ברוטו
1,583	1,754	1,907	משנה
3,256	3,688	3,335	בשייר
127	142	143	סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בריאות:
3,129	3,546	3,192	ברוטו
10,543	13,621	9,653	משנה
			בשייר
			סך כל התשלומים והשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר

באור 30 - עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
862	917	955	הוצאות רכישה:
450	465	491	עמלות רכישה
(167)	(147)	(126)	הוצאות רכישה אחרות
1,145	1,235	1,320	שינוי בהוצאות רכישה נדחות
960	993	1,086	סך כל הוצאות הרכישה
113	129	134	עמלות שוטפות אחרות
2,218	2,357	2,540	הוצאות שיווק אחרות
			סך כל העמלות, הוצאות השיווק והוצאות הרכישה האחרות

באור 31 - הוצאות הנהלה וכלליות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016*	2017*	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
936	985	1,042	שכר עבודה ונלוות
94	104	115	הוצאות מיחשוב
104	102	96	אחזקת מבנים וציוד
164	178	205	פחת והפחתות
54	47	37	הוצאות תפעול משרד
34	34	36	שיווק ופרסום
56	60	56	ייעוץ משפטי ומקצועי
106	119	130	דמי ניהול
37	37	41	הוצאות בנק
48	48	50	הוצאות תפעול בגין פוליסה קבוצתית
64	77	69	אחרות
11	11	13	הוצאות תפעול
1,708	1,802	1,890	סך הכל הוצאות הנהלה וכלליות
			בניכוי:
222	221	228	סכומים שסווגו בסעיף שינוי בהתחייבויות ותשלומים בגין חוזי ביטוח
563	594	625	סכומים שסווגו בסעיף עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
923	987	1,037	
286	301	335	הוצאות הנהלה וכלליות כוללות הוצאות בגין מיכון בסך

* מוין מחדש.

באור 32 - הוצאות מימון

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
101	120	141	הוצאות ריבית והפרשי הצמדה בגין כתבי התחייבויות נדחים והתחייבויות לבנקים
14	19	28	הוצאות ריבית והפרשי הצמדה למבטחי משנה
(4)	(34)	26	הפרשי שער, נטו בגין התחייבויות*
14	14	15	הוצאות ריבית בגין התחייבות לבעלי עניין
(6)	(1)	1	עמלות והוצאות מימון אחרות
119	118	211	סך כל הוצאות המימון, נטו

* לעניין הפרשי שער בגין השקעות פיננסיות ראה [באור 26](#).

באור 33 - מסים על הכנסה

א. חוקי המס החלים על חברות הקבוצה

6. כללי

החברה, EMI, החברות המנהלות של קופות גמל, החברות המנהלות של קרנות פנסיה וחברות אחרות בקבוצה הינן "מוסד כספיי" כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף התשל"ו 1975 (להלן: "חוק מס ערך מוסף").

המס החל על הכנסות של מוסדות כספיים מורכב ממס חברות וממס רווח, כהגדרתו בחוק מס ערך מוסף.

על הכנסות החברה ויתר החברות המוחזקות חל מס חברות, כהגדרתו בפקודת מס הכנסה.

ב. הסדרי מס ייחודים לענף הביטוח

הסכם עם שלטונות המס

ביום 2 באוגוסט 2017 נחתם הסכם ענפי לשנת 2016 בין התאחדות חברות הביטוח לבין רשות המיסים.

במסגרת ההסכם נקבע כי הגדלת העודפים או הקטנתם, בשל יישום הוראות הנוהג המיטבי, תוכר לצרכי מס, בשנת היישום בספרים, כהכנסה או כהוצאה. פרט לכך ההסכם הענפי לשנת 2016 הינו ללא שינוי ביחס להסכמים משנים קודמות.

לאמור, לא הייתה ולא צפויה להיות השפעה מהותית על התוצאות הכספיות של הקבוצה.

הדוחות הכספיים נערכו בהתאם לעקרונות ההסכם.

ג. שיעורי המס החלים על ההכנסות של חברות הקבוצה

ביום 29 בדצמבר 2016 פורסם ברשומות חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה ליישום המדיניות הכלכלית לשנות התקציב 2017 ו-2018) התשע"ז-2016, אשר קבע, בין היתר, את הורדת שיעור מס חברות משיעור של 25% ל-23% בשתי פעימות. הפעימה הראשונה לשיעור של 24%, החל מינואר 2017 והפעימה השנייה לשיעור של 23% החל מינואר 2018 ואילך.

המסים השוטפים לתקופות המדווחות מחושבים בהתאם לשיעורי המס המוצגים בטבלה להלן.

שיעורי המס הסטטוטוריים החלים על מוסדות כספיים ובכללם על חברות הבנות של החברה שהינם מוסדות כספיים הינם כדלקמן:

שנה	שיעור מס חברות	שיעור מס רווח	שיעור מס במוסדות כספיים
2016	25%	17%	35.90%
2017	24%	17%	35.04%
2018 ואילך	23%	17%	34.19%

באור 33 - מסים על הכנסה (המשך)

ד. שומות מס סופיות

לחברה הוצאו שומות מס סופיות עד וכולל שנת המס 2014. לחברות מאוחדות נוספות הוצאו שומות מס סופיות עד סוף שנת המס 2013.

ה. הפסדים מועברים לצרכי מס

לחברות מאוחדות הפסדים עסקיים לצורכי מס המועברים לשנים הבאות ומסתכמים לימים 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 לסך של כ-25 מיליוני ש"ח וכ-22 מיליוני ש"ח, בהתאמה. בגין יתרות אלה לא נרשמו בדוחות הכספיים לשנים 2018 ו-2017 נכסי מסים נדחים בשל כך שאין צפי לניצולם כתוצאה מקיומה של הכנסה חייבת בעתיד.

ו. פרה-רולינג שאושרו

ביום 19 בינואר 2017 התקבל אישור רשות המיסים, בתוקף למפרע מיום 30 בספטמבר 2016, למיזוג הראל גמל והשתלמות בע"מ (להלן: "החברה המעבירה") לתוך הראל פנסיה וגמל בע"מ (לשעבר הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ), תוך חיסולה של החברה המעבירה ללא פירוק ובהתאם להוראות סעיף 103 לפקודת מס הכנסה. במסגרת אישור רשות המסים נקבעו הוראות בהתאם לסעיף 103 לפקודת מס הכנסה בקשר עם אופן ביצוע המיזוג.

ז. מרכיבי הוצאות (הכנסות) מיסים על הכנסה

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1	221	213
73	58	(15)
1	(5)	-
(45)	(3)	-
30	271	198

מסים שוטפים
מסים נדחים המתייחסים ליצירה והיפוך של הפרשים זמניים (ראה גם סעיף ח' להלן)
מסים שנים קודמות
התאמת יתרות המסים הנדחים בעקבות שינוי בשיעורי המס

באור 33 - מסים על הכנסה (המשך)

ח. מסים נדחים

1. ההרכב והתנועה במסים הנדחים

הוצאות רכישה נדחות	הטבות לעובדים	מכשירים פיננסיים	נכסים בלתי מוחשיים	נדל"ן ואחרים	סה"כ
מיליוני ש"ח					
(203)	26	(127)	(84)	(344)	(732)
16	(8)	(5)	(1)	(60)	(58)
-	-	-	-	3	3
-	1	(69)	-	(13)	(81)
(187)	19	(201)	(85)	(414)	(868)
23	1	4	(2)	(11)	15
-	(3)	86	-	(34)	49
(164)	17	(111)	(87)	(459)	(804)

יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 1 בינואר 2017 *

שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד

השפעת השינוי בשיעור המס

שינויים אשר נזקפו להון

יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2017

שינויים אשר נזקפו לרווח והפסד

שינויים אשר נזקפו להון

יתרת נכס (התחייבות) מס נדחה ליום 31 בדצמבר 2018

* מוין מחדש.

באור 33 - מסים על הכנסה (המשך)

ח. מסים נדחים (המשך)

2. המסים הנדחים מוצגים במאזן כדלקמן:

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2	2
870	806
(868)	(804)

נכסי מסים נדחים
התחייבות בגין מסים נדחים

ט. מס תיאורטי

להלן מובאת התאמה בין סכום המס, שהיה חל אילו כל ההכנסות וההוצאות, הרווחים וההפסדים בדוח רווח והפסד היו מתחייבים במס לפי שיעור המס הסטטוטורי החל על מוסדות כספיים, לבין סכום מסים על ההכנסה שנוקף בדוח רווח והפסד:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר		
2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
357	851	700
35.90%	35.04%	34.19%
128	298	239
(3)	(2)	(3)
125	296	236
3	3	4
(66)	(52)	(44)
53	73	33
(42)	(41)	(32)
(45)	(3)	-
1	(5)	-
1	-	1
30	271	198
8.60%	31.84%	28.29%

רווח לפני מסים על ההכנסה
שיעור המס הסטטוטורי הכולל החל על מוסדות כספיים
מס מחושב לפי שיעור המס הסטטוטורי
הפחתה בגין אי החלת מס רווח על חברות שאינן מוסד כספי
עלייה (ירידה) במסים על ההכנסה הנובעת מהגורמים הבאים:
הוצאות שאינן מותרות בניכוי לצורכי מס
חלק הקבוצה ברווחי חברות כלולות
מסים בגין שותפויות וחברות זרות
הפרשים בבסיס המדידה
עדכון יתרות מסים נדחים בגין שינויים בשיעורי המס
מסים שנים קודמות
אחרים
מסים על הכנסה
שיעור מס אפקטיבי ממוצע

באור 34 - רווח למניה

חישוב הרווח הבסיסי למניה לשנים שהסתיימו ביום 31 בדצמבר 2018, 2017 ו-2016 התבסס על הרווח המיוחס לבעלי המניות הרגילות בסך של 502 מיליוני ש"ח, 580 מיליוני ש"ח ו- 327 מיליוני ש"ח, בהתאמה, מחולק בממוצע המשוקלל של מספר המניות הרגילות שבמחזור – 103,866 אלפי מניות בכל אחת מהשנים 2018, 2017 ו-2016.

באור 35 - ניהול סיכונים

כללי

פעילויות הקבוצה חושפות אותה למגוון סיכונים שהעיקריים בהם הינם: סיכונים ביטוחיים, סיכוני שוק וסיכוני אשראי. לסיכונים אלה נלווים סיכוני נזילות, סיכונים תפעוליים, סיכונים משפטיים, סיכוני מוניטין וסיכונים עסקיים.

באור זה כולל בין היתר תיאור תמציתי של מדיניות ניהול הסיכונים, תהליכי העבודה לזיהוי הסיכונים, למדידתם ולניהולם והבקרת הקיימות בקשר לסיכונים אליהם חשופה הקבוצה.

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים

מדיניות הקבוצה בתחום ניהול הסיכונים מבטיחה קיומם של תהליכים לזיהוי, הערכה, מדידה, ניהול וניטור של הסיכונים באופן יזום ומתוכנן מבעוד מועד על מנת להבטיח חשיפה מבוקרת לסיכונים אלה, תוך עמידה בדרישות הרגולטוריות ושמירה על יעדיה העסקיים של הקבוצה, על המוניטין שלה ועל איתנותה הפיננסית.

מדיניות ניהול הסיכונים בקבוצה מושתתת על:

- ממשל תאגידי הבנוי על שלושה קווי הגנה: הנהלות התחומים העסקיים, גורמי בקרה וניהול סיכונים וביקורת פנימית.
- הגדרה ברורה של חלוקת אחריות והאצלת סמכויות בנוגע לפעולות הכרוכות בנטילת סיכונים על הגורמים העסקיים בקבוצה.
- קביעת מגבלות ותקרות חשיפה לסיכונים.
- קביעת תכנית לניהול ההון, כולל כרית בטחון מעבר לדרישות ההון.
- יישום מסגרת ניהול סיכונים הכוללת פעולות לזיהוי, מדידה, הערכה וניטור סיכונים ומוקדי סיכון חדשים.
- קיום סביבת בקרה פנימית נאותה המעוגנת בנהלים ברורים והסדרת אמצעי פיקוח ובקרה על הסיכונים, המאפשרים פיזור, קיזוז ו/או העברת הסיכונים לגורם אחר והגבלתם לרמה שנקבעה מראש.
- פעולות גילוי ודיווח בנוגע לפרופיל הסיכונים לגורמים הרלוונטיים.

ניהול הסיכונים בהראל נעשה בראייה קבוצתית ומנהלת הסיכונים אחראית על ניהול הסיכונים של החברה והגופים המוסדיים שבשליטתה ועל ניהול הסיכונים בהראל פיננסיים. מנהלת הסיכונים פועלת באופן עצמאי מהיחידות העסקיות, תוך ראייה אובייקטיבית של הסיכונים, ועובדת בשיתוף עם יחידות תומכות אחרות.

תפקידי מנהלת הסיכונים כוללים, בין היתר, אחריות לוודא קיומם של תהליכי עבודה לזיהוי, הערכה, מדידה ודיווח של סיכונים, והתייחסות לסיכונים הגלומים בתחומי פעילות ומוצרים חדשים ובעסקאות משמעותיות.

דירקטוריון החברה והדירקטוריונים של החברות הבנות מפקחים על פעולות עסקיות המערבות נטילת סיכונים וכן על תהליכי ניהול הסיכונים באמצעות הגדרת מדיניות ואסטרטגיות בתחום ניהול הסיכונים, כולל, בין היתר, נהלים בעניין ניהול סיכונים ומגבלות חשיפה לסיכונים, וכן אופן הציות לנהלים ולגבולות החשיפה שנקבעו.

הדירקטוריון מקבל דיווחים ובוחר באופן תקופתי מידע ביחס לניהול הסיכונים בתחומים השונים. מידע זה כולל, בין היתר, סקרי סיכונים ובקרות, מצב החשיפות לסיכונים השונים מול מגבלות ושינויים מהותיים בפרופיל הסיכון של החברה. כמו כן, מקבל הדירקטוריון דיווח לגבי מדדים כמותיים של הסיכונים והערכת השפעתן הפוטנציאלית של החשיפות לסיכונים המהותיים על המצב הכספי העתידי של החברה וההון העצמי הנדרש כנגד סיכונים אלו. השפעות אלה עבור סיכונים שונים מחושבות באמצעות מודלים פנימיים, מבחני קיצון וניתוחי רגישות.

בסוף שנת 2012 הוקמה ועדת דירקטוריון לניהול סיכונים. במסגרת תפקידיה דנה הועדה בנושאים הקשורים לניהול סיכונים ומגבשת המלצות לדירקטוריון.

בגופים המוסדיים בקבוצה קיים תהליך דיווח רבעוני על ידי בעלי תפקידים בתחומי הפעילות השונים בדבר שינויים מהותיים בפרופיל הסיכונים של הקבוצה למנהלת הסיכונים, להנהלה ולדירקטוריונים.

השיטות ונהלי העבודה בתחום ניהול הסיכונים נבחנים ומתעדכנים באופן שוטף, תוך התחשבות במדיניות ניהול הסיכונים בקבוצה, בשינויים החלים בסביבה העסקית בארץ ובעולם ובהנחיות ודרישות הרגולציה.

על חברות הביטוח בקבוצה חלות דרישות הון מתוקף תקנות קיימות ומשטר סולבנסי 2. הדירקטוריון קבע כרית הון מעבר לדרישות ההון הרגולטוריות, על מנת לספוג הפסדים בלתי צפויים שעשויים לחול בהון ובדרישת ההון כתוצאה משינויים בגורמי הסיכון המרכזיים אליהם חשופה החברה. כרית ההון נקבעה, בהתחשב במאפייני הפעילות של החברה, הניסיון שנצבר בתקופות משבר וכן בהתחשב בתרחישים שונים של הפסד.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)

הקבוצה משקיעה באמצעים לשיפור כלי הבקרה בתחומי הסיכון השונים ותהליכי עבודה רבים בקבוצה הוסדרו באמצעות נהלים מפורטים. כמו כן, הקבוצה משקיעה משאבים נכבדים בהקצאת והכשרת כוח אדם, במחשוב ובתהליכי עבודה בתחום ניהול הסיכונים, תוך ציות לרגולציה שפורסמה והינה מחייבת ויישום מטרות ומדיניות הקבוצה בתחום ניהול הסיכונים. להלן יתוארו מדיניות ותהליכי עבודה המתייחסים לזיהוי, מדידה והערכה, בקרה והפחתה, ניטור ודיווח של הסיכונים השונים להם חשופה הקבוצה.

סיכוני שוק ונזילות

הסיכונים הפיננסיים מנוהלים באמצעות פיזור בין אפיקי השקעה, ענפים, מנפיקים ובין נכסים בארץ לנכסים בחו"ל, בחינה וניתוח של הנכסים טרום קבלת החלטת ההשקעה ובמהלך חיי ההשקעה ועמידה במגבלות חשיפה.

מגבלות שונות לחשיפות לסיכוני שוק, אשר נועדו לצמצם את הנזק שעלול להיגרם כתוצאה משינויים לא צפויים בשווקים, מתייחסות, בין היתר, לתקררות השקעה במניות, קרנות ונדל"ן, לחשיפה מרבית לאגרות חוב קונצרניות בהתאם לדירוג, לחשיפה מרבית להשקעה בודדת, לחשיפה למגזרי הצמדה ולחשיפה לריבית. מדיניות ניהול סיכוני השוק כפופה גם לתקנות ההשקעה.

כימות ובחינת סיכוני שוק נעשים באמצעות מערכת ממוכנת באגף ניהול סיכונים. החישובים מתייחסים לסיכוני שוק בתיקי עמיתים ובתיקי השקעות הנוסטרו של הגופים המוסדיים בקבוצה בראייה כלכלית וחשבונאית. הכלי המרכזי למדידת סיכוני השוק נעשה בעיקר באמצעות תרחישי קיצון שונים, המהווים אינדיקציה להפסד אפשרי בנוסטרו ובתיקי עמיתים. תרחישים אלה מבוססים על אירועים היסטוריים או היפותטיים וההנחות בבסיסם מתעדכנות תקופתית בהתאמה לשינויים בסביבה הכלכלית, בגורמי הסיכון ובמאפייני התיקים.

בתיקי עמיתים, נבחנים תיקי ההשקעות השונים ביחס לתיקי סמן, באמצעות מדדי סיכון שונים. סיכון הנזילות מנוהל ברמת תיק השקעות באמצעות מגבלות מותאמות לסוג וגודל התיק ומדדי נזילות הכוללים ספי התראה. בתיקי הנוסטרו קיימת התייחסות נפרדת לחשיפות הנובעות ממאפייני הנכסים לעומת ההתחייבויות (ALM). הבחינה והניהול של המתאם בין הנכסים וההתחייבויות כוללים ניתוח רגשות לתרחישי שוק שונים.

דיווחים בדבר מדדי הסיכון והחשיפות אל מול המגבלות שנקבעו מוצגים בפני ועדות ההשקעה ותומכים בתהליכי קבלת ההחלטות וניהול ההשקעות.

בנוסף, נערכות בקרות שוטפות ביחידת הבקרה בחטיבת ההשקעות, בהתייחס לעמידה בתקנות ההשקעה ובמדיניות ההשקעות של תיקי ההשקעות השונים.

מדיניות ההשקעה ומגבלות ביחס להשקעות הנוסטרו של חברות בזרוע שוק ההון והשירותים הפיננסיים המנהלים תיקי נוסטרו, נקבעת על ידי הדירקטוריונים הרלוונטיים ומפוקחת על ידי גורמי הבקרה השונים. כמו כן ביחס לחברות בזרוע שוק ההון והשירותים הפיננסיים, מדיניות ההשקעה נקבעת בהתחשב, בין היתר בזיהוי צרכי הלקוחות, רגולציה והתחייבויות תשקיפיות.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני שוק ראה סעיף ג להלן. לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני נזילות ראה סעיף ד להלן.

סיכונים ביטוחיים

פיזור, הקטנה או הגבלה של הסיכונים הביטוחיים מיושמים הן באמצעות נהלי חיתום, תמחור וכללים לקבלת עסקים והן באמצעות הסדרי ביטוח משנה.

תהליכי ניהול הסיכונים השונים בתחום הביטוח כוללים, בין היתר: תמחור אקטוארי והערכת התחייבויות ביטוחיות, תמחור מוצרים חדשים והסכמים קולקטיביים, נהלים ומגבלות חיתום ביחידות העסקיות השונות, קביעת וניהול ביטוח משנה ומעקב אחרי רווחיות הכיסויים בפוליסות. תהליכי זיהוי ובקרה של סיכונים אקטואריים חדשים וקיימים, מבוצעים באמצעות סקרי סיכונים ודיווחים תקופתיים מהאקטוארים הממונים.

בנוסף, מתבצעים מחקרים ובדיקות תקופתיות מקיפות לבחינת חשיפת הקבוצה לסיכונים שונים כגון, רעידת אדמה בתחום ביטוח כללי, ומחקרי ניסיון לגבי סיכונים כמו תמותה, תחלואה, ביטולים וכיו"ב בתחום ביטוח חיים ובריאות.

הערכה כמותית של הסיכונים הביטוחיים מתבצעת באמצעות בחינת תרחישים לגורמי הסיכון המרכזיים להם חשופה החברה. לפירוט בדבר החשיפה לסיכונים ביטוחיים ראה סעיף ה להלן.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)

סיכוני אשראי

מדיניות ניהול סיכוני האשראי של החברה מתבססת על פיזור וגיוון תיק האשראי וניהול סיכונים מבוקר, באופן שיתרום להשגת תשואה הולמת עבור הסיכון הניטל, בהתאם למגבלות שהוגדרו, תוך הבנת פרופיל סיכון האשראי של החברה ופירוט תחומי אחריותם של הגורמים המעורבים בתהליכי זיהוי, מדידה, ניטור ובקרה של סיכון האשראי. המסגרת למתן וניהול אשראי כוללת גם נהלים ומתודולוגיות, על פיהם יש לפעול.

פעילות האשראי של חטיבת ההשקעות נעשית בכפוף לתקנות ההשקעה ולחוזרי הממונה בנושא ניהול סיכוני אשראי ובהתאם למדיניות שנקבעה על ידי הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה. תקנות ההשקעה קובעות מגבלות חשיפה ללווה בודד ולקבוצת לוויים וכן מגבלות על מתן אשראי בהתאם לסוגי בטחונות וכיצ"ב. חוזרי הממונה בנושא ניהול סיכוני אשראי מתוויים תשתית לתמיכה ניהולית, מקצועית ותפעולית ומטרתם להבטיח קיומם של מנגנוני בקרה ופיקוח לניהול סיכוני אשראי להם חשוף הגוף המוסדי.

הערכה ספציפית של סיכון האשראי לגבי חוב לא סחיר מבוצעת במערך האשראי בחטיבת ההשקעות באמצעות מודל דירוג שהינו מודל מונחה מומחה המבוסס על מתודולוגיה דומה לזאת הנמצאת בשימוש חברות הדירוג. המודל אושר על ידי משרד האוצר.

ברמת התיק הכולל מתבצע באגף ניהול סיכונים כימות של סיכוני האשראי הגלומים בנכסי ההשקעה, באמצעות בחינת הדירוג הממוצע של החוב הלא ממשלתי בתיקים האמורים והערכת ההפסד הצפוי (Expected Loss) וההפסד הלא-צפוי (Un expected Loss) בגין סיכוני האשראי הלא סחיר. ברמת עסקה פרטנית – מתקבלת חוות דעת ניהול סיכונים לתחומי פעילות חדשים ולעסקאות משמעותיות, גדולות או מורכבות, בהתאם לפרמטרים שהוגדרו.

קיימת הפרדה בחטיבת ההשקעות בין יחידת ניהול האשראי הלא סחיר אשר נוטלת את הסיכון ובין יחידה עצמאית המנהלת בקרה על הפעילות. תהליכי מעקב אחר יכולת הפירעון של לוויים ואיכות הבטוחות מבוצעים במסגרת נהלי עבודה למתן אשראי שאושרו בדירקטוריון. לגבי אשראי סחיר, מתנהל מעקב אחר יכולת הפירעון, איכות הבטוחות וחובות בעייתיים.

בהתייחס לסיכוני אשראי בחשיפה למבטחי משנה, מדיניות החשיפה למבטחי משנה מאושרת מדי שנה על-ידי הדירקטוריונים של חברות הביטוח בקבוצה, וזאת בהתאם לחוזר הממונה בעניין זה.

לפירוט בדבר החשיפה לסיכוני אשראי ראה סעיף ז להלן.

סיכונים תפעוליים

הסיכון התפעולי שלוב בכלל הפעילויות, המוצרים, המערכות ותהליכי העבודה המבוצעים בחברה. לפיכך, קיימת חשיבות למודעות ולניהול הסיכון התפעולי בכל הרמות.

האחריות על הניהול השוטף של הסיכון התפעולי וביצוע הפעילויות למזעור הסיכון חלה על מנהלים בדרגות הניהול השונות בחברה, בתמיכה מקצועית של אגף ניהול סיכונים המופקד על הכוונה ומתודולוגית ויישום המדיניות בראיית על. חלק מהסיכונים התפעוליים מנוהלים על-ידי גורמי בקרה נוספים, כגון מנהל אגף SOX, אכיפה וציות, אחראי אבטחת מידע ואחראי היערכות לשעת משבר.

החברה בוחנת באופן שוטף את החשיפה לסיכונים תפעוליים ונוקטת באמצעים להפחתת רמתם. אגף ניהול סיכונים מבצע הערכה עצמאית ובלתי תלויה של סיכונים תפעוליים, תוך שימת דגש מיוחד על סיכונים מעילות והונאות, סיכונים טכנולוגיות מידע וסייבר וסיכונים המשכיות עסקית.

במהלך 2018 בוצע תהליך אפיון והטמעה של מערכת מידע לניהול הסיכון התפעולי, אשר צפויה לתמוך בכל תהליכי ניהול הסיכון: ניהול תהליך דיווח אירועים ותחקורם, ביצוע סקרי סיכונים בהתאם למתודולוגית הערכת סיכונים, עדכון שוטף של מפות סיכונים, ניהול תכניות הפחתה ובקרה באמצעות דוחות.

מעבר לפעילויות בקרה שוטפות בתהליכי העבודה, פועלות בקבוצה יחידות בקרה ייעודיות, אשר בודקות עמידת הגורמים השונים בנהלים, במגבלות שהוגדרו ובהוראות הדין ומסיעות למנהלי הפעילויות למלא אחריותם בהקשר לסיכונים תפעוליים.

קיימות גם בקרות ממוכנות במערכות תפעוליות שמטרתן להגביל חשיפה לסיכון תפעולי.

אופי הפעילות, המבנה הארגוני ומדרג הסמכויות המייחדים את החברה וכן היקף הכספים המנוהלים על ידה, חושפים אותה גם לאפשרות של הונאות ומעילות מצד גורמים בתוך החברה וגורמים מחוץ לחברה. החברה הגדירה מדיניות הכוללת מסגרת עבודה שיטתית למניעה, איתור, דיווח ותגובה מצמצמת נזקים לאירועי מעילות והונאות. עיקרי המדיניות באים לידי ביטוי בנהלי העבודה של החברה, בתהליכי העבודה בפועל ובקוד האתי, שמטרתו להנחות את עובדי החברה בנושאי התנהגות, משמעת ואתיקה בעבודה.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

א. מדיניות ותהליכים לניהול הסיכונים (המשך)

סיכונים תפעוליים (המשך)

בהתייחס לסיכונים משפטיים, כולל סיכוני ציות, היועצת המשפטית של החברה אחראית לניהול הסיכון המשפטי, מסתייעת במידת הצורך בייעוץ משפטי חיצוני ומעניקה תמיכה ומענה לכלל ההיבטים המשפטיים של פעילות החברה. במסגרת זו, ניהול השוטף של הסיכון המשפטי מתבטא בעיקר במתן ייעוץ משפטי שוטף לאורגנים המוסמכים בחברה בנושאים השונים הכרוכים בפעילות החברה, בהכנת מסמכי התקשרות ופוליסות ביטוח, בניהול הידע המשפטי בחברה, ובכלל זה עדכון הגורמים הרלבנטיים בשינוי הוראות דין ורגולציה לסוגיהם, אשר יש להם השלכה על עבודת החברה, בהתאמת מערך ההסכמים והנהלים לשינויים אלה ובעדכונים שוטפים של מערכות ההסכמים והמסמכים שבשימוש החברה, ובריכוז התביעות הייצוגיות נגד החברה והפיקוח על הגורמים המקצועיים המטפלים בהן מטעם החברה.

על מנת לקיים את אחריות החברה למלא את דרישות החוק פועלת בחברה ממונה על ציות ואכיפה, המסייעת לעובדי החברה לקיים את אחריותם לציית להוראות הרלבנטיות להם. בינואר 2012 החברה אימצה תכנית אכיפה, במסגרת יישום הוראות חוק הגברת האכיפה בשוק ההון, המתקן את חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981 וחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל), התשס"ה - 2005, ומינתה את הגורמים שהיו אחראים על יישומה ויפקחו על ביצועה.

בהתאם להוראות צו איסור הלבנת הון שנכנס לתוקפו במרס 2018 וחוזר גופים מוסדיים 2018-9-2 בנושא ניהול סיכוני הלבנת הון מפרברואר 2018, החברה קבעה מדיניות ניהול סיכונים בנושא ומינתה אחראי למילוי חובות, בהתאם לדרישות הרגולציה, באופן שיבטיח קיומה של תשתית ארגונית מתאימה ואמצעים להפחתת הסיכון. כמו כן, החברה גיבשה נהלים ליישום מדיניות ניהול סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, ועדכנה נהלים רלבנטיים, כך שיתייחסו, בין היתר, להליך של זיהוי והכרת הלקוח, לסיווג של חשבון בסיכון גבוה הלבנת הון ומימון טרור, לקיום בקרה שוטפת, לניהול רישומים ולדיווח. בנוסף, החברה אימצה גישה מבוססת סיכון, על מנת לזהות, להעריך ולהתמודד באפקטיביות עם סיכוני הלבנת הון ומימון טרור, במסגרתה בוצע סקר לזיהוי והערכה של סיכוני הלבנת הון ומימון הטרור בפעילויות השונות.

מערך טכנולוגיית המידע הוא מרכיב מרכזי בתפעול ובניהול התקין של החברה. דירקטוריון החברה אישר מסמך מדיניות בנושא ניהול טכנולוגיות המידע.

בחינת סיכוני ה-IT מתבצעת באופן שוטף, הן ברמת תהליכי ה-IT המהותיים המנוהלים בחברה והן ברמת מערכות המידע והתשתיות. הטיפול בסיכונים הנובעים מתהליכי IT מהותיים מבוצע כחלק מתפישת הבקרה המיושמת בהראל המשמר מחשבים, בהתאם לחוזר גופים מוסדיים 2010-9-4 בנושא "ניהול טכנולוגיות מידע בגופים מוסדיים". אגף ניהול סיכונים בשיתוף עם הראל המשמר מחשבים מבצעים סקר תקופתי להערכת ההשפעה הפוטנציאלית של סיכוני טכנולוגיות המידע על תהליכי הליבה בחברה.

החברה חשופה בפעילותה לסיכון סייבר אשר עלול לנבוע משימוש לא מורשה בזהות, הפרעה לפעילות על ידי פגיעה בפעילות הרשת או השבתת שירותים, פגיעה במערכות, גניבה של נכסים דיגיטליים, החדרה של קודים או תוכנות זדוניות, חדירה למערכת או חשיפת מידע. תפיסת ההגנה של החברה בניהול סיכוני סייבר ואבטחת מידע בנויה על שלוש שכבות: שכבת הגנה טכנולוגית, שכבת טיפול באירועים ושכבת רגולציה, ארגון ושיטות. בנוסף להיערכות תפעולית, החברה רכשה כישורי ביטוחי כנגד פשעי מחשב, בכללם אירועי סייבר. ביום 31 באוגוסט 2016 פורסם חוזר גופים מוסדיים 2016-9-14 בנושא "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים". החוזר מגדיר עקרונות לניהול סיכוני סייבר בגוף מוסדי ומחייב לנהל סיכונים אלו. ההוראה מתייחסת, בין היתר, לנושאים הבאים: ממשל תאגידי- תפקידים ותחומי אחריות, הערכת סיכונים, הגנת סייבר, ניטור ובקרה, אבטחת מערכות, תקשורת ותפעול, ניהול משתמשים והרשאות, מיקור חוץ, שירותי מחשב בענן, אבטחה פיסית וסביבתית, אבטחת ערוצי קשר עם לקוחות וגורמים חיצוניים.

בהתייחס לסיכוני אבטחת מידע וסייבר, ובהתאמה לחוזר בנושא "ניהול סיכוני סייבר בגופים מוסדיים", הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה אימצו ואישרו מדיניות בנושא ניהול סיכוני סייבר. אגף ניהול סיכונים בשיתוף עם הראל המשמר מחשבים מבצעים סקר תקופתי על חשיפות החברה לסיכוני סייבר.

בהתאמה לחוזר גופים מוסדיים 2018-9-19 בנושא מיקור חוץ מיוני 2018, החברה קבעה מדיניות וגיבשה נהלי עבודה, הכוללים בין היתר קווים מנחים וקריטריונים לקביעתה של פעילות כמהותית, עקרונות להתקשרות בהסכם למיקור חוץ ומנגנוני פיקוח, מעקב ובקרה אפקטיביים על פעילויות מהותיות שהוצאו למיקור חוץ.

היערכות הקבוצה להמשך פעילות בעת משבר (DRP) והמשכיות עסקית מתבצעת בשני מישורים: הערכות לנפילת מערכות המחשב והערכות לאירוע קטסטרופה במשרדים הראשיים. בנוסף, מתבצעים תרגולים במסגרת הקבוצה לאירוע משבית (קטסטרופלי), בו מתורגלים תהליכים לוגיסטיים נבחרים ומופעלות תוכנות ומערכות מרכזיות מהאתר החלופי.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ב. דרישות חוקיות

ניהול הסיכונים בקבוצה מונחה על-ידי דרישות רגולטוריות אשר פורסמו במהלך השנים האחרונות, הכוללות, בין היתר:

- החוזר המאוחד, פרק 10 - ניהול סיכונים
 - הוראות החוזר המאוחד בנושא ניהול סיכוני אשראי ונושא ניהול החשיפה למבטחי משנה
 - הוראות Solvency II בישראל
 - הוראות לעניין טיפול בקטגוריות ספציפיות של סיכונים תפעוליים: מעילות והונאות, ניהול סיכוני סייבר וסיכוני טכנולוגיות מידע, ניהול המשכיות עסקית, סיכוני ציות, הלבנת הון, מיקור חוץ ובקרה על דיווח כספי (SOX)
 - הוראות שונות בתקנון הבורסה
- החברה מיישמת את דרישות החוקים והחוזרים, בהתאם ללוחות הזמנים שנקבעו.

ג. סיכוני שוק

סיכון שוק הוא הסיכון שהשווי ההוגן או תזרימי המזומנים העתידיים של נכסים פיננסיים, התחייבויות פיננסיות או התחייבויות ביטוחיות ישתנו כתוצאה משינויים במחירי שוק. סיכוני שוק כוללים, בין היתר, סיכונים הנובעים משינויים בשערי הריבית, בשערי מניות, במרווחי אשראי, במחירי נדל"ן, במדד מחירים לצרכן ובמטבע חוץ.

1. חוזים תלויי תשואה

התחייבויות תלויות תשואה הינן התחייבויות בגין חוזים בהם תגמולי הביטוח שלהם זכאי המוטב תלויים בתשואה שמניבות השקעות מסוימות של החברה, בניכוי דמי ניהול כמפורט להלן:

- לגבי פוליסות שהונפקו עד שנת 2004 דמי ניהול קבועים וכן דמי ניהול משתנים בשיעור 15% מהתשואה הריאלית לאחר ניכוי דמי הניהול הקבועים.
 - בפוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך - דמי ניהול קבועים.
- לגבי הנכסים וההתחייבויות בגין מוצרים אלו לא קיימת לחברות הביטוח חשיפה ישירה בגין שינויים בריבית, בשווי ההוגן של ההשקעות או במדד. השפעת התוצאות הכספיות על רווחי חברת הביטוח מצטמצמת לחשיפה הנגזרת מדמי הניהול המשתנים בהתאם לתנודתיות בתשואה הנזקפת למבוטחים, וזאת רק לגבי פוליסות שהוצאו עד 2004, ומן ההיקף הכולל של ההתחייבות ממנה נגזרים דמי הניהול הקבועים של המבטח לגבי כלל המוצרים תלויי התשואה.

לאור האמור, מבחני הרגישות ומועדי הפירעון של ההתחייבויות המפורטים בסעיפים הבאים אינם כוללים חוזים תלויי תשואה.

כל שינוי של 1% בתשואה הריאלית על ההשקעות במסגרת חוזים תלויי תשואה בגין פוליסות שהונפקו עד שנת 2004, שהיקף ההתחייבויות בגינם ליום 31 בדצמבר 2018 הינו כ- 21.3 מיליארד ש"ח, משפיע על דמי הניהול בסך של כ- 31 מיליוני ש"ח. השפעת שינוי כאמור על פוליסות שהונפקו משנת 2004 ואילך איננה מהותית.

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק

להלן ניתוח רגישות ביחס להשפעת השינוי במשתנים אלה על הרווח (הפסד) לתקופה ועל ההון. ניתוחי הרגישות מבוססים על הערך בספרים ולא על השווי הכלכלי.

ניתוח הרגישות הינו ביחס לנכסים הפיננסיים, ההתחייבויות הפיננסיות וההתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי ההשקעה בגין משתנה הסיכון הרלבנטי נכון לכל מועד דיווח, ובהנחה שכל שאר המשתנים האחרים קבועים. כך, למשל, השינוי בריבית הינו בהנחה, שכל הפרמטרים האחרים לא השתנו. ניתוח הרגישות אינו כולל כאמור את השפעתם של חוזים תלויי תשואה כמפורט לעיל. כמו כן, הונח שהשינויים האמורים אינם משקפים ירידת ערך משמעותית או מתמשכת של נכסים המוצגים בעלות מופחתת או של נכסים זמינים למכירה ולפיכך, בניתוח הרגישות לעיל, לא נכללו בגין נכסים אלו הפסדים מירידת ערך.

ניתוח הרגישות, מביא לידי ביטוי השפעות ישירות בלבד ללא השפעות משניות.

יצוין גם כי הרגישויות אינן ליניאריות, כך ששינויים גדולים או קטנים יותר ביחס לשינויים שמתוארים להלן אינם בהכרח אקסטרפולציה פשוטה של השפעת אותם שינויים.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

2. מבחני רגישות הנוגעים לסיכוני שוק (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2018

שיעור השינוי בש"ח של המט"ח		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן (6)		השקעות במכשירים הוניים (5,2)		שיעורי הריבית (1)		
-10%	+10%	-1%	+1%	-10%	+10%	-1%	+1%	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
60	(60)	32	(32)	(36)	36	(912)	282	רווח והפסד
(55)	55	32	(32)	(246)	246	(625)	25	הכנסה כוללת (הון) (3)

ליום 31 בדצמבר 2017

שיעור השינוי בש"ח של המט"ח		שיעור השינוי במדד המחירים לצרכן (6)		השקעות במכשירים הוניים (5,2)		שיעורי הריבית (1)		
-10%	+10%	-1%	+1%	-10%	+10%	-1%	+1%	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
63	(63)	36	(36)	(32)	32	(1,118)	291	רווח והפסד
(38)	38	36	(36)	(207)	207	(894)	90	הכנסה כוללת (הון) (3)

(1) ניתוח הרגישות ביחס לשינוי בריבית הינו גם ביחס למכשירים בריבית קבועה וגם ביחס למכשירים בריבית משתנה. ביחס למכשירים בריבית קבועה ניתוחי הרגישות הינם ביחס לערך בספרים של המכשירים וביחס למכשירים עם ריבית משתנה ניתוחי הרגישות הינם ביחס להשפעה על התוצאות הכספיות במהלך השנה השוטפת.

בניתוח הרגישות לשיעור ריבית נכללה גם השפעה אפשרית על ההתחייבויות הביטוחיות. ההשפעה של ירידה של 1% בשיעור הריבית על הרווח והרווח הכולל בגין התחייבויות ביטוחיות הכלולה בניתוח הרגישות מוערכת ב- 932 מיליוני ש"ח (1,120 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017). השפעת עלייה של 1% בשיעור הריבית על הרווח והרווח הכולל בגין התחייבויות ביטוחיות הכלולה בניתוח הרגישות מוערכת ב- 297 מיליוני ש"ח (291 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2017).

במסגרת חישוב ההתחייבויות הביטוחיות בוחנת החברה מעת לעת, את שיעורי הריבית המשמשים בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות וזאת ביחס למאפייני ההתחייבות, המח"מ הרלוונטי, והריבית המתאימה לכל אחת מסוגי ההתחייבויות. כמו כן, קיימת חשיפה לשינוי בשיעורי הריבית להיוון בשל בחינת נאותות העתודות הנכללת בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות.

בניתוח הרגישות לשינוי בשיעור הריבית נכללו השפעות השינוי בשיעורי הריבית להיוון כאמור. בניתוח הרגישות נכללו גם אגרות חוב סחירות בריבית קבועה ומשתנה, נכסי חוב לא סחירים והתחייבויות פיננסיות בריבית משתנה, מכשירים נגזרים ומוצרים מובנים. בבאור סיכון ישיר שלהלן נכללו מזומנים, נכסי חוב, התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה אחרים והתחייבויות פיננסיות.

שיעור הנכסים מתוך סך הנכסים עבור חוזים שאינם תלויי תשואה שהופעל עליהם ניתוח הרגישות הינו כ- 25%.

(2) השקעות במכשירים שאין להם תזרים קבוע, או שלחילופין, לחברה אין מידע ביחס לתזרים זה (בהתאם להגדרות ב- IFRS7 אין כוללות השקעות בחברות כלולות).

(3) ניתוחי הרגישות ביחס להון מביאים לידי ביטוי גם את ההשפעה על רווח והפסד לתקופה.

(4) מטבע זר עיקרי הינו דולר ארה"ב, כמפורט במאזן הצמדה בסעיף י' להלן.

(5) לאור הנחיות האוצר בחוזר ביטוח 1-1-2011, קרנות נאמנות ותעודות של שמשקיעות בנכסי חוב, נכללו ברגישות להשקעות במכשירים הוניים.

(6) בהתאם להנחיות האוצר בחוזר ביטוח 1-1-2011, מבחן הרגישות למדד המחירים לצרכן אינו כולל את העתודה לפרמיה שטרם הורוחה.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר

סיכון ריבית ישיר הינו הסיכון ששינוי בריבית השוק יגרום לשינוי בשווי ההוגן או בתזרים המזומנים הנובע מהנכס או ההתחייבות. סיכון זה מתייחס לנכסים שהסליקה שלהם נעשית במזומן. תוספת המילה "ישיר" מבליטה את העובדה ששינוי הריבית יכול להשפיע גם על סוגי נכסים אחרים אבל לא באופן ישיר, כדוגמת השפעת שינוי הריבית על שערי המניות.

להלן יוצג פירוט הנכסים וההתחייבויות לפי החשיפה לסיכוני ריבית:

ליום 31 בדצמבר 2018			
סך הכל	תלוי תשואה	שאינו תלוי	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	(1) תשואה
27,739	19,309	8,430	נכסים עם סיכון ריבית ישיר
			נכסי חוב סחירים
			נכסי חוב שאינם סחירים:
5,068	130	4,938	אג"ח ח"ץ
21,206	12,953	8,253	אחר
132	78	54	השקעות פיננסיות אחרות
4,199	3,083	1,116	מזומנים ושווי מזומנים
4,172	128	4,044	נכסי ביטוח משנה
62,516	35,681	26,835	סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר
34,775	21,949	12,826	נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (2)
97,291	57,630	39,661	סך הכל נכסים
			התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
4,901	517	4,384	התחייבויות פיננסיות
83,782	56,754	27,028	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (3)
215	-	215	אחרים
88,898	57,271	31,627	סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר
3,847	119	3,728	התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (4)
4,546	-	4,546	הון
97,291	57,390	39,901	סך הכל הון והתחייבויות
-	240	(240)	סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות והון
2,933	2,220	713	סיכון חוץ מאזני

(1) בביטוח חיים שאינו תלוי תשואה מרבית ההתחייבות הינה בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות חלקית באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על חלק מההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חיי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר 2018 כיסו אגרות החוב המיועדות כ-56.8% מכלל ההתחייבויות שאינן תלויות תשואה בביטוח חיים שהונפקו עד שנת 1990.

בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים, קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות. בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבות הביטוחית על שיעור ריבית תעריפית.

(2) נכסים שאין להם סיכון ריבית ישיר כוללים מניות, קרנות, רכוש קבוע ומקרקעין להשכרה, הוצאות רכישה נדחות ורכוש אחר וכן קבוצות מאזניות של נכסים פיננסיים שסיכון הריבית בגינם הינו נמוך יחסית (פרמיות לגביה, יתרות שוטפות של חברות ביטוח וחייבים ויתרות חובה).

(3) אופן קביעת ריביות ההיוון המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות הן בביטוח חיים והן בביטוח כללי מפורטות בסעיף ה' בבאור זה בחלק המתייחס להנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית.

(4) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חובה וזכות למיניהן וכו'.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ג. סיכוני שוק (המשך)

3. סיכון ריבית ישיר (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017

		שאינו תלוי
סך הכל	תלוי תשואה	תשואה (1)
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
25,161	18,115	7,046
5,025	132	4,893
20,802	12,168	8,634
307	205	102
3,916	2,758	1,158
4,405	123	4,282
59,616	33,501	26,115
31,280	19,049	12,231
90,896	52,550	38,346
נכסים עם סיכון ריבית ישיר		
נכסי חוב סחירים		
נכסי חוב שאינם סחירים:		
אג"ח ח"ץ		
אחר		
השקעות פיננסיות אחרות		
מזומנים ושווי מזומנים		
נכסי ביטוח משנה		
סך הכל נכסים עם סיכון ריבית ישיר		
נכסים ללא סיכון ריבית ישיר (2)		
סך הכל נכסים		
התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר		
התחייבויות פיננסיות		
התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה (3)		
אחרים		
סך הכל התחייבויות עם סיכון ריבית ישיר		
התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר (4)		
הון		
סך הכל הון והתחייבויות		
סך הכל נכסים בניכוי התחייבויות והון		
סיכון חוץ מאזני		
4,022	114	3,908
78,411	52,008	26,403
214	-	214
82,647	52,122	30,525
3,927	162	3,765
4,322	-	4,322
90,896	52,284	38,612
-	266	(266)
2,227	1,522	705

- (1) בביטוח חיים שאינו תלוי תשואה מרבית ההתחייבות הינה בגין פוליסות מבטיחות תשואה המגובות חלקית באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל לכל אורך תקופת הפוליסה. לפיכך קיים לחברה כיסוי פיננסי חופף על חלק מההתחייבויות מבחינת ריבית והצמדה למשך חי הפוליסות. ליום 31 בדצמבר 2017 כיסו אגרות החוב המיועדות כ-57.3% מכלל ההתחייבויות שאינן תלויות תשואה בביטוח חיים שהונפקו עד שנת 1990.
- (2) בגין יתר השקעות החברה במסגרת עסקי ביטוח חיים, קיימת חשיפה לשערי הריבית שישררו בעת מחזור ההשקעות אשר משך החיים שלהן עשוי להיות נמוך מאורך החיים הממוצע של ההתחייבויות הביטוחיות. בגין מוצרים אלה וכן בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אי-כושר עבודה, מבוסס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות על שיעור ריבית תעריפית.
- (3) אופן קביעת ריביות ההיוון המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות הן בביטוח חיים והן בביטוח כללי מפורטות בסעיף ה' בבאור זה בחלק המתיחס להנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית.
- (4) התחייבויות ללא סיכון ריבית ישיר כוללות עתודות למס, יתרות חובה וזכות למיניהן וכו'.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות

סיכון נזילות הינו הסיכון שהחברה תידרש לממש את נכסיה במחיר נחות על מנת לעמוד בהתחייבויותיה.

הקבוצה חשופה לסיכונים הנובעים מאי הוודאות לגבי המועד בו תידרש הקבוצה לשלם תביעות והטבות אחרות למבוטחים ביחס להיקף הכספים שיהיו זמינים לכך באותו מועד. אולם, חלק ניכר מהתחייבויותיה הביטוחיות במגזר ביטוח חיים אינן חשופות לסיכון הנזילות בשל אופיים של חוזי הביטוח כמתואר להלן. יצוין, עם זאת, כי צורך אפשרי לגיוס מקורות באופן בלתי צפוי ובזמן קצר עשוי לחייב מימוש נכסים משמעותי באופן מהיר ומכירתם במחירים שלא בהכרח ישקפו את שווי השוק שלהם.

חוזים תלויי תשואה, בביטוח חיים – על פי תנאי החוזים זכאים בעליהם לקבל את שווי ההשקעות האמורות ותו לא. לפיכך, אם ערך ההשקעות ירד מכל סיבה שהיא, תהיה במקביל ירידה זהה בגובה התחייבויות החברה. לאור האמור, הקבוצה אינה חשופה לסיכון נזילות בהקשר זה.

חוזים שאינם תלויי תשואה, בביטוח חיים – 16.7% מתיק ביטוח החיים הינו בגין חוזים שאינם תלויי תשואה אך מבטיחים תשואה מוסכמת. חוזים אלו מגובים בחלקם באגרות חוב מיועדות (ח"ץ) המונפקות על ידי בנק ישראל. החברה זכאית לממש אג"ח אלו, בעת שנדרש פדיון הפוליסות האמורות.

סיכון הנזילות של הקבוצה נובע, אפוא, בעיקר מיתרת הנכסים שאינם אגרות חוב מיועדות ואינם כנגד חוזים תלויי תשואה. נכסים אלו מהווים לתאריך הדוח כ- 21.3% (21 מיליארד ש"ח) מכלל נכסי הקבוצה. מתוך יתרת נכסים אלו, סך של כ- 4 מיליארד ש"ח הינם נכסים סחירים, הניתנים למימוש מיידי.

על פי תקנות דרכי ההשקעה על חברות הביטוח בקבוצה להחזיק בנכסים נזילים (דהיינו אגרות חוב ממשלתיות, אגרות חוב קונצרניות בדירוג השקעה, מניות הנסחרות במדד גבוה או מזומנים ושווי מזומנים) בסכום שלא יפחת מ-30% מההון הנדרש.

1. ניהול נכסים והתחייבויות

הקבוצה מנהלת את נכסיה והתחייבויותיה בהתאם לדרישות חוק הפיקוח על תקנותיו.

הטבלאות להלן מרכזות את מועדי הפירעון של סכומי ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות הבלתי מהוונות של הקבוצה. היות ומדובר בסכומים בלתי מהוונים הרי שאין התאמה בינם לבין יתרות ההתחייבויות הביטוחיות והפיננסיות בדוח על המצב הכספי.

מועדי הפירעון של ההתחייבויות בביטוח חיים ובריאות נכללו בטבלאות כדלקמן:

- כספי חיטון בהתאם למועדי הפירעון החוזיים, דהיינו גיל הפרישה, ללא הנחות ביטולים, בהנחה שכל החיטון יימשך כסכום הוני ולא כקצבה.
- התחייבויות בגין גמלאות בתשלום, אובדן כושר עבודה בתשלום, סיעודי בתשלום ובריאות בהתאם למועדי התשלום החוזיים על בסיס אומדן אקטוארי.
- התחייבויות בגין תביעות תלויות ועתודות הסיכון בגין חוזי ביטוח חיים ובריאות מדווחות בעמודה "ללא מועד פירעון מוגדר".
- מועדי הפירעון של ההתחייבויות בביטוח כללי נכללו בטבלאות בהתאם למועדי התשלום החוזיים ע"פ האומדנים האקטואריים של הקבוצה.
- התחייבויות ביטוחיות בענפי רכוש המקובצים ובענפים בהם האקטואר לא חותם, נכללו בעמודה של זמן פירעון "עד 3 שנים".
- מועדי הפירעון של התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה נכללו על בסיס מועדי הפירעון החוזיים. בחוזים בהן הצד שכנגד רשאי לבחור את עיתוי התשלום של סכום, ההתחייבות נכללת על בסיס של המועד המוקדם ביותר שבו הקבוצה יכולה להידרש לשלם את ההתחייבות.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ד. סיכוני נזילות (המשך)

2. התחייבויות בגין חוזי ביטוח חיים* ובריאות

עד שנה	מעל שנה	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
3,367	4,074	3,297	1,931	1,199	5,595	19,463	ליום 31 בדצמבר 2018
2,854	4,170	3,245	2,127	1,334	5,449	19,179	ליום 31 בדצמבר 2017

* לא כולל תזרים בגין חוזים תלויי תשואה.

3. התחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי

עד 3 שנים	מעל 3 שנים ועד 5 שנים	מעל 5 שנים	ללא מועד פירעון מוגדר	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
5,062	1,717	2,515	334	9,628	ליום 31 בדצמבר 2018
4,709	1,708	2,628	376	9,421	ליום 31 בדצמבר 2017

4. התחייבויות פיננסיות והתחייבויות בגין חוזי השקעה

עד שנה	מעל שנה ועד 5 שנים	מעל 5 שנים ועד 10 שנים	מעל 10 שנים ועד 15 שנים	מעל 15 שנים	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,147	2,040	2,071	932	3	6,193	ליום 31 בדצמבר 2018
13,691	-	-	-	-	13,691	התחייבויות פיננסיות
						התחייבויות בגין חוזי השקעה *
454	1,983	2,038	515	12	5,002	ליום 31 בדצמבר 2017
10,589	-	-	-	-	10,589	התחייבויות פיננסיות
						התחייבויות בגין חוזי השקעה *

* התחייבויות עד שנה כוללות התחייבויות בגין חוזי השקעה תלויי תשואה. יתרת ההתחייבויות האמורות נכון לימים 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 הסתכמה לסך של 13,552 מיליוני ש"ח ו- 10,567 מיליוני ש"ח, בהתאמה, העומדות לפירעון לפי דרישה. התחייבויות אלו סווגו כעומדות לפירעון עד שנה למרות שמועדי פירעון בפועל עשויים להיות בשנים מאוחרות יותר.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים

סיכון הביטוח כולל, בין היתר:

סיכוני חיתום: הסיכון לשימוש בתמחיר שגוי כתוצאה מליקויים בתהליך החיתום ומחפער בין הסיכון בעת התמחור וקביעת הפרמיה, לבין ההתרחשות בפועל כך שהפרמיות הנגבות אינן מספיקות לכיסוי תביעות עתידיות והוצאות. הפערים עשויים לנבוע משינויים מקריים בתוצאות העסקיות ומשינויים בעלות התביעה הממוצעת ו/או בשכיחות התביעות כתוצאה מגורמים שונים.

סיכוני רזרבה: הסיכון להערכה לא נכונה של התחייבויות הביטוחיות אשר עלולה לגרום לכך שהרזרבות האקטואריות אינן מספקות לכיסוי כל התחייבויות והתביעות. המודלים האקטואריים על פיהם בין היתר מעריכה הקבוצה את התחייבויות הביטוחיות, מבוססים על כך שדפוס ההתנהגות והתביעות בעבר מייצג את העתיד לקרות. חשיפת החברה מורכבת מהסיכונים הבאים:

1. סיכון מודל - הסיכון לבחירת מודל שגוי לתמחור ו/או להערכת ההתחייבויות הביטוחיות.
2. סיכון פרמטר - הסיכון לשימוש בפרמטרים שגויים ובניהם הסיכון שהסכום שישולם עבור סילוק ההתחייבויות הביטוחיות של החברה, או שמועד סילוק ההתחייבויות הביטוחיות, יהיה שונה מזה הצפוי.

סיכון קטסטרופה: חשיפה לסיכון שאירוע בודד בעל השפעה רבה (קטסטרופה) כגון אסון טבע, טרור, נזקי טבע או רעידת אדמה, יביא להצטברות נזקים בהיקף גבוה. אירוע הקטסטרופה המהותי אליו חשופה הקבוצה בארץ הינו רעידת אדמה.

לתאריך הדוח ההפסד המרבי הצפוי בעסקי ביטוח כללי, כתוצאה מהחשיפה לנזק בודד גדול או הצטברות נזקים בגין אירוע גדול במיוחד בהסתברות נזק מרבי (MPL) של כ- 2% הינה כ- 10,048 מיליוני ש"ח ברוטו וכ- 112 מיליוני ש"ח בשייר עצמי. בהתאם למדיניות ניהול הסיכונים של החברה, החברה רוכשת כיסוי ביטוח משנה רחב יותר לכיסוי נזק גדול במיוחד בהסתברות נזק מרבי ובהתאם, הכיסוי בפועל עולה על הנזק המירבי המפורט לעיל.

לעניין נתונים בדבר מוצרי הביטוח השונים אשר בגינם נוצר למבטח חשיפה לסיכון ביטוחי, ראה פירוט ההתחייבויות הביטוחיות לפי סיכוני ביטוח [בבאור 33](#) - נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי.

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות

א. כללי

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר.

באופן כללי, בהתאם להוראות הממונה, ההתחייבויות הביטוחיות מחושבות על ידי אקטואר, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות ובאופן עקבי לשנה קודמת. ההתחייבויות מחושבות בהתאם לנתוני הכיסויים הרלוונטיים, כגון: גיל ומין המבוטח, תקופת הביטוח, מועד תחילת הביטוח, סוג הביטוח, פרמיה תקופתית וסכום הביטוח.

ב. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. תוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה":

בתוכניות ביטוח מסוג "עדיף" ומסוג "מסלולי השקעה" קיים מרכיב חיסכון מזוהה. העתודה הבסיסית והעיקרית היא בגובה החיסכון שנצבר בתוספת תשואה בהתאם לתנאי הפוליסה כדלקמן:

– קרן צמודה לתשואת תיק השקעות (חוזים תלויי תשואה).

– קרן צמודה למדד בתוספת ריבית קבועה מובטחת או מזוכה בתשואה מובטחת כנגד נכסים מותאמים (חוזים מבטיחי תשואה).

בגין מרכיבים ביטוחיים המצורפים לתוכניות ביטוח אלו (קצבה, אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי וכו') מחושבת התחייבות ביטוחית בנפרד כאמור להלן.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)
- ב. השיטות האקטואריות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)
2. תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה (תוכניות מסוג "מסורתית") :

תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה משלבות מרכיב של סכום חיסכון במקרה שהמבוטח נשאר בחיים בתום תקופת התוכנית, עם מרכיב של סיכון מוות במשך תקופת התוכנית. בגין מוצרים אלה מחושבת התחייבות ביטוחית לכל כיסוי כהיוון של תזרים המזומנים בגין תביעות הצפויות, כולל תשלום בתום התקופה, בניכוי הפרמיות העתידיות הצפויות. חישוב זה מבוסס על ההנחות לפיהן תומחרו המוצרים ו/או על הנחות שהופקו מניסיון התביעות, כולל שיעורי הריבית (להלן - ריבית תעריפית), לוח התמותה או התחלואה, (ראה גם סעיף ה 2 להלן). החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם " Net Premium Reserve", אשר אינה כוללת בזרם התקבולים הצפוי את המרכיב שהועמס בתעריף הפרמיות לכיסוי העמלות וההוצאות, ומנגד אינה מנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין מוצרים מסורתיים תלויי תשואה מחושבת העתודה בהתאם לתשואה שהושגה בפועל בניכוי דמי ניהול.
3. התחייבויות לגמלאות בתשלום מחושבות בהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים אשר נבנו לאחר בחינת ניסיון הקבוצה ובסיוע נתונים אשר פורסמו על-ידי אקטואר האוצר בחוזר הממונה. לפרטים נוספים ראה [באור 3ג](#) לעיל.
4. התחייבויות בגין קצבאות המשולמות לכל החיים בגין פוליסות בתוקף (משולמות ומסולקות) שטרם הגיעו לשלב מימוש הגמלא או הגיעו לגיל פרישה וטרם התחיל התשלום בפועל, מחושבות בהתאם להסתברות למשיכת הגמלא ובהתאם לתוחלת החיים הצפויה על בסיס לוחות תמותה עדכניים. בעת עדכון לוחות התמותה נעשית הגדלה הדרגתית של ההתחייבויות לגמלא בהתחשב ברווחים הצפויים מהפוליסות עד הגיע המבוטחים למועד הפרישה בהתאם לחוזרי הממונה. ככל שמקדמי הקצבה המובטחים בפוליסות נמוכים יותר, ההגדלה הנדרשת גבוהה יותר. לפרטים נוספים ראה [באור 3ג](#) לעיל.
5. תוכניות ביטוח חיים אחרות ותוכניות בריאות כוללות מוצרי סיכון טהור (אובדן כושר עבודה, מקרה מוות, סיעודי, מחלות קשות, נכויות וכו') הנמכרות כפוליסות עצמאיות או שהן מצורפות לפוליסות עם תוכנית יסודית מסוג "עדיף", "מסלולי השקעה" או "מסורתית". בגין תוכניות אלו מחושבת התחייבות אקטוארית. בגין חלק מהתוכניות האלה החישוב נעשה בשיטה הידועה בשם "Gross Premium Reserve" אשר כוללת בזרם התקבולים הצפוי את כל מרכיבי הפרמיות ומנכה את ההוצאות והעמלות הצפויות. בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבת התחייבות ביטוחית בהתאם למשך תקופת התשלום הצפויה, כשהיא מהוונת לפי שיעור ריבית תעריפית.
- ההתחייבויות הביטוחיות בתוכנית הביטוח הסיעודי שנרכשו במסגרת עסקת רכישת פעילות אליהו מחושבת בשיטת " Net Premium Reserve" לאור המאפיינים השונים של תוכנית זו, ביחס לתוכניות הקיימות בהראל.
6. התחייבויות בגין תביעות מתמשכות בתשלום, בביטוח סיעודי ובביטוח אובדן כושר עבודה, מחושבות על בסיס הערכה פרטנית לכל תביעה המבוססת על הפרמטרים הבאים: סכום הפיצוי החודשי, תקופה המכסימלית לתשלום התביעה, ותק התביעה וסטטוס התביעה. לסכום זה מתווספת עתודה בגין IBNR המחושבת באופן סטטיסטי על בסיס ניסיון העבר.
7. ההתחייבות הביטוחית בגין ביטוח קבוצתי מורכבת מעתודה ל-IBNR (תביעות אשר אירעו אך טרם דווחו), עתודה להמשכיות והפרשה להפסדים עתידיים, ככל שנדרשת.
8. התחייבויות בגין תביעות תלויות בביטוח בריאות מחושבות בהתאם לניסיון החברה.
9. ההתחייבות בגין תביעות תלויות בביטוח חיים כוללות בעיקר הפרשות לתביעות תלויות עבור מקרי מוות.
10. ההתחייבויות בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו (IBNR) בביטוח חיים ובביטוח בריאות מחושבות בדרך כלל בהתאם לניסיון החברה.
11. הפרשה מיוחדת נרשמת במידה ובדיקת נאותות העתודה (Liability Adequacy Test) המתוארת [בבאור 3ג](#) מעלה שיש צורך בכך.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ג. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות

1. שיעור ההיוון

בגין תוכניות ביטוח מסוג "מעורב" וכדומה ("מסורתית") (ראה 1ב לעיל) ומוצרי סיכון טהור עם פרמיה קבועה הריבית המשמשת להיוון הינה כדלקמן:

- בתוכניות ביטוח המגובות בחלקן באגרות חוב מיועדות ריבית תעריפית בשיעורים של בין 3% ל-5% צמודה;
- בגין מוצרים תלויי תשואה, שהונפקו בשנים 1991 ואילך ריבית תעריפית בשיעור 2.5%, צמודה. בהתאם לתנאי התוכנית שינויים בריבית יזקפו למבוטחים. שיעור ההיוון יכול להשתנות כתוצאה משינויים מהותיים בשיעור ריבית השוק לטווח ארוך.

בדבר עדכון שיעורי ההיוון ראה [באור 33](#).

2. שיעורי תמותה ותחלואה

א. שיעורי התמותה ששימשו לחישוב ההתחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה (כלומר לא כולל תמותה של מבוטחים מקבלי קצבאות זקנה ומקבלי פיצוי חודשי אי כושר עבודה או סיעוד) זהים, בדרך כלל, לשיעורים אשר שימשו לקביעת התעריף.

ב. ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים למבוטחים המקבלים קצבה, מחושבת בהתאם ללוחות תמותה עדכניים שפורסמו על ידי אקטואר האוצר. לוחות אלה משמשים גם בחישובי התמותה למבוטחים שטרם החלו לקבל קצבה החל מהמועד הצפוי לקבלת הקצבה. עד המועד הצפוי לקבלת הקצבה מבוצע שימוש בלוח תמותה עדכני המחושב על בסיס ניסיון החברה.

לוחות התמותה שפורסמו על ידי אקטואר האוצר, משמשים גם בעת ביצוע בדיקת נאותות העבודה (Liability Adequacy Test) המתוארת [בבאור 33](#).

עליה בהנחה של שיעור התמותה, עקב עליה בשיעור התמותה בפועל לרמה העולה על ההנחה הקיימת, תביא לגידול בהתחייבויות ביטוחיות בגין תמותה של מבוטחים לפני הגיעם לגיל פרישה ולקיטון ההתחייבות לקצבאות המשולמות לכל החיים. יצוין כי בעשורים האחרונים קיימת מגמה הפוכה של הגדלת תוחלת החיים וקיטון בשיעור התמותה. הנחת התמותה המשמשת לחישוב ההתחייבות לקצבה לוקחת בחשבון הנחה בגין גידול עתידי בתוחלת החיים.

ג. שיעורי התחלואה מתייחסים לשכיחות של מקרי תביעה בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה וכיוצ"ב. שיעורים אלה נקבעו על בסיס ניסיון החברה למעט הנחות התחלואה במוצרי אובדן כושר עבודה אשר עודכנו במהלך שנת 2016 בהתבסס על מחקר שפורסם בשנת 2015 על ידי מבטח משנה SWISS RE.

ככל שההנחה לגבי שיעור התחלואה תעלה כך תגדל ההתחייבות הביטוחית בגין תחלואה ממחלות קשות, אובדן כושר עבודה, סיעוד, ניתוחים ואשפוז, נכות מתאונה.

3. שיעורי לקיחת גמלא

חוזי ביטוח חיים, הכוללים מרכיב חיסכון, התנהלו, בגין כספים שהופקדו עד שנת 2008 בשני מסלולים: מסלול הוני או מסלול קצבתי. החל משנת 2008 כל התוכניות הן לקצבה. בחלק מהחוזים המבוטח רשאי לבחור את המסלול במועד הפרישה. היות וסכום ההתחייבות הביטוחית שונה בכל אחד משני מסלולים אלו, מוטל על החברה לקבוע את שיעור תוכניות הביטוח בהן יבחרו המבוטחים במסלול הגמלא. שיעור זה נקבע על פי הנחיות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון תוך התאמה לניסיון החברה. לפרטים נוספים ראה סעיף 2 להלן.

4. שיעורי ביטולים

שיעור הביטולים משפיע על ההתחייבויות הביטוחיות, בגין חלק מביטוחי הבריאות וכן על קצבאות המשולמות לכל החיים בתקופה שלפני התחלת התשלומים. ביטולי חוזי ביטוח יכולים לנבוע מביטול היזום על ידי החברה עקב הפסקת תשלומי הפרמיות או פדיונות לבקשת בעליהן. ההנחות לגבי שיעורי הביטולים מבוססות על ניסיון החברה והן מבוססות על סוג המוצר, משך החיים של המוצר ומגמות מכירה.

5. שיעורי המשכיות

ישנם ביטוחים בהם זכאים המבוטחים להמשיך ולהיות מבוטחים גם אם החוזה הקולקטיבי לא יחודש. בגין אופציה זו של המבוטחים קיימת לחברה התחייבות המבוססת על הנחות לגבי שיעורי המשכיות של הביטוחים הקולקטיביים ושיעורי המשכיות של החוזים עם המבוטחים לאחר סיום החוזה הקולקטיבי. ככל ששיעור ההסתברות שהחוזה הקולקטיבי לא יחודש (שיעור המשכיות גבוה יותר) כך גדלה ההתחייבות הביטוחית עקב המשך ביטוח בתנאים קודמים, ללא התאמת החיתום לשינוי במצבו הבריאותי של המבוטח.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

1. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח חיים ובריאות (המשך)

ג. ההנחות העיקריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות (המשך)

6. ניתוחי רגישות בביטוח חיים ובריאות

ניתוחי הרגישות מתייחסים להנחות העומדות בבסיס חישוב ההתחייבויות הביטוחיות בספרים.

ליום 31 בדצמבר 2018

שיעור הביטולים (פיזיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה		שיעור לקיחת גמלא*		רווח (הפסד)
+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+5%	-5%	
מיליוני ש"ח								
99	(122)	(434)	387	516	(379)	(61)	61	

ליום 31 בדצמבר 2017

שיעור הביטולים (פיזיונות, סילוקים והקטנות)		שיעור תחלואה		שיעור תמותה		שיעור לקיחת גמלא*		רווח (הפסד)
+10%	-10%	+10%	-10%	+10%	-10%	+5%	-5%	
מיליוני ש"ח								
97	(118)	(443)	383	475	(705)	(65)	65	

* לסכום העתודה המשלימה לגמלאות ראה [באור 19א](#).

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

2. שינויים בהנחות העיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בגין חוזי ביטוח חיים וביטוח בריאות

במהלך שנת הדוח, עודכנו חלק מההנחות המשמשות לבדיקת העתודות, בהתאם לניסיון המצטבר שרכשה החברה. להלן השפעת השינויים העיקריים על התוצאות הכספיות במגזרי החיים והבריאות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2016	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
(70)	-	(38)
-	-	33
-	-	(71)
-	59	-
(70)	59	(76)
(135)	(82)	(107)
46	-	245
-	(16)	-
(89)	(98)	138
-	25	(42)
-	(29)	12
-	-	12
-	(4)	(18)
(89)	(102)	120
(159)	(43)	44
(103)	(28)	29

מגזר ביטוח חיים

עדכון הנחות בקשר עם מממשי גמלא

עדכון שיעור הוצאות בגין תביעות גמלא

עדכון שיעור הזכאות לאג"ח חץ עדכני ועתידי

עדכון הנחות תחלואה בענף מחלות קשות

סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזר ביטוח חיים

מגזר ביטוח בריאות

בריאות פרט

עדכון הנחות בקשר עם שיעור ביטולים

עדכון הנחות בקשר עם שיעור תחלואה

עדכון שיעור הוצאות

סיעוד פרט

עדכון הנחות בקשר עם שיעור ביטולים

עדכון הנחות בקשר עם שיעור תחלואה

עדכון שיעור הוצאות

סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזר ביטוח בריאות

סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזרים חיים ובריאות לפני מס

סך הכל השפעת השינויים בהנחות העיקריות במגזרים חיים ובריאות לאחר מס

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)**ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)****3. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי**

להלן תיאור מוצרי הביטוח השונים, השיטות וההנחות המשמשות לחישוב ההתחייבויות בגינם בהתאם לסוג המוצר.

לקבוצה חוזי ביטוח בתחומי הביטוח הכללי בעיקר בענפי רכב חובה, חבויות, רכב קסקו וביטוח רכוש.

פוליסת ביטוח רכב חובה מכסה את בעל הפוליסה והנוהג מפני כל חבות שהם עשויים לחוב לפי חוק פיצויים לנפגעי תאונות דרכים, תשל"ה-1975 בשל נזק גוף שנגרם כתוצאה משימוש ברכב מנועי לנהג ברכב, לנוסעים ברכב, או להולכי רגל שנפגעו על ידי הרכב. תביעות ברכב חובה מתאפיינות ב "זנב ארוך" דהיינו לעיתים חולף זמן רב ממועד קרות האירוע ועד מועד הסילוק הסופי של התביעה.

ביטוחי חבויות מיועדים לכיסוי חבותו של מבוטח בגין נזק שהוא עלול לגרום לצד שלישי. סוגי הביטוח העיקריים הינם: ביטוח אחריות כלפי צד ג', ביטוח אחריות מעבידים, ביטוח חבויות אחרות כגון אחריות מקצועית, חבות מוצר ואחריות דירקטורים ונושאי משרה. עיתוי הגשת תביעות וסילוקן מושפע ממספר גורמים כגון סוג הכיסוי, תנאי הפוליסה, חקיקה ותקדימים משפטיים. בדרך כלל תביעות בתחום החבויות מתאפיינות ב "זנב ארוך".

פוליסה לביטוח נזקי רכב ולנזקי רכב רכוש צד ג' מעניקים למבוטח כיסוי לנזק רכוש. הכיסוי בדרך כלל מוגבל לשווי הרכב שניזוק. התעריף לביטוח רכב רכוש מחייב אישור, כמו גם אישור הפוליסה בכללותה, על ידי הממונה והינו תעריף אקטוארי ובחלקו דיפרנציאלי (שאינו אחיד לכלל המבוטחים ומותאם לסיכון). התעריף האמור מבוסס על מספר פרמטרים, הן אלה הקשורים לרכב המבוטח בפוליסה (כגון סוג הרכב, שנת ייצור, וכיו"ב) והן אלה הקשורים לאפיוני המבוטח (גיל הנהג, ניסיון תביעות וכו'). תהליך החיתום מתבצע בחלקו באמצעות התעריף עצמו ובחלקו באמצעות מערכת נהלים שנועדו לבדוק את ניסיון התביעות של המבוטח הכוללים הצגת אישור העדר תביעות ממבטח קודם במשך שלוש שנים אחרונות, הצגת אישור מיגון עדכני וכו', ומשולבים באופן ממוכן בתהליך ההפקה של הפוליסות.

במרבית המקרים, הפוליסות בביטוחי רכב רכוש מונפקות לפרק זמן של שנה. כמו כן, במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

ביטוחי רכוש מיועדים להעניק למבוטח כיסוי כנגד נזק פיזי לרכושו ואובדן רווחים עקב הנזק לרכושו.

הסיכונים העיקריים המכוסים בפוליסות רכוש הינם סיכונים אש, התפוצצות, פריצה, רעידת אדמה ונזקי טבע. ביטוחי הרכוש כוללים לעיתים כיסוי לנזקי אובדן רווחים עקב הנזק הפיזי שנגרם לרכוש. ביטוחי רכוש מהווים נדבך חשוב בביטוחי דירות, ביטוחי בתי עסק, ביטוחים הנדסיים, מטענים בהובלה (ימית, יבשתית, אווירית) וכו'. במרבית המקרים, תביעות בגין פוליסות אלו מתבררות בסמוך למועד קרות מקרה הביטוח.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

3. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

א. עקרונות חישוב ההערכה האקטוארית בביטוח כללי

כללי

(א) ההתחייבויות בגין חוזי ביטוח כללי כוללות את המרכיבים העיקריים הבאים:

- הפרשה לפרמיה שטרם הורווחה
- פרמיה בחסר
- תביעות תלויות
- ובניכוי - הוצאות רכישה נדחות

ההפרשה לפרמיה שטרם הורווחה והוצאות הרכישה הנדחות מחושבים בדרך שאינה תלויה בהנחות כל שהן ולכן אינן חשופות לסיכון הרזרבה. לעניין האופן בו מחושבות הפרשות אלה ראה [באור 3](#) מדיניות חשבונאית.

(ב) בהתאם להוראות הממונה, בענפים המקובצים ובענפים שאינם מקובצים התביעות התלויות מחושבות על ידי אקטואר ממונה בביטוח כללי, על-פי שיטות אקטואריות מקובלות באופן עקבי לשנה הקודמת. בחירת השיטה האקטוארית המתאימה לכל ענף ביטוח ולכל שנת אירוע/חיתום, נקבעת על סמך שיקול דעת לפי מידת ההתאמה של השיטה לענף ולעיתים נעשה שילוב בין השיטות השונות. ההערכות מתבססות בעיקרן על ניסיון העבר של התפתחות תשלומי התביעות ו/או התפתחות סכום התשלומים וההערכות הפרטניות. ההערכות כוללות הנחות בדבר עלות התביעה הממוצעת, עלויות הטיפול בתביעות ושכיחות התביעות. הנחות נוספות יכולות להתייחס לשינויים בשערי הריבית, ובעיתוי ביצוע התשלומים. תשלומי התביעות כוללים הוצאות ישירות ועקיפות ליישוב תביעות, בניכוי שיבובים והשתתפויות עצמיות.

(ג) השימוש בשיטות אקטואריות המבוססות על התפתחות התביעות מתאים בעיקר כאשר קיים מידע יציב ומספק בתשלומי התביעות ו/או בהערכות הפרטניות כדי להעריך את סך עלות התביעות הצפויה. כאשר המידע הקיים בניסיון התביעות בפועל אינו מספק, משתמש האקטואר לעיתים, בחישוב המשקלל בין אומדן ידוע (בחברה ו/או בענף) כגון L/R לבין התפתחות התביעות בפועל. משקל גדול יותר ניתן להערכה המבוססת על ניסיון. ככל שהזמן עובר מצטבר מידע נוסף על התביעות.

(ד) כן נכללות הערכות איכותיות ושיקול דעת באשר לאפשרות שמגמות העבר לא ימשכו בעתיד. לדוגמה: עקב אירוע חד פעמי, שינויים פנימיים, כגון שינוי בתמהיל התיק, במדיניות החיתום ונוהלי הטיפול בתביעות וכן בגין השפעת גורמים חיצוניים כגון פסיקה משפטית, חקיקה וכו'. כאשר שינויים כאמור לעיל, לא באו לידי ביטוי באופן מלא בניסיון העבר, האקטואר מעדכן את המודלים ו/או מבצע הפרשות ספציפיות על סמך הערכות סטטיסטיות ו/או משפטיות לפי העניין.

(ה) בענפים אחרים שבהם לא יושם מודל אקטוארי העתודה נקבעת (בברוטו ובשייר) על סמך חוות דעת מומחי החברה, ובהתאם להמלצות יועציהם המשפטיים.

(ו) חלקם של מבטחי המשנה בתביעות התלויות נאמד בהתחשב בסוג ההסכם (יחסי /בלתי יחסי), ניסיון התביעות בפועל והפרמיה שהועברה למבטחי משנה.

(ז) הערכת התביעות התלויות עבור חלק החברה בפול, בעסקים נכנסים וביטוחים משותפים המתקבלים מחברות ביטוח אחרות (מבטחים מובילים) התבססה על חישוב שבוצע על ידי הפול או על ידי המבטחים האחרים.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

3. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

ב. פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים

הערכות האקטואריות מבוססות בעיקרן על מסדי הנתונים בגין התביעות המשולמות וההערכות הפרטניות הכוללות גם הוצאות ישירות ליישוב תביעות, בניכוי שיבובים והשתתפות עצמית. יצויין כי בהתאם להוראות הממונה תיכללנה בהפרשות גם עלויות עקיפות ליישוב תביעות בגין כל שנות החיתום.

(א) ענף אובדן רכוש (למעט ביטוח עבודות קבלניות ונזקי טבע וטרור) ומקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות)

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים, התפתחות תשלומים ותלויות ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות עד שנתיים וחצי בתוספת זנב לתקופת התפתחות מעבר לזה.

בגין תביעות פתוחות ישנות (עם שנת נזק קודמת לשנתיים וחצי), לוקחת הקבוצה את התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. קיימת התייחסות נפרדת לאירועים חריגים.

בענף בנקים למשכנתאות בביטוחים שהחברה אינה ה"לידר" ההפרשה נלקחה כפי שדווחה על ידי המבטח המוביל. החישוב נעשה בברוטו לפני חלק מבטחי משנה. חלק מבטחי משנה בחוזים היחסיים מחושב בהתאם להסכמים.

בענף מקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות) מתבצע שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

(ב) ענף רכב רכוש

(1) תאונות

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות עד שנתיים וחצי בתוספת זנב לתקופת התפתחות מעבר לזה. בגין תביעות פתוחות ישנות (עם שנת נזק קודמת לשנתיים וחצי), לוקחת הקבוצה את התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. קיימת התייחסות נפרדת לאירועים חריגים.

(2) נזק טוטלי/גניבות

לגבי תביעות ידועות, התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי.

לגבי תביעות שטרם דווחו, כמות התביעות שטרם דווחה נקבעת לפי שיטות Link Ratios, Chain Ladder. עלות התביעות נקבעת לפי שיטת הממוצעים. החישוב נעשה בברוטו לפני חלק מבטחי משנה. חלק מבטחי משנה בחוזים היחסיים מחושב בהתאם להסכמים.

(ג) ענף רכב חובה

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים, התפתחות תשלומים ותלויות ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות של עד 17 שנה בתוספת זנב לתקופת התפתחות מעבר לזה. עבור שנות החיתום המאוחרות משתמשת החברה בשיטת Bornhuetter - (BF) Ferguson. כמו כן מחושבות סטיות תקן לפי שיטת Thomas Mack.

בגין תביעות פתוחות ישנות, לוקחת החברה את סכום התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. העתודה עבור חלק החברה בגין הסדר ביטוח שיורי (הפול) מבוססת על החישוב שבוצע ע"י הפול.

שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

3. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

ב. פירוט השיטות האקטואריות בענפי הביטוח העיקריים (המשך)

(ד) ענפי חבויות - אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד ג' (כולל תביעות פקולטיביות), אחריות מקצועית (כולל אחריות רופאים ואחריות מנהלים) ואחריות למוצרים פגומים.

המודלים בהם משתמשת הקבוצה הינם: מודל התפתחות תשלומים, התפתחות תשלומים ותלויות ומודל התפתחות כמות התביעות תוך שימוש בשיטות: Link Ratios, Chain Ladder, וממוצעים לתקופת התפתחות עד 17 שנה בתוספת זנב לתקופות התפתחות מעבר לזה. עבור שנות החיתום המאוחרות משתמשת החברה בשיטת Bornhuetter - Ferguson (BF). כמו כן מחושבות סטיות תקן לפי שיטת Thomas Mack.

בגין תביעות פתוחות ישנות, נלקח סכום התביעות התלויות כפי שהוערכו באגף התביעות בביטוח כללי. בענפי החבויות, למעט אחריות כלפי צד ג', ההפרשה בגין תביעות פקולטיביות הינה המקסימום מבין סכום התביעות התלויות שהוערכו פרטנית באגף התביעות בביטוח כללי ובין סכום התביעות התלויות לפי המודל האקטוארי הנ"ל. בענף צד ג' מתבצעת ההפרשה בגין תביעות פקולטיביות בהתאם למודל אקטוארי נפרד.

החישוב נעשה בברוטו לפני חלק מבטחי משנה. חלק מבטחי משנה מחושב בהתאם להסכמים. בביטוח משנה מסוג XOL מתחשבת החברה בהערכות של התביעות הגדולות הידועות וכן בפרמיה ששולמה למבטחי משנה בשנים האחרונות.

שימוש במודל סטוכסטי להערכת הרזרבה (מודל Bootstrap) וזאת לצורך עמידה בדרישות עמדת הממונה לגבי הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי.

(ה) הפרשות על בסיס הערכות אחרות (לא אקטואריות)

בהתאם להנחיות הממונה בחנה החברה חישוב הפרשות אקטואריות גם בענפים הבאים: עבודות קבלניות, נזקי טבע, נזקי טרור וערבויות מכר, עקב העדר מובהקות סטטיסטית לא יושם מודל אקטוארי בענפים אלו. התביעות התלויות בענפים אלו נכללו על בסיס הערכות הכוללות את המרכיבים הבאים:

(1) תביעות תלויות ידועות הכוללות הפרשה מתאימה לסילוק והוצאות הטיפול עד לסוף התקופה ואשר טרם שולמו לתאריך הדוחות הכספיים. הפרשה זו מתבססת בעיקרה על הערכה פרטנית לכל תביעה לפי חוות דעת שנתקבלה מעורכי דין ומומחי החברה שמטפלים בתביעות.

(2) הפרשה בגין תביעות שאירעו אך טרם דווחו לחברה (IBNR) והפרשות בגין תביעות שדווחו בחסר (IBNER) על פי ניסיון בפועל של החברה.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ה. סיכונים ביטוחיים (המשך)

3. סיכון ביטוחי בחוזי ביטוח כללי (המשך)

ג. ההנחות העיקריות שנלקחו לצורך ההערכה האקטוארית

(1) המודלים האקטואריים בכל הענפים מבוססים על נתונים מתואמים ליום הדוח תחת ההנחה הבסיסית של גידול עתידי בעלות התביעות בגובה העלייה במדד והיוון ההפרשות באותו השיעור (למעט ההפרשות בגין פוליסה אחת בענף אחריות מקצועית אשר צמודות לדולר ארה"ב). לכן המודלים אינם כוללים הפחתה בשל היוון ריאלי של תשלומי התביעות העתידיים, למעט בענף אחריות מעבידים ובענף אחריות כלפי צד שלישי בהם תזרים התשלומים מהוון בשיעור ריבית ריאלית של 0.75% (בדומה לשיעור ההיוון בשנת 2017). החברה בוחנת מעת לעת את שיעורי ההיוון הרלוונטים.

(2) נכללת תוספת בגין מרווח לסיכון בענפי החבויות המבוססת על חישוב סטיות תקן לפי שיטת Thomas Mack.

(3) זנב התפתחות התביעות - שימוש בזנב כפי שתואר לעיל.

4. שינויים בהנחות העיקריות ששימשו בחישוב ההתחייבויות הביטוחיות בגין חוזי ביטוח כללי

לעניין עדכון שיעורי הריבית המשמשת להיוון, ראה [באור 33](#).

בשנה האחרונה לא נעשו שינויים אחרים מהותיים במודל ובהנחות האקטואריות המשמשות לחישוב ההתחייבויות הביטוחיות.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי

1. חלוקת נכסי חוב על פי מיקומם

ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	שאינם סחירים	סחירים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
19,872	12,680	7,192
1,749	511	1,238
21,621	13,191	8,430

בארץ
בחו"ל
סך כל נכסי החוב

ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	שאינם סחירים	סחירים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
18,906	13,095	5,811
1,667	432	1,235
20,573	13,527	7,046

בארץ
בחו"ל
סך כל נכסי החוב

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים

1. נכסי חוב בארץ

דירוג מקומי*				
ליום 31 בדצמבר 2018				
AA- ומעלה	A+ עד BBB-	נמוך מ-BBB-	לא מדורג	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,332	-	-	-	3,332
3,005	843	-	12	3,860
6,337	843	-	12	7,192
4,938	-	-	-	4,938
1,298	52	21	2	1,373
669	-	-	-	669
-	-	-	901	901
-	-	-	20	20
69	167	-	-	236
1,573	1,905	-	1,065	4,543
-	-	-	-	-
8,547	2,124	21	1,988	12,680
14,884	2,967	21	2,000	19,872
397	763	21	-	1,181

נכסי חוב בארץ
 נכסי חוב סחירים
 אגרות חוב ממשלתיות
 אגרות חוב קונצרניות
סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ
 נכסי חוב שאינם סחירים
 אגרות חוב ממשלתיות
 אגרות חוב קונצרניות
 פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים
 נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:
 הלוואות מובטחות במשכנתא
 הלוואות על פוליסות
 הלוואות בשיעבוד מניות המקנות שליטה
 בבטחונות אחרים
 ללא בטחונות
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ
סך הכל נכסי חוב בארץ
 מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד A+.

** בהתאם לחוזרי הממונה 15-9-2007 ו-16-9-2007 קיימת בקבוצה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי הקבוצה, ראה סעיף 31 להלן.

נכסי החוב המוצגים בטבלאות שלהלן כנכסים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)
2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
 1. נכסי חוב בארץ (המשך)

דירוג מקומי*				
ליום 31 בדצמבר 2017				
ס"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB-	+A עד BBB-	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
				נכסי חוב בארץ
				נכסי חוב סחירים
2,507	-	-	-	אגרות חוב ממשלתיות
3,305	12	-	1,084	אגרות חוב קונצרניות
5,812	12	-	1,084	סך הכל נכסי חוב סחירים בארץ
				נכסי חוב שאינם סחירים
4,893	-	-	-	אגרות חוב ממשלתיות
1,661	3	37	92	אגרות חוב קונצרניות
802	-	-	-	פיקדונות בבנקים ובמוסדות פיננסיים
				נכסי חוב אחרים לפי בטחונות:
905	905	-	-	הלוואות מובטחות במשכנתא
25	25	-	-	הלוואות על פוליסות
227	-	-	164	הלוואות בשיעבוד מניות המקנות שליטה
4,576	817	-	1,788	בבטחונות אחרים
5	5	-	-	ללא בטחונות
13,094	1,755	37	2,044	סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בארץ
18,906	1,767	37	3,128	סך הכל נכסי חוב בארץ
1,576	-	37	749	מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד +A.

** בהתאם לחוזרי הממונה 15-9-2007 ו-16-9-2007 קיימת בקבוצה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב וביחנה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי הקבוצה, ראה סעיף 31 להלן.

נכסי החוב המוצגים בטבלאות שלהלן כנכסים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)
 2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)
2. נכסי חוב בחו"ל

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2018				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד +BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
98	-	-	-	98
1,140	-	53	960	127
1,238	-	53	960	225
511	261	-	58	192
511	261	-	58	192
1,749	261	53	1,018	417
199	-	-	7	192

נכסי חוב בחו"ל
 נכסי חוב סחירים
 אגרות חוב ממשלתיות
 אגרות חוב קונצרניות
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל

נכסי חוב שאינם סחירים
 נכסי חוב אחרים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל
סך הכל נכסי חוב בחו"ל
 מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2017				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד +BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
99	-	-	-	99
1,135	-	4	1,015	116
1,234	-	4	1,015	215
433	167	-	23	243
433	167	-	23	243
1,667	167	4	1,038	458
250	-	-	7	243

נכסי חוב בחו"ל
 נכסי חוב סחירים
 אגרות חוב ממשלתיות
 אגרות חוב קונצרניות
סך הכל נכסי חוב סחירים בחו"ל

נכסי חוב שאינם סחירים
 נכסי חוב אחרים
סך הכל נכסי חוב שאינם סחירים בחו"ל
סך הכל נכסי חוב בחו"ל
 מזה- נכסי חוב בדירוג פנימי**

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה S&P, Moody's ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטוחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד +A.

** בהתאם לחוזרי הממונה 15-9-2007 ו-16-9-2007 קיימת בקבוצה תשתית ארגונית וניהולית לניהול האשראי, במסגרת זו מבצעת החברה מעקב ובחינה על כל נכסי החוב בהם השקיעה. לנכסי חוב להם לא קיים דירוג חיצוני שניתן על ידי חברה מדרגת, מבוצע דירוג פנימי על ידי הקבוצה, ראה סעיף 31 להלן.

נכסי החוב המוצגים בטבלאות שלהלן כנכסים בדירוג פנימי הנם אלו שלהם לא קיים דירוג חיצוני כאמור.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

3. סיכון אשראי בגין נכסים אחרים בארץ

דירוג מקומי**					
ליום 31 בדצמבר 2018					
AA- ומעלה	+A עד BBB-	נמוך מ-BBB-	לא מדורג	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
-	-	-	23	23	הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני**
817	-	2	363	1,182	חייבים ויתרות חובה (1)
2	-	-	-	2	נכסי מסים נדחים
16	-	-	-	16	נכסי מסים שוטפים
59	22	-	598	679	השקעות פיננסיות אחרות
935	181	-	-	1,116	מזומנים ושווי מזומנים
1,829	203	2	984	3,018	

דירוג מקומי**					
ליום 31 בדצמבר 2017					
AA- ומעלה	+A עד BBB-	נמוך מ-BBB-	לא מדורג	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
-	-	-	24	24	הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני**
209	-	-	347	556	חייבים ויתרות חובה (1)
2	-	-	-	2	נכסי מסים נדחים
16	-	-	-	16	נכסי מסים שוטפים
125	33	-	579	737	השקעות פיננסיות אחרות
933	225	-	-	1,158	מזומנים ושווי מזומנים
1,285	258	-	950	2,493	

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד +A.

** כלול בסעיף השקעה בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

(1) מתוך הסכום האמור, סך של כ-695 מיליוני ש"ח וסך של כ-194 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה הינו בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

4. סיכון אשראי בגין נכסים אחרים בחו"ל

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2018				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	עד BBB +BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
368	368	-	-	-
331	49	-	282	-
1,196	1,159	-	-	37
-	-	-	-	-
1,895	1,576	-	282	37

הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני **
חייבים ויתרות חובה (1)
השקעות פיננסיות אחרות
מזומנים ושווי מזומנים

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2017				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	עד BBB +BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
356	356	-	-	-
491	21	-	470	-
1,169	1,148	-	-	21
2,016	1,525	-	470	21

הלוואות לחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני **
חייבים ויתרות חובה
השקעות פיננסיות אחרות

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה S&P, Moody's ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

** כלול בסעיף השקעה בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני.

(1) מתוך הסכום האמור, סך של כ- 17 מיליוני ש"ח ליום 31 בדצמבר 2018 הינו בגין נכסים עבור חוזים תלויי תשואה.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

5. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים בארץ

דירוג מקומי*				
ליום 31 בדצמבר 2018				
AA- ומעלה	A+ עד BBB-	נמוך מ-BBB-	לא מדורג	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
192	299	-	89	580
-	51	-	-	51
192	350	-	89	631

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות***
 ערבויות שניתנו שלא מטופלות כחוזי
 ביטוח**
 סך הכל חשיפת אשראי בגין ערבויות
 ומסגרות אשראי בלתי מנוצלות

דירוג מקומי*				
ליום 31 בדצמבר 2017				
AA- ומעלה	A+ עד BBB-	נמוך מ-BBB-	לא מדורג	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
360	148	-	128	636
-	28	-	-	28
360	176	-	128	664

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות***
 ערבויות שניתנו שלא מטופלות כחוזי
 ביטוח**
 סך הכל חשיפת אשראי בגין ערבויות
 ומסגרות אשראי בלתי מנוצלות

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג שאישר הממונה. נתוני הדירוג הומרו לסמלי הדירוג של S&P בהתאם למקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל בתוכו A- ועד A+.

בקשר עם חשיפת אשראי חוץ מאזני יצוין כי הטבלה לעיל אינה כוללת ערבויות אשר הנפיקו תאגידיים בנקאיים, לבקשת חברות הקבוצה, לטובת צד ג', לשם קיום מחויבויותיה במסגרת מכרזים בהם השתתפו החברות ובמסגרת פעילותן השוטפת.

** ליום 31 בדצמבר 2018 אין ערבויות שהועמדו לחברות בחו"ל (ליום 31 בדצמבר 2017 סך הערבויות שהועמדו לחברות בחו"ל הסתכם לכ- 10 מיליוני ש"ח).

*** עיקר הניירות הינם בדירוג פנימי.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

2. פירוט נכסים בחלוקה לדירוגים (המשך)

6. סיכוני אשראי בגין מכשירים חוץ מאזניים בחו"ל

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2018				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	BBB עד +BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
133	128	-	4	1
133	128	-	4	1

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

דירוג בינלאומי*				
ליום 31 בדצמבר 2017				
סה"כ	לא מדורג	נמוך מ-BBB	A+ עד -BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
69	68	-	-	1
69	68	-	-	1

מסגרות אשראי בלתי מנוצלות

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה S&P, Mood's ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

3. מידע נוסף בדבר סיכוני אשראי

1. בהמשך לאישור הממונה מיום 11 בנובמבר 2015 תוכל החברה להקצות הון בשל נכסי חוב בלתי סחירים אשר דורגו על פי המודל הפנימי לדירוג אשראי לפי תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) (הון עצמי מינמאלי הנדרש ממבטח), התשנ"ח 1998, וזאת החל מהרבעון הרביעי לשנת 2015.
2. עוד נקבע באישור הממונה מיום 11 בנובמבר 2015 כי הדירוג הפנימי של החברה אינו תקף להערכת אשראי לא סחיר למוסדות פיננסיים לרבות בנקים וחברות ביטוח; אשראי מגובה נכס בסיס; אשראי לחברות העוסקות בנדל"ן יזמי ואשראי לא סחיר למימון פרויקטים וכי בגין כל הנ"ל לא תהא רשאית החברה להפחית את הקצאת ההון העודפת.
3. עוד נקבע באישור כי אם קיים להלוואה דירוג חיצוני, יש להקצות הון לפי הנמוך מבין הדירוגים.
4. קיים שוני בסולמות דירוג בין נכסי חוב בארץ לבין נכסי חוב בחו"ל. במהלך שנת 2009 פורסם סולם המרה בין הדירוג המקומי לבין סולם הדירוג הבינלאומי על-ידי חברות הדירוג.
5. מידע בדבר סיכוני אשראי בבאור זה אינו כולל את הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה המוצגים בבאור נפרד.
6. לעניין יתרות מבטחי משנה ראה סעיף ח נכסי ביטוח משנה.
7. לעניין יתרות פרמיה לגבייה ראה [באור 11](#).

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

4. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות בנכסי חוב פיננסיים סחירים ושאינם סחירים

ליום 31 בדצמבר 2017			ליום 31 בדצמבר 2018			
חוץ מאזני		סיכון אשראי מאזני	חוץ מאזני		סיכון אשראי מאזני	
מיליוני ש"ח	% מסה"כ	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	% מסה"כ	מיליוני ש"ח	
-	2.1%	422	-	1.6%	340	ענף משק
522	21.8%	4,476	513	22.5%	4,857	תעשייה
92	5.5%	1,131	61	4.9%	1,056	בינוי ונדל"ן
-	1.0%	200	-	0.8%	167	חשמל ומים
-	-	-	4	0.2%	53	מסחר
1	1.9%	384	-	1.4%	313	מלונאות ותיירות
-	3.4%	702	8	3.3%	707	תחבורה ואחסנה
-	15.5%	3,195	-	14.8%	3,195	תקשורת ושרותי מחשב
-	2.2%	445	72	2.4%	526	בנקים
46	3.6%	749	9	3.2%	687	שירותים פיננסיים
44	0.9%	186	46	0.8%	166	שירותים עסקיים אחרים
-	5.6%	1,148	-	5.3%	1,152	שירותים ציבוריים
-	-	35	-	0.1%	33	אנשים פרטיים
705	63.5%	13,073	713	61.3%	13,252	אחר
-	36.5%	7,500	-	38.7%	8,369	אג"ח מדינה
705	100%	20,573	713	100%	21,621	

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ו. מידע בדבר סיכוני אשראי (המשך)

5. פירוט החשיפה לענפי משק עבור השקעות במכשירים הוניים

ליום 31 בדצמבר 2018

נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד המניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	% מסה"כ	
מיליוני ש"ח						
122	-	11	117	250	23.7%	ענף משק
81	8	45	39	173	16.4%	תעשייה
35	12	-	12	59	5.6%	בינוי ונדל"ן
37	12	-	-	49	4.6%	חשמל ומים
-	-	2	1	3	0.3%	מסחר
97	1	39	33	170	16.1%	תחבורה ואחסנה
194	-	-	17	211	20.0%	תקשורת ושרותי מחשב
41	2	-	-	43	4.1%	בנקים
56	3	20	18	97	9.2%	שירותים פיננסיים
663	38	117	237	1,055	100%	שירותים עסקיים אחרים
						סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017

נסחרות במדד ת"א 125	נסחרות במדד המניות היתר	לא סחיר	בחו"ל	סך הכל	% מסה"כ	
מיליוני ש"ח						
115	10	-	79	204	22.3%	ענף משק
69	11	42	5	127	13.9%	תעשייה
46	11	-	7	64	7.0%	בינוי ונדל"ן
61	3	-	2	66	7.2%	חשמל ומים
-	-	1	-	1	0.1%	מסחר
114	1	17	33	165	18.0%	תחבורה ואחסנה
159	-	-	18	177	19.3%	תקשורת ושרותי מחשב
53	3	-	-	56	6.1%	בנקים
35	1	20	-	56	6.1%	שירותים פיננסיים
652	40	80	144	916	100%	שירותים עסקיים אחרים
						סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	נגזרים במונחי דלתא	סה"כ חשיפה מאזנית	השקעות אחרות (*)	נדל"ן להשקעה	קרנות נאמנות	קרנות סל	מניות	אגרות חוב קונצרניות	אגרות חוב ממשלתיות
מיליוני ש"ח									
627	21	606	384	101	3	10	-	108	-
1,873	21	1,852	1,739	-	3	6	34	70	-
3,971	389	3,582	2,582	78	41	101	273	507	-
23,465	(1)	23,466	7,656	1,619	22	-	603	5,197	8,369
3,153	140	3,013	2,281	-	37	59	145	491	-
33,089	570	32,519	14,642	1,798	106	176	1,055	6,373	8,369

פירוט מדינות/ אזורים שהחשיפה להם עולה על 1% מסך
ההשקעות:

בריטניה

גרמניה

ארה"ב

ישראל

אחר

סך הכל

ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	נגזרים במונחי דלתא	סה"כ חשיפה מאזנית	השקעות אחרות (*)	נדל"ן להשקעה	קרנות נאמנות	תעודות סל	מניות	אגרות חוב קונצרניות	אגרות חוב ממשלתיות
מיליוני ש"ח									
697	36	661	441	112	5	14	2	87	-
1,700	25	1,675	1,533	-	2	8	6	126	-
3,741	284	3,457	2,474	73	58	84	235	533	-
22,419	12	22,407	7,861	1,510	10	-	525	5,001	7,500
3,376	147	3,229	2,513	-	149	65	148	354	-
31,933	504	31,429	14,822	1,695	224	171	916	6,101	7,500

פירוט מדינות/ אזורים שהחשיפה להם עולה על 1% מסך
ההשקעות:

בריטניה

גרמניה

ארה"ב

ישראל

אחר

סך הכל

* השקעות אחרות כוללות נכסי ביטוח משנה, השקעות בחברות כלולות, מזומנים והשקעות פיננסיות אחרות שלא נכללו בטורים האחרים.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ח. ביטוח משנה

1. כללי

החברה מבטחת חלק מעסקיה בביטוח משנה, שרובו נעשה באמצעות מבטחי משנה בחו"ל. עם זאת, ביטוח המשנה אינו משחרר את המבטחים הישירים מחובתם כלפי מבוטחיהם על פי פוליסות הביטוח.

החברה חשופה לסיכונים הנובעים מאי וודאות לגבי יכולת מבטחי המשנה לשלם את חלקם בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח (נכסי ביטוח המשנה) ואת חובותיהם בגין תביעות ששולמו. חשיפה זו מנוהלת על ידי מעקב שוטף אחר מצבו של מבטח המשנה בשוק העולמי וכן אחר קיום התחייבויותיו הכספיות.

החברה חשופה לריכוז סיכון אשראי למבטח משנה בודד, עקב מבנה שוק ביטוח המשנה והכמות המוגבלת של מבטחי משנה בעלי דירוג מספק.

בהתאם להנחיית הממונה קובע דירקטוריון החברה, אחת לשנה, מסגרות חשיפה מרביות למבטחי המשנה, עימם התקשרה ו/או תתקשר החברה, המבוססות על דירוגם הבינלאומי. חשיפות אלו מנוהלות בחברה על ידי הערכה פרטנית של כל אחד ממבטחי המשנה באופן נפרד.

כמו כן, חשיפות החברה מפוזרות בין מבטחי משנה שונים, והעיקריות שבהן הינן למבטחי משנה המדורגים בדירוגים בינלאומיים גבוהים.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ח. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה

ליום 31 בדצמבר 2018

סך פרמיות למבטחי משנה 2018	יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	נכסי ביטוח משנה				סה"כ חשיפה (א) (ג)
		בביטוח חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים	
מיליוני ש"ח						
390	(16)	639	234	5	-	835
71	(23)	520	14	66	53	525
8	18	466	19	-	-	337
129	(37)	178	39	15	118	185
60	(5)	76	27	22	15	105
253	(44)	97	113	506	38	210
911	(107)	1,976	446	614	224	2,197
-	-	197	-	-	-	197
15	(1)	85	-	-	-	84
97	(2)	23	81	3	-	77
3	1	41	3	1	-	46
388	(47)	155	202	78	8	269
503	(49)	501	286	82	8	673
21	(9)	16	16	2	1	20
1,435	(165)	2,493	748	698	233	2,890

קבוצת דירוג (ד)

AA- ומעלה	Zurich Insurance Company
AA-	Munich Reinsurance
AA+	National Indemnity
AA-	Swiss Re
AA-	Scor
	אחרים

A

A+	Lexington
A-	Watford Re
A	Korean Re
A+	EVEREST
	אחרים

נמוך מ-BBB – או לא מדורג

(א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי הפיקדונות ובניכוי סכום כתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם. היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.
 (ב) לאחר הפחתת הפרשה לחובות מסופקים בסך של 4.4 מיליוני ש"ח.
 (ג) סך-כל ההפרשות לחובות מסופקים בתוספת הקטנת חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות ובעתודות מסתכם בסך של 4.4 מיליוני ש"ח המהווים 0.15% מסך החשיפה.
 (ד) הדירוגים נקבעו בהתאם לדירוג שניתן על ידי חברות דירוג מוכרות, כגון, S&P, Mood's, וכו', הדירוגים השונים הומרו לסולם הדירוג של S&P לפי מפתח שנקבע בתקנות דרכי ההשקעה.
 (ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בהסתברות נזק של כ- 2% (MPL) הינה כ- 9,935 מיליוני ש"ח, ממנה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר בחשיפה זו הינו 28.8%.
 (ו) לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה לשנת 2018.
 (ז) קבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכולל שנת 2003 אשר החשיפה בגינם הנה כ- 47 אלפי ש"ח.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ח. ביטוח משנה (המשך)

2. מידע בדבר חשיפה לסיכוני אשראי של מבטחי משנה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017

חובות בפיגור	סה"כ חשיפה (א) (ג)	פקדונות מבטחי משנה	נכסי ביטוח משנה				יתרות בחובה (זכות) נטו (ב)	סך פרמיות למבטחי משנה לשנת 2017	דירוג
			בביטוח חבויות	בביטוח רכוש	בביטוח בריאות	בביטוח חיים			
מיליוני ש"ח									
-	766	87	750	11	60	54	(22)	77	AA-
-	764	24	585	212	4	-	(13)	354	AA-
-	426	210	592	23	-	-	21	17	AA+
-	268	129	264	23	15	122	(27)	118	AA-
-	155	292	83	25	344	14	(19)	104	AA-
-	121	169	71	72	147	36	(36)	163	אחרים
-	2,500	911	2,345	366	570	226	(96)	833	
-	223	-	223	-	-	-	-	-	A+
-	57	-	54	4	1	-	(2)	4	A+
-	353	141	248	257	78	8	(97)	500	אחרים
-	633	141	525	261	79	8	(99)	504	
1	12	8	12	11	1	1	(5)	18	
1	3,145	1,060	2,882	638	650	235	(200)	1,355	

קבוצת דירוג (ד)

AA- ומעלה

Munich Reinsurance

Zurich Insurance Company

National Indemnity

Swiss Re

Scor

אחרים

A

Lexington

EVEREST

אחרים

נמוך מ-BBB – או לא מדורג

- (א) סה"כ החשיפה למבטחי המשנה הינה: יתרות בחובה (זכות) נטו, נכסי ביטוח משנה, בניכוי הפיקדונות ובניכוי סכום כתבי האשראי שנתקבלו ממבטחי המשנה כערבות להתחייבויותיהם. היתרות אינן כוללות יתרות של חברות ביטוח בגין ביטוח משותף.
- (ב) לאחר הפחתת הפרשה לחובות מסופקים בסך של 3.4 מיליוני ש"ח.
- (ג) סך-כל ההפרשות לחובות מסופקים בתוספת הקטנת חלקם של מבטחי משנה בתביעות תלויות ובעתודות מסתכם בסך של 3.4 מיליוני ש"ח המהווים 0.1% מסך החשיפה.
- (ד) הדירוגים נקבעו בהתאם לדירוג שניתן על ידי חברות דירוג מוכרות, כגון, S&P, Mood's, וכו', הדירוגים השונים הומרו לסולם הדירוג של S&P לפי מפתח שנקבע בתקנות דרכי ההשקעה.
- (ה) סך-כל החשיפה של מבטחי המשנה לאירוע רעידת אדמה בהסתברות נוק של כ- 3.3% (MPL) הינה כ- 15,151 מיליוני ש"ח, ממנה חלקו של מבטח המשנה המשמעותי ביותר בחשיפה זו הינו 22.8%.
- (ו) לא קיימים מבטחי משנה נוספים על אלו אשר פורטו לעיל אשר החשיפה בגינם עולה על 10% מהחשיפה הכוללת של מבטחי משנה או שהפרמיה בגינם עולה על 10% מסך הפרמיות לביטוח משנה לשנת 2017.
- (ז) בקבוצה הלא מדורגת נכללות יתרות בגין תביעות תלויות באמצעות ברוקרים עד וכולל שנת 2003 אשר החשיפה בגינם הנה כ- 47 אלפי ש"ח.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2018						
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,102	-	1,102	-	-	-	נכסים
2	-	2	-	-	-	נכסים בלתי מוחשיים
2,421	3	2,418	-	-	-	נכסי מיסים נדחים
1,312	-	1,312	-	-	-	הוצאות רכישה נדחות
1,387	-	1,387	-	-	-	רכוש קבוע
1,628	1,628	-	-	-	-	השקעות בחברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
1,798	-	1,798	-	-	-	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
4,172	128	-	109	3,539	396	נדל"ן להשקעה אחר
1,513	691	-	516	1	305	נכסי ביטוח משנה
16	-	-	-	16	-	חייבים ויתרות חובה
1,299	206	-	159	788	146	נכסי מיסים שוטפים
51,891	51,891	-	-	-	-	פרמיות לגבייה
						השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
						השקעות פיננסיות אחרות:
8,430	-	-	1,375	5,165	1,890	נכסי חוב סחירים
13,191	-	-	732	9,384	3,075	נכסי חוב שאינם סחירים
1,055	-	1,055	-	-	-	מניות
1,875	-	1,822	17	21	15	אחרות
24,551	-	2,877	2,124	14,570	4,980	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
3,083	3,083	-	-	-	-	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,116	-	-	151	-	965	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
97,291	57,630	10,896	3,059	18,914	6,792	סך כל הנכסים

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2018						
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,546	-	4,546	-	-	-	סך כל ההון התחייבויות
27,028	-	-	231	25,543	1,254	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
56,754	56,754	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
806	-	806	-	-	-	התחייבויות מסים נדחים
215	-	-	-	-	215	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
2,998	119	-	326	9	2,544	זכאים ויתרות זכות
43	-	-	-	43	-	התחייבויות בגין מסים שוטפים
4,901	517	18	151	2,411	1,804	התחייבויות פיננסיות
92,745	57,390	824	708	28,006	5,817	סך כל ההתחייבויות
97,291	57,390	5,370	708	28,006	5,817	סך כל ההון וההתחייבויות
-	240	5,526	2,351	(9,092)	975	סך כל חשיפה מאזנית, נטו
-	-	570	(5,203)	4,032	601	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
-	240	6,096	(2,852)	(5,060)	1,576	סה"כ חשיפה

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לבסיסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017					
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,003	-	1,003	-	-	-
2	-	2	-	-	-
2,295	4	2,291	-	-	-
1,282	-	1,282	-	-	-
1,330	-	1,330	-	-	-
1,502	1,502	-	-	-	-
1,695	-	1,695	-	-	-
4,405	124	-	307	3,596	378
1,047	200	-	521	-	326
16	-	-	-	16	-
1,238	192	-	141	750	155
47,771	47,771	-	-	-	-
נכסים					
נכסים בלתי מוחשיים					
נכסי מיסים נדחים					
הוצאות רכישה נדחות					
רכוש קבוע					
השקעות בחברות כלולות					
נדלין להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה					
נדלין להשקעה אחר					
נכסי ביטוח משנה					
חייבים ויתרות חובה					
נכסי מיסים שוטפים					
פרמיות לגבייה					
השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה					
השקעות פיננסיות אחרות:					
נכסי חוב סחירים					
נכסי חוב שאינם סחירים					
מניות					
אחרות					
7,046	-	-	1,290	4,307	1,449
13,527	-	-	610	9,698	3,219
916	-	916	-	-	-
1,905	-	1,806	3	4	92
23,394	-	2,722	1,903	14,009	4,760
2,758	2,758	-	-	-	-
1,158	-	-	130	-	1,028
90,896	52,551	10,325	3,002	18,371	6,647
סך הכל השקעות פיננסיות אחרות					
מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה					
מזומנים ושווי מזומנים אחרים					
סך כל הנכסים					

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאירו.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

ט. פירוט הנכסים וההתחייבויות בחלוקה לביסי הצמדה (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017						
סה"כ	התחייבויות בגין חוזים תלויי תשואה	פריטים לא פיננסיים ואחרים	במטבע חוץ או בהצמדה אליו*	בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
4,322	-	4,322	-	-	-	סך כל ההון התחייבויות
26,403	-	-	442	24,709	1,252	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
52,008	52,008	-	-	-	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
870	-	870	-	-	-	התחייבויות מסים נדחים
214	-	-	-	-	214	התחייבות בשל הטבות לעובדים, נטו
3,009	162	-	328	10	2,509	זכאים ויתרות זכות
48	-	-	-	48	-	התחייבויות בגין מסים שוטפים
4,022	114	2	26	2,443	1,437	התחייבויות פיננסיות
86,574	52,284	872	796	27,210	5,412	סך כל ההתחייבויות
90,896	52,284	5,194	796	27,210	5,412	סך כל ההון וההתחייבויות
-	267	5,131	2,206	(8,839)	1,235	סך כל חשיפה מאזנית, נטו
-	-	504	(5,045)	3,569	972	חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים נגזרים במונחי דלתא
-	267	5,635	(2,839)	(5,270)	2,207	סה"כ חשיפה

* מרבית הביטוחים שמבצעת הקבוצה נקובים בשקלים וחשיפתה לשינויים בשערי החליפין איננה מהותית. במקום בו קיימת חשיפה לשערי חליפין היא נובעת בעיקרה מחשיפה לדולר ולאיר. *

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

י. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה

1. הרכב ההשקעות לפי בסיסי הצמדה

ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	פריטים לא פיננסים ואחרים		בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד
	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	פריטים לא פיננסים ואחרים		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,628	1,628	-	-	-
3,083	-	600	-	2,483
19,309	-	3,258	8,402	7,649
13,083	-	1,823	5,061	6,199
8,922	8,922	-	-	-
10,577	10,506	38	-	33
1,028	3	-	128	897
57,630	21,059	5,719	13,591	17,261
-	6,389	(13,742)	(60)	7,413

נדל"ן להשקעה
 מזומנים ושווי מזומנים
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב בלתי סחירים
 מניות
 השקעות פיננסיות אחרות
 אחר
סך כל הנכסים
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים
נגזרים במונחי דלתא

ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	פריטים לא פיננסים ואחרים		בש"ח צמוד למדד	בש"ח לא צמוד
	במטבע חוץ או בהצמדה אליו	פריטים לא פיננסים ואחרים		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,502	1,502	-	-	-
2,758	-	633	-	2,125
18,115	-	2,951	8,189	6,975
12,300	-	1,411	5,324	5,565
8,227	8,227	-	-	-
9,129	8,967	12	-	150
519	4	-	123	392
52,550	18,700	5,007	13,636	15,207
-	6,068	(13,035)	-	6,967

נדל"ן להשקעה
 מזומנים ושווי מזומנים
 נכסי חוב סחירים
 נכסי חוב בלתי סחירים
 מניות
 השקעות פיננסיות אחרות
 אחר
סך כל הנכסים
חשיפה לנכסי בסיס באמצעות מכשירים
נגזרים במונחי דלתא

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

1. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

2. סיכון אשראי עבור נכסים בארץ

דירוג מקומי *

ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	לא מדורג	נמוך מ- -BBB	+A עד -BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
11,531	-	-	-	11,531
4,782	169	8	1,888	2,717
12,065	3,810	28	4,259	3,968
28,378	3,979	36	6,147	18,216
2,526	-	28	1,764	734

נכסי חוב בארץ :
 אגרות חוב ממשלתיות
 נכסי חוב אחרים – סחירים
 נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים
 סך הכל נכסי חוב בארץ
 מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי

דירוג מקומי *

ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	לא מדורג	נמוך מ- -BBB	+A עד -BBB	AA- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
11,477	-	-	-	11,477
3,869	143	21	1,717	1,988
11,540	3,077	56	4,134	4,273
26,886	3,220	77	5,851	17,738
2,668	-	56	1,674	938

נכסי חוב בארץ :
 אגרות חוב ממשלתיות
 נכסי חוב אחרים – סחירים
 נכסי חוב אחרים – בלתי סחירים
 סך הכל נכסי חוב בארץ
 מזה – נכסי חוב בדירוג פנימי

הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

* המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות" ו"מדורג". נתוני חברת מדורג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד +A.

באור 35 - ניהול סיכונים (המשך)

י. מידע בדבר השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה (המשך)

3. סיכון אשראי עבור נכסים בחו"ל

דירוג בינלאומי *

ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	לא מדורג	נמוך מ- -BBB	+BBB עד -BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
4,014	290	297	2,244	1,183
508	-	-	12	496

נכסי חוב בחו"ל:
סך כל נכסי החוב בחו"ל
מזה- נכסים בדירוג פנימי

דירוג בינלאומי *

ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	לא מדורג	נמוך מ- -BBB	+BBB עד -BBB	A- ומעלה
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
3,529	222	181	2,079	1,047
352	-	-	11	341

נכסי חוב בחו"ל:
סך כל נכסי החוב בחו"ל
מזה- נכסים בדירוג פנימי

הערך בספרים מהווה קירוב לסיכון האשראי המרבי. לפיכך, טור סה"כ מייצג סיכון אשראי מרבי.

* המקורות לרמת הדירוג בחו"ל הינם חברות הדירוג אשר אושרו על-ידי הממונה Moody's, S&P ו-Fitch. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד +A.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים**א. בעלי שליטה וחברות בנות**

בעלת השליטה המלאה בחברה הינה הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ ("הראל השקעות"). במהלך העסקים הרגילי נערכות, בתנאים מסחריים רגילים, עסקאות בין החברה לבין הראל השקעות וחברות בנות שלה, ובכלל זה רכישת פוליסות ביטוח, מתן שירותי ניהול, שירותי ברוקר עבור ביטוחי משנה (באמצעות הראל UK), רכישת מוצרים פיננסיים ועוד. החברה רוכשת שירותים וטובין מאת הראל השקעות וחברות בשליטתה, ובכלל זה שכירות של משרדים, שירותי מחשוב וכיוצ"ב. ככל שעסקאות אלו מהוות עסקאות זניחות בהתאם לנוהל שאימצה החברה, כקבוע בתקנה (41 א 6 א) לתקנות ניירות ערך (דוחות כספיים שנתיים) התש"ע 2010, הרי שאינן מתוארות בדוחות אלה.

ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה קבעו ביום 18 במרס 2019 וביום 31 במרס 2019, בהתאמה, כי עסקת בעל שליטה, תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

- א. היא איננה עסקה חריגה (כמשמעות המונח בחוק החברות).
 - ב. לגבי עסקאות ביטוח, חסכון ארוך טווח ופיננסיים: הן נעשו תחת אותם כללי הטבות שניתנים לכלל עובדי הקבוצה, כפי שאושרו ע"י דירקטוריון החברה.
 - ג. סכום הביטוח בשייר עצמי של החברה בכל פוליסה אינו עולה על 10 מיליוני ש"ח, וסכום הביטוח בכל פוליסה אינו עולה על 50 מיליוני ש"ח. המגבלה האמורה לא תחול על פוליסות חיסכון.
 - ד. התקשרויות אחרות שעלותן השנתית המצטברת לקבוצה אינה עולה על 100,000 ש"ח. מובהר בזאת, כי כל עסקה למתן שירותים על ידי בעל שליטה או קרובו, לא תסווג כעסקה זניחה. עוד יובהר, כי עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות, כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות, יבחנו כעסקה אחת.
- עסקאות שתעמודנה בפרמטרים של זניחות כאמור לא תידרשנה לאישורים מיוחדים.

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים)

נושאי המשרה הבכירים בקבוצה זכאים בנוסף לשכר, להטבות שלא במזומן (רכב וכדומה). הקבוצה מפקידה עבורם כספים במסגרת תוכנית הטבה מוגדרת ותוכנית הפקדה מוגדרת לצורך תשלומים אחר סיום העסקה.

במסגרת אישורי מדיניות התגמול של החברה נקבע כי המדיניות חלה על דירקטורים המכהנים בחברה ו/או בחברות בנות שלה, כך שהם זכאים לתגמול עבור כהונתם בדירקטוריון ובוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, בהתאם לקבוע בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000 והם אינם זכאים למענקים או לתגמול נוסף. בנוסף להוראות הקבועות בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000, התגמול לדירקטורים חיצוניים המכהנים בחברה ובחברות בנות שלה, כפוף גם להוראות הקבועות בתקנה 2 לתקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה), תשס"ז-2006. במקרה שבו דירקטור ימונה לתפקיד נוסף שאינו חברות בדירקטוריון ו/או בוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, ייקבע התגמול בהתאם לאופי התפקיד ויובא לאישור האסיפה הכללית.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

1. מדיניות תגמול לנושאי משרה – הראל השקעות

מדיניות התגמול נועדה לשמש לצורך הנעת המנהלים הבכירים והכוונתם בהתאם ליעדי החברה ותכניתה האסטרטגית, מתוך דגש על הגברת התחרותיות בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה. כל זאת, במטרה ליצור ערך כלכלי ארוך טווח לחברה ולבעלי מניותיה. מדיניות התגמול נערכה בהתחשב, בין היתר, בגודל החברה ואופי פעילותה, בקידום מטרות החברה, האסטרטגיה, תכנית העבודה לטווח הארוך ומדיניות ניהול הסיכונים, וכן בתנאי ההעסקה והמענקים שהיו נהוגים בחברה לנושאי המשרה בשנים קודמות, רמות שכר ותנאי כהונה והעסקה המקובלים בתאגידי ביטוח ופיננסים בישראל ובבנקים הגדולים בישראל, וכן על בסיס שיקולים ארגוניים ובכלל זה עלויות השכר של קבוצות עובדים שונות ופערי השכר הרצויים ביניהם.

מדיניות התגמול מתייחסת לסוגים שונים של נושאי משרה, ביניהם גם לאופן התגמול של הדירקטורים המכהנים בחברה.

מדיניות התגמול עוסקת במכלול תנאי ההעסקה של נושאי המשרה שאינם דירקטורים ובכלל זה ברכיבים הבאים: (א) התגמול הקבוע שייקבע לגבי כל נושא משרה בהתאם לוותק, הידע, הניסיון, הכישורים שלו והתרומה שלו לתוצאות של הקבוצה, ובהתבסס על קבוצת ההשוואה שנקבעה; (ב) נקבע כי יישמר פער בין השכר של מנכ"ל החברה לשכר של יתר נושאי המשרה שכפופים למנכ"ל; (ג) נקבעו יחסים מינימאליים בין הרכיבים הקבועים בתנאי ההעסקה לבין סך תנאי ההעסקה; (ד) נקבע כי ניתן לשלם רכיב שכר קבוע שאינו מזכה בתנאים סוציאליים; (ה) נקבעו הוראות לעניין המענקים השנתיים מותני הביצועים, לרבות היקף מקסימאלי של מענקים לגבי המנכ"לים ולגבי נושאי המשרה הכפופים למנכ"לים; (ו) נקבעו הוראות לעניין אפשרות לתשלום של מענקים מיוחדים, שאינם קשורים למענקים השנתיים, וזאת עבור ביצועים יוצאים מן הכלל בפרויקטים ייחודיים. מענקים מיוחדים כאמור מיועדים לנושאי משרה שאינם המנכ"ל ואינם בעלי השליטה והם מוגבלים בתקציב בסכום שאינו מהותי; (ז) נקבעו הוראות לעניין מענק הוני, שיכול שיינתן אך ורק למנכ"לים; (ח) נקבעו הוראות לעניין ביטוח ושיפוי לנושאי משרה ודירקטורים; (ט) נקבעו הוראות לעניין סיום תנאי העסקה, הכוללות התייחסות לרכיבים הבאים: (i) פיצויים, שיהיו בשיעור מקסימאלי של עד 200% מעבר למתחייב על פי דין, בכפוף להשלמת ותק ותנאים נוספים. (ii) תקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים. (iii) מענק הסתגלות של עד 6 משכורות. (iv) תגמול עבור התחייבות לאי תחרות. נקבע, כי התקשרות בהסכם אי תחרות תיעשה במקרים חריגים בלבד ובכפוף לתנאים שנקבעו במדיניות התגמול.

פרטים לגבי המענקים השנתיים: נקבעו הוראות לפיהן תשלום מענקים מותני תוצאות ייעשה רק בשנים בהן השיגה החברה תוצאות משביעות רצון. כמו כן, על מנת למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח, הוגבל היקף המענקים מותני התוצאות, לפי מכפלה של משכורות. בנוסף נקבע, כי המענקים יחושבו לפי עמידה ביעדים ארוכי טווח ולא חד פעמיים של השנה השוטפת בלבד. לשם כך נקבע בתכנית התגמול, כי הפרמטרים השונים יחושבו בנפרד לגבי השנה השוטפת ולגבי השנתיים שקדמו לה, כאשר משקל הפרמטרים השונים בגין השנה השוטפת, בקביעת הציון הכולל לשם חישוב המענק השנתי, יהיה 50%, משקל השנה שקדמה לה יהיה 30% ומשקל השנה שקודמת לה יהיה 20%.

במסגרת המענק השנתי תלוי התוצאות קיים רכיב של שיקול דעת, שהינו מוגבל ל- 20% לגבי המנכ"ל ולגבי נושאי המשרה האחרים (למעט לגבי נושאי משרה בתפקידי בקרה ופיקוח).

במסגרת מדיניות התגמול נקבעה הוראה, לפיה ככלל החברה תכבד הסכמים קיימים, אפילו במקום שבו הם סוטים ממדיניות התגמול, אלא אם כן נקבעה הוראה מפורשת שונה במדיניות התגמול.

מדיניות התגמול כוללת תקרה לעלות ההעסקה השנתית החזויה של נושאי משרה בחברה.

בהתאם לחוק תגמול נושאי משרה במוסדות פיננסים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג) תשע"ו-2016 ("חוק תגמול נושאי משרה"), נקבעה במדיניות התגמול עלות העסקה שנתית חזויה מקסימלית לבעלי תפקידים מרכזיים (להלן יצוינו ההוראות הרלוונטיות לנושאי המשרה המכהנים במועד דוח זה:

ביחס ליו"ר הדירקטוריון - ראו סעיף 3א להלן.

ביחס ליתר נושאי המשרה והעובדים בקבוצה נקבע במדיניות התגמול כי עלות העסקתם השנתית החזויה לא תעלה על 2.5 מיליוני ש"ח, וזאת אלא אם יאשרו זאת ועדת התגמול והדירקטוריון מנימוקים מיוחדים. הקבוצה תישא בעלות המס הנובעת מההוצאה העודפת (ככל שעלות ההעסקה השנתית החזויה, לרבות פיצויי פיטורין על פי דין וכן תגמולי מעביד יעלו על 2.5 מיליוני ש"ח).

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)**ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)****1. מדיניות תגמול לנושאי משרה – הראל השקעות (המשך)**

ביום 30 בנובמבר 2017 אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות, לאחר שאישרו זאת ועדת התגמול ודירקטוריון הראל השקעות, את מדיניות התגמול המעודכנת של הראל השקעות ("מדיניות תגמול מעודכנת"). במדיניות התגמול המעודכנת בוצע עדכון לשיטת החישוב של המדדים הליניאריים, המשמשים לקביעת החלק הכמותי בתגמול המשתנה של נושאי משרה בחברה, כפי שמפורט להלן.

במסגרת מדיניות התגמול של הראל השקעות המדדים הכמותיים הבאים נמדדו באופן ליניארי: (1) שיעור גידול בפרמיות; (2) תשואה על ההון; (3) יחס VNB/VIF; ו- (4) שיעור גידול VIF.

מדדים אלה נמדדו תוך השוואה של תוצאות החברה אל מול ארבע חברות הביטוח והפיננסים הגדולות בישראל ("קבוצת ההשוואה").

בהתאם לשיטת המדידה שהייתה קיימת במדיניות התגמול, במקרה שהייתה תוצאה קיצונית של אחת החברות בקבוצת ההשוואה, אזי השיטה הליניארית עלולה הייתה להביא לתוצאה קיצונית לחברה (כלפי מעלה או כלפי מטה, לפי העניין), גם אם השיגה תוצאה קרובה ליתר החברות בקבוצת ההשוואה.

לפיכך שיטת חישוב המדדים הכמותיים האמורים לעיל עודכנה, כך שזכתה נמדד הפער בין תוצאת החברה לבין התוצאה החיצונית של ארבע חברות הביטוח הגדולות האחרות בקבוצת ההשוואה בהתאם למפורט להלן ("שיטת המדידה המעודכנת"):

- מחושב חציון לתוצאות ארבע חברות הביטוח הגדולות האחרות בקריטריון הנמדד בשנת המדידה.
- הציון ניקבע לפי הפער בין תוצאת הראל ביחס לתוצאה החיצונית של ארבע החברות האחרות, בהתאם לסולמות שנקבעו, בטווח שבין 125% - (-25%).
- עמידה בתוצאה חיצונית תזכה בציון של 90%.
- ההתניות הקיימות בשיטת המדידה הקיימת, לעניין רצפת ציון ותקרת ציון, הנקבעים ללא קשר למיקום החברה ביחס לחברות הביטוח האחרות, נותרות גם בשיטת המדידה החדשה.

שיטת המדידה המעודכנת המתוארת לעיל, הינה נכונה יותר לדעת החברה, שכן היא מעדנת את ההשפעות הקיצוניות של חברה אחת מתוך 5 חברות הביטוח הגדולות ומוודדת את מיקומה של החברה למול התוצאה החיצונית של החברות הכלולות בקבוצת ההשוואה. המשמעות הכוללת של השינוי לגבי נושאי המשרה, ובכללם מנכ"ל החברה, כפי שנבדקה ביחס לכל האחת מהשנים 2014-2016, אינה מביאה לשינוי מהותי בתגמולם הכולל של נושאי המשרה בחברה.

במדיניות התגמול של הראל השקעות נקבע, כי היא תשמש כמדיניות מנחה (אך לא מחייבת) גם בחברות הבנות העיקריות בקבוצה. לפרטים בדבר מדיניות התגמול שאומצה בגופים המוסדיים בקבוצה, ראה סעיף 2 להלן.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)**ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)****2. מדיניות תגמול של החברה ושל החברות הבנות שהינן גופים מוסדיים**

החברה והחברות הבנות של החברה, שהינן גופים מוסדיים ("הגופים המוסדיים"), אימצו בנובמבר 2013 מדיניות תגמול המבוססת על מדיניות התגמול של הראל השקעות המפורטת בסעיף 1 לעיל. מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה עודכנה מספר פעמים, בין היתר גם נוכח פרסום חוזר "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים- תיקון" ("החוזר המתוקן") וכן בעקבות הוראות חוק תגמול לנושאי משרה.

במסגרת עדכון למדיניות התגמול שבוצע בעקבות חוק תגמול לנושאי משרה, בוצעו השינויים העיקריים הבאים, הרלוונטיים לנושאי המשרה המכהנים במועד דוח זה: (א) הוספת התייחסות למגבלת עלות העסקה מקסימלית של נושאי המשרה של הגופים המוסדיים בקבוצה, בהתאם להוראות חוק תגמול לנושאי משרה; (ב) שינוי מבנה השכר של מנכ"ל הראל ביטוח (מר מישל סיבוני, המכהן כיום גם כמנכ"ל החברה), אשר שכרו יכלול רכיבים קבועים בלבד.

במסגרת מגבלת העלות המקסימלית, נקבע בין היתר כדלקמן:

מגבלת עלות העסקתו המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח

- א. עלות העסקתו השנתית החזויה של מנכ"ל הראל ביטוח לא תעלה על עלות העסקה אשר הוצאה השנתית החזויה בגינה, לפי עלות משרה מלאה, שווה ליחס של פי 35 מההוצאה השנתית החזויה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות משרה מלאה, ששולם לעובד הקבוצה, בשנה הקלנדרית הקודמת לשנה שעבורה מחושבת עלות העסקה החזויה של מנכ"ל הראל ביטוח ("מגבלת עלות העסקה המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח"). יובהר, כי מגבלת עלות העסקה המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח תחול רק במקרה בו עלות העסקתו השנתית החזויה של מנכ"ל הראל ביטוח, על פי עלות משרה מלאה, צפויה לעלות על 2.5 מיליוני ש"ח.
 - ב. עלות העסקה השנתית של מנכ"ל הראל ביטוח על פי עלות משרה מלאה, עומדת על סך של כ- 3.5 מיליוני ש"ח לשנת 2018 (כולל פיצויי פיטורין על פי דין ותגמולי מעביד) וסך של כ- 4.3 מיליוני ש"ח (כולל עלות השלמת ותק).
 - ג. ככל שיהיה זכאי מנכ"ל הראל ביטוח, על פי תנאי העסקתו ובהתאם למגבלת עלות העסקה המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח, לעלות העסקה שנתית (כולל פיצויי פיטורין על פי דין ותגמולי מעביד) העולה על הסכומים האמורים לעיל, תאושר כל תוספת כאמור על ידי ועדת התגמול של החברה.
- הראל ביטוח תישא בעלות המס הנובעת מ"ההוצאה העודפת" (ככל שעלות העסקה השנתית החזויה, לרבות פיצויי פיטורין על פי דין וכן תגמולי מעביד יעלו על 2.5 מיליוני ש"ח).

עלות העסקה של יו"ר הדירקטוריון של הראל השקעות והראל ביטוח

לפרטים ראו סעיף 3א להלן.

עלות העסקה של יתר נושאי המשרה והעובדים בקבוצה

עלות העסקה השנתית החזויה של יתר נושאי המשרה והעובדים בקבוצה, לא תעלה על 2.5 מיליוני ש"ח בשנה, וזאת אלא אם יאשרו זאת ועדת התגמול והדירקטוריון מנימוקים מיוחדים. הסכמי העסקה של נושאי המשרה הותאמו למגבלה כאמור.

ככל שיתוקן חוק תגמול לנושאי משרה, במישרין או בעקיפין, או שתתקבל החלטה שיפוטית, אשר לפיהם ניתן יהיה לשלם לנושאי משרה תגמול העולה על זה המותר כיום בחוק תגמול לנושאי משרה, ניתן יהיה לאשר לבעלי התפקידים האמורים לעיל (מנכ"ל הראל ביטוח, מנכ"ל הראל השקעות, ויו"ר הדירקטוריון), תגמול העולה על מגבלת עלות התגמול המקסימלית הקבועה במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים (ביחס לכל נושא משרה או עובד, לפי העניין), והדבר לא ייחשב לחרגה ממדיניות התגמול.

בחודש מרס 2017, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, לאחר שאישרו זאת ועדות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עדכונים לא מהותיים למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, ביניהם הצורך בנימוקים מיוחדים במקרה של עדכון השכר השנתי לבעל תפקיד מרכזי, מעל לשיעור ריאלי של 10%.

בחודשים אוקטובר- נובמבר 2017, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, לאחר שאישרו זאת ועדות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עדכון לשיטת החישוב של המדדים הליניאריים, המשמשים לקביעת החלק הכמותי בתגמול המשתנה של נושאי משרה בחברה. עדכון זה זהה לעדכון שבוצע במדיניות התגמול של הראל השקעות כפי שאושר באסיפה הכללית של הראל השקעות ביום 30 בנובמבר 2017 (כמפורט בסעיף 1 לעיל במסגרת מדיניות התגמול של הראל השקעות).

בנוסף, בחודש ינואר 2018, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, לאחר שאישרו זאת ועדות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עדכון לסעיף המענקים המיוחדים במדיניות התגמול.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה - בעלי השליטה

ביום 30 בנובמבר 2017 אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות את תנאי העסקה של בעלי השליטה בהראל השקעות (לאחר שאלו אושרו ביום 19 באוקטובר 2017 על ידי ועדת התגמול של הראל השקעות וביום 25 באוקטובר 2017 על ידי דירקטוריון הראל השקעות).

במסגרת האישור מחדש של ההתקשרויות עם בעלי השליטה, לא בוצע כל שינוי לעומת תנאי העסקתם הקיימים. יובהר, כי תנאי העסקתם של בעלי השליטה, הינם נמוכים משמעותית מתנאי העסקה שאושרו לבעלי השליטה באסיפה הכללית של הראל השקעות מיום 17 בנובמבר 2014, וזאת עקב הודעת הויתור שהעבירו בעלי השליטה להראל השקעות, כמפורט להלן.

בהתאם לדין הקיים במועד דוח זה, יהא צורך באישור מחדש של ההתקשרות עם בעלי השליטה בחלוף שלוש שנים ממועד תחילת ההתקשרות (30 בנובמבר 2020), וזאת בשל היותם בעלי שליטה בהראל השקעות.

יצוין כי עובר לקיומה של האסיפה הכללית של הראל השקעות כאמור, אשר אישרה את תנאי העסקה המעודכנים של בעלי השליטה, ביום 22 בספטמבר 2016, התקבלו אצל הראל השקעות הודעות ויתור מאת מר יאיר המבורגר, מר גדעון המבורגר ומר יואב מנור, בעלי השליטה בחברה, כי לאור חוק תגמול נושאי משרה, הם מוותרים על המענקים השנתיים להם הם זכאים בהתאם לתנאי העסקתם, וכן על זכותם לגילום מלא של עלות החזקת רכב, וזאת החל מיום 12 באוקטובר 2016 ("המועד הקובע"), כך שהחל מהמועד הקובע עלות העסקתו השנתית החזויה של מר יאיר המבורגר לא תעלה על 2.5 מיליוני ש"ח בשנה ועלות העסקתו השנתית החזויה של כל אחד מה"ה גדעון המבורגר ויואב מנור, לא תעלה על 80% מעלות העסקתו השנתית החזויה של מר יאיר המבורגר. בהתאם לאמור, מענק בעלי השליטה בגין שנת 2016, שיקף כבר את האמור בהודעות הויתור.

בהתאם לתנאי העסקה המעודכנים של בעלי השליטה, כמפורט בסעיף זה לעיל, בעלי השליטה אינם זכאים לקבלת מענק כלשהו בגין שנת 2018.

א. תנאי העסקה - מר יאיר המבורגר :

מר יאיר המבורגר, עומד בראש קבוצת הראל ביטוח ופיננסים, מאז היווסדה ומכהן כיו"ר דירקטוריון החברה וכן כיו"ר דירקטוריון הראל השקעות. בנוסף, מכהן מר יאיר המבורגר בדירקטוריונים של החברות הבאות בקבוצה: Interasco, Turck, Nippon, הראל פיננסים, הראל קרנות נאמנות בע"מ, יו"ר דירקטוריון הראל הנפקות, חבר בוועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטר) של הגופים המוסדיים בקבוצה ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה.

מר יאיר המבורגר מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

המשכורת החודשית של מר יאיר המבורגר הינה 160,000 ש"ח (להלן בסעיף זה: "המשכורת"). המשכורת צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. החברה מפרישה בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל. יאיר המבורגר זכאי ל- 22 ימי חופשה שנתיים. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יאיר המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יאיר המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. כמו כן, מר המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר יאיר המבורגר זכאי על חשבון החברה, לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 675,358 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2018). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יאיר המבורגר ביתרת העלות. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יאיר המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו.

מר יאיר המבורגר אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יאיר המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה.

למר יאיר המבורגר הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה ביולי 2006. מר המבורגר כלול בביטוח נושאי משרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יאיר המבורגר אינו זכאי למענק השנתי.

עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יאיר המבורגר זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יאיר המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יאיר המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו ("פיצויי פרישה").

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה - בעלי השליטה (המשך)

א. תנאי העסקה - מר יאיר המבורגר: (המשך)

מר יאיר המבורגר זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכלל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין).

בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פריסה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) ("מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, כאשר הפריסה תיעשה כדלקמן: 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוניים או שנתיים) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

מר יאיר המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יאיר המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות.

ב. תנאי העסקה - מר גדעון המבורגר:

מר גדעון המבורגר מכהן בקבוצת הראל בתפקידים בכירים, מאז היווסדה ומכהן כיום בתפקידים העיקריים הבאים: חבר בדירקטוריון הראל השקעות ונשיא הראל, חבר בדירקטוריון Interasco, הראל פיננסים והראל הנפקות. בנוסף, מר גדעון המבורגר עוסק בנושאי ביטוח משנה, וזאת הן עבור החברה והן עבור חברות הביטוח האחרות בקבוצה.

מר גדעון המבורגר מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

המשכורת החודשית של מר גדעון המבורגר הינה בסך 127,000 ש"ח (להלן בסעיף זה: "המשכורת"). המשכורת צמודה ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. החברה מפרישה בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל. מר גדעון המבורגר זכאי ל-22 ימי חופשה שנתיים. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר גדעון המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר גדעון המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. כמו כן, מר המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר גדעון המבורגר זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 675,358 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2018). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר גדעון המבורגר ביתרת העלות. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר גדעון המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו.

מר גדעון המבורגר אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר גדעון המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה.

למר גדעון המבורגר הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006. מר המבורגר כלול בביטוח נושאי משרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר גדעון המבורגר אינו זכאי למענק השנתי.

עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר גדעון המבורגר זכאי לפיצויים בגובה כפל הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים (דהיינו: פיצויים בשיעור של 100% מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין), בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר גדעון המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר גדעון המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו ("פיצויי פרישה").

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה - בעלי השליטה (המשך)

ב. תנאי העסקה - מר גדעון המבורגר: (המשך)

בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פריסה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) ("מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, כאשר הפריסה תיעשה כדלקמן: 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

מר גדעון המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר גדעון המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות.

ג. תנאי העסקה - מר יואב מנור:

מר יואב מנור מכהן בתפקידים בכירים בקבוצת הראל מאז היווסדה. כיום משמש מר מנור כיו"ר פעיל של דירקטוריון הראל המשמר מחשבים, שהינה חברה המעניקה שירותי מיכון ומחשוב לחברות השונות בקבוצת הראל, וכדירקטור בחברות הבאות בקבוצה: הראל השקעות, הראל ביטוח, הראל פיננסים, הראל הנפקות ובחברות בנות נוספות של החברה.

מר מנור מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

המשכורת החודשית של מר יואב מנור הינה בסך 127,000 ש"ח (להלן בסעיף זה: "המשכורת"). המשכורת צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה.

החברה מפרישה בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל. יואב מנור זכאי ל-22 ימי חופשה שנתיים. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יואב מנור החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יואב מנור זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר מנור זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. כמו כן, מר מנור זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר יואב מנור זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 675,358 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2018). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יואב מנור ביתרת העלות. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יואב מנור אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו.

מר יואב מנור אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יואב מנור אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה.

למר יואב מנור הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006. מר מנור כלול בביטוח נושאי משרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יואב מנור אינו זכאי למענק השנתי.

עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יואב מנור זכאי לפיצויים בגובה כפל הפיצויים המגיעים על פי דין (דהיינו פיצויים בסך 100% מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין) במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יואב מנור בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יואב מנור הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו ("פיצויי פרישה").

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

3. תנאי העסקה - בעלי השליטה (המשך)

ג. תנאי העסקה - מר יואב מנור: (המשך)

בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פריסה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) ("מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת ההעסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, כאשר הפריסה תיעשה כדלקמן: 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

מר יואב מנור התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יואב מנור לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות.

4. תנאי העסקה מנכ"ל החברה ומנכ"ל הראל השקעות - מר מישל סיבוני

מר סיבוני מכהן כמנכ"ל הראל ביטוח החל משנת 2009, וכן כיהן כמנכ"ל משותף של הראל השקעות (בנוסף לתפקידו כמנכ"ל הראל ביטוח) משנת 2011 ועד תום שנת 2015, מועד בו הוחלט כי מר סיבוני יתרכז בתפקידו המרכזי כמנכ"ל הראל ביטוח, וזאת על מנת להוביל מהלך של שינוי אסטרטגי בקבוצה, ועקב כך הפסיק לכהן כמנכ"ל הראל השקעות ומונה מנכ"ל הראל השקעות במקומו. בינואר 2017, הסכים מר סיבוני לקחת על עצמו שוב גם את תפקיד מנכ"ל הראל השקעות, וזאת ללא כל תמורה נוספת בגין כהונה נוספת זו¹.

בעקבות עדכון מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עודכן הסכם ההעסקה של מנכ"ל הראל ביטוח מיום 25 באוגוסט 2013, באופן התואם את מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים ואת הוראות חוק תגמול נושאי משרה. עדכון הסכם ההעסקה חל החל מיום 12 באוקטובר 2016 ("מועד העדכון"). ככלל תנאי ההעסקה המעודכנים תואמים את מדיניות התגמול של החברה, תוך שמירה על רכיבים שקיימים בתנאי ההעסקה הקודמים.

להלן פירוט תנאי ההעסקה הנוכחיים של מר מישל סיבוני:

תקופת ההעסקה

הוראות הסכם ההעסקה חלות לתקופה בלתי קצובה. על אף האמור, כל אחד מהצדדים רשאי לסיים את ההסכם בכל עת, בהודעה מוקדמת של 180 יום מראש.

שכר שוטף

משכורתו החדשית של מר סיבוני החל מינואר 2018 עומדת על סך של כ- 248 אלפי ש"ח.

תנאים נלווים

מר מישל סיבוני זכאי להחזר הוצאות סבירות שיוצאו על ידו במסגרת מילוי תפקידו, לרבות החזקת טלפון / טלפון סלולרי, דמי חבר לאגודות מקצועיות, מנוי לעיתונים וספרות מקצועית, ביטוח אחריות מקצועית, בדיקות סקר תקופתיות, פוליסת ביטוח בריאות / שיניים קבוצתית לעובדי קבוצת הראל, פוליסת ריסק קבוצתית לבכירים בקבוצת הראל, פוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתית לעובדים בקבוצת הראל, השתתפות בהשתלמויות ונסיעות תמרוץ לסוכנים (כולל בן/ת זוג), פעילויות רווחה כמקובל בקבוצת הראל (כגון: שי לחג, נופש, ארוחות, ימי גיבוש וכיוצ"ב), רכישת מוצרי ביטוח של קבוצת הראל בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה, רכישת מוצרים פיננסיים של הראל פיננסיים בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה.

מר מישל סיבוני יהיה רשאי, בכל עת, לקבל מהראל ביטוח רכב לשימוש, כמקובל לגבי מנכ"ל החברה. במקרה שיבחר לקבל רכב כאמור לשימוש, שווי הרכב ייזקף במסגרת המשכורת השוטפת ויהווה חלק מהבסיס להפרשות לפי הוראות הסכם ההעסקה.

¹ בהתאם, לא ישתנה תגמולו של מר סיבוני אם מסיבה כלשהי, יחדל מר סיבוני מלכהן כמנכ"ל החברה וימשיך בכהונתו כמנכ"ל הראל ביטוח.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

4. תנאי העסקה מנכ"ל החברה ומנכ"ל הראל השקעות - מר מישל סיבוני (המשך)

החברה תפריש בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה. כמו כן, מר מישל סיבוני זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו- 2.5% על חשבון העובד).

מר מישל סיבוני זכאי ל-10 ימי הבראה בשנה בהתאם לתעריף המתפרסם על ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים (ללא שינוי מהסכם ההעסקה הקיים).

מר מישל סיבוני זכאי לחופשה בת 35 ימי עבודה בשנה. מר מישל סיבוני זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו עד לסך של 180 ימים, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה.

למר מישל סיבוני הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 ובאסיפה הכללית של החברה בחודש מרס 2012.

סיום העסקה

מר סיבוני יהיה זכאי לשכר עבור 8 חודשי הסתגלות.

מר מישל סיבוני יהיה זכאי לפיצויים בגובה 200% (מעל הפיצויים ע"פ דין) בגין התקופה שחלה ביום 1 באוגוסט 2009 ועד למועד עדכון הסכם ההעסקה (אוקטובר 2016). בגין התקופה מתחילת העסקתו בחברה ועד ליום 31 ביולי 2009 (מועד מינויו לתפקיד מנכ"ל הראל ביטוח) יהיה מר סיבוני זכאי לפיצויי פיטורים בגובה 150% (בהסכם ההעסקה הנוכחי הזכאות היא ל-100% בגין תקופה זו).

מר מישל סיבוני התחייב לאי תחרות בתום העסקתו, וזאת לתקופה של 7 שנים מתום העסקתו בחברה, תמורת מענק אי תחרות בסכום של 5,000,000 ש"ח. בהתאם להתחייבות לאי תחרות מר סיבוני התחייב, כי במהלך תקופת אי התחרות הוא לא ישמש כמנכ"ל של חברת ביטוח בישראל, בין כשכיר ובין כנותן שירותים וכן התחייב שלא לעשות שימוש בידע שנצבר ושייצבר לו בחברה בתחום ביטוחי הבריאות ובהתאם לכך הוא התחייב שלא לשמש כיועץ לחברות ביטוח בתחום ביטוחי בריאות.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, מר סיבוני יהיה זכאי, יחד עם בני משפחתו, להמשיך ולהיכלל בפוליסות הביטוח הקבוצתיות של עובדי הראל, לאחר סיום ההעסקה, תוך תשלום הפרמיות, בהתאם לסכומים שיהיו מקובלים לגבי כלל עובדי הקבוצה.

זכויות העבר של מנכ"ל הראל ביטוח, שנצברו והופרשו בעבר בדוחות הכספיים של הראל ביטוח, בגין סכום הפיצויים המוגדלים שיגיעו למנכ"ל הראל ביטוח עד למועד העדכון וכן דמי ההסתגלות, הופקדו בנאמנות לטובת מנכ"ל הראל ביטוח בפוליסות חסכון, והם ישוחררו למנכ"ל הראל ביטוח בהתקיים הזכאות לקבלת הכספים כאמור בסיום העסקתו בהראל ביטוח. הראל ביטוח הופטרה במועד ההפקדה מכל התחייבויותיה כלפי מנכ"ל הראל ביטוח בקשר עם סכומים אלו, בהגיע מועד סיום העסקתו של מנכ"ל הראל ביטוח.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ב. תגמולים והטבות לאנשי מפתח ניהוליים (לרבות דירקטורים) (המשך)

5. תגמולים והטבות בגין העסקת אנשי מפתח ניהוליים (לרבות יושב ראש הדירקטוריון) כוללות:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2016		2017		2018		
מיליוני מס' ש"ח	מס' אנשים	מיליוני מס' ש"ח	מס' אנשים	מיליוני מס' ש"ח	מס' אנשים	
45	20	40	23	41	21	הטבות לעובדים לטווח קצר *
4	20	3	23	4	21	הטבות לאחר סיום העסקה
<u>49</u>		<u>43</u>		<u>45</u>		סה"כ עלות שכר
<u>1</u>	3	<u>1</u>	2	<u>-</u>	2	יתרות לסוף השנה של הלוואות לאנשי מפתח ניהוליים

* הנתונים לעיל, כוללים אומדן שערכה החברה למענק שישולם לאנשי מפתח עליהם חלה מדיניות התגמול עבור שנת הדוח. החישוב הסופי של סכום המענקים, עבור שנת הדוח, ייערך בחודש אפריל, לאחר שיהיו בידי החברה הנתונים ההשוואתיים של חברות אחרות (תשואה על ההון, תשואת נוסטרו וכו'). לפיכך עשוי להיות פער בין האומדן לבין החישוב הסופי של סכום המענקים.

6. תגמולים והטבות בגין אנשי מפתח ניהוליים אשר הינם דירקטורים שלא מועסקים בחברה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2016		2017		2018		
מיליוני מס' ש"ח	מס' אנשים	מיליוני מס' ש"ח	מס' אנשים	מיליוני מס' ש"ח	מס' אנשים	
<u>1</u>	5	<u>1</u>	6	<u>1</u>	6	שכר דירקטורים*

* מתייחס לשכר דירקטורים המתקבל ישירות מהחברה בלבד.

7. החברה משתתפת (עבורה ועבור חברות הקבוצה) בביטוח דירקטורים ונושאי משרה הנרכש מהחברה

הסכום ששולם עבור החברה ועבור חברות הקבוצה:

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר

2016	2017	2018	
מיליוני מס' ש"ח	מיליוני מס' ש"ח	מיליוני מס' ש"ח	
<u>1</u>	<u>1</u>	<u>1</u>	עבור ביטוח דירקטורים ונושאי משרה

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ג. יתרות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

ליום 31 בדצמבר 2018		
בעל עניין* וצדדים קשורים אחרים	בעל שליטה (החברה האם)	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		נכסים
2	-	חייבים ויתרות חובה
734	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות
203	-	נכסי חוב שאינם סחירים
		התחייבויות
4	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
15	-	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
52	6	זכאים ויתרות זכות
ליום 31 בדצמבר 2017		
בעל עניין* וצדדים קשורים אחרים	בעל שליטה (החברה האם)	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		נכסים
2	-	חייבים ויתרות חובה
830	-	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות
193	-	נכסי חוב שאינם סחירים
		התחייבויות
4	-	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
14	-	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
57	3	זכאים ויתרות זכות

* יתרת נכסי חוב הגבוהה ביותר במשך השנה של בעלי עניין הסתכמה לסך של 1,010 מיליוני ש"ח (בשנת 2017 סך של 1,059 מיליוני ש"ח).

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ד. עסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים

בעל עניין וצדדים קשורים אחרים		החברה האם		
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018				
12	5			פרמיות שהורווחו ברוטו
6	-			הכנסות מדמי ניהול
66	-			רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
2	-			הכנסות מעמלות
4	-			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
221	-			עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
43	110			הוצאות הנהלה וכלליות
-	15			הוצאות מימון, נטו
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017				
12	5			פרמיות שהורווחו ברוטו
9	-			הכנסות מדמי ניהול
21	-			רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
2	-			הכנסות מעמלות
3	-			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
217	-			עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
47	100			הוצאות הנהלה וכלליות
-	14			הוצאות מימון, נטו
לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016				
13	5			פרמיות שהורווחו ברוטו
8	-			הכנסות מדמי ניהול
(2)	-			רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
2	-			הכנסות מעמלות
3	-			תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
196	-			עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
53	89			הוצאות הנהלה וכלליות
-	14			הוצאות מימון, נטו

* נושאי משרה בחברה עשויים לרכוש, מידי פעם, חוזי ביטוח, חוזי השקעה או מוצרים פיננסיים אחרים שהונפקו על ידי הקבוצה וזאת בתנאי שוק ובמהלך העסקים הרגיל. ככל שעסקאות אלו נכללות בגדר "עסקאות זניחות" לא מובא לגביהן פירוט בדוחות הכספיים.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ה. התקשרויות עם בעלי שליטה ונושאי משרה

1. חילופי נושאי משרה בכירה בחברות בנות

א. מינוי רועי שקד למשנה למנכ"ל החברה וכמנהל חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות בחברה

ביום 1 בנובמבר 2018 מונה מר רועי שקד למשנה למנכ"ל החברה ולמנהל חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות של החברה.

מר שקד כיהן, עד לאותו מועד, כמנהל תחום תביעות ותפעול בחברה ולפני כן כיהן החל מיום 1 באפריל 1995 ועד ליום 1 ביולי 2017 כמנהל אגף תביעות בדקלה חברה לביטוח בע"מ.

ב. מינוי אלי דפס כדירקטור בחברה

ביום 1 בינואר 2018 מר אלי דפס החל את כהונתו כדירקטור בחברה.

ג. מינוי מירי לנט שריר כדירקטורית חיצונית בחברה

ביום 1 בינואר 2018 הגב' מירי לנט שריר החלה את כהונתה כדירקטורית חיצונית בחברה.

ד. סיום כהונת דורון כהן כדירקטור בחברה

ביום 7 באוקטובר 2018 מר דורון כהן סיים את כהונתו כדירקטור בחברה.

2. התקשרות עם אדריכל

החברה האם התקשרה בחודש ינואר 2011 בהסכם, אשר תוקן בחודש ינואר 2016 ובחודש דצמבר 2017, לקבלת שירותי אדריכלות מאת מר מיקי קורנהויזר, שהינו אחיה של אשתו של מר יאיר המבורגר, בעל השליטה ויו"ר דירקטוריון החברה האם ("ההסכם" ו/או "ההתקשרות"). במסגרת ההסכם, מעניק מר קורנהויזר שירותי אדריכלות שוטפים לחברה האם ולחברות בנות שלה בפרויקטים שונים של החברה.

ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו תיקון להסכם, לפיו תקופת ההתקשרות בהסכם תוארך עד ליום 31 בדצמבר 2019, והתמורה החודשית בגין שירותי האדריכלות תשאר בסך של 28,000 ש"ח.

3. מענק בגין שנת 2018 לנושאי משרה בכירים אחרים

בחודש אפריל 2019, יובאו לאישור דירקטוריון החברה וחברות הבנות מענקים לנושאי המשרה בחברה ולנושאי המשרה שנכללו בתוכנית התגמול. המענקים הכלולים בדוח זה, חושבו על בסיס נתונים בפועל וכן על בסיס אומדנים, המתייחסים בעיקר לנתונים השוואתיים לתוצאות הפעילות של חברות ביטוח אחרות הנכללות בקבוצת ההשוואה. התחשיב הסופי למענקים וכן אישורם, יבוצע עד תום אפריל 2019.

4. מענק בגין שנת 2017 לנושאי משרה

בחודש אפריל 2018, אישר דירקטוריון החברה, לאחר שנתקבל אישור ועדת התגמול של החברה, מענקים לנושאי המשרה בחברה ולבעלי התפקיד הנכללים בתוכנית התגמול. המענקים חושבו על בסיס נתונים בפועל וכן על בסיס אומדנים, המתייחסים בעיקר לנתונים השוואתיים לתוצאות הפעילות של חברות ביטוח אחרות הנכללות בקבוצת ההשוואה.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)**ה. התקשרויות עם בעלי שליטה ונושאי משרה (המשך)****5. ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה**

פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים חלה על נושאי משרה ודירקטורים בחברה ובחברות הבנות של החברה המכהנים כיום וכן שיכנהו בחברה ו/או בחברות הבנות מעת לעת (לרבות נושאי משרה בחברה או בחברות הבנות הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם וכן לרבות נושאי משרה שבעל השליטה בחברה עשוי להיחשב כבעל עניין אישי בהענקת כתבי השיפוי להם).

ועדת התגמול והדירקטוריון אישרו, בהתאם להוראות מדיניות התגמול של החברה, את חידוש פוליסת אחריות דירקטורים ונושאי משרה החל מיום 1 באוקטובר 2018, למשך שנה, כך שסכום הביטוח יעמוד על 200 מיליוני דולר ארה"ב וסכום הפרמיה לא יעלה על 1 מיליוני דולר ארה"ב.

6. התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים

ביום 29 בינואר 2012 וביום 30 בינואר 2012 אישרו ועדת הביקורת של החברה וכן דירקטוריון החברה, בהתאמה, מתן כתבי שיפוי מתוקנים לנושאי משרה ודירקטורים בחברה, לרבות דירקטורים שהינם בעלי השליטה בחברה. ביום 5 במרס 2012 אישרה האסיפה הכללית מתן כתבי השיפוי המתוקנים לדירקטורים ונושאי משרה בחברה, לרבות לבעלי השליטה. כתבי השיפוי המתוקנים, הינם ללא שינוי בגבול האחריות של החברה, אך כוללים אפשרות שיפוי בהתאם לשיפוי המותר, לפי חוק סמכויות אכיפה מנהלית. כתבי השיפוי יינתנו לנושאי משרה בחברה המכהנים כיום וכן שיכנהו בחברה מעת לעת (לרבות נושאי משרה בחברה הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם וכן לרבות נושאי משרה שבעל השליטה בחברה עשוי להיחשב כבעל עניין אישי בהענקת כתבי השיפוי להם). יובהר, כי ההחלטה לאישור כתבי השיפוי המתוקנים, אינה מבטלת את כתבי השיפוי הקיימים, אלא רק באה להוסיף להם.

7. ביטוח משנה להראל פנסיה כללית

מכח הסכם שנחתם בין החברה לבין הראל פנסיה, החל מחודש יולי 2013 העניקה החברה כיסוי ביטוח משנה, על בסיס פרופורציונאלי בשיעור של 95%, להתחייבויות הראל פנסיה כללית, בגין כיסויים ביטוחיים למקרי מוות או נכות המכוסים בהתאם לתקנון קרן הפנסיה הכללית. ביום 31 בדצמבר 2018 הסתיים הסכם ביטוח המשנה.

8. הסכם ביטוח משנה עם Interasco

החברה התקשרה בהסכם למתן ביטוח משנה יחסי לחברה האחות Interasco לשנים 2009 עד 2012, לגבי פעילותה של Interasco בתחום ביטוח בריאות פרט. שיעור ביטוח המשנה היחסי הינו 50%. פרמיות ביטוח המשנה שקיבלה החברה מ-Interasco מכח ההסכם האמור בשנת 2018 הסתכמו לסך של כ-1.0 מיליוני יורו, שהם כ-4.4 מיליוני ש"ח, בשנת 2017 הסתכמו לסך של כ-1.0 מיליוני יורו, שהם כ-4.1 מיליוני ש"ח ובשנת 2016 הסתכמו לסך של כ-1.1 מיליוני יורו, שהם כ-4.48 מיליוני ש"ח.

9. אופציות

לעניין אופציות שהוקצו לעובדים ונושאי משרה, ראה [באור 37](#).

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)**ה. התקשרויות עם בעלי שליטה ונושאי משרה (המשך)****10. הסכמים למתן שירותים**

- א. על-פי הסכם בין החברה האם לחלק מהחברות המוחזקות שלה, זכאית החברה האם לקבל דמי ניהול בשיעור של 0.5% מהפרמיה שגובות חברות הביטוח, דמי ניהול בשיעור של 3% מדמי הניהול שגובות החברות המנהלות של קופות הגמל ודמי ניהול בשיעור של 0.5% מדמי הגמולים שמתקבלים אצל החברות המנהלות של קרנות הפנסיה בקרנות הפנסיה המקיפות שבניהולן, וזאת בתמורה לשירותי ניהול וייעוץ שמעניקה החברה האם לחברות כאמור בתחומי שיווק, פיננסים, תכנון עסקי, השתתפות בדירקטוריונים ותחומי ניהול נוספים. תוקף ההסכם מיום 1 בינואר 2009, והוא ניתן לביטול בתום כל שנה קלנדרית. בהתאם לתנאי ההסכם, דמי הניהול בשיעור שנתי של 0.5% מדמי הגמולים השנתיים לא משולמים בגין דמי גמולים שיתקבלו מצה"ל. במסגרת אישור ההתקשרות כאמור, נקבעה לדמי הניהול שמשלמת הראל פנסיה להראל השקעות, תקרה בסך של 50 מיליוני ש"ח לשנה.
- ב. בחודש אוקטובר 2012 אישר דירקטוריון החברה התקשרות בהסכם עם הראל פיננסים ניהול השקעות בע"מ לגבי ניהול תיק השקעות של עתודות בגין ביטוח אלמנטרי. תיק ההשקעות כאמור הינו תיק השקעות נזיל שחלק מהותי ממנו מושקע באג"ח מדינה. דמי הניהול שמשלמת החברה עבור ניהול התיק כאמור הינם בשיעור שנתי של 0.1%, בתוספת מע"מ. ההסכם כאמור הינו בתוקף גם בתקופת הדוח.
- ג. בחודש אפריל 2013 התקשרה החברה בהסכם עם בססח, לפיו מעניקה החברה לבססח שירותים שונים ובכללם ייעוץ משפטי, שירותי back office, ניהול סיכונים, קשרי לקוחות ועוד. עבור שירותים אלו התחייבה בססח לשלם לחברה סך של 80,000 ש"ח לחודש. ההסכם הינו לתקופה של 5 שנים, כאשר לכל צד יש זכות לבטל את ההסכם בהודעה מראש בת 90 יום. בחודש אוגוסט 2016 אושרה תוספת להסכם זה כך שיכלול גם שירותי לוגיסטיקה, הכוללים בעיקר שירותים כגון: דואר, טיפול ברכבים, ליסינג וטלפוניה בגינם ישולמו לחברה 8,000 ש"ח נוספים לחודש. בחודש ינואר 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם במסגרתה הווארד תוקפו של ההסכם לחמש שנים נוספות ונקבע כי: (1) החל מחודש נובמבר 2018 השירותים שיוענקו לבססח ע"י החברה לא יכללו עריכת פרוטוקולים, תיאום ישיבות דירקטוריון וועדותיו והפצת חומרי רקע לישיבות אלו; (2) התמורה החודשית הכוללת שתשולם על ידי בססח להראל עבור כלל השירותים המוענקים על ידה במסגרת ההסכם תהיה 80,000 ש"ח. בחודש מרס 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם, במסגרתה הוקצו לבססח על ידי החברה 75% משרה לניהול סיכונים. בהמשך לאמור, התמורה החודשית שתשולם על ידי בססח לחברה עבור כלל השירותים שיוענקו לה עודכנה לסך של 91,000 ש"ח.
- ד. ביום 23 במרס 2016 אישר דירקטוריון החברה התקשרות עם הראל פיננסים ובססח שהנן חברות אחיות של החברה, לפיה תתקשר החברה עם בססח והראל פיננסים בהסכמי שכר דירה להשכרת שטחי משרד וחניות בבית המ.א.ה, נכס הנמצא בבעלות החברה.
- ה. התקשרות למתן שירות סילוק תביעות
- הטיפול בתביעות בגין פוליסות אחריות מקצועית רפואית נעשה באמצעות חברת MCI, שהינה בשליטה מלאה של מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (בה מחזיקה החברה כ-25%), וזאת לאור ידע וניסיון ייחודיים שיש לחברה זו בניהול וטיפול בתביעות בתחום הרשלנות הרפואית. החל מחודש דצמבר 2015, יישוב חלק מתביעות האחריות המקצועית הרפואית בגין שנות חיתום מסוימות, נעשה על ידי חברה משותפת בבעלות הראל (5%) ומבטחי המשנה Munich Re (75%) Swiss Re-1 (20%).
- ו. בחודש דצמבר 2017 התקשרה החברה עם סטנדרד ביטוחים בע"מ ("סטנדרד") בהסכם לפיו מעניקה סטנדרד לחברה שירותי שירות לקוחות, שיווק ומכירה. בגין שירותים אלה משלמת החברה לסטנדרד את עלות השירות בתוספת מרווח וכן סך חודשי של 100,000 ש"ח. ההסכם הינו לתקופה של 3 שנים, כאשר לחברה יש זכות לבטל את ההסכם בהודעה מראש בת 30 יום. התקשרות זו הינה באותם תנאים של ההסכם שנסיים בין הצדדים ביום 31 בדצמבר 2017.

באור 36 - יתרות ועסקאות עם בעלי עניין וצדדים קשורים (המשך)

ה. התקשרויות עם בעלי שליטה ונושאי משרה (המשך)

10. הסכמים למתן שירותים (המשך)

ז. התקשרות בין החברה לדקלה סוכנות לביטוח למתן שירותים

החל מיום 1 בינואר 2016, מוזגה הפעילות הביטוחית של דקלה לתוך החברה. החל מאותו מועד, חדלה דקלה מלהיות מבטח, שינתה את שמה לשם דקלה סוכנות לביטוח בע"מ והיא פועלת בהתאם לרשיון סוכנות ביטוח.

החברה התקשרה עם דקלה, בהסכם לפיו מעניקה דקלה שירותים לחברה החל מיום 1 בינואר 2016, למשך 24 חודשים. בהתאם להסכם כאמור מעניקה דקלה את השירותים הבאים: (א) שירותי יישוב תביעות ושרות לקוחות עבור מבוטחי סיעודי מושלם וקולקטיב עובדי וגימלאי קופת חולים; (ב) שירותי צירוף מבוטחים לתוכנית סיעודי מושלם; (ג) שירותי יישוב תביעות בקשר עם כל הפוליסות בהם דקלה שימשה כמבטח עובר להעברת הפעילות הביטוחית ו/או פוליסות נוספות של הראל; (ד) שירותי שיווק ומכירה של פוליסות ביטוח של הראל. ההתקשרות אושרה על-ידי ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה.

בגין שירותים אלה משלמת החברה לדקלה את עלות השירות לדקלה בתוספת מרווח. הסכם זה יוארך מאליה לתקופות נוספות בנות 24 חודשים בכל פעם, אלא אם הודיע מי מהצדדים על אי חידוש או הפסקת ההסכם בהודעה מראש ובכתב.

באור 37 - תשלום מבוסס מניות

א. ההוצאה שהוכרה בספרים

בשנים 2018 ו-2017 לא הייתה השפעה על הרווח והפסד של הקבוצה.

בשנת 2016 הוכרה בדוחות הכספיים הכנסה בעבור שירותים שהתקבלו מעובדים בסך של כמיליון ש"ח. עסקאות תשלום מבוסס מניות שהוענקו במהלך שנת 2009, 2010, 2011 ושנת 2012 על-ידי החברה למנהלים ועובדים בחברה ובחברות מאוחדות (להלן: "תוכנית 2009", "תוכנית 2010" ו"תוכנית 2011" בהתאמה) מתוארות להלן:

סה"כ	תוכנית 2011		תוכנית 2010			תוכנית 2009			
	הענקה שמינית 29 במרס	הענקה שביעית 26 במאי	הענקה שישית 15 במרס	הענקה חמישית 21 בדצמבר	הענקה רביעית 13 ביולי	הענקה שלישית 10 בפברואר	הענקה שניה 30 בנובמבר	הענקה ראשונה 6 ביולי	
	2012	2011	2010	2010	2010	2009	2009		
88,300	-	-	-	-	-	-	44,150	44,150	מספר האופציות שהוענקו למנכ"ל הראל ביטוח
101,533	-	-	-	-	-	-	-	101,533	מספר האופציות שהוקצו למנכ"ל שפרש
810,443	38,170	103,460	16,999	38,365	58,252	11,960	203,164	340,073	מספר האופציות שהוקצו לניצעים האחרים שנכללו בתוכנית
(101,533)	-	-	-	-	-	-	-	(101,533)	מספר האופציות שהוקצו למנכ"ל שפרש וחולטו
(156,063)	-	(40,064)	(5,791)	(14,322)	(48,851)	(50)	(23,295)	(23,690)	מספר האופציות שהוקצו וחולטו, עד לתאריך הדוח
(742,680)	(38,170)	(63,396)	(11,208)	(24,043)	(9,401)	(11,910)	(224,019)	(360,533)	מספר האופציות שהוקצו ומומשו, עד לתאריך הדוח
-	-	-	-	-	-	-	-	-	יתרת האופציות שטרם מומשו לתאריך הדוח
	1:10	1:10	1:10	1:10	1:10	1:10	1:10	1:10	יחס המרה
	29/03/2016	26/05/2015	15/03/2015	21/12/2014	13/07/2014	10/02/2014	30/11/2013	06/07/2013	מועד ההבשלה
	29/03/2019	26/05/2018	15/03/2018	21/12/2017	13/07/2017	10/02/2017	30/11/2016	06/07/2016	מועד הפקיעה
	-	-	-	-	-	-	61.70	48.84	שווי הוגן (בש"ח) למועד ההענקה
	-	-	-	-	-	-	-	50.74	למנכ"ל הראל ביטוח
	46.66	58.20	63.27	73.02	59.79	63.00	50.06	48.31	למנכ"ל הראל ביטוח שפרש
									לעובדים האחרים שנכללו בתוכנית

באור 37 - תשלום מבוסס מניות (המשך)

ב. התנועה בכתבי האופציה במהלך השנה

מספר האופציות	ממוצע משוקלל של תוספת המימוש בש"ח	
190,364	132.91	יתרה ליום 1 בינואר 2016
(17,517)	171.78	חולטו במהלך השנה
<u>(139,662)</u>	<u>119.80</u>	מומשו במהלך השנה
33,185	134.05	יתרה ליום 31 בדצמבר 2016
(50)	115.75	חולטו במהלך השנה
<u>(31,528)</u>	<u>109.71</u>	מומשו במהלך השנה
1,607	121.27	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
<u>(1,607)</u>	<u>115.65</u>	מומשו במהלך השנה
<u>-</u>	<u>-</u>	סך כל האופציות שקיימות במחזור ליום 31 בדצמבר 2018

ג. מדידת השווי ההוגן של האופציות למניות המסולקות במכשירים הוניים

חברת האם משתמשת במודל הבינומי למדידת השווי ההוגן של האופציות למניות המסולקות במכשירים הוניים. המדידה מתבצעת ביום הענקת האופציות למניות אשר מסולקות במכשירים הוניים, שכן מדובר באופציות המוענקות לעובדים.

להלן טבלה המציגה את הנתונים אשר שימשו במדידת השווי ההוגן של האופציות למניות המסולקות במכשירים הוניים, בהתאם למודל הבינומי לתמחור אופציות, לגבי התמחור הנייל:

הענקה ראשונה	הענקה שנייה	הענקה שלישית	הענקה רביעית	הענקה חמישית	הענקה שישית	הענקה שביעית	הענקה שמינית	
6 ביולי 2009	30 בנובמבר 2009	10 בפברואר 2010	13 ביולי 2010	21 בדצמבר 2010	15 במרס 2011	26 במאי 2011	29 במרס 2012	
34%	34%	34%	34%	33.5%	33.5%	33%	35.5%	תנודתיות צפויה במחירי המניה
1.6%	1%	1%	1%	1.2%	1.3%	1.8%	1.6%	שיעור ריבית חסרת סיכון
152.7	181.8	188.5	178.6	221.1	191.6	172.5	129.7	מחיר המניה במועד הענקת

התנודתיות הצפויה נקבעה על בסיס תנודתיות היסטורית של מחירי המניה. אורך חיי כתבי האופציה חושב על ידי המודל הבינומי בהתבסס על מכפילי מימוש מקובלים ובהתחשב, בין היתר, באפשרות הפסקה מוקדמת של העסקת העובדים (למעט חברי הנהלה בכירה בקבוצה). שיעור העזיבה המוקדמת של העובדים הנייל נאמד בכ-8% - 5% בשנה, בהתבסס על בחינת נתוני מדגם של השינויים במצבת העובדים בדרגים של הניצעים בשנים האחרונות. שיעור הריבית חסרת הסיכון נקבע בהתבסס על אגרות חוב ממשלתיות שקליות צמודות, כאשר יתרת התקופה שלהן שווה לאורך החיים הצפוי של כתבי האופציה.

חישוב השווי ההוגן אינו מביא בחשבון את העובדה, כי האופציות לא תירשמה למסחר בבורסה, תחילת תקופת המימוש של האופציות אינה תאריך הקצאתן אלא תאריך עתידי המותנה בהמשך העסקתם של הניצעים על-ידי החברה, כמפורט בתכנית המתאר, וכן אינו מביא בחשבון את המס שעשוי לחול בעת מימוש האופציות או מכירת מניות המימוש.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות

א. התחייבויות תלויות

קיימת חשיפה כללית, אשר לא ניתן להעריכה ו/או לכמתה, הנובעת, בין היתר, ממורכבותם של השירותים הניתנים על ידי הקבוצה למבוטחיה וללקוחותיה. מורכבות הסדרים אלו צופנת בחובה, בין היתר, פוטנציאל לטענות פרשניות ואחרות, עקב פערי מידע בין חברות הקבוצה לבין הצדדים האחרים לחוזה הביטוח ויתר מוצרי הקבוצה, הנוגעות לשורה ארוכה של תנאים מסחריים ורגולטוריים. לא ניתן לצפות מראש את סוגי הטענות שיועלו בתחום זה ואת החשיפה הנובעת מטענות אלו ואחרות בקשר עם מוצרי הקבוצה, המועלות, בין היתר, באמצעות המנגנון הדיוני הקבוע בחוק תובענות ייצוגיות.

פרשנות חדשה לאמור בפוליסות ביטוח ובמוצרים פנסיוניים ארוכי טווח עלולה לעיתים להשפיע על הרווחיות העתידית של הקבוצה בגין התיק הקיים, זאת בנוסף לחשיפה הגלומה בדרישות לפיצוי ללקוחות בגין פעילות העבר. כמו כן קיימת חשיפה בשל שינויים רגולטוריים והנחיות של הממונה, בחוזרים שהינם בתוקף ובטיוטות חוזרים שעדיין מתקיימים דיונים לגביהן, וכן ב"עמדות ממונה" ו"הכרעות עקרוניות" בנושאים שונים, שחלקם בעלי השלכות תפעוליות ומשפטיות נרחבות. חשיפה זו מוגברת בתחומי החסכון הפנסיוני והביטוח ארוך טווח, לרבות ביטוח בריאות. בתחומים אלו ההתקשרויות עם המבוטחים, העמיתים והלקוחות הינן לאורך שנים רבות במהלכן עשויים להתרחש שינויים במדיניות, ברגולציה ובמגמות הדין, לרבות בפסיקת בתי המשפט. זכויות אלו מנוהלות באמצעות מערכות מיכוניות מורכבות, אשר לאור השינויים כאמור, יש צורך להתאימן באופן שוטף. כל אלו יוצרים חשיפה תפעולית ומיכונית מוגברת בתחומים אלו. לחברה תכנית אכיפה במסגרתה היא פועלת לבדיקת עמידה בהוראות רגולטוריות ותיקון ליקויים ככל שמתגלים כאלו.

במסגרת שינויים רגולטוריים אלו, בשנת 2011 פרסם הממונה חוזר שעניינו טיוב נתוני זכויות עמיתים בגופים מוסדיים. החוזר מפרט את מסגרת הפעולות שעל גוף מוסדי לבצע על מנת להבטיח שרישום זכויות עמיתים במערכות המידע יהיה מהימן, שלם, זמין וניתן לאחזור. במסגרת החוזר נקבעו שלבי ביצוע פרויקט הטיוב. סיום פרויקט הטיוב נקבע ליום 30 ביוני 2016. החברה סיימה נכון למועד האמור את פעולות הטיוב במרבית הנושאים אשר נכללו במסגרת תכנית העבודה של הפרוייקט. יחד עם זאת, נותרו מספר נושאים אשר הטיפול בהם נמשך וימשך באופן שוטף גם לאחר המועד הקבוע לסיום הפרוייקט. בנוסף עוסקת החברה, בהתאם לדרישות החוזר, בטיוב שוטף ובשימור של פעולות הטיוב שבוצעו במסגרת הפרוייקט.

בנוסף, קיימת חשיפה כללית, הנובעת מכך שכנגד הגופים המוסדיים בקבוצה מוגשות מעת לעת תלונות לממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר ביחס לזכויות מבוטחים על פי פוליסות ביטוח ו/או הדין. תלונות אלו מטופלות באופן שוטף על ידי אגף תלונות הציבור בחברה. הכרעות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון בתלונות אלה, אם וככל שתינתן בהן הכרעה, עלולות להינתן אף כהכרעות רוחביות, החלות על קבוצות רחבות של מבוטחים. בהקשר זה ניתנה לאחרונה על-ידי רשות שוק ההון הכרעה בנושא רכישת כסויים ביטוחיים מתוך הפקדות לקופת גמל. בנוסף, לעיתים, הגורמים המתלוננים אף מאיימים כי ינקטו בהליכים ביחס לתלונתם במסגרת תביעה ייצוגית. לעת הזו, לא ניתן להעריך אם קיימת חשיפה בגין תלונות אלו ולא ניתן להעריך אם תינתן הכרעה רוחבית של הממונה בענין תלונות כנ"ל לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה. בנוסף, במסגרת המדיניות שמיישמת את החשיפה הפוטנציאלית לתלונות כנ"ל. לפיכך, לא נכללה הפרשה בגין החשיפה האמורה. בנוסף, במסגרת המדיניות שמיישמת רשות שוק ההון, ביטוח וחיסכון במשרד האוצר, להעמקת הבקורות והביקורות בגופים מוסדיים, רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון מקיימת מעת לעת ביקורות מעמיקות לגבי פעילותם של הגופים המוסדיים בקבוצה, במגוון תחומי הפעילות. בעקבות ביקורות אלו עלול משרד האוצר להטיל קנסות ו/או עיצומים כספיים וכן עלול ליתן הוראות לביצוע שינויים ביחס לפעולות שונות שנעשו, וזאת הן כלפי העתיד והן כלפי העבר. במקרים של הוראות כאמור לגבי העבר, עלולה רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון לדרוש השבת כספים או שינוי בתנאים כלפי המבוטחים ו/או העמיתים באופן שעלול להטיל חבויים כספיות על החברות הבנות של החברה ו/או להגדיל את החשיפה של החברות הבנות שהינן מבטח למגוון רחב יותר של אירועים ביטוחיים שיהיו מכוסים בשל ההנחיות כאמור בפוליסות שהונפקו.

במסגרת הביקורות שעורכת רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון התקיימו ומתקיימות בתקופת הדוח מספר ביקורות מעמיקות בתחומי הפנסיה, אקטואריה, ביטוח בריאות, ביטוח כללי, שירות לקוחות, ביטוח חיים, מערכות מידע, יישוב תביעות והלבנת הון.

במסגרת השקעות חברות הקבוצה בנכסי חוב, חתומות החברות המשקיעות על כתבי שיפוי, שאינם מוגבלים בסכום, אל מול הנאמנים לנכסי החוב. בכתבי שיפוי אלו, התחייבו חברות הקבוצה (כמו גם יתר המשקיעים באותם נכסי חוב) כלפי הנאמנים, לשפות את הנאמנים בגין כל הוצאה שתושט עליהם במסגרת הטיפול בהסדרי חוב, ככל שמטופלים על ידם וככל שהוצאה כאמור לא תשולם על ידי החברה שבבעלותה מצויים הנכסים. חברות הקבוצה מחזיקות במספר נכסי חוב מצויים בהליך הסדר, החשיפה בגין כתבי השיפוי שניתנו בגין נכסי חוב אלו, אינה מהותית.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

בקשר עם מיזוג הפעילות הביטוחית של דקלה להראל ביטוח, ובהתאם לבקשת קופת חולים כללית, אשר הנה הלקוח העיקרי של דקלה ואשר במסגרת ההתקשרות מולה, מעמידה דקלה שירותי תפעול וניהול של תוכנית השב"ן ושל התוכנית הסיעודית לחברי הקופה, חתמה הראל ביטוח על כתב שיפוי, במסגרתו התחייבה לשפות את שירותי בריאות כללית בגין נזקים שיגרמו לכללית, אם וככל שייגרמו, כתוצאה מפיצול הפעילות, בתנאים המפורטים בכתב השיפוי.

להלן פרטים על החשיפה בגין תובענות ייצוגיות ובקשות להכרה בתובענות כייצוגיות שהוגשו כנגד החברה ו/או החברות בקבוצה. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות המפורטות להלן, אשר בהן, להערכת ההנהלה, המתבססת, בין היתר, על חוות דעת משפטיות שקיבלה, אין זה יותר סביר מאשר לא ("more likely than not"), כי טענות ההגנה של החברה (או חברה בת) תידחינה ואישור התובענה כייצוגית יתקבל, או שקיימים סיכויים של 50% ומעלה כי בסופו של הליך התקבלנה טענותיה של החברה (או חברה בת) שסביר כי הסדר פשרה מוצע, אשר אינו כולל התחייבות מהותית לתשלום כספי יתקבל, לא נכללה הפרשה בדוחות הכספיים. בבקשות לאישור תובענות כייצוגיות בהן, ביחס לתביעה, כולה או חלקה, יותר סביר מאשר לא כי טענות ההגנה של החברה עלולות להדחות, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי הנהלת החברה ו/או הנהלות חברות מאוחדות. להערכת הנהלת החברה, המתבססת בין היתר על חוות דעת משפטיות שקיבלה, נכללו בדוחות הכספיים הפרשות נאותות, במקום בו נדרשו הפרשות, לכיסוי החשיפה המוערכת על ידי החברה ו/או חברות מאוחדות.

בבקשות לאישור תובענה כייצוגית בסעיפים 49, 50 ו-51 להלן, לא ניתן בשלב ראשוני זה להעריך את סיכוי הבקשה לאישור התובענה כייצוגית, ולפיכך לא נכללה בדוחות הכספיים הפרשה בגין תובענות אלו.

1. בחודש ינואר 2008 הוגשה נגד החברה ונגד 4 חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות") תובענה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית. עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות גבו "תשלום גורם תת שנתיות" (תשלום אותו רשאיות חברות הביטוח לגבות כאשר תעריך הביטוח נקבע בסכום שנתי, אולם התשלום בפועל מבוצע במספר תשלומים) שלא כדין. לטענת התובעים, הנזק שנגרם לתובעים מסתכם לסך של 1,683.54 ש"ח לכל שנת ביטוח. להערכת התובעים, סכום התביעה בגין כל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג כנגד כלל הנתבעות הינו כ- 2.3 מיליארדי ש"ח, מתוך זה סך של כ- 307 מיליוני ש"ח כנגד החברה הראל ביטוח. ביום 1 בפברואר 2010 אישר בית המשפט בקשה להסדר דינוי בין הצדדים, לפיה התובע ימחק מהבקשה והתובענה את הטענה כי הראל ביטוח גבתה שיעור תשלום גורם תת שנתיות העולה על השיעור המותר גם בגין פוליסות שהונפקו לפני 1992. בהתאם להוראת בית המשפט, התובע הגיש תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית מתוקנת. ביום 29 בדצמבר 2013 הגיש הממונה את עמדתו, התומכת בעמדת הנתבעות כי אין מניעה לגבות תת שנתיות על גורם הפוליסה, על רכיב החסכון בביטוח חיים המשולב בחסכון ועל פוליסות ריסק אחרות, לרבות סיעוד, אבדן כושר עבודה ונכות מתאונה. ביום 19 ביולי 2016 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית בקשר עם גביית גורם תת שנתיות על רכיב הפרמיה המכונה גורם הפוליסה ועל רכיב החסכון בפוליסות ביטוח חיים משולבות בחסכון, וכן בקשר עם גביית גורם תת שנתיות בפוליסות בריאות, נכות, מחלות קשות, אובדן כושר עבודה וסיעוד. בחודש דצמבר 2016 הוגשה בקשת רשות ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי בתל-אביב. בעקבות החלטת בית המשפט העליון מחודש ינואר 2017 השיבו המשיבים לבקשה למתן רשות ערעור על החלטה לאישור התובענה כייצוגית, והבקשה נשמעה בפני הרכב. בחודש אפריל 2017 נעתר בית המשפט העליון לבקשה לעיכוב ביצוע שהגישו הנתבעות וקבע כי הדיון בערכאה הדיונית יעוכב עד להכרעה בבקשת רשות ערעור ובערעור. ביום 31 במאי 2018 קיבל בית המשפט העליון את בקשת רשות הערעור, דן בה כבערעור וקיבל אותו תוך ביטול פסק דינו של בית המשפט המחוזי ודחיית בקשת אישור התובענה כייצוגית. ביום 26 ביוני 2018 הומצאה לחברה בקשה לקיום דיון נוסף בפסק הדין, אשר הגישו התובעים לבית המשפט העליון.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

2. בחודש אפריל 2008 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בירושלים, נגד החברה ונגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"), תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית. עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות נוהגות לזכות מבוטחות נשים, בהגיען לגיל פרישה, בגין פוליסות ביטוח מנהלים ישנות שנמכרו עד שנת 2000, בגמלה חודשית נמוכה מזו שמקבל מבוטח גבר בנתונים זהים, וזאת בשל הנימוק, כי תוחלת החיים של נשים גבוהה יותר. לעומת זאת, הנתבעות גובות מהנשים פרמיית "ריסק" בשיעור זהה לזה שהן גובות מגברים על אף ששיעור התמותה של נשים, בתקופת כיסוי "הריסק", לכאורה, נמוך יותר. התובעות טוענות, כי התנהלות זו של הנתבעות יוצרת אפליה של מבוטחות שהינן נשים, בניגוד להוראות הדין. ביום 17 באוגוסט 2014 אישר בית הדין האזורי לעבודה בירושלים את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית. הקבוצה שאושרה לעניין התובענה הייצוגית כוללת נשים שיש להן או שהיה להן פוליסות ביטוח אצל ארבע המשיבות, ואשר בחישוב פרמיית הריסק שלהן לא נעשתה אבחנה בין תעריפי נשים לתעריפי גברים. בחודש דצמבר 2014 הנתבעות הגישו לבית הדין הארצי לעבודה בירושלים, בקשת רשות ערעור על החלטה זו. במקביל, בית הדין האזורי לעבודה קיבל את בקשת הנתבעות לעכב את ההליך בפניו עד להחלטה בבקשת רשות ערעור. בחודש אפריל 2015 החליט בית הדין הארצי לעבודה ליתן לנתבעות רשות ערעור על ההחלטה. במסגרת הדיון שהתקיים בערעור הורה בית הדין על העברת החומר לממונה לצורך קבלת עמדתו. בחודש דצמבר 2016 הוגשה לבית המשפט עמדת הממונה התומכת בעמדת חברות הביטוח ולפיה אין מקום לדון בתובענה כתביעה ייצוגית משאין מדובר באפליה פסולה.

3. בחודש אפריל 2010 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז בפתח תקווה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד 4 חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי במקרה של הפסקת הביטוח במהלך חודש כלשהו, לאחר שפרמיית הביטוח בגין חודש זה נגבתה על ידי הנתבעות מראש, נמנעות כביכול הנתבעות מלהחזיר למבוטחים את החלק היחסי, העודף, של פרמיית הביטוח בגין אותו חודש או לחילופין הן מחזירות, כביכול, את פרמיית הביטוח בערכים נומינליים בלבד. הנזק הכולל לכלל חברי הקבוצה, הנתבע במצטבר מכל הנתבעות, מסתכם להערכת המבקשים בסכום של כ- 225 מיליוני ש"ח לתקופה של 10 שנים (התובעים לא ייחסו סכום ספציפי לכל אחת מהנתבעות בנפרד). סכום התביעה האישית של התובעים מהחברה הינו בסך של 80 ש"ח. בחודש דצמבר 2011 הורה בית המשפט על מחיקת טענות התובעים בכל הקשור לסעיף 28 א' לחוק חוזה הביטוח ובכל הקשור למבוטחים שהפוליסה שלהם פקעה חלקית או זמנית. בחודש נובמבר 2014 הוגשה לבית המשפט עמדת הממונה, כי הוראות הפוליסה הן המחייבות לעניין אופן גביית הפרמיה לאחר פטירת המבוטח או בתקופה שלאחר ביטול הפוליסה וכי חוות הדעת האקטוארית שהוגשה לבית המשפט מטעם הנתבעות אינה מלאה לצורך ההוכחה כי הנתבעות תמחרו את הפרמיה באופן שמעיד שהן לקחו בחשבון את העובדה כי פרמיות הביטוח לא יוחזרו למבוטחים בגין התקופה שלאחר פטירת המבוטח או בתקופה שלאחר ביטול הפוליסה. ביום 23 ביוני 2015 אישר בית המשפט המחוזי מרכז-לוד באופן חלקי את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית. נגד החברה אישר בית המשפט את ניהולה של התובענה כתובענה ייצוגית, אך ורק בנושא צירוף הפרשי הצמדה וריבית בעת השבת דמי הביטוח שנגבו בחודשים שלאחר חודש ביטול חוזה הביטוח או שלאחר קרות מקרה הביטוח. בחודש ספטמבר 2016 הוגש לאישורו של בית המשפט הסכם פשרה, במסגרתו, הוסכם, בין היתר, כי החברה תתרום 60% מסכום ההחזר הכולל שלה ביחס לעילה הראשונה, כפי שהוגדרה בהסכם הפשרה ובהתאם לדוח הבודק שימונה לבחינת הסכם הפשרה, ו- 80% מסכום ההחזר הכולל שלה בגין העילה השנייה, כפי שהוגדרה בהסכם הפשרה ובהתאם לדוח הבודק שימונה כאמור. כמו כן, נקבעו בהסכם הפשרה הוראות ביחס להתנהלות עתידית במקרים של ביטול פוליסות נשוא התביעה. תוקפו של הסכם הפשרה מותנה באישור בית המשפט. בחודש מרס 2017 הגיש היועץ המשפטי לממשלה את עמדתו ביחס להסדר הפשרה, הכוללת הערות שונות ובהן, בין היתר, כי יש למנות בודק אשר יבחן את הסכם הפשרה טרם אישורו וכי הוא מבקש להגיש עמדה משלימה לאחר קבלת חוות דעת הבודק ובחינתה. בחודש יוני 2017 הורה בית המשפט על מינוי בודק להסכם הפשרה.

4. בחודש מאי 2011 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד 3 חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה כי הנתבעות גובות שלא כדין, כביכול, תשלום הקרוי "גורם פוליסה" ו/או "דמי ניהול אחרים" בשיעור נכבד מן הפרמיה המשולמת ללא הסכמתם או ידיעתם וללא קיומו של תנאי המאפשר גבייה כאמור בהוראות הפוליסות. התובעים טוענים, כי בהתאם להוראות הממונה ברשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון ("הממונה") הותר לחברות לגבות "גורם פוליסה" בתנאים מסוימים, אך לטענתם בנוסף על אישור הממונה כאמור, על הנתבעות לעגן את גביית "גורם הפוליסה" בהסכמה חוזית מול המבוטח. הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה נגד כלל הנתבעות מסתכם להערכת התובעים בסכום של 2,325 מיליוני ש"ח ונגד החברה, בהתאם לחלקה בשוק בכ- 386 מיליוני ש"ח. ביום 10 ביוני 2015 הוגשה לבית המשפט בקשה לאישור הסדר פשרה מטעם הצדדים.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

4. (המשך)

בית המשפט מינה בודק להסדר הפשרה. על פי הסכם הפשרה שהוצע, התחייבו הנתבעות להשיב לחברי הקבוצה סכום כולל של מאה מיליוני ש"ח, בגין גביית גורם פוליסה בעבר. חלקה של החברה בסכום האמור שווה לארבעה-עשר מיליוני ש"ח. בנוסף, כל אחת מן הנתבעות התחייבה להפחית את הגבייה העתידית מחברי קבוצה אלו, בגין גורם הפוליסה, בשיעור של 25% ביחס לסכום הגבייה בפועל. כך הסכימו הנתבעות לשאת בגמול לתובע הייצוגי ובשכר טרחת בא כוחו, בסכום שייפסק על ידי בית המשפט. בהחלטתו מיום 21 בנובמבר 2016 דחה בית המשפט את הסדר הפשרה ואישר באופן חלקי את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית בעילה של הפרת פוליסת הביטוח בשל גביה ללא בסיס משפטי של עמלת "גורם הפוליסה" באופן שפגע בחיסכון שנצבר לטובת המבוטח החל משבע שנים קודם למועד הגשת התביעה. הסעדים שיתבעו במסגרת התובענה הייצוגית יהיו תיקון ההפרה על דרך של עדכון החיסכון הצבור לטובת המבוטח בסכום החיסכון הנוסף שהיה נצבר לטובתו אילו לא היה נגבה גורם הפוליסה או פיצוי המבוטח בסכום האמור, וכן הפסקת גביית גורם הפוליסה מעתה ואילך. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית הינה מבוטחי הנתבעות בפוליסות ביטוח חיים משולבות חיסכון שנערכו בין השנים 1992-2003, אשר החיסכון שנצבר לטובתם נפגע בשל גביית גורם הפוליסה. בחודש מאי 2017, הגישו הנתבעות, לבית המשפט העליון, בקשת רשות ערעור על ההחלטה במסגרתה נדחה הסדר הפשרה ואושרה באופן חלקי הבקשה לאישור התביעה כייצוגית. בחודש יוני 2017 נעתר בית המשפט העליון לבקשת הנתבעות והורה על התליית ההליך בביהמ"ש המחוזי. בחודש ספטמבר 2018 הוגשה תשובת היועץ המשפטי לממשלה לבקשת רשות הערעור, לפיה עמדתו של היועץ המשפטי לממשלה הינה כי צדק בית המשפט המחוזי מרכז בהחלטתו שלא לאשר את הסדר הפשרה ולאשר באופן חלקי את הבקשה לאישור התביעה כייצוגית. בחודש פברואר 2019 נמחקה בקשת רשות הערעור, לאחר שהנתבעות קיבלו את המלצת בית המשפט העליון למשיכת בקשת רשות הערעור תוך שמירת מלוא טענותיהן וזכויותיהן.

5. בחודש יולי 2012 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית נגד החברה ונגד ארגון נכי צה"ל (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי בפוליסה קבוצתית לביטוח חיים לחברי ארגון נכי צה"ל קיים, כביכול, כיסוי ביטוחי כאשר מקרה הביטוח מתרחש במהלך השנה שבין הגיע המבוטח לגיל 75 ועד הגיעו לגיל 76, בעוד שהחברה מעניקה כיסוי למקרי ביטוח שמתרחשים עד הגיע המבוטח לגיל 75 בלבד. הנוק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה, מסתכם להערכת הנתבעות בסכום של כ- 46 מיליוני ש"ח. ביום 5 ביוני 2014 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית. הקבוצה שאושרה הינה כל המוטבים של נכי צה"ל שנפטרו בין השנים 2006 ועד 2012, לאחר שמלאו להם 75 שנים ובטרם מלאו להם 76 שנים, אשר אירע להם מקרה ביטוח לאחר הגיעם לגיל 75 ובטרם מלאו להם 76 שנים ואשר לא קיבלו את תגמולי הביטוח מהראל ביטוח. ביום 6 ביולי 2014 הגישו הנתבעות, לבית המשפט העליון, בקשת רשות ערעור על החלטה זו. בחודש נובמבר 2014 הורה בית המשפט העליון על עיכוב ההליכים בבית המשפט המחוזי בתל אביב עד למתן החלטה אחרת. בהתאם להמלצת בית המשפט משכו הנתבעות בחודש דצמבר 2015 את בקשת הערעור. לפיכך, הופסק עיכובם של ההליכים בבית המשפט המחוזי. בהחלטתו מיום 20 במרס 2016 הורה בית המשפט המחוזי בתל אביב על הרחבת הקבוצה כך שתכלול גם את מוטביהם של נכי צה"ל שנפטרו בין השנים 2013 עד 2016. בית המשפט הורה על קבלת עמדת הממונה במחלוקת נשוא התובענה. בחודש ספטמבר 2018 התקבלה עמדת הממונה, לפיה מאחר ומדובר במחלוקת הנוגעת לפרשנות מסמכי פוליסה, רשות שוק ההון לא רואה לנכון להביע עמדתה בעניין.

6. בחודש דצמבר 2012 הוגשה לבית המשפט המחוזי תל אביב תובענה ובקשה להכיר בה כתובענה ייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה משלמת, כביכול, את גמלת הביטוח הסייעודי החודשית, למבוטחים בפוליסה הקבוצתית של הסתדרות המורים בישראל ("הפוליסה"), בהתאם למדד הידוע בתחילת החודש ולא לפי המדד הידוע במועד התשלום. בנוסף נטען, כי החברה משלמת, כביכול, את גמלת הסייעוד ללא הצמדה למדד הבסיס המופיע בפוליסה אלא על פי מדד הבסיס שפורסם חודשיים מאוחר יותר, וזאת, לכאורה, בניגוד להוראות הפוליסה. התובעת אינה מציינת בבקשה את סכום הנוק הכולל הנתען על ידה לגבי כלל חברי הקבוצה. הצדדים מנהלים הליך גישור. בחודש דצמבר 2018 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, כי ישולמו למבוטחים בפוליסה הפרשי מדד בגין תגמולי סיעוד שחושבו שלא על פי מדד הבסיס הקבוע בפוליסה, וכן כי ישולמו הפרשי מדד בגין תגמולי סיעוד שחושבו שלא על פי המדד הידוע במועד התשלום בפוליסות שנקבע בהן, כי התשלום יהיה צמוד למדד הידוע במועד התשלום. כמו כן נקבעו הוראות לעניין אופן ביצוע תשלומים בעתיד לחברי הקבוצה. תוקפו של הסכם הפשרה מותנה באישור בית המשפט.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

7. בחודש מאי 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה כי החברה נמנעת, כביכול, מלשלם תגמולי ביטוח למבוטחיה, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית, החל ממועד קרות מקרה הביטוח ועד מועד תשלום תגמולי הביטוח, ולחילופין, החל מחלוף 30 יום מהגשת הדרישה לקבלת תגמולי ביטוח ועד למועד תשלום תגמולי הביטוח. הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם בסכומים שנעים בין כ- 168 מיליוני ש"ח לכ- 807 מיליוני ש"ח. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט. ביום 30 באוגוסט 2015 קיבל בית המשפט המחוזי בתל-אביב באופן חלקי את בקשת האישור, באופן שניהולה של התביעה כתובענה ייצוגית אושר ביחס לטענה בדבר אי תשלום ריבית כנדרש בסעיף 28 (א) לחוק חוזה הביטוח ("החוק") והבקשה נדחתה ככל שהיא מתייחסת לטענה כי החברה אינה מצמידה את תגמולי הביטוח בהתאם להוראות סעיף 28(א) לחוק. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה ביחס לחברה על פי כתב התביעה המתוקן, מסתכם להערכת התובעים בסכום של כ- 120 מיליוני ש"ח. בחודש אוקטובר 2015 הוגשה בקשת רשות ערעור על החלטה לאשר את הבקשה כייצוגית. בהתאם להמלצת בית המשפט משכו הנתבעות בחודש אוגוסט 2016 את בקשת רשות הערעור.
8. בחודש יולי 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה נמנעה, כביכול, מלפרסם באתר האינטרנט שלה מידע מלא בקשר לסכומי הביטוח שישולמו למבוטחים כפיצוי כאשר הניתוח מומן על ידי גורם אחר שאינו המבטח, וזאת כביכול בניגוד להוראות חוזר הממונה "פירוט תגמולי ביטוח בתוכניות לביטוח בריאות" ובמטרה, לכאורה, להפחית את סכומי תגמולי הביטוח המגיעים למבוטחים על פי הפוליסות. הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם בסכום של כ- 35 מיליוני ש"ח. בחודש מרס 2016 הוגש הסכם פשרה לאישור בית המשפט. בחודש יוני 2016 הוגש הסכם פשרה מתוקן לאישורו של בית המשפט בהתאם להערות בית המשפט. בחודש ספטמבר 2016 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה לפיה הוא אינו מתנגד להסדר הפשרה ומותיר את ההכרעה לאישורו בידי בית המשפט. במסגרת עמדתו העיר היועץ המשפטי לממשלה מספר הערות בנוגע לנוסח ההסדר. בחודש ינואר 2017 מינה בית המשפט בודק להסדר הפשרה. בחודש נובמבר 2017 הוגשה לבית המשפט חוות דעת הבדק ולפיה מנגנון הפיצוי שנקבע בהסדר הפשרה סביר והוגן. בחודש אוגוסט 2018 הוגשה לבקשת בית המשפט חוות דעת משלימה של הבדק בנושאים שונים ולפיה מנגנון הפיצוי שנקבע בהסדר הפשרה הינו סביר והוגן. בחודש מרס 2019 הוגש הסדר פשרה מעודכן לאישורו של בית המשפט.
9. בחודש אוקטובר 2013 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי הראל ביטוח נמנעה, כביכול, מלשלם למבוטחים שביצעו ניתוחים במימון מלא או חלקי של קופת החולים שלהם פיצוי בשיעור מחצית מהסכום שנחסך לה מעלות המלאה של הניתוח בשל השתתפות קופת החולים. הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם בסכום של כ- 14 מיליוני ש"ח. בחודש מרס 2016 הוגש הסכם פשרה לאישור בית המשפט. בחודש יוני 2016 הוגש הסכם פשרה מתוקן לאישורו של בית המשפט בהתאם להערות בית המשפט. בחודש ספטמבר 2016 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה לפיה הוא אינו מתנגד להסדר הפשרה ומותיר את ההכרעה לאישורו בידי בית המשפט. במסגרת עמדתו העיר היועץ המשפטי לממשלה מספר הערות בנוגע לנוסח ההסדר. בחודש ינואר 2017 מינה בית המשפט בודק להסדר הפשרה. בחודש נובמבר 2017 הוגשה לבית המשפט חוות דעת הבדק ולפיה מנגנון הפיצוי שנקבע בהסדר הפשרה סביר והוגן. בחודש אוגוסט 2018 הוגשה לבקשת בית המשפט חוות דעת משלימה של הבדק בנושאים שונים ולפיה מנגנון הפיצוי שנקבע בהסדר הפשרה הינו סביר והוגן. בחודש מרס 2019 הוגש הסדר פשרה מעודכן לאישורו של בית המשפט.
10. בחודש אפריל 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") ("דקלה"). עניינה של התובענה בטענה, כי דקלה משלמת, כביכול, את תגמולי הביטוח למבוטחים בפוליסת ביטוח בריאות קבוצתית "מושלם לעובד גמלאים" של גמלאי קופ"ח כללית ובני משפחותיהם ("הפוליסה"), בהתאם למדד הידוע בתחילת החודש ולא לפי המדד הידוע במועד התשלום בניגוד להוראות הדין ("העילה הראשונה") וכן כי דקלה העלתה, כביכול, למבוטחים בפוליסה את דמי הביטוח, כביכול, ללא כל ביסוס ובניגוד כביכול להוראות הפוליסה והדין ("העילה השנייה"). הנזק הנטען הכולל לכלל חברי הקבוצה מסתכם לסכום של כ- 21.5 מיליוני ש"ח (סך של כ- 19 מיליוני ש"ח ביחס לעילה הראשונה וסך של כ- 2.5 מיליוני ש"ח ביחס לעילה השנייה).

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

11. בחודש אפריל 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה, בין היתר, בטענה, כי החברה משלמת למבוטחים בפוליסת ביטוח אובדן כושר עבודה וסיעוד משתתפת ברווחים מסוג "חיונית" (להלן: "הפוליסה") סכום פיצוי חודשי (המורכב מ"פיצוי חודשי" ו- "יתרת הבונוס"), המחושב, לכאורה, בניגוד להוראות הפוליסה וכן כי החברה אינה משלמת, לכאורה, למבוטחים בפוליסה את הבונוס שהצטבר להם עד למועד תשלום הפיצוי החודשי הראשון על פי הפוליסה. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, מסתכם לסכום של כ- 381 מיליוני ש"ח. בחודש מרס 2019 אישר בית המשפט המחוזי בתל אביב את ניהול התביעה כתובענה ייצוגית. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית הינה כל המבוטחים בפוליסות ביטוח חיים משתתפות ברווחים המנוהלות בחברה, אשר במסגרתן תגמולי הביטוח משולמים על יסוד נוסחת Rm.

12. בחודש יוני 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") ("דקלה"). עניינה של התובענה בטענה, כי בהתאם להוראות פוליסת הביטוח הסייעודי הקבוצתית לחברי שירותי בריאות כללית "סיעודי מושלם פלוס" (להלן: "הפוליסה") דקלה אינה משלמת למבוטחים, המצויים במצב סיעודי, תגמולי ביטוח בגין הימים בהם היו מאושפזים בבית חולים כללי או שיקומי וכי ימים אלו אינם נכללים במניין הימים לחישוב תקופת ההמתנה הקבועה בפוליסה, וזאת, כביכול, בניגוד להוראות הממונה ולהוראות הדין. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, מסתכם, להערכת התובעת, לסכום של כ- 35 מיליוני ש"ח. בית המשפט העביר את הבקשה לקבלת עמדת הממונה ביחס למחלוקות נשוא הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש ינואר 2016 הוגשה עמדת הממונה במסגרתה הובהר כי אין בהגדרת מקרה הביטוח בפוליסה משום הפרה של הוראות רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון וכי הפוליסה מושהה הבקשה אושרה באופן פרטני על ידי רשות שוק ההון, הביטוח והחיסכון. בחודש דצמבר 2018 דחה בית המשפט את הבקשה לאשר את התביעה כייצוגית בטענה כי אי תשלום תגמולי הביטוח בגין תקופת האשפוז עומדת בניגוד להוראות הממונה, אך אישר את ניהולה כתובענה ייצוגית בעילה של הפרת חוזר ביטוח שעניינו גילוי נאות למבוטח בעת ההצטרפות לפוליסות לביטוח בריאות. הקבוצה שבשמה תנוהל התובענה הייצוגית הינה כל מבוטחי דקלה, אשר רכשו פוליסת ביטוח סיעודי לאחר יום 1.10.2001, אשר קמה להם זכות תביעה לתגמולי ביטוח בתקופה שבין 29.5.2011 ועד ליום 29.5.2014 ואשר בטופס הגילוי הנאות שצורף לפוליסה שרכשו אין ציון/הפניה לסעיף הקובע כי מועד קרות מקרה הביטוח הוא המועד שבו נכנס המבוטח לראשונה למצב מזכה, או המועד שבו שוחרר המבוטח מאשפוז בבית חולים כללי או שיקומי, לפי המאוחר מבניהם.

13. בחודש יולי 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי מחוז מרכז-לוד בקשה לאישור תביעה כתובענה ייצוגית נגד הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ ונגד ארבע חברות מנהלות אחרות של קרנות פנסיה (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מעלות את דמי הניהול, המשולמים על ידי עמיתים בקרנות פנסיה מתוך החיסכון שהצטבר (יתרה צבורה), לשיעור המקסימלי המותר על פי הדין, במועד בו העמיתים הופכים לפנסיונרים, מקבלים גמלת זקנה והם אינם יכולים עוד לנייד את החיסכון הפנסיוני שלהם. באופן כזה, הנתבעות, כביכול, מפעילות את זכותן החוזית, המוקנית להן על פי הוראות תקנון קרן הפנסיה, באופן פסול, חסר תום לב ובניגוד להוראות הדין. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקשות התובעות לייצג, מסתכם, להערכת התובעות, לסכום של כ- 48 מיליוני ש"ח כנגד כלל הנתבעות. בית המשפט העביר את הבקשה לקבלת עמדת הממונה בשאלות העולות מבקשת האישור. בחודש ספטמבר 2017 הוגשה עמדת הממונה התומכת בעמדת הנתבעות לפיה אין להשוות בין שיעור דמי הניהול הנגבים מעמית בתקופת החיסכון לשיעור דמי הניהול הנגבים ממקבל קצבה לאחר פרישתו, היות שמדובר בשתי תקופות שונות ובעלות מאפיינים שונים. דמי הניהול לאחר הפרישה נקבעים מחדש בעת הפרישה וללא קשר לשיעור דמי הניהול בטרם הפרישה ולכן אין מדובר בהעלאה של דמי הניהול, אלא בקביעת שיעור של דמי ניהול לתקופת הפרישה. לפיכך, "חוזר דמי ניהול" המתייחס לחובת מתן הודעה לעמיתים על ידי החברות המנהלות כלל אינו חל ביחס לקביעת דמי ניהול לפנסיונרים; וחובת מתן ההודעה על שינוי בדמי הניהול מכוח החוזר לא חלה על החברות המנהלות שעה שמדובר במקבלי קצבה. הצדדים מנהלים הליך גישור.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

14. בחודש נובמבר 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי מחוז מרכז-לוד בקשה לאישור תביעה כתובענה ייצוגית נגד החברה וסטנדרד ביטוחים בע"מ וכן נגד חברת ביטוח נוספת וסוכנות ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי במקרים בהם מחזיקי כרטיסי אשראי של ישראל וכאל מתקשרים למוקד המכירות של חברות הביטוח הנתבעות, על מנת להפעיל פוליסה לביטוח נסיעות לחו"ל, אותה הם זכאים לקבל ללא עלות ("הפוליסה הבסיסית"), הנתבעות משווקות להן, כביכול, "הרחבות" או "תוספות" לפוליסה הבסיסית, כאשר למעשה, נמכרות להם, כביכול, פוליסות מדף מלאות המקנות כיסוי מן השקל הראשון וכוללות כיסויים חופפים לכיסויים הכלולים בפוליסה הבסיסית. זאת, בעלות מלאה וללא הפחתת שווייה של הפוליסה הבסיסית. בכך, לטענת התובעים, בין היתר, מטעות הנתבעות, לכאורה, את המבוטחים, מפרות את חובות הגילוי, פועלות בניגוד להוראות הדין ועושות עושר ולא במשפט. בהתאם לתובענה, הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג מסתכם, להערכת התובעים, לסכום כולל של כ- 270 מיליוני ש"ח. בחודש אוגוסט 2018 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, כי החברה תעמיד לרשות חברי הקבוצה הזכאים, כהגדרתם בהסכם הפשרה, כמות מוגדרת של ימי ביטוח נסיעות לחו"ל ללא תשלום, אשר יהיו ניתנים לניצול בהתאם להוראות הסכם הפשרה. תוקפו של הסכם הפשרה מותנה באישור בית המשפט.
15. בחודש אוגוסט 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") ("דקלה"). עניינה של התובענה בטענה, כי בעת יישוב תביעות בביטוח סיעודי, מפצלת דקלה, כביכול, לצורך בחינת קיומו של מקרה הביטוח, את פעולות היומיום לחלקי גוף, תוך בחינה כמותית דווקנית של יכולת המבוטח לבצע כל אחת מן הפעולות. זאת, באופן המרוקן, כביכול, מתוכן את חוזרי הממונה, אשר על פיהם עליה לבצע, כביכול, בחינה מהותית של יכולת זו, ובניגוד לעמדת הממונה בנושא זה מחודש ינואר 2015. בכך מפרה דקלה, לטענת התובעת, את הוראות פוליסת הביטוח, מתארת תיאור מטעה את עסקת הביטוח, עושה עושר ולא במשפט ומפרה חובה חקוקה. נזקה האישי הנטען של התובעת מוערך בסך של כ- 59 אלפי ש"ח והנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקשת התובעת לייצג, מסתכם, להערכת המבקשת, לסכום של כ- 75.6 מיליוני ש"ח.
16. בחודש ספטמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") ("דקלה") ונגד שלוש חברות ביטוח אחרות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות אימצו, כביכול, עמדה פרשנית לפיה לצורך הכרה במבוטח במסגרת בירור תביעת סיעוד כמי שמתקיים לגביו מצב של "אי שליטה על סוגרים", על מצב זה להיות תוצאה של מחלה או ליקוי אורולוגיים או גסטרואנטרולוגיים בלבד. זאת, כביכול, בניגוד להוראות פוליסות הביטוח. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג, אך הם מעריכים אותו במאות מיליוני שקלים. הליך הגישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט.
17. בחודש ספטמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ ונגד 4 חברות נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות הפרו, כביכול, את חובות הנאמנות שהן חבות כלפי העמיתים בקופות הגמל שבניהולן בכך שתיגמלו את סוכני הביטוח בעמלות בשיעור הנגזר מדמי הניהול, הנגבים על-ידיהן מן העמיתים ובכך תיגמלו את הסוכנים בסכום הגדל ככל שגדלים דמי הניהול ובטענה כי הנתבעות, עשו, כביכול, עושר ולא במשפט בכך שיצרו, כביכול, מנגנון שמטרתו להעלות את דמי הניהול לטובת הסוכנים והחברות המנהלות. התובעים מעריכים את הנזק לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בסך של כ- 300 מיליוני ש"ח לשנה מאז שנת 2008 ובסך הכל כ- 2 מיליארד ש"ח.
18. בחודש ספטמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מפצה מבוטחים, שעברו ניתוח בבית חולים ציבורי בסכום השווה ל- 25% בלבד משכר מנתח הסכם של החברה בעוד שלפי הוראות הפוליסה, עליה לפצותם, לכאורה, בסכום השווה ל- 50% משכר מנתח הסכם בגין הניתוח הרלבנטי. בכך, מפרה החברה, לטענת התובע, את הוראות הפוליסה, פועלת ברשלנות, בחוסר תום לב והטעיה ומפרה את הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981. התובע מעריך את הנזק לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בסך של כ- 13.1 מיליוני ש"ח.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

19. בחודש נובמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד דקלה סוכנות לביטוח בע"מ (בשמה הקודם "דקלה חברה לביטוח בע"מ") ("דקלה") ונגד שירותי בריאות כללית ("כללית") (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בפוליסת הביטוח הסייעודי הקבוצתית לחברי שירותי בריאות כללית "סייעודי מושלם פלוס" (להלן: "הפוליסה"). לטענת התובע, במקרים בהם קיים מעבר מתקופת זכאות אחת ("תקופת הזכאות הראשונה"), לתקופת זכאות אחרת, בה זכאי המבוטח לתגמולי ביטוח מופחתים ביחס לתקופת הזכאות הראשונה ("תקופת הזכאות השנייה"), וכאשר המעבר בין תקופות הזכאות נעשה לאחר ה-1 לחודש קלנדר, משולמים לו תגמולי ביטוח על פי הסכום המופחת, עבור כל החודש בו נעשה המעבר כאמור ("עילת התביעה הראשונה"). כך, שלטענת התובע נגרעים ממנו תגמולי ביטוח, בגובה הפרש שבין תגמולי הביטוח בגין התקופה הראשונה לבין תגמולי הביטוח בגין התקופה השנייה כפול החלק היחסי של החודש בגינו הוא זכאי לתגמולי הביטוח בגין התקופה הראשונה. עוד טוען התובע כי לחברי הקבוצה ששרדו את מלוא תקופות הזכאות המצטברות לא שולמו כלל תגמולי ביטוח עבור החלק היחסי החסר מהחודש הקלנדרארי הראשון לזכאותם וכי הם זכאים לקבלת תגמולי ביטוח בגין אותו חלק יחסי של החודש ("עילת התביעה השנייה"). בכך עושה דקלה, לטענת התובע, עושר ולא במשפט, מפרה את הוראות חוק חוזה הביטוח, התשמ"א - 1981, את הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981 ואת הוראות פוליסת הביטוח. נזקו האישי הנתען של התובע מוערך בסך של 540 ש"ח והנזק הכולל המוערך הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, מסתכם, להערכת התובע, לסכום של כ- 60 מיליוני ש"ח. בחודש נובמבר 2016 הוגשה על ידי התובע בקשה למתן פסק דין חלקי בבקשה לאישור. בחודש מרס 2017 דחה בית המשפט את בקשת התובע למתן פסק דין חלקי בבקשה לאישור. בדיון שהתקיים בחודש יולי 2017, אישר בית המשפט את הסכמת הצדדים לסיום ההליך במתווה במסגרתו מונה רואה החשבון המבקר של החברה כמומחה מטעם בית המשפט לשם בדיקת נאותות הליך החזר התשלום על ידי דקלה. בחודש ינואר 2018 הוגשה לבית המשפט חוות דעת המומחה. בחודש אוקטובר 2018, ובהמשך להודעתה של דקלה, כי היא פעלה לתיקונה של התקלה המתוארת בעילת התביעה הראשונה ולתשלום ההפרשים לזכאים לכך וכן להסכמתם של הצדדים בדבר אופן סיומו של ההליך, אושרה התובענה כייצוגית על-ידי בית המשפט המחוזי בתל אביב בעילת התביעה הראשונה ונדחתה הבקשה לאישורה של התובענה כייצוגית ביחס לעילת התביעה השנייה. בנוסף, נפסקו למבקש ולבאי כוחו שכר טרחה וגמול בסכומים שאינם מהותיים.

20. בחודש פברואר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי מחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית נגד הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ ונגד ארבע חברות מנהלות אחרות של קרנות פנסיה (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מתחילות לגבות ממקבלי קצבאות נכות ושאיירים, בעת שהם מתחילים לקבל קצבאות ואינם יכולים עוד לנייד את כספיהם לקרן פנסיה אחרת, דמי ניהול בשיעור המקסימלי המותר על פי הדין, מבלי שניתנת להם הודעה מראש על כך. זאת, תוך הפרה, כביכול, של חובת הגילוי היזום המוטלת עליהן, של חובות חקוקות, ושל חובות הנאמנות השליחות והזירות ותוך ניצול לרעה ושימוש בחוסר תום לב בזכות חוזית, עשיית עושר ולא במשפט והתנהלות קרטליסטית. התובעת אינה מכמתת את הנזק הכולל הנתען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג, אולם היא מעריכה אותו באומדן ראשוני בכמיליארד ש"ח כנגד כלל הנתבעות. בחודש ינואר 2018 הורה בית המשפט על העברת הדיון לבית הדין האזורי לעבודה.

21. בחודש פברואר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי עמדתה של החברה הינה שפוליסת ביטוח מקיף לכלי רכב מסוג מונית אינה מכסה ירידת ערך, לרבות ירידת ערך הנגרמת כתוצאה ממקרה ביטוח, זאת, כביכול, בניגוד להוראות הפוליסה, וכי בכך מפרה החברה את ההסכם בינה לבין מבוטחיה, עושה עושר ולא במשפט, ומפרה את החובות המוגברות החלות עליה כחברת ביטוח ובכלל זה מטעה את לקוחותיה. התובע מעריך את גובה הנזק שנגרם לחברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ-10 מיליוני ש"ח. בחודש מרס 2017 אישר בית המשפט את בקשת התובע לתיקון הגדרת הקבוצה כך שתכלול מבוטחים שרכשו פוליסה לכלי רכב כבד או מסחרי מעל 3.5 טון (לרבות מוניות) ולא רק מבוטחים שרכשו פוליסת ביטוח לרכב מסוג מונית. הצדדים מנהלים הליך גישור.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

22. בחודש פברואר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ ("הראל פנסיה"). עניינה של התובענה בטענה, כי הראל פנסיה גובה, כביכול, מעמיתיה, המבצעים הפקדות חד פעמיות לקרן הפנסיה, כספים, בגין ביטוח לסיכוני נכות וביטוח למקרה מוות בגין תקופה שכבר חלפה ביום הגביה, וכאשר ידוע, כי הסיכון בגינו נגבו הכספים לא התממש ולא יכול עוד להתממש. בכך, מפרה הראל פנסיה, לטענת התובע, את הוראות חוק חוזה ביטוח, תשמ"א - 1981, הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח) התשמ"א - 1981, את חובת הגילוי היזום ואת חוק החוזים (חלק כללי) התשל"ג - 1973, וכן עושה היא, לטענת התובע, עושר ולא במשפט, ומנצלת את חוסר ניסיונם של עמיתיה. נזקו האישי הנטען של התובע מוערך בסך של כ- 826 ש"ח והנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, מסתכם, להערכת התובע, לסכום של כ- 5.58 מיליוני ש"ח. בחודש מרס 2017 הורה בית המשפט על העברת הדין לבית הדין האזורי לעבודה.

23. בחודש מרס 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה משלמת, כביכול, למוטבים של מבוטחים בביטוח חיים, כספים מכוח פוליסות ביטוח החיים, כשהם צמודים, החל מן המועד בו נודע לה על פטירתו של המבוטח, למדד המחירים לצרכן ולא למדד ההשקעות הרלבנטי למסלול ההשקעה שבחר המבוטח. בכך, טוענת התובעת, מפרה החברה את ההסכם בינה לבין מבוטחיה, עושה עושר ולא במשפט, מפרה חובה חקוקה ומפרה את חובת הגילוי היזום. נזקה האישי הנטען של התובעת מוערך בסך של 33,729 ש"ח. התובעת אינה מכמתת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג, אולם היא מעריכה אותה בעשרות מיליוני שקלים. בחודש פברואר 2017 העביר בית המשפט את הבקשה לקבלת עמדת הממונה בשאלות העולות מבקשת האישור. בחודש מאי 2017 הגיש הממונה את עמדתו, לפיה כספי חסכון פנסיוני המשולמים למוטבים בעקבות מוות בתקופת העבודה אינם תגמולי ביטוח ולא חל עליהם סעיף 28 לחוק חוזה הביטוח ועל החברה להצמיד מעתה ואילך את כספי החיסכון הפנסיוני למדד ההשקעות גם בתקופה שלאחר מות מבוטח ועד להעברת הכספים למוטבים. עוד ציין הממונה כי לשיטתו לא מתקיימת במקרה דנן עילת עשיית עושר ולא במשפט. הצדדים מנהלים הליך גישור.

24. בחודש אוגוסט 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ ("הראל פנסיה"). עניינה של התובענה בטענה, כי הראל פנסיה גובה, כביכול, מעמיתיה, בנוסף לדמי הניהול, תשלום בגין רכיב הוצאות ניהול השקעות (רכיב הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), אשר גבייתו מותרת על פי דין, ללא הוראה חוזית המאפשרת לה לגבותו. בכך, מפרה הראל פנסיה, לטענת התובע, את הוראות תקנון קרן הפנסיה ואת חובת האמון והגילוי המוגברות החלות עליה, פועלת בחוסר תום לב במשא ומתן ומוסרת תיאור מטעה ללקוחותיה. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקש התובע לייצג, מסתכם, להערכת התובע, לסכום של כ- 132 מיליוני ש"ח. בחודש אפריל 2017 הורה בית המשפט על העברת הדין בבקשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב. בחודש פברואר 2018 הורה בית הדין לממונה להגיש את עמדתו ביחס להליך. בחודש יוני 2018 הוגשה עמדת רשות שוק ההון התומכת בעמדת הראל פנסיה.

25. בחודש ספטמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, מבעלי פוליסת החיסכון "הראל מגוון השקעות אישי" תשלום בגין רכיב "הוצאות ניהול השקעות", אשר גבייתו מותרת על פי דין, ללא הסכמה חוזית בתנאי הפוליסה המתירה לה לגבותו. בכך, מפרה החברה, לטענת התובע, את הוראות הפוליסה הפרה יסודית, מפרה את חובת הנאמנות החלה עליה ומטעה את מבוטחיה. התובע מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ- 27.8 מיליוני ש"ח.

26. בחודש ספטמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שלוש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות גובות, כביכול, מן המבוטחים, פרמיות גבוהות בגין פוליסות ביטוח בריאות הכוללות כיסויים אשר למבוטחים אין, לכאורה, צורך בהם משום שהם מחזיקים בביטוח בריאות משלים של קופת החולים אליה הם משתייכים. בנוסף, טוענים התובעים, כי הנתבעות אינן מגלות למבוטחים, כי מדובר, כביכול, בכיסויים מיותרים, ואו מתנות שירות בשירות שכן הן אינן מאפשרות למבוטחים לרכוש פוליסה מצומצמת הכוללת רק כיסויים שאינם כלולים בביטוחי הבריאות המשלימים של קופת החולים, ובכך יוצרות מצב של כפל ביטוחי. בכך, טוענים התובעים, הנתבעות מפרות את חובת תום הלב המוגברת החלה עליהן, מפרות חובה חקוקה, מפרות את הוראות הדין, מפרות הסכם, מטעות את מבוטחיהן ועושות עושר ולא במשפט. הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה מבקשים התובעים לייצג כנגד החברה, מסתכם לסכום של כ- 2.2 מיליארד ש"ח, וכנגד כלל הנתבעות לסכום של כ- 4.45 מיליארד ש"ח.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

27. בחודש ספטמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה מגלה, לכאורה, באתר האינטרנט שלה מידע מלא ומדויק אודות תקרות סכומי השיפוי המגיעים למבוטחיה בביטוחי בריאות בגין הוצאות ניתוחים המכוסים בפוליסות ביטוח הבריאות המשווקות על ידה. זאת, טוענת התובעת, במטרה להפחית את סכומי השיפוי המגיעים למבוטחיה. בכך, טוענת התובעת, החברה מפרה חוזה, מפרה את הוראות הממונה, נמנעת מלתת גילוי נאות של סכומי השיפוי המגיעים למבוטחים ופועלת בתרמית. התובעת מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג בלפחות 20 מיליוני ש"ח. בחודש יוני 2017 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם אופן חישוב סכום תגמולי הביטוח לחברי הקבוצה שיגישו, לאחר מועד אישור ההסדר, תביעת ביטוח לחברה לשיפוי בגין הוצאות ניתוח שיעברו וכן מנגנון השלמת סכומי תגמולי ביטוח לחברי קבוצה, אשר קיבלו שיפוי כאמור בעבר. תוקפו של הסכם הפשרה מותנה באישור בית המשפט. בחודש נובמבר 2017 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה, לפיה הוא אינו מתנגד להסכם הפשרה. במסגרת עמדתו העיר היועץ המשפטי לממשלה מספר הערות בנוגע להסכם, הביע את תמיכתו בבקשת הצדדים למינוי בודק להסכם וכן ביקש להגיש עמדה משלימה לאחר קבלת חוות דעת הבודק. בחודש נובמבר 2017 מינה בית המשפט בודק להסדר הפשרה. בחודש אוגוסט 2018 הוגשה לבית המשפט חוות דעת הבודק ולפיה מנגנון השיפוי שנקבע בהסדר הפשרה הינו סביר והוגן.

28. בחודש אוקטובר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה לא גילתה, כביכול, למבוטחיה, אשר רכשו פוליסת ביטוח סיעודי בפרמיה משתנה מהי הפרמיה שתיגבה מהם החל מגיל 65 וזאת עד לדיווח השנתי בגין שנת 2015 ועל אף, שלטענת התובעת, בגיל 65 מתייקרת הפרמיה בפוליסה זו במאות אחוזים. בכך, טוענת התובעת, החברה מפרה חובה חקוקה, מפרה את חובת הגילוי, מפרה הסכם, פועלת בחוסר תום לב, עושה עושר ולא במשפט ופועלת ברשלנות. עוד טוענת התובעת, כי חיוב מבוטחים בתשלום פרמיות עתידיות על פי תעריפים שאינם ידועים להם הינו תנאי מקפח בחוזה אחיד. התובעת אינה מכמתת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג כנגד החברה, אולם היא מעריכה אותו במיליוני שקלים. בחודש יולי 2017 אישר בית המשפט את בקשת התובעת לתקן את בקשת האישור כך שתתייחס גם לטענה לפיה החברה לא הציגה, לכאורה, בפני מבוטחיה טרם מועד הצטרפותם את הפרמיה שתשולם על ידם החל מגיל 65 על אף שהיא מחויבת לעשות כן על פי חוזר הממונה. בחודש אוגוסט 2017 הוגשה בקשה מתוקנת לאישור תובענה כייצוגית. עניינה של הבקשה המתוקנת בטענה כי החברה לא הציגה, לכאורה, למבוטחיה בפוליסת ביטוח סיעודי בפרמיה משתנה את הפרמיה שתשולם על ידם מגיל 65 ואילך טרם הצטרפותם לביטוח במסגרת טופס ההצטרפות ו/או במסמך התנאים הכלליים.

29. בחודש אוקטובר 2016 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ ("קחצ"ק"). עניינה של התובענה בטענה, כי קחצ"ק גובה, כביכול, מהעמיתים בקרן, הוצאות ניהול השקעות, אשר גבייתן מותרת על פי דין, ללא הסכמה חוזית בתקנון הקרן המתירה לה לגבות. בכך, פועלת קחצ"ק, לטענת התובע, בניגוד להוראות הדין ולחובת הנאמנות המיוחדת החלה עליה. התובע מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ- 30.1 מיליוני ש"ח. בחודש ינואר 2018 הוחלט לאחד את הדיון יחד עם בקשות נוספות לאישור תובענה ייצוגית תלויות ועומדות שעניינן הוצאות ישירות בקופות גמל וקרנות השתלמות. בחודש פברואר 2018 קבע בית הדין כי יש לקבל את עמדת הממונה ביחס להליך. בחודש מאי 2018 הוגשה לבית הדין עמדת הממונה התומכת בעמדת הנתבעות ולפיה גופים מוסדיים רשאים לגבות הוצאות ישירות מאת העמיתים או המבוטחים, גם אם הדבר אינו מצוין באופן מפורש בתקנון הגוף המוסדי, ובלבד שהדבר נעשה בהתאם להוראות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008 ("התקנות"). הממונה העיר במסגרת העמדה כי היא רלבנטית, בשינויים המחייבים, גם לחברות ביטוח המנהלות ביטוחים תלויי תשואה.

30. בחודש נובמבר 2016 הומצאה לחברה בקשה מתוקנת לאישור תובענה כייצוגית נגד החברה, נגד כלל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "כלל ביטוח") ונגד עמותת גמלאי קרן פנסיה "נתיב" דרום ומרכז ("עמותת גמלאי נתיב"), אשר הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז במסגרת בקשה לאישור תובענה כייצוגית, המתנהלת החל מחודש מאי 2015 נגד כלל ביטוח ועמותת גמלאי נתיב. עניינה של התובענה בטענה, כי כלל ביטוח ביטלה באופן חד צדדי ולא כדין את פוליסת ביטוח החיים הקבוצתית לגמלאי עמותת קרן פנסיה "נתיב" דרום ומרכז, בטענה כי הפוליסה אינה רווחית. צירופה של החברה לבקשת האישור מתבקש, לטענת התובע, נוכח תפקידה של הראל ניהול קרנות פנסיה בע"מ ("הראל פנסיה"), ביחד עם עמותת גמלאי נתיב, לגבות מחברי העמותה את דמי הביטוח החודשיים ונוכח עמדתה של הראל פנסיה, כי לא ניתנו לה הרשאות חברי העמותה לגביית סכומים גבוהים יותר מקצבותיהם. התובע מעריך את הנזק שנגרם לחברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ-90 מיליוני ש"ח.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

31. בחודש דצמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת, הראל פנסיה וגמל בע"מ. עניינה של התובענה בטענה, כי הראל פנסיה וגמל מעלה, כביכול, את דמי הניהול הנגבים מעמיתיה בקרן הפנסיה המקיפה מבלי שניתנת להם על כך הודעה כדין, וכי היא גובה מהם, כביכול, בעת הפקדת כספיהם בקרן הפנסיה הכללית עקב הפקדה מצטברת בקרן הפנסיה המקיפה העולה על התקרה הקבועה לכך בחוק, דמי ניהול בשיעור העולה על שיעור דמי הניהול שלהם בקרן הפנסיה המקיפה, מבלי שניתנת להם הודעה על כך. נזקו האישי הנתבע של התובע מוערך בכ- 265 ש"ח והוא מציין, כי אין ביכולתו להעריך את הנזק הכולל הנתבע לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג. הדיון בבקשת האישור הועבר לבית הדין לעבודה. הליך גישור שהתנהל בין הצדדים לא צלח והדיון בתובענה שב להתנהל בבית המשפט.
32. בחודש דצמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מפחיתה, לכאורה, שלא כדין, את תשלום דמי הביטוח למבוטחים בפוליסת נכות מתאונה בגין מקרי ביטוח שעניינם נכות בגפיים, עיניים ואוזניים על יסוד טבלת שיעורי נכויות הקבועה בפוליסת הביטוח, השונה מטבלת שיעורי הנכויות שבתקנות הביטוח הלאומי ועל יסוד נוסחת התאמה הקבועה בפוליסה הביטוח. נזקו האישי הנתבע של התובע הינו כ- 12,500 ש"ח והוא מעריך את הנזק הכולל הנתבע לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ- 100 מיליוני ש"ח.
33. בחודש ינואר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה מגלה (לא בעצמה ולא באמצעות סוכני הביטוח מטעמה) למבוטחיה בביטוח רכב, אשר עומדים לחצות מדרגת גיל או וותק נהיגה במהלך תקופת הביטוח, כי באפשרותם לעדכן את גיל הנהג או את ותק הנהיגה ולקבל החזר פרמיה, וכי כתוצאה מכך משלמים מבוטחיה הנ"ל פרמיה ביתר נוכח העדר עדכון הפרמיה במהלך תקופת הביטוח בעקבות שינוי מדרגת הגיל או הוותק. התובעים מעריכים את הנזק שנגרם לחברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג לכל הפחות בכ- 12.25 מיליוני ש"ח.
34. בחודש פברואר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד החברה הבת, הראל פנסיה וגמל בע"מ (להלן יחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות גובות תשלומים שונים בגין הקמת הלוואות ו/או הטיפול בהן וזאת לכאורה, בניגוד להוראות הדין, בהיעדר הרשאה חוקית ובניגוד לעמדת הממונה. התובעת מעריכה את הנזק שנגרם לחברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג בכ- 5.9 מיליוני ש"ח. הצדדים מנהלים הליך גישור.
35. בחודש פברואר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב (המחלקה לעניינים כלכליים) תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת, הראל פנסיה וגמל בע"מ ("הראל פנסיה וגמל") ונגד חברה מנהלת נוספת (להלן יחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות גובות מעמיתיהן, אשר נוטלים מהן הלוואות, תשלומים שונים בגין טיפול באותן הלוואות וזאת, לכאורה, בניגוד להוראות הדין ולעמדת הממונה על שוק ההון ביטוח וחסכון. התובעים מעריכים את הנזק שנגרם לחברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בכ- 44.75 מיליוני ש"ח. בהחלטתו מחודש אפריל 2017 קבע בית המשפט כי למחלקה הכלכלית אין סמכות עניינית לדון בבקשת האישור וכי התובענה תישמע כהליך אזרחי. הצדדים מנהלים הליך גישור.
36. בחודש מרס 2017 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כתובענה ייצוגית נגד החברה הבת, הראל פנסיה וגמל בע"מ ("הראל פנסיה וגמל"). עניינה של התובענה בטענה, כי הראל פנסיה וגמל גבתה עד סוף שנת 2015, כביכול, מהעמיתים בקופת הגמל הראל עוצמה תעוזה, הוצאות ניהול השקעות, אשר גבייתן מותרת על פי דין, ללא הסכמה חוזית בתקנון קופת הגמל, אשר התירה לה לגבות. התובעת מעריכה את הנזק שנגרם לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג בכ- 127.1 מיליוני ש"ח. בחודש ינואר 2018 הוחלט לאחד את הדיון יחד עם בקשות נוספות לאישור תובענה ייצוגית תלויות ועומדות שעניינן הוצאות ישירות בקופת גמל וקרנות השתלמות. בחודש פברואר 2018 קבע בית הדין כי יש לקבל את עמדת הממונה ביחס להליך. בחודש מאי 2018 הוגשה לבית הדין עמדת הממונה התומכת בעמדת הנתבעות ולפיה גופים מוסדיים רשאים לגבות הוצאות ישירות מאת העמיתים או המבוטחים, גם אם הדבר אינו מצוין באופן מפורש בתקנון הגוף המוסדי, ובלבד שהדבר נעשה בהתאם להוראות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות), התשס"ח-2008 ("התקנות"). הממונה העיר במסגרת העמדה כי היא רלבנטית, בשינויים המחייבים, גם לחברות ביטוח המנהלות ביטוחים תלויי תשואה.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

37. בחודש מאי 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד שתי חברות ביטוח נוספות (להלן יחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי במסגרת פוליסות הביטוח המשווקות על-ידי הנתבעות במסגרת מרכז ביטוח הרכב לעובדי המדינה של אגף החשב הכללי במשרד האוצר, מתעלמות, לכאורה, הנתבעות מהעבר הביטוחי של המבוטחים לצורך חישוב פרמיית הביטוח רכב מקיף וכי פרמיית הביטוח של חברי הקבוצה מגלמת, לפיכך, לכאורה, סיכון גבוה יותר שאינו רלבנטי לחברי הקבוצה, דבר המוביל לכך שפרמיית הביטוח הנקבעת להם גבוהה מזו שהיה עליהם לשלם נוכח עברם הביטוחי. התובעים מעריכים את הנזק שנגרם לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בכ- 155 מיליוני ש"ח.

38. בחודש ספטמבר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה משלמת למבוטחיה גמלאות חודשיות במועד מאוחר מהמועד שנקבע לכך בפוליסת הביטוח ללא תוספת ריבית בגין הפיגור בתשלום. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך הוא מעריך כי הוא עולה על סך של 2.5 מיליוני ש"ח. בחודש פברואר 2019 הורה בית המשפט על העברת הדיון לבית הדין האזורי לעבודה.

39. בחודש ספטמבר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד 12 חברות ביטוח נוספות (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי במקרים בהם הנתבעות משלמות סכומים שנפסקו נגדן על ידי רשויות שיפוטיות לאחר המועד שנקבע לפרעונם, הן אינן מוסיפות להם הפרשי הצמדה, ריבית, וריבית צמודה כנדרש, כביכול, על פי הוראות סעיף 5(ב) לחוק פסיקת ריבית והצמדה, תשכ"א-1961 ("החוק"). התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אולם הם מעריכים אותו בעשרות מיליוני שקלים. בחודש מרס 2019 הודיעו הצדדים לבית המשפט על הסכמתם לפנות להליך גישור.

40. בחודש ספטמבר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי בניגוד, כביכול, להוראות פוליסות הביטוח, החברה משפה, את מבוטחיה בביטוח בריאות, בגין עדשות, אשר הושטלו במהלך ניתוח לתיקון קטרקט עד גובה עלותה של עדשה רגילה בלבד אף כאשר העדשה שהושטלה הינה עדשת פרימיום. התובעת מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג בכ- 466 מיליוני ש"ח.

41. בחודש אוקטובר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, ממוטחיה דמי ביטוח בגין תקופת אכשרה, על אף שלא ניתן למבוטח כיסוי ביטוחי במהלכה. התובע מעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג בכ- 42 מיליוני ש"ח.

42. בחודש אוקטובר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה מפרה, כביכול, את הוראות כתב השירות "מרכז פרטי לאבחון רפואי מהיר" ואינה עומדת במועדים הקבועים בו, במקרים בהם מבוטחיה נדרשים לעבור בדיקות שאינן מבוצעות על-ידי ספק השירות. זאת, כביכול, על אף שלא קיים חריג ביחס לבדיקות אלו בכתב השירות. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג.

43. בחודש דצמבר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד שתי חברות ביטוח נוספות, נגד שירותי בריאות כללית ("הכללית"), ונגד מכבי שירותי בריאות ("מכבי") (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מסרבות, כביכול, לבטח בביטוח סיעודי אנשים המצויים על הספקטרום האוטיסטי, או שקובעות תנאים בלתי סבירים לקבלתם לביטוח, מבלי שהחלטותיהן אלו נסמכות על נתונים סטטיסטיים אקטואריים או רפואיים רלבנטיים לסיכון הביטוחי ומבלי לנמק את החלטתן, כנדרש בחוק. התובעים אינם מכמתים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג אולם הם מעריכים אותו בעשרות עד מאות מיליוני ש"ח.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

א. התחייבויות תלויות (המשך)

44. בחודש דצמבר 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה אינה מקיימת את הוראות הדין לעניין איתור מוטבים ויורשים של מבוטחים בביטוח חיים, אשר הלכו לעולמם וכי היא אינה משלמת ליורשי או מוטבי מבוטחים בביטוח סיעודי הכולל תשלום פיצוי כספי חד פעמי בעת פטירת מבוטח המצוי במצב סיעודי, את מלוא הכספים המגיעים להם על פי פוליסת הביטוח. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך מעריך אותה לכל הפחות ב- 25 מיליון ש"ח. בחודש דצמבר 2018 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, כי במקרים שבהם לא עשתה כן, החברה תפעל לאיתור מוטבים ו/או יורשים של מבוטחים בפוליסות סיעוד, הזכאים לתשלום סכום חד פעמי של תגמולי ביטוח, ושל מבוטחים בביטוח חיים למקרה מוות בפוליסות קבוצתיות, הזכאים לקבלת תגמולי ביטוח, ולתשלום הסכומים להם הם זכאים, וכן תשלם ריבית והצמדה, ככל שלא שולמו, למוטבים ו/או ליורשים של מבוטחים בביטוח חיים למקרה מוות בפוליסות קבוצתיות, אשר תהליך איתורם החל באיחור. תוקפו של הסכם הפשרה מותנה באישור בית המשפט.

תובענות שהוגשו בתקופת הדוח

45. בחודש ינואר 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חמש חברות ביטוח נוספות (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות נמנעות, כביכול, שלא כדין, מלשלם תגמולי ביטוח למבוטחים, לצדדי ג' ולמוטבים בגין רכיב המע"מ החל על עלות הנזקים במקרים בהם הנזקים לא תוקנו בפועל. התובעת מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג נגד הראל ביטוח בסך של כ- 19 מיליון ש"ח בגין כל שנה והתקופה בגינה היא מבקשת לתבוע הינה מיום 4 ביוני 2001 ולחילופין החל מ- 7 שנים לפני מועד הגשת התביעה הקודמת ו/או 7 שנים לפני מועד הגשתה של בקשה זו. התובענה והבקשה לאישור הינן באותה עילה בגינה הוגשה תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית קודמות כנגד הנתבעות, אשר ביום 3 בינואר 2018 נדחה על ידי בית המשפט העליון ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי מרכז-לוד מיום 20 בפברואר 2017, במסגרתו נמחקה הבקשה.

46. בחודש מרס 2018 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה הבת, הראל פנסיה וגמל בע"מ ("הראל פנסיה וגמל") ונגד חמש חברות מנהלות נוספות (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות אינן מבהירות לעמיתים, המצטרפים לקרנות הפנסיה שבניהולן, אשר אין להם שארים, כי אין להם צורך בכיסוי ביטוחי לסיכוני מוות ועל כן אין טעם כי יצטרפו למסלול ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות, וכן, כי אינן מבהירות למצטרפים אלו, כי שנתיים לאחר מועד ההצטרפות יעברו באופן אוטומטי למסלול ביטוח הכולל כיסוי ביטוחי לסיכוני מוות ועל כן ככל שמצבם המשפחתי לא ישתנה יהיה עליהם להודיע לקרן שאינם מעוניינים בכך. התובעים מציינים כי אין ביכולתם להעריך את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג.

47. בחודש אפריל 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה משלמת, כביכול, למבוטחים בפוליסות ניתוחים שאינן מקנות פיצוי בשיעור מחצית מההוצאות הנחסכות במקרה שהניתוח מבוצע במימון קופת חולים, אך ניתנה להם על-ידיה התחייבות לתשלום פיצוי כאמור, סכומים הנמוכים בפועל ממחצית ההוצאות שנחסכו לה עקב כך ובכך היא מפרה, כביכול, את התחייבותה כלפיהם. התובעת מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג בלמעלה מ- 7 מיליון ש"ח.

48. בחודש יוני 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הנתבעות מסרבות להכיר בניתוח שקיים צורך רפואי לבצעו, כמקרה ביטוח על פי תנאי פוליסות ביטוח הבריאות שלהן, בטענה שמדובר בניתוח מניעתי. התובעת אינה מעריכה את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג.

49. בחודש ספטמבר 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד חברת ביטוח נוספת (להלן: "הנתבעות") ונגד שתי סוכנויות ביטוח (להלן: "הסוכנויות הנתבעות"). עניינה של התובענה בטענה, כי הסוכנויות הנתבעות משווקות, כביכול, פוליסות ביטוח, בין היתר, של חברות הביטוח הנתבעות, במסגרת פגישות עם המועמדים לביטוח באמצעות נציגים שאינם סוכנים מורשים. זאת, בניגוד, כביכול, להוראות הדין. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג בכ- 80 מיליון ש"ח.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)**א. התחייבויות תלויות (המשך)****תובענות שהוגשו בתקופת הדוח (המשך)**

50. בחודש דצמבר 2018 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד שתי חברות ביטוח נוספות (ביחד "חברות הביטוח הנתבעות") ונגד ארבעה בנקים (ביחד "הבנקים הנתבעים"). עניינה של התובענה בטענה, כי חברות הביטוח הנתבעות מפיקות, כביכול, לבעלי מבנים, המשועבדים לצורך הבטחת משכנתא, פוליסות ביטוח מבנה, למרות שבעת הפקתן של הפוליסות, כבר קיימת, בין אם אצל אותה חברת ביטוח ובין אם אצל חברת ביטוח אחרת, פוליסה המבטחת את אותו המבנה ביחס לאותה תקופה. זאת, כביכול, תוך הפרה של הוראות דין מפורשות ותוך הטעייתם של מבוטחים. התובעים מעריכים את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הם מבקשים לייצג, בסך נומינלי כולל של 280 מיליון ש"ח.

תובענות שהוגשו לאחר תקופת הדוח

51. בחודש פברואר 2019 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה בטענה, כי החברה דרשה ממבוטחים בפוליסת ביטוח קבוצתית לעובדי חברת חשמל, אשר קיבלו תגמולי ביטוח שלא נוכו מהם מיסים במקור, להשיב לה את סכומי הכסף ששולמו על ידיה בגין תשלומי מס אלו. התובע אינו מכמת את הנזק הכולל הנטען לכלל חברי הקבוצה אותה הוא מבקש לייצג אך הוא מעריך כי הוא עולה על סך של 3 מיליוני ש"ח.

טבלה מסכמת:

להלן טבלה מסכמת של הסכומים הנתבעים במסגרת בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות, תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית ותביעות מהותיות אחרות נגד החברה ו/או החברות המאוחדות, כפי שצוינו על-ידי התובעים בכתבי הטענות שהוגשו מטעמם. מובהר, כי הסכום הנתבע אינו מהווה בהכרח כימות של סכום החשיפה המוערכת על-ידי החברה, שכן המדובר בהערכות מטעם התובעים אשר דינן להתברר במסגרת ההליך המשפטי.

סוג	כמות תביעות	הסכום הנתבע במיליוני ש"ח
<u>תובענות שאושרו כתביעה ייצוגית:</u>		
צוין סכום המתייחס לחברה ו/או לחברות מאוחדות	6	1,275
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה ו/או לחברות מאוחדות	1	225
לא צוין סכום התביעה	1	
<u>בקשות תלויות לאישור תובענות כייצוגיות:</u>		
צוין סכום המתייחס לחברה ו/או לחברות מאוחדות	22	3,694
התביעה מתייחסת למספר חברות ולא יוחס סכום ספציפי לחברה ו/או לחברות מאוחדות	8	3,893
לא צוין סכום התביעה	13	
<u>תביעות מהותיות אחרות</u>		
	1	16

סכום ההפרשה הכולל עבור התביעות שהוגשו כנגד החברה כמפורט לעיל מסתכם בכ-120 מיליוני ש"ח (ליום 31 בדצמבר 2017 כ-107 מיליוני ש"ח).

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ב. התחייבויות תלויות אחרות

1. בחודש יוני 2004 הוגשה תביעה בבית המשפט המחוזי בתל-אביב ובקשה לאישורה כתביעה נגזרת כנגד החברה המאוחדת, ידידים הולדינג וניהול (1984) בע"מ (להלן: ידידים), יושב הראש לשעבר ומנכ"ל ידידים לשעבר וכנגד חברה מאוחדת נוספת, הראל שירותי ניהול קרנות פנסיה (1987) בע"מ, שהיתה במועד הגשת התביעה בעלת שליטה בידידים (להלן: "הנתבעים"), על ידי בעלי מניות המיעוט בלעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ, שהיתה במועד הגשת התביעה חברת בת של ידידים (להלן: לעתיד) בסכום של 15,605 אלפי ש"ח. עניינה של התביעה הינו פיצוי עתידית קופת פנסיה בע"מ (להלן: עתידית), קרן פנסיה בניהול לעתיד, בגין שימוש במשאבים שונים של עתידית, כגון: שימוש בתשתית התפעול ובמוניטין, שימוש בקניינה של עתידית, בגין נטילת קרן פנסיה ממשכיה ואובדן רווחים. בנוסף תובעים התובעים תמלוגים בסך של 3,177 אלפי ש"ח במסגרת התביעה האישית שלהם. ביום 29 ביולי 2010 לאחר שנערכו חקירות והוגשו סיכומים בכתב במסגרת הבקשה לאישור התביעה הנגזרת, נתקבלה על-ידי בית המשפט וניתנה לתובעים האפשרות לתבוע את הנתבעים בשם לעתיד בגין זכויות שלטענתם זכאית להן לעתיד. ביום 24 באוגוסט 2015 דחה בית המשפט את טענות התובעים בעניין התביעה הנגזרת וקבע כי הם מנועים מלטעון לעניין הזכויות הנובעות מהקמת קרן הפנסיה החדשה וכי לעתיד איננה זכאית לפיצוי בגין שימוש במשאביה של עתידית לצורך הקמת הקרן החדשה. בית המשפט קיבל את תביעתם האישית של התובעים לקבלת תמלוגים. ביום 28 באוקטובר 2015 הגישו התובעים לבית המשפט העליון הודעת ערעור על פסק הדין בתביעה הנגזרת, במסגרתה מבקשים התובעים לבטל את פסק הדין ולקבל את התביעה הנגזרת ולחילופין להשיב את התיק לבית המשפט המחוזי על מנת שידון בשאלת גובה הנזק. במהלך החודשים ספטמבר-דצמבר 2015 העבירה לעתיד לתובעים את הסכומים המשקפים להערכתה את מלוא הסכום אותו היא חייבת לתובעים בהתאם להוראות פסק הדין, אולם התובעים טענו כי הסכום שהועבר אינו מהווה את הסך הסופי לו הם זכאים בהתאם לפסק הדין. בהתאם לכך, מונה מומחה מטעם בית המשפט לצורך הכרעה בסוגיות הכספיות שבמחלוקת. עיקר המחלוקת שבין הצדדים נגעה לעניין הריביות שיש להוסיף על סכום הקרן. במסגרת פגישה שהתקיימה עם המומחה שמונה נתגלו מחלוקות נוספות בין הצדדים. בהתאם לכך הוגשה בקשה לבית המשפט מטעם התובעים במסגרתה ביקשו כי המומחה יתייחס גם לסוגיית העמלות בגינה קיימת מחלוקת. לאחר שהתקיים דיון בעניין הגיעו הצדדים להסכמה לפיה המומחה יבדוק גם את עניין העמלות ובעניין הריבית התבקש בית המשפט ליתן החלטה במחלוקת שבין הצדדים. ביום 22 באוגוסט 2016 ניתנה החלטת בית המשפט, המקבלת את עמדת הנתבעים, כי הריבית לפיה יבצע המומחה את הבדיקה ויערוך את תחשיב התמלוגים היא הריבית בגין איחור בהעברת כספים מהמערכת הבנקאית. בכל הנוגע לתביעה האישית, ביום 3.1.2017 הוגשה לבית המשפט חוות דעת חלקית של המומחה מטעם בית המשפט, בנושא התמלוגים ובנושא שכר הדיקטורים. בעקבות הכרעת המומחה בנושאים האמורים שולם סכום העומד על 322,356 ש"ח לתובעים. המומחה טרם השלים את חוות דעתו בנושא העמלות אשר הצדדים הגיעו להסכמה כי הוא ידון בעניין זה גם כן. ביום 25 במאי 2017 התקיים דיון בבית המשפט המחוזי בעניין מתווה הבדיקה של המומחה בסוגיית העמלות ובסיומו הוסכם בין הצדדים על מתווה להשלמת חוות דעתו. ביום 14 בפברואר 2018 הגיש המומחה את חוות דעתו הסופית לבית המשפט לפיה דחה את טענות התובעים בנוגע לנושא העמלות. ביום 12 במרס 2018 הוגש על ידי התובעים ערעור על חוות דעת המומחה מטעם בית המשפט, המתייחס לתשלום העמלות להם זכאים התובעים. ביום 1 במאי 2018 הגישו הנתבעים תגובה לערעור. הפער בין עמדות הצדדים עמד נכון לאותו מועד על כ- 171 אלפי ש"ח (כולל ריבית). ביום 12 ביולי 2018 נערך דיון בערעור אשר בסופו הגיעו הצדדים להסכמות לפיהן החברה תשלם לתובעים סך של 110 אלפי ש"ח והתובעים יוותרו על כל טענותיהם במסגרת הערעור. ביום 21 באוקטובר 2018 הגישה החברה ערעור לבית המשפט העליון על החלק הנוגע לתביעה האישית. הערעור נסב על שני רכיבים, דחיית הטענות ביחס להפחתת שיעורי הריבית ודחיית הטענות לעניין הקיזוז.

ג. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח

1. בחודש מאי 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חמש חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות נמנעות, כביכול, מלשלם תגמולי ביטוח בגין רכיב המע"מ החל על עלות התיקון במקרים שבהם הנזק לא תוקן בפועל. זאת, כביכול, בניגוד להוראות הדין ותוך עשיית עושר ולא במשפט. בפסק דינו מיום 20 בפברואר 2017 הורה בית המשפט המחוזי מרכז-לוד על מחיקת התובענה נגד החברה ונגד ארבע חברות ביטוח נוספות. בחודש מרס 2017 הוגש על-ידי התובעים ערעור על פסק הדין לבית המשפט העליון. בדיון אשר התקיים ביום 3 בינואר 2018, נדחה הערעור על-ידי בית המשפט העליון לאחר שהמערערים קיבלו את הצעת בית המשפט העליון ומשכו את ערעורם.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח (המשך)

2. בחודש אפריל 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה כי, החברה דוחה תביעות לתשלום תגמולי ביטוח בגין נכות ממחלה ו/או מתאונה, בטענה כי תביעות אלו מתיישנות לאחר שלוש שנים מיום קרות מקרה הביטוח, וזאת בניגוד, כביכול, לחוק חוזה הביטוח התשמ"א - 1981 (תיקון 6), לפיו תקופת ההתיישנות לתשלום תגמולי ביטוח בגין עילת תביעה שהינה נכות ממחלה או מתאונה נמנית מהיום שקמה למבוטח זכות לתבוע תגמולי ביטוח לפי תנאי חוזה הביטוח. הצדדים מנהלים הליך גישור. בחודש ספטמבר 2017 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי הראל ביטוח תפעל לתשלום תגמולי ביטוח למבוטחים שתביעת הנכות שלהם נדחתה מחמת שחלפו 3 שנים מקרות מקרה הביטוח וטרם חלפו 3 שנים מהמועד שבו קמה להם הזכות לתבוע תגמולי ביטוח לפי הוראות חוזה הביטוח וכן תשלח מכתבים מתקנים למבוטחים שנוסח פסקת ההתיישנות שנכללה במכתבים, אשר נשלחו אליהם התייחסה למועד קרות מקרה הביטוח ולא למועד שבו קמה למבוטח הזכות לתבוע תגמולי ביטוח לפי תנאי חוזה הביטוח. בחודש ינואר 2018 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים תוקף של פסק דין להסכם הפשרה.
3. בחודש נובמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, ממבוטחים, אשר סווגו כמעשנים במועד רכישת פוליסת ביטוחי חיים (ריסק) וחדלו לעשן למשך למעלה משנתיים, פרמיות ביתר ואינה מיידעת אותם על זכותם להפחתה משמעותית בפרמיות הביטוח במקרה של הפסקת עישון למשך למעלה משנתיים. בחודש פברואר 2018 אישר בית המשפט את בקשת המבקש מחודש ינואר 2018 להסתלק מבקשת האישור, במסגרתה הסכימה החברה, לפני משורת הדין, ליתן למבוטחים הרלבנטיים גילוי, בדבר אפשרותו של מבוטח שהפסיק לעשן לתקופה של שנתיים ומעלה לעדכן את החברה על כך על מנת שתיבחן האפשרות לשינוי תעריף הביטוח בכיסויים הרלבנטיים.
4. בחודש יוני 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות גובות ממבוטחיהן בביטוחי נסיעות לחו"ל פרמיות ביטוח בגין יממות שלמות, על אף שבחלקים מאותן יממות לא קיים, לטענת התובעים, סיכון ביטוחי נוכח שהותו של המבוטח בישראל. הוראות אלו מהוות לטענת התובעים משום תניות מקפחות בחוזה אחיד ובהתנהלותן זו מפרות הנתבעות, לטענת התובעים, את הוראות חוק חוזה הביטוח ועושות עושר ולא במשפט. בחודש פברואר 2018 אישר בית המשפט את בקשת המבקשים מחודש פברואר 2018 להסתלק מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתם האישית של המבקשים ועל מחיקת בקשת האישור.
5. בחודש ינואר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה מחייבת את מבוטחיה בביטוח שיניים לעבור צילומי רנטגן, אשר מטרתם לבדוק, כי הרופא המטפל ביצע את הטיפול נשוא תביעתו של המבוטח. זאת, כביכול, בניגוד להנחיות משרד הבריאות ותוך פגיעה באוטונומיה של הפרט. התובעת מעריכה, כי גובה הנזק שנגרם לכלל חברי הקבוצה אותה היא מבקשת לייצג הינו כ-200 מיליוני ש"ח. בחודש פברואר 2018 הוגשה לבית המשפט בקשה משותפת להסתלקות המבקשת מבקשת האישור, במסגרתה הסכימה החברה לשלם למבקשת ולבא כוחה, בכפוף לאישורו של בית המשפט, גמול ושכר טרחה בסכומים שאינם מהותיים. בחודש מרס 2018 אישר בית המשפט את הבקשה להסתלקות המבקשת מבקשת האישור והורה על דחיית תביעתה האישית של המבקשת ועל מחיקת בקשת האישור.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. תביעות שהגיעו לסיימן בתקופת הדוח (המשך)

6. בחודש יוני 2011 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד 9 חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי במקרים בהם עקב עיקולים המוטלים לבקשת צד שלישי על תגמולי הביטוח, מעוכב תשלום תגמולי הביטוח למבוטחים, חברות הביטוח משלמות למבוטחים, כביכול, את תגמולי הביטוח, בערכים נומינליים ללא שיערוך כלשהו, או במקרים מסוימים בצירוף הפרשי הצמדה בלבד, ללא הרווחים אשר צמחו להן, כביכול, כתוצאה מעיכוב זה. ביום 8 בפברואר 2012 הודיעו התובעים כי הם זונחים את הטענה לפיה העיקולים הוטלו שלא כדין. ביום 12 בדצמבר 2012 אישר בית המשפט את התובענה כייצוגית. בחודש אוקטובר 2016 הוגש לאישור בית המשפט הסכם פשרה בתובענה. במסגרת הסכם הפשרה, הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלם, בגין העבר, פיצוי כספי בסכום כולל של כ- 2.6 מיליוני ש"ח לחברי קבוצה. סכום זה ישולם לחברי הקבוצה הרלבנטיים, אשר יפנו לחברה בעקבות פרסומים שתבצע לציבור המבוטחים בהתאם להוראות הסכם הפשרה. יתרתו של סכום הפיצוי הכולל, אשר לא תשולם לחברי הקבוצה, תיתרם בהתאם להוראות הסכם הפשרה. בנוסף, הוסדרו במסגרת הסכם הפשרה מנגנונים עתידיים לשערוך תגמולי ביטוח שהעברתם תעוכב עקב עיקולים. תוקפו של הסכם הפשרה מותנה באישור בית המשפט. בחודש אפריל 2017 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה לפיה אין מקום לאשר את הסדר הפשרה במתכונתו הנוכחית ויש לערוך בו תיקונים שונים. בחודש ספטמבר 2017 מינה בית המשפט בודק אשר יבחן את האפשרות לבצע השבה פרטנית. בחודש דצמבר 2017 הוגשה לבית המשפט חוות דעת הבודק התומכת בעמדת הנתבעות ולפיה, מערכות המידע של הנתבעות לא מאפשרות לבצע השבה פרטנית ממוכנת לזכאים. בחודש ינואר 2018 הועברה חוות דעת הבודק לקבלת עמדת היועץ המשפטי לממשלה. בחודש פברואר 2018 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה לפיה הוא מותיר את ההכרעה ביחס להמלצות הבודק לשיקול דעת בית המשפט. בחודש מרס 2018 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי במחוז מרכז תוקף של פסק דין להסכם הפשרה.

7. בחודש נובמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (להלן: "מדנס") (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות התקשרו בהסכם בלעדיות לטווח ארוך בקשר לפוליסות ביטוח אחריות מקצועית רפואית לפיו התחייבה החברה לבטח אך ורק מבוטחים שיופנו על ידי מדנס ולהפנות למדנס כל סוכן ביטוח אחר, שיפנה אליה, לשם עריכת הביטוח דרכה, ומדנס התחייבה לערוך ביטוח אחריות מקצועית רפואית עבור לקוחותיה, אך ורק אצל החברה. בכך, התקשרו הנתבעות, לטענת התובעים בהסדר כובל, הפרו חובה חקוקה, ניצלו את מעמדן המונופוליסטי לרעה באופן העלול להפחית או לפגוע בתחרות, הפרו את חוק ההגבלים העסקיים, עשו עושר ולא במשפט, נהגו ברשלנות והפרו את חובות האמון, הגילוי והזהירות המוטלות על סוכן ביטוח. בחודש דצמבר 2016 מונה על-ידי בית המשפט בודק מטעם בית המשפט על מנת לבחון האם הרווחיות התפעולית של הנתבעות בתחום ביטוחי האחריות המקצועית לעוסקים במקצועות הרפואה והפרה-רפואה בשנים הרלבנטיות (2009-2015) היא רווחיות חריגה. בחודש יולי 2017 הוגשה חוות דעת הבודק לבית המשפט ולפיה, להערכת הבודק שיעור הרווחיות המשותפת של החברה ומדנס בשנים 2009 – 2015 אינו יכול להיחשב כחריג כלפי מעלה לא בהשוואה לרווחיות של חברות ביטוח אחרות בישראל הפועלות בתחום ביטוחי האחריות המקצועית ולא בהשוואה לרווחיות של חברות ביטוח במדינות ההשוואה בארה"ב ובאוסטרליה הפועלות בתחום ביטוחי האחריות המקצועית הרפואית. בחודש נובמבר 2017 הוגשה לבית המשפט בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשים מבקשת האישור, זאת, בעקבות מסקנותיה של חוות דעת המומחה, אשר מונה על-ידי בית המשפט. במסגרת בקשת ההסתלקות הסכימו הנתבעות, לפני משורת הדין, ולטובת חברי קבוצת המבוטחים, להעמיד סך של 2,150,000 ש"ח לטובת הקמת קרן ייעודית, אשר מטרתה להעניק שיפוי, לפני משורת הדין, לחברי הקבוצה אשר בשמה הוגשה התובענה, אשר היו מבוטחים בחברה באמצעות מדנס בין השנים 2010 ו-2015 ואשר עקב הוראות הקבועות בפוליסת הביטוח, אינם זכאים לכיסוי ביטוחי בגין אותו מקרה הביטוח. בית המשפט הורה על העברת בקשת ההסתלקות לקבלת עמדת היועץ המשפטי לממשלה. בחודש מרס 2018 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה לפיה הוא אינו מתנגד לבקשת ההסתלקות. בחודש אפריל 2018 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי במחוז מרכז תוקף של פסק דין לבקשת ההסתלקות. כמו כן הורה בית המשפט על מחיקת בקשת האישור ועל דחיית תביעותיהם האישיות של המבקשים.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח (המשך)

8. בחודש אוקטובר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד חברת ביטוח נוספת ונגד חברת ש.ח.ר נזקי צנרת בע"מ ("חברת ש.ח.ר") (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי בקרות אירוע ביטוחי של נזקי נזילה, חברות הביטוח הנתבעות גובות, כביכול, ממבוטחיהן, שלא כדין, דמי השתתפות עצמית בשיעור הגבוה מהשיעור המקסימלי הקבוע בפוליסות הביטוח שלהן. בכך מפרות הנתבעות, לטענת התובעים, את הוראות פוליסות הביטוח, עושות עושר ולא במשפט, פועלות ברשלנות ומטעות את מבוטחיהן. בחודש אוקטובר 2017 הודיעו הצדדים לבית המשפט על הסכמת המבקשים לדחיית הבקשה לאישור התובענה כייצוגית נוכח מיצויה. בחודש אפריל 2018 אישר בית המשפט המחוזי במחוז מרכז את הסתלקותם של המבקשים מבקשת האישור והורה על מחיקת בקשת האישור ועל דחיית תביעתם האישית של המבקשים.
9. בחודש נובמבר 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד ארבע חברות ביטוח נוספות (להלן: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי בפוליסות ביטוח חיים אגב הלואה לדור, בהן מסלול ההלוואה הינו כזה שבו קרן ההלוואה מוחזרת בסוף התקופה, הנתבעות אינן משלמות, כביכול, למבוטחים, בעת קרות מקרה ביטוח, את מלוא יתרת חוב ההלוואה לדור, אלא חלק ממנו בלבד. בכך מפרות הנתבעות, לטענת התובעים, את חובת הגילוי החלה עליהן, מטעות את מבוטחיהן, מפרות את חוק חוזה הביטוח, מפרות חובה חקוקה, פועלות ברשלנות, מפרות את הוראות פוליסת הביטוח ופועלות בחוסר תום לב. בחודש אוקטובר 2017 הוגשה לבית המשפט בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשים מבקשת האישור נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת, במסגרתה הסכימה החברה להוסיף בטפסי הצעת הביטוח שלה שאלה האם המדובר בהלוואת משכנתא מסוג "קרן עומדת במקום" או בהלוואת משכנתא בסכום פוחת. כמו כן, החברה תמשיך לשלם למבוטחים קיימים, בעת קרות מקרה ביטוח, תגמולי ביטוח בסכום שהינו הגבוה מבין יתרת ההלוואה על פי המפורט בדף פרטי הביטוח או יתרת ההלוואה המעודכנת בספרי המלווה כפי שהיא מוגדרת בפוליסה. בחודש מאי 2018 אישר בית המשפט המחוזי במחוז מרכז את הסתלקותם של המבקשים מבקשת האישור והורה על מחיקת בקשת האישור ועל דחיית תביעתם האישית של המבקשים.
10. בחודש אפריל 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי בעת החלפת רכב, החברה מזכה, לכאורה, את מבוטחיה בפוליסות ביטוח רכב רכוש, בסכומי דמי ביטוח נמוכים מהסכומים להם הם זכאים, לכאורה, בהתאם להוראות פוליסת הביטוח התקנית והדין. בחודש מאי 2018 אישר בית המשפט את בקשת המבקש להסתלק מבקשת האישור והורה על מחיקתן של בקשת האישור, התובענה הייצוגית ותביעתו האישית של המבקש.
11. בחודש מאי 2017 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה דוחה, כביכול, תביעות ביטוח המוגשות אליה במסגרת פוליסות ביטוח שיניים קבוצתיות בגין בדיקות אבחון תקופתיות, בנימוק שאינן נכללות בתנאי הביטוח, על אף שבפועל, בדיקות אלו נכללות, לכאורה, במסגרת פוליסת הביטוח. בחודש נובמבר 2017 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה מוסכמת לדחיית בקשת האישור עקב מיצוי הליכים, במסגרתה התבקש בית המשפט לדחות את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. זאת, עקב הסכמתה של החברה לשלם תגמולי ביטוח לקבוצת המבוטחים שתביעתם נדחתה בנסיבות האמורות בבקשת האישור וחיידוד נהליה על מנת למנוע הישנותם של מקרים כאמור בעתיד ותוך הסכמתה של החברה לשלם למבקש ולבאי כוחו, בכפוף לאישורו של בית המשפט, גמול ושכר טרחה בסכומים שאינם מהותיים. תחת בקשה זו הגישו הצדדים לבית המשפט בחודש פברואר 2018 בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלם תגמולי ביטוח לקבוצת המבוטחים שתביעתם נדחתה בנסיבות האמורות בבקשת האישור וכן הובהר כי החברה חידדה נהליה על מנת למנוע הישנותם של מקרים כאמור בעתיד. בחודש יולי 2018 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים תוקף של פסק דין להסכם פשרה מתוקן אשר הוגש לאישור בית המשפט בחודש יולי 2018 במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלם תגמולי ביטוח לקבוצת המבוטחים שתביעתם נדחתה בנסיבות האמורות בבקשת האישור.

באור 38- התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ג. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח (המשך)

12. בחודש יוני 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה גובה, כביכול, בפוליסות ביטוח חיים דמי ביטוח שכוללים תוספת "תת שנתיות" מבלי שתוספת זו צוינה באופן מפורש בפוליסה. בכך מפרה החברה, לטענת התובע, את הוראות הפוליסה, את הנחיות הממונה, את הוראות חוק הסדרת הלוואות חוץ-בנקאיות, ואת חובת הגילוי וחובת ההגינות. כן טען התובע, כי בהתנהלותה זו החברה נוהגת שלא בתום לב, מטעה את ציבור מבוטחיה ופוגעת באוטונומיה שלהם. בחודש ינואר 2018 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלח לחברי הקבוצה מכתב המיידע אותם על גביית תוספת "תת השנתיות" ועל אפשרותם לשנות את מתכונת תשלום הפרמיה העתידית למתכונת תשלום שנתית במסגרתה לא נגבית תוספת "תת השנתיות". בחודש יולי 2018 ניתן על ידי בית המשפט המחוזי בירושלים תוקף של פסק דין להסכם הפשרה המתוקן, אשר הוגש בחודש יולי 2018, במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלח לחברי הקבוצה מכתב המיידע אותם על גביית תוספת "תת השנתיות" ועל אפשרותם לשנות את מתכונת תשלום הפרמיה העתידית בהתאם לתנאים שיפורטו במכתב.
13. בחודש יוני 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי במחוז מרכז-לוד תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה וחברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות גובות, כביכול, פרמיות ביטוח הכוללות "תוספת סיכון" הנובעת מאופי עבודתם של המבוטחים, גם בתקופות בהן המבוטחים אינם עובדים. זאת, כביכול, בין היתר, בניגוד להוראות הדין, תוך עשיית עושר ולא במשפט, הפרת חובה חקוקה, הפרת חוזה, אי גילוי נאות והטעיה. בפסק דינו מחודש מאי 2018 ("פסק הדין") הורה בית המשפט המחוזי מרכז על דחיית הבקשה לאישור התביעה כייצוגית. בחודש יולי 2018 הומצא לחברה ערעור על פסק הדין, אשר הגיש התובע לבית המשפט העליון. בחודש נובמבר 2018 ובעקבות הודעת המערער כי הוא אינו עומד על הערעור, נמחק הערעור על-ידי בית המשפט העליון.
14. בחודש יוני 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה מפרה את חובתה לשלם הפרשי הצמדה כדין בגין תגמולי ביטוח המשולמים על ידה בענף ביטוחי הבריאות, בגין התקופה שבין מועד קרות מקרה הביטוח לבין מועד תשלום תגמולי הביטוח. בכך, לטענת התובע, מפרה החברה את הוראות הדין, מפרה חוזה, פועלת ברשלנות ועושה עושר ולא במשפט. בחודש מרס 2017 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תתרום, בהתאם לדוח הבודק שימונה לבחינת הסכם הפשרה, 70% מסך הפרשי הצמדה בגין התקופה הראשונה כהגדרתם בהסכם הפשרה ו-100% מסך הפרשי הצמדה בגין התקופה השנייה כהגדרתם בהסכם הפשרה. בחודש יוני 2017 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה ביחס להסדר הפשרה במסגרתה העיר היועץ המשפטי לממשלה מספר הערות בנוגע לנוסח ההסדר. בחודש יולי 2017 הורה בית המשפט על מינוי בודק להסכם הפשרה. בחודש ינואר 2018 הוגשה לבית המשפט חוות דעת הבודק לפיה ניתן לקבוע כי ההסכם הוא ראוי, הוגן וסביר בהתחשב בעניינם של חברי הקבוצה. בית המשפט הורה ליועץ המשפטי לממשלה להגיש את עמדתו הסופית ביחס להסכם הפשרה. בחודש אפריל 2018 הוגשה לבית המשפט עמדת היועץ המשפטי לממשלה לפיה הוא מתנגד להסדר הפשרה בכל הנוגע להצעת הבודק כי הראל תבצע השבה פרטנית רק לחברי קבוצה שזוקם עולה על 50 ש"ח. בחודש אוגוסט 2018 הוגש הסכם פשרה מתוקן לאישורו של בית המשפט. בחודש נובמבר 2018 ניתן על ידי בית המשפט תוקף של פסק דין להסכם הפשרה המתוקן, במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תבצע השבה של 70% מסך הפרשי הצמדה בגין התקופה הראשונה, כהגדרתה בהסכם הפשרה, ו-100% מסך הפרשי הצמדה בגין התקופה השנייה כהגדרתה בהסכם הפשרה, בהתאם לדוח הבודק.
15. בחודש אפריל 2014 הוגשה לבית המשפט המחוזי מרכז-לוד, תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה. עניינה של התובענה היה בטענה, כי החברה אינה מעניקה למבוטחים בפוליסת ביטוח בריאות מסוג גילוי מחלות קשות (להלן: "הפוליסה") כיסוי ביטוחי במקרה של גילוי המחלה הספציפית בה חלתה התובעת, על אף שלטענתה פרשנות ראויה של הפוליסה הייתה צריכה, כביכול, להוביל למסקנה, כי יש ליתן כיסוי ביטוחי במקרה כאמור (אף שהמחלה מוחרגת בהתאם לתנאי הפוליסה). בחודש אוגוסט 2017 דחה בית המשפט המחוזי את הבקשה לאישור התובענה כייצוגית. בחודש דצמבר 2017 הומצא לחברה ערעור על פסק הדין, אשר הגישה התובעת בחודש אוקטובר 2017, לבית המשפט העליון. בדיון אשר התקיים בחודש נובמבר 2018, נמחק הערעור לאחר שהמערערת קיבלה את המלצת בית המשפט למשיכת הערעור.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)**ג. תביעות שהגיעו לסיומן בתקופת הדוח (המשך)**

16. בחודש אפריל 2017 הוגשה לבית הדין האזורי לעבודה בירושלים תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד כלל פנסייה וגמל בע"מ (להלן יחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות גובות דמי ביטוח בגין פוליסות ביטוח חיים מעמיתיהם ומבוטחיהם המנוחים לאחר פטירתם, וזאת בניגוד להוראות חוק חוזה הביטוח. בחודש אוגוסט 2018 הוגשה לבית הדין בקשה מוסכמת להסתלקות המבקשים מבקשת האישור נגד הנתבעות, במסגרתה הסכימו הנתבעות להשיב סכומים לא מהותיים שנגבו עקב תקלה בגין עמיתים ומבוטחים שהלכו לעולמם. בחודש נובמבר 2018 אישר בית הדין את הסתלקות המבקשים מבקשת האישור, והוראה על דחיית תביעתה האישית של המבקשת נגד הנתבעות. כמו כן נפסקו למבקשת ולבאי כוחה גמול ושכר טרחה בסכומים שאינם מהותיים.

17. בחודש יוני 2016 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל-אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה, נגד הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון ברשות שוק ההון במשרד האוצר ("הממונה על שוק ההון") ונגד שתי חברות ביטוח נוספות (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה, בטענה, כי פוליסות הביטוח הסייעודי הקבוצתיות, שמכרו הנתבעות, אשר כללו תנאי המאפשר להן לסיימן באופן חד צדדי, היו, כביכול, מוצר פגום, אשר הנתבעות ידעו או היה עליהן לדעת, כי הוא פגום, וכי עקב ביטולן של פוליסות אלו נותרו המבוטחים בהן ללא פוליסות לביטוח סיעודי. בכך טענו המבקשים, הפרו הנתבעות, כביכול, חובות חקוקות, פעלו בחוסר תום לב, תוך הטעיית המבוטחים, הפרו את חובת הגילוי לצרכנים והפרו את חובת הזהירות. עוד טענו המבקשים, כי הממונה על שוק ההון אפשר לנתבעות למכור פוליסות אלו ונמנע מלבטלן, וכי בכך פעל באופן רשלני ונמנע מביצוע תפקידו. בחודש אוקטובר 2017 הורה בית המשפט על סילוקה על הסף של בקשת האישור כנגד הממונה על שוק ההון. בחודש דצמבר 2018 אישר בית המשפט את בקשתם של המבקשים להסתלק מבקשת האישור כולה ומהתובענה הייצוגית, ללא צו להוצאות.

תביעות שהגיעו לסיומן לאחר תקופת הדוח

18. בחודש נובמבר 2015 הוגשה לבית המשפט המחוזי בתל אביב תובענה ובקשה לאישורה כייצוגית נגד החברה ונגד חברת ביטוח נוספת (להלן ביחד: "הנתבעות"). עניינה של התובענה היה בטענה, כי הנתבעות מפחיתות, כביכול, מסכומי הנוק הנתבעים על-ידי צד שלישי עקב רשלנותו של מבוטח, סכומים שונים באופן שרירותי. זאת, כביכול, בנימוק כללי של "רשלנות תורמת" של הצד השלישי ללא הנמקה, כנדרש בהוראות הדין. בכך, מפרות הנתבעות, לטענת התובעים, את הוראות הדין, לרבות חוזרי הממונה, מפרות חובה חקוקה, פועלות בחוסר תום לב ועושות עושר ולא במשפט. בחודש אפריל 2018 הגישו הצדדים לבית המשפט בקשה לאישור הסכם פשרה, ובחודש יולי 2018 הגישו הסכם פשרה מתוקן. בחודש ינואר 2019 ולאחר שהיועץ המשפטי לממשלה הודיע כי אינו מתנגד להסכם הפשרה המתוקן, ניתן על ידי בית המשפט תוקף של פסק דין להסכם הפשרה המתוקן, במסגרתו הוסכם, בין היתר, כי החברה תשלח לחברי הקבוצה מכתבים בהם יפורטו הנימוקים, אשר עמדו בבסיס הפחתת תגמולי הביטוח עקב טענת הרשלנות התורמת וכי ככל שבמסגרת זו יימצאו מקרים בהם יש מקום לצמצם או לבטל את הפחתת הסכומים שנעשתה מחמת רשלנות תורמת, החברה תפעל להשיב את הסכומים הרלבנטיים לחברי הקבוצה. כמו כן נפסקו לתובע ולבא כוחו גמול ושכר טרחה בסכומים שאינם מהותיים.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ד. התקשרויות

1. פוליסת סיעוד קבוצתי לחברי שירותי בריאות כללית החברה הינה המבטחת בפוליסת הסיעודי הקבוצתית לחברי שירותי בריאות כללית. בחודש מאי 2018 שירותי בריאות כללית פרסמה מכרז לביטוח סיעודי קבוצתי לחברי הקופה. החברה הגישה מועמדותה למכרז. בחודש ספטמבר 2018 החברה קיבלה הודעה על זכייתה במכרז.
2. זכייה במכרז חשכ"ל
- ביום 6 בספטמבר 2018 נמסר לחברה על זכייתה במכרז שפרסם החשכ"ל בכ- 35% מהיקף ביטוחי רכב רכוש ורכב חובה של עובדי מדינה לשנת 2019-2020. לתוצאות המכרז כאמור לא צפויה להיות השפעה מהותית על תוצאות הפעילות של החברה.
3. היתר להגדלת החזקות בתאגידים בנקאיים
- בחודש יוני 2018, החברה קיבלה אישור להגדיל את החזקותיה בתאגידים בנקאיים משיעור של עד 5% לשיעור של עד 7.5%. היתר ההחזקה כאמור התקבל בהתאם למדיניות הפיקוח על הבנקים באשר למתן היתרי החזקה בתאגידים בנקאיים לגופים המנהלים כספי לקוחות.
4. תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון), התשע"ח-2018
- ביום 16 באוגוסט 2018 פורסמו ברשומות תקנות הפיקוח על שירותים פיננסיים (קופות גמל) (הוצאות ישירות בשל ביצוע עסקאות) (תיקון והוראת שעה), התשע"ח-2018, במסגרתן הוארכה עד סוף שנת 2019 הוראת השעה אשר הסתיימה בסוף שנת 2017 הקובעת להוצאות ישירות מסוימות תקרה של 0.25% מסך השווי המשוער של נכסי קופת הגמל או של מסלול בקופת גמל.
5. התקשרות להסדר פרישה מוקדמת
- ביום 31 בינואר 2018, התקשרה החברה בהסכם לפיו יבוצע חלק מהסדר הפרישה המוקדמת של מעסיק גדול, באמצעות פוליסות ביטוח מסוג מגוון הכנסה חודשית מבטיחות תשואה שיופקו על ידי החברה. הפוליסות משולמות בהפקדות חד פעמיות במועד הפרישה המוקדמת של העובד ונועדו לשלם לפורש הכנסה חודשית לתקופה מוגבלת עד גיל פרישה. במהלך תקופת ההסכם שתסתיים בשנת 2022 צפויות להתקבל הפקדות בסכום כולל של כ- 300 מיליוני ש"ח.
6. התחייבות להשקעה בקרנות השקעה
- לחברה ולחברות בנות של החברה התחייבות להשקעה בקרנות השקעה בסך של כ- 8,636 מיליוני ש"ח, מתוכם סך של כ- 7,751 מיליוני ש"ח מכספי פוליסות משתתפות ברווחים, פנסיה וגמל.
7. הקמת חטיבה חדשה בחברה
- ביום 8 באוקטובר 2018, אישר דירקטוריון החברה, הקמת חטיבה עסקית חדשה בחברה - חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות ("החטיבה החדשה"), החל מיום 1 בנובמבר 2018.
- הקמת החטיבה החדשה נעשתה על רקע ביטול הביטוחים הסיעודיים הקולקטיביים על ידי הרגולציה שפרסמה רשות שוק ההון, וכן על רקע פרסום תוצאות המכרז על זהות החברות שנבחרו על ידי קופות החולים הגדולות במדינה - כללית ומכבי, לנהל ולבטח את עמיתיהן בביטוח הסיעודי.
- בראשה של החטיבה החדשה עומד מר רועי שקד, אשר מונה גם למשנה למנכ"ל החברה. תחת החטיבה החדשה מרוכזת פעילותה של דקלה סוכנות לביטוח בע"מ ("דקלה"), אשר ממשיכה בפעילותה ומעניקה את השירותים לכללית ולחברה בקשר עם הביטוח הסיעודי לחברי שירותי בריאות כללית. כן רוכזו תחת החטיבה החדשה פעילויות נוספות, ביניהן פעילות אגף תביעות סיעוד, חיים ואובדן כושר עבודה.

באור 38 - התחייבויות תלויות והתקשרויות (המשך)

ה. חכירות

הקבוצה קשורה בהסכמי חכירה מסחריים ביחס לנדל"ן שברשותה, אשר כוללת את חלק ממשרדי הקבוצה. חכירות אלו לא ניתנות לביטול ובעלות אורך חיים של 5-20 שנים. כל חוזי החכירה כוללים תנאי המאפשר לחברה לעדכן את תשלומי השכירות על בסיס שנתי בהתאם לשינויים בתנאי השוק.

הקבוצה קשורה בהסכמי חכירה תפעוליים ביחס לכלי רכב ולציוד. לחכירות אורך חיים ממוצע של עד 3 שנים, מבלי שקיימת אופציית הארכה בחוזה.

דמי החכירה המינימאליים העתידיים להיות משולמים בגין חוזי חכירה תפעולית שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 הינם:

2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
29	21	שנה ראשונה
48	16	שנה שנייה עד חמש שנים
5	-	יותר מחמש שנים
82	37	

דמי החכירה המינימאליים העתידיים להתקבל בגין חוזי חכירה מסחריים שאינם ניתנים לביטול ליום 31 בדצמבר 2018 ו- 2017 הינם:

2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
187	194	שנה ראשונה
534	531	שנה שנייה עד חמש שנים
436	391	יותר מחמש שנים
1,157	1,116	

באור 39 - אירועים מהותיים לאחר תאריך הדוחות הכספיים

1. ביום 31 במרס 2019 התקבלה החלטה עקרונית בדבר גיוס חוב (הון רובד 2) באמצעות הראל הנפקות בדרך של הנפקה ציבורית של סדרה חדשה.
2. לעניין אשרור דירוג מעלות לחברה הבת הראל ביטוח ואשרור דירוג להון משני ושלישוני שהונפק על ידי החברה הבת הראל הנפקות, לאחר תאריך הדוח, ראה [באור 24](#).
3. לעניין אישור מענק בגין שנת 2018 לנושאי משרה בכירים, לאחר תאריך הדוח, ראה [באור 36](#).

הראל חברה לביטוח בע"מ

נספחים לדוחות הכספיים

סומך חייקין
מגדל המילניום KPMG
רחוב הארבעה 17, תא דואר 609
תל אביב 6100601
03 684 8000

לכבוד
בעלי המניות של הראל חברה לביטוח בע"מ
רח' אבא הלל 3
רמת-גן

א.ג.נ.,

הנדון: דוח מיוחד של רואי החשבון המבקרים על מידע כספי נפרד לפי דרישת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א - 1981

ביקרנו את המידע הכספי הנפרד המובא לפי דרישת הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בהתאם לחוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981 של הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן: "החברה") לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017 ולכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018 ואשר נכלל בנספח א' לדוחות הכספיים של החברה. המידע הכספי הנפרד הינו באחריות הדירקטוריון וההנהלה של החברה. אחריותנו היא לחוות דעה על המידע הכספי הנפרד בהתבסס על ביקורתנו.

לא ביקרנו את הדוחות הכספיים של חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני אשר ההשקעה בהן הינה כ- 1,382,667 אלפי ש"ח וכ-797,686 לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017 בהתאמה, וחלקה של החברה ברווחיהן הינו כ-126,137 אלפי ש"ח, כ-68,052 וכ-92,194 אלפי ש"ח לכל אחת משלוש השנים שהאחרונה שבהן הסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018. הדוחות הכספיים של אותן חברות בוקרו על ידי רואי חשבון אחרים שדוחותיהם הומצאו לנו וחוות דעתנו, ככל שהיא מתייחסת לסכומים שנכללו בגין אותן חברות, מבוססת על דוחות רואי החשבון האחרים.

ערכנו את ביקורתנו בהתאם לתקני ביקורת מקובלים בישראל. על פי תקנים אלה נדרש מאיתנו לתכנן את הביקורת ולבצע במטרה להשיג מידה סבירה של ביטחון שאין במידע הכספי הנפרד הצגה מוטעית מהותית. ביקורת כוללת בדיקה מדגמית של ראיות התומכות בסכומים ובפרטים הכלולים במידע הכספי הנפרד. ביקורת כוללת גם בחינה של כללי החשבונאות שישומו בעריכת המידע הכספי הנפרד ושל האומדנים המשמעותיים שנעשו על ידי הדירקטוריון וההנהלה של החברה וכן הערכת נאותות ההצגה של המידע הכספי הנפרד. אנו סבורים שביקורתנו ודוחות רואי החשבון האחרים מספקים בסיס נאות לחוות דעתנו.

לדעתנו, בהתבסס על ביקורתנו ועל הדוחות של רואי חשבון אחרים, המידע הכספי הנפרד ערוך, מכל הבחינות המהותיות, בהתאם לדרישות שנקבעו על ידי הממונה על שוק ההון, ביטוח וחיסכון בחוזר ביטוח 4-1-2010, על עדכוניו.

סומך חייקין
רואי חשבון

31 במרס 2019

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח

להלן נתונים כספיים תמציתיים על בסיס הדוחות הכספיים הנפרדים של החברה (להלן - דוחות סולו), הערוכים לפי תקני דיווח כספי בינלאומיים (IFRS). המדיניות החשבונאית שפורטה ב**באור 3** לעיל בדבר עיקרי המדיניות החשבונאית, יושמה בהכנת באור תמציתי זה, למעט המפורט להלן:

א. מדידת ההשקעות בחברות מוחזקות המחושבת על בסיס אקוויטי.

ב. זכויות במקרקעין כוללות גם זכויות במקרקעין המוחזקות באמצעות חברה מוחזקת שהחזקת זכויות אלה הוא עיסוקה היחיד.

1. דוחות על המצב הכספי

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		נכסים
801	904	נכסים בלתי מוחשיים
2,073	2,190	הוצאות רכישה נדחות
1,281	1,311	רכוש קבוע
2,293	2,407	השקעות בחברות בנות וכלולות
1,502	1,628	נדל"ן להשקעה עבור חוזים תלויי תשואה
1,672	1,773	נדל"ן להשקעה אחר
4,405	4,172	נכסי ביטוח משנה
1,054	1,531	חייבים ויתרות חובה
1,238	1,299	פרמיה לגבייה
47,771	51,891	השקעות פיננסיות עבור חוזים תלויי תשואה
		השקעות פיננסיות אחרות:
6,421	7,747	נכסי חוב סחירים
13,391	13,069	נכסי חוב שאינם סחירים
872	997	מניות
1,834	1,812	אחרות
22,518	23,625	סך כל ההשקעות הפיננסיות האחרות
2,758	3,083	מזומנים ושווי מזומנים עבור חוזים תלויי תשואה
1,089	1,077	מזומנים ושווי מזומנים אחרים
90,455	96,891	סך כל הנכסים
52,550	57,630	סך כל הנכסים עבור חוזים תלויי תשואה

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

1. דוחות על המצב הכספי (המשך)

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
869	869	הון
663	580	הון מניות ופרמיה על מניות
2,787	3,094	קרנות הון
4,319	4,543	עודפים
		סך כל ההון
		התחייבויות
26,027	26,694	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה שאינם תלויי תשואה
52,008	56,754	התחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה תלויי תשואה
849	792	התחייבויות בגין מסים נדחים
213	213	התחייבויות בשל הטבות לעובדים, נטו
47	33	התחייבויות מסים שוטפים
2,986	2,979	זכאים ויתרות זכות
4,006	4,883	התחייבויות פיננסיות
86,136	92,348	סך כל ההתחייבויות
90,455	96,891	סך כל ההון וההתחייבויות

שלומית זק"ש אנגל
מנהלת הכספים

אריק פרץ
משנה למנכ"ל ומנהל
חטיבת כספים ומשאבים

מישל סיבוני
מנהל כללי

יאיר המבורגר
יו"ר הדירקטוריון

תאריך אישור הדוחות: 31 במרס 2019

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

2. דוחות רווח והפסד

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
11,389	12,637	13,697	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,367	1,346	1,412	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
10,022	11,291	12,285	פרמיות שהורווחו בשייר
2,757	5,056	449	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
530	702	518	הכנסות מדמי ניהול
255	291	292	הכנסות מעמלות
13,564	17,340	13,544	סך כל ההכנסות
11,733	14,526	10,540	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
1,180	898	876	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
10,553	13,628	9,664	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
2,042	2,184	2,362	הוצאות הנהלה וכלליות
775	808	847	הוצאות אחרות
11	10	9	הוצאות מימון, נטו
119	118	211	סך כל ההוצאות
13,500	16,748	13,093	
255	222	206	חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
319	814	657	רווח לפני מסים על הכנסה
(8)	234	155	מסים על הכנסה (הטבת מס)
327	580	502	רווח לשנה

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

3. דוחות על הרווח הכולל

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר			
2016	2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
327	580	502	רווח לשנה
			פריטי רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
98	306	(174)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
(138)	(141)	(94)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
76	39	40	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
-	9	(15)	חלק הקבוצה ברווח (הפסד) כולל של חברות מוחזקות מטופלות לפי שיטת השווי המאזני
(32)	(54)	73	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
(3)	(65)	78	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לנכסים פיננסיים זמינים למכירה
9	13	(21)	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים אחרים של רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
10	107	(113)	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לשנה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
			פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
13	88	44	קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
10	(3)	8	מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
(1)	(25)	(17)	מסים על הכנסה בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
22	60	35	רווח כולל אחר לשנה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
32	167	(78)	סך רווח (הפסד) כולל אחר לשנה
359	747	424	סך כל הרווח הכולל לשנה

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

4. דוחות על השינויים בהון העצמי

הון מניות ופרמיה	קרן הון בגין זמינים למכירה	קרן הון בגין תשלום מבוסס מניות	קרן תרגום של פעילות חוץ	קרן הון בגין שערך רכוש קבוע	יתרת עודפים	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
869	338	36	(40)	160	2,709	4,072	יתרה ליום 1 בינואר 2017
-	-	-	-	-	580	580	סך הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	-	-	-	-	-	רווח לתקופה
-	149	-	(41)	61	(2)	167	סך רווח (הפסד) כולל אחר
-	149	-	(41)	61	578	747	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	-	-	-	(500)	(500)	דיבידנד שחולק
869	487	36	(81)	221	2,787	4,319	יתרה ליום 31 בדצמבר 2017
-	-	-	-	-	502	502	סך הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	-	-	-	-	-	רווח לתקופה
-	(166)	-	53	30	5	(78)	סך רווח (הפסד) כולל אחר
-	(166)	-	53	30	507	424	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לשנה
-	-	-	-	-	(200)	(200)	דיבידנד שחולק
869	321	36	(28)	251	3,094	4,543	יתרה ליום 31 בדצמבר 2018

המידע הנוסף המצורף למידע הכספי הנפרד מהווה חלק בלתי נפרד ממנו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)
5. מגזרי פעילות

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018					
ביטוח חיים וחיסכון ארוך טוח	ביטוח בריאות	ביטוח כללי	לא מיוחס למגזרי פעילות	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
5,614	4,678	3,405	-	13,697	פרמיות שהורווחו ברוטו
144	215	1,053	-	1,412	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
5,470	4,463	2,352	-	12,285	פרמיות שהורווחו בשייר
(49)	160	181	157	449	רווחים (הפסדים) מהשקעות, נטו והכנסות מימון
508	4	-	6	518	הכנסות מדמי ניהול
32	65	195	-	292	הכנסות מעמלות
5,961	4,692	2,728	163	13,544	סך כל ההכנסות
4,623	3,335	2,582	-	10,540	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
82	143	651	-	876	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
4,541	3,192	1,931	-	9,664	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
766	917	679	-	2,362	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
456	301	48	42	847	הוצאות הנהלה וכלליות
9	-	-	-	9	הוצאות אחרות
11	17	26	157	211	הוצאות מימון, נטו
5,783	4,427	2,684	199	13,093	סך כל ההוצאות
23	17	37	129	206	חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
201	282	81	93	657	רווח לפני מסים על ההכנסה
30	(13)	(45)	(90)	(118)	רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה
231	269	36	3	539	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

5. מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017					
סה"כ	לא מיוחס למגזרי פעילות	ביטוח כללי	ביטוח בריאות	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
12,637	-	3,134	4,424	5,079	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,346	-	1,012	199	135	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
11,291	-	2,122	4,225	4,944	פרמיות שהורווחו בשייר
5,056	233	212	443	4,168	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
702	9	-	3	690	הכנסות מדמי ניהול
291	-	178	83	30	הכנסות מעמלות
17,340	242	2,512	4,754	9,832	סך כל ההכנסות
14,526	-	2,446	3,688	8,392	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
898	-	673	142	83	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
13,628	-	1,773	3,546	8,309	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
2,184	-	646	866	672	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
808	41	46	281	440	הוצאות הנהלה וכלליות
10	-	-	-	10	הוצאות אחרות
118	134	(33)	10	7	הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
16,748	175	2,432	4,703	9,438	סך כל ההוצאות
222	119	50	22	31	חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
814	186	130	73	425	רווח לפני מסים על ההכנסה
244	130	6	19	89	רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה
1,058	316	136	92	514	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)
5. מגזרי פעילות (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016

ס"ה כ	לא מיוחס למגזרי פעילות מיליוני ש"ח	ביטוח כללי מיליוני ש"ח	ביטוח בריאות מיליוני ש"ח	ביטוח חיים וחיסכון ארוך טווח	
				מיליוני ש"ח	
11,389	-	2,925	4,164	4,300	פרמיות שהורווחו ברוטו
1,367	-	1,067	165	135	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
10,022	-	1,858	3,999	4,165	פרמיות שהורווחו בשייר
2,757	143	173	273	2,168	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
530	7	-	3	520	הכנסות מדמי ניהול
255	-	178	56	21	הכנסות מעמלות
13,564	150	2,209	4,331	6,874	סך כל ההכנסות
11,733	-	2,553	3,256	5,924	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
1,180	-	949	127	104	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
10,553	-	1,604	3,129	5,820	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה בשייר
2,042	-	595	824	623	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
775	43	44	255	433	הוצאות הנהלה וכלליות
11	-	-	-	11	הוצאות אחרות
119	109	(3)	8	5	הוצאות (הכנסות) מימון, נטו
13,500	152	2,240	4,216	6,892	סך כל ההוצאות
255	113	72	30	40	חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
319	111	41	145	22	רווח לפני מסים על ההכנסה
27	26	(35)	(4)	40	רווח (הפסד) כולל אחר לפני מסים על הכנסה
346	137	6	141	62	סך כל הרווח הכולל לפני מסים על הכנסה

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד) 6. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018				
רכב חובה	ענפי רכוש ואחרים *	ענפי חבויות אחרים **	סה"כ	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
650	971	952	3,407	פרמיות ברוטו
7	740	298	1,071	פרמיות ביטוח משנה
643	231	654	2,336	פרמיות בשייר
(25)	(2)	7	(16)	שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
668	233	647	2,352	פרמיות שהורווחו בשייר
68	14	84	181	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
-	156	31	195	הכנסות מעמלות
736	403	762	2,728	סך כל ההכנסות
665	502	865	2,582	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
(9)	427	207	651	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
674	75	658	1,931	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
95	226	160	679	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
11	13	11	48	הוצאות הנהלה וכלליות
10	1	13	26	הוצאות מימון, נטו
790	315	842	2,684	סך כל ההוצאות
15	1	18	37	חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
(39)	89	(62)	81	רווח (הפסד) לפני מסים על הכנסה
(18)	(1)	(22)	(45)	הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
(57)	88	(84)	36	סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה
2,637	892	5,369	9,479	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2018
2,475	171	3,038	6,238	התחייבויות בגין חוזי ביטוח, שייר ליום 31 בדצמבר 2018

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 77% מסך הפרמיות בענפים אלו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)
6. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017				
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *	ענפי חבויות אחרים **	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
545	693	962	901	3,101
4	25	722	262	1,013
541	668	240	639	2,088
13	(57)	(7)	17	(34)
528	725	247	622	2,122
80	19	16	97	212
-	7	143	28	178
608	751	406	747	2,512
571	528	399	948	2,446
1	20	324	328	673
570	508	75	620	1,773
86	188	222	150	646
10	14	12	10	46
(13)	(3)	(1)	(16)	(33)
653	707	308	764	2,432
19	5	2	24	50
(26)	49	100	7	130
2	1	-	3	6
(24)	50	100	10	136
2,461	553	783	5,437	9,234
2,241	524	175	2,774	5,714

פרמיות ברוטו
 פרמיות ביטוח משנה
פרמיות בשייר
 שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
 רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
 הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
 חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
 תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
 עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
 הוצאות הנהלה וכלליות
 הכנסות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
 חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על הכנסה
 רווח כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2017
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, שייר ליום 31 בדצמבר 2017

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 80% מסך הפרמיות בענפים אלו.
 ** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 78% מסך הפרמיות בענפים אלו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

6. נתונים נוספים לגבי מגזר ביטוח כללי (המשך)

לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2016				
רכב חובה	רכב רכוש	ענפי רכוש ואחרים *	ענפי חבויות אחרים **	סה"כ
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
491	780	946	850	3,067
3	18	702	259	982
488	762	244	591	2,085
55	109	12	51	227
433	653	232	540	1,858
69	16	11	77	173
2	11	124	41	178
504	680	367	658	2,209
480	521	491	1,061	2,553
24	24	414	487	949
456	497	77	574	1,604
79	163	208	145	595
10	14	11	9	44
(1)	-	-	(2)	(3)
544	674	296	726	2,240
29	7	3	33	72
(11)	13	74	(35)	41
(15)	(3)	(1)	(16)	(35)
(26)	10	73	(51)	6
2,362	595	806	5,346	9,109
2,075	563	185	2,471	5,294

פרמיות ברוטו
פרמיות ביטוח משנה
פרמיות בשייר
שינוי ביתרת פרמיה שטרם הורווחה, בשייר
פרמיות שהורווחו בשייר
רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
הכנסות מעמלות
סך כל ההכנסות
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו
חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח בשייר
עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
הוצאות הנהלה וכלליות
הכנסות מימון, נטו
סך כל ההוצאות
חלק ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
רווח (הפסד) לפני מסים על הכנסה
הפסד כולל אחר לפני מסים על הכנסה
סך כל הרווח (ההפסד) הכולל לפני מסים על הכנסה
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, ברוטו ליום 31 בדצמבר 2016
התחייבויות בגין חוזי ביטוח, שייר ליום 31 בדצמבר 2016

* ענפי רכוש ואחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח אובדן רכוש ומקיף דירות אשר הפעילות בגינם מהווה 81% מסך הפרמיות בענפים אלו.
** ענפי חבויות אחרים כוללים בעיקר תוצאות מענפי ביטוח צד ג' ואחריות מקצועית אשר הפעילות בגינם מהווה 79% מסך הפרמיות בענפים אלו.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר 2018

מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
סך הכל	הלוואות וחיובים	מוחזקים לפדיון	זמינים למכירה	מיליוני ש"ח	נכסי חוב סחירים
7,747	-	117	7,420	210	נכסי חוב שאינם סחירים
13,069	13,069	-	-	-	מניות
997	-	-	997	-	אחרות
1,812	-	-	1,684	128	סה"כ
23,625	13,069	117	10,101	338	

ליום 31 בדצמבר 2017

מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	משוערכים בשווי הוגן דרך רווח והפסד
סך הכל	הלוואות וחיובים	מוחזקים לפדיון	זמינים למכירה	מיליוני ש"ח	נכסי חוב סחירים
6,421	-	159	6,016	246	נכסי חוב שאינם סחירים
13,391	13,391	-	-	-	מניות
872	-	-	872	-	אחרות
1,834	-	-	1,646	188	סה"כ
22,518	13,391	159	8,534	434	

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

א. נכסי חוב סחירים, ההרכב:

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
15	14
2,276	3,080
2,291	3,094
231	196
159	117
3,740	4,340
4,130	4,653
6,421	7,747
-	2

אגרות חוב ממשלתיות

מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
מוחזקים לפדיון
זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב סחירים

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
168	121
168	121

השווי ההוגן של נכסי החוב הסחירים המוחזקים לפדיון:

נכסי חוב אחרים:

שאינם ניתנים להמרה

סה"כ

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)
7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ב. נכסי חוב שאינם סחירים, ההרכב:

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2017	2018	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
6,584	6,405	4,893	4,938
6,584	6,405	4,893	4,938
8,540	7,934	7,734	7,494
839	687	764	637
9,379	8,621	8,498	8,131
15,963	15,026	13,391	13,069
		20	17

אגרות חוב ממשלתיות

מטופלות כהלוואות וחייבים:

אגרות חוב מיועדות

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

מטופלים כהלוואות וחייבים, למעט פקדונות בבנקים

פקדונות בבנקים

סך כל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך כל נכסי חוב שאינם סחירים

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד

ג. פרטים בדבר ריבית והצמדה בגין נכסי חוב

ריבית אפקטיבית			
נכסי חוב שאינם סחירים		נכסי חוב סחירים	
2017	2018	2017	2018
אחוזים	אחוזים	אחוזים	אחוזים
4.4	4.4	0.6	1.2
2.8	3.1	1.2	2.2
5.5	6.6	2.9	4.2

צמוד למדד המחירים לצרכן

שקלי

צמוד מט"ח

ד. מניות, ההרכב:

הערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר	
2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
755	731
117	266
872	997
80	79

סחירות

אינן סחירות

סך הכל

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין מניות המוצגות כזמינות למכירה

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ה. השקעות פיננסיות אחרות, ההרכב:

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
		סחירות
2	-	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
357	251	זמינות למכירה
4	1	מכשירים נגזרים
363	252	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
		שאינן סחירות
85	74	מסווגות כמוחזקות למסחר
1,288	1,433	זמינות למכירה
98	53	מכשירים נגזרים *
1,471	1,560	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
1,834	1,812	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
133	142	יתרות ירידת ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה
537	487	מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

השקעות פיננסיות אחרות כוללות בעיקר השקעות בתעודות סל, תעודות השתתפות בקרנות נאמנות, קרנות השקעה, נגזרים פיננסיים, חוזים עתידיים, אופציות ומוצרים מובנים.

* להלן סכום החשיפה, נטו לנכס הבסיס, המוצג במונחי דלתא של העסקאות הפיננסיות שנעשו לתאריך הדוח הכספי:

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
470	528	מניות
3,421	3,900	מדד
(4,477)	(4,680)	מטבע זר
6	(1)	ריבית

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

1. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	
אחוזים	אחוזים	
0.5	0.9	AA ומעלה
2.3	3.7	A
3.2	3.9	BBB
*9.3	16.7	נמוך מ-BBB
*3.3	4.0	לא מדורג

* מוין מחדש.

המקורות לרמת הדירוג בישראל הינן חברות הדירוג "מעלות", "מדורג" ודירוג פנימי. נתוני חברת מדורג הועברו לסמלי הדירוג לפי מקדמי המרה מקובלים. כל דירוג כולל בתוכו את כל הטווחים, לדוגמא: דירוג A כולל A- ועד A+.

השווי ההוגן של נכסי החוב שאינם סחירים הנמדדים בשווי הוגן דרך רווח והפסד וכן של נכסי חוב שאינם סחירים, אשר מידע לגבי השווי ההוגן ניתן לצרכי גילוי בלבד, נקבעים באמצעות היוון אומדן תזרימי המזומנים הצפויים בגינם. שיעורי ההיוון מתבססים על חלוקת השוק הסחיר לעשירונים בהתאם לתשואה לפדיון של נכסי החוב וקביעת המיקום של הנכס הלא סחיר באותם עשירונים וזאת בהתאם לפרמיית הסיכון הנגזרת ממחירי עסקאות/הנפקות בשוק הלא סחיר. ציטוטי המחירים ושיעורי הריבית ששימשו להיוון נקבעים על ידי חברת מרווח הוגן, חברה המספקת ציטוטי מחירים ושערי ריבית לגופים מוסדיים לשערוך נכסי חוב לא סחירים.

עקום התשואה המוצג להלן והריביות הממוצעות המשוקללות בגין כל אחת מקבוצות הדירוג המוצגים בטבלה הינם בהתאם לנכסים הכלולים בכל קבוצת דירוג.

2. שווי הוגן של נכסים בחלוקה לרמות:

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח מכשירים פיננסיים המוצגים על פי שווים ההוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

רמה 1 – שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.

רמה 2 – שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.

רמה 3 – שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של מזומנים ושווי מזומנים, פרמיות לגביה, לקוחות, חייבים ויתרות חובה, נכסי מסים שוטפים, תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלהם.

ליום 31 בדצמבר 2018				
רמה 1	רמה 2	רמה 3	סך הכל	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
6,436	1,194	-	7,630	נכסי חוב סחירים
730	-	267	997	מניות
252	52	1,508	1,812	אחרות
7,418	1,246	1,775	10,439	סך הכל

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. שווי הוגן של נכסים בחלוקה לרמות (המשך)

ליום 31 בדצמבר 2017				
סך הכל	רמה 3	רמה 2	רמה 1	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
6,262	-	1,192	5,070	נכסי חוב סחירים
872	116	-	756	מניות
1,834	1,373	98	363	אחרות
8,968	1,489	1,290	6,189	סך הכל

נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3 :

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח			
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה			
סך הכל	אחרות	מניות	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
1,489	1,373	116	יתרה ליום 1 בינואר 2018
54	57	(3)	סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו :
171	109	62	ברוח והפסד
(75)	(74)	(1)	ברוח כולל אחר
332	207	125	תקבולי ריבית ודיבידנד
(172)	(140)	(32)	רכישות
(24)	(24)	-	מכירות
1,775	1,508	267	פדיונות
			יתרה ליום 31 בדצמבר 2018
48	51	(3)	סך הרווחים (ההפסדים) לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2018

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

7. פירוט השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ז. שווי הוגן של נכסים בחלוקה לרמות (המשך):

נכסים הנמדדים בשווי הוגן ברמה 3 (המשך):

מדידת שווי הוגן במועד הדיווח		
נכסים פיננסיים בשווי הוגן דרך רווח והפסד ונכסים זמינים למכירה		
מניות	אחרות	סך הכל
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
47	1,359	1,406
4	26	30
(3)	13	10
(4)	(59)	(63)
56	185	241
-	(142)	(142)
-	(9)	(9)
16	-	16
116	1,373	1,489
4	26	30

יתרה ליום 1 בינואר 2017

סך הרווחים (ההפסדים) שהוכרו:

ברוח והפסד

ברוח כולל אחר

תקבולי ריבית ודיבידנד

רכישות

מכירות

פדיונות

העברות אל רמה 3*

יתרה ליום 31 בדצמבר 2017

סך הרווחים לתקופה שנכללו ברווח והפסד בגין נכסים המוחזקים לשנה שהסתיימה ביום 31 בדצמבר 2017

* בגין שינוי סיווג מהשקעה במוחזקות למניות לא סחירות.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשך)

8. התחייבויות פיננסיות

באור זה מספק מידע בדבר התנאים החוזיים של התחייבויות פיננסיות. מידע נוסף בדבר החשיפה של הקבוצה לסיכונים ריבית, מטבע חוץ ונזילות, ניתן ב**באור 35**, בדבר מכשירים פיננסיים בדוחות המאוחדים.

א. פירוט התחייבויות פיננסיות

שווי הוגן		ערך בספרים	
ליום 31 בדצמבר		ליום 31 בדצמבר	
2017	2018	2017	2018
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
100	100	100	100
405	389	351	351
11	11	11	11
3,311	3,585	2,893	3,416
3,827	4,085	3,355	3,878
651	1,005	651	1,005
651	1,005	651	1,005
4,478	5,090	4,006	4,883
		2,912	3,516

התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת

הלוואות מתאגידים בנקאיים
 הלוואות מתאגידים שאינם בנקאיים
 הלוואות מבעלי עניין
 אגרות חוב

התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד

(נגזרים)

סך כל ההתחייבויות הפיננסיות

כתבי התחייבות נדחים המהווים הון משני ושלישוני

(1) מכשירים נגזרים המוחזקים כנגד ההתחייבויות הביטוחיות במסגרת מדיניות ניהול נכסים מול התחייבויות ("ALM") של הקבוצה. מתוך הנ"ל, סך של כ- 487 מיליוני ש"ח וכ- 537 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה, נכללים במסגרת התחייבויות שאינן תלויות תשואה והיתרה נכללת במסגרת ההתחייבויות תלויות התשואה של הקבוצה. מרבית הסכום נובע מניהול חשיפה באמצעות נגזרים למטבע חוץ ולמדד. כנגד ההתחייבויות כאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בטחונות בהתאם לתנאים שנקבעו בחוזה. לגופים המוסדיים בקבוצה מסגרות אשראי מאושרות לצורך פעילותם בנגזרים. בהתאם לאמור, הפקידו הגופים המוסדיים בקבוצה סך של כ- 1,094 מיליוני ש"ח וכ- 674 מיליוני ש"ח לימים 31 בדצמבר 2018 ו-2017, בהתאמה, כבטוחות לכיסוי התחייבויותיה הנובעות מפעילות זו.

ב. שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

ליום 31 בדצמבר		באחוזים
2017	2018	
1.85%	2.19%	הלוואות
1.22%	2.31%	אגרות חוב

ג. התחייבויות פיננסיות המוצגות בעלות מופחתת - פרטים בדבר ריבית והצמדה

ריבית אפקטיבית		בסיסי הצמדה
ליום 31 בדצמבר		
2017	2018	צמוד מדד
3.8%	3.7%	שקלי
4.1%	4.1%	

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

8. התחייבויות פיננסיות (המשד)

ד. שווי הוגן של התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן דרך רווח והפסד בחלוקה לרמות

הטבלה דלהלן מציגה ניתוח התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן. הרמות השונות הוגדרו באופן הבא:

רמה 1 – שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש במחירים מצוטטים (לא מתואמים) בשוק פעיל למכשירים זהים.

רמה 2 – שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים נצפים, ישירים או בלתי ישירים, שאינם כלולים ברמה 1 לעיל.

רמה 3 – שווי הוגן הנמדד על-ידי שימוש בנתונים שאינם מבוססים על נתוני שוק נצפים.

היתרה בדוחות הכספיים של זכאים ויתרות זכות תואמת או קרובה לשווי ההוגן שלה.

ליום 31 בדצמבר 2018

סה"כ	רמה 2	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
1,005	792	213
1,005	792	213

נגזרים

ליום 31 בדצמבר 2017

סה"כ	רמה 2	רמה 1
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
651	636	15
651	636	15

נגזרים

ה. התחייבויות פיננסיות המוצגות בשווי הוגן - שיעורי הריבית ששימשו בקביעת השווי ההוגן

הריבית על נגזרים פיננסיים הינה ריבית חסרת סיכון לתקופות של עד שנה.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

9. קשרים התקשרויות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות
 1. הלוואות עיקריות שניתנו על ידי החברה לחברות המוחזקות

יתרה ליום 31 בדצמבר		ערך נקיב מיליוני ש"ח	מועד ההענקה	החברה הלווה
2017	2018			
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח		
63	63	63	21.01.2010	החזקות במשכנתאות ישראל בע"מ (1)
6	-	6	31.3.2013	ידידים הולדינג וניהול בע"מ (1)
5	5	5	21.3.2013	וריסט בע"מ (1)
91	86	85	8.12.2009	(2) Harel Surry Street Company Limited

- (1) שטרי ההון אינם צמודים ואינם נושאים ריבית.
 (2) הלוואה נקובה במט"ח ונושאת ריבית קבועה.

2. הסכמי דמי ניהול

א. ביום 23 במרס 2016 וביום 22 במרס 2016 אישרו הדירקטוריונים של החברה ושל הראל פנסיה, בהתאמה, את עדכון הסכם ההתקשרות שבין החברה להראל פנסיה לשירותי הניהול והתפעול שמעניקה החברה להראל פנסיה. בהתאם לעדכון ההתקשרות כאמור, דמי הניהול והתפעול יקבעו בהתבסס על הוצאות בפועל בהן עמדה החברה בגין השירותים כאמור. הסכם הניהול החדש כולל הקצאה של הוצאות ישירות והעמסה של הוצאות עקיפות בהתאם לשיעור מסוים מהיקף הנכסים המנוהלים. ההסכם יושם באופן רטרואקטיבי מחודש ינואר 2016.

עד למועד זה שילמה הראל פנסיה להחברה דמי תפעול בשיעור שנתי של 0.1% מנכסי קרנות הפנסיה, למעט נכסי עמיתים שלגביהם חל ההסדר הפנסיוני עם צה"ל, כל עוד הינם עמיתים פעילים במסגרת ההסדר כאמור וזכאים לדמי הניהול הקבועים בו.

שינוי ההסכם כאמור מביא להקצאת הוצאות סבירה יותר עבור כל שנת התקשרות. יחד עם זאת, אין לשינוי ההסכם השפעה מהותית בטווח הארוך.

ב. בחודש אוקטובר 2012 אישר דירקטוריון החברה התקשרות בהסכם עם הראל פיננסים ניהול השקעות בע"מ לגבי ניהול תיק השקעות של עתודות בגין ביטוח אלמנטרי. תיק ההשקעות כאמור הינו תיק השקעות נזיל שחלק מהותי ממנו מושקע באג"ח מדינה. דמי הניהול שמשלמת החברה עבור ניהול התיק כאמור הינם בשיעור שנתי של 0.1%, בתוספת מע"מ. ההסכם כאמור הינו בתוקף גם בתקופת הדוח.

נספח א - תמצית נתונים המתייחסים לדוחות הכספיים הנפרדים של החברה ("סולו") לצורך חישוב דרישות ההון בהתאם להנחיות הממונה על הביטוח (המשד)

9. קשרים התקשוריות ועסקאות מהותיות עם חברות מוחזקות (המשד)

2. הסכמי דמי ניהול (המשד)

ג. בחודש אפריל 2013 התקשרה החברה בהסכם עם בססח, לפיו מעניקה החברה לבססח שירותים שונים ובכללם ייעוץ משפטי, שירותי back office, ניהול סיכונים, קשרי לקוחות ועוד. עבור שירותים אלו התחייבה בססח לשלם לחברה סך של 80,000 ש"ח לחודש. ההסכם הינו לתקופה של 5 שנים, כאשר לכל צד יש זכות לבטל את ההסכם בהודעה מראש בת 90 יום. בחודש אוגוסט 2016 אושרה תוספת להסכם זה כך שיכלול גם שירותי לוגיסטיקה, הכוללים בעיקר שירותים כגון: דואר, טיפול ברכבים, ליסינג וטלפוניה בגינם ישולמו לחברה 8,000 ש"ח נוספים לחודש. בחודש ינואר 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם במסגרתה הווארך תוקפו של ההסכם לחמש שנים נוספות ונקבע כי: (1) החל מחודש נובמבר 2018 השירותים שיוענקו לבססח ע"י החברה לא יכללו עריכת פרוטוקולים, תיאום ישיבות דירקטוריון וועדותיו והפצת חומרי רקע לישיבות אלו; (2) התמורה החודשית הכוללת שתשולם על ידי בססח להראל עבור כלל השירותים המוענקים על ידה במסגרת ההסכם תהיה 80,000 ש"ח. בחודש מרס 2019 אושרה תוספת נוספת להסכם, במסגרתה הוקצו לבססח על ידי החברה 75% משרה לניהול סיכונים. בהמשך לאמור, התמורה החודשית שתשולם על ידי בססח לחברה עבור כלל השירותים שיוענקו לה עודכנה לסך של 91,000 ש"ח.

ד. ביום 23 במרס 2016 אישר דירקטוריון החברה התקשרות עם הראל פיננסיס ובססח שהנן חברות אחיות של החברה, לפיה תתקשר החברה עם בססח והראל פיננסיס בהסכמי שכר דירה להשכרת שטחי משרד וחניות בבית המ.א.ה, נכס הנמצא בבעלות החברה.

ה. התקשרות למתן שירות סילוק תביעות

הטיפול בתביעות בגין פוליסות אחריות מקצועית רפואית נעשה באמצעות חברת MCI, שהינה בשליטה מלאה של מדנס סוכנות לביטוח בע"מ (בה מחזיקה החברה כ- 25%), וזאת לאור ידע וניסיון ייחודיים שיש לחברה זו בניהול וטיפול בתביעות בתחום הרשלנות הרפואית. החל מחודש דצמבר 2015, יישוב חלק מתביעות האחריות המקצועית הרפואית בגין שנות חיתום מסוימות, נעשה על ידי חברה משותפת בבעלות הראל (5%) ומבטחי המשנה Munich Re (75%) ו-Swiss Re (20%).

ו. לעניין חילופי נושאי משרה, ראה [באור 36ה](#) בדוחות הכספיים המאוחדים.

ז. לעניין התקשרות עם אדריכל, ראה [באור 36ה](#) בדוחות הכספיים המאוחדים.

ח. לעניין ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה, ראה [באור 36ה](#) בדוחות הכספיים המאוחדים.

ט. לעניין התחייבות לשיפוי נושאי משרה ודירקטורים, ראה [באור 36ה](#) בדוחות הכספיים המאוחדים.

י. לעניין הסכם ביטוח משנה עם Interasco, ראה [באור 36ה](#) בדוחות הכספיים המאוחדים.

יא. לעניין חלוקת דיבידנד על ידי החברה לחברה האם ראה [באור 15](#) לדוחות הכספיים המאוחדים.

יב. לעניין קבלת החלטה עקרונית בדבר גיוס חוב (הון רוברד 2) באמצעות הראל הנפקות לאחר תקופת הדוח ראה [באור 39](#) לדוחות הכספיים המאוחדים.

נספח ב - מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות*

א. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר			
2017	2017	2018	2018
עלות מופחתת	הערך בספרים	עלות מופחתת	הערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
12	15	12	14
2,385	2,452	3,316	3,294
2,397	2,467	3,328	3,308
201	231	179	196
159	159	117	117
3,739	3,915	4,588	4,545
4,099	4,305	4,884	4,858
6,496	6,772	8,212	8,166
	-		2

אגרות חוב ממשלתיות

מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות

נכסי חוב אחרים

שאינם ניתנים להמרה

מוצגים בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
מוחזקים לפידיון
זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב סחירים

יתרות ירידות ערך שהוכרו ברווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

ב. מניות

ליום 31 בדצמבר			
2017	2017	2018	2018
עלות	הערך בספרים	עלות	הערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
622	755	659	730
114	117	203	267
736	872	862	997
	80		79

סחירות

שאינן סחירות

סך כל המניות

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין מניות שהוצגו כזמינות למכירה

* הנספח מתייחס להראל ביטוח סולו ולחברות מוחזקות שאינן חברות ביטוח.

נספח ב - מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות* (המשך)

ג. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר			
2017	2017	2018	2018
עלות	הערך בספרים	עלות	הערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
2	2	-	-
309	367	239	261
1	4	-	1
312	373	239	262
93	85	78	75
1,019	1,288	1,058	1,434
1	98	-	52
1,113	1,471	1,136	1,561
1,425	1,844	1,375	1,823
	133		142
	538		487

סחירות

מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
מכשירים נגזרים

סך הכל השקעות פיננסיות סחירות

שאינן סחירות

מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
זמינות למכירה
מכשירים נגזרים

סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות

סך הכל השקעות פיננסיות אחרות

יתרות ירידת ערך בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה

מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

* הנספח מתייחס להראל ביטוח סולו ולחברות מוחזקות שאינן חברות ביטוח.

נספח ג - אי.אם.איי. עזר לביטוח משכנתאות בע"מ, מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות

א. נכסי חוב סחירים

ליום 31 בדצמבר			
2017	2017	2018	2018
עלות מופחתת	הערך בספרים	עלות מופחתת	הערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
135	139	123	123
135	139	123	123
127	133	140	141
127	133	140	141
262	272	263	264
	-		-

אגרות חוב ממשלתיות
זמינות למכירה

סך הכל אגרות חוב ממשלתיות
נכסי חוב אחרים

שאינם ניתנים להמרה
זמינים למכירה

סך הכל נכסי חוב אחרים שאינם ניתנים להמרה

סך הכל נכסי חוב סחירים

יתרות ירידות ערך שהוכרו ברווח והפסד בגין נכסי חוב המוצגים כזמינים למכירה

ב. מניות

ליום 31 בדצמבר			
2017	2017	2018	2018
עלות	הערך בספרים	עלות	הערך בספרים
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח
37	44	55	58
37	44	55	58
	2		5

סחירות

סך כל המניות

יתרות ירידות ערך שנזקפו לרווח והפסד בגין מניות שהוצגו כזמינות למכירה

נספח ג - אי.אם.איי. עזר לביטוח משכנתאות בע"מ, מידע נוסף אודות השקעות פיננסיות אחרות (המשך)

ג. השקעות פיננסיות אחרות

ליום 31 בדצמבר				
2017	2017	2018	2018	
עלות	הערך בספרים	עלות	הערך בספרים	
מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	מיליוני ש"ח	
				סחירות
24	28	19	21	זמינות למכירה
24	28	19	21	סך הכל השקעות פיננסיות סחירות
				שאינן סחירות
1	1	-	-	מוצגות בשווי הוגן דרך רווח או הפסד שיועדו בעת ההכרה לראשונה
19	31	16	30	זמינות למכירה
-	1	-	1	מכשירים נגזרים
20	33	16	31	סך הכל השקעות פיננסיות שאינן סחירות
44	61	35	52	סך הכל השקעות פיננסיות אחרות
	1		1	יתרות ירידת ערך בגין השקעות פיננסיות אחרות שהוצגו כזמינות למכירה
	16		18	מכשירים נגזרים המוצגים בהתחייבויות פיננסיות

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 4

פרטים נוספים על החברה

תוכן עניינים

4-3	תקנה 10א - דוחות תוצאתיים רבעוניים
4-5	תקנה 11 - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות
4-6	תקנה 12 - שינויים בהשקעות בחברות בנות ובחברות קשורות
4-7	תקנה 13 - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות החברה מהן
4-8	תקנה 20 - מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי סיבות הפסקת המסחר
4-16	תקנה 21א - השליטה בתאגיד
4-20	תקנה 24 - מניות המוחזקות ע"י בעלי עניין ונושאי משרה בכירה בתאגיד
4-20	תקנה 24א - הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים
4-21	תקנה 26 - הדירקטורים של התאגיד
4-24	תקנה 26א - נושאי משרה בכירה של התאגיד (מלבד דירקטורים)
4-29	תקנה 26ב - מורשה חתימה של התאגיד
4-29	תקנה 27 - רואה חשבון של התאגיד
4-29	תקנה 28 - שינויים בתזכיר ובתקנון
4-29	תקנה 29 - המלצות והחלטות דירקטוריון ואסיפה כללית מיוחדת
4-30	תקנה 29א - החלטות התאגיד

פרטים נוספים על החברה

שם החברה	:	הראל חברה לביטוח בע"מ
מספר חברה ברשם	:	52-000407-8
כתובת	:	אבא הלל 3 רמת גן
טלפון	:	03-7547575
פקס	:	03-7547100
תאריך המאזן	:	31 בדצמבר 2018
תאריך הדוח	:	31 במרץ 2019

תקנה 10א - דוחות תוצאתיים רבעוניים
תמצית דוחות רווח והפסד רבעוניים מאוחדים לשנת 2018 (במיליוני ש"ח)

רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ 2018	
3,260*	3,289*	3,549	3,609	13,707	פרמיות שהורווחו ברוטו
337	342	360	373	1,412	פרמיות שהורווחו על ידי מבטחי משנה
2,923	2,947	3,189	3,236	12,295	פרמיות שהורווחו בשייר
145	985	1,713	(2,373)	470	רווחים מהשקעות, נטו והכנסות מימון
232	236	316	174	958	הכנסות מדמי ניהול
76	75	73	75	299	הכנסות מעמלות
3,376	4,243	5,291	1,112	14,022	סך הכל הכנסות
2,614*	3,357*	4,219	339	10,529	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, ברוטו
193	282	204	197	876	חלקם של מבטחי המשנה בתשלומים ובשינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח
2,421	3,075	4,015	142	9,653	תשלומים ושינוי בהתחייבויות בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה, בשייר
594	639	658	649	2,540	עמלות, הוצאות שיווק והוצאות רכישה אחרות
270	258	254	255	1,037	הוצאות הנהלה וכלליות
2	5	3	-	10	הוצאות אחרות
31	82	42	56	211	הוצאות מימון, נטו
3,318	4,059	4,972	1,102	13,451	סך הכל הוצאות
13	13	30	73	129	חלק החברה ברווחי חברות מוחזקות המטופלות לפי שיטת השווי המאזני
71	197	349	83	700	רווח לפני מסים על הכנסה
17	55	100	26	198	מסים על הכנסה
54	142	249	57	502	רווח לתקופה

* מוין מחדש.

תמצית דוחות על הרווח הכולל מאוחדים לשנת 2018 (במיליוני ש"ח)

רבעון ראשון	רבעון שני	רבעון שלישי	רבעון רביעי	סה"כ 2018	
54	142	249	57	502	רווח לתקופה
					פריטי רווח (הפסד) כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
(44)	(62)	99	(189)	(196)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה
(22)	(20)	(44)	(14)	(100)	שינוי נטו, בשווי ההוגן של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
16	7	4	17	44	הפסד מירידת ערך של נכסים פיננסיים המסווגים כזמינים למכירה שהועבר לדוח רווח והפסד
35	18	(9)	29	73	הפרשי תרגום מטבע חוץ בגין פעילות חוץ
17	27	(25)	67	86	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לנכסים פיננסיים זמינים למכירה
(11)	(5)	3	(7)	(20)	הטבת מס (מסים על הכנסה) המתייחסים לרכיבים אחרים של רווח כולל אחר שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועברו או יועברו לרווח והפסד
(9)	(35)	28	(97)	(113)	סה"כ רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה שלאחר ההכרה לראשונה במסגרת הרווח הכולל הועבר או יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
					פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
4	46	(6)	-	44	קרן הערכה מחדש לגבי פריטי רכוש קבוע
1	1	(1)	7	8	מדידה מחדש של תכנית הטבה מוגדרת
(1)	(16)	3	(3)	(17)	הטבת מס (מסים על הכנסה) בגין פריטי רווח כולל אחר שלא יועברו לרווח והפסד
4	31	(4)	4	35	רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה שלא יועבר לרווח והפסד, נטו ממס
(5)	(4)	24	(93)	(78)	סך רווח (הפסד) כולל אחר לתקופה
49	138	273	(36)	424	סך הרווח (ההפסד) הכולל לתקופה

תקנה 11 - רשימת השקעות בחברות בת ובחברות קשורות

להלן יפורטו השקעות בחברות בנות ובחברות קשורות שערכן בדוח הכספי הנפרד הינו מעל 1 מיליוני ש"ח:

ש"ח	ע.ג.	מספר	סוג מניה	שם החברה
שיעור החזקה (באחוזים)	הכספי הנפרד (במיליוני ש"ח)	המניות (באלפים)		
100	14	450	רג'י	הראל חברה לביטוח בע"מ
100	2	1.2	רג'י	וריסטס סוכנויות לביטוח בע"מ
50	13	0.5	רג'י	אי. בי. סי. אוטומוטיב בע"מ
-	1	-	-	מניות
-	7	-	-	הלוואה
-	-	-	-	שטר הון
100	2	100	רג'י	תכנון מתקדם - סוכנות לביטוח פנסיוני (2013) בע"מ
39	2	40	רג'י	תשתיות ישראל ניהול 3 בע"מ
100	14	44	רג'י	קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ
25	20	825	רג'י	אלדן פיתוח מפעלי תיירות בע"מ
100	1	0.02	רג'י	ידידים הולדינג וניהול (1984) בע"מ
79	12	8	רג'י	לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ
100	545	11,715	רג'י	הראל פנסיה וגמל בע"מ
100	300	10	רג'י	החזקות במשכנתאות ישראל בע"מ
100	136	13	רג'י	אי.אם.איי - עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ
50	28	1	רג'י	קינגסווי 22
50	73	50	רג'י	בית אייבקס בע"מ
100	26	0.01	רג'י	HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)1 LMT
100	10	0.01	רג'י	HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)2 LMT
100	252	324	רג'י	Harel Leipzig BV
28	15	-	שותפות - אין מניות	Harel 3990 ESSEX LP
36	110	-	שותפות - אין מניות	Harel IDS Minneapolis
17	25	-	שותפות - אין מניות	Harel 200 West monroe LP
17	15	-	שותפות - אין מניות	Harel 230 West Monroe, LP
100	196	-	שותפות - אין מניות	Harel 50 Beale Street SF, LP
100	46	-	שותפות - אין מניות	Harel Westwood NJ, LP
7	20	8	רג'י	.Songbird 1 ApS
7	20	8	רג'י	.Songbird 2 ApS
7	4	0.1	רג'י	Joysun 1 BV
21	17	-	שותפות - אין מניות	Harel 1515 Market, LP
41	56	6	רג'י	HGHQK 2 Sarl
21	107	-	שותפות - אין מניות	Harel Deasil LP
21	21	-	שותפות - אין מניות	Harel North Dallas Residences LP
21	43	-	שותפות - אין מניות	Harel Mercury I LP
10	22	-	שותפות - אין מניות	Harel 7700 Parmer LP
10	7	276	רג'י	AXA logistics
9	21	-	שותפות - אין מניות	ACC SABAN
9	5	1	רג'י	Leonardo Haymarket
9	21	-	שותפות - אין מניות	LPKC

ש"ח	ע.נ.	מספר	סוג מניה	שם החברה
שיעור החזקה (באחוזים)	הכספי הנפרד (במיליוני ש"ח)	המניות (באלפים)		
9	28	-	שותפות-אין מניות	One Cal
8	19	-	שותפות-אין מניות	Harel Turtle Creek LP
100	4	-	שותפות-אין מניות	Harel Fuse 9 LP
8	9	1	רג'	TCB co-invest Sarl
9	10	-	שותפות-אין מניות	Europa UK Debt LP
5	31	23	רג'	ויתניה
8	41	0.001	רג'	אזוריט בילו סנטר
5	40	-	שותפות-אין מניות	אורסט

תקנה 12 - שינויים בהשקעות בחברות בנות ובחברות קשורות

ראה ביאור 8 לדוחות הכספיים.

תקנה 13 - הכנסות של חברות בנות וקשורות והכנסות החברה מהן
(במיליוני ש"ח)

להלן יפורטו רווח (הפסד), לפני ואחרי מס, דיבידנד, דמי ניהול ורביית והצמדה שקיבלה החברה או שהיא זכאית לקבל מחברות בנות וחברות קשורות שערך בדוח הכספי הנפרד ליום 31 בדצמבר 2018 הינו מעל 1 מיליוני ש"ח:

רביית והצמדה	דמי ניהול	דיבידנד (ב)	רווח (הפסד) כולל (א) אחרי מס	רווח (הפסד) כולל אחר (א) לפני מס	רווח (הפסד) לשנה (א) לפני מס	שם החברה
						הראל חברה לביטוח בע"מ
-	-	-	1	-	1	יהודה חברה לביטוח בע"מ
-	-	-	(0.1)	-	(0.02)	וריסט סוכנויות לביטוח בע"מ
-	-	-	(1)	-	(1)	אי. בי. סי. אוטומוטיב בע"מ
-	-	-	1	-	1	תכנון מתקדם- סוכנות לביטוח פנסיוני (2013) בע"מ
-	3	-	2	-	3	תשתיות ישראל ניהול 3 בע"מ
-	1	-	0.5	(0.3)	1	קרן החיסכון לצבא הקבע - חברה לניהול קופות גמל בע"מ
-	-	-	8	-	8	אלדן פיתוח מפעלי תיירות בע"מ
-	-	-	(0.001)	-	-	ידידים הולדינג וניהול (1984) בע"מ
-	-	-	1	(0.3)	2	לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ
-	27	-	41	(3)	67	הראל פנסיה וגמל בע"מ
-	-	-	28	(16)	58	החזקות במשכנתאות ישראל בע"מ
-	1	-	27	(14)	53	אי.אם.איי - עזר חברה לביטוח משכנתאות בע"מ
-	-	15	0.3	-	0.3	קינגסווי 22
2	-	-	9	-	9	בית אייבקס בע"מ
2	-	1	(1)	-	(1)	HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)1 LMT
1	-	0.2	(1)	-	(1)	HAREL SURREY STREET COMPANY (Nostro)2 LMT
-	-	-	55	-	55	Harel Leipzig BV
-	-	-	(3)	-	(3)	Harel 3990 ESSEX LP
19	-	-	40	-	40	Harel IDS Minneapolis
-	-	-	32	-	32	Harel 200 West monroe LP
-	-	-	(12)	-	(12)	Harel 230 West Monroe, LP
-	-	-	22	-	22	Harel 50 Beale Street SF, LP
0.02	-	-	6	-	6	Harel Westwood NJ, LP
0.3	-	-	69	-	69	.Songbird 1 ApS
0.3	-	-	69	-	69	.Songbird 2 ApS
0.2	-	-	10	-	10	Joysun 1 BV
1	-	-	11	-	11	Harel 1515 Market, LP
2	-	-	27	-	27	HGHQK 2 Sarl
1	-	-	104	-	104	Harel Deasil LP
1	-	-	15	-	15	Harel North Dallas Residences LP
1	-	-	58	-	58	Harel Mercury I LP
1	-	-	40	-	40	Harel 7700 Parmer LP
0.2	-	-	1	-	1	AXA logistics
-	-	-	(4)	-	(4)	ACC SABAN
0.2	-	-	15	-	15	Leonardo Haymarket
1	-	-	46	-	46	LPKC
1	-	-	76	-	76	One Cal

רביית ההצמדה	דמי ניהול	דיבידנד (ב)	רווח (הפסד) כולל (א) אחרי מס	רווח (הפסד) כולל אחר (א) לפני מס	רווח (הפסד) לשנה (א) לפני מס	שם החברה
0.5	-	-	53	-	53	Harel Turtle Creek LP
-	-	-	0.3	-	0.3	Harel Fuse 9 LP
-	-	-	(1)	-	(1)	TCB co-invest Sarl
0.4	-	-	(1)	-	(1)	Europa UK Debt LP
-	-	1	78	-	78	ויתניה
-	-	1	62	-	62	אזוריט בילו סנטר
-	-	-	92	-	92	אורסט
						משקף את רווחי (הפסדי) החברה המוחזקת במלואם. (א)
						דיבידנד שחולק על ידי החברה המוחזקת ישירות לחברה. (ב)

תקנה 20 - מסחר בבורסה - ני"ע שנרשמו למסחר - מועדי סיבות הפסקת המסחר

אין.

תקנה 21(א)- תגמולים לבעלי עניין ולנושאי משרה בכירה

(1) גמול לנושאי משרה בכירים

ש"ח	תגמולים אחרים	תגמולים בעבור שירותים ^{1,2}					פרטי מקבל התגמולים		שם	תפקיד
		דמי ריבית שכירות אחר	תשלום מבוסס דמי ניהול ייעוץ עמלה אחר(5)	דמי מניית מענק(4)	שכר	החזקה בהון משרה התאגיד(3)	שיעור החזקה	היקף		
2,817		332			2,485	20.02%	100%	יו"ר דירקטוריון החברה ויו"ר דירקטוריון הראל השקעות	(6)	יאיר המבורגר
4,270		1,009			3,261		100%	מנכ"ל החברה ומנכ"ל הראל השקעות	(7)	מישל סיבוני
2,646		156		529	1,961		100%	משנה למנכ"ל החברה ומנהל חטיבת מטה		ניר כהן
2,630		130		454	2,046		100%	משנה למנכ"ל החברה ומנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח		דורון גינת
2,585		105		798	1,682		100%	משנה למנכ"ל החברה ומנהל חטיבת כספים ומשאבים		אריק פרץ

(2) גמול לבעלי עניין נוספים

ש"ח	תגמולים אחרים	תגמולים בעבור שירותים ^{1,2}					פרטי מקבל התגמולים		שם	תפקיד
		דמי ריבית שכירות אחר	תשלום מבוסס דמי ניהול ייעוץ עמלה אחר(5)	דמי מניית מענק(4)	שכר	החזקה בהון משרה התאגיד(3)	שיעור החזקה	היקף		
2,207		263			1,944	14.73%	100%	דירקטור בהראל השקעות ונשיא קבוצת הראל	(8)	גדעון המבורגר
2,244		263			1,981	14.73%	100%	דירקטור בחברה, בהראל השקעות ויו"ר הראל המשמר מחשבים	(9)	יואב מנור

הערות לטבלה

- (1) מענקים מובטחים ורכיבי תגמול קבועים אחרים נכללים במסגרת השכר.
- (2) התגמול המפורט בטבלה הינו עבור הכהונה בכלל החברות בקבוצת הראל. חלק מנושאי המשרה מקבלים שכר מחברות בנות שהינן "מוסד כספיים". הנתונים דלעיל אינם כוללים מס שכר שמשולם על-ידי המוסדות הכספיים.
- (3) ההחזקה במרביתה הינה באמצעות ג.י.ן ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת. לפרטים נוספים ראו תקנה 21א להלן.
- (4) בהתאם לתכנית התגמול של החברה, המענק השנתי מחושב, בין היתר, על בסיס פרמטרים השוואתיים לתוצאות קבוצות הביטוח הגדולות האחרות, ובכלל זה לתשואה על ההון ולנתונים נוספים הנכללים בדוחות הכספיים. מאחר שנתונים אלו ניתנים לחישוב רק לאחר פרסום הדוחות הכספיים על ידי כל קבוצות הביטוח הגדולות ובהתבסס על כך שלגבי שנת הדוח בידי החברה נתונים המצביעים על כך שתנאי הסף שנקבעו בתכנית התגמול לתשלום מענקים התקיימו, וכן על כך שלגבי שנת הדוח חלק מהנתונים המשמשים לחישוב הינם סופיים, ערכה החברה אומדן של סכומי המענקים שישולמו בגין שנת הדוח, והנתונים המופיעים בעמודת המענק מהווים אומדן. לפיכך, סכום המענק בגין שנת הדוח, בהתאם לחישוב שיערך על בסיס הנתונים שיפורסמו על ידי חברות ההשוואה, עשוי להיות שונה מהאומדן שנערך. ההפרש בין אומדן המענק לבין המענק ששולם בפועל, לאחר שהתבררו מלוא הפרמטרים המשפיעים על המענק, מוכר בדוחות הכספיים של השנה העוקבת (לרבות תחת סעיף "מענק" בטבלה בתקנה 21).
- (5) הסכום כולל הפרשות בגין פיצויי פיטורים.
- (6) מכהן כדירקטור במספר חברות נוספות בקבוצת הראל, מכהן בוועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו).
- (7) מכהן גם כיו"ר דירקטוריון הראל פנסיה וגמל, יו"ר דירקטוריון קחצ"ק וכדירקטור בחברות בנות בקבוצה. לפרטים בדבר תנאי העסקתו, ראו סעיף 4 להלן. הסכום תחת "אחר" כולל הפרשות בגין פיצויי פיטורים וכן הפרשה חד פעמית בגין השפעת עדכון השכר על הזכאות לפיצויים.
- (8) מכהן גם כדירקטור במספר חברות נוספות בקבוצת הראל.
- (9) הינו בעלה של נורית מנור וגיסם של יאיר המבורגר וגדעון המבורגר. ההחזקה הינה של נורית מנור.

תנאי העסקה כלליים1. מדיניות תגמול לנושאי משרה - הראל השקעות

מדיניות התגמול נועדה לשמש לצורך הנעת המנהלים הבכירים והכוונתם בהתאם ליעדי החברה ותכניתה האסטרטגית, מתוך דגש על הגברת התחרותיות בגיוס ובשימור כוח אדם איכותי בתפקידי ניהול בכירים בקבוצה. כל זאת, במטרה ליצור ערך כלכלי ארוך טווח לחברה ולבעלי מניותיה. מדיניות התגמול נערכה בהתחשב, בין היתר, בגודל החברה ואופי פעילותה, בקידום מטרות החברה, האסטרטגיה, תכנית העבודה לטווח הארוך ומדיניות ניהול הסיכונים, וכן בתנאי העסקה והמענקים שהיו נהוגים בחברה לנושאי המשרה בשנים קודמות, רמות שכר ותנאי כהונה והעסקה המקובלים בתאגידי ביטוח ופיננסים בישראל ובבנקים הגדולים בישראל, וכן על בסיס שיקולים ארגוניים ובכלל זה עלויות השכר של קבוצות עובדים שונות ופערי השכר הרצויים ביניהם.

מדיניות התגמול מתייחסת לסוגים שונים של נושאי משרה, ביניהם גם לאופן התגמול של הדירקטורים המכהנים בחברה.

מדיניות התגמול עוסקת במכלול תנאי העסקה של נושאי המשרה שאינם דירקטורים ובכלל זה ברכיבים הבאים: (א) התגמול הקבוע שייקבע לגבי כל נושא משרה בהתאם לוותק, הידע, הניסיון, הכישורים שלו והתרומה שלו לתוצאות של הקבוצה, ובהתבסס על קבוצת ההשוואה שנקבעה; (ב) נקבע כי יישמר פער בין השכר של מנכ"ל החברה לשכר של יתר נושאי המשרה שכפופים למנכ"ל; (ג) נקבעו יחסים מינימאליים בין הרכיבים הקבועים בתנאי העסקה לבין סך תנאי העסקה; (ד) נקבע כי ניתן לשלם רכיב שכר קבוע שאינו מזכה בתנאים סוציאליים; (ה) נקבעו הוראות לעניין המענקים השנתיים מותני הביצועים, לרבות היקף מקסימאלי של מענקים לגבי המנכ"לים ולגבי נושאי המשרה הכפופים למנכ"לים; (ו) נקבעו הוראות לעניין אפשרות לתשלום של מענקים מיוחדים, שאינם קשורים למענקים השנתיים, וזאת עבור ביצועים יוצאים מן הכלל בפרויקטים ייחודיים. מענקים מיוחדים כאמור מיועדים לנושאי משרה שאינם המנכ"ל ואינם בעלי השליטה והם מוגבלים בתקציב בסכום שאינו מהותי; (ז) נקבעו הוראות לעניין מענק הוני, שיכול שיינתן אך ורק למנכ"לים; (ח) נקבעו הוראות לעניין ביטוח ושיפוי לנושאי משרה ודירקטורים; (ט) נקבעו הוראות לעניין סיום תנאי העסקה, הכוללות התייחסות לרכיבים הבאים: (i) פיצויים, שיהיו בשיעור מקסימאלי של עד 200% (100% מעבר למתחייב על פי דין), בכפוף להשלמת ותק ותנאים נוספים. (ii) תקופת הודעה מוקדמת שלא תעלה על 6 חודשים. (iii) מענק הסתגלות של עד 6 משכורות. (iv) תגמול עבור התייבות לאי תחרות. נקבע, כי התקשרות בהסכם אי תחרות תיעשה במקרים חריגים בלבד ובכפוף לתנאים שנקבעו במדיניות התגמול.

פרטים לגבי המענקים השנתיים: נקבעו הוראות לפיהן תשלום מענקים מותני תוצאות ייעשה רק בשנים בהן השיגה החברה תוצאות משביעות רצון. כמו כן, על מנת למנוע נטילת סיכונים קצרי טווח, הוגבל היקף המענקים מותני התוצאות, לפי מכפלה של משכורות. בנוסף נקבע, כי המענקים יחושבו לפי עמידה ביעדים ארוכי טווח ולא חד פעמיים של השנה השוטפת בלבד. לשם כך נקבע בתכנית התגמול, כי הפרמטרים השונים יחושבו בנפרד לגבי השנה השוטפת ולגבי השנתיים שקדמו לה, כאשר משקל הפרמטרים השונים בגין השנה השוטפת, בקביעת הציון הכולל לשם חישוב המענק השנתי, יהיה 50%, משקל השנה שקדמה לה יהיה 30% ומשקל השנה שקודמת לה יהיה 20%.

במסגרת המענק השנתי תלוי התוצאות קיים רכיב של שיקול דעת, שהינו מוגבל ל- 20% לגבי המנכ"ל¹ ולגבי נושאי המשרה האחרים (למעט לגבי נושאי משרה בתפקידי בקרה ופיקוח).

במסגרת מדיניות התגמול נקבעה הוראה, לפיה ככלל החברה תכבד הסכמים קיימים, אפילו במקום שבו הם סוטים ממדיניות התגמול, אלא אם כן נקבעה הוראה מפורשת שונה במדיניות התגמול.

מדיניות התגמול כוללת תקרה לעלות העסקה השנתית החוזיה של נושאי משרה בחברה.

¹ נכון למועד דוח זה, תגמול המנכ"ל אינו כולל רכיב של מענק משתנה.

בהתאם לחוק תגמול נושאי משרה במוסדות פיננסיים (אישור מיוחד ואי התרת הוצאה לצרכי מס בשל תגמול חריג) תשע"ו-2016 ("חוק תגמול נושאי משרה"), נקבעה במדיניות התגמול עלות העסקה שנתית חזויה מקסימלית לבעלי תפקידים מרכזיים (להלן יצוינו ההוראות הרלוונטיות לנושאי המשרה המכהנים במועד דוח זה):

ביחס ליו"ר הדירקטוריון - ראו סעיף 3א. להלן.

ביחס ליתר נושאי המשרה והעובדים בקבוצה נקבע במדיניות התגמול כי עלות העסקתם השנתית החזויה לא תעלה על 2.5 מיליוני ש"ח, וזאת אלא אם יאשרו זאת ועדת התגמול והדירקטוריון מנימוקים מיוחדים. הקבוצה תישא בעלות המס הנובעת מההוצאה העודפת (ככל שעלות ההעסקה השנתית החזויה, לרבות פיצויי פיטורין על פי דין וכן תגמולי מעביד יעלו על 2.5 מיליוני ש"ח).

ביום 30 בנובמבר 2017 אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות, לאחר שאישרו זאת ועדת התגמול ודירקטוריון הראל השקעות, את מדיניות התגמול המעודכנת של הראל השקעות ("מדיניות תגמול מעודכנת"). במדיניות התגמול המעודכנת בוצע עדכון לשיטת החישוב של המדדים הליניאריים, המשמשים לקביעת החלק הכמותי בתגמול המשתנה של נושאי משרה בחברה, כפי שמפורט להלן.

במסגרת מדיניות התגמול של הראל השקעות המדדים הכמותיים הבאים נמדדו באופן ליניארי: (1) שיעור גידול בפרמיות; (2) תשואה על ההון; (3) יחס VNB/VIF; ו- (4) שיעור גידול VIF.

מדדים אלה נמדדו תוך השוואה של תוצאות החברה אל מול ארבע חברות הביטוח והפיננסים הגדולות בישראל ("קבוצת השוואה").

בהתאם לשיטת המדידה שהייתה קיימת במדיניות התגמול, במקרה שהייתה תוצאה קיצונית של אחת החברות בקבוצת השוואה, אזי השיטה הליניארית עלולה הייתה להביא לתוצאה קיצונית לחברה (כלפי מעלה או כלפי מטה, לפי העניין), גם אם השיגה תוצאה קרובה ליתר החברות בקבוצת השוואה.

לפיכך שיטת חישוב המדדים הכמותיים האמורים לעיל עודכנה, כך שזאת נמדד הפער בין תוצאת החברה לבין התוצאה החיצונית של ארבע חברות הביטוח הגדולות האחרות בקבוצת השוואה בהתאם למפורט להלן ("שיטת המדידה המעודכנת"):

- מחושב חציון לתוצאות ארבע חברות הביטוח הגדולות האחרות בקריטריון הנמדד בשנת המדידה.
- החציון ניקבע לפי הפער בין תוצאת הראל ביחס לתוצאה החיצונית של ארבע החברות האחרות, בהתאם לסולמות שנקבעו, בטווח שבין 125% - (-25%).
- עמידה בתוצאה חיצונית תזכה בחציון של 90%.
- ההתניות הקיימות בשיטת המדידה הקיימת, לעניין רצפת ציון ותקרת ציון, הנקבעים ללא קשר למיקום החברה ביחס לחברות הביטוח האחרות, נותרות גם בשיטת המדידה החדשה.

שיטת המדידה המעודכנת המתוארת לעיל, הינה נכונה יותר לדעת החברה, שכן היא מעדנת את ההשפעות הקיצוניות של חברה אחת מתוך 5 חברות הביטוח הגדולות ומודדת את מיקומה של החברה למול התוצאה החיצונית של החברות הכלולות בקבוצת השוואה. המשמעות הכוללת של השינוי לגבי נושאי המשרה, ובכללם מנכ"ל החברה, כפי שנבדקה ביחס לכל האחת מהשנים 2014-2016, אינה מביאה לשינוי מהותי בתגמולם הכולל של נושאי המשרה בחברה.

במדיניות התגמול של הראל השקעות נקבע, כי היא תשמש כמדיניות מנחה (אך לא מחייבת) גם בחברות הבנות העיקריות בקבוצה. לפרטים בדבר מדיניות התגמול שאומצה בגופים המוסדיים בקבוצה, ראה סעיף 2 להלן.

2. מדיניות תגמול של החברה ושל החברות הבנות שהינן גופים מוסדיים

החברה והחברות הבנות של החברה, שהינן גופים מוסדיים ("הגופים המוסדיים"), אימצו בנובמבר 2013 מדיניות תגמול המבוססת על מדיניות התגמול של הראל השקעות המפורטת בסעיף 1 לעיל. מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה עודכנה מספר פעמים, בין היתר גם נוכח פרסום חוזר "מדיניות תגמול בגופים מוסדיים- תיקון" ("החוזר המתוקן") וכן בעקבות הוראות חוק תגמול לנושאי משרה.

במסגרת עדכון למדיניות התגמול שבוצע בעקבות חוק תגמול נושאי משרה, בוצעו השינויים העיקריים הבאים הרלוונטיים לנושאי המשרה המכהנים במועד דוח זה: (א) הוספת התייחסות למגבלת עלות העסקה מקסימלית של נושאי המשרה של הגופים המוסדיים בקבוצה, בהתאם להוראות חוק תגמול לנושאי משרה; (ב) שינוי מבנה השכר של מנכ"ל הראל ביטוח (מר מישל סיבוני, המכהן כיום גם כמנכ"ל החברה), אשר שכרו יכלול רכיבים קבועים בלבד.

במסגרת מגבלת העלות המקסימלית, נקבע בין היתר כדלקמן:

מגבלת עלות העסקתו המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח

- עלות העסקתו השנתית החזויה של מנכ"ל הראל ביטוח לא תעלה על עלות העסקה אשר ההוצאה השנתית החזויה בגינה, לפי עלות משרה מלאה, שווה ליחס של פי 35 מההוצאה השנתית החזויה בשל התגמול הנמוך ביותר, לפי עלות משרה מלאה, ששולם לעובד הקבוצה, בשנה הקלנדרית הקודמת לשנה שעברה מחושבת עלות העסקה החזויה של מנכ"ל הראל ביטוח ("מגבלת עלות העסקה המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח"). יובהר, כי מגבלת עלות העסקה המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח תחול רק במקרה בו עלות העסקתו השנתית החזויה של מנכ"ל הראל ביטוח, על פי עלות משרה מלאה, צפויה לעלות על 2.5 מיליוני ש"ח.
- עלות העסקה השנתית של מנכ"ל הראל ביטוח על פי עלות משרה מלאה, עומדת על סך של כ- 3.5 מיליוני ש"ח לשנת 2018 (כולל פיצויי פיטורין על פי דין ותגמולי מעביד) וסך של כ- 4.3 מיליוני ש"ח (כולל עלות השלמת ותק).
- ככל שיהיה זכאי מנכ"ל הראל ביטוח, על פי תנאי העסקתו ובהתאם למגבלת עלות העסקה המקסימלית של מנכ"ל הראל ביטוח, לעלות העסקה שנתית (כולל פיצויי פיטורין על פי דין ותגמולי מעביד) העולה על הסכומים האמורים לעיל, תאושר כל תוספת כאמור על ידי ועדת התגמול של החברה.

הראל ביטוח תישא בעלות המס הנובעת מ"הוצאה העודפת" (ככל שעלות ההעסקה השנתית החזויה, לרבות פיצויי פיטורין על פי דין וכן תגמולי מעביד יעלו על 2.5 מיליוני ש"ח).

עלות ההעסקה של יו"ר הדירקטוריון של הראל השקעות והראל ביטוח
לפרטים ראו סעיף 3א. להלן.

עלות ההעסקה של יתר נושאי המשרה והעובדים בקבוצה

עלות ההעסקה השנתית החזויה של יתר נושאי המשרה והעובדים בקבוצה, לא תעלה על 2.5 מיליוני ש"ח בשנה, וזאת אלא אם יאשרו זאת ועדת התגמול והדירקטוריון מנימוקים מיוחדים. הסכמי ההעסקה של נושאי המשרה הותאמו למגבלה כאמור.

ככל שיתוקן חוק תגמול נושאי משרה, במישרין או בעקיפין, או שתתקבל החלטה שיפוטית, אשר לפיהם ניתן יהיה לשלם לנושאי משרה תגמול העולה על זה המותר כיום בחוק תגמול נושאי משרה, ניתן יהיה לאשר לבעלי התפקידים האמורים לעיל (מנכ"ל הראל ביטוח, מנכ"ל הראל השקעות, ויו"ר הדירקטוריון), תגמול העולה על מגבלת עלות התגמול המקסימלית הקבועה במדיניות התגמול של הגופים המוסדיים (ביחס לכל נושא משרה או עובד, לפי העניין), והדבר לא ייחשב לחריגה ממדיניות התגמול.

בחודש מרץ 2017, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, לאחר שאישרו זאת ועדות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עדכונים לא מהותיים למדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, ביניהם הצורך בנימוקים מיוחדים במקרה של עדכון השכר השנתי לבעל תפקיד מרכזי, מעל לשיעור ריאלי של 10%.

בחודשים אוקטובר- נובמבר 2017, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, לאחר שאישרו זאת ועדות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עדכון לשיטת החישוב של המדדים הליניאריים, המשמשים לקביעת החלק הכמותי בתגמול המשתנה של נושאי משרה בחברה. עדכון זה זהה לעדכון שבוצע במדיניות התגמול של הראל השקעות כפי שאושר באסיפה הכללית של הראל השקעות ביום 30 בנובמבר 2017 (כמפורט בסעיף 1 לעיל במסגרת מדיניות התגמול של הראל השקעות).

בנוסף, בחודש ינואר 2018, אישרו הדירקטוריונים של הגופים המוסדיים בקבוצה, לאחר שאישרו זאת ועדות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עדכון לסעיף המענקים המיוחדים במדיניות התגמול.

3. תנאי העסקה - בעלי השליטה:

ביום 30 בנובמבר 2017 אישרה האסיפה הכללית של הראל השקעות את תנאי ההעסקה של בעלי השליטה בהראל השקעות (לאחר שאלו אושרו ביום 19 באוקטובר 2017 על ידי ועדת התגמול של הראל השקעות וביום 25 באוקטובר 2017 על ידי דירקטוריון הראל השקעות).

במסגרת האישור מחדש של ההתקשרויות עם בעלי השליטה, לא בוצע כל שינוי לעומת תנאי העסקתם הקיימים. יובהר, כי תנאי העסקתם של בעלי השליטה, הינם נמוכים משמעותית מתנאי ההעסקה שאושרו לבעלי השליטה באסיפה הכללית של הראל השקעות מיום 17 בנובמבר 2014, וזאת עקב הודעת הויתור שהעבירו בעלי השליטה להראל השקעות, כמפורט להלן.

בהתאם לדין הקיים במועד דוח זה, היא צורך באישור מחדש של ההתקשרות עם בעלי השליטה בחלוף שלוש שנים ממועד תחילת ההתקשרות (30 בנובמבר 2020), וזאת בשל היותם בעלי השליטה בהראל השקעות.

יצוין כי עובר לקיומה של האסיפה הכללית של הראל השקעות כאמור, אשר אישרה את תנאי ההעסקה המעודכנים של בעלי השליטה, ביום 22 בספטמבר 2016, התקבלו אצל הראל השקעות הודעות ויתור מאת מר יאיר המבורגר, מר גדעון המבורגר ומר יואב מנור, בעלי השליטה בחברה, כי לאור חוק תגמול נושאי משרה, הם מוותרים על המענקים השנתיים להם הם זכאים בהתאם לתנאי העסקתם, וכן על זכותם לגילום מלא של עלות החזקת רכב, וזאת החל מיום 12 באוקטובר 2016 ("המועד הקובע"), כך שהחל מהמועד הקובע עלות העסקתו השנתית החזויה של מר יאיר המבורגר לא תעלה על 2.5 מיליוני ש"ח בשנה ועלות העסקתם השנתית החזויה של כל אחד מה"ה גדעון המבורגר ויואב מנור, לא תעלה על 80% מעלות העסקתו השנתית החזויה של מר יאיר המבורגר. בהתאם לאמור, מענק בעלי השליטה בגין שנת 2016, שיקף כבר את האמור בהודעות הויתור.

בהתאם לתנאי ההעסקה המעודכנים של בעלי השליטה, כמפורט בסעיף זה לעיל, בעלי השליטה אינם זכאים לקבלת מענק כלשהו בגין שנת 2018.

א. תנאי העסקה - מר יאיר המבורגר:

מר יאיר המבורגר, עומד בראש קבוצת הראל ביטוח ופיננסים, מאז היווסדה ומכהן כיו"ר דירקטוריון החברה וכן כיו"ר דירקטוריון הראל השקעות. בנוסף, מכהן מר יאיר המבורגר בדירקטוריונים של החברות הבאות בקבוצה: Interasco, Turk Nippon, הראל פיננסים, הראל פיא, יו"ר דירקטוריון הראל הנפקות, חבר בוועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו) ודירקטור בחברות נוספות בקבוצה.

מר יאיר המבורגר מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל. המשכורת החודשית של מר יאיר המבורגר הינה 160,000 ש"ח (להלן בסעיף זה: "המשכורת"). המשכורת צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. החברה מפרישה בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל. יאיר המבורגר זכאי ל- 22 ימי חופשה שנתיים. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יאיר המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יאיר המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. כמו כן, מר המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר יאיר המבורגר זכאי על חשבון החברה, לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 675,358 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2018). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יאיר המבורגר ביתרת העלות. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יאיר המבורגר אינו זכאי

לגילום מלא של עלות החזקת רכבו.

מר יאיר המבורגר אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יאיר המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה.

למר יאיר המבורגר הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה ביולי 2006. מר המבורגר כלול בביטוח נושאי משרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יאיר המבורגר אינו זכאי למענק השנתי.

עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יאיר המבורגר זכאי לפיצויים בגובה הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יאיר המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יאיר המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו ("פיצויי פרישה").

מר יאיר המבורגר זכאי במועד סיום העסקתו בחברה לכפל פיצויי פרישה, דהיינו פיצויים בשיעור של 100% נוספים (מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין).

בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) ("מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יאיר המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו (רבעוניים או שנתיים) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מביין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

מר יאיר המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יאיר המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות.

ב. תנאי העסקה - מר גדעון המבורגר:

מר גדעון המבורגר מכהן בקבוצת הראל בתפקידים בכירים, מאז היווסדה ומכהן כיום בתפקידים העיקריים הבאים: חבר בדירקטוריון הראל השקעות ונשיא הראל, חבר בדירקטוריון Interasco, הראל פיננסים והראל הנפקות. בנוסף, מר גדעון המבורגר עוסק בנושאי ביטוח משנה, וזאת הן עבור החברה והן עבור חברות הביטוח האחרות בקבוצה.

מר גדעון המבורגר מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

המשכורת החודשית של מר גדעון המבורגר הינה בסך 127,000 ש"ח (להלן בסעיף זה: "המשכורת"). המשכורת צמודה ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה. החברה מפרישה בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל. מר גדעון המבורגר זכאי ל-22 ימי חופשה שנתיים. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר גדעון המבורגר החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפרדו בתום העסקתו בחברה. מר גדעון המבורגר זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר המבורגר זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. כמו כן, מר המבורגר זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר גדעון המבורגר זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 675,358 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2018). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר גדעון המבורגר ביתרת העלות. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר גדעון המבורגר אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו.

מר גדעון המבורגר אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר גדעון המבורגר אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה.

למר גדעון המבורגר הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006. מר המבורגר כלול בביטוח נושאי משרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר גדעון המבורגר אינו זכאי למענק השנתי.

עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר גדעון המבורגר זכאי לפיצויים בגובה כפל הפיצויים המגיעים על פי דין במקרה של פיטורים (דהיינו: פיצויים בשיעור של 100% מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין), בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר גדעון המבורגר בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר גדעון המבורגר הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו ("פיצויי פרישה").

בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) ("מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר גדעון המבורגר. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו (רבעוניים או שנתיים) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מביין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

מר גדעון המבורגר התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר גדעון המבורגר לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות.

ג. תנאי העסקה מר יואב מנור:

מר יואב מנור מכהן בתפקידים בכירים בקבוצת הראל מאז היווסדה. כיום משמש מר מנור כיו"ר פעיל של דירקטוריון הראל המשמר מחשבים, שהינה חברה המעניקה שירותי מיכון ומחשוב לחברות השונות בקבוצת הראל, וכדירקטור בחברות הבאות בקבוצה: הראל השקעות, הראל ביטוח, בהראל פיננסים, הראל הנפקות ובחברות בנות נוספות של החברה.

מר מנור מכהן בחברות קבוצת הראל במשרה מלאה, ואינו עוסק בתפקידים עסקיים אחרים מעבר לתפקידיו בקבוצת הראל.

המשכורת החדשית של מר יואב מנור הינה בסך 127,000 ש"ח (להלן בסעיף זה: "המשכורת"). המשכורת צמודה למדד המחירים לצרכן ומעודכנת בהתאם לגובה עליית המדד אחת לשנה בגין שכר ינואר בכל שנה.

החברה מפרשה בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל. יואב מנור זכאי ל-22 ימי חופשה שנתיים. ימי חופשה שלא נוצלו, לרבות בגין תקופת העסקתו של מר יואב מנור החל ממועד העסקתו בחברה, ייצברו וייפדו בתום העסקתו בחברה. מר יואב מנור זכאי ל-30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה. מר מנור זכאי ל-13 ימי הבראה בשנה. כמו כן, מר מנור זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו-2.5% על חשבון העובד).

מר יואב מנור זכאי על חשבון החברה לרכב בעלות של עד 650,000 ש"ח, צמוד למדד דצמבר 2011 (סך של 675,358 ש"ח נכון ליום 31 בדצמבר 2018). ככל שיבחר לרכוש רכב בעלות גבוהה יותר, יישא מר יואב מנור ביתרת העלות. כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יואב מנור אינו זכאי לגילום מלא של עלות החזקת רכבו.

מר יואב מנור אינו זכאי להשתתף בתכניות להענקת אופציות על ידי החברה. בנוסף, מובהר, כי מר יואב מנור אינו זכאי לתגמול נוסף בגין כהונתו כדירקטור בחברות הקבוצה.

למר יואב מנור הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006. מר מנור כלול בביטוח נושאי משרה ודירקטורים אשר החברה עורכת, בתנאים זהים ליתר הדירקטורים ונושאי המשרה בחברה.

כאמור במבוא לסעיף 3 זה לעיל, בהתאם להודעות הויתור שהעבירו בעלי השליטה לחברה ביום 22 בספטמבר 2016, החל מיום 12 באוקטובר 2016 מר יואב מנור אינו זכאי למענק השנתי.

עם סיום יחסי עובד-מעביד מכל סיבה שהיא, יהא מר יואב מנור זכאי לפיצויים בגובה כפל הפיצויים המגיעים על פי דין (דהיינו פיצויים בסך 100% מעבר לפיצויים המחויבים על פי דין) במקרה של פיטורים, בניכוי הסכומים שנצברו לטובת מר יואב מנור בגין פיצויי פיטורים בקופות הגמל/ביטוח המנהלים וכן תועבר למר יואב מנור הבעלות בקופות הגמל/ביטוח המנהלים אשר בהן נעשו ההפרשות כאמור לזכותו ("פיצויי פרישה").

בהתאם להוראות מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים בקבוצה, תבוצע פרישה של חלק מהפיצויים הנוספים (מעבר ל-100%) ("מענק הפרישה"), אשר יצברו בגין תקופת העסקה שלאחר 31 בדצמבר 2016, כאשר הפרישה תיעשה כדלקמן: 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 12 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 24 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור; 1/3 מהסכום שנדחה ישולם 42 חודשים מתום השנה שבה יפרוש מר יואב מנור. סכומים שנדחו ישולמו במועדים הקבועים לעיל, בכפוף להתקיימות התנאים המצטברים הבאים: לא התגלו טעויות בחישוב סכום המענק וכן לא התגלה שהמענק ניתן בהתבסס על רמת סיכון שבדיעבד התברר שלא שיקפה באופן מהותי את החשיפה בפועל של הגוף המוסדי או של כספי העמיתים; בהתאם לדוחות הכספיים האחרונים שפורסמו לפני מועד התשלום, הראל ביטוח עומדת בדרישות ההון החלות עליה; הראל ביטוח הציגה רווח כולל בדוחות הכספיים האחרונים שפרסמה (רבעוני או שנתי) בטרם מועד התשלום. לא התקיים איזה מבין שני התנאים האחרונים האמורים, יידחה התשלום עד המועד בו יתקיימו שני התנאים כאמור.

מר יואב מנור התחייב לאי תחרות בחברה ובעסקי החברה, לרבות באמצעות העסקה או מתן שירותים לתאגיד המתחרה בעסקי החברה, וזאת לתקופה בת 36 חודשים, מתום העסקתו בחברה.

מובהר, כי תקופת ההודעה המוקדמת תהא 30 יום בלבד. מר יואב מנור לא יהיה זכאי לתקופת הסתגלות או לדמי הסתגלות.

4. תנאי העסקה מנכ"ל החברה ומנכ"ל הראל השקעות - מר מישל סיבוני

מר סיבוני מכהן כמנכ"ל הראל ביטוח החל משנת 2009, וכן כיהן כמנכ"ל משותף של הראל השקעות (בנוסף לתפקידו כמנכ"ל הראל ביטוח) משנת 2011 ועד תום שנת 2015, מועד בו הוחלט כי מר סיבוני יתרכז בתפקידו המרכזי כמנכ"ל הראל ביטוח, וזאת על מנת להוביל מהלך של שינוי אסטרטגי בקבוצה, ועקב כך הפסיק לכהן כמנכ"ל הראל השקעות ומונה מנכ"ל הראל השקעות במקומו. בינואר 2017, הסכים מר סיבוני לקחת על עצמו שוב גם את תפקיד מנכ"ל הראל השקעות, וזאת ללא כל תמורה נוספת בגין כהונה נוספת זו².

בעקבות עדכון מדיניות התגמול של הגופים המוסדיים בקבוצה, עודכן הסכם ההעסקה של מנכ"ל הראל ביטוח מיום 25 באוגוסט 2013, באופן התואם את מדיניות התגמול המעודכנת של הגופים המוסדיים ואת הוראות חוק תגמול נושאי משרה. עודכן הסכם ההעסקה חל החל מיום 12 באוקטובר 2016 ("מועד העדכון"). ככלל תנאי ההעסקה המעודכנים תואמים את מדיניות התגמול של החברה, תוך שמירה על

² בהתאם, לא ישנתה תגמולו של מר סיבוני אם מסיבה כלשהי, יחדל מר סיבוני מלכהן כמנכ"ל החברה וימשיך ככהונתו כמנכ"ל הראל ביטוח.

רכיבים שקיימים בתנאי ההעסקה הקודמים.

להלן פירוט תנאי ההעסקה הנוכחיים של מר מישל סיבוני :

תקופת ההעסקה

הוראות הסכם ההעסקה חלות לתקופה בלתי קצובה. על אף האמור, כל אחד מהצדדים רשאי לסיים את ההסכם בכל עת, בהודעה מוקדמת של 180 יום מראש.

שכר שוטף

משכורתו החודשית של מר סיבוני החל מינואר 2018 עומדת על סך של כ- 248 אלפי ש"ח.

תנאים נלווים

מר מישל סיבוני זכאי להחזר הוצאות סבירות שיוצאו על ידו במסגרת מילוי תפקידו, לרבות החזקת טלפון / טלפון סלולרי, דמי חבר לאגודות מקצועיות, מנוי לעיתונים וספרות מקצועית, ביטוח אחריות מקצועית, בדיקות סקר תקופתיות, פוליסת ביטוח בריאות / שיניים קבוצתית לעובדי קבוצת הראל, פוליסת ריסק קבוצתית לבכירים בקבוצת הראל, פוליסת אובדן כושר עבודה קבוצתית לעובדים בקבוצת הראל, השתתפות בהשתלמויות ונסיעות תמרוץ לסוכנים (כולל בן/ת זוג), פעילויות רווחה כמקובל בקבוצת הראל (כגון: שי לחג, נופש, ארוחות, ימי גיבוש וכיוצא"ב), רכישת מוצרי ביטוח של קבוצת הראל בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה, רכישת מוצרים פיננסיים של הראל פיננסיים בתנאים הניתנים לעובדי הקבוצה.

מר מישל סיבוני יהיה רשאי, בכל עת, לקבל מהראל ביטוח רכב לשימוש, כמקובל לגבי מנכ"ל החברה. במקרה שיבחר לקבל רכב כאמור לשימוש, שווי הרכב ייקף במסגרת המשכורת השוטפת ויהווה חלק מהבסיס להפרשות לפי הוראות הסכם ההעסקה.

החברה תפריש בגין המשכורת הפרשות סוציאליות כמקובל לתגמולים, פיצויים ואובדן כושר עבודה. כמו כן, מר מישל סיבוני זכאי להפרשות לקרן השתלמות בגין המשכורת (7.5% מהמשכורת על חשבון המעסיק ו- 2.5% על חשבון העובד).

מר מישל סיבוני זכאי ל-10 ימי הבראה בשנה בהתאם לתעריף המתפרסם על ידי לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים (ללא שינוי מהסכם ההעסקה הקיים).

מר מישל סיבוני זכאי לחופשה בת 35 ימי עבודה בשנה. מר מישל סיבוני זכאי ל- 30 ימי מחלה בשנה, וכן יהיה זכאי לצבור ימים אלו עד לסך של 180 ימים, אולם הוא לא יהיה זכאי לפדותם במועד סיום העסקתו בחברה.

למר מישל סיבוני הוענק כתב שיפוי, במסגרת החלטות החברה כפי שאושרו על ידי האסיפה הכללית של החברה בחודש יולי שנת 2006 ובאסיפה הכללית של החברה בחודש מרץ 2012.

סיום העסקה

מר סיבוני יהיה זכאי לשכר עבור 8 חודשי הסתגלות.

מר מישל סיבוני יהיה זכאי לפיצויים בגובה 200% (100% מעל הפיצויים ע"פ דין) בגין התקופה שחלה ביום 1 באוגוסט 2009 ועד למועד עדכון הסכם ההעסקה (אוקטובר 2016). בגין התקופה מתחילת העסקתו בחברה ועד ליום 31 ביולי 2009 (מועד מינויו לתפקיד מנכ"ל הראל ביטוח) יהיה מר סיבוני זכאי לפיצויי פיטורים בגובה 150% (בהסכם ההעסקה הנוכחי הזכאות היא ל-100% בגין תקופה זו).

מר מישל סיבוני התחייב לאי תחרות בתום העסקתו, וזאת לתקופה של 7 שנים מתום העסקתו בחברה, תמורת מענק אי תחרות בסכום של 5,000,000 ש"ח. בהתאם להתחייבות לאי תחרות מר סיבוני התחייב, כי במהלך תקופת אי התחרות הוא לא ישמש כמנכ"ל של חברת ביטוח בישראל, בין שכיר ובין כותן שירותים וכן התחייב שלא לעשות שימוש בידע שנצבר ושייצבר לו בחברה בתחום ביטוחי הבריאות ובהתאם לכך הוא התחייב שלא לשמש כיועץ לחברות ביטוח בתחום ביטוחי בריאות.

בהתאם למדיניות התגמול של החברה, מר סיבוני יהיה זכאי, יחד עם בני משפחתו, להמשיך ולהיכלל בפוליסות הביטוח הקבוצתיות של עובדי הראל, לאחר סיום ההעסקה, תוך תשלום הפרמיות, בהתאם לסכומים שיהיו מקובלים לגבי כלל עובדי הקבוצה.

זכויות העבר של מנכ"ל הראל ביטוח, שנצברו והופרשו בעבר בדוחות הכספיים של הראל ביטוח, בגין סכום הפיצויים המוגדלים שיגיעו למנכ"ל הראל ביטוח עד למועד העדכון וכן דמי ההסתגלות, הופקדו בנאמנות לטובת מנכ"ל הראל ביטוח בפוליסות חסכון, והם ישוחררו למנכ"ל הראל ביטוח בהתקיים הזכאות לקבלת הכספים כאמור בסיום העסקתו בהראל ביטוח. הראל ביטוח הופטרה במועד ההפקדה מכל התחייבויותיה כלפי מנכ"ל הראל ביטוח בקשר עם סכומים אלו, בהגיע מועד סיום העסקתו של מנכ"ל הראל ביטוח.

5. נושאי משרה אחרים:

5.1. דורון גינת

מר דורון גינת מכהן כמשנה למנכ"ל הראל ביטוח וכמנהל חטיבת חיסכון ארוך טווח בהראל ביטוח. בנוסף מכהן מר גינת כדירקטור בחברות בנות של החברה. המענק השנתי של מר גינת, נקבע בהתאם לפרמטרים המפורטים במדיניות התגמול ועל יסוד עמידה ביעדים שונים, לרבות יעדים ארוכי טווח שפורטו במדיניות התגמול. נתוני התגמול של מר גינת, כוללים אומדן לגבי המענק השנתי שישולם לו. האומדן כאמור עשוי להשתנות לאחר שיפורסמו הנתונים ההשוואתיים של החברות האחרות, שעל בסיסם מחושבים הפרמטרים הכמותיים הכלולים בנוסחת חישוב המענק השנתי של מר גינת.

5.2. ניר כהן

מר ניר כהן מכהן כמשנה למנכ"ל הראל ביטוח וכמנהל חטיבת מטה בהראל ביטוח. בנוסף מכהן מר כהן כיו"ר דירקטוריון לעתיד חברה לניהול קרנות פנסיה בע"מ. המענק השנתי של מר כהן, נקבע בהתאם לפרמטרים המפורטים במדיניות התגמול ועל יסוד עמידה ביעדים שונים, לרבות יעדים ארוכי טווח שפורטו במדיניות התגמול. נתוני התגמול של מר כהן, כוללים אומדן לגבי המענק השנתי שישולם לו. האומדן כאמור עשוי להשתנות לאחר שיפורסמו הנתונים ההשוואתיים של החברות האחרות, שעל בסיסם מחושבים הפרמטרים הכמותיים הכלולים בנוסחת חישוב המענק השנתי של מר כהן.

5.3. אריק פרץ

מר אריק פרץ מכהן כמנהל הכספים בהראל השקעות, כמשנה למנכ"ל הראל ביטוח וכמנהל חטיבת כספים ומשאבים בהראל ביטוח. בנוסף מכהן מר פרץ כיו"ר דירקטוריון אי.אמ.איי וכדירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל. המענק השנתי של מר פרץ, נקבע בהתאם לפרמטרים המפורטים במדיניות התגמול ועל יסוד עמידה ביעדים שונים, לרבות יעדים ארוכי טווח שפורטו במדיניות התגמול. נתוני התגמול של מר פרץ, כוללים אומדן לגבי המענק השנתי שישולם לו. האומדן כאמור עשוי להשתנות לאחר שיפורסמו הנתונים ההשוואתיים של החברות האחרות, שעל בסיסם מחושבים הפרמטרים הכמותיים הכלולים בנוסחת חישוב המענק השנתי של מר פרץ.

5.6 שכר דירקטורים שאינם מכהנים גם כנושאי משרה

השכר הכולל ששולם לדירקטורים המכהנים בחברה בתקופת הדוח, עבור כהונתם בדירקטוריון החברה ובוועדות הדירקטוריון השונות, הסתכם לסך של כ-1,438 אלפי ש"ח. הסכום האמור אינו כולל את התשלומים ששולמו לבעלי עניין (ה"ה יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ויואב מנור), המכהנים גם כנושאי משרה בחברה ובחברות הבנות שלה.

במסגרת אישורי מדיניות התגמול של החברה נקבע כי המדיניות חלה על דירקטורים המכהנים בחברה ו/או בחברות בנות שלה, כך שהם זכאים לתגמול עבור כהונתם בדירקטוריון ובוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, בהתאם לקבוע בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000 והם אינם זכאים למענקים או לתגמול נוסף. בנוסף להוצאות הקבועות בתקנות החברות (כללים בדבר גמול והוצאות לדירקטור חיצוני), תש"ס – 2000, התגמול לדירקטורים חיצוניים המכהנים בחברה ובחברות בנות שלה, כפוף גם להוצאות הקבועות בתקנה 2 לתקנות החברות (עניינים שאינם מהווים זיקה), תשס"ז-2006. במקרה שבו דירקטור ימונה לתפקיד נוסף שאינו חברות בדירקטוריון ו/או בוועדות שממונות על ידי הדירקטוריון, ייקבע התגמול בהתאם לאופי התפקיד ויובא לאישור האסיפה הכללית.

ביום 16 בפברואר 2016 אישרה האסיפה הכללית של החברה תשלום תגמול חודשי קבוע למר דורון כהן בסך כולל של 15,000 בתוספת מע"מ, צמוד למדד המחירים לצרכן, עבור כהונתו כיו"ר דירקטוריון אי.אמ.איי.

בחודש אוקטובר 2018 סיים מר כהן את כהונתו כדירקטור בהראל ביטוח וכיו"ר דירקטוריון אי.אמ.איי. מר כהן ממשיך לכהן ביתר תפקידיו בקבוצה.

תקנה 21א - השליטה בתאגיד

נכון למועד פרסום הדוח, בעלת השליטה המלאה בחברה הינה הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסיים בע"מ, חברה ציבורית אשר מניותיה נסחרות בבורסה לניירות ערך בתל אביב.

בעלי השליטה בהראל השקעות הינם ה"ה יאיר המבורגר, גדעון המבורגר ונורית מנור ("בעלי השליטה"), המחזיקים בכ- 49.49% מזכויות ההצבעה ומהון המניות המונפק של הראל השקעות. בעלי השליטה מחזיקים בהראל השקעות באמצעות "ג.י.ן ייעוץ כלכלי וניהול השקעות 2017 שותפות מוגבלת" אשר נמצאת בשליטתם ובעלותם המלאה, בה הם מחזיקים, כשותפים מוגבלים, באמצעות חברות פרטיות בבעלותם המלאה של כל אחד מבעלי השליטה ("השותפות ג.י.ן") וכן מחזיקים בשותף הכללי בשותפות ג.י.ן.

תקנה 22 עסקאות עם בעל שליטה

להלן פרטים, למיטב ידיעת החברה, אודות עסקאות עם בעלי השליטה בחברה או שלבעלי השליטה יש עניין אישי באישורן, אשר החברה ו/או חברות הקבוצה התקשרו בהן בשנת הדוח או במועד מאוחר לסוף שנת הדוח ועד למועד פרסום דוח זה או שאושרו קודם לתקופת הדוח והינן בתוקף בתקופת הדוח.

1. התקשרות עם אדריכל

החברה התקשרה בחודש ינואר 2011 בהסכם, אשר תוקן בחודש ינואר 2016 ובחודש דצמבר 2017, לקבלת שירותי אדריכלות מאת מר מיקי קורנהויזר, שהינו אחיה של אשתו של מר יאיר המבורגר, בעל השליטה ויו"ר דירקטוריון החברה ("ההסכם" ו/או "ההתקשרות"). במסגרת ההסכם, מעניק מר קורנהויזר שירותי אדריכלות שוטפים לחברה ולחברות בנות שלה בפרויקטים שונים של החברה. ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה אישרו תיקון להסכם, לפיו תקופת ההתקשרות בהסכם תוארך עד ליום 31 בדצמבר 2019, והתמורה החודשית בנין שירותי האדריכלות תשאר בסך של 28,000 ש"ח.

2. עסקאות המנויות בסעיף 270 (4) לחוק החברות

לפירוט אודות תנאי העסקה של בעלי השליטה ראה תקנה 21 לעיל.

2.1 ביטוח אחריות דירקטורים ונושאי משרה

פוליסת ביטוח אחריות דירקטורים חלה על נושאי משרה ודירקטורים בהראל השקעות וביתר חברות הקבוצה המכהנים כיום וכן שיכהנו בחברה ו/או בחברות הבנות מעת לעת (לרבות נושאי משרה הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם וכן לרבות נושאי משרה שבעל השליטה בחברה עשוי להיחשב כבעל עניין אישי בהענקת כתבי השיפוי להם).

ועדת התגמול והדירקטוריון אישרו, בהתאם להוראות מדיניות התגמול של החברה, את חידוש פוליסת אחריות דירקטורים ונושאי

משרה החל מיום 1 באוקטובר 2018, למשך שנה, כך שסכום הביטוח יעמוד על 200 מיליוני דולר ארה"ב וסכום הפרמיה לא יעלה על 1 מיליוני דולר ארה"ב.

הנימוקים העיקריים של ועדת התגמול והדירקטוריון היו: (א) הפרמיה נקבעה לפי עלות ביטוח המשנה של הראל ביטוח, אליה מועבר הסיכון הביטוחי, ולכן בהגדרה היא משקפת תנאי שוק; (ב) רכישת הפוליסה כאמור הינה לטובת החברה, שכן היא מצמצמת את החשיפה של החברה בשל כתבי השיפוי שניתנו לדירקטורים ולנושאי המשרה והיא מאפשרת לנושאי המשרה למלא את תפקידם כראוי ולטובת החברה, בהתחשב בסיכונים הכרוכים בכך ובאחריות המוטלת עליהם על פי דין; (ג) הפוליסה, מעניקה כיסוי סביר בנסיבות העניין, בהתחשב בגודלה של החברה, היקפי ותחומי פעילותה ותכניתיה העסקיות; (ד) כיסוי ביטוחי כאמור נעשה במהלך העסקים הרגיל של החברה והינו מקובל בחברות ציבוריות בישראל בכלל ובחברות שעיסוקן בתחומי הביטוח והפיננסים בפרט; (ה) רכישת הפוליסה כאמור תואמת את מדיניות התגמול של החברה; (ו) ההתקשרות הינה בתנאי שוק ואינה עשויה להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכוש או התחייבויותיה.

2.2. שיפוי

ביום 31 במאי 2006 החליטה האסיפה הכללית של החברה לאשר מתן כתבי שיפוי, לרבות התחייבות לשיפוי מראש, לדירקטורים ולנושאי משרה בחברה בשל כל חבות או הוצאה שתוטל עליו עקב פעולותיו בתוקף היותו נושא משרה, בהיקף, בנסיבות ובסייגים שפורטו בכתב השיפוי. ההתחייבות לשיפוי הינה רק לאחר מיצוי הזכויות על פי פוליסת הביטוח. סכום השיפוי מוגבל ל- 20% מההון העצמי לפי הדוחות הכספיים האחרונים שיפורסמו לפני מועד תשלום השיפוי.

ביום 23 במאי 2012 אישר דירקטוריון החברה והאסיפה הכללית של החברה מתן כתבי שיפוי מתוקנים לנושאי משרה ודירקטורים בחברה. כתבי השיפוי המתוקנים, הינם ללא שינוי בגבול האחריות של החברה, אך כוללים אפשרות שיפוי בהתאם לשיפוי המותר, לפי חוק סמכויות אכיפה מנהלית. כתבי השיפוי יינתנו לנושאי משרה בחברה המכהנים כיום וכן שיכחנו בחברה מעת לעת (לרבות נושאי משרה בחברה הנחשבים לבעלי שליטה או קרוביהם וכן לרבות נושאי משרה שבעל השליטה בחברה עשוי להיחשב כבעל עניין אישי בהענקת כתבי השיפוי להם).

יובהר, כי ההחלטה לאישור כתבי השיפוי המתוקנים, אינה מבטלת את כתבי השיפוי הקודמים, אלא רק באה להוסיף להם. בהמשך להחלטות כאמור הוצאו לדירקטורים ונושאי משרה בחברה כתבי שיפוי, בנוסח שאושר בהתאם למפורט לעיל.

3. נהלים לאישור עסקאות עם בעלי שליטה

חוק החברות, קובע הליכי אישור של עסקאות חריגות עם בעל השליטה בחברה וכן אישור של עסקאות של נושא משרה (ובכלל דירקטור) יש בהן עניין אישי. בהתאם לכך, אושרו בהראל השקעות, בחברה ובחברות הבנות נהלי עבודה אשר מקלים על זיהוי העסקאות עם בעלי העניין כאמור וקובעים את תהליך אישורן, כמפורט להלן.

3.1. קביעת עסקאות זניחות

במהלך העסקים הרגיל שלה, החברה וחברות המוחזקות על ידה, מבצעות עסקאות עם בעלי השליטה, במסגרת אספקת שירותי החברה לבעלי השליטה ולחברות המוחזקות על ידם (כגון: ביטוחים, מוצרי חסכון ארוך טווח ושירותים פיננסיים שונים). ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה קבעו ביום 18 במרץ 2019 וביום 31 במרץ 2019, בהתאמה, כי עסקת בעל שליטה, תחשב כעסקה זניחה, אם יתקיימו בה כל התנאים הבאים:

א. היא איננה עסקה חריגה (כמשמעות המונח בחוק החברות וכמפורט בסעיף 3.2 להלן).

ב. לגבי עסקאות ביטוח, חסכון ארוך טווח ופיננסים: הן נעשו תחת אותם כללי הטבות שניתנים לכלל עובדי הקבוצה, כפי שאושרו ע"י דירקטוריון החברה.

ג. סכום הביטוח בשייר עצמי של החברה בכל פוליסה אינו עולה על 10 מלש"ח, וסכום הביטוח בכל פוליסה אינו עולה על 50 מלש"ח. המגבלה האמורה לא תחול על פוליסות חיסכון.

ד. התקשרויות אחרות שעלותן השנתית המצטברת לקבוצה אינה עולה על 100,000 ש"ח.

מובהר בזאת, כי כל עסקה למתן שירותים על ידי בעל שליטה או קרובו, לא תסווג כעסקה זניחה.

עוד יובהר, כי עסקאות נפרדות, אשר מתקיימת ביניהן תלות, כך שבפועל הינן חלק מאותה התקשרות, יבחנו כעסקה אחת. עסקאות שתעמודנה בפרמטרים של זניחות כאמור לא תידרשנה לאישורים מיוחדים.

3.2. עסקאות שאינן חריגות

בהתאם להוראות סעיף 117 לחוק החברות, ועדת הביקורת של חברה ציבורית היא הגוף המוסמך להחליט בדבר סיווגן של עסקאות לפי סעיף 270 לחוק החברות, כעסקאות חריגות או כעסקאות שאינן חריגות.

ככל שוועדת הביקורת קבעה כי מדובר בעסקה שאינה חריגה, ועדת הביקורת תהיה הגורם המוסמך לאשר את ההתקשרות בעסקה כאמור.

בהתאם להוראת סעיף 117(א) לחוק החברות, רשאית ועדת הביקורת להחליט לגבי סוג של עסקאות אם הן עסקאות חריגות או עסקאות שאינן חריגות, לפי אמות מידה שתקבע אחת לשנה מראש.

בהתאם לכך קבעו ועדת הביקורת של הראל השקעות ושל החברה ביום 18 במרץ 2019 שהעסקאות המפורטות להלן עם בעל השליטה בחברה או עם תאגידים בשליטתו או עסקאות עם נושאי משרה בחברה או עם חברות שבהן נושאי משרה בחברה מכהנים כדירקטורים או נושאי משרה ("בעלי העניין"), לרבות קרוביהם של כל אחד מאלה, לא יחשבו כ"עסקה חריגה" כמשמעותו של מונח זה בחוק החברות, וזאת בכפוף לתנאים המצטברים המפורטים להלן:

3.2.1. מדובר בעסקה מבין העסקאות הבאות: (1) התקשרויות עם בעלי העניין להפקת פוליסות ביטוח, מכל סוגי הפוליסות המוצעות על ידי החברה, באמצעות חברות בנות של החברה (לרבות פוליסות ביטוח קולקטיב); (2) התקשרויות עם בעלי העניין לרכישת מוצרי חסכון ארוך טווח, לרבות קרנות פנסיה וקופות גמל ולרבות שירות ייעוץ פנסיוני המבוצע על ידי סוכנויות בבעלותה של הקבוצה; (3) פתיחת חשבונות לבעלי העניין בחברת ניהול התיקים, שהינה חלק מחברות הקבוצה; (4) השקעה בקרנות ההשקעה המנוהלות על ידי חברות הקבוצה; (5) התקשרות בהסכם סוכן; (6) התקשרות בהסכם ספק (ויובהר, כי לעניין ספק שהינו בעל השליטה בחברה או קרובו יידרש אישור ועדת הביקורת ודירקטוריון החברה, על אף האמור בסעיף זה); (7) העמדת הלוואות לנושאי משרה; (8) השכרת נכסי נדל"ן שבבעלות הקבוצה. עסקאות אלו מבוצעות במהלך עסקיה הרגיל והשוטף של החברה.

3.2.2. היקף כל עסקה כאמור לעיל אינו מהותי לחברה, וכן היקף העסקאות הכולל כאמור לעיל (למעט העסקאות הקולקטיביות) במצטבר אף הוא אינו מהותי לחברה. מובהר, כי בחישוב היקף העסקאות כאמור לעיל יובאו בחשבון כל התמורות, הפרמיות, העמלות ודמי הניהול, שישולמו לחברה בקשר עם העסקאות כאמור בשנה רלוונטית. לאור היקף עסקי החברה, אין בעסקאות כאמור לעיל כדי להשפיע באופן מהותי על רווחיות החברה, רכושיה או התחייבויותיה. מובהר, כי "סכום מהותי לחברה" ייחשב עלות התקשרות שנתית בסכום של 5% מהרווח השנתי (לאחר מסים) של החברה, דהיינו סכום של 26 מל"ח או יותר.

בנוסף, כאשר מדובר בהתקשרויות האמורות בסעיף 3.2.1(6) לעיל (הסכם ספק) – מדובר בהתקשרות שעלותה לחברה אינה עולה על 1 מיליון ש"ח כאשר מדובר בהתקשרות חד פעמית או בהתקשרות שעלותה לחברה אינה עולה על 5 מיליון ש"ח בשנה, כאשר מדובר בהתקשרות שוטפת. מגבלת הסכומים האמורה של 1 מיליון ש"ח או 5 מיליון ש"ח לא תחול כאשר מדובר בהתקשרות עם משרדי עורכי דין, משרדי שמאים ומשרדי חקירות.

3.2.3. העסקה תבוצע בתנאי שוק. לעניין זה תנאי שוק ייקבעו כדלקמן:

3.2.3.1. לעניין התקשרויות כאמור בסעיפים 3.2.1(1), (2) ו-3(3) לעיל (הפקת פוליסות ביטוח, מכירת מוצרי חסכון ארוך טווח, לרבות קרנות פנסיה וקופות גמל; פתיחת חשבונות לבעלי העניין בחברת ניהול התיקים וייעוץ פנסיוני) – עסקה בתנאי שוק תיחשב כעסקה שתנאיה עונים על הפרמטרים הבאים: (1) תחת אותם כללי הטבות שניתנים לכלל עובדי הקבוצה בבואם לרכוש את אותו המוצר ("תנאי עובדי הקבוצה"), או שאינם מטיבים יותר עם בעל העניין מאשר התנאים האמורים. יובהר, כי תנאי עובדי הקבוצה הינם זהים לכלל העובדים בקבוצה, וכן קיימות לקבוצה התקשרויות עם לקוחות עסקיים, אשר ההטבות הניתנות להם עולות על תנאי עובדי הקבוצה. על כן, החברה רואה את תנאי עובדי הקבוצה כתנאי שוק. התנאים מהם נהנים כל עובדי הקבוצה נקבעו בהחלטה של ועדת הביקורת, שאושרה על ידי דירקטוריון החברה; או (2) בתעריפי הספר של החברה. מובהר, כי למנהל האגף העסקי הרלוונטי סמכות לאשר סטייה של 10% מתעריפי הספר שנקבעו עבור העובדים, וזאת כמקובל במשא ומתן, ולאשר סטייה כוללת של עד 25% מתעריפי הספר, במקרה שבו קיימת הצעה נגדית של חברת ביטוח/נציג פנסיוני אחר, ובלבד שלא ייתן תעריף נמוך מההצעה הנגדית או (3) לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1(1) לעיל שעניינן ביטוח עסקי או ביטוח רכבי יוקרה, עסקה בתנאי שוק תיחשב כעסקה, שאחד מהבאים: ראש חטיבת ביטוח כללי, סגן ראש חטיבת ביטוח כללי, מנהל מחוז או אגף בחטיבת ביטוח כללי או החתם הראשי, יאשר בכתב כי מדובר בתנאי שוק, דהיינו מתקיים אחד מהתנאים הבאים לפחות: (1) קיימות אצלו לפחות שתי דוגמאות לעסקאות דומות עם צדדים שאינם קשורים, באותם תנאים; או (2) קיימת הצעה מתחרה מגורם אחר, בתנאים שאינם טובים יותר עבור המבטח, לעומת הצעת החברה; או (3) קיים ביטוח משנה פקולטטיבי לעסקה, בתנאים סבירים; או (4) לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1(1) לעיל, שעניינן ביטוח קולקטיבי, עסקה בתנאי שוק תיחשב עסקה שמנהל החטיבה יאשר בכתב כי מדובר בתנאי שוק, דהיינו קיימות אצלו לפחות שתי דוגמאות לעסקאות דומות עם צדדים שאינם קשורים, באותם תנאים.

3.2.3.2. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1(4) לעיל (השקעה בקרנות השקעה המנוהלות על ידי חברות הקבוצה) – העסקאות כאמור, הן כאשר הן נעשות מול החברה המנהלת והן כאשר הן נעשות מול חברת הבת כעסקאות מתואמות במהלך המסחר בבורסה, נעשות במחירים זהים עבור בעלי העניין ועבור כל משקיע אחר. על כן, כל העסקאות כאמור תיחשבה כעסקאות בתנאי שוק.

3.2.3.3. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1(5) לעיל (התקשרות בהסכם סוכן) – ההתקשרויות כאמור נעשות בתנאים דומים לתנאים בהם קשורים סוכנים שאינם בעלי עניין עם החברה, ומנהל החטיבה הרלוונטית יאשר כי מדובר בתנאי שוק.

3.2.3.4. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1 (6) לעיל (התקשרות בהסכם ספק) – ההתקשרויות כאמור נעשות בתנאים דומים לתנאים בהם קשורה החברה עם ספקים לשירותים דומים אחרים, שאינם בעלי עניין בחברה, קיימת הצעה אחת לפחות או חוות דעת מאת צד ג', למתן השירות האמור, בתנאים שאינם טובים יותר לחברה. לעניין התקשרויות עם משרדי עורכי דין, משרדי שמאים ומשרדי חקירות לא יידרש לקבל הצעה מתחרה או חוות דעת כאמור, ויספיק לעניין זה אישור בכתב מאת מנהל החטיבה הרלוונטית כי מדובר בתנאי שוק.

3.2.3.5. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1 (7) לעיל (העמדת הלוואות לנושאי משרה) – העמדת הלוואות כאמור נעשית באותם תנאים בהם מועמדות הלוואות לעובדי החברה.

3.2.3.6. לעניין התקשרויות כאמור בסעיף 3.2.1 (8) לעיל (השכרת נכסי נדל"ן) – העמדת הלוואות כאמור נעשית באותם תנאים בהם מוזכרים נכסי נדל"ן של הקבוצה לצדדים שלישיים בלתי קשורים, בהתאם לאישור מנהל אגף הנכסים בחטיבת ההשקעות.

עסקאות אשר תבוצענה בטווח המתואר לעיל, וכן בהתאם לנוהלי החברה לעניין התקשרויות עם צד קשור, לא תהיינה טעונות אישורים פרטניים של האורגנים המוסמכים של החברה, וזאת לטווח זמן מוגבל של עד תום שנה ממועד אישור זה. יתר העסקאות שאינן חריגות ואינן זניחות, ידרשו אישורים פרטניים, כאמור בסעיף 3.3 להלן.

יובהר, כי כאמור בנוהל התקשרויות עם בעלי עניין של החברה: (1) תשלום מענקים בהתאם לתכנית התגמול שאושרה על ידי דירקטוריון החברה ודירקטוריון הראל ביטוח, וכן עדכוני שכר שוטפים בשיעורים שלפי מדיניות התגמול של החברה אינם מצריכים אישורים מיוחדים לא יהוו עסקה חריגה ולא יצריכו אישורים מיוחדים מעבר לאישורים הנדרשים על פי מדיניות התגמול של החברה; (2) תשלום תביעה לבעל עניין מכח פוליסה קיימת בחברה שאינו חורג מתנאי הפוליסה לא ייחשב כהתקשרות עם בעל עניין ולא יצריך אישור מיוחד. תשלום תביעה לפני משורת הדין בהתאם למקובל בעת סילוק תביעות, אינו מחייב אישור פרטני, כל עוד האישור הינו בסכום של עד 5,000 ש"ח. כל תשלום תביעה לבעל עניין שאינו בהתאם לתנאי הפוליסה והעולה על 5,000 ש"ח יובא לאישור, טרם התשלום, לוועדת ביקורת.

3.3. עסקה שאינה זניחה ואינה חריגה

בסעיף 117(א2) לחוק החברות נקבע, בין היתר, כי על ועדת הביקורת לקבוע את אופן האישור של עסקאות שאינן זניחות, ובכלל זה לקבוע סוגי עסקאות כאמור שיהיו טעונות את אישורה. לעניין זה "עסקה שאינה זניחה" היא עסקה חריגה של חברה ציבורית עם בעל שליטה בה או אדם אחר שלבעל השליטה בה יש בה עניין אישי שוועדת הביקורת החליטה לגביה, כי היא עסקה שאינה חריגה וכן סיווגה אותה כעסקה שאינה זניחה.

ועדת הביקורת של החברה קבעה ביום 18 במרץ 2019 כי התקשרויות בעסקאות בעלי שליטה, שאינן חריגות ואינן זניחות, תאושרנה על ידי ועדת הביקורת של החברה בלבד לעניין אופן האישור וההליך התחרותי שיתקיים – ראה סעיף 3.4 להלן.

מובהר, כי אין באמור כדי לגרוע מהאמור בסעיף 3.2 לעיל, לעניין עסקאות המאושרות מראש על ידי ועדת הביקורת והדירקטוריון, ושלגביהן אין צורך לקבל אישורים נוספים, מעבר לאישורי המסגרת השנתיים.

3.4. קיום הליך תחרותי בעסקאות עם בעל השליטה

בסעיף 117(ב1) לחוק החברות, הוטל על ועדת הביקורת לקבוע לגבי עסקאות עם בעל השליטה או שלבעל השליטה עניין אישי בהן, אף אם אינן חריגות, חובה לקיים הליך תחרותי, בפיקוח הוועדה או מי שתקבע לעניין זה ולפי אמות מידע שתקבע, או לקבוע כי יקוימו "הליכים אחרים" שתקבע ועדת הביקורת בטרם ההתקשרות בעסקה, והכל בהתאם לסוג העסקה. לעניין זה, ועדת הביקורת רשאית לקבוע אמות מידה אחת לשנה מראש.

התיקון לחוק אינו כולל הגדרת מהותו של ההליך התחרותי, ומשאייר שיקול דעת לוועדת הביקורת. גם אם הוחלט בוועדת הביקורת על קיומם של "הליכים אחרים", חובתה של ועדת הביקורת הינה לצקת אל "ההליכים האחרים" תוכן ההולם את מטרתה של החובה החדשה, שהיא קביעת מנגנון שיבטיח התקשרות בעסקה המשרתת באופן האופטימלי את טובת החברה, ובכלל זה ההכרח בבחינת האפשרויות האחרות העומדות לחברה לצד זו המוצעת על ידי בעל השליטה.

הליכי האישור שנקבעו ע"י ועדת הביקורת והדירקטוריון:

נקבע כי עסקאות של החברה עם בעלי שליטה או עם אדם אחר שלבעל השליטה יש בה עניין אישי, למעט עסקאות שהוגדרו כעסקאות זניחות (כאמור בסעיף 3.1 לעיל), ולמעט עסקאות שאושרו מראש כעסקאות שאינן חריגות ושאין טעונות אישורים נוספים (כאמור בסעיף 3.2 לעיל), יאושרו בהתאם למפורט להלן:

כאשר מדובר בהתקשרות שעלותה הכוללת לחברה, כולל העלות בגין תקופות אופציה או הארכה, אינה עולה על 10 מל"ח, יחולו ההוראות הבאות:

- כאשר מדובר בשירותים או טובין בהם קיימים מספר ספקים שיכולים לספק את השירות באותה רמת שירות, זמינות ופרמטרים נוספים, ככלל, ההליך התחרותי יהיה באמצעות פניה של המחלקה הרלוונטית של הראל לשני ספקים נוספים לפחות לשם קבלת הצעות בכתב. יצוין כי הפניה תבוצע במקביל (ככל שניתן) ובאופן שיאפשר הליך נאות ויעיל לקביעת ההצעה להתקשרות

הרלוונטיות.

- כאשר מדובר בשירותים או טובין אשר בשל אופיים או טיבם או בשל שיקולי איכות קיימת בעייתיות לעריכת הליך של פניה לקבלת הצעות בכתב, תיבחר אחת מבין האפשרויות הבאות:
 - קבלת חוות דעת משני גורמים בלתי תלויים מומחים בתחום הרלוונטי לגבי תנאי השוק (שלא ראו קודם לכן את הצעת המחיר של בעל השליטה או קרובו).
 - פניה לספקים בתחום תוך מתן משקל מראש לפרמטרים איכותיים שייקבעו לפני תחילת ההליך על ידי מנהל הכספים של הראל השקעות.
- לאחר קיום ההליך כאמור יידרש אישור ועדת הביקורת לעסקה. הדיון בוועדת הביקורת יתקיים לאחר קיום ההליך התחרותי כאמור על ידי הגורם בחברה או בחברה הבת שיזם את ההתקשרות.
- בכל מקרה בו מדובר בהתקשרות מעל לסכום של 10 מלש"ח, יחולו ההוראות הבאות:
 - יתקיים דיון מקדמי בוועדת הביקורת לשם קביעת ההליך התחרותי או ההליך האחר שייבחר על ידי ועדת הביקורת מראש, לצורך בחינת ההתקשרות.
 - יבוצע ההליך התחרותי או ההליך האחר שייקבע על ידי ועדת הביקורת, והוא ינוהל על ידי מי שיוסמך לכך בהחלטת ועדת הביקורת.
 - תוצאות ההליך התחרותי יובאו בפני ועדת הביקורת אשר תקיים דיון בהתקשרות על בסיס תוצאות ההליך שהתקיים.
 - לאחר אישור ועדת הביקורת תובא ההתקשרות לאישור הדירקטוריון.

תקנה 24 - מניות המוחזקות ע"י בעלי עניין ונושאי משרה בכירה בתאגיד

שם בעל העניין	מס. חברה	שם הנייר	מס' הנייר בבורסה	ע"נ מוחזק בתאריך 31.3.2019	שיעור אחזקה
הראל השקעות בביטוח ושירותים פיננסים בע"מ	52-003398-6	מניה רגילה בת 1 ש"ח	-	103,865,856	100%

תקנה 24 - הון רשום, הון מונפק וניירות ערך המירים

ההון הרשום של החברה הינו 150,000,000 מניות רגילות בנות 1 ש"ח. ההון המונפק של החברה הינו 103,865,856 מניות רגילות בנות 1 ש"ח. אין לחברה ניירות ערך המירים.

תקנה 26 - הדירקטורים של התאגיד

לעניין תקנה זו:

1. חברות הקבוצה - החברה וחברות מוחזקות שלה.
2. "כשירות מקצועית" ו"מומחיות חשבונאית ופיננסית", כמשמעותם בתקנות החברות (תנאים ומבחנים לדירקטור בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית ולדירקטור בעל כשירות מקצועית), התשס"ו - 2005.

שם:**יאיר המבורגר**

ת.ז.:

7048671

תאריך לידה:

27.6.1946

מען להמצאת כתבי בי-דין:

דרך הגנים 29, כפר שמריהו.

נתינות:

ישראלית.

חברות בוועדת דירקטוריון:

כן. ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו).

דירקטור חיצוני:

לא.

בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית:

לא.

האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או

של בעל ענין:

כן. יו"ר הדירקטוריון בחברה, יו"ר דירקטוריון הראל השקעות, יו"ר דירקטוריון הראל הנפקות, דירקטור בהראל פיננסים, דירקטור בהראל פיא, דירקטור ב-INTERASCO, דירקטור ב-TURK NIPPON ודירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.

03.06.1984

מועד תחילת כהונה:

BA בכלכלה ומדעי המדינה, האוניברסיטה העברית בירושלים.

השכלה:

כהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.

עיסוקים בחמש שנים אחרונות:

יו"ר מכבי העולמי, קאדיד בע"מ, קיידן בע"מ, יו"ר המועצה הציבורית אלין-בית נועם, דירקטור בקרן התזמורת הפילהרמונית, חבר נאמנים באוניברסיטת תל-אביב, חבר ועד מנהל חינוך לפסגות, יו"ר אגודת הידידים הישראלית של הספריה הלאומית, סגן יו"ר קרן פרום העתיד ישראל-גרמניה, חבר נאמנים האגודה לסכרת נעורים (סוג 1), יו"ר איגוד חברות הביטוח, יו"ר התאחדות חברות לביטוח חיים.

תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש

כדירקטור:

אחיהם של גדעון המבורגר ונורית מנור, גיסו של יואב מנור.

האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד:

שם:**יואב מנור**

ת.ז.:

00551168

תאריך לידה:

4.1.1950

מען להמצאת כתבי בי-דין:

פנקס 62, תל אביב.

נתינות:

ישראלית.

חברות בוועדת דירקטוריון:

לא.

דירקטור חיצוני:

לא.

בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית:

לא.

האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או

של בעל ענין:

כן. דירקטור בחברה, דירקטור בהראל השקעות, יו"ר דירקטוריון הראל המשמר מחשבים, דירקטור בהראל פיננסים, דירקטור בהראל הנפקות, דירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.

03.06.1984

מועד תחילת כהונה:

הנדסת אלקטרוניקה ומחשבים. תואר BSC באוניברסיטת תל אביב.

השכלה:

כהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.

עיסוקים בחמש שנים אחרונות:

מנורים בע"מ ופלטפורמה לקידום הצילום הישראלי בע"מ.

תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש

כדירקטור:

בעלה של נורית מנור, גיסם של יאיר המבורגר וגדעון המבורגר.

האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד:

שם:**מרים מילה**

ת.ז.:

3419488

תאריך לידה:

17.2.1942

מען להמצאת כתבי בי-דין:

רחוב כרמל 31, ראש העין.

נתינות:

ישראלית.

חברות בוועדת דירקטוריון:

לא.

דירקטורית חיצונית:

לא.

לא.	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית :
לא.	האם עובדת של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין :
25.10.2011	מועד תחילת כהונה :
ניהול בביטוח, אוניברסיטת תל אביב.	השכלה :
דירקטורית בחברה, דירקטורית בהראל פנסיה וגמל, דירקטורית בקחצ"ק, דירקטורית בלעתיד, דירקטורית באי.אם.איי, חברת ועדה לניהול סיכונים של קבוצת הראל.	עיסוקים בחמש שנים אחרונות :
לא.	תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמשת כדירקטורית :
לא.	האם בת משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :
ליאורה קבורס הדר	שם :
55600159	ת.ז. :
18.12.1958	תאריך לידה :
האשל 8א, הרצליה.	מען להמצאת כתבי בי-דין :
ישראלית.	נתינות :
כן. ועדת ביקורת.	חברות בוועדת דירקטוריון :
לא.	דירקטור חיצוני :
לא.	בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית :
לא.	האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין :
31.10.2005	מועד תחילת כהונה :
בוגרת פקולטה למשפטים (LLB) באוניברסיטה העברית בירושלים.	השכלה :
דירקטורית בחברה, דירקטורית בהראל פנסיה וגמל, דירקטורית בקחצ"ק, דירקטורית בהראל השקעות (עד 2014), דירקטורית בענטל חברה לניהול וסחר בע"מ.	עיסוקים בחמש שנים אחרונות :
לא.	תאגידים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור :
לא.	האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :
אפרים דרור	שם :
071443444	ת.ז. :
24.6.1946	תאריך לידה :
קדושי השואה 18, תל אביב.	מען להמצאת כתבי בי-דין :
ישראלית.	נתינות :
כן. ועדת ביקורת, ועדת תגמול, ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטר). כן. כן. לא.	חברות בוועדת דירקטוריון : דירקטור חיצוני : בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית : האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין :
1.4.2013	מועד תחילת כהונה :
בוגר לימודי תעודה בראיית חשבון מהאוניברסיטה העברית בירושלים.	השכלה :
דירקטור חיצוני בחברה, דירקטור חיצוני בקחצ"ק, דירקטור חיצוני בהראל פנסיה וגמל, חבר בוועדה לניהול סיכונים של קבוצת הראל, דירקטור בדקלה (עד ליום 1.4.2016), דירקטור בקרדון רכב בע"מ (עד ליום 28.12.2016), יו"ר ועדת ביקורת מכבי העולמי.	עיסוקים בחמש שנים אחרונות :
לא.	תאגידים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור :
לא.	האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :
דירקטוריון החבר הקבע, כי אפרים דרור הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו וניסיונו המקצועיים.	
פרופ' ישראל גלעד	שם :
050629005	ת.ז. :
17.11.1951	תאריך לידה :
מירון 9, מבשרת ציון.	מען להמצאת כתבי בי-דין :
ישראלית.	נתינות :
כן. יו"ר ועדת ביקורת, יו"ר ועדת תגמול.	חברות בוועדת דירקטוריון :

דירקטור חיצוני :
 בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית :
 האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של
 בעל ענין :
 מועד תחילת כהונה :
 השכלה :

18.1.2012

בוגר (ראשון במחזור), משפטים, האוניברסיטה העברית.
 בוגר (בהצטיינות), כלכלה, האוניברסיטה העברית.
 דוקטור, משפטים, האוניברסיטה העברית.

קורס "חשבונאות למנהלים" במסגרת לימודי MBA באוניברסיטה הפתוחה.
 דירקטור חיצוני בחברה, דירקטור חיצוני בהראל השקעות, יו"ר הועדה לניהול
 סיכונים של קבוצת הראל. פרופסור מן המניין במרכז האקדמי שערי מדע
 ומשפט, חבר במועצה להשכלה גבוה (החל מ-2016).
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות :

תאגידים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש
 כדירקטור :
 האם בן משפחה של בעל ענין אחר בתאגיד :
 לא.

דירקטוריון החבר הקבע, כי פרופ' ישראל גלעד הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו
 ונסיונו המקצועיים.

פרופ' אודי ניסן

012141594

28.9.1967

מען להמצאת כתבי בי-דין :
 מען להמצאת כתבי בי-דין :
 נתינות :
 חברות בוועדת דירקטוריון :
 דירקטור חיצוני :
 בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית :
 האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או
 של בעל ענין :
 מועד תחילת כהונה :
 השכלה :

ישראלית.

כן. ועדת ביקורת, ועדת תגמול, ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו).

כן.

כן.

לא.

1.4.2017

תואר ראשון ושני בכלכלה ומנהל עסקים, האוניברסיטה העברית בירושלים, דוקטורט
 בכלכלה ציבורית מהאוניברסיטה העברית בירושלים.

דירקטור חיצוני בחברה, דירקטור חיצוני בהראל השקעות, חבר בוועדה לניהול סיכונים
 של קבוצת הראל, יו"ר ודירקטור במספר חברות מקבוצת דלק (עד 2016), יו"ר
 דירקטוריון בהתנדבות מדרשת שדה בוקר (עד 2016), פרופסור מרצה בביה"ס "פדרמן"
 למדיניות ציבורית באוניברסיטה העברית.

דירקטור ברקח תעשייה פרמצבטי בע"מ, דירקטור באלביט מערכות בע"מ, חבר ועד
 מנהל ויושב ראש בהתנדבות של ועדת הכספים באקדמיית "בצלאל", דירקטור
 בהתנדבות בגן החיות התנכ"י בירושלים.

לא.

תאגידים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם
 משמש כדירקטור :

האם בן משפחה של בעל ענין אחר בתאגיד :

דירקטוריון החברה קבע, כי אודי ניסן הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתו ונסיונו
 המקצועיים.

מירי לנט שריר

54075239

28.8.1956

אפרים קציר 6, הוד השרון.

ישראלית.

כן. ועדת ביקורת, ועדת תגמול.

כן.

כן.

לא.

1.1.2018

תואר ראשון בכלכלה בהצטיינות, אוניברסיטת תל אביב ותואר שני במנהל
 עסקים עם התמחות במימון וחשבונאות, אוניברסיטת תל אביב.

דירקטורית חיצונית בחברה, דירקטורית חיצונית בהראל השקעות, דירקטורית
 חיצונית בלעתיד, דירקטורית ברוזבאד נדל"ן בע"מ (עד 2016), דירקטורית
 באחוזות בית רעננה דיור מוגן בע"מ (עד 2016), דירקטורית בשומרה חברה
 לביטוח (עד 2015), דירקטורית בבנק אגוד לישראל בע"מ (עד 2015), דירקטורית
 בתיא חברה להשקעות בע"מ (עד 2015) ודירקטורית בגפן השקעות ביומד בע"מ
 (עד 2014).

עיסוקים בחמש שנים אחרונות :

מועד תחילת כהונה :

השכלה :

דירקטורית במגה אור החזקות בע"מ, דירקטורית באינטרגאמא חברה להשקעות בע"מ, דירקטורית במ.א. שריר ניהול בע"מ ודירקטורית במירי לנט שריר בע"מ. לא.

תאגידיים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור :
האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :

דירקטוריון החברה קבע, כי מירי לנט שריר הינה בעלת מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור השכלתה ונסיונה המקצועיים.

<p>שם : מספר ת.ז. תאריך לידה : מען להמצאת כתבי בי- דין : נתינות : חברות בוועדת דירקטוריון : דירקטור חיצוני : בעל מיומנות חשבונאית ופיננסית : האם עובד של התאגיד, חברה בת חברה קשורה או של בעל ענין : מועד תחילת כהונה : השכלה :</p>	<p>אלי דפס 52016631 31.7.1956 הזית 24, מזכרת בתיא. ישראלית. כן. ועדת ביקורת, ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה (נוסטרו). לא. כן. לא. 1.1.2018 תואר ראשון במעדי המדינה, סוציולוגיה ואנתרופולוגיה, אוניברסיטת בר- אילן במת גן, תואר שני במדע המדינה/ בטחון לאומי מאוניברסיטת חיפה והמכללה לבטחון לאומי צה"ל. דירקטור בחברה, דירקטור בהראל השקעות, חבר בוועדה לניהול סיכונים של קבוצת הראל, מנכ"ל שירותי בריאות כללית (עד 2017), יו"ר דירקטוריון בחברות בנות של שירותי בריאות כללית (עד 2017). יו"ר דירקטוריון אל-על נתיבי אויר לישראל בע"מ (החל מ-6/2017), יו"ר דירקטוריון מ.ר.ב. מרעז רפואי (1996) בע"מ. לא.</p>
<p>עיסוקים בחמש שנים אחרונות : תאגידיים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור : האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :</p>	<p>דירקטור בחברות אחרונות : תאגידיים אחרים (מלבד חברות הקבוצה) בהם משמש כדירקטור : האם בן משפחה של בעל עניין אחר בתאגיד :</p>

דירקטוריון החבר הקבע, כי אלי דפס הינו בעל מומחיות חשבונאית ופיננסית, בהתאם לתקנות הכשירות וזאת לאור ניסיונו המקצועי.

דירקטור אשר סיים את כהונתו במהלך תקופת הדוח :

<p>שם : מספר ת.ז. התפקיד שהוא מילא בתאגיד, חברה בת שלו, בחברה קשורה שלו או בבעל עניין בו : מועד תחילת כהונה : מועד סיום כהונה :</p>	<p>דורון כהן 069418945 דירקטור חיצוני בחברה ודירקטור חיצוני בהראל השקעות. 12.06.2013 7.10.2018</p>
--	---

תקנה 26א - נושאי משרה בכירה של התאגיד (מלבד דירקטורים)

<p>שם : ת.ז. : תאריך לידה : מועד תחילת כהונה : התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>	<p>מישל סיבוני 027065697 9.4.1959 2009 (כיהן בתפקידיים אחרים בקבוצה החל משנת 1993). מנכ"ל החברה, מנכ"ל הראל השקעות, יו"ר דירקטוריון הראל פנסיה וגמל, יו"ר דירקטוריון קחצ"ק, חבר ועדה לניהול סיכונים של קבוצת הראל ודירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל. לא. תואר ראשון במדעי הטבע- פיסיקה ואטמוספירה, האוניברסיטה העברית בירושלים ולימודי תעודה בתחום עסקים למהנדסים, מל"ן. כהונה בחברות בקבוצת הראל כמפורט לעיל.</p>
--	--

שם:
ת.ז.:
תאריך לידה:
מועד תחילת כהונה:
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:
האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין:
השכלה:
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:

ניר כהן
27969484
17.3.1971
30.12.2010
משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת המטה, יו"ר דירקטוריון לעתיד, דירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.
לא.

תואר ראשון כלכלה וניהול- המכללה למינהל, תואר שני בכלכלה - האוניברסיטה העברית.
דירקטור באי אס איי (עד ליום 14.8.2014) וכהונה בחברות הקבוצה כמפורט לעיל.

שם:
ת.ז.:
תאריך לידה:
מועד תחילת כהונה:
התפקיד בתאגיד בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:
האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין:
השכלה:
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:

דורון גינת
022757231
8.5.1967
12.7.2009 (כיהן בתפקידים אחרים בקבוצה החל משנת 2006).
משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת חסכון ארוך טווח, דירקטור בהראל פנסיה וגמל, דירקטור בקחצ"ק, ודירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.
לא.

תואר ראשון ותואר שני בכלכלה מאוניברסיטת תל-אביב.
כהונה בחברות הקבוצה כמפורט לעיל.

שם:
ת.ז.:
תאריך לידה:
מועד תחילת כהונה:
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:
האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין:
השכלה:
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:

שלמה פוקס
051574705
25.5.1952
1.1.2003
משנה למנכ"ל וסגן מנהל חטיבת ביטוח כללי, דירקטור בבססח.
לא.

ישיבה תיכונית.
מנהל חטיבת ביטוח כללי-עסקי בחברה וכהונה בחברות הקבוצה כמפורט לעיל.

שם:
ת.ז.:
תאריך לידה:
מועד תחילת כהונה:
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:
האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין:
השכלה:
עיסוקים בחמש השנים האחרונות:

סמי בסט
1843267
15.7.1947
3.7.2011
משנה למנכ"ל ומנהל פיתוח עסקי חו"ל, דירקטור ב- Interasco, דירקטור ב- Turk Nippon, דירקטור ב- Harel UK Ltd ודירקטור בחברות נוספות בקבוצת הראל.
לא.

תואר ראשון ושני בכלכלה ומנהל עסקים מהאוניברסיטה העברית בירושלים.
כהונה בחברות הקבוצה כמפורט לעיל ודירקטור בחברה לניהול סיכונים ברפואה בע"מ ובמדיקל קונסלטנס אינטרנשיונל (אם.סי.אי) בע"מ.

שם:
ת.ז.:
תאריך לידה:
מועד תחילת כהונה:
התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:
האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר

אריה וירצבורגר
58613027
14.1.1964
31.12.2012
משנה למנכ"ל, אקטואר ראשי בחברה.
לא.

או של בעל ענין :
השכלה :
עיסוקים בחמש השנים האחרונות :

תואר ראשון במתמטיקה ומדעי המחשב מאוניברסיטת בר אילן.
אקטואר ראשי ומנהל הסיכונים ב- הפניקס (עד 2012).

שם :

ת.ז. :

תאריך לידה :

מועד תחילת כהונה :

התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל

ענין בו :

האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר

או של בעל ענין :

השכלה :

עיסוקים בחמש השנים האחרונות :

אלון אלירז

028904480

27.10.1971

31.3.2013 (כיהן בתפקידים אחרים בקבוצה החל משנת 2008).

משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת בריאות.

לא.

תואר ראשון במנהל עסקים מהמרכז הבינתחומי הרצליה, תואר שני במנהל עסקים מהמרכז האקדמי קריית אונו.
ראש אגף ביטוח בריאות בחברה (עד 2013).

שם :

ת.ז. :

תאריך לידה :

מועד תחילת כהונה :

התפקיד בתאגיד בחברה בת של התאגיד או בבעל

ענין בו :

האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר

בתאגיד :

השכלה :

עיסוקים בחמש השנים האחרונות :

נטלי משען-זכאי

31781180

8.9.1974

20.8.2014

משנה למנכ"ל ויועצת משפטית, חברת ועדת השקעות שאינן תלויות תשואה

(נוסטרן).

לא.

תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל אביב, בהצטיינות.
תואר שני במשפט מסחרי מאוניברסיטת תל אביב, תכנית תל אביב – ברקלי, בהצטיינות.
שותפה במשרד פישר בכר חן וול אוריון ושות' מינואר 2008 (עורכת דין ממאי 2000).

שם :

ת.ז. :

תאריך לידה :

מועד תחילת כהונה :

התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל

ענין בו :

האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר

או של בעל ענין :

השכלה :

עיסוקים בחמש השנים האחרונות :

שגיא יוגב

25301557

16.3.1973

2011

משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת ביטוח כללי (החל מיום 8.6.2017).

לא.

תואר ראשון כלכלה וביטוח- מכללת נתניה, Executive MBA האוניברסיטה העברית בירושלים.

מנהל חטיבת מימוש זכויות וניהול תביעות בחברה (עד ליום 8.6.2017).

שם :

ת.ז. :

תאריך לידה :

מועד תחילת כהונה :

התפקיד בתאגיד בחברה בת של התאגיד או בבעל

ענין בו :

האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר

בתאגיד :

השכלה :

עיסוקים בחמש השנים האחרונות :

אריק פרץ

031761257

22.7.1974

15.4.2017

משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת כספים ומשאבים בחברה ודירקטור בחברות

בקבוצה.

לא.

תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה (B.A), האוניברסיטה העברית בירושלים, תואר שני במנהל עסקים (M.B.A), האוניברסיטה העברית בירושלים, תואר ראשון במשפטים (L.L.B), האוניברסיטה העברית בירושלים.

סמנכ"ל מטה ופיתוח עסקי בפסגות בית השקעות בע"מ, סמנכ"ל כספים במיטב דש בע"מ, דירקטור בחברות קשורות למיטב ד"ש בע"מ כגון : מיטב ד"ש נכסים בע"מ, מיטב דש ברוקראז, מיטב דש בנפיט, מיטב דש שווקים גלובלים, גלובל בע"מ ותכלית מדדים בע"מ.

שם:
 מספר ת.ז.
 תאריך לידה:
 מועד תחילת כהונה:
 התפקיד בתאגיד בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו:
 האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:
 השכלה:
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות:

סמי בקוב
 58378985
 10.9.1963
 2007
 מנהל תחום השקעות בקבוצת הראל, משנה למנכ"ל ומנהל חטיבת השקעות בחברה. דירקטור בחברות בקבוצת הראל.
 לא.
 מוסמך מנהל עסקים אוניברסיטת בר אילן.
 בוגר כלכלה אוניברסיטת תל אביב.
 מנכ"ל הראל פיננסים (עד 30.11.2016), מנכ"ל הראל פיא (עד 30.11.2016), יו"ר דירקטוריון הראל פיננסים ניהול השקעות (עד 30.11.2016), יו"ר דירקטוריון הראל סל (עד 30.11.2016), יו"ר דירקטוריון הראל סל מטבעות (עד 30.11.2016), יו"ר דירקטוריון הראל מוצרים פיננסים (עד 30.11.2016) וכהונה בחברות קבוצת הראל כמפורט לעיל.

שם:
 ת.ז.
 תאריך לידה:
 מועד תחילת כהונה:
 התפקיד בתאגיד בחברה בת של התאגיד או בבעל עניין בו:
 האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:
 השכלה:
 עיסוקים בחמש שנים אחרונות:

אסנת מנור זיסמן
 23096233
 19.11.1967
 1.2.2014
 סמנכ"ל בכיר ומבקרת הפנים בחברה ובחברות בקבוצה.
 לא.
 בוגרת כלכלה ומנהל עסקים אוניברסיטת תל אביב, מוסמכת כרואת חשבון. מבקרת ראשית של קבוצת מגדל (עד 1/2014), סגנית המבקר הפנימי בקבוצת מגדל (עד 2013), ממונה על האכיפה והרגולציה בקבוצת מגדל, מנהלת יחידת הבקרה בחברה האחראית על סילוק התביעות הביטוחיות בקבוצת מגדל.

שם:
 ת.ז.
 תאריך לידה:
 מועד תחילת כהונה:
 התפקיד בתאגיד בחברה בת של התאגיד או בבעל עניין בו:
 האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:
 השכלה:
 עיסוקים בחמש השנים האחרונות:

יורם אברהם
 53495040
 16.3.1955
 3.1.2010
 משנה למנכ"ל (החל מיום 22.3.2017) ומנהל אגף משאבי אנוש בקבוצת הראל החל מיום 3.1.2010.
 לא.
 תואר ראשון במדעי החברה, אוניברסיטת בר אילן.
 כהונה בקבוצת הראל כמפורט לעיל.

שם:
 ת.ז.
 תאריך לידה:
 מועד תחילת כהונה:
 התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל עניין בו:
 האם בן משפחה של נושא משרה בכירה אחר בתאגיד:
 השכלה:
 עיסוקים בחמש השנים האחרונות:

שלומית זק"ש אנגל
 027433382
 26.7.1974
 2.8.2017
 סמנכ"ל בכיר, מנהלת כספים בחברה, סמנכ"ל כספים בהראל הנפקות ודירקטורית בחברות בקבוצת הראל.
 לא.
 תואר ראשון בחשבונאות וכלכלה (B.A), האוניברסיטה העברית בירושלים.
 רוי"ח ושותפה במשרד רואי חשבון סומך חייקין ושות' (KPMG).

שם:
 ת.ז.
 תאריך לידה:
 מועד תחילת כהונה:
 התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או

אדוה ענבר
 22167530
 23.2.1966
 30.5.2012
 סמנכ"ל בכיר ומנהלת סיכונים בחברה ובחברות בקבוצת הראל.

<p>לא. תואר ראשון ושני בכלכלה מאוניברסיטת תל אביב. מנהלת הסיכונים בחברות בקבוצת הראל.</p>	<p>בבעל ענין בו : האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>
<p>ג'פרי כהן 015851405 17.4.1957 2003 סמנכ"ל בכיר, מנהל אגף אקטואריה ביטוח כללי, דירקטור ב - Interasco, דירקטור ב-Turk Nippon. לא. תואר B.Sc במתמטיקה מאוניברסיטת לונדון. סמנכ"ל, מנהל אגף אקטואריה ביטוח כללי וכהונה בחברות הקבוצה כמפורט לעיל.</p>	<p>שם : ת.ז. : תאריך לידה : מועד תחילת כהונה : תפקיד שהוא ממלא בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>
<p>יונתן ברודי 308798230 9.1.1964 7.4.2013 סמנכ"ל, אקטואר בריאות ואקטואר ביטוח חיים. לא. BSc במתמטיקה מאוניברסיטת SUNY Albany. אקטואר בריאות במגדל חברה לביטוח בע"מ (עד 4/2013).</p>	<p>שם : ת.ז. : תאריך לידה : מועד תחילת כהונה : התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>
<p>אפרת אולברג גרטל 28727600 30.6.1971 1.12.2006 סמנכ"ל וממונה על פניות הציבור בחברה ובחברות בקבוצת הראל. לא. תואר ראשון במשפטים מאוניברסיטת תל אביב. ממונה על פניות הציבור, ממונה על מניעת הטרדה מינית, ממונת אכיפת הקוד האתי בחברה ובחברות בקבוצת הראל.</p>	<p>שם : ת.ז. : תאריך לידה : מועד תחילת כהונה : התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>
<p>אייל אפרת 054226584 7.3.1976 15.1.2018 משנה למנכ"ל, מנהל מערכות מידע בחברה ומנכ"ל הראל המשמר מחשבים בע"מ. לא. תואר ראשון במנהל עסקים והתמחות במערכות מידע/מימון מהקריה האקדמית (אוניברסיטת מנצ'סטר), תואר שני (M.A) במנהל עסקים התמחות במימון מהמכללה למנהל וברוך קולג' NYC. מנהל מערכות מידע בחברה.</p>	<p>שם : ת.ז. : תאריך לידה : מועד תחילת כהונה : התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>

<p>רועי שקד 25279159 9.6.1973 1.11.2018 (כיהן בתפקידים אחרים בקבוצה החל משנת 1995). משנה למנכ"ל, מנהל חטיבת דקלה, תביעות סיעוד, חיים ותאונות אישיות (החל מיום 1.11.2018), מנכ"ל ודירקטור בדקלה סוכנות לביטוח (החל מיום 1.7.2017). לא.</p> <p>תואר ראשון בביטוח מהמכללה לביטוח, תואר שני במנהל עסקים הקריה האקדמית קרית אונו. מנהל אגף תביעות בדקלה חברה לביטוח (עד 7/2017), מנהל תחום תביעות ותפעול בהראל חברה לביטוח בע"מ (עד 10/2018).</p>	<p>שם: ת.ז. : תאריך לידה : מועד תחילת כהונה : התפקיד בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : האם הוא בן-משפחה של נושא משרה בכירה אחר או של בעל ענין : השכלה : עיסוקים בחמש השנים האחרונות :</p>
---	---

נושאי משרה אשר סיימו כהונתם במהלך תקופת הדוח:

<p>משה ניסן 054226584 משנה למנכ"ל ומנכ"ל הראל המשמר מחשבים בע"מ. 1.1.2003 15.1.2018</p>	<p>שם: ת.ז. : התפקיד שמילא בתאגיד, בחברה בת של התאגיד או בבעל ענין בו : מועד תחילת כהונה : מועד סיום כהונה :</p>
--	---

תקנה 26 - מורשה חתימה של התאגיד

לחברה אין מורשי חתימה עצמאיים.

תקנה 27 - רואה חשבון של התאגיד

סומך חייקין
מגדל המילניום רחוב הארבעה 17, תל אביב 64739.

תקנה 28 - שינויים בתזכיר ובתקנון

בשנת הדוח לא בוצע שינוי בתזכיר או בתקנון ההתאגדות של החברה.

תקנה 29 - המלצות והחלטות דירקטוריון ואסיפה כללית מיוחדת

- א. החלטות דירקטוריון שאינן טעונות אישור אסיפה כללית לעניין חלוקת דיבידנדים - ראה באור 15 לדוח הכספי.
- ב. החלטות האסיפה הכללית שנתקבלו שלא בהתאם להמלצות הדירקטורים אין.
- ג. החלטות אסיפות כלליות מיוחדות אין.

תקנה 29א - החלטות התאגיד

החברה התקשרה בחוזים לביטוח, לפיהם מבוטחים נושאי המשרה בחברה ובחברות הבנות שלה בביטוח דירקטורים ונושאי משרה. סכום הביטוח הוא עד ל-200 מיליון דולר למקרה או במצטבר לתקופת ביטוח. נכון למועד אישור הדוח, פוליסת הביטוח בתוקף עד ליום 1 באוקטובר 2019.

רמת-גן, 31 במרץ 2019

הראל חברה לביטוח בע"מ

על ידי:

יאיר המבורגר, יו"ר הדירקטוריון

מישל סיבוני, מנכ"ל

הראל חברה לביטוח בע"מ

פרק 5

נספחים

1. הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי
2. הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענף ביטוח בריאות
3. הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר ביטוח חיים

נספח 1

הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח כללי

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי הראל חברה לביטוח בע"מ להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בענפי ביטוח כללי עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן-ההפרשות) הראל חברה לביטוח בע"מ ליום 31 בדצמבר 2018, כפי שמפורט להלן.

אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין במבטח, בחברת בת שלו או בחברה קשורה ואין לי קשרים עסקיים עם המבטח, עם בעל עניין בו או עם בן משפחה של בעל עניין בו או עם חברת בת שלו או חברה קשורה אליו. כמו כן, אינני עובד או יועץ קבוע של חברת בת של המבטח או של חברה הקשורה למבטח או של גורם אחר המספק למבטח שירותים שונים.

התמניתי לתפקיד ביום 1 באוגוסט 2003.

פרק ב' – היקף חוות הדעת האקטוארית

א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים.

בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדו"ח ולנתוני השנים הקודמות.

ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכת ג' גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות בסעיף ו' להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

ד. לצורך חישוב השייר, ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח משנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים:

1. ההפרשה שחושבה בגין הסדר ביטוח שיורי (הפול) התבססה על החישוב שבוצע על ידי הפול.

2. ההפרשה שחושבה עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל בוצעה על ידי, למעט בענף בנקים למשכנתאות בו התבססה ההפרשה על החישוב שבוצע על ידי המבטחים המובילים של הביטוחים המשותפים.
3. לא נלקח בחשבון העדר מתאם בין הענפים השונים לצורך הפחתת סך ההפרשה הכוללת בגין תביעות תלויות עבור כל הענפים הכלולים בהערכת.

1. להלן הערכת סכום ההפרשות ליום 31 בדצמבר 2018 :

ההפרשה בשייר (מיליוני ₪)	ההפרשה ברוטו (מיליוני ₪)		
		תביעות תלויות	
		ענפים שאינם מקובצים :	1.א)
14	92	מקיף דירות כולל בנקים למשכנתאות	
259	278	רכב רכוש	
2,394	2,555	רכב חובה	
571	623	אחריות מעבידים	
364	1,069	אחריות כלפי צד ג'	
1,944	3,448	אחריות מקצועית (כולל אחריות רופאים ואחריות מנהלים)	
42	100	אחריות למוצרים פגומים	
5,588	8,166	סה"כ ענפים שאינם מקובצים	
5,614	8,344	סה"כ ענפים שאינם מקובצים וענפים מקובצים*	1.ב)
148	148	הוצאות עקיפות בגין כל הענפים בהם עוסקת החברה בביטוח כללי	2.ו)
407	500	פרמיה שטרם הורוחה בניכוי הוצאות רכישה נדחות**	
		פרמיה בחסר	3.ו)
***	לא נדרש להצהיר	רכב חובה	
אין	לא נדרש להצהיר	רכב רכוש	
אין	לא נדרש להצהיר	מקיף דירות	
5,354	7,992	סה"כ התחייבויות ביטוחיות בגין חווי ביטוח הכלולים במגזר ביטוח כללי המחושבות לפי הערכה אקטוארית	

*ענפים מקובצים כוללים: אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, הנדסי, חקלאי, מטענים והובלות כלי טייס וכלי שייט ועסקים נכנסים.

**בענף רכב חובה ובענפי חבויות חישוב העתודה לתביעות תלויות וההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן כולל בתוכו את מלוא החשיפה בגין כל שנות החיתום, ולכן כולל את ההפרשה בגין סיכונים שטרם חלפו, בניכוי הוצאות רכישה נדחות.

*** בענף רכב חובה, פרמיה בחסר בשייר בסך כ-15 מיליוני ₪ כבר כלולה בתביעות התלויות.

פרק ג' – חוות הדעת

חוות דעת חיובית

אני מצהיר ומאשר כי בענפים הבאים: מקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות), רכב רכוש, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד ג', אחריות מקצועית (כולל אחריות מנהלים ואחריות רופאים) אחריות למוצרים פגומים, אובדן רכוש, מקיף בתי עסק, הנדסי, חקלאי, מטענים והובלות, כלי טייס וכלי שייט ועסקים נכנסים:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), התשמ"א – 1981;

ב. הוראות והנחיות הממונה על שוק ההון;

ג. עמדת הממונה בנושא חישוב עתודות בביטוח כללי;

ד. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות לתביעות תלויות המפורטות בפרק ב', בגין הענפים שאינם מקובצים, מקיף דירות (כולל בנקים למשכנתאות), רכב רכוש, רכב חובה, אחריות מעבידים, אחריות כלפי צד ג', אחריות מקצועית (כולל אחריות מנהלים ואחריות רופאים) ואחריות למוצרים פגומים, מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות, המוגדרות לעיל, בכל ענף שפורט בנפרד, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

5. סך ההפרשות לתביעות תלויות המפורט בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין התביעות התלויות בענפים המקובצים ושאינם מקובצים בכללותם, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

6. ההפרשה להוצאות עקיפות המפורטת בפרק ב', מהווה לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הוצאות עקיפות ליישוב התביעות, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

7. ההפרשות לפרמיה בחסר המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין הפער בין הסיכונים שטרם חלפו והפרמיה שטרם הורווחה ברמת השייר (ככל שקיים) בענפים שפורטו, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות, הבהרות

אי-וודאות סטטיסטית

ישנה אי-וודאות סטטיסטית מובנית בתהליך החישוב האקטוארי. לכן, גם אם אין שינוי בהתפלגות התביעות, העלות הסופית של התביעות עשויה להיות שונה מהערכה האקטוארית, וזאת על אף שבהערכה האקטוארית נלקחו בחשבון התנודתיות והשוונות של החישוב עצמו.

חשיפה להתפתחויות ושינויים עתידיים

יתרה מזאת, בעתיד יתכנו שינויים שונים, בסיכונים, בהתנהגות המבוטחים, בגורמים חברתיים וסביבתיים, בפסיקות ותקדימים בבתי-המשפט ושינויים כלכליים אשר לא ניתן לחזות אותם מראש, ואינם בשליטתו של המבטח. כל אלו עשויים להשפיע על ההערכה האקטוארית ועל העלות הסופית של התביעות.

אחריות מקצועית רופאים

תת-ענף זה מאופיין על ידי טיפול ממושך בתביעה והדבר מגדיל את אי-הוודאות והסטייה האפשרית הקיימים בניתוח אקטוארי. בקביעת ההפרשה להוצאות עקיפות נלקחה בחשבון גם העובדה שהטיפול בתביעות נעשה ע"י גורמים חיצוניים.

ענפים שלא נכללו בהערכה אקטוארית

הערכה אקטוארית היא תהליך סטטיסטי בו התאמת המודל הסטטיסטי כפופה לרף מסוים של נתונים היסטוריים מספקים לפי קבוצות הומוגניות. בענפי הביטוח הבאים, לא ניתן לבצע הערכה אקטוארית עקב הסיבות המפורטות:

בענף קבלנים השונות הגדולה בכסויים, בסוג ובגובה התביעות ביחס לגודל הענף לא מאפשרת חלוקה לקבוצות הומוגניות מספיק גדולות.

בענפים נזקי טבע, טרור וערבויות מכר התיק קטן ואין מספיק נתונים היסטוריים לביסוס מודל אקטוארי

המלצות ועדת וינוגרד / ועדת קמיניץ

המלצות ועדת וינוגרד בנושא ריבית היוון לצורך חישוב תגמולים מביטוח לאומי נלקחו בחשבון בהערכות האקטואריות.

ב-13/1/2019 ועדה בין משרדית (ועדת קמיניץ) שהוקמה לבחון סוגיית ההיוון בפיצוי הנזיקין על כל השלכותיה פרסמה את המלצותיה בנייר להערות הציבור. רוב חברי הועדה העדיפו לקבוע שיעור היוון אחיד של 3%, התשואה הניתנת באפיקי השקעה בסיכון נמוך, ולקבוע "רצועת ניווד" של $\pm 1\%$ עם ה-3% באמצע. חריגה מרצועת הניוד תפעיל עדכון כמעט אוטומטי של ריבית ההיוון. מאחר ועדיין קיימת אי-וודאות רבה לגבי השלכות

המלצות ועדת קמיניץ על תגמולי פוליסות ביטוח, המלצות הועדה לא נלקחו בחשבון בחישוב הערכות האקטואריות.

שינוי מנגנון ההתחשבנות בין המוסד לביטוח לאומי לחברות הביטוח

ביום 18 בינואר 2018 פורסם תזכיר חוק ההתייעלות הכלכלית (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב לשנת 2019) התשע"ח-2018, במסגרתו שינוי מנגנון התחשבנות בין המוסד לביטוח לאומי לבין חברות הביטוח לגבי תאונות דרכים, כך שתבוטל זכות השיבוב הקיימת למוסד בגין תאונות דרכים, וייקבע הסדר התחשבנות כולל במסגרתו יועבר מדי שנה למוסד סכום קבוע מחברות הביטוח. שר האוצר יקבע בתקנות הוראות לעניין הסכום שיועבר למוסד לביטוח לאומי.

ביחס לתאונות דרכים שהתרחשו בין התאריכים 1 בינואר 2014 ועד 31 בדצמבר 2018 ואשר טרם הוגשה לגביהן תביעה או דרישה מצד המוסד עד ליום 1 בינואר 2019, יקבע שר האוצר בתקנות, סכום חד פעמי כולל שישלמו חברות הביטוח למוסד בגין התביעות או הדרישות כאמור, פריסתו, ואת הסכום שעל כל חברת ביטוח לשלם מתוך הסכום האמור. לא ידוע בשלב זה מה הסכום שהחברה אמורה להעביר למוסד לביטוח לאומי אך בסעיף תביעות התלויות (בענף רכב החובה) מגולמת הפרשה המבוססת על ניסיון העבר.

עמדת המפקח – נוהג המיטבי

עמדת הממונה בנושא הנוהג המיטבי לחישוב עתודות בביטוח כללי קובעת, בין היתר, כי "עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח" כפי שנדרש בפרק ג' לעיל, פירושה כי קיים סיכוי סביר למדי כי העתודה שנקבעה בשייר תספיק לכיסוי התחייבויות המבטח. בענפי ביטוח חובה ובענפי החבויות הבחינה של "סיכוי סביר למדי" תכוון לאומדן הסתברות של לפחות 75%. ריבית ההיוון המתאימה היא על פי עקום ריבית חסרת סיכון המותאם לאופיין הבלתי נזיל של ההתחייבויות. כמו כן, יש להתחשב באופן שערך הנכסים בדוחות הכספיים העומדים כנגד ההתחייבויות.

הממונה ציין כי ככל שישנן מגבלות בניתוח הסטטיסטי של גורמי הסיכון והמרווח הנדרש, יפעיל האקטואר שיקול דעת וייתכן שימוש בשיטות אקטואריות מקובלות. הממונה אף ציין כי במועד פרסום העמדה קיימת מגבלה לנתח את הסיכון הסיסטי באופן סטטיסטי.

בהיעדר מודלים סטטיסטיים מתאימים, חישוב הסיכון הסיסטמי דורש רמה גבוהה של שיקול דעת בהתייחס לרמת ההשפעה הפוטנציאלית של גורמים העלולים להתרחש ולהשפיע בעתיד על גובה ההתחייבות מזוויות שונות. ככל שיכולתי, הפעלתי שיקול דעת בקבלת ההחלטות עבור האומדן לסיכון זה. מובן שקיימת דרגה גבוהה של סובייקטיביות בהערכתי ולפיכך, אקטואר אחר הפועל תחת אותן הנסיבות, עשוי להגיע לאומדן שונה ואף שונה מהותית עבור אותה רמת בטחון של 75%.

31 במרץ 2019

תאריך

ג'פרי כהן F.I.A., F.H.A.A

נספח 2

הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר בענף ביטוח בריאות

הצהרת האקטואר בענפי ביטוח בריאות

פרק א' – זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן - המבטח) להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח בריאות עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן- ההפרשות) הראל חברה לביטוח בע"מ ליום 31 בדצמבר 2018, כפי שמפורט להלן.

אני עובד שכיר של המבטח. אין לי קשרים עסקיים עם בעל עניין במבטח או עם בן משפחה של בעל עניין במבטח או חברה בת של המבטח או עם חברה קשורה למבטח. כמו כן, למעט האמור להלן, אינני עובד או יועץ קבוע של חברה בת של החברה או של חברה הקשורה לחברה או של גורם אחר המספק לחברה שירותים שונים.

את המינוי לאקטואר ממונה קיבלתי ביום 7 באפריל 2013.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. חוות הדעת האקטוארית

לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השוואתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.

במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.

ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.

לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.

בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניינים הבאים :

ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים מחברת Interasco לא בוצעה על ידי ואיננה מהותית. ההפרשה שחושבה בגין עסקים נכנסים מחברת כלל חברה לביטוח בע"מ התבססה על חישוב שנתקבל מאקטואר חברת כלל.

לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה – 1984.

2. נתוני הערכה של חוות הדעת האקטוארית

א. להלן הערכת סכום ההפרשות (באלפי ₪), הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר

הפרשות ברוטו

ענף	סוג	פרט **	קבוצתי **	סה"כ
חיים (ללא סיעוד)	תנאי חוזה הביטוח *	27,863	-	27,863
	הוצאות עקיפות	-	-	-
	תביעות תלויות כולל IBNR	44,585	-	44,585
	סה"כ חיים	72,448	-	72,448
בריאות	תנאי חוזה הביטוח *	864,192	119,341	983,533
	הוצאות עקיפות	11,923	7,095	19,018
	תביעות תלויות כולל IBNR	374,037	378,116	752,153
	סה"כ בריאות	1,250,152	504,552	1,754,704
סה"כ		1,322,600	504,552	1,827,152

הפרשות בשייר

ענף	סוג	פרט **	קבוצתי **	סה"כ
חיים (ללא סיעוד)	תנאי חוזה הביטוח *	21,160	0	21,160
	הוצאות עקיפות	0	0	0
	תביעות תלויות כולל IBNR	34,014	0	34,014
	סה"כ חיים	55,174	0	55,174
בריאות	תנאי חוזה הביטוח *	856,267	119,341	975,608
	הוצאות עקיפות	11,923	7,095	19,018
	תביעות תלויות כולל IBNR	344,401	344,941	689,342
	סה"כ בריאות	1,212,591	471,377	1,683,968
סה"כ		1,267,765	471,377	1,739,142

כולל רווחיות עתידית אשר יוחסה להתחייבויות בעקבות רכישת תיק אליהו בשנת 2013.
הנתונים אינם כוללים פרמיה לא מרווחת בסך כ-30 במיליון שברוטו וכ-5 במיליון שבשייר.

ב. השפעת שינויים על ההפרשות

1. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס העתודות אינו מהותי עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח בריאות.

עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס העתודות אינו מהותי עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח חיים (ללא סיעוד).

2. עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח בריאות: קיטון של כ- 145 מיליוני ₪ כמפורט בהמשך בפרק ד'.

עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון, סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות, ומתיקונים אחרים עבור עסקים המדווחים בעסקי ביטוח חיים (ללא סיעוד), אינו מהותי.

פרק ג' – חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בתת ענפי ביטוח הבריאות הבאים, הוצאות רפואיות, עובדים זרים, מחלות קשות, שיניים, נסיעות לחו"ל ותאונות אישיות:

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי:

א. הוראות חוק הפיקוח על עסקי ביטוח, התשמ"א – 1981 והתקנות לפיו;

ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח;

ג. כללים אקטואריים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי רזרבה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחווי ביטוח בריאות השייכים לתתי ענפי ביטוח הבריאות שפורטו לעיל, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' – הערות, הבהרות

מגבלות סטטיסטיות

ישנה אי-וודאות סטטיסטית מובנת בתהליך החישוב האקטוארי. לכן, גם אם אין שינוי בהתפלגות התביעות, העלות הסופית של התביעות עשויה להיות שונה מההערכה האקטוארית, וזאת על אף שבהערכה האקטוארית נלקחו בחשבון התנודתיות והשונות של החישוב עצמו.

חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים

בביטוח בריאות ישנה אי-וודאות בתחזית עלות התביעות המושפעת ממספר פרמטרים שלא ניתנים לחיזוי מראש, כגון : שינוי בתמותה, שינוי בתחלואה, ביטולים, שינויים בסל הבריאות, אינפלציה רפואית, מדיניות האוצר, מדיניות מבטחי משנה וגורמים חברתיים וסביבתיים.

בהתאם לחוזר הממונה בו נקבעו הוראות לעניין פוליסות פרט לביטוח בריאות, החל מיום 1 בפברואר 2016 תקופת הביטוח בפוליסת בריאות פרט הינה שנתיים והיא מתחדשת מידי שנתיים לתקופה נוספת, באותם תנאים או בתנאים שונים, ללא בחינה מיוחדת של מצב רפואי קיים. כך ניתן לשנות את תנאיהן של פוליסות הפרט ואת דמי הביטוח במסגרתן למבוטחים קיימים מידי שנתיים (בכפוף לאישור הממונה), ובמקרים מסוימים בעקבות שינוי התנאים או התעריפים, תידרש קבלת הסכמתם של המבוטחים להמשך הביטוח.

הרווחיות העתידית בתיק ביטוח החיים שנרכש מאליהו חברה לביטוח בע"מ הופחתה מסכום העתודה שחושבה על ידי. לא בוצעו התאמות נוספות בהתחייבויות הביטוחיות שחושבו על ידי.

השינויים המהותיים

א. החברה עדכנה את הנחת הביטולים בענף הוצאות רפואיות, בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018. כתוצאה מכך, חל גידול ביתרת העתודות ברוטו בסך של כ- 107 מיליוני ₪.

ב. החברה עדכנה את הנחת התחלואה בענף הוצאות רפואיות, בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018. כתוצאה מכך, חל קיטון ביתרת העתודות ברוטו בסך של כ- 252 מיליוני ₪.

נספח 3

הראל חברה לביטוח בע"מ - הצהרת האקטואר ביטוח חיים

הצהרת האקטואר ביטוח חיים

פרק א' - זהות האקטואר

נתבקשתי על ידי הראל חברה לביטוח בע"מ (להלן המבטח) להעריך את ההפרשות המפורטות בפרק ב' להלן בביטוח חיים עבור הדוחות הכספיים של המבטח (להלן – ההפרשות) ליום 31 בדצמבר 2018, כפי שמפורט להלן.

אני עובד שכיר של המבטח. אינני בעל עניין במבטח, בחברה בת שלו או בחברה קשורה ואין לי קשרים עסקיים עם המבטח, עם בעל עניין בו או עם בן משפחה של בעל עניין בו או עם חברת בת שלו או חברה קשורה אליה. כמו כן, אינני עובד או יועץ קבוע של חברה בת של המבטח או של חברה הקשורה למבטח או של גורם אחר המספק למבטח שירותים שונים.

מוניתי לתפקיד על ידי המבטח ביום 22 ביוני 2017.

פרק ב' - היקף חוות הדעת האקטוארית

1. היקף חוות הדעת האקטוארית

- א. לצורך חישוב ההפרשות של המבטח, הסתמכתי על נתונים אשר הומצאו לי על ידי המבטח. בקשותיי לקבלת מידע ונתונים נענו בצורה מספקת לצורך הערכת ההפרשות לצורכי הדוחות הכספיים. בחנתי את סבירות והלימות הנתונים ובכלל זה השויתי את הנתונים האמורים לנתוני השנה אליה מתייחס הדוח ולנתוני השנים הקודמות.
- ב. במידת הצורך הסתמכתי בהערכתי גם על נתונים שהתקבלו ממקורות מהימנים אחרים. בחנתי את מידת התאמת הנתונים והרלוונטיות שלהם.
- ג. ההנחות האקטואריות ששימשו אותי בעבודתי, וכן השיטות להערכת ההפרשות המפורטות להלן נקבעו על ידי, לפי מיטב שיפוטי המקצועי, וזאת בכפוף להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים בסעיף 1 לפרק ג' להלן.
- ד. לצורך חישוב השייר ביקשתי מהגורמים המוסמכים על ביטוח משנה של המבטח מידע בדבר הסדרי ביטוח המשנה של המבטח, יכולת גביית התביעות ובעיות במדיניות התשלום של מבטחי המשנה. בחנתי על סמך המידע שנמסר לי את ההשלכות וההשפעות של הסדרי ביטוח המשנה על ההפרשות.
- ה. בחוות דעתי נלקחו בחשבון גם העניין הבא:
אין למבטח עסקים נכנסים. לעניין זה, "עסקים נכנסים" כהגדרתם בתקנות הפיקוח על עסקי ביטוח (דרכי חישוב הפרשות לתביעות עתידיות בביטוח כללי), התשמ"ה – 1984.

עבור ביטוחים משותפים בהם החברה אינה מבטח מוביל, חישוב העתודה התבסס על החישוב שבוצע על ידי האקטוארים של המבטחים המובילים.

2. נתונים המצורפים לפסקת היקף חוות הדעת האקטוארית

א. בטפסים 12 א' ו-12 ב' המצורפים מפורטים סכומי ההפרשות, באלפי ₪, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר, כדלהלן:

(1) הפרשה לתביעות תלויות (תביעות שאירעו אך טרם שולמו במלואן, בין אם אושרו ובין אם לאו, למעט תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אובדן כושר עבודה והכנסה למשפחה) וללא ההוצאות הישירות והעקיפות הנובעות מהן (כולל הפרשה לתביעות שעליהן המבטח טרם קיבל דיווח).

(2) הפרשה (עתודה) הנובעת מתנאי חוזה הביטוח בביטוח חיים בנפרד, לרבות:

(א) עתודה לתכנית עם צבירה;

(ב) הפרשה הנדרשת כאשר חלק מהפרמיה הנגבית בשנים המוקדמות של החוזה מיועדת למתן כיסוי עתידי במועד מאוחר יותר, כגון: הפרשה בגין פרמיה קבועה, ברות ביטוח והמשכיות;

(3) חלק העתודה בגין תביעות בתשלום, לרבות תביעות המשולמות כקצבאות כגון: סיעודי, אובדן כושר עבודה והכנסה למשפחה.

(4) השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה – לאחר בדיקה הגעתי למסקנה שקיים צורך בהשלמה של כ- 391 מיליון ₪.

(5) הפרשות נוספות לפי הוראות המפקח, כגון: חישוב העתודות לתשלום קצבה בפוליסות ביטוח חיים על פי חוזר ביטוח 1-2013-2, מיום 6 במרץ 2013.

ב. השפעת השינויים המפורטים להלן על ההפרשות, הן ברמת הברוטו והן ברמת השייר:

(1) עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לאחר תום תקופת הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע מההבדלים בין הנחות בסיס הפרמיה לבין הנחות בסיס ההפרשה: לא נדרשת התאמה כזאת.

(2) עבור פוליסות שנכנסו לתוקף לפני הדוח הכספי השנתי האחרון – סכום ההתאמה של ההפרשות, אשר נובע משינויים בהנחות, בשיטות או ברמת הפרמיה הצפויה להיגבות: קיטון בסך של כ- 91 מיליון ₪ בעתודות ברוטו.

פרק ג' - חוות הדעת

אני מצהיר ומאשר כי בענף ביטוח חיים :

1. הערכתי את הפרשות המבטח המפורטות בפרק ב' בהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים להלן, והכול כתוקפם ביום הדוח הכספי :

א. הוראות חוק הפיקוח על שירותים פיננסיים (ביטוח), תשמ"א – 1981 התקנות לפיו ;

ב. הוראות והנחיות המפקח על הביטוח ;

ג. כללים אקטוארים מקובלים.

2. לאחר שבחנתי את הנתונים המוזכרים בפרק ב', הגעתי לידי מסקנה כי הנתונים סבירים ומספקים, וכי ניתן להסתמך עליהם לצורך הערכתי.

3. ההנחות והשיטות להערכת ההפרשות נקבעו על ידי, לפי מיטב שיקול דעתי המקצועי ובהתאם להוראות, להנחיות ולכללים המפורטים לעיל.

4. ההפרשות המפורטות בפרק ב', מהוות לפי מיטב ידיעתי והערכתי עתודה הולמת לכיסוי התחייבויות המבטח בגין חבותו הנובעת מחוזי ביטוח חיים, כתוקפם ביום הדוח הכספי.

פרק ד' - הערות והבהרות

1. הערות והבהרות

א. הרווחיות העתידית בתיק ביטוח החיים שנרכש מאליהו חברה לביטוח בע"מ הופחתה מסכום העתודה שחושבה על ידי. לא בוצעו התאמות נוספות בהתחייבויות הביטוחיות שחושבו על ידי.

ב. פרטים אודות סוגי העתודות, שיעורי ריבית וכו' נכללים בביאורים לדוחות הכספיים.

ג. הרכב הנתונים, שמופיע בטפסים 12 א' ו- 12 ב', מבוסס על הפרדת מרכיבי הפוליסות (כיסויים הנמכרים בפוליסה). הרכב זה אינו בהכרח מתאים להרכב המופיע בדוחות הכספיים של החברה ובביאורים, הואיל והרכב זה מבוסס על נתונים ברמת הפוליסה.

ד. בטפסים מוצגות סה"כ ההתחייבויות, ללא חבות בת, בגין חוזי ביטוח וחוזי השקעה ולפני הורדת ההתחייבויות בגין ביטוח לעובדי החברה, הורדה הנדרשת בהתאם לסעיף 4 (ב), IFRS 4.

ה. מגבלות סטטיסטיות

ישנה אי-וודאות סטטיסטית מובנת בתהליך החישוב האקטוארי. לכן, גם אם אין שינוי בהתפלגות התביעות, העלות הסופית של התביעות עשויה להיות שונה מהערכה האקטוארית, וזאת על אף שנלקחו בחשבון התנודתיות והשונות של החישוב עצמו.

1. חשיפה להתפתחויות ולשינויים עתידיים

בעתיד יתכנו התפתחויות ושינויים בכל הקשור לשוק הביטוח בישראל, עקב שינוי רגולציה, החלטות בתי דין, התפתחויות טכנולוגיות ושינויים חברתיים או סביבתיים, שלא ניתנים לחיזוי ועשויים להשפיע על ההערכה האקטוארית של ההפרשות. ישנה אי-וודאות בתחזית עלות התביעות שמושפעות מכמה פרמטרים שלא ניתן לחזות מראש כמו: שינוי בתמותה ו/או תחלואה, ביטולים, שינויים בסל הבריאות ואינפלציה רפואית, מדיניות האוצר, מדיניות מבטחי משנה, גורמים חברתיים וסביבתיים. על פי הנחיית הממונה לא ייערכו חוזים חדשים לביטוח סיעודי קבוצתי ולא יחודשו פוליסות לביטוח סיעודי קבוצתי לתקופה העולה על שנה או עד ליום 31 בדצמבר 2018.

2. השינויים המהותיים

בתקופת הדוח התרחשו השינויים הבאים:

- א. החברה עדכנה את הנחת התחלואה בענף סיעוד, בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018. כתוצאה מכך, חל קיטון בעתודות בסך של כ- 15 מיליוני ₪.
- ב. החברה עדכנה את הנחת הביטולים בענף סיעוד, בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018. כתוצאה מכך, חל גידול בעתודות בסך של כ- 42 מיליוני ₪.
- ג. החברה עדכנה את הנחת ההוצאות בענף סיעוד, בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018. כתוצאה מכך, חל קיטון בעתודות בסך של כ- 12 מיליוני ₪.
- ד. עקב טיוב נתוני אחוזי הזכאות לאג"ח ח"ץ העדכני לתאריך המאזן ואחוזי הזכאות לאג"ח ח"ץ העתידיים חל גידול בעתודות של כ- 71 מיליוני ₪.
- ה. החברה עדכנה את שיעור לקיחת הקצבה בענף חיים, בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018, כתוצאה מכך חל גידול בעתודות בסך של כ- 38 מיליוני ₪.
- ו. החברה עדכנה את שיעורי ההוצאות בתשלומי גמלא בעקבות ביצוע מחקר בשנת 2018, כתוצאה מכך חל קיטון בעתודות בסך של כ- 33 מיליון ₪.

חתימה

יונתן ברודי .F.I.L.A.A.
שם האקטואר הממונה

31/03/2019
תאריך

מצ"ב:

טופס 12 א': תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו
טופס 12 ב': תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

טופס 12א'

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - ברוטו

שם החברה: הראל חברה לביטוח בע"מ

נתונים ברוטו

31/12/18

באלפי ₪

כיסויים (אחרים 1)	סיעודי		אכ"ע	סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		חסכון טהור או מרכיב החיסכון בפוליסות (עדיף, מסלול)		חסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		סה"כ	
	קבוצתי	פרט		קבוצתי	פרט	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף		
6	ב5	א5	4	ב3	א3	ב2	א2	ב1	א1		
62,362	0	0	0	80,776	118,718	107,938	5,764	5,781	14,925	396,264	1 תביעות תלויות
83,112	4,825,465	3,208,318	1,690,330	94,768	245,456	50,334,023	8,026,415	1,062,782	2,302,108	71,872,776	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
1,922	0	0	10,652	0	1,859	168,353	4,541,840	8,557	1,603,760	6,336,942	1א2 פוליסות שהונפקו עד שנת 1990
-3,816	0	0	79,730	0	5,878	18,972,580	0	992,051	0	20,046,423	2א2 מרכיב חסכון (לרבות נספחים) פוליסות שהונפקו בין השנים 1991-2003
2,137	0	0	108,754	0	11,838	28,979,034	32,217	61	0	29,134,042	3א2 לפי מועד הנפקת פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004
242	0	0	199,136	0	19,574	48,119,967	4,574,056	1,000,669	1,603,760	55,517,406	4א2 הפוליסה: סה"כ (1א2 עד 3א2)
82,870	1,720,836	2,597,427	132,721	94,768	224,666	0	0	0	0	4,853,289	ב2 פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
0	3,104,628	610,890	1,358,473	0	1,215	1,939,043	2,533,650	49,813	587,270	10,184,983	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 השתתפות ברווחים
0	0	0	0	0	0	0	391,299	0	0	391,299	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	275,012	527,409	12,300	111,078	925,800	6 אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
(1) כיסויים אחרים, לרבות: נכויות, כפל תאונה וכד'											
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	א8 השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	15,396	0	0	0	2,668	63,335	11	9,884	91,295	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2ב8 שינויים בשיטות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3ב8 הבדלים בגובה הפרמיה
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4ב8 שינויים קיימים

טופס 12'ב

תביעות תלויות, עתודה ועתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל - בשייר

שם החברה: הראל חברה לביטוח בע"מ

נתונים ברוטו

31/12/18

באלפי ₪

כיסויים (אחרים 1)	סיעודי		אכ"ע	סיכון מוות טהור או מרכיב סיכון מוות בפוליסה		חיסכון טהור או מרכיב החיסכון (בפוליסות (עדיף, מסלול)		חיסכון וסיכון מוות (קלאסי, מסורתי)		סה"כ	
	קבוצתי	פרט		קבוצתי	פרט	משתתף	מבטיח תשואה	משתתף	מבטיח תשואה		
47,784	0	0	0	80,776	113,660	107,458	5,764	5,774	14,126	375,343	1 תביעות תלויות
66,948	4,812,559	2,613,891	1,515,323	94,768	226,070	50,333,909	8,026,415	1,062,718	2,301,413	71,054,014	2 עתודה (סה"כ שורות 1א2 עד 6)
1,736	0	0	10,384	0	1,671	168,353	4,541,840	8,554	1,603,140	6,335,679	1א2 פוליסות הכוללות מרכיב חסכון (לרבות נספחים)
-4,024	0	0	79,351	0	5,680	18,972,580	0	991,995	0	20,045,583	2א2 פוליסות שהונפקו עד שנת 1990-2003 (לרבות נספחים)
2,137	0	0	108,754	0	11,838	28,979,034	32,217	61	0	29,134,042	3א2 פוליסות שהונפקו לאחר שנת 2004 לפי מועד הנפקת הפוליסה:
-150	0	0	198,490	0	19,188	48,119,967	4,574,056	1,000,611	1,603,140	55,515,303	4א2 סה"כ (1א2 עד 3א2)
76,173	1,717,173	2,217,765	124,355	94,768	208,474	0	0	0	0	4,438,709	ב2 פוליסות שאינן כוללות מרכיב חסכון
-9,076	3,095,386	396,125	1,192,478	0	-1,592	1,938,929	2,533,650	49,807	587,195	9,782,903	3 חלק העתודה בגין תביעות בתשלום
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 השתתפות ברווחים
0	0	0	0	0	0	0	391,299	0	0	391,299	5 השלמה הנובעת מבדיקת נאותות העתודה
0	0	0	0	0	0	275,012	527,409	12,300	111,078	925,800	6 אחר
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	7 עתודה לסיכונים יוצאים מן הכלל
(1) כיסויים אחרים, לרבות: נסויות, כפל תאונה וכד'											
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	א8 השפעת התאמת ההפרשות בגין עסקים חדשים
0	0	17,951	0	0	0	2,668	63,335	11	9,884	93,850	1ב8 שינויים בהנחות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	2ב8 שינויים בשיטות
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3ב8 הבדלים בגובה הפרמיה
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4ב8 שינויים אחרים